BYRON

POEZIA

2

EDITURA UNIVERS

„Alături de uluitoarea lui putere și pasiune, Byron avea un profund simț al frumosului din natură, al frumosului din fapta și suferința umană. Cînd se înfierbîntă, cînd e inspirat, natura însăși pare că îi ia condeiul din mînă, așa cum i-l lua și lui Wordsworth, deși într-un alt mod, cu simplitatea ei pătrunzătoare."

MATTHEW ARNOLD

„Byron, care rareori a scris ceva lipsit de valoare sau lipsit de cusur, poate fi judecat sau apreciat în totalitate ; cea mai mare operă a sa a fost întreaga sa operă laolaltă."

A. C. SWINBURNE

„Numai Byron, dintre poeții englezi contemporani, ajunge în vîrful muntelui poeziei."

HIPPOLYTE TAINE

„Byron a dat în inexplicabila lui satiră, Viziunea Judecății, tot ce era capabil să dea."

GOETHE

BYRON

BYRON

OPERE

POEZIA

2

Traduceri de ŞTEFAN AVĂDANEI, AUREL COVACI, AL. PASCU, PETRE SOLOMON şi VIRGIL TEODORESCU

Note de LIA-MARIA POP
Ediţie îngrijită de DAN GRIGORESCU şi LIA-MARIA POP

Bucureşti, 1986
EDITURA UNIVERS

SATIRE

ECOURI DIN HORAŢIU

aluzie în stihuri englezești la epistola *Ad Pisones*, *de Arte Poetica*, aluzie concepută ca o urmare la *Barzi englezi și critici scoțieni*

„...*Ergo fungar vice cotis, acutum*
Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi."

HORATIUS, *DE ARTE POETICA**

„*Versurile sînt lucruri dificile,*
se fac cu trudă, domnule."

FIELDING, *AMELIA*

Traducere de PETRE SOLOMON

*„...De-aceea voi face la fel ca și cuțea,
Care să taie nu poate, dar bine ascute ea fierul."

HORAȚIU, *DESPRE ARTA POETICĂ*
(trad. Ionel Marinescu)

Atena, Mînăstirea Capucină,
12 martie 1811

N-ar rîde toți de Lawrence[1], de-ar vedea
Centauri răsărind pe pînza sa,
În loc de oameni, precum se cuvine
Spre-a nu face Natura de rușine?
N-ar rîde, de-ar vedea că-n loc de trenă
Vreo doamnă poartă-o coadă de sirenă?
Sau că Dubost[2], cuprins de spleen, pocește[1]
Făpturile lui Dumnezeu? Firește,
Amicii-au fost politicoși cu el,
Dar zîmbetele lor... Cam tot la fel
Îmi pare, Moschus[3], și o carte-n care
Vezi oameni fără cap, fără picioare,
Ca-ntr-un coșmar, ba și mai rău decît
Vede-un bolnav în visul lui urît.

Poeți și pictori, știe orișicine,
Pot coarda arcului s-o-ntindă bine;
Ni se cuvine-atîta-ngăduință
Și-o acordăm și noi, cu prisosință.
Dar muma blîndă monștri să nu nască!
Din păsări vreo năpîrcă să nu crească,
Nici din tigroaica rea vreun mielușel!

Un lung exordiu poate-avea un țel
Meschin (ca patriotica tiradă);
Se-mbracă-n strai sublim vorba neroadă,
Ca-n togă avocații șmecherești.
La fel și unii barzi, descriu pompoși
Pîrîul Cam[4] în care-al Grantei[5] cring

Şi goticele ziduri se răsfrîng;
Iar alţii-ar vrea prin slovă să ne-arate
Un curcubeu, sau chiar Tamisa, poate.

Copacul ce-l schiţezi e cenuşiu;
În schimb, epava-i colorată viu
Ca firma unui birt! Un *vas de flori*
Devine-o biată *oală*, uneori.
Te duci apoi pe Grub-Street[6], hămesit,
Uitat de lume, dar batjocorit
De vreo Revistă[7]-al cărei duh puţin
O nimereşte uneori din plin!

În fine, caută să fii măcar
Întreg şi simplu-n tot ce faci, de-ai har!

Cei ce fac parte din ciudatul trib
Al versificatorilor (tot scrib
Ai fost şi tu, prietene, vezi bine!)
Purced pe drumuri de capcane pline.
Devin obscur eu, vrînd să fiu concis;
Cad unii alergînd după vreun vis
De eleganţă; alţii îşi iau zborul
Umflîndu-şi vorba; alţii-şi trag piciorul
Temîndu-se de zbor, şi depănînd
Acelaşi fir, deşi din cînd în cînd
— Ca să mai schimbe — scriu că-n codru-s peşti
Şi-n mare porci mistreţi... De nu gîndeşti
Exact, chiar fuga de absurditate
Te poate duce la mai mari păcate!
Perfect nu-i nimeni, toţi au vreun defect
— Eu nu ştiu, zău, nici un croitor perfect!
Moş Foarfec se pricepe la nădragi,
Dar nu la haine...[11] Altfel spus, nu bagi
Peste picioarele unui Vulcan
Un trup de-Apolo; sau pe-un cap bălan
Nu pui cosiţe negre, ochi căprui—
Ci mai degrabă un nas mare pui!

Scumpi autori! cu grijă meditaţi
La tema voastră, şi nu ridicaţi
Povara ei, fără-a fi siguri foarte
Că umerii în stare vi-s s-o poarte.

Doar Ordinea lucidă, însoțită
De glasul de sirenă iscusită
Al Spiritului, îl așteaptă-ades
Pe-acel poet, ce bine a ales:
Cu gîndul plin de har, în zbor se-avîntă,
Purtat de-aripa unui vers ce cîntă!

Cînd versul, azi ciuntit, se va-ntregi
Prin cel de mîine, înțelepți vor fi
Poeții: fiecare dintre ei
Va ști s-aleagă ce-i de-ales și ce-i
De lepădat, cu grijă cultivînd
Un stil precis. Nu laude de rînd
Vor auzi cei ce-or avea curajul
De-a primeni c-un nou cuvînt limbajul.
Deci, la nevoie, folosiți și voi,
Aidoma lui Pitt[8], cuvinte noi[III]
Sau nemaifolosite multă vreme
(De care un lexicograf se teme), —
Da, folosiți cu grijă — cît mai rar —
Cuvintele cu iz străvechi, sau chiar
Cuvinte noi: de-s bine altoite
Pe trunchiul galic, ele-s prețuite
În vremea noastră. Ceea ce-au făcut
Un Chaucer[9] sau un Spenser[10], în trecut,
Li se permite și unor poeți
Ca Pope[11] sau Dryden[12]. Deci, dacă puteți
S-aduceți ceva nou, ce vă reține?[13]
Și William Pitt și Walter Scott, știți bine,
Prin forța suflului și-a rimei lor,
Îmbogățit-au dezbinatul cor
Al graiurilor insulei engleze:
E — și va fi — legal să se veteze,
Ca-n Parlament, proiecte de reformă
A scrisului, după o nouă normă.

Cum codru-și pierde frunzele treptat,
Se ofilesc și vorbele. Li-e dat
Și lor și nouă, vai! aceeași soartă:
Cuvîntul, viu azi, mîine-i frunză moartă.
Din vrerea unui rege, sau porunca
Negoțului, vreun rîu își lasă lunca
Și zace prin canale; mlaștini mari

Schimbate-s în pămînt pentru plugari,
Iar porturi se înalţă lîngă maluri
Spre a feri corabia de valuri.
Pieri-vor toate! Dragostea de carte,
Mai trainică, păstrează însă-o parte
Din urmele trecutului. Ştiu bine
Că mor destule cărţi, dar nu puţine[IV]
Re-nvie! Unele, azi lăudate,
Pieri-vor mîine! Toate-s judecate
De gustul care tot mereu se sehimbă —
Arbitru şi în viaţă, şi în limbă!

N-a descris Milton în poema-i sfîntă
Războaiele din ceruri[14]? Cel ce cîntă
O temă ca a lui, ar face bine
Să-nveţe din cadenţele-i divine!

Un vers domol e mult mai potrivit
Cu zbuciumul unui îndrăgostit,
Dar care vers — cel alb, sau cel rimat —
E-n Helicon[15] mai demn de lăudat?
Disputa-i pentru critici, s-o dezlege —
Ca un proces din Chancery[16], în lege!

Versul satiric din plictis purcede:
Vezi Dryden, Pope şi Swift[17], de nu m-ai crede.

Azi, versul alb înseamnă Tragedie —
O părăseşte rareori, se ştie.
Nebunul Almanzor[18] obişnuia,
În zilele lui Dryden, a rima,
Dar nici un dramaturg modern nu-şi lasă
Eroii să declame. — Mai sfătoasă
Din fire, Comedia se exprimă
Prin calambururi, renunţînd la rimă[VI],
Deşi, scriind în versuri, Ben[19] sau chiar
Beaumont[20], s-au dovedit tot plini de har.
Dar aşa-i place Thaliei[21]-fecioară,
De douăzeci de ori pe an s-apară!

Vă dau un sfat: să v-acordaţi limbajul
La starea ce-o trăieşte personajul.

Cam uită Melpomene[22] să ofteze,
Iar Thalia a prins să peroreze
Pe-un ton prea grav. Cumplitul Townly[23] zbiară,
Știind că publicul se înfioară.
La Shakespeare versul îi slujea pe regi;
Pe-un om de rînd, și-n proză-l înțelegi...
Glumețul Hal renunță la tirade —
Lui Hotspur, ca și regelui, le șade
Mai bine eroismul, decît lui...[24]

Poete, nu doar meșteșug să pui
În versu-ți, ci și suflet, ca să-l poată —
Oricare ar fi tema abordată —
Mișca pe spectator: să rîdă el,
Să plîngă, dar să n-adoarmă de fel!
Ne cere lacrima poetul, însă
Ea cată-ntîi *de ei* să fie plînsă!

Romeo, în surghiun, m-ar adormi
Cu lîncezeala lui, dacă n-ar ști
Să verse-o lacrimă ori să suspine.
O vorbă tristă sună mult mai bine
Pe-o față gravă. Omul, la mînie,
Arată altfel. Toată lumea știe
Să folosească vorba în doi peri;
În dragoste, ochi galeși ți se cer.
Natura ne-a croit întîi ființa
Lăuntrică, iar dacă au putința,
Actorii vor Natura s-o imite:
Ea-i poruncește inimii vrăjite
Zborul spre stele sau tîrîșu-n glod.
Tot ea ne-a dat și graiul ca izvod
Al gîndurilor, care din păcate
S-a cam tocit și (cel puțin în teatre)
S-ar lepăda de bunul simț, umplînd
Cu zgomot scena-ntreagă, pînă cînd
Tot publicul, din loji sau galerie,
Ar răsplăti c-un rîs orice prostie.

Pe-un scriitor dibaci nu-l lasă rece
În care loc anume se petrece
Povestea lui — în lumea cea de rînd
Sau la palat. Aplauze vînînd

Prin zîmbetul sau plînsul ce-l stîrneşte
La spectatori, fie că zugrăveşte
Vreun Rege Lear, vreo Slugă mincinoasă[25],
Vreun Peregrin[26] plecat demult de-acasă,
Vreun mucalit John Bull, vreun înţelept
Ori vreun mucos ce trece drept deştept, —
Deschisă li-este scena tuturor —
Născuţi în Wilts[27], în Ţara Galilor,
În Scoţia sau în Irlanda, dacă
Dau glas Naturii, sigur au să placă!

Să născoceşti eroi nu te sfii!
Nu-i pasă nimănui că n-au fost vii —
Căci legea scenei cere cu tărie:
Fă-i doar *să pară* că puteau *să fie!*

Un Drawcansir[28] de vrei să ne prezinţi,
Fă-l un nelegiuit, ieşit din minţi;
De-ţi trebuie o Furie hapsînă,
Nevasta lui Macbeth e la-ndemînă;
Constance[29] e un model de plîngăreaţă;
Ce-i mişelia Richard te învaţă,
Iar Binele şi Răul ţi se-arată
În Hamlet, şi în Diavol cîteodată!
De vrei să mergi pe drumuri nebătute,
Departe de modelele ştiute,
Dă-i fiecărui personaj putinţa
De a-şi păstra pîn-la sfîrşit fiinţa.

E greu să izbuteşti ce n-au putut[VII]
Poeţii mult mai vrednici din trecut,
Ori să redai unei poveşti răsspuse
Un interes, pe care şi-l pierduse;
Mai înţelept e, poate, să brodezi
Pe-un vechi izvod, decît să inovezi
Greşind... Dar nu transcrie decît gîndul,
Nu vorbele modelului: urmîndu-l
Doar unde merită urmat să fie,
Nu-l imita orbeşte, în prostie!

Iar tu, bard tînăr, tremurînd de teamă
Că publicul nu-ţi va lua în seamă
Poemele dintîi, să nu cumva

Să-ncepi ca Bowles[VIII], care se lăuda
Că „va trezi o strună mai aleasă“[30] —
Dar ce-a ieșit din mintea lui focoasă?
Un șoarece, leit cu cei născuți
De-un Southey[31] în prea epicii săi munți!
Altfel cîntase din măiastra-i liră
Strămoșul care încă ne inspiră,
„Despre întîia Omului răscoală“ —
O temă într-atît de colosală,
Încît cuprinde Cerul și Pămîntul
Și chiar și Iadul îi îngînă cîntul!
Poetul, nepierzîndu-se-ntre tartori,
Ne ia la toate scenele lui martori
Și, părăsind pe drum tot ce-i apare
Nevrednic de înalta lui lucrare,
Și-o întocmește-n așa fel, încît
Să răspîndească nu vreun fum urît
Din strălucirea ei, ci doar lumină
Din beznă. Adevărul se îmbină
Cu ficțiunea-n chip meșteșugit,
Încît sînt parcă de nedespărțit!
Spre-a-i face publicului-zmeu plăcere,
Dă-i ceea ce auzul lui îți cere;
De vrei aplauzele să-i cucerești,
Se cade Cartea Firii s-o citești
Spre-a zugrăvi a oamenilor față,
Schimbată-n fiece răstimp din viață,
Chiar dacă-ades sărmana lor poveste
Aceeași pare, și deșartă este!
Observă-i în copilăria lor,
Jucîndu-se și trăncănind de zor,
Pînă-i înțarcă Timpul, iar novicii
Încep să fie stăpîniți de vicii!

Ajuns student vreunul, nu mai geme
Peste Vergil[IX], sau compunînd poeme;
Prea plicticoase predicile-i par —
Prea grele cursurile... Așadar
Îl va lăsa pe Tavell[32], ca să meargă
La „Grajdurile Fordham“. Cu-a sa vargă,
Sărmanul Tavell nu mai prididește,
De urși și de studenți cînd se ferește[33].

La Newmarket[34] e vînătoarea-n toi —
Degeaba chemi studentul înapoi,
Amenințîndu-l cu pedepse vării:
Brutal cu-egalii săi, rău cu mai-marii,
Supus în fața oricărui escroc,
Risipitor, statornic doar la joc
Sau lîngă tîrfa pe care o-njură,
Incult (nu ți-ar citi literatură
Decît căzînd la pat, pentru ca boala
Să-i înlesnească să absolve școala),
Prostit, furat, își pierde-ntreg semestrul
Și, de nu-i dat afar', iese „maestru" —
„Maestru-n Arte", cum îi spun trișorii
La *club*[35], în timp ce-i fură bănișorii...

Cu focul tinereții stins, se-arată
Prudent și egoist ca și-al său tată:
Se-nsoară pentru bani și își alege
Prieteni printre nobili, se-nțelege!
Nu crede-n Bănci, dar cumpără pămînt;
Ajunge senator și, în curînd,
Consoarta-i naște un moștenitor.
La Harrow îl trimite pe fecior
(Acolo a-nvățat și dînsul, vai!)
Băiatul are-un vot, dar n-are grai,
Ci-aplaudă... Isteț nevoie-mare,
Va căpăta și-un titlu de onoare.

Trec anii, trupul tot înțepenește
Și părăsește scena (*ea*-l silește!)
Strîngînd averi, nu scapă-un sfanț, înșfacă
Tot ce-a lăsat Ambiția să treacă.
Socoate, zîmbitor, sută la sută
Ori plînge pentru paguba trecută
În contul Tinereții. Calculînd,
Se-ntreabă-acum: ce cumpăr și ce vînd?
Posac, oftează după vechea vreme;
Prezentul îi inspiră doar blesteme;
Uitat, și fără-un suflet să-l bocească,
E dus la groapă — las'să putrezească!

Dar vreau să mă întorc din nou la Dramă
Și să-mi expun ideile (mi-e teamă

C-au să vă placă poate mai puțin!)
Deși cu cît spectacolu-i mai plin
De scene tari — *văzute*, nu *descrise* —
Cu-atît mai mult ne mișcă, pare-mi-se
Că-n cronici sînt destule fapte care,
Citite doar, devin mai grăitoare
Decît pe scenă. Văzu-i tulburat
Mai lesne ca auzul, învățat
A înțelege însăși grozăvia.
Englez în toate cele, am tăria
De-a spune că Franțujii nu greșesc
Cînd de masacre scena și-o feresc.
La noi, pe scenc, e potop de sînge,
Chiar dacă ne prefacem a-l deplînge;
Urăm masacrul, simulat ori ba,
Dar îl privim, fără-a ne tulbura.
Macbeth, pe scenă, nu ne înfioară
Cînd pe monarh hoțește îl omoară;
Cînd cruntul Hubert amenință-a-i scoate
Lui Arthur ochii[36], oare cum se poate
Ca ochii *noștri* să privească scena?
Ar spînzura-o Johnson pe Irena,
În piesa lui, dar publicu-o salvează,
Stricînd și piesa[37]... Scenele de groază
Nu-s astăzi (slavă Domnului!) decît
O pantomimă! Lewis[38] chiar — oricît
Ar fi de mare meșter în fantome,
Ar șovăi-ntr-un șarpe să-l transforme
Pe negrul lui Sir Osmond[39]! Nu ne place
Ca-n scenele menite a ne face
Să rîdem ori să plîngem, acțiunea
Să fie incredibilă. Dar nu ne-a
Vorbit, într-un *post-scriptum*, cineva
De-o „eroină-albastră“[40]? Zău așa!

Poete, caută în primul rînd
Să scrii doar despre oameni, nechemînd
Vreo stàfie, decît ca să te scape
De public, prin secretele ei trape.
Din toate lucrurile monstruoase,
Urăsc — mai mult decît o detestase
Chiar Dennis[41], — opera, în care cîntă
Inși buni și răi, care se tot frămîntă,

Cuprinși de patimi, și ne fac morală!
Permisă-n Galia, și-n mare fală
În al Hesperiei[42] tărîm, e-aceastǎ
Scorneală a străinilor — năpastă
Ce ne lovește, astăzi, și pe noi!
Napoleon, purtîndu-ne război,
N-a interzis exportul de iscoade,
Tenori și tîrfe, dînd ocol Blocadei!
În capitala noastră uriașă,
În care-o țărănime nevoiașă
Cerșește, azi, prin parcuri, sînt la preț
Distracțiile. Cîte un precupeț
Își chinuie urechea, ascultînd
Orchestra-n sala-n care mai curînd
Ar sforăi, de nu i-ar fi rușine;
Cu greu în mînă pălăria-și ține
Cînd strigă: „bis!" în cor cu fanții care
Îl îmbrîncesc, călcîndu-l pe picioare[43];
Se canonește-așa o seară-ntreagă,
Pîn'ce de chin cortina îl dezleagă.
Dar de ce rabdă? Pentru că-a plătit
Ca să arate cît e de-nțolit!

Prosperă eunucii — ieșiți din școala
Etruscă. De zevzeci se umple sala
Cînd cîntă vreun scripcar. Odinioară
Nu pregetau nici preoții s-apară[44]
Pe scenă — oare David[45] n-a dansat
În fața chivotului? — Nu e sat
În care, de Crăciun, locuitorii
Să nu fi petrecut cu dansatorii
Și păpușarii hîtri, buni de glume.
Veniră-apoi, într-o schimbată lume,
Cumătra Ioana[46] și zglobiul Punch[47]
Care, deși trecu mult timp de-atunci,
Ne veselesc și azi cu hazul lor,
Răbdat chiar de-un Benvolio[48X]... Lorzii vor
Să interzică viciile toate —
Cerșit, bătăi și vorbe necurate —
Da, totul, înafară de beție
Și cursele de cai[49], oprit să fie!

În epoca lui Foote[50], cel ce rîdea
Fără-ncetare, Farsa înflorea.
Cu glumele-i, nebunul măscărici
Pe nimeni nu cruța — nici Statul, nici
Biserica, Baroul sau Armata:
În toți și-n toate-și înfigea săgeata!
„Sărmanul Yorick"[51], vai! a amuțit!
Îl plînge-oricine rîsul l-a-ndrăgit.

Zîmbim cînd auzim cîte-un actor
Maimuțărind vorbirea regilor —
„Chrononhotonthologos[52] moară dară"!
Mărețu-Arthur e-o stàfie hilară...

O, Moschus, sper din nou să rîd, cu tine,
De proști, dacă de șmecheri nu e bine!
Da, pentru tine, mi-aș lăsa, amice,
Bîrlogul cinic și, cu Swift, aș zice:
„Trăiască Bagatela!" — cea pe care
O cultivam, cu-atîta încîntare,
Atît acasă cît și în Egeea.
Putea Eufrosina[53], după-aceea,
Să zăbovească-n patul tău, la fel
Ca-n al lui Platon[54], spre-a găsi în el
Vreun vesel manuscris, dintre acelea
Pe care-l lasă-un mim, odat' cu pielea...

Dar să privim spre Dramă: zace-nvinsă
De Walpole, în cătușele *lui* prinsă![55]
Corupția, temîndu-se de ea,
Preferă ca pe scenă să se dea
Spectacole de operă! Deși
Lord Chesterfield[56] păruse-a osîndi[XI]
Umorul, el ceruse libertate —
Să nu mai fie piesele trunchiate
De niște nobili bolnavi de migrenă
Sau de vreun șambelan străin de scenă!
Să fie legea ceea abrogată!
Să rîdem iar din plin, ca altădată!
— De lacrimi, avem timp destul, acasă!
Arcașul să înfigă-n fruntea groasă
A Domnului Posac[57] vreo două coarne,
Iar Estefania[58] minciuni să-i toarne

Iubitului ei soţ şi să-l înşele...
Aceste piese nu-s morale — ele
Vor să amuze doar, nu să educe:
Cel ce-i convins de-o piesă, să apuce
Pe drumul bun, sau chiar pe unul rău,
N-are-al lui Willis[59] har! Să nu-mi daţi, zău,
Exemplul lui Macheath[60]! El n-a făcut
Din nimeni hoţ, de n-ar fi fost născut
Să fie hoţ! Pot spune orice vor
Toţi Collier[61]-ii, cu Puritanii-n cor:
Pe oameni teatrul nici mai buni nu-i face,
Şi nici mai răi! Lăsaţi-i deci în pace!
Iar dacă Drury[62] s-o-nălţa la loc,
Bigoţilor, să nu-i mai daţi iar foc!
Dar ce rost are-un astfel de apel?
Divina milă, cu lumescul zel
Nu se împacă. N-au decît bigoţii
Să spere-ntr-o întoarcere a roţii
La vremea ce-o regretă Puritanii
Şi popii, cînd ardeau pe rug duşmanii
Credinţei lor!... Noi secte-apar acum
Ce şi-ar preface victimele-n scrum
Şi-ar jubila, cum Calvin jubilase
Cînd pe Servetus[63] focul îl mîncase!
Noi psalmi răsună; falsa pietate
Sporovăieşte doar despre „păcate"!
Amvonul mustră ceea ce-ndrăgeşte,
Baxter[64] „atinge",[XII] Simeon [65] loveşte...[XIII]

Cel înzestrat din fire, scrie-astfel ·
Încît vreun prost îşi spune că şi el
E-n stare-a scrie, dar cînd umple-o coală,
Pătîndu-şi degetele cu cerneală
Şi ronţăindu-şi unghiile, prostul
Se lasă păgubaş: prea mare-i costul!

Să tacă Pastorala! Cine poate
Spera să scrie-egloge-adevărate
Ca ale tînărului Pope, sau chiar
Ca ale unui Phillips[66]? — Plini de har,
Nu au atins nici ei desăvîrşirea:
Brutali cu arta, prea subtili cu Firea,

Ne-arată cît de greu e-un gen ilustru,
Prins între-un duh vulgar şi prea mult lustru.

Un scrib vulgar se face de ruşine
În vremurile noastre-atît de fine,
Cînd toţi aspiră la alesul gust.
Azi, gluma groasă şi limbajul frust
Ce-l încîntau pe Swift odinioară,
Privite-s cu dispreţ de-ntreaga ţară —
Nu doar de lumea bună şi trufaşe,
Ci şi de „cavalerii" din oraşe!

Defectele lui Swift pot fi iertate:
De harul lui au fost răscumpărate —
Un har egal doar celui ce ne-a dat
În *Hudibras*[67] un op neegalat,
În care, pentru prima oară-apare
Mai scurt distihul — cu două picioare[68]
Dar îndrăgit de Muze: e la fel
De bun ca şi cel lung, de nu mă-nşel.
Deşi un vers de opt picioare-ai zice
Că doar în ode-ar şti să se ridice
La un ton grav, Scott ne-a vădit că-i apt
De teme mari, ba, că-i mai bun, de fapt,
— Firește, modulat cu măiestrie —
Decît un „vers eroic", căci se ştie
Că-acesta-i robul monotonei rime,
Cîntînd războaie ori iubiri sublime.

Dar criticii resping, cel mai ades,
Neregularitatea — un eres
Iertat de unii. Termenul le place
Şi unor barzi, deşi mult rău le face.
E, însă, un poet dator să-şi ţină
Gîndirea-n frîu, spre-a nu-i găsi vreo vină
Cutare critic? Sau din text să-şi scoată
Tot ce-ar putea acesta să socoată
Nepotrivit? Iar criticul, în schimb,
Să-i spună că-i „corect" — un jalnic nimb
Care l-ar face, evitînd greşeala,
Să-şi spulbere din versuri îndrăzneala?!

Voi, care zi și noapte-i tot citiți
Pe Greci, sînteți de-al lor model robiți,
Dar bunii noștri tați se mulțumeau
Cu ceea ce în țara lor găseau,
Fără-a-i citi pe Greci — niște păgîni!
Cei ce știau citi sau țineau mîini
Condeiul, se-nchinau ca la icoane
Lui Chaucer și lui Ben. Fără fasoane,
Se mulțumeau cu versul necioplit
Și gluma groasă. De vor fi greșit
Sau nu, în regulile lor străbune,
A spune c-au fost proști nu putem spune!
Măcar că dumneata sau eu, putem
Să spunem ce-i sublim într-un poem
Și ce-i vulgar, cu degetul simțim
Cînd șchioapătă vreun vers: nu-l auzim...

Nu știu, și nici nu-mi pasă a afla
Cine-au fost primii barzi din țara mea
Care-au luat-o razna, și nici dacă
A noastră Muză, rudă mai săracă
A celei a lui Thespis[69] pîn' să fie
Primită-n case biata Poezie,
Umbla-n căruță, — dar e foarte clar
Că, de la Shakespeare pînă azi, măcar
Un fast bogat au piesele, la noi,
Oricîte lipsuri ar vădi. Și-apoi,
N-o vei vedea urcînd spre tronul ei
Pe Melpomene, fără iminei —
Și pene albe,-ori pietre de Bristòl[70]...
Sînt încă-aplaudate, fără-ocol,
Vechi comedii, deși-s prea deocheate
Ca să răspundă legilor dictate
De clasici. Noi, modernii, dimpotrivă,
Ne cam ferim de gluma prea lascivă.

Nu pot scăpa de critică, știu bine,
Nici vechii noștri barzi, dar se cuvine
Să-i lăudăm pe cei ce-au scris pe teme
Britanice, doar englezești poeme,
Lăsînd frivolitatea franțuzească
Și patosul nemțesc să înflorească
Sub pana unor bieți imitatori.

Dacă-ar fi fost ceva mai răbdători
Toți barzii noștri, și s-ar fi gîndit —
Ca Pope — să dea un vers mai șlefuit,
Ce altă limbă-ar fi putut să fie
Mai sus prin cuget și prin poezie?

Voi, lorzi ai penei, care criticați
Munți de hîrtie, ca să-i dărîmați
Și care, cînd greșim cîte puțin,
În marmoră vă-nfigeți acul fin, —
Sînteți mai răi ca Democrit[71]: nu doar
Ne-ați *socoti* nebuni, ne-ați *face* chiar!

De fapt, poeții se expun, dînd vamă
Ridicolului, de care li-e teamă:
Din fire neglijenți, umblă nerași,
Cu unghiile lungi, și stau retrași
În vreo mansardă; fug de cunoscuți
Pe-alei (pe stradă nu pot fi văzuți!).

Azi, titlul de poet ușor se-obține:
C-un pumn de rime și idei puține,
Încît, oricîte buți de spînz ar bea,
Mai multă minte n-ar putea avea.
Scrie ca Wordsworth[72] — lîngă-un Lac adică,
De foarfeca lui Blake[73] ferindu-ți chica[XIV]
Și, după-un an, întoarce-te-n oraș,
Unde ți-a apărut un volumaș
Și unde urmărit vei fi, poete,
De-admiratorii tăi, băieți cu plete!

Nu-i oare înțelept ca, înainte
De scrii, să faci o baie mai fierbinte,
Aidoma lui Bayes[74]? De n-aș urma
Exemplul lui, ce fiere-aș mai vărsa!
Dar pentru că nu pot (sînt prea sensibil!)
Să-mi cumpăr faima cu-acest preț teribil,
Voi fi, pe gratis, o tocilă vie
Pentru oțelul altora, — voi scrie
Doar pentru cei care se pregătesc
Să joace rolul cel poeticesc, —
Vreau prin Horațiu să le-arăt ce-i bine
Iar ce e rău, să le arăt prin mine...

Orice ar zice minţile moderne,
Gîndeşte-te-nainte de-a aşterne!
Citeşte cărţile care s-au scris
Pe tema ta, şi-n care e închis
Izvorul ei. — Cei care învăţară
Să-şi facă datoria către ţară,
Ca şi către prieteni, şi să-şi ierte
Duşmanii; cei ce ştiu cum să se poarte
C-un frate, c-un străin, sau c-un boier;
Cei ce acceptă legea şi nu cer
Reforme zgomotoase în Senat,
Biserică, Barou, — şi nu se bat
Cu pumnu-n piept, zbierînd, ci meditează
Şi-şi lasă inima, nu limba, trează —
Aceştia-s oamenii la care vine
Poetul, viaţa, versul să-şi închine!

O snoavă bine spusă, uneori
E mai gustată de ascultători
Decît vreun moft mai strașnic șlefuit,
Dar fără miez şi de-orice tîlc lipsit.

Nefericită Grecie! Muza poate
Să-ţi celebreze-odraslele, dedate
Doar armelor şi artelor, din plin,
Fără-a sluji Negoţului meschin!
Băieţii noştri (— afar' de cei ce-ngînă
În şcoli, ca papagalii, crezul, pînă
Să-nveţe alfabetul) prind din zbor
Astfel de vorbe de la taţii lor:
„Un ban de-o parte pus, e cîştigat"...
„Să-mi spui, băiete, dacă am luat
Din sută-un pol, cîţi bani rămîn?" — „Optzeci".
„A, bravo, Dick! La socoteli mă-ntreci!"

Firește, poezia e străină
De cei atinşi de-această grea rugină,
Iar Locke[75]-o să vă spună ce-nţelept
E tatăl ce le-ascunde (şi pe drept!)
Copiilor săi, orice poezie:
Poetul — zice dînsul — nu prea ştie
Ce-i tehnica, iar marea preoteasă
Din Delfi — grota plină de pucioasă

Cîndva, — ne-arată azi puțin argint
Sau aur, căci Parnasul, munte sfînt,
Sărac ca Irus[76] ține să se-arate,
Sau ca o mină din Irlanda[77], poate.

Poetul cată fie să amuze,
Fie să instruiască; bunei Muze
I-ar place-aceste țeluri să se-mbine.
Orice-ai dori să ne înveți, e bine
S-o spui pe scurt. Prisosul chinuiește
Memoria, căci mintea obosește
Ca și spinarea, cînd e prea-ncărcată.

Cînd ficțiunea pare-adevărată,
Convinge cel mai mult. Nu-i amăgești
Decît pe unii tineri cu povești.
Nu te-aștepta să creadă-n tot ce spui —
Doar Iona[78] iese viu din chitul lui...

În tinerețe te lipsești de tot,
Afar'de eleganță; dar nu pot
Concepe un adult lipsit de minte.
Ca să închei: poetul ce-n cuvinte
Amestecă instrucția cu duhul,
E cel mai dăruit! Îi merge buhul,
Recenziile îi surîd, librarul
Din „Paternoster"[79] îi admiră harul;
Volumul lui, de Longman[80] finanțat,
Se vinde bine (Longman n-a lăsat
Nicicînd să-i scape-o carte de succes!)
Trei săptămîni, al Londrei gust ales
E cucerit, iar cartea va străbate
Canalul Sfîntul Gheorghe[81], Tweedul[82] poate...:
Dar nu-i nimic perfect! Ba, s-au văzut
Viori și harfe care și-au pierdut
Adesea tonul; voci răutăcioase,
— Deși stăpînul lor le îndemnase
Să zbiere tare, — abia dacă scîncesc!
La haită, unii cîini se cam hlizesc;
Refuză să ia foc — a naibii! — o flintă,[XV]
Iar vreun pistol mai trage lîngă țintă...

Să nu ne mai legăm de-o pată, două,
Cînd frumusețea paginii e nouă!
Și om și carte-au dreptul la eroare,
Deci s-o iertăm, sub ochi cînd ne apare!

Dar dacă-un autor, orice i-ar spune
Amicii sau dușmanii, s-ar opune
Oricărui sfat și ar cînta la fel,
Pe struna-i ruptă, dați mereu în el!
S-ajungă precum Havard[83], prostul[XVI], care
A scris și el odată-o piesă mare,
Dar cînd și-a pus și numele pe ea,
Au zis cu toții că-i o piesă rea...
Cînd Milton moțăie, ne pare rău,
Dar pauza-ntr-un op lung nu strică, zău!

Aidoma picturii cată-a fi
Poemele: par unele mai vii,
Cînd le privești de-aproape, mai plăcute, —
Dar altele se cer a fi văzute
De la distanță. Unuia-i prieste
Lumina, altu-n umbră înflorește;
Un altul, cercetat de zeci de ori,
De vreun expert, îi dă mereu fiori.

Drumeți parnasieni, care-ascultați
Al Muzei glas, doar de hazard mînați
Sau de voință chiar, primiți-mi sfatul:
Puțini ajung pe culme; clerul, statul,
Justiția și școala, răsplătesc
Doar mințile ce nu prea strălucesc!
Cu „bunul simț", răzbești pe-această cale
Bătută; cei ce-ajung în tribunale,
Nu-s toți ca Erskine[84], să le joace festa...
În poezie, însă, drumu-acesta
De mijloc, nu există: ori ești coada,
Ori fruntea frunții! Jalnică-i grămada
Plachetelor unor poeți rahitici,
Respinși de zei, de oameni și de critici...

Mă-ntorc la tine, Jeffrey[85]! Cînd rostesc
Acest scump nume, simt că se trezesc
În pieptu-mi flăcări, precum cele care

Se-aprind în ale Scoției vlăstare,
Cînd văd că roata criticii lor frînge
Vreun snob din miazăzi și-l face-a plînge!
Sau precum focul ce-l simțeau blajinii
Eclectici[86], cînd[XVII] — mai rău decît păgînii —
Cîte-un creștin voia să jefuiască
Bisericile, ca să-mpodobească
Vreun „loc de binefacere"... Da, iată
Ce gînduri îmi trezești: nu lași vreodată
Să-ți zboare șoimul spre-un vînat mărunt!
— Un șoim cum alții-n Scoția nu sunt!
Pegasul mi-aș struni de dragul tău.
Te scoală, Jeffrey — altfel nu cred, zău,
Că pana-mi va mai fi vreodată-n stare
A se toci, lovind fără cruțare
Pe ticăloși! Sub ochi dușmanii ține-mi,
De nu-i văd eu! „Nu pot lovi în nimeni!"[87]
Saxon neomenos, nu renunța
La muza ce s-a pus în slujba ta!
Tu, care mi-ai disprețuit pe vremuri
Lirismul școlăresc, azi nu mai tremuri
De furie, citind adultu-mi scris?
Neprovocat, săgeți de mi-ai trimis,
Rănindu-mă, n-ai altele în torbă?
Cum? Nu rostești acum măcar o vorbă?
Atît de mic îți par? Să zbier mă lași,
Tu, care n-ai cruțat nici un vrăjmaș?!
Pic de mînie n-ai? s-o spui nu vrei?
N-ai vervă pentru-a-ți bate joc de cei
De neam ales, dar ignoranți? N-ai glume
Despre „minori"[88], nu mai găsești vreun nume
Pe care să brodezi un calambur?
Nu-ți mai apare strîmb nici un cusur?
De ce-am mai stat în Ilion și-am spus
Că Holyrood[89] e cu un cap mai sus
Decît Homer? La Pontul Euxin
Sau în Egeea, te-am urît din plin.
O, fă-mă să-ncetez! — În van mă zbat:
Pe Corydon[90], Alexis cel ingrat
L-a părăsit! Poete, nu-i mai scrie
Lui Jeffrey: nu ești demn de-a lui mînie!
Și-atunci? Edina[91] să-și înfometeze
Vreun fiu mai slab, spre-a-l face să creeze

Un op pe care n-ai cum să-l ignori.
Dar chiar şi-n Billingsgate[92] poţi, uneori,
Găsi un Scoţian viteaz din fire,
Măcar că n-a ajuns la nemurire...

La fel cum v-aţi mira de-aţi fi serviţi
Cu broaşte-n loc de peşti, sau cum fugiţi
De-uleiul rînced pus în vreo mîncare
În loc de unt, ori de plăcinta-n care
S-a pus şi mac, — aşa şi-n poezie,
Ca s-o gustaţi, ea trebuie să fie
Ferită de asemenea mixturi.
Nu-l poţi atrage numai cu fierturi
Pe un gurmand, sau doar fripturi de-i faci:
În poezie, ori scîrbeşti, ori placi!

Cel ce nu-mpuşcă pasărea în zbor,
Arareori se face vînător;
La rîu aleargă cei ce ştiu să-noate;
Cu vreun boxeur călit nu te poţi bate
De nu te antrenezi cu Jackson[93]. Bîta,
Floreta, pumnul — le deprinzi cu-atîta
Mai bine, cu cît truda ţi-e mai grea;
Dar cincizeci de neghiobi pot, cînd or vrea,
Să-ţi toarne la cuplete, mii şi mii!
De ce nu?! — Dar eu, care-aş putea fi
Chiar deputat de plăşi inexistente,
Să nu-mi arăt ascunsele talente?
Eu, care liber am trăit mereu
Pe moşioara-n care neamul meu
Atît de nobil, a agonisit
Cîini, cuşti şi grajduri, ce le-am moştenit
Odat' c-un bir de două ori mai mare,
— Eu, care am şi rang, nu numai stare,
Să ţin ascunsă *atica* mea sare?[94]

Aşa gîndesc „boierii", dar se cere
Să ai şi geniu, nu doară avere!
Fii cumpănit şi nu da la iveală
Tot ce-ai deprins în a lui Southey şcoală
(Sper că-nainte de-a mai da vreo nouă
Thalaba, o să tacă ani vreo nouă!)
O, Southey, nu te supăra, — te rog[XVIII]

Aruncă-ți ultimele trei în foc,
Plus jumătate din a patra carte!
Dar astfel de poveţe sînt deşarte:
Nu mai poţi scoate-o carte tipărită,
Din uz: de plăcintari e folosită!
Deşi *Pucelle* şi *Madoc*[95] pot, ca iască,[XIX]
În lăzi spre Quito[96] să călătorească. [XX]

Ovid şi Lemprière[97] spun că Orfeu
Mînà cu-arcuşul fiarele (mai greu,
Femeile). Dac-ar cînta şi-acuş,
Leii-ar valsa în Turn, după arcuş,
Iar Amfion[98], nu Wren[99], ar fi zidit
Biserica *St. Paul*... Şi, în sfîrşit,
Poeţii greci erau şi magistraţi:
Ei făceau legea (mult aplaudaţi
Cînd adulterul l-au stîrpit din ţară!)
Votînd reforme-n adunări, scurtară
Puterile coroanei şi, fideli
Bisericii, — dar fără zeciuieli! —
Se puseră în slujba-i. Un poet
Era-n Orient şi-n Grecia, profet
Şi preot, iar în grija lui intrau
Regatele, şi i se supuneau.

Veni războinicul Homer apoi —
De-atunci, e poezia de război
La modă, — iar Tirteu[100], poetul straşnic
(Dar şchiop), a doborît, cu viersu-i vajnic
Ithomul[101], cucerindu-i fortăreaţa
Sub care-atîţi Spartani şi-au dat viaţa!

Apolo şi-a rostit prin cîntec vrerea,
Cînd şi-a-ntărit Oracolul puterea;
De ce ne-ar fi de-al nostru vers ruşine,
Cînd nu le-a fost unor făpturi divine?

Poţi Muzei să-i faci curte, cum i-ai face
Oricărei fete: uneori îi place
Să fie curtezană, alteori
Mironosiţă; plină de fiori
În noaptea nunţii, aprigă devine,
Dar în a doua noapte, blîndă vine...

Cînd aspră precum soața unui lord
Sau consilier, cînd foarte de acord
Să strîngă-n brațe-un grenadir, ba chiar
Un popă... Ochii ei cei plini de jar,
Purtarea i-o dezmint: în lume-i gheață,
Dar lavă, cînd nu-i nimenea de față...

De poate poezia fi studiată
Cu oarecare har, Natura cată
Să-și joace rolul: chiar de n-am avea
Talent, și nici umor, nu ne-ar plăcea
Un vers „făcut"; dar cînd Natura-i sora
Cea bună-a Artei, place tuturora.

Un tînăr care-nvață-a călări
Sau alerga, e nevoit a ști
Să-ndure lipsuri, fără să crîcnească,
În loc de a petrece, să muncească
Și, mai ales, de fete să se lase.
Femeile ce cîntă, sînt studioase —
Prin muzică trec de la A la Zet,
Pe cînd cutare așa-zis poet
Îți spune: „Am o poezie bună
Pentru tipar..." În graba lui nebună,
Dă la tipar tot ce-a compus, — căci cine,
Cînd Dracul e codaș, de el s-ar ține?
Iau deci tipografiile cu-asalt,
Și nu se lasă pînă n-au un șpalt.
Fecioare provinciale, potentați,
Chiar baroneți, și-au tăvălit prin zaț
Prea gingașele mîini! Nu le mai pasă
De bani! E-o păcăleală veche, trasă
De Pollio[102] (Foebus fiind primul care
A căpătat la Bănci un credit mare!)
Chiar morții, nu doar viii vin mereu,
Plini de idei, ca tigva lui Orfeu. XXI
În timpul vieții ignorați, acum
Sînt dezgropați, pentru-a trăi postum!
Aceste crime-s prezentate-adesea
Drept cărțile unor martiri, în presa
Din țară, bunăoară-n „*Morning Post*".
(Martiri ai furici de-a rima,-au fost!)
Întîi, cîte o baladă timpurie

A jalnicului scrib, parcă re-nvie,
Urmată, vai! de-un tom întreg! De rest
Se-ocupă tîrfele... Față de-acest
Asalt, ce poate face-un om cu minte,
Decît să-i lase de aci-nainte
Pe baronetii și pe lorzii beți
De-al Muzei dor, s-ajungă mari poeți,
Precum cei doi barzi Crispin[103], dòrici gemeni,
Stătuți ca berea, dòrică de-asemeni!
Duios îi cîntă-acești meșteșugari
Lui Capel Lofft[104]: nou Midas[105], și mai mari
Îi cresc urechile[XXII] cînd îi ascultă,
Iar sufletu-i, deși-adormit, exultă!

Știu un Druid[106] ce de pe-acum încearcă
La adăpost să-și pună rima bearcă
Și-și chinuie memoria tocită
Și muza (încă și mai necăjită!)
Spre-a-și da-n vileag erorile, scuzate
De-amicii săi.... Ar fi mai bine, poate,
Să-nvețe-a-și șlefui sărmana frază,
Dar pentru el rușinea nu contează,
Nici altceva: cu toane-și umple scrisul
Sau, dacă nu, își vîntură plictisul.
De-i zgîndări cu vreo critică sau glumă
Mocnita ură, scribul te sugrumă
În vreun pamflet în care-și varsă fierea.
Ți-ai spus despre-un discurs al lui părerea,
Sau poate ai avut, în tîrg, succes
Cu-o poezie-a ta, — bine-nțeles
Că nu te va ierta (poate doar Domnul!)
N-ai ce să-i faci atunci: așa e omul...
Dar poate că-ai săi lauri — ofiliți
Cînd laudă — vor înflori, treziți
De al satirei duh! Și-n loc să-mbrace
Al Lethei[107] mal cu slovele-i sărace
Și putrede ca niște bălării,
Va ști din mîl să scoată flori mai vii,
Ce — pentru prima oară — se vor vinde!
Dacă vreun bard bogat (nu voi pretinde
Că specia e foarte răspîndită!),
Dacă vreun scrib din jalnica suită
A Curții (sînt destui!),[XXIII] ori vreun lord

Care versifică, ar fi de-acord
Să-i ceară pastorului să-i citească
(Fără să-i pese că acesta cască!)
Recenta sa dramatică lucrare,
Sub raza unui muc de luminare, —
Sărmanul pastor ar citi în silă,
Grăbit să-ntoarcă filă după filă,
Cumplitul op, la fel de plicticos
Ca propriile-i predici, dar mai gros!
Cum, însă, la a parohului moarte,
Jurase-a-i duce slujba mai departe,
Nu-şi riscă pîinea, pentru-a răsufla!
Ci, spumegînd de zor, va exclama
La fiecare vers: „Grozav! Divin!"
(O, iartă-l, Doamne!) Lăudînd din plin
(E preţul ce-l plăteşte pentru-o pîine
Amară), răguşit precum un cîine,
Se fîţîie, izbind în duşumele
Cu-o gheată ruptă, pînă cînd şi ele
Se fac ecoul stihului pompos.
Se-aşază-apoi, rotind un ochi pios,
Deşi în suflet i se cască golul —
Dar toţi făţarnicii îşi umflă rolul...

Voi, ce-aspiraţi la „poezia-naltă",[108]
Nu-i credeţi pe toţi cei ce vă exaltă
„Sublimul vers"! Dar dacă, ascultîndu-l,
Vreun prieten vă va spune: „Rîndul
Acesta-i de prisos, dă-l deci afară",
Şi, după-un timp, veniţi la dînsul iară,
Cu textul neschimbat, iar el vă spune:
„Mai bine arde-l!" e-nţelept a-l pune
Pe foc, numaidecît, făr' să-ntrebaţi
„De ce?"... Dar dacă nu vreţi să schimbaţi
Un text pe care nu-l puteţi susţine,
Însă pe care (cum îi şade bine
Unui poet adevărat) vă place
Să-l recunoaşteţi, — eu vă las în pace!

Şi dacă, totuşi, dreapta judecată
A criticii (ce-ar trebui urmată
Şi de poeţi) vă-mbie cît de cît,

Dacă amicu-acela, hotărît
Să vă citească-atent şi, fără milă,
Să şteargă, uneori, o-ntreagă filă, —
Lăsaţi-l! Renunţaţi la tinichele!
Decît să rîdă publicul de ele,
Mai bine rîdă el! Daţi la iveală
Cîte un pasaj obscur! Nici o-ndoială
Să nu plangze-asupra unui vers!
Amicul vostru nu lasă neşters
Nici un cuvînt ce-i pare-absurd, căci ştie —
Ca Johnson, mai demult, — că-n poezie
Un fleac e-n stare a strica un text,
Dînd criticii o hrană şi-un pretext....[XXIV]

Ca de fiorii scripcii scoţiene
Sau de tristeţea aprigei Selene
Fug oamenii de scribii prea flecari,
Aşa cum fug sărmanii ospătari[XXV]
Din preajma lui Fitzscrib[109] — dar lui nu-i pasă,
Ci dă din plisc, minute-n şir, la masă, —
Mai plicticos decît un conţopist
Sau un predicator, discursu-i trist
Se tot lungeşte, ca un termen pus
Arenzii, pîn' să crească şi mai sus...
Cînd un atare bard, ce-şi tot clăteşte
Cu vorbe-umflate gura, nimereşte —
Bătînd aiurea cîmpii, — în vreun şanţ
Sau poate-n vreo fîntînă fără lanţ,
Şi strigă: „Aruncaţi-mi o frînghie,
Creştinilor!" nimeni nu vrea să ştie
De dînsul, ci îl lasă-a putrezi
Acolo, dacă-i place... Şi deşi
Nu doar un bard trecu prin toate-acestea,
O să vă spun, ca să închei, povestea
Lui Budgell[110] — prost poet şi, mai ales,
Şnapan (de nu-i cumva un „ne-nţeles"!).

Fiind mereu pîndit de creditori,
Se aruncă-n Tamisa —„O, să mori
Aidoma lui Cato[111]!"[XXVI] — Se-nţelege
Că-un bard nu poate fi oprit de Lege
Să moară prin otravă, şreang, înec;

Iar cei care-l salvează, nu se-aleg
Cu mulțumiri de la „sinucigaș"...
Unui poet nebun, mai bine-i lași
A morții glorie, de și-o dorește!

Nu-i sigur că poetul nu-și privește
Ca pe un blestem versurile proaste...
Sînt, poate, rodul clipelor nefaste
Ale duminicii cînd a băut,[XXVII]
Aflînd că-i tatăl pruncului născut
De soața cine știe cui... Drept care,
Își varsă focu-n poezii, și sare
Ca ursu-n cușca lui; de nu-i închis,
Fug toți de versul pe care l-a scris —
Un vers în stare-a-i omorî pe toți:
Pe *el*, însă, pe apucat, nu-l poți
Opri din declamat! Oriunde scuipă,
În carne vie taie și se-mbuibă
Cu vorbe mari, ca un avocățel
Sau ca un doctor, încă tinerel.

I *Sau că Dubost, cuprins de spleen, poceşte*

Într-un ziar englezesc, care-şi croieşte drum şi în străinătate, oriunde se găsesc niscaiva englezi, am citit ce scria acest mîzgălitor murdar despre dl. H. — caricaturizîndu-l ca pe o „jivină" etc. Procesul care a urmat e, probabil, prea cunoscut ca să necesite un comentariu detaliat.

II *Moş Foarfec se pricepe la nădragi, / Dar nu la haine...*

Muritorii de rînd se mulţumeau, de obicei, cu un singur croitor şi o singură notă de plată, dar domnii mai pretenţioşi socoteau că nu e cu putinţă să le încredinţeze croiala pantalonilor aceloraşi croitori care le confecţionau hainele. Mă refer la situaţia de la începutul anului 1809: ce schimbări s-au putut petrece de atunci încoace, nu ştiu şi nici nu vreau să ştiu.

III *Aidoma lui Pitt, cuvinte noi...*

Pitt a fost darnic în contribuţiile aduse limbajului parlamentar, precum se poate vedea în numeroase publicaţii, îndeosebi în „Edinburgh Review".

IV *Ştiu bine / Că mor destule cărţi, dar nu puţine/ Re-nvie!*

Vechile balade, vechile piese de teatru, vechile snoave băbeşti au astăzi la fel de multă căutare ca şi vinurile vechi sau discursurile noi. De fapt, trăim în mileniul literei gotice datorită Heber[1]-ilor, Weber[2]-ilor şi Scott-ilor.

V *Vezi Dryden, Pope şi Swift, de nu m-ai crede.*

Mă refer la *Mac Flecknoe*[3], la *Dunciada*[4] şi la toate baladele satirice ale lui Swift[5]. Oricum ar putea să pară celelalte opere ale lor, *acestea* s-au născut din simţăminte personale, ca nişte replici mînioase împo-

triva unor rivali nevrednici; şi deşi ele se ridică la poezie prin măiestria lor, violenţa sentimentelor le ştirbeşte valoarea.

VI *...Comedia se exprimă / Prin calambururi, renunţînd la rimă...*

În ciuda aplauzelor vulgului şi a repulsiei manifestate de critici faţă de *jocul de cuvinte*, acesta se bucură de aprecierea lui Aristot, care-l îngăduie oratorilor şi-i acordă importanţă într-un tratat serios.

VII *Dificile est proprie communia dicere*[6]*: tuque...*

D-na Dacier[7], D-na de Sévigné[8], Boileau şi alţii, şi-au publicat disputa privind înţelesul acestui pasaj, într-un apendice mult mai lung decît poemul lui Horaţiu. El figurează la sfîrşitul celui de-al unsprezecelea volum al *Corespondenţei* Doamnei de Sévigné, editată de Grouvelle la Paris, în 1806. Presupunînd că orice om *capabil* să interpreteze poate emite o părere în legătură cu astfel de subiecte, mai ales că atiţia *incapabili* şi-au luat aceeaşi libertate, — mi-aş fi aprins şi eu „lumînărica de-un gologan", cu stîngăcia cu care şi-au aprins-o şi alţii, dacă respectul ce-l port cărturarilor din epoca augustană a lui Ludovic al XIV-lea nu m-ar fi împins să subscriu la cele afirmate de aceste ilustre autorităţi. În primul rînd, Boileau[9]: „E dificil să tratezi subiecte aflate la îndemîna tuturor, într-o manieră originală, însuşindu-ţi astfel respectivul subiect prin modul cum îl tratezi". În al doilea rînd, Batteux[10]: „Dar e foarte greu să înzestrezi cu trăsături proprii şi individuale, nişte fiinţe care sînt doar posibile". În al treilea rînd, Dacier: „E dificil să descrii cum se cuvine aceste caractere, pe care le poate născoci oricine". — Omit opinia Doamnei de Sévigné, expusă pe vreo treizeci de pagini, mai cu seamă pentru că, aşa cum remarcă dl. Grouvelle, „e de mirare că nici una din aceste interpretări diferite nu pare să fie cea adevărată". Ca o consolare, însă, iată că „luminosul Dumarsais[11]" s-a ivit, cu vreo cincizeci de ani mai tîrziu, pentru a-l pune din nou pe picioare pe Horaţiu, „risipind toţi norii şi împăcînd toate disensiunile"; iar peste alţi cincizeci de ani, un ins şi mai luminos va veni desigur să-l dărîme pe Dumarsais cu sistemul lui cu tot, ca şi cum n-ar fi mai vrednic decît Ptolemeu şi Tycho[12], iar comentariile sale pe această foarte serioasă temă n-ar avea mai multă importanţă decît calculele astronomice privitoare la actuala cometă. Îmi pare bine că „lungimea dizertaţiei" lui M.D. îl împiedica pe M.G. să spună mai mult în această chestiune. Un poet mai bun decît Boileau — şi un cărturar cel puţin la fel de serios ca D-na Sévigné, spunea:

„Un pic de-nvăţătură e-un pericol".[13]

Iar această comparaţie a comentariilor te poate face să vezi cît de periculos lucru poate fi prea multă învăţătură pentru cei ce-o posedă.

VIII ... *să nu cumva / Să-ncepi ca Bowles...*

Cu vreo doi ani în urmă, domnul Cumberland[14] anunţa într-o revistă (decedată între timp)[15] că un tînăr, pe nume Townsend[16], lucrează la o epopee intitulată *Armageddon*. Judecînd după schema şi după fragmentul publicat, această epopee promite mult; dar sper să nu-l jignesc nici pe dl. Townsend, nici pe amicii dumisale, recomandîndu-le să reflecteze la versurile horaţiene la care fac aluzie aici. Dacă dl. Townsend va izbuti în întreprinderea lui, aşa cum sînt temeiuri să se spere, lumea îi va fi recunoscătoare d-lui Cumberland pentru că l-a dezvăluit publicului! Dar pînă la acea fericită zi, ne putem întreba dacă prematura dare în vileag a planului său (oricît de sublime i-ar fi ideile) nu a pus cumva în pericol viitoarea reputaţie a d-lui Townsend, prin însuşi faptul că expunerea temei a stîrnit speranţe prea mari şi a micşorat, în consecinţă, curiozitatea cititorului. Dl. Cumberland (căruia nu-i voi deprecia talentul prin umilul omagiu al elogiilor mele) şi dl. Townsend ar greşi dacă ar crede că fac această sugestie mînat de motive nedemne. Îi doresc autorului întreg succesul pe care şi-l poate dori el însuşi, şi aş fi cu adevărat fericit să văd că poezia epică e scoasă din mlaştina stilului umflat în care au tîrît-o Southey, Cottle[17], Cowley (Abraham[18] sau Doamna[19]), Ogilvy[20], Wilkie[21], Pye[22], şi toţi „proştii de ieri şi de azi". Chiar dacă nu-i un *Milton*, el poate fi mai bun decît *Blackmore*[23]; fără să fie un *Homer*, ar putea să fie un *Antimachus*[24]. M-aş socoti eu însumi prezumţios, ca tînăr, dacă n-aş şti că sfaturile mele se adresează unuia mai tînăr decît mine. Dl. Townsend are de întîmpinat cele mai mari dificultăţi; învingîndu-le, însă, îşi va folosi cu chibzuinţă timpul şi se va vedea răsplătit. Ştiu prea bine ce-nseamnă „zeflemeaua scribului, disprețul criticului[25]", şi tare mă tem că timpul îl va învăţa şi pe dl. Townsend să le cunoască ma bine. Acei care reuşesc şi acei care nu reuşesc trebuie să le îndure deopotrivă, şi e greu de spus pentru care dintre ei e mai grea povara. Sper că partea ce-i va reveni d-lui Townsend se va datora *invidiei;* şi că va cunoaşte îndeajuns de bine omenirea, ca să nu atribuie aceste gînduri, vreunei răutăţi.

IX *Ajuns student vreumul, nu mai geme / Peste Vergil...*

Harvey[26], cel care-a pus în circulaţie teoria *circulaţiei* sîngelui, obişnuia să-l azvîrle pe Vergil, zicînd, în extazul său admirativ: „Cartea asta are un diavol în ea!" Personajul despre care vorbesc eu aici ar azvîrli probabil şi el cartea, dar ar dori mai degrabă ca diavolul să aibă parte de ea. Şi asta nu pentru că poetul nu i-ar fi pe plac, ci pentru că are o bine întemeiată oroare de hexametri[27]. Într-adevăr, pedeapsa dată în şcolile publice sub denumirea „Lungă şi scurtă", e suficientă

pentru a te face să urăşti poezia tot restul zilelor, ceea ce e, poate, şi un avantaj.

X *Răbdat chiar de-un Benvolio*[28]

Benvolio nu face pariuri, dar orice om care susţine cursele de cai înnărăjeaşă toate consecinţele rele ale acestui sport. A te abţine de la pariuri, e o atitudine cam fariseică. Să fie oare un mod de a scăpa de vină? N-aş crede. Încă n-am auzit ca o codoaşă să fie lăudată pentru castitatea ei, din pricină că *ea însăşi* n-a practicat preacurvia.

XI *Lord Chesterfield păruse-a osîndi...*

Discursul său despre *Legea cenzurii* e unul dintre cele mai elocvente pe care le-a rostit vreodată.

XII *Baxter atinge...*

Baxter îi atinge pe creştini, titlul unei cărţi care s-a bucurat cîndva de o mare faimă, şi s-ar putea să se mai bucure şi în viitor.

XIII *...Simeon loveşte...*

Dl. Simeon[29] este campionul credinţei şi un critic acerb al „bunelor lucrări". Îl sprijină cu abilitate John Stickles, un lucrător în aceeaşi podgorie, — dar nu vreau să spun mai mult căci, aşa cum afirma Johnny într-o predică: „Pentru acei ce rîd nu-i vreo speranţă".

XIV *De fourfeca lui Blake ferindu-ţi chica*

Un frizer la fel de celebru ca şi Licinus[30], ba chiar mai bine plătit decît dînsul; n-ar fi exclus să ajungă, ca şi acesta, senator într-o bună zi, căci e mult mai calificat pentru un asemenea rang decît mai toate capetele pe care le tunde: posedă o minte independentă...

XV *Refuză să ia foc — a naibii! — o flintă*

Dacă Pope şi-a permis să-l drăcuiască pe Homer[31], căruia îi era atît de îndatorat, s-ar părea că orice şi oricine poate fi trimis la naiba, printr-o licenţă poetică; iar în caz c-am greşit cu însumi, îmi permit să invoc un precedent atît de ilustru.

XVI *S-ajungă precum Havard, prostul,*

Pentru tragedia scrisă de Billy Havard, vezi *Viaţa lui Garrick* de Davies. Cred că se intitula *Regulus* sau *Carol I.* Din clipa cînd s-a aflat că e opera lui, teatrul a început să se golească, iar librarul a refuzat să-i achite lui Havard obişnuitele drepturi de autor.

XVII *Sau precum focul ce-l simțeau blajinii / Eclectici, cînd*

Mă văd nevoit să revin la recenzenții eclectici sau creștini[32], din pricina ferventei caritați ce i-a împins să-și exprime, în 1809, speranța că o lucrare[33] publicată de mine atunci ar putea avea anumite consecințe, — speranță destul de firească dar care suna cam ciudat pe buzele unor oameni atît de evlavioși. Îi trimit la propriile lor pagini, în care se congratulau pentru perspectiva unei lupte între mine și dl. Jeffrey, luptă din care urma să iasă ceva foarte bun, cu condiția ca măcar unul, dacă nu chiar ambii disputanți să fie doborîți. După ce am supraviețuit vreme de doi ani și jumătate *Elegiilor* pe care se pregăteau să le recenzeze cu atita bunăvoință, n-am nici un chef să le ofer „o atît de plăcută bătaie de cap", decît „prin silnicie, Hal[34]". Dacă, însă, așa cum spune David în *Rivalii*[35], „s-ar ajunge la o luptă sîngeroasă, cu sabia și flinta", noi „n-o să dăm bir cu fugiții, nu-i așa, Sir Lucius[36]?" Nu știu cu ce anume le-am greșit acestor domni eclectici: operele mele par să fie proprietatea lor legală, pe care o pot sfîșia în bucățele, precum Agag[37], dacă așa li-e voia; dar nu pricep de ce sînt atît de nerăbdători să-l omoare și pe autorul lor? „Nu totdeauna cel mai iute de picioare cîștigă cursa, nici cel mai tare lupta"; iar acum, cînd acești creștini „mi-au pălmuit obrazul", li-l întind pe celălalt[38] și, în schimbul bunelor lor urări, le ofer prilejul de a le repeta. Dacă vreo altă categorie de oameni ar fi rostit asemenea simțăminte, aș fi zîmbit, lăsîndu-i în plata Domnului; dar de la niște farisei ai creștinătății ar fi cazul să te aștepți măcar la o anumită decență. Pot să-i asigur pe acești frați creștini că, betiv și păcătos cum sînt, nu l-aș fi tratat astfel nici pe „cîinele dușmanului meu". Pentru a le dovedi superioritatea iubirii mele frățești, le spun domnilor Simeon și Ramsden că, dacă s-ar pomeni vreodată angajați într-o luptă ca aceea în care îmi cereau mie să mă vîr, sper că vor scăpa doar cu o „zgîrietură" și că îngerul lor păzitor[39] va fi pe aproape ca să le extragă glonțul.

XVIII *O, Southey, nu te supăra, — te rog...*

Dl. Southey și-a legat în ultima vreme o nouă tinichea de coadă, prin *Hestemul lui Kehama*[40], în cinda indiferenței cu care i-a fost primit *Madoc*[41] etc. Ceea ce a avut, totuși, un efect miraculos, măcar într-un singur caz. Un literat, prieten cu mine, se plimba într-o seară frumoasă din vara trecută pe cel de al unsprezecelea pod de peste canalul Paddington, cînd a auzit deodată strigătul: „se înecă un om!" Amicul a dat fuga, a adunat niște irlandezi lucrători la fîn (care tocmai cinau bînd lapte pe o pășune din apropiere), a făcut rost de vreo trei greble, o furcă de prins țipari și o plasă de pescuit, și astfel, a izbutit să-l scoată din apă... — *horresco referens*[42] — ... pe propriul său editor! Nefericitul, era ca și pierdut, odată cu un volum masiv, *in quarto*, cu care

sărise, şi care se dovedi a fi ultimul op al domnului Southey. „Iuţeala scufundării" a fost atît de mare, încît nu s-a mai auzit vorbindu-se de acest op de atunci încoace, deşi unii susţin că ar fi, în momentul de faţă, ascuns în cămara domnului consilier municipal Birch, din Cornhill[43]. Oricare ar fi adevărul, judecătorul care a anchetat cazul a emis un verdict de „Felo de bibliopola" împotriva unui „Quarto neidentificat"; şi, întrucît unele probe ivite între timp par să indice că e vorba de *Blestemul lui Kehama* (foarte bine caracterizat prin cuvintele de mai sus), numitul op va fi judecat de egalii săi la viitoarea sesiune, în Grub Street[44]: *Arthur*[45], *Alfred*[46], *Davideis*[47], *Richard-Inimă-de-Leu*[48], *Exodiada*[49], *Exodus*[50], *Epigoniada*[51], *Calvarul*[52], *Căderea Cambriei*[53], *Asediul cetăţii Acra*[54], *Don Roderick*[55] şi *Tom Degeţelul cel Mare*[56], iată numele juraţilor. Judecătorii vor fi: Pye, Bowles şi clopotarul de la Sfîntul Mormînt. Avocaţii din celebrul proces ce se judecă actualmente în Scoţia împotriva lui Sir F. Burdett[57], vor susţine argumentele pro şi contra în cazul de faţă. Publicul aşteaptă cu nerăbdare sentinţa, iar toţi editorii *în viaţă* vor fi convocaţi ca martori. Dar dl. Southey a publicat deja *Blestemul lui Kehama* — un titlu care invită la zeflemea. În treacăt fie spus, a-i califica pe Scott, Campbell şi Southey drept „marele triumvirat poetic al zilelor noastre" cum o face un guguman ca Ballantyne[58] în „Annual Register"[59] din Edinburgh (publicaţie ce se nimereşte a-l avea ca redactor-şef pe Southey), înseamnă a-i diminua mult pe Scott şi pe Campbell, şi a nu-l înălţa cine ştie ce nici pe Southey. Cînd stau să mă gîndesc însă, nu-i o laudă prea grozavă să ţi se spună că eşti un împărat chior în ţara orbilor, şi ar fi bine ca „cele treizeci de mii de exemplare vîndute ale lui Scott" să fie trecute sub tăcere, ţinînd seama de faptul că operele lui Southey sînt atît de nevandabile. S-ar părea că bietul Southey este Lepidus[60]-ul acestui triumvirat poetic. Mă şi miră să-l văd într-o companie atît de aleasă:

> Astfel de lucruri nu-s rare defel, —
> Cum naiba, însă,-ajunse-acolo *el?*

Triumviratul a fost foarte bine definit în cea de a şasea propoziţie a lui Euclid[61]: „Deoarece, în triunghiurile DBC, ACB, DB este egal cu AC, iar BC este comun celorlalte două; cele două laturi DB, BC sînt simetric egale cu AC, CB iar unghiul DBC este egal cu unghiul ACB: de aceea, baza DC este egală cu baza AB, iar triunghiul DBC (dl. Southey) este egal cu triunghiul ACB, *cel mai mic*, aşadar, e egal cu *cel mai mare*, ceea ce este *absurd*" etc. — Redactorul-şef al publicaţiei din Edinburgh va găsi restul teoremei foarte aproape de grajdul său; trebuie doar să treacă pe celălalt mal al rîului — e prima barieră ce-l desparte de „Puntea măgarilor"[62].

XIX *Deşi* Pucelle *şi* Madoc *pot, ca iască,*

„Fecioara" lui Voltaire nu-i chiar atît de imaculată ca Ioana d'Arc a lui Southey, dar mă tem că francezul are de partea lui şi adevărul şi poezia (acestea merg rareori împreună), în mai mare măsură decît patrioticul nostru menestrel, care a început prin a ridica în slăvi o franţuzoaică fanatică, căreia porecla de „vrăjitoare" i s-ar fi potrivit mai bine dacă i s-ar fi schimbat prima literă.

XX *În lăzi, spre Quilo să călătorească.*

Vezi *Richard*, de Sir Bland Burges[63], a cărui a zecea carte am citit-o în Malta, pe un cufăr din Cockspur-street no. 19, Eyre. De nu mă credeţi, o să cumpăr un geamantan, ca să pot cita din el.

XXI *Plini de idei, ca tigva lui Orfeu.*

„Tum quoque marmorea caput a cervice revulsum,
Gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus,
Volveret Eurydicen vox ipsa, et frigida lingua;
Ah, miseram Eurydicen! anima fugiente vocabat;
Eurydicen toto referebant flumine ripae."

Georgicele, IV, 523[64]

XXII *Lui Capel Lofft: nou Midas, şi mai mari / Îi cresc urechile*

Acest domn bine intenţionat a nenorocit mulţi meseriaşi destoinici şi a contribuit la falimentul poetic al multor sărăntoci harnici. Nathaniel Bloomfield şi fratele său Bobby[65] au transformat întreg ţinutul Shropshire într-un cor de cîntăreţi; dar molima asta nu s-a mărginit la un singur ţinut. Pînă şi Pratt[66] (care avusese cîndva mai multă minte) s-a molipsit de boala patronajului, îndemnîndu-l pe un anume Blackett[67] să scrie poezii; nenorocitul a decedat însă în timpul operaţiei, lăsînd în urmă un copil şi două volume de *Rămăşiţe*, cu totul şi cu totul jalnice. Fetiţa ar putea să se salveze, dacă n-ar cădea şi ea în doaga versificaţiei, ajungînd o Sapho[68]—pantofărească — dar „tragediile" răposatului sînt la fel de debile ca odraslele unui conte ori ale unui poet laureat al premiului Seaton[69] din Cambridge. Cei care l-au patronat pe bietul băiat sînt, cu siguranţă, răspunzători de moartea lui; ceea ce ar trebui să constituie un cap de acuzare. Dar ei n-au săvîrşit doar o crimă: căci, printr-un rafinament al barbariei, l-au făcut pe răposat ridicol şi după moarte, publicîndu-i nişte scrieri, pe care el însuşi ar fi avut destul bun simţ ca să nu le tipărească. Aceşti scormonitori de *Rămăşiţe* cad, desigur, sub incidenţa legii împotriva „dezgropătorilor de cadavre". Ce diferenţă poate fi între a-l expune pe răposat — un biet ignorant! — într-o sală de disecţii, sau a-l expune în Salonul librarilor? E, oare, preferabil să-i dezgropi greşelile, decît să-i

scoți la iveală osemintele? Nu-i oare mai bine să-i spînzuri cadavrul într-un tufiș, decît sufletul într-un volum *in octavo?* „Noi știm ce sîntem, dar nu știm ce-am putea deveni"; să sperăm că nici nu vom ști vreodată, dacă un om care a trecut prin viață cu un soi de strălucire se va pomeni că-i un saltimbanc pe celălalt țărm al Styxului, și că, aidoma bietului Blackett, a ajuns de rîsul Purgatoriului. Pretextul invocat pentru a-i publica „opera" este de a-i asigura fetiței un venit, dar n-ar fi putut oare amicii și ademenitorii acestuia săvîrși o faptă bună, fără a-l tîrî pe Pratt într-o aventură biografică? Și apoi, dedicația asta, împărțită în atîtea bucățele! — „Ducesei Așa-și-pe-Dincolo, Onorabilului Deputat Cutare, Domnului și Doamnei Cutărică, aceste volume le sînt... etc., etc." Păi, asta înseamnă a împărți „dulcele lapte al dedicației" cu țîrîita — nu are decît un litru, dar îl împarte la o duzină de inși... O, Pratt, de ce n-ai lăsat nici o picătură? Crezi cumva că șase familii nobile pot să-și împartă în liniște o asemenea licoare? Există un copil, o carte și o dedicație: trimiteți copilul la joacă, volumele la băcan, iar dedicația la Dracul

XXIII *Dacă vreun scrib din jalnica suită / A Curții (sînt destui!)...*

Aici, l-aș ruga pe dl. Gifford să-mi permită a i-l recomanda din nou atenției domniei sale pe unicul supraviețuitor, „ultimus Romanorum"[70], cel din urmă dintre poeții Della Crusca, „Edwin cel Profund"[71], iată-l pe Sfînta Fecioară! la fel de viu ca pe vremea *Baviadei*[72] celei atît de bine aduse din condei! Îmi închipuiesc că Fitzgerald era coada Poeziei, dar vai! nu-i decît penultima!

O epistolă familiară[73] *către Redactorul gazetei „Morning Chronicle"*

„«Cîtă hîrtie și cîtă cerneală»
Mai strică unii, fără socoteală!
La fel veți zice și de mine, poate
Iar cititorii vă vor da dreptate.

Eu totuși scriu, iată de ce anume:
Nimic din ce se scrie azi în lume
Nu poate fi atît de rău, încît
Să nu amuze, barem, doar atît, etc. etc."

Despre unii vraci și reformatori moderni

„Cînd cugetului omenesc
Vrem cronica a-i scrie,
Vedem că-n zborul lui, ades,
Puterea nu și-o știe;

În viață omu-și ia un rol
Fără de har să-l joace,
Dar cînd rămîne-n scenă, gol,
Se miră și nu-i place, etc. etc."

XXIV *Dînd criticii o hrană şi-un pretext...*

„O bucată de pîine pentru critici" — Bayes, *Repetiţia.*

XXV *Aşa cum fug sărmanii ospătari...*

De fapt, „ospătarii" sînt singurii oameni care au norocul să „fugă" de ei, la o adică: toţi ceilalţi, în speţă bieţii abonaţi la Fondul literar fiind obligaţi, din politeţe, să asculte pînă la sfîrşit recitările, fără speranţa că ar putea exclama: „Sic me servavit Apollo!" (Sic, adică: să-l facă pe Fitz să se înece cu un vin prost sau cu o poezie încă şi mai proastă!)

XXVI *Se aruncă-n Tamisa — „O, să mori / Aidoma lui Cato".*

Pe masa lui, a fost găsit acest bileţel: „Ceea ce a făcut Cato, iar Addison a aprobat, nu poate fi rău". Numai că Addison nu a „aprobat"; şi chiar dac-ar fi făcut-o, asta n-ar fi schimbat în bine lucrurile. O invitase pe fiică-sa la aceeaşi petrecere cu apă, dar domnişoara Budgell a scăpat, din întîmplare, de acest ultim gest de solicitudine părintească. Aşa a sfîrşit linguşitorul lui *Atticus* şi duşmanul lui Pope.

XXVII *Sînt, poate, rodul clipelor nefaste / Ale duminicii cînd a băut.*

Dacă expresia „a băut" vi se pare, cumva, prea vulgară, îngăduiţi-mi să apelez la originalul latinesc pentru ceva şi mai ordinar; iar dacă vreun cititor ar traduce: „Minxerit in patrios cineres"[74], etc. într-un distih cît de cît decent, îl voi introduce în locul distihului meu.

BLESTEMUL MINERVEI

„....Pallas te hoc vulnere, Pallas,
Immolat, et poenam scelerato ex sanguine sumit."
VERGILIUS, *AENEIDA*, LIB. XII*

Traducere de VIRGIL TEODORESCU

* „....O, Pallas, prin sabie-mi, Pallas,
El te jertfește, și lui îi-spintecă cu-spurcatul său sânge!"
VERGILIU, *ENEIDA*, cartea a XII-a, vv. 946-947.
(trad. Gr. Cobuc)

Lin, în Morcea[1], soarele-n amurg
Coboară peste dîmburi, lin se scurg,
Și nu ca-n nordul împîclit, ci viu,
Văpăile pe cerul purpuriu
Și daurind al mării verde hău
El tremură, aprins, în sînul său,
Pe-al Hidrei[2] ostrov și-al Eginei[3] stei
Aruncă zeul[4] jerbe de scîntei,
Căci se desprinde greu de-al lui ținut
Deși-i surpat altarul din trecut.
Grăbit apune: umbre lungi se-nclină
Pe golful tău, nenfrîntă Salamină[5]!
Răsfrîng culoarea gingașului cer
Pe culmi de munți privirile-i ce pier
Sub stînca Delfian[6], unde umbrit
De țărm și val, adoarme în sfîrșit.

La fel sfinția, Atenă, peste văi,
Când cel mai înțelept din fiii tăi[7]
Îi urmărea declinul într-o seară,
Cea de pe urmă, pregătit să moară!
„O, soare! Nu, nu-mi spune bun rămas!
Întîrzie al despărțirii ceas!“
Ce triste sînt sublimele scîntei
În ochii muribundului! În ei
Și pe pămîntul ce-l iubea atît,
Privea cu jale, Foibos, mohorît.
Dar mai nainte de al lui declin
Era sorbită cupa cu venin

Și rece era trupul celui care
Printre viteji, în lume seamăn n-are.

Dar iată că din Himetus[8] și pînă
În șes e doamna nopților stăpînă,
Și nici o adiere, nici un nor
Nu-i adumbrește chipul lucitor.
Ici, pe-o cornișe, scînteierea-i scade;
Dar, colo, scaldă albele arcade
Și-nconjură cu-al razelor tezaur,
Pe minaret, emblema ei de aur.

Se-ntind, pe coaste, crînguri de măslin,
Pîrîul Cefis[9] susură blajin,
Lîngă moscheea sfîntă,-un chiparos
Jelește, aplecîndu-și frunza-n jos,
De sus, din foișor, înveselit,
Sticlește chioșcu-n raze învelit, —
Vecin cu Templul lui Tezeu[10], străjer
Tăcerii, se înalță-un palmier;
Așterne luna brîuri de culori:
Minune pentru ochii muritori.

Egeea[11] se clintește-alene-n zare.
Se-alină-n sînu-i zbuciumul. Tresare
Întinsul ei țesut în gingaș fir,
Cu pete mari de aur și safir
Și roiul sur de insule, săltînd
Din apă, cînd oceanul e mai blînd.

Priveam din templul învechit de ani[12]
Splendoarea țărmului atenian,
Stingher, priveam mirificul pămînt
A cărui glorie-a rămas în cînt,
Și cercetînd mărețul loc, mîhnit,
Sfințit de zei, de oameni terfelit,
Trecutul tău zbuciu-ntre murii goi,
Heladă mîndră, țară de eroi!

Trecură ceasuri. Al Dianei disc[13],
Plutind senin pe cer, urcase-n pisc
Și totuși, fără tihnă, pașii mei
Călcau prin templu-acestor falnici zei

Și-al tău, o Palas[14]! A Hecatei[15] rază,
Oprită pe coloane, scînteiază
În marmura-nghețată, și-al meu pas
Trezește parcă-nmormîntatul glas.

Privind aceste urme, meditam
La gloria Heladei și-al ei neam,
Cînd o măreață umbră prinse viață
Și-n templu-i, Pallas îmi ieși în față!

Era Minerva! Însă nu-narmată
Ca-n luptele dardane[16], de-altădată,
Și nu cum, din porunca-i, a rămas
Tăiată-n marmură de Fidias[17]
Pierise încruntarea-i din trecut.
Pierise și gorgona de pe scut[18].
Cu sulița știrbită, coiful rupt,
Cu trupul vlăguit și chipul supt.
Se ofilise creanga de măslin
Din mîna ei, iar ochiul ei senin
Și-albastru, cum în cer nu s-a zărit,
Era acum de lacrimi împînzit.
În jurul căștii buha[19] se rotea,
Cu țipăt spart stăpîna și-o jelea.

„Ți-e chipul roșu,-mi spuse, de ocară.
Deci pari a fi englez, odinioară
Neam nobil și temut de cei mișei,
Dar astăzi decăzut în ochii mei.
Va mai mîna, spre voi, Minerva oști!
Vrei taina scîrbei mele s-o cunoști?
Privește-n jur! Pe rînd pieriră toți
Năvălitorii cruzi, și turci și goți,
Dar țara ta-l născu pe cel mai rău.
Privește templul gol din jurul tău!
Coloanele lui Cecrops[20] nu-s și nici
Podoaba lui Pericle[21]. Fu, aici,
Un templu înălțat de Adrian[22]
Spre-a da avînt științei, de dușman
Făcut fărîme. N-a rămas nimic:
Elgin[23] l-a sfărîmat, și Alaric[24].
Săpat în zid e-un nume. Tuturor
Le spune de-acel crud jefuitor,

Căci astfel Palas faima-i va păstra;
Jos — numele; sus, iată, — fapta sa.
O să-și împartă faima de tiran
Monarhul got și zbirul scoțian:
Stăpîn prin luptă cel dintîi, pe cînd
Celalt, mai rău ca el, un fur de rînd.
Cînd leu-și lasă prada, vin de scurmă
Sau lupul sau șacalul, și pe urmă,
Din zgîrciul de pe oase, se înfruptă
O biată lighioană, fără luptă.
Dar zeii drepți nu-l iartă pe-asasin.
Privește-aici ce-a luat și-a dat Elginl
Ca el și-un altul templu-a pîngărit:
Diana lasă numele-i umbrit.
Rușinea a spălat-o Venus[25], dar
Pedeapsa mea-l pîndește pe tîlhar!"

Tăcu... Și-acestea începui să-nșir
Sprea-a-i domoli mînia din priviri:
„Fiică-a lui Joe![26] Ca cinstit englez
Britania s-o apăr cu cutez.
Nu-nvinui deci Anglia! Ți-o jur:
Un scoțian ți-a fost, Atenă, fur.
Deosebirea? Vezi din turn, de sus,
Beoția[27]? Irlanda noi i-am spus
Beoției, și-acest bastard pămînt
Prea multă minte n-a avut niciînd,
Căci, uneori, puterea minții scade
Cînd țărina zgîrcită nu dă roade.
Ciulinul crește doar pe-aridul sol,
Ce poate fi acestui neam simbol,
Oricărei bune-nrîuriri potrivnic,
Cuib de sofisme, mohorît și jesnic.
Din mlaștini și din munte vîntul bate
Și-nmoaie-n bale creierele toate;
Apoi, din țeastă dă pe dinafară
O apă înghețată și murdară,
Ca și pămîntul și zăpada lor,
Și-atuncea, puși pe pradă și omor,
Pornesc care-ncotro: spre răsărit
Sau spre apus — spre nord n-au îndrăznit —
După cîștig ușor. Și-așa-ntr-o zi —

Afurisită fie! — o porni
Încoace, unul, după pradă. Dar
Și în Irlanda oameni mari răsar,
Ca Pindar[28], în Beoția. Cîndva,
Acești poeți și-acești viteji — cîțiva —
Desprinși de tot ce-n lume-i trecător,
Vor șterge glodul de pe țara lor,
Și ca luci-va ca un țărm curat.
Pe vremuri, în ținutul vinovat,
Doar zece nume de s-ar fi găsit
Un neam întreg putea fi mîntuit!"

Mi-a spus fecioara cu priviri senine:
„Să-mi duci porunca-n țara ta, străine!
E-al meu blestemul, vai, deși-a trecut,
Și nu mai pot cruța al tău ținut.
Ascultă. Crede. Timpul va da glas
Poruncii ce-o rostește azi Palas.

Blestemul meu cădea-va-ntîi pe-acel
Ce-a săvîrșit, pe-ntregu-i neam mișel
Ai cărui fii, ca tatăl de neghiobi,
Bicisniciei fi-vor veșnic robi.
Vreunul mai isteț de-o fi, apoi
E plămădit din oameni mai de soi.
Cu-artiști vînduți să-l lași să-și bată gura,
Dînd laudă prostiei, pentru ura
Înțelepciunii și făcînd paradă
Cu străbunicii lacomi după pradă,
Al căror nobil gust era — rușine! —
Să vîndă țării ce-au furat. West[29] vine,
În vremea asta, măscărici bătrîn,
Prost pentru Europa, cel mai bun
Pentru sărmana Anglie, școlar
În artă, dar elev octogenar,
Cum singur spune[30]. Deci, din iarmaroc
Pe luptători i-au strîns, cercînd pe loc
Statuilor să afle viu model,
Și-n timp ce-aceste brute,-n chip și fel
Priveau la preaciudata prăvălie
Cu pietre[31], începură să se-atie
La ușă îngîmfații fără treabă,
Sporovăind de zor, ca la tarabă.

Fecioarele, cu un suspin de dor,
Ochesc statuile din jurul lor.
Se fac a nu vedea, dar pe-ndelete
Le cercetează falnicele spete
Și, jinduind în gînd după ce-a fost,
Exclamă: „Grecii n-arătau, zău, prost!"
Și-o pizmuiesc, făcînd reflecții seci,
Pe mîndra Lais[32] pentru-amanții greci.
Unde-ar putea să-i afle-o fată azi?
Sir Harry nu-i un Hercul... La un pas,
În urma îmbulzelii de căscați,
Cu jale cată unul din bărbați,
Dar și cu silă, la acești netoți,
Și-admiră jaful, blestemînd pe hoț.
Urît în viață, e urît și-n moarte,
Căci ura-i prețul josnicci lui fapte.
Și-n groapă-i va lovi, în orice loc,
Pe el și pe nebunii ce-au dat foc
Palatului din Efes[33], ura mea!
Din filele scrumite-or apărea
Și Erostrat[34] și Elgin, de blestem
De-a pururi urmăriți în fund de vremi;
Al doilea mai silnic: bust semeț
Urcat pe soclu-adîncului dispreț.

Dar dacă mă răzbun pe-omorîtor,
Eu țara n-am s-o cruț, în viitor.
Căci după pilda țării, și-al ei fiu
Adus-a-n lume jale și pustiu.
Sînt faptele Britanici. Privește
Văpăile pe Baltica.[35] Jelește
Cel ce v-a fost prieten devotat:
El n-a rupt pactul, nu v-a dezlegat.
Fugi departe de-un război poltron
Lăsînd în urmă-i scutul său gorgon,
Un dar ce v-a schimbat în stane reci
Prietenii, care-au lăsat pe veci
Nedemnul și perfidul Albion!

În răsărit, ai Gangelui copii[36]
Vor zgudui curînd din temelii
Imperiul tău. Răscoala prinde viață
Și își arată crîncena ei față

Spre-a răzbuna pe cei ce i-ați răpus.
De sînge nordic însetat, Indus,
Cu roșii unde-aleargă pe cîmpie:
Își cere astăzi vechea datorie.
Puteți pieri! Căci Palas v-a oprit
Să înrobiți, cînd ea v-a dezrobit.

Și Spania... Ea mîna ce-o urăște
O strînge, dar o strînge vitejește
Și vă arată ușa. Martor fii,
O, strălucit Barossa![37] Ai cui fii
Luptară cu-ndîrjire, știi, pe cînd
Ea, Lusitania, amicul blînd,
Fidel și drag, s-a priceput să dea
Destui derutei, luptei doar cîțiva.
Cîmp glorios, prin foame biruit!
Galul e-nfrînt acuma, în sfîrșit.
Și țara toată-i un lăcaș de plîngeri.
Dar Pallas, oare, spus-a ea vreodată
Că o izbîndă e răscumpărată
Cu trei olimpiade lungi de-nfrîngeri?

Privește-ți patria! Știu: nu-i plăcut
Să-i vezi pe chip surîsul prefăcut
Al deznădejdii. Multă gălăgie,
Dar colo-i foame, dincolo urgie,
Cei mulți lipsiți, ferice cel avar
Căci n-are mai nimic în buzunar.
Dar cine va-ndrăzni să cînte: „Vie
Slăvită-n veci moneda de hîrtie![38]?
Bani proști care apasă-n orice clipă,
Ca plumbul, a corupției aripă,
Și, totuși, Palas, cîtor demnitari
Nu le-a-mpuiat urechea! Sînt prea mari!
N-ascultă ei de zei sau oameni! Doar
Unul din ei, ajuns din cal măgar,
S-a milogit de Palas. Prea tîrziu!
La X se duse-atunci. Dar, pe cît știu,
Nu-i între mentor și-ntre ea nimic.
Senatu-n fața lui se face mic,
Căci după ce l-au înjurat ani lungi,
Netam-nesam, i-au devenit azi slugi,
Cum broaștele, pe vremuri, i-au jurat

Credință Buturugii-Împărat.
Dar zeul lor, patrician năting,
E, ca-n Egipt, o ceapă — ți-i deplîng![39]

Și-acum, adio! Nu mai pierdeți timp!
Culegeți ce-a rămas din vechiul nimb,
Și cugetați la visul vostru frînt.
Averea-i fum și forța: un cuvînt,
Iar aurul, vestit în lume, praf.
Cu ce mai e, fac traficanții jaf.
Nici mercenari, plătiți cu bani pesin,
Nu mai îngroașă oastea. Fac venin
Negustătorii trîndavi: nici o barcă
Pe cheiul gol. Și-atunci cînd, rar, încarcă,
Se pomenesc cu marfa înapoi.
Meșteșugarii-nfometați și goi
Își rup unealta plină de rugină
Și-aleg osînda care va să vină.
Poți să-mi arăți în jalnicul senat
Măcar un om cinstit cu-adevărat?
Zadarnic e-orice glas pe vremi temut.
Chiar lupta-ntre partide-a dispărut.
Dar într-o insulă suroră, mîini
Fanatice aprind un rug comun.

Peste regat azi Furiile sînt
Stăpîne. Palas n-avu crezămînt.
Aruncă torțe-aprinse-n orice loc
Și inima i-o smulg cu mîini de foc.
O zbatere — și-atît. Căci pîn-o frînge
Lanțu-Albionul, Galia va plînge.
De pompa luptei, steaguri și zorzoane,
De zîmbetul Bellonei[40], glas de goarne
Și tobe,-atîțător, ca un ecou
Ce-nfruntă pe dușman, de-acel erou
Care se-aruncă-n luptă și-i slăvit
Cînd moartea-l ia — un tînăr e vrăjit
Și cucerit... Dar nu-mi uita povața:
Sînt ieftini laurii plătiți cu viața.
Nu-n luptă Moartea cată desfătare,
Căci lupta-i doar o zi de-ndurerare.
Și cînd izbînda a venit și ea
Atuncea chinurile-ncep, abia.

Fărădelegile ce stau la pîndă
Se-arată-ntr-adevăr după izbîndă:
Țărani uciși, ogorul ars, femei
Dezonorate, prăbușit bordei —
Haine fapte pentru un popor
Care e-n țara lui stăpînitor.
Cu ce ochi ar privi burghezii tăi,
Goniți din el, orașu-n vîlvătăi?
Ei s-ar uita cu furie, firește,
Pîrjolul pe Tamisa lor cum crește.
O, Albion! De ce te-ai înrunta?
Pe Rin și Tag[11], nu oare torța ta
Aprins-a ruguri? Iată că acum
Spre țărmul tău văpaia-și taie drum,
Și-n cugetu-ți de vei privi mai bine
Tu vei vedea că ea ți se cuvine.
Căci „viață pentru viață“ e-un cuvînt
Și-o lege e, în cer și pe pămînt,
Iar pentru neamul ce-a urcat prin spadă
Iertare nu-i: de spadă o să cadă!“

VALSUL

— Imn-apostrofă —

de HORACE HORNEM, ESQ.

Qualis in Eurotae[1] *ripis, aut per juga Cinthi,*
Exercet Diana choros.
VERGILIUS, *AENEIDA*, i, 498, 499*

Traducere de AUREL COVACI și VIRGIL TEODORESCU

* „Astfel la rîul Eurotas, pe mal, ori pe Cynthus pe culme
Hori drăgălașe se-ntind, cu Diana la mijloc."
VERGILIU, *ENEIDA*, vv. 498, 499
(trad. George Coșbuc)

Domnule,

Sînt un nobil de țară, de prin ținuturile de mijloc; aș fi putut ajunge membru al parlamentului, candidat din partea unui anume orășel, întrucît am obținut tot atîtea voturi ca generalul T.[2] la alegerile generale din 1812. Dar mă consacrasem cu totul fericirii domestice după ce, cu cincisprezece ani în urmă, în timpul unei vizite la Londra, mă căsătorisem cu o doamnă de onoare apropiată de vîrsta de mijloc. Am trăit fericiți la Hornem Hall pînă la sfîrșitul toamnei trecute, cînd eu și soția mea am fost invitați de Contesa de Waltzaway (o rudă mai îndepărtată a soției mele) să petrecem iarna la oraș. Cum nu vedeam nimic rău în asta, și cum fiicele noastre ajunseseră la vîrsta măritișului (sau, cum zic ele, la o vîrstă *negociabilă*), și cum, pe de altă parte, averea familiei era supusă unor cercetări juridice fără sfîrșit, ne-am suit în vechea noastră caleașcă de care — în treacăt fie spus — peste numai o săptămînă nevastămea începu să se rușineze atît de mult, încît am fost obligat să cumpăr un landou de mîna a doua, în care puteam urca pe capră, dacă eram în stare să fac pe vizitiul, dar fără să văd interiorul (așa zicea d-na H.) Acel loc fiind rezervat pentru onorabilul Augustus Tiptoe, partenerul ei obișnuit și însoțitorul ei la Operă. Aflînd că doamnei H. i se aduceau mari laude pentru felul cum dansa (fusese vestită ca dansatoare de menuet la felurite aniversări pe la sfîrșitul secolului trecut), mi-am dat jos cizmele și m-am dus la un bal acasă la contesă, așteptîndu-mă să văd vreun dans de-al nostru englezesc sau, în cel mai rău caz, un cotillon, un reel și pașii de dans vechi pe noi melodii. Imaginați-vă însă surpriza mea cînd, odată ajuns acolo, am văzut-o pe soacra și pe nevasta d-nă Hornem cu brațele pe jumătate în jurul coapselor unei namile de gentleman ce arăta ca un husar și pe care nu-l mai văzusem niciodată; iar

brațele lui, ca să spun adevărul, erau încă și mai mult înlănțuite în jurul taliei ei și se învîrteau, și se învîrteau în niște afurisite de figuri aiurite ce-mi aminteau de *Black Joke*[3], doar că mai *affetuoso*, pînă m-au năucit de tot încît m-am pomenit întrebîndu-mă dacă afecțiunea nu era chiar adevărată. Din cînd în cînd se mai opreau pentru o clipă și credeam că o să se așeze sau o să cadă jos; nici gînd. Cu mîna d-nei Hornem pe umerii lui, *quam familiariter!* (cum zicea Terențiu[4], cînd eram la școală), merseră la pas vreme de un minut, apoi o luară de la început, ca doi cărăbuși prinși în același ac. Am întrebat ce însemnau toate astea și atunci, rîzînd zgomotos, o copilă nu mai mare ca Wilhelmina noastră (un nume de care n-am dat niciodată decît în *Vicarul din Wakefield*[5], cu toate că ar fi trebuit s-o botezăm după Prințesa de Swappenbach) exclamă: „Doamne Sfinte, d-le Hornem, dar nu vedeți că valsează?" sau valțează (am uitat termenul exact); după care ea, mama și sora ei s-au ridicat și s-au tot învîrtit și ele pînă la cină. Acum că știu ce este valsul, îmi place mai mult decît orice altceva, și același lucru se întîmplă cu d-na Hornem (cu toate că mi-am rupt gleznele și de cîteva ori am răsturnat-o pe servitoarea d-nei Hornem, făcînd exerciții preliminare, într-o dimineață). Îmi place într-adevăr atît de mult încît, avînd eu o oarecare înclinație spre poezie, manifestată cu mult gust în unele balade electorale și în niște cîntece în cinstea tuturor victoriilor (doar că pînă în ultima vreme nu m-am prea ocupat de asta), m-am așezat la masă și, cu ajutorul lui William Fitzgerald, Esq., și a cîtorva ciupeli din dr. Busby[6] (la ale cărui recitări asist, și-mi place grozav felul cum Maestrul Busby interpretează ultimul poem plin de succes al tatălui său *La Drury Lane*,) am compus imnul ce urmează, prin care să-i împărtășesc sentimentele mele publicului, pe care îl disprețuiesc din toată inima, cum, dealtfel, îi disprețuiesc și pe critici. Rămîn, Domnul meu, al Dvs. etc., etc.,

HORACE HORNEM

O, săltăreață muză, cu picior[7]
Urcînd spre subțiori, scînteietor,
Tu, pe nedrept fecioară — Terpsihoră[8]
Nume urît de cei care te-adoră,
Te nalță, azi, în gloria ta nouă,
Vestală mai puțin, din toate nouă![9]
Mironosiță n-ai fost și nu ești.
Înfrunți ocara; luată-n rîs, zîmbești.
Ridici piciorul, — și urîtu-alungi!
Doar fustele să nu le-aveți prea lungi!
N-ai scut: de-ajuns ți-e largul decolteu.
Vei izbîndi, și fără scut, mereu.
Te-ajută valsul, pruncul tău din flori,
Nu-l vitregi, zeiță! Ți-e fecior.

Vioaie muză! Tînărul husar
I-nchină nopți acestui vals sprințar,
Cu cizme, pinteni, favoriți, mereu,
Rîvnind plăceri cum n-a știut Orfeu.
O, Vals, sub steagul tău moderni eroi
Se luptă pentru maniere noi;
Pe cîmpul Hounslow[10], faima să i-o-ntreacă
Lui Wellesley, chiar gonit de e și pleacă[11],
El țelul și-a atins... Salut, o, muză!
Îți dăruie frumoasa sîn și buză,
Iar restul — altora — lui Busby ori
Lui Fitz[11], căror le sîntem prea datori,
„Căci țelului imbold dînd", dau, la bal,
Și dansului cum și lui Belial[12].

O, Vals, ce de pe Rin la noi, azi, vii,
Meleag vestit prin conți și podgorii,
Ani mulți să vieţuiești, scutit de bir!
Ca vinul bun de Rin, mai abitir
Ești tu, deși-nrudit, căci beciul, el,
Ne-a fericit, tu — nația-ntr-un fel.
La cap se urcă vinul. Mai subtil,
Pătrunzi în inimi, îți prefiri, tiptil,
Otrava dulce și, precum am spus,
Piciorul se avîntă tot mai sus!

De Pitt[13], cel ce-i născut de cer, de-ascult,
Germania, îți datoram cam mult
Cît n-ai fost dată Franței[14], de-am rămas
Cu d...d...datorii și-al dansurilor pas!
Pierdușî Hanovra[15] și subsidii, dar
Un George-al Treilea[16] ne-ai lăsat în dar,
Bun rege, căci pe-al Patrulea[17] doar el
Ni l-a lăsat moștenitor fidel.
Germanici, ce mult ne e datoare,
Nu-i datorăm noi o regină care?[18]
Tot neamul Brunswick, șiruri de mirese?
Și-atîția armăsari din rase-alese?
Spre fala naţiei engleze-ntregi,
Nu ne-a trimis duci, vals, regină, regi?

Dar, pace ei! Dicta și-mpăratul
Chiar de lui Bonaparte-nchină-azi statul[19],
Revin la temă... Muză a Mișcării,
Cum de trecut-a Valsul valul mării?
Din portul Hamburg, vîntul înghețat[20]
(Era deschisă calea) te-a mînat,
Cînd trista Faimă nu dăduse-n brînci,
Prin nea, spre Gothenburg ei treză-atunci,
Umplea Heligolandul, tîrg semeț,
Doar cu minciuni. Ne mai soseau, vedeți,
Din Moscova, nearsă încă, veștiIII
Aprinsă-apoi de mîini prietenești.[21]
Zburînd, sosit-a Valsul cu-al lui dar:
Depeși și veşti aduse de ziar.
Austerlitz[22]! Ce trăsnet! Ce-a mai fost!
Nul „Monitorul", nul și „Morning Post"![23]

Se zvîrcoleau, sub groaznicele știri,
Un vraf de piese, zece povestiri
De Kotzebue[24] arii noi, scrisori
Trimise de un nou ambasador,
Articole din Leipzig și Frankfurt,
Meiners[25], în patru cărți, spune, pe scurt
Cum doamnele-au supus un vînt funest
Prin vraja lor, un op de Brunck[26], drept lest,
Și opera lui Heyne[27], căci cu ea,
Pe orice timp, corabia răzbea.

Adus deci pe corabia cea veche,
Vals delicios, ți-ai căutat pereche
Și, cînd pe țărm ai fost ajuns, cochete,
Năvală dară ale țării fete.
Nici David[28], cînd a dănțuit lîngă-arcă,
Stîrnind, printr-un *pas-seul*, și bîrfe parcă;
Nici, în *fandango*, Don Quijote, falnic,
Cînd Sancho-a zis că-i prea de tot zburdalnic;
Herodiada[29],-n dansul ei casap
Cînd, drept răsplată, a cerut un cap;
Nici Cleopatra pe galeră — lesne
N-au arătat atît *grumaz* și *glezne*
Ca tine, Vals ambriziac, rotit
Pe melodii saxone, îndrăcit!

O, voi bărbați ce-n creștete purtați
Podoabele de ani îndelungați,
Voi, ce purtați un mugure plăpînd,
Din care crengi vor răsări curînd,
Cu-aramă poleite sau cu fir
De aur pur, după despăgubiri,
Și voi, matroane care v-alungați
Nurora și-apoi fata măritați,
Surori și frați, născuți de-o mamă, toți,
Dar nu ca fruct al propriilor soți,
Holtei spre sihăstrii mînați de-amar
Sau spre plăceri de-o clipă, spre altar
Ades împinși de interesul mic,
Ori spre nevasta unui bun amic —
Al vostru-i răsfățatul musafir
Care colindă balurile-n șir!

Vals drag, chiar irlandezul *jig* l-întrece
Și vechiul *rigadoon* iubit din veci;
Reel scoțian, păzea! Danț țărănesc,
Un viitor cam trist îți prevestesc!
Doar Vals, Vals! Brațe, glezne strînse vrej
El cere-n săltărețul lui vîrtej,
Risipă de picioare, brațe goale
Și nu „lumina stinge-o-ntîi matale",
Că prea departe-i bate raza ori
Că prea aproape-ți stau adesori.
Și Valsul zice,-ntr-un salon feeric:
„Aș luneca mai bine-n întunerec!"
Dar muza mea, aici, că-i de bon-ton,
I-ntinde cel mai lung combinezon.

Voi, călători prin lume, publicați
In quarto, au puteți să comparați
C-un Vals *romaika* lentă și, o-ho,
Fandango-ul și chiar un *bolero*,
Atițătorul *almas* egipteanIV
Ori nebunescul dans columbian?
Din Capul Horn pînă-n Kamciatka oare
O fi vreun dans cu el să se măsoare?
Nu! De la Morier[30] la Galt[31] toți praf
Făcuți sînt și-i închină-un paragraf.

O, umbre-ale frumoaselor ce,-n ceață,
Cu George-al Treilea ați domnit odată,
Sfîrșind naintea lui domnia voi, —
Chiar dacă-n străinepoate-un pas vioi
Vă regăsiți, la bal dați buzna iar,
Spectrale, dar cu pasul tot sprințar.
E-un paradis al nebuniei unde
Vreo pulbere-a trădării nu se-ascunde;
Și nu-s scrobeli, ca degetul să doară
De-l vîri pe undeva, mai într-o doară.
Sînt tari azi favoriții, cîți încap,
(Ah, trup de fătălău cu cap de țap!)V
Nu mai lesină fata strînsă-n brațe,
Ci prinde doar mai tare să te-nhațe;
Pătlagina și sărurile toate
Le-alungă Valsul suveran, căci poate.

O, Vals seducător! Chiar Werther[32] dacă
A fost juma de tîrfă să te facă, —
El ce-nclina spre-un viciu mai curat,
Orbit — nu orb, focos — nu desfrînat;
Chiar de Staël[33], în ceartă cu Genlis[34],
Mi te-ar fi surghiunit de la Paris, —
Ești modă: miști regine și contese;
Valeți, subrete te dansează-adese;
Și-ți crește cercul și,-n rotiri măiastre,
Succești măcar doar *capetele* noastre.
Cu tine prind stîngacii-a țopăi
Și cocknei rostesc ce n-ar rosti.
O, zei, nimic din ce spun eu nu-i fals!
Chiar rima ți-am găsit, ilustre Vals!
Atunci cînd Valsul s-a ivit la noi
Regentul, curtea, erau site noi,[VI]
Noi prime, noi dușmani și noi amici,
Noi jertfe, pentru gardă noi tunici,
Noi streanguri pentru gloata de flămînzi,
Bani noi, deși tot vechi, și noi dobînzi,[VII]
Care stîrneau obștescul interes
Deși nici Jenky[35] nu credea-n succes,
Războaie noi și-un preaferice trai,
Că-i pizmuiai pe morți, dacă scăpai,
Amante noi, străvechi, dar faptu-i nou:
Stîrneau, deși uzate, alt ecou, —
Nou totul, deci, doar trucurile vechi,[VIII]
Noi gloanțe, sceptre, arii în urechi,
Și-n noi dolmane, cu fireturi noi,
Noi ofițeri trec țanțoși, în convoi,
Sulemeniți, din nou, cu meșteșug:
E sinilia, din roșu, un transfug.
O eră nouă, după cum vă spun,
Și pentru Vals răstimpul cel mai bun
Spre a-nflori. Butoiu-i pus pe foc.
Cît despre fustă și morală: ioc!
Corsetul, menuetul, albul scrum
Care trăda, sînt amintire-acum.
Începe balul! Iată: ai noroc!
Sau fiica, sau nevasta intră-n joc.
Alteța, prințul — gata-s la moment:
Țeapăn ca Gloucester, sau pornit ca Kent[36];

Obrajii doamnei parcă s-au aprins
De-un gînd sfios, iar decolteul nins
Coboară jos, oprindu-se abia
Pe locul unde-o inimă bătea![IX]
Ah, umblă mîini pe rotunjimi de șold
Cu neîmpiedecat, dorit imbold.
La rîndul ei, femeia pune iar
O mînă pe vreun pîntec princiar;
Se-nvîrt — ce dulce! — pe lucios parchet,
Pe-un șold regesc cu-o mînă,-n chip discret,
Cu alta pe un umăr, tot regal!
Ce foc încins! Mereu mai viu! Leal!
Se mișcă bot în bot, ba mai și stau,
Dar mîna de la locul ei n-o iau.
Lord Asterisc și Lady Ghilimea
Și Dom' Cutare, toți pot face-așa,
Cum și modiștii — totul are-un rost,
Precum puteți afla din „Morning Post".
(De nu-i imparțial, în șase luni
Vă poate spune-un Dr. C. minuni;)
Toți, deci, și fiecare-un dulce ceas
Petrec lipiți, cu zvîc ori mai la pas,
De te uimești ca turcul cel smerit:
„Ce iese din atîta pipăit?"[X]
O, Mirza[37], cu ți-o spun în rime-alese:
La timpul potrivit ceva tot iese.
Au nurii scoși în lume cum se poate
Mult să reziste în intimitate?

Voi, ce bunicile ni le-ați iubit,
Fitzpatrick[38], Sheridan[39]: Tu, prinț slăvit
Care cu suveran imbold și gust
Iubit-ai frumusețI în chip august;
Stimă-a lui Queensberry[40] al cărui duh
Satan nu-l lasă slobod din văzduh,
Măcar o noapte, spune, Asmodeu
A nimerit vreo strofă cum fac eu,
Să crească dor în ochi, cu mult curaj,
Cum și bujori în delicați obraji?
S-aprindă inima și trupul tot,
Stîrnind dorinți, cum eu acuma pot?
Cînd Ispitirea pieptul vrea s-asalte,
Cine-ar răspunde pentru multe alte?

O, voi ce-ați luat morala în răspăr
Și smuls-ați fructul din opritul măr,
La rău și bine surzi, mereu flămînzi,
Voi nu roșiți de-asemenea izbînzi?
Ați mai putea femeia, spuneți drept,
De dans aprinsă, s-o culcați pe piept,
Abia scăpată din furișul braț
Ce-i cuprinsese coapsa, cu nesaț?
Ce gînd smintit s-alinți o mînă cînd
Stăpîna ei o dăruie, pe rînd,
Și să-ți afunzi privirea-n ochii ei
Ce doar pe tine te vedeau! O, zei!
Pe gura ei păcatul și-a înscris
Pecetea lui, aievea sau în vis!
Iubirii pune-i pavăză și treci,
Sau, ca și ea, împarte-o-n douăzeci
Și lasă-i ei ce bruma și-a oprit
Din sufletu-n neștire risipit!

Vals voluptos! Cum oare? Te blestem?
Spre slava ta scriam acest poem!
O, Muză! Azi nevasta, pe cît știu
Dansează Valsul... fiica mai tîrziu.
Iar fiul meu... Dar să lăsăm! Un fleac!
Timp prăpădit! Pe-al stirpei vechi copac
O creangă verde știu că va-nflori
Și pentru dînsul. Valsul va spori
A noastră faimă: cîte un nepot
Amicii toți îmi vor turna, socot.

Notele lui Byron

I *Quam familiariter*

Mi-am uitat toată latineasca pe care o ştiam, dacă despre un om se poate spune că a uitat ceea ce niciodată nu a ţinut minte; dar mi-am cumpărat *motto*-ul de pe pagina de titlu în schimbul unei bancnote de trei şilingi, de la un preot catolic, după ce m-am tîrguit mult ca să-l obţin pentru şase pence *bani gheaţă*. Mi-am făcut anumite mustrări de conştiinţă că i-am dat banii unui papistaş, eu fiind cu totul pentru cinstirea memoriei lui Perceval[1] şi de acord cu „Jos papalitatea", şi regretînd căderea papei, căci nu-l mai putem arde pe rug.

II *Lui Wellesley, chiar gonit de e şi pleacă,*

Să-i întreacă faima Lordului Wellesley[2], ori a nepotului său[3], cum o vrea cititorul: cel dintîi a dobîndit, prin luptă, o femeie frumoasă, pe care o merita; celălalt a luptat zile îndelungi în Peninsulă[4], după orologiul de la Shrewsbury[5], fără să cîştige nimic în *acea* ţară, decît titlul de „Mare Lord", şi cel de „Lordul" (Domnul, n.t.), ceea ce mi-roase a profanare, întrucît pînă acum i-a fost conferit numai acelei fiinţe căreia ar fi o blasfemie să-i înalţi *Te Deum*-uri pentru caznagii. E cazul să se presupună că, într-o zi, generalul se va întoarce la ferma lui sabină unde:

„Să cucerească un cîmp *sterp mai iute*
Decît, în Spania, nişte redute!"

Lordul Peterborough[6] a cucerit continente într-o vară; noi facem mai mult; izbutim să le cucerim şi să le pierdem într-un răstimp mult mai scurt. Dacă progresul *cincinnatian*[7] al „marelui Lord" în agricultură, n-o să depăşească timpul mediu din cupletul lui Pope, va ajunge, cum zice proverbul ţărănesc, „să are cu ciini"[8].

Printre altele, unul dintre titlurile acestui ilustru personaj a fost dat uitării, dar meritä să fie reamintit: „*Salvador del Mundo* (Salvatorul lumii, n.t.) *credite, posteri!* (Credeţi, urmaşilor! n.t.). Dacă acesta este apelativul dat de locuitorii Peninsulei unui *om* care nu i-a salvat încă, se pune întrebarea dacă aceştia merită să fie salvaţi, fie şi pe această lume, odată ce, după cele mai neînsemnate modificări ale oricărui crez creştin, aceste două cuvinte li se pot dovedi potrivnice prin viitorul „Salvator al lumii" — nimic de zis! — întrucît ar fi de dorit ca acesta, sau oricare altul, să poată salva măcar un colţ al lumii — propria sa ţară. Totuşi, acest apelativ nepotrivit, cu toate că dovedeşte legătura strînsă dintre superstiţie şi impietate, poate fi şi de folos, întrucît arată că prea puţin e cazul să ne temem de catolici (chiar de catolicii inchizitori) o dată ce sînt în stare să-i acorde un asemenea titlu unui *protestant*. Presupun că la anul o să fie numit „Fecioara Maria"; dacă aşa se va întîmpla, cred că nici însuşi Lordul George Gordon[8] nu va avea nimic de obiectat împotriva unor asemenea bastarzi liberali ai Doamnei Noastre din Babilon[9].

III *Din Moscova, nearsă încă, veşti*

Nu putem nici să aducem destule laude, şi nici să fim total de acord cu binevoitorii noştri aliaţi în ceea ce priveşte incendierea premeditată a Moscovei. Printre alte detalii omise în diferite rapoarte ale elocventului nostru ambasador, acesta n-a menţionat (fiind prea ocupat cu feluritele isprăvi ale Colonelului C. — trecerea înot a unor râuri îngheţate, galopade pe terenuri impracticabile) că o întreagă provincie a murit de foame în modul cel mai deprimant cu putinţă, şi anume: în timpul incendiului organizat de generalul Rostopcin, consumul de grăsimi de toate felurile a crescut atît de mult, încît piaţa nu mai putea să facă faţă cererii. Din pricina aceasta o sută treizeci şi trei de mii de oameni au murit de foame, fiind supuşi unei diete salutare! Drept urmare, lampagiii Londrei s-au obligat să ofere un pint (0,56 l.) de ulei de căciulă, iar lumînărarii au votat în unanimitate o cantitate de matriţe de cea mai bună calitate (patru la un pund) pentru uşurarea vieţii sciţilor supravieţuitori. Datorită acestor străduinţe, şi unei atenţii sporite faţă de *calitatea* şi nu de cantitatea proviziilor, criza va fi curînd total depăşită; se spune că, în schimb, Ucraina, care n-a avut de suferit, a hotărît să trimită un număr de şase mii de vite, ca să asigure masa pe o zi pentru lucrătorii noştri manufacturieri aflaţi la ananghie.

IV *Aţiţătorul* almas *egiptean*

Dansatoare care fac pe bani ceea ce Valsul face pe gratis.

V *(Ah, trup de fătălău cu cap de țap!)*

Nu ne mai putem plînge astăzi, ca pe vremea Doamnei de Baussière, despre „Sieur[10] de la Croix", că n-ar trebui să se poarte favoriți; dar în ce măsură favoriții sînt o dovadă de bărbăție, pe cîmpul de luptă sau aiurea, e o chestie îndoielnică. Multe pot fi sau au fost dovedite în ambele sensuri. În vremile de demult filozofii purtau favoriți iar soldații nu — chiar și Scipio umbla ras. Hannibal își considera unicul ochi destul de frumos și fără barbă; dar împăratul Adrian purta barbă (avea pe bărbie niște negi pe care nici împărăteasa Sabina[11], nici curtenii nu-i puteau suporta). Turenne[12] purta favoriți, Marlborough[13] nu, Bonaparte, nu, regentul, da; *argal*[14] măreția sufletească și favoriții fac sau nu fac casă bună împreună; dar cu siguranță că, în unele împrejurări, de cînd numărul celor ce poartă favoriți a crescut, opinia publică este în favoarea acestora mai mult decît era anatema lui Anselmo[15] *împotriva* părului lung în timpul domniei lui Henric I[16]. Înainte, roșul era o culoare favorită. Vezi comedia lui Lodowick Barry[17], *Aleea Berbecului*, 1661, act. I, sc. 1:

„Tafetta: Și-acum să pariem: ce barbă colorată va trece de data asta prin fața ferestrei?

Adriana: Cred că barba unui negru.

Tafetta: Mă îndoiesc, cred că o să fie o barbă *roșie*, că-i mult mai la modă".

„Nimic nu e nou sub soare",[18] dar culoarea roșie, pe atunci o culoare *favorită*, s-a transformat astăzi în culoarea unui *favorit*.

VI *Regentul, curtea, erau site noi,*

Un anacronism: se afirmă, mai sus, că valsul și bătălia de la Austerlitz au deschis împreună balul. Poetul vrea să spună (dacă izbutește să spună ceva) că abia cînd regentul a atins apogeul popularității, și nu mai înainte, valsul a atins și el apogeul.

Valsul, cometa, favoriții, noul guvern au iluminat cerul și pămîntul, în toată măreția lor, cam în același timp. Cometa s-a pierdut fără urme. Valsul, favoriții și noul guvern continuă încă să ne uimească.

VII *Bani noi, deși tot vechi, și noi dobînzi,*

Printre altele, o nouă monedă de nouăzeci de bani (din argint), o monedă sigură, emisă acum, valorînd o liră sterlină în bani de hîrtie, la calculul cel mai avantajos.

VIII *Nou totul, deci, doar trucurile vechi,*

„În această privință dreptul ar trebui să stea deasupra puterii!" Cui nu-i amintește „delicata încercare" din *Nevestele vesele din Windsor*?

„Ford: Rogu-te, apropie-te! Dacă te bănuiesc fără pricină, atunci fie ce-ți rîzi de mine? Văd c-am ajuns bătaia ta de joc. O merit. Dar ce e? Cui duci asta?

Ð-na Ford: Ce-ți pasă cui i-o duc? Mai bine te-ai duce să-ți bagi nasul în leșie."[119]

IX *Pe locul unde-o inimă bătea!*

„Toate astea s-au schimbat"[20] — spune Doctorul fără voie. Totul e altfel.

X *„Ce iese din alîta pipăit?"*

În Turcia, o întrebare pertinentă; la noi impertinentă și superfluă, dar i-a fost pusă exact sub această formă lui Morier de către un persan care asista la desfășurarea unui vals la Pera (vezi *O călătorie prin Persia* etc. de James Morier, Londra, 1812, p. 365).

FEMEILE SAVANTE
— Femeile în ciorapi albaştri —
EGLOGĂ[1] LITERARĂ

*„Nimium ne crede colori."**

VERGILIUS, Ecl. a II-a

În culori *să nu credeţi frumoaselor*
chiar
Dacă părul *vi-i* roşu *şi*-albaştri-*s*
ciorapii, că doar...

Traducere de AUREL COVACI

*„Nu te încrede prea mult în culoare."

NOTA TRADUCĂTORULUI

Singurul echivalent posibil în limba română al titlului englez *The Blues* (şi aceasta prescurtare de la „Blue-Stockings" — Ciorapi-Albaştri) ni se pare a fi „Firoscoasele". Termenul are însă un prea pronunţat caracter popular pentru a putea fi adoptat în cazul unor doamne din înalta societate. În afară de asta, cum în literatura română nu există o tradiţie în acest sens, ne-am îngăduit să adoptăm o locuţiune mai familiară cititorului român, prin cunoaşterea comediei lui Molière, *Les Femmes Savantes (Femeile Savante)*, subiectul tratat de Byron fiind, în esenţă, acelaşi.

„Prin această locuţiune (citäm din *GRAND DICTIONNAIRE UNIVERSEL DU XIXe SIÈCLE)* englezii îşi închipuiau că le ridiculizează pe femeile care, neglijîndu-şi îndatoririle casnice, se ocupau de literatură şi-şi petreceau timpul scriind proză şi versuri. Originea acestei porecle este explicată în mod diferit, şi pare a fi relaţionată cu doamna Montague, care şi-a dobîndit un nume în literatura engleză. Această doamnă, de un mare rafinament spiritual, prefera plăcerile intelectuale distracţiilor mondene, şi le aduna acasă la dînsa, o dată pe săptămînă, pe unele dintre prietenele care-i împărtăşeau gusturile şi pe care o conversaţie instructivă şi agreabilă le încînta mai mult decît anumite jocuri sau dansul. Cîţiva bărbaţi erau admişi în cadrul acestor reuniuni: unul dintre ei era un anume Stillingfleet, autor al mai multor cărţi care s-au bucurat de succes în epocă. Acest Steelingfleet avea mania de a purta totdeauna *ciorapi albaştri*, şi publicul zeflemisitor a început să numească serile de la doamna Montague *clubul ciorapilor albaştri;* apoi, printr-o firească extensiune, numele de *ciorapi albaştri* i se dădea oricărei femei ce freeventa acest club. După o altă versiune, doamna Montague îi aduna la dînsa pe cei mai distinşi literaţi ai Angliei; după cum se vede, nu mai era vorba de femei. Un ilustru străin, care tocmai sosise în Anglia, şi-a manifestat dorinţa de a-i fi prezentat acestei doamne; i s-a propus să-i fie prezentat imediat, dar el a refuzat, pe motivul că era încă îmbrăcat în costum de călătorie. Cînd frumoas

doamnă a primit acest răspuns, dînsa şi-a exprimat părerea că străinul făcea prea mare caz de protocol, întrucît orice om cult sau de spirit se putea prezenta la ea fie şi în *ciorapi albaştri*. Mills, în a sa *History of Chivalry*, îi descoperă locuţiunii o cu totul altă origine. Conform opiniei acestuia, în anul 1400 a luat fiinţă, la Veneţia, o societate literară care s-a autodenumit *La Società della Calza* (Societatea ciorapului), ai cărei membri se obligau să poarte, ca semn distinctiv, *ciorapi albaştri;* această societate a fost cunoscută mai întîi în Franţa, unde i s-a dat denumirea de *bas bleus* (ciorapi albaştri); de aici termenul a ajuns în Anglia, unde s-a aplicat în general femeilor de litere, dar Mills nu ne spune din ce pricină".

Zeflemeaua lui Byron se exprimă şi prin numele personajelor, care fac aluzie fie la calitatea de scriitor, prin porecle satirice (Inkel — Călimărarul; Tracy — Mîzgălici; Scamp — Rasoleală; Vamp — Cîrpaciul; Mouthey — Gurău; Wordswords — Vorbă-Lungă;), fie la culoarea albastră (Mr. Bluebottle — dl. Sticlă-Albastră; Lady Bluemont — d-na Munte-Albastru; Miss Lilac — d-ra Liliac etc.). Le-am fi tradus ca atare dacă, fonetic, ar fi adus cît de cît cu pronunţia engleză şi nu ar fi adesea estropieri ale unor nume de cunoscuţi scriitori sau personaje din epocă.

A.C.

EGLOGA ÎNTÎI

Londra. În fața ușii unei săli de conferințe.
Intră **TRACY**[2] *și-l întâlnește pe* INKEL[3].

INKEL: Cam târziu.
TRACY: S-a sfîrșit?
INKEL: Nu, n-ai loc nici să mori!
Sala toată îți pare-o grădină de flori;
Toate-o modă în asta găsesc și *bon ton;*
Ce „Beaux arts!" Vom vorbi de *„Une belle passion"*
Pentru tot ce-i știință și conduce o lume,
Încît domni rafinați se cultivă anume.
TRACY: Da, cunosc acest fapt și răbdarea-mi pot pierde
Cînd revistele ți le citesc — ți-o spun verde.
Mouthey,[4] Vamp[5], Scamp[6] și Wordswords[7],
cîrpacii...
INKEL: Stop, amice, știi tu cui vorbești?
TRACY: Pe toți dracii,
Toți știu totul pe „Row"[8]... Ești poet, autor...
INKEL: Și tu crezi că s-ascult pot cu nepăsător
Cum pe Muze le-njuri?
TRACY: Ei, mai fă-te că ploua;
Scuze-mi cer căci n-am, zău, chiar nimic cu-alea
nouă,
Chiar de numărul lor, hm, așa, un favor
Te îndeamnă să ceri... Ei, dar gata: cobor
De la un editor (știi, mă-sor îmi e mie,
Căci își are dugheana lîngă patiserie
Și, de n-aflu în raft, ca s-o cumpăr, o carte,

Scriitorii-s, în păr, pe aici, nu departe).
Și am dat de-o recenzie, de-nnebunești,
Toată vorbe de duh și citate grecești,
Unde-al tău bun prieten scărmănat e cam tare,
Cum se zice, prin critică-*nvioărătoare*[9].
Ce cuvînt minunat!

INKEL: Da, gingaș, chibzuit,
Dar cu rece te ia și-i cam des folosit,
Însă-n presă a prins... Și ziceai la refec
Pe amic că ni-l iau?

TRACY: E de tot ras pe sec!
Nu rămîne un ciob din a lui reputație:
Cică-i un nenoroc pentru epocă, nație.

INKEL: Rău îmi pare, că doar mi-e prieten, dar, știi,
Băănuiam că, sărmanul, așa va sfîrși.
Cum mi-e drag, ce-mpotrivă-i s-a scris citesc rar,
Dar Revista[10] n-o ai tu, cumva,-n buzunar?

TRACY: Nu, căci mulți scriitori, cum și alții (și, zău,
De-un confrate e vorba și-mi pare cam rău,)
Se-nghiontesc, se-mbulzesc cum copiii doar fac,
Să arunce-o privire.

INKEL: Hai și noi.

TRACY: Nu-ți plac,
Conferințele? Cum, nu te-ntorci iar în sală?

INKEL: Loc de-o stafie nu-i și,-apoi, fără-ndoială,
Scamp e astăzi absurd.[11]

TRACY: Cum poți ști că-i absurd,
De n-ai fost să-l asculți?

INKEL: Ah, destul n-am stat surd
Ascultîndu-l... Și fug, în aceeași măsură,
De-aiurelile lui și prea multă căldură.

TRACY: N-am pierdut deci prea mult?

INKEL: Știi că-i bună și asta?
Ce anume să pierzi? Eu mai bine nevasta
Mi-aș ucide-o cu bale de cîine turbat
Decît să-l mai aud cum îndrugă, ca beat,
Inepții, nădușind de efort... Dar mă faci
Să-l bîrfesc, și îmi este vecin!

TRACY: Mii de draci,
Eu te fac să-l bîrfești?

INKEL: Da, că tu m-ai silit
Adevărul să-i spun.

TRACY: Eu te-am pus pe bîrfit?
Tu deci asta deduci?
INKEL: Cînd de rău îl vorbesc,
Eu nu *dau* ci *urmez* un exemplu, firesc.
Tipu-i, zău, impostor și nebun, găgăuță.
TRACY: Și-un nebun strînge alții în juru-i, nu-i cruță,
Dar noi doi, înțelepți...
INKEL: Să plecăm.
TRACY: Da, dar cu...:
INKEL: Sînt atracții mai mari decît Scamp, dragul meu,
Și-a lui liră, ce-i zice-a iudeului harpă[12],
La pat cald să te cheme...
TRACY: E frumoasă, zău, doar că...:
INKEL: E o celibatară?
TRACY: Miss Lilac.
INKEL: Savanta!
TRACY: Ba moștenitoarea! O vrajă!
INKEL: Pedanta!
Fugi de ea, că te pierzi, de te-nsori: e-o chimistă!
Și poetă! Matematiciană! Artistă!
TRACY: Ba-i o vrajă!
INKEL: O mreajă-i, din unghiuri țesută!
De te-nsori, o să ai doar prilej de dispută[13]
Firoscoasă, ce mai, că-i o cărturăreasă!
TRACY: Ei, și de-aia nu pot să mi-o iau de mireasă?
INKEL: Hm, hm, ce să zic, nu cunosc suferința
Ce-o îndură un om însurat cu știința,
Dar ea prea știe multe și nasul și-l bagă
Chiar în toate, să afle mai mult, Tracy, dragă,
Și...
TRACY: Și?
INKEL: Ei, mai bine să-mi țin gura, zău,
Însă sute ți-ar spune că-ți faci numai rău.
TRACY: O, tu uiți că e ea un evreu de bogată?
INKEL: Țelul ea ți-i, ori zestrea în bănci adunată?
TRACY: Hm, da, sincer să fiu, amîndouă mi-s dragi:
Fata-i dulce...
INKEL: Și nu ți-e rușine-n ce-o bagi
Pe-a ei mamă, cînd poate că nu-i faci plăcere?
Viața ei ca și-a ta prețuită s-ar cere!
TRACY: Să trăiască oricît... Tot ce-i cer este mîna
Fetei și inima-i, ce-o să-mi fie stăpîna.
INKEL: Mîna ei pe condei e, inima-n călimară!

TRACY: Apropo, o să-mi scrii cîte-o poezioară?
INKEL: Pentru ce?
TRACY: Dragă, știi că în proză, chiar bufă,
Mă descurc binișor, dar în versuri...
INKEL: Ești tufă!
TRACY: Recunosc, recunosc, dar o strofă măiastră
Prinde bine, oricum, de-i de inimă-albastră.
Deci îmi scrii cîteva?
INKEL: Eu, în numele tău?
TRACY: Da, le cópii, și-apoi i le dau...
INKEL: Nu, chiar, zău,
Ați ajuns chiar atît de departe încît?...
TRACY: Crezi că-s îmbrobodit de-o savantă-ntr-atît
De în stare n-aș fi ca, în stanțe cu rime,
Să-i repet ce i-am spus și în proze sublime?
INKEL: Ah, în *proze sublime?* Ce-ți mai trebuie muză?
TRACY: Dar gîndește-te că-i o savantă?
INKEL: Mă scuză,
Mister Tracy, dar cînd scrii chiar *proze sublime*,
Bună ziua, căci, zău, n-ai nevoie de rime.
TRACY: Stai nițel! Am greșit... Îmi cer scuze cu mîia,
Dar te rog, te implor să-mi compui poezia.
INKEL: Ca o *proză sublimă?!*
TRACY: M-am grăbit și cam frust
Am vorbit.
INKEL: Mister Tracy, atîta prost gust!
TRACY: Recunosc, și mă scuz, na, și ce vrei mai mult?
INKEL: Înțeleg unde bați și-n zadar te ascult:
Cînd îți sînt de folos, tragi pe turta ta spuza.
TRACY: Și nu-i ăsta un semn că-ți respect harul, muza?
INKEL: Păi, nu tocmai...
ITRACY: Ei, doar dumneata, care ești
Om de lume, precum și poet, deslușești,
Cred, din ceeace-am spus, că nici gînd de jignire
Pentru-asemenea genii, prieten subțire...
INKEL: Bine, văd că-nțelegi ce însemn pe-astă lume;
Să dăm mîna.
TRACY: Doar *știi* și-*ai știut* că, anume,
Cumpăr tot ce ai scris.
NKEL: În vînzări, frate, eu
Nu mă bag, este treaba librarului meu.
Cad poemele bune, la-nceput, cam adese:

Au căzut Renegade[14] și-a lui Botherby[15] piese,
Și-al meu amplu romanț...

TRACY: Lăudat el rămîne
În celebra „Revistă a Fetei Bătrîne."[16]

INKEL: Ce revistă?

TRACY: Englezul „Journal de Trevoux"[17].
Iezuiții de-aici de la noi îl scot... Nu
L-ai văzut?

INKEL: O să-mi facă plăcere...

TRACY: Doar că
Te grăbește!

INKEL: De ce?

TRACY: Păi, că *duhu*-și cam dă

INKEL: Deci era o revistă *de duh!*[18]

TRACY: Hm... Da... Și
La Contesa de Fiddlestone, poimîine, vii?

INKEL: Invitație am și vom fi împreună,
Dar acuma, cînd Scamp coborî-va din lună,
(Unde-și cată ideile lui geniale)
Și-un răgaz le va da logoreilor sale,
Eu la Lady Bluebottle mă duc la tratație
Și la doctă și plină de miez conversație,
Căci, de cîte ori Scamp conferințele-și ține,
Ospătat e la ea și vorbit e de bine.
Și eu zic că-i plăcut... Hai și tu, căci, decentă,
O să fie, la ea, și Miss Lilac prezentă.

TRACY: Un „magnetic metal."

INKEL: Pentru pungă!

TRACY: Curaj
Dă-mi mai bine, nu-n rîs mă lua... Ce tapaj!
Ies din sală... Să mergem, căci...

INKEL: Sigur,
S-o tulim: de ne prind un minut, cu nimicuri
Firoscoasele vreme de-un ceas ne asaltă.
Dau năvală! Păzea, aud vocea înaltă
A lui Botherby cum, tot *ex-catedra*, zice...
Bietul Scamp! Între-amici i-ar fi bine, aice,
Căci plătit cu aceeași monedă va fi,-ntr-o privință.

TRACY: Conferință-a ținut? Să asculte și el conferință!

INKEL: Plec, că altfel plictisul dă buzna!

(Inkel iese din scenă.)

TRACY: Nu solo!
Plec și eu! Vreau-un *„Sic me servarit Apollo.“*[19]
Dar primejdia, frate, oriunde ne paște:
Filfizoni, grafomani, și matroane, și hoaște
Vor, la Lady Bluebottle, ce oferă prilejul,
C-un pahar de Madeira să-și clătească gîtlejul.

(Tracy iese din scenă.)

EGLOGA A DOUA

Un apartament în casa lui Lady Bluebottle. O masă întinsă.

Sir RICHARD BLUEBOTTLE, *singur.*

A fost om însurat mai aiurea vreodată?
Ca nebunul, fac totul în grabă și, iată,
Viața-ntoarsă pe dos mi-i și tihna s-a dus!
Ah, și zile trăit-am, plăcute nespus!
Azi, din douăș'pe coasuri, n-am unul răgaz!
Ba, din douăz' și patru, din zi, nici un ceas!
Doar supeuri și vizite, dansuri, discuții,
Conferințe, lecturi, strălucire-n argații
Despre arte, știință! Să mă deosebesc
Eu de Lady Bluebottle au n-ar fi firesc?
Dar ca face-n așa fel încît să se pară
Că sînt una cu ea; însă ce mă omoară,
În afară de notele prea pipărate de plată,
E această flecară, măstrușnică gloată
De-aiuriți scribălăi, cărturari mușcători,
Roșii, negri și-albaștri, și de-alte culori,
Ce din casă-mi fac han și — aceasta-i năpasta —
De plătit pentru toate e bună doar gazda.
Ce plăceri! Ce răgaz! Toată ziua cutreier,
Fac și dreg, și aleg cu-nfrigurată la creier.
Bălmăjeli și citate ciupite din presă
De „savantele“ alea, ce-mi aduc la adresă
Gașca asta de... Ah, dar și vin! Voi sta mut,
Dacă mama, la naștere, surd nu m-a făcut.

(Intră Lady Bluebottle, Miss Lilac, Lady Bluemount, Inkel, Tracy, Miss Mazarine, Scamp — conferențiarul și alții.

Lady BLUEB: Bună ziua, Sir Richard... Am adus niște amici.

Sir RICHARD: *(Se înclină, apoi se trage la o parte.)*
O, sînt binevenit!
Lady BLUEB: Masa-i pusă... Aici
Luați loc după plac și *sans cérémonie.*
Mr. Scamp, obosit cum sînteți, stați ací.
Lîngă mine. *(Se așază toți în jurul mesei.)*

Sir RICHARD *(aparte):*
Ah, da, obosi-vei mai mult lîngă ea!
Lady BLUEB: Lady Bluemont, Miss Lilac, Mister Tracy, așaaa,
Mister Botherby...
BOTHERBY: Ah, scumpă Lady...
Lady BLUEB: Te mustru,
Mister Inkel, că n-ai fost în sală!
INKEL: Ilustru
E colegul meu Scamp, și-aș fi vrut să-l ascult,
Dar era un zăduf, și-am plecat, n-am stat mult,
Și regret.
Lady BLUEB: Ai, pierdut știi, o superprelegere!
BOTHERBY: Cea mai bună din zece!
TRACY: Cum poți face-o alegere,
Cînd mai sînt încă două?
BOTHERBY: Ei, păi una din cauze
E că nu-l văd stîrnind val, ca azi, de aplauze.
Zguduit-au pereții!
INKEL: Eh, dac-asta-i dovadă,
Cred mai mare succes că nicicînd n-o să vadă.
Ah, Miss Lilac, doriți poate o aripioară?
Miss LILAC: Nu, mersi, mi-e de-ajuns... Cine, la primăvară,
E la rînd?
BOTHERBY: E Dick Dunder.
INKEL: De-o fi încă-n viață!
Miss LILAC: De ce n-ar fi?
INKEL: Păi, de-aia, că-i o nătăfleață.
Lady Bluemont, un strop de Madeira?
Lady BLUEM: Da.
INKEL: Veste
Despre Wordsworth aveți? Tot la Windermere[20]
este?
Cîntă tot lipitori și pe adunătorii destoinici,[21]
Cum Homer cînta regi și iluștri războinici?
Lady BLUEM: Obținut-a un post.
INKEL: De lacheu?

Lady BLUEM: Proaste glume!
Profanați un poet și ilustru-i renume.
INKEL: Vai, nu-i vreau nici un rău, doar stăpînu-i plîng. Da,
Marchitanii și-l iau drept poet — și-o livrea
De mai schimbă, oricum, și-a schimbat cam ades,
Precum haina, la fel și poeticul crez
Lady BLUEM: Glume proaste! De-ar sta și Sir George[22] să le-audă —
Lady BLUEB: Are Inkel al nostru o limbă cam crudă,
Doar îl știm...
Sir RICHARD: Are-un post...
INKEL: Conferințe o ține
Precum Scamp?
Lady BLUEM: E la fisc![23]
Sir RICHARD: Ce?
Miss LILAC: Cum?
INKEL: Bine,
Cînd o fi pălărie să-mi cumpăr, pe risc,
Mi-oi aduce aminte. E clar că la fisc
O să-și publice opera.
Lady BLUEM: Va ajunge la Gange!
INKEL: Mai aproape, aici i-o găsesc eu, la Grange[24].
Lady BLUEM: Pfui!
Miss LILAC: Rușine!
Lady BLUEM: Ce rău sînteți, Sir!
BOTHERBY: Una bună!
Lady BLUEM: Bună?
Lady BLUEB: O, e o vorbă de-a lui...
Lady BLUEM: Însă sună
Cam brutal!
Lady BLUEB: Întrebați-l: nimic nu înseamnă.
Lady BLUEM: Sir, chiar credeți ce-ați spus?
INKEL: Ce contează-asta, doamnă?
Oricum, se va vădi că deloc nu-l aplaudă.
BOTHERBY: Sir...
INKEL: O, zeci mersi pentru porția voastră de laudă.
V-apăram.
BOTHERBY: De-mi permiteți, și singur eu pot
Să mă apăr.
INKEL: Vai, Sir, dar v-ați pierde de tot.

Dragă Botherby, viața și opera-i bine
Să ți le-apere unii prieteni... În fine...
Apropo, în sfîrșit piesa ți-e acceptată?

BOTHERBY: *În sfîrșit?*

INKEL: Printre-actori se șoptea cîteodată,
Că-i așa și așa[25]... Zvonuri de foaier.

BOTHERBY: Pot s-afirm, domnul meu, că-n al șaptelea cer
Sînt actorii, direcția teatrului, toți.

INKEL: Ah, da, „milă și frică" stîrni în noi poți
Cum zic grecii, căci „cugetul purificînd"[26],
Mă-ndoiesc că egal le vei fi oarecînd.

BOTHERBY: Eu prologul l-am scris, și chiar vreau să te rog,
Dă-mi un vers mai de duh pentr-un scurt epilog.

INKEL: Cînd e gata, pot umple și eu niște goluri...
Dar e-n lucru?

BOTHERBY: Actorii se bat pentru roluri,
Ca oricînd într-o artă mai litigioasă.

Lady BLUEB: Premiera, pe urmă dineul, la mine acasă!

TRACY: I-ai promis epilogul, deci, Inkel?

INKEL: Nu chiar.
Să-l salvez mi-e dorința pe Botherby, dar
Truda mea îndoită ar fi...

TRACY: Cum?

INKEL: Să țin
Cont se cere de ce a scris el, cel puțin.

BOTHERBY: Mister Inkel, dar rolul matale...

INKEL: Al *meu!*
Vezi de cele din piesă, e-atîrnă mai greu.

Lady BLUEM: Mister Inkel, mai scrieți și versuri în fugă?

INKEL: Tot în fugă citesc uneori ce îndrugă
Wordswords, precum și Mouthey, prietenul său.

Lady BLUEM: Aveți gust îndoielnic, stimate domn, zău,
Însă timpul și posteritatea dreptate
Le-o da celor ce astăzi cu severitate
Judecați sînt.

INKEL: O, nici n-aș avea obiecții:
Nu-s din cinul lor și, deci, aceleași infecții
Nu le iau.

Lady BLUEM: Cum adică, ei *iau?* Și *iau* ce?

INKEL: Ei, lachiștii-au luat și-o să ia tot, orice,
De la sfanț la guinee, ori pensii, vreun post,
Dar discuția cred că-i total fără rost.

Lady BLUEM: Timpul va dovedi!

INKEL: Ce zici, Scamp?

SCAMP: Că **ascund**
În absurdul lor vers sens și merit profund.

INKEL: De ce nu le dezgropi în prelegeri savante?

SCAMP: Doar trecutul în ochii mei interesant e.

Lady BLUEB: Ei, destule sarcasme! Să triumfe Natura
Peste tot ce e artă! Ea, veșnica, pura!
Deci, sus Shakespeare!

BOTHERBY: Jos Aristotel!

Lady BLUEM: De acord
Sînt Sir George și lady Bluebottle — și-alt lord,
Numit Șapteze'ș'patru[27], protector ce cred
Că lui postul i-a dat prețuind un poet
Care cîntă măgari, marchitani... O, ce glas
Care-o lume-a uimit, mai fugind de Parnas!

TRACY: I-auzi, Scamp!

SCAMP: Recunosc că mă pierd în aceste...

INKEL: Lasă-l, Tracy: și-așa hărțuit dînsul este
De *școli* vechi, de *școli* noi, toate *școlile*, ori
Fără *școli!*[28]

TRACY: Cred că *unii*-s nebuni deseori.

INKEL: Mi-ar plăcea să știu care *nu sînt:* ne-ar scuti
De niscai ostenceală.

Lady BLUEB: Deci gata, copii,
Cu sarcasmele... și să trăim „sărbătoarea
Ratiunii, cînd sufletu-n zbor"... Simt chemarea!
Mister Botherby, ah, ce extaz, ce fior!
Simt că sufletul meu este gata de zbor,
Ce ușoară sînt, ah, și *plutesc*, și *plutesc*...

INKEL: La deschide-i tu, Tracy, fereastra!

TRACY: Deschid și-i **uroz,**
Iată, zbor fericit!

BOTHERBY: Lady Bluebottle, rar
Omu-ncearcă emoții gingașe! Hai, dar,
Dă frîu liber pornirii, căci ăsta-i un har
Ce te saltă spre cer, te desprinde de lut.
Prometeu pentru harul acesta,-i știut,
Fu legat de un munte! Și simțirilor toate
Acest har li-i izvor! Și chiar Cerul se poate
Coborî pe Pămînt să îl vezi! Este hrană
Pentru suflet! Planare-n văzduh, diafană,
Cînd prinzi umbre în zbor și le schimbi în
substanță!

INKEL: Să-ți mai torn niște vin?
BOTHERBY: N-am asemeni doleanță,
Pîn-la cină, mersi.
INKEL: La Sir Humphry cinezi?
TRACY: Zi la *Duccle* Humphry[29]... Mai șic e, nu crezi?
INKEL: O fi fost, dar acum scriitorii-l socot
Mojșier, mult mai mult decît *duce*, și pot
Să cineze oricînd și cu cine au chef,
(În afară, e clar, de redactorul șef).
Dar e cinci, ora mea pentru pare.
TRACY: Prin grădină,
Dau o raită cu tine cît încă-i lumină.
Scamp, nu vii?
SCAMP: Mă scuzați, dar n-am altă alegere:
Pregătită se cere viitoarea prelegere.
INKEL: Spicuiri va căta din *Citate Alese*.
Lady BLUEB: Nu uitați că Miss Diddle[30] mai dă și ca mese
Și că, noaptea, la două, la ea ne invită.
INKEL: Deci, la noapte, o-ho, iar știință stropită
Cu vin alb și șampanie, și asortată
Cu tartine!
TRACY: Ba și cu homari! Ce salată!
BOTHERBY: O ador! Autentică ne e simțirea
Cu delicii de față!
INKEL: Mai ușoară-i gîndirea,
Recunosc, orișicînd după-asemenea chestie,
Dar nu știu dacă ai și-o ușoară digestie!
LADY BLUEB: Ce contează? Nu merită cu osebire
Sacrificii o clipă de-adîncă simțire?
INKEL: Dacă-n taină urmările-i știi... Ah, calcașca!
Sir RICHARD *(aparte)*:
De murea cît n-a fost să mă-nsor toată gașca!

(Ies din scenă.)

VIZIUNEA JUDECĂŢII

sugerată de creaţia astfel intitulată[1] a autorului lui *Wat Tyler*

de QUEVEDO REDIVIVUS[2]

„Un Daniel venit la judecată, da, un
Daniel!
E-o vorbă pentru care-ţi mulţumesc,
Evreule.“[3]

Traducere de PETRE SOLOMON

PREFAȚĂ

S-a spus pe drept cuvînt că „un nebun face cît zece"; iar Pope ne-a lăsat această observație poetică:

„Nebunii se înghesuie oriunde
N-au îngerii curajul de-a pătrunde".
(Eseu asupra criticii)

Dacă dl. Southey[4] n-ar fi dat buzna într-un domeniu unde n-avea ce să caute, unde nu mai fusese niciodată și unde nu va mai călca niciînd, poemul care urmează n-ar fi fost scris. S-ar putea să fie la fel de bun ca propriul său poem, avînd în vedere că n-ar putea să fie *mai rău*, prin stupizenia lui, naturală sau dobîndită. Limguşeala crasă, neobrăzarea tîmpă, intoleranța de renegat și jargonul ireverențios al poemului datorat autorului lui *Wat Tyler*[5] sînt atît de uimitoare, încît se transformă într-un fel de sublimitate a poetului însuși, într-o chintesență a propriilor sale însușiri.

Atît despre poemul său; dar se cuvine să spunem cîteva cuvinte și despre prefața poemului. În această prefață, magnanimul Poet Laureat a găsit cu cale să facă portretul unei presupuse „școli satanice"[6], asupra existenței căreia ține să atragă atenția forurilor legiuitoare, adăugînd astfel cununii sale de lauri ambiția de a deveni un informator. Dacă există undeva, înafara imaginației sale, o astfel de „școală", nu e oare dumnealui suficient de înarmat împotriva ei prin propria-i vanitate fără margini? Adevărul este că există anumiți scriitori, despre care dl. S își închipuie (întocmai ca Scrub[7]) că „au vorbit despre *dînsul*, fiindcă au rîs cu poftă".

Socot că-i cunosc îndeajuns de bine pe mai toți scriitorii la care se presupune că face aluzie, pentru a putea afirma că fiecare dintre ei, cu titlu individual, și-a slujit semenii prin binefaceri mai mari săvîrșite în decursul unui an, decît răul pe care și l-a făcut sieși

domnul Southey, prin absurdităţile comise de-a lungul întregii sale vieţi. Ceea ce spune multe. Am, însă, de pus cîteva întrebări.

1) Este oare dl. Southey autorul lui *Wat Tyler?*

2) I-a refuzat sau nu cel mai înalt judecător al scumpei sale Anglii despăgubirile cerute, motivîndu-şi refuzul prin aceea că pomenita operă este o lucrare blasfematoare şi sediţioasă?

3) A fost sau nu domnia-sa calificat, în plină şedinţă a Parlamentului, drept „un renegat ranchiunos"?[8]

4) Ce părere are Poetul Laureat despre propriile sale versuri închinate lui Martin Regicidul?[9]

5) Avînd în vedere cele patru puncte precedente, cu ce fel de conştiinţă îndrăzneşte domnia-sa să atragă atenţia forurilor legiuitoare asupra lucrărilor publicate de alţi autori, oricum ar fi ele?

Nu spun nimic despre laşitatea unui astfel de demers, josnicia lui vorbeşte de la sine; aş vrea însă să vorbesc despre *motivarea* lui, care nu e alta decît faptul că dl. S. a fost cam batjocorit în unele publicaţii recente, aşa cum fusese pe vremuri batjocorit în *Anti-iacobinul*, de către actualii săi patroni. De aici vine toată vorbăria asta despre „şcoala satanică" şi aşa mai departe! O, vorbărie vrednică de el, ce-i drept — *qualis ab incepto*[10].

Dacă în poemul care urmează există ceva care-ar putea jigni opiniile politice ale unei părţi a publicului, aceasta n-are decît să-i mulţumească d-lui Southey. În ce mă priveşte, nu m-aş fi sinchisit să-l văd că serie şi hexametri, aşa cum a scris atîtea alte lucruri, dacă ar fi ales un alt subiect. Dar a încerca să transformi în sfînt un monarh[11] care, oricare-ar fi fost virtuţile sale domestice, n-a fost nici eficace, nici patriot — dacă ne gîndim că atîţia ani ai domniei lui au fost ocupaţi de războaiele duse împotriva Americii şi a Irlandei, ca să nu mai pomenesc de agresiunea împotriva Franţei, — este o exagerare ce se cuvine respinsă, ca orice altă exagerare. Oricum s-ar vorbi despre rege în această nouă *Viziune*, cariera lui *publică* nu va putea fi transmisă de istorie într-o lumină mai favorabilă. Cît priveşte virtuţile sale personale, nu încape nici o îndoială că le-a avut (deşi au costat cam mult naţiunea).

În legătură cu personajele supranaturale care apar în poem, pot spune doar că le cunosc la fel de bine ca Robert Southey dar, fiind un om cinstit, am mai mult decît dînsul dreptul de a vorbi despre ele. Dealtfel, le-am tratat într-un spirit mai tolerant. Felul cum judecă acest Poet Laureat — sărmană creatură lipsită de minte! — lumea de dincolo seamănă leit cu felul lui de a judeca lumea asta. Dacă n-ar fi complet ridicolă, viziunea lui ar fi ceva şi mai rău. Pentru moment, nu cred că mai e ceva de spus.

QUEVEDO REDIVIVUS

P.S. S-ar putea ca unii cititori să nu fie de acord — în aceste vremuri dezacordate — cu modul liber în care discută sfinții, îngerii și alte spirite evocate în prezenta *Viziune*. Pentru a cita unele precedente, îl voi trimite pe cititor la Fielding[12] — *O călătorie din lumea aceasta în lumea de apoi* și la numitul Quevedo — *Viziuni despre mine însumi* (în spaniolă sau în traducere). Cititorul este de asemenea rugat să constate că în poem nu sînt recomandate sau discutate chestiuni de doctrină și că persoana dumnezeirii este ocolită cu grijă, ceea ce nu e cazul în poemul Laureatului, care a găsit de cuviință s-o pună să vorbească, nu „ca un teolog scolastic", ci ca ne-școlitul domn Southey. Întreaga acțiune se petrece în afara raiului; iar *Nevasta din Bath*, a lui Chaucer[13], *Morgante Maggiore* a lui Pulci[14], *Povestea unui poloboc* a lui Swift[15], ca și lucrările pomenite mai sus, atestă libertatea cu care pot fi lăsați să vorbească sfinții etc., într-o scriere ce n-a fost concepută la modul serios.

Q.R.

* * *

Dl. Southey fiind, după cum singur zice, un bun creștin și un om răzbunător, ne amenință, pe cît am înțeles, cu un răspuns la acest răspuns al nostru. Să sperăm că facultățile vizionare ale domniei sale vor fi dobîndit între timp ceva mai mult discernămînt: altminteri, riscă să se vîre în noi încurcături. Acești iacobini apostați au obiceiul de a da replici usturătoare. Iată o mostră. Dl. Southey se căznește să ridice în slăvi pe „un anume domn Landor"[16], care-și cultivă gloria personală sub forma unor versuri latinești; nu cu multă vreme în urmă, Poetul Laureat i-a închinat, se pare, unul din omagiile sale lirice trecătoare, în temeiul unui poem intitulat *Gebir*. Cine ar fi putut bănui că în acest *Gebir*, susnumitul Savage Landor (căci aceasta i-e cumplita poreclă) îl trimitea în iad pe însuși eroul paradisului zugrăvit de amicul său Southey — da, chiar pe George al treilea! De remarcat de asemenea cît de personal devine Savage, cînd îi vine chef. Iată portretul pe care i-l face răposatului nostru rege:

(Prințul Gebir, ajungînd în iad, convoacă umbrele strămoșilor săi regești și-i spune fantomaticei sale călăuze:)

„Hei, cine-i ăst nenorocit de-alături,
Cu frunte joasă și sprîncene albe?
Auzi-l cum, culcat în țărnă, geme
Sub sabia ce spînzură asupră-i!
Strămoș să-mi fie și acesta, oare?

Urăsc tiranii, dar de lași mi-e silă!
Ne-a fost compatriot?" — „Vai, maiestate,
Iberia l-a zămislit, dar vînturi
Cumplite, din nord-est, i-au răspîndit
Sămînța blestemată..." — „Va să zică,
A fost oștean, netemător de zei?"
„Gebir nu se temea de zei, ci doar
De demoni, chiar de li se închina!
Și nu era oștean, măcar că-a frînt
Atîtea vieți, ca un copil ce trage
Cu praștia, ca să se exerseze,
Cu sînge rece, de cruzime plin
Iar oamenii, în nebunia lor,
Îl răsfățau și-l adorau prosteste!"

(GEBIR, p. 28)

Omit să menționez unele versuri „itiphalice" ale lui Salvagius, ca să nu ridic de pe ele vălul de ceață ce le acoperă — dacă nu cumva solemnul dar cam indiscretul său admirator e de altă părere; în tot cazul, acești dascăli dornici să ne dea „mari lecții morale" pot fi găsiți uneori într-o stranie companie.

I

Ședea la poarta Raiului, mîhnit,
Sînt-Petru: cheia roasă de rugină
I-era, iar lacătul înțepenit:
Nu c-ar fi fost grădina lui prea plină,
Dar noul ev, în „optzeci-și-opt“[17] venit,
Făcuse, cum se spune în marină,
Ca barca sufletelor, trasă-acum
De diavoli, s-o apuce pe-un alt drum.

II

Cîntau aiurea îngerii, c-un glas
Dogit, — căci n-aveau altceva ce face,
Decît al soarelui și-al lunii ceas
Să-l răsucească, ori să mai înșface
Vreo stea fugară, — cînd n-aveau de tras
Cîte-o cometă, gata să se joace
Cu vreo planetă, dînd cu coada-n ea,
Ca în corăbii vreo balenă rea.

III

Toți îngerii, chiar și cei păzitori,
Plecaseră de pe pămînt, cu grabă.
De foarte păcătoșii muritori
Se ocupa, în neagra lui tarabă,
Un singur înger, înscriind de zor
Păcatele: avea atîta treabă,

Încît, deși de pene se golise,
Păcate multe rămîneau nescrise.

IV

Ceruse chiar un ajutor, văzînd
— De la un timp — că nu mai prididește
(La fel ca îngerii de pe pămînt):
Simțea că prea de tot se obosește,
Atîtea răutăți înregistrînd.
C-un ajutor, ar fi răzbit, firește...
Primi, deci, după multe rugăminți,
Șase-ngerași și doisprezece sfinți.

V

Bun comitet (în ceruri, cel puțin!)
Dar nu prea făcea față: multe care
De-nvingători treceau, și era plin
Pămîntul de cadavre. Fiecare
Regat se războia cu cel vecin.
La Waterloo — măcelul cel mai mare! —
Scîrbiții îngeri pana jos și-o lasă:
E-o pagină cu mult prea sîngeroasă!

VI

În treacăt fie zis, nu-i treaba mea
S-arăt ce nu pot îngerii să-nghită;
Dar cu acel prilej, de fapta-i rea
S-a îngrozit și Dracul: potolită
Chiar setea lui de-a face rău, părea,
Deși de *el* fusese ascuțită
Mai fiecare spadă. (Dar tot *el*
Nu-i înghițea pe generali defel!)[18]

VII

Să trecem peste anii de-așa-zis
Timp pașnic, care n-au umplut nici raiul
Nici lumea cu-oameni buni, dar și-au trimis
Prăsila-n iad, și-au prelungit și traiul
Tiranului. Balaurul[19] prezis

De Ioan, e printre noi, cu tot alaiul
De „șapte capete și coarne zece"
(Al nostru, doar în coarne îl întrece...).

VIII

În cel dintîi (din era doua) an
Al libertății[20], George-al treilea moare:
Un scut pentru tirani, dar nu tiran
El însuși, rămăsese fără soare
Și fără minte. Nici un suveran
Nu și-a lăsat regatu-n așa stare:
Supușii lui, din jug abia scăpați,
La fel de orbi sînt, sau descreierați.

IX

N-a fost prea mare vîlvă pe pămînt,
Deși l-au îmbrăcat în catifele
Și-n aur, ca să-l ducă la mormînt.
De lacrimi, parte n-a avut — doar cele
Vărsate la comandă *(astea* sînt
De cumpărat!) Și-o jale, ca și ele;
Și flamuri, și heralzi cu torțe chiar,
Tot ritualul gotic, funerar,

X

Schimbat în melodramă. Cîți din cei
Veniți acolo doar ca să privească
Ori ca să-ngroașe-alaiul pe alei,
Se mai gîndeau la mort? Las' să-l jelească
Doar doliul, — păreau a-și spune ei.
Oricum, e o batjocură drăcească
Să-mbraci în aur, pentru-ngropăciune,
Vreo opt decenii de putreziciune.

XI

S-a-ntors, deci, trupu-i în pămînt! Lăsat
De unul singur să dea piept cu focul
Și aerul, *de mult* și-ar fi aflat
Firească stare, unde-i era locul.

Cu nefireşti balsamuri impregnat,
Putreziciunii îi lungea sorocul,
Pierzînd în schimb întoarcerea în lut
A lutului primit cînd s-a născut.

XII

E mort şi pus în groapă, deci. În van
Îl pomeneşte piatra funerară,
Sau chiar dricarul (care-aşteaptă-un ban):
Pierdută-i lumea pentru el,-afară
De n-a lăsat vreun testament german.[21]
Dar ce jurist ar cuteza să ceară
Domnia unui fiu leit la mutră —
Doar că nu-i însurat şi el cu-o cutră!

XIII

„Trăiască regele!" — Lui Dumnezeu
Îi place-o astfel de economie —
E treaba lui! N-oi spune, tocmai eu,
Ca alţii, că mai bine-ar fi să fie
Trimis în iad urmaşul. Cred mereu
Că-a iadului fierbinte veşnicie
Ar trebui-ngrădită oarecum,
Nu larg-deschisă-aşa cum e acum!

XIV

Ştiu că devin nepopular, cînd sper
— Ce blasfemie! — că numai pe mine
M-aşteaptă iadu-aşa ceva cînd cer!
Ştiu catehismul, ştiu c-avem doctrine
Superbe, şi că doar al Angliei cler
Nu-nşeală, cum fac preoţii, vezi bine,
În celelalte sute de biserici
Şi sinagogi, cu prea făţarnici clerici.

XV

Pe toţi să ne ajute Cel de Sus!
Pe mine chiar, căci am prea mari păcate
Şi-n iad mai lesne aş putea fi dus

Decît un peşte pe uscat, sau poate
Decît un miel la măcelar adus —
Nu c-aş rîvni asemenea bucate,
Din care-or să se-nfrupte într-o zi
Toţi cei ce s-au născut pentru-a muri!

XVI

La poarta raiului, Sînt-Petru stînd,
A adormit, cu cheile în poală,
Dar îl trezeşte brusc un aprig vînt,
Şi-o flacără, — pe scurt, o vînzoleală
Ce-ar fi făcut pe-oricine-afar' de-un sfînt
Să scoată-un chiot. El, însă, se scoală,
Clipind din ochi, şi-şi zice, pişicher:
„Socot că-a mai căzut o stea din cer!"

XVII

Dar pînă s-aţipească el la loc,
Un înger îl bătu cu-aripa-i dreaptă
Peste pleoape,-o aripă de foc,
Ca de păun, şi-i spuse: „Te deşteaptă,
Cerescule portar, frumos te rog!"
Răspunse Petru-atunci: „Ia mai aşteaptă,
Ce faci aici atîta tărăboi?
E Lucifer, cumva, iar printre noi?"

XVIII

„Nu!" zise îngerul. „Ci a murit
Doar George-al treilea!" — „Cine, spui?" întreabă
Apostolul. „Ce George întreit?"
„Al Angliei rege", îi răspunde-n grabă
Trimisul. — „Regi, pe-aici, nu-s de găsit...
Dar *ăsta* are cap? Tii, ce podoabă
De cap încoronat ne-a arătat
Ultimul rege-n[22] raiul meu intrat!

XIX

Venea din Franţa, cum mi s-a părut,
Iar capul lui, ce nu fusese-n stare

Coroana să-și păstreze, ar fi vrut
Să stea printre martiri! O spadă mare,
Cum avusei cîndva, de-aș fi avut,
I-aș fi tăiat urechile murdare[23] —
Avînd însă doar *cheile* pe mînă,
I-am smuls din palme hîda căpățînă!

XX

A început să urle-atunci, încît
Toți sfinții au ieșit, miloși, la poartă, —
Iar azi îi ține Pavel de urît!
Nici pielea lui Bartolomeu[24], ce-o poartă
În cer, înfășurată după gît,
(Îl mîntuise pe pămînt, o dată!)
N-a dus-o-atît de bine ca aceasta
Nevolnică și găunoasă țeastă!

XXI

De-ar fi venit, pe umeri stînd, aici,
Altă poveste ar fi fost, firește:
Miloși din fire, sfinții mucenici
De-un soi de vrajă-au fost cuprinși, prostește
Și-au pus la loc, cu nu știu ce lipici,
Urîtul cap... La noi, se-obișnuiește,
Se pare, să se strice tot ce-a fost
Făcut în lumea omului, cu rost."

XXII

„N-ai grijă, Petre, *ăsta* are-un cap",
Răspunse îngerul. „E drept că-n viață
N-a prea gîndit cu el: de minte slab,
Se cam lăsa purtat ca o paiață.
Va fi, ca ceilalți, judecat degrab' —
Dar datoria ce ne stă în față
Nu-i de a cerceta, ci de-a-mplini
Orice poruncă-anume am primi."

XXIII

Pe cînd cei doi tăifăsuiau de zor,
Un stol de îngeri năvăli deodată
Prin spațiul ceresc, plutind ușor
Ca lebedele cînd pe Nil înoată
(Sau pe Tamisa), și-n mijlocul lor,
Un om bătrîn și orb. Pe-un nor de vată[25]
Din fața porții raiului, apoi
Îl așezară, chiar lîngă cei doi.

XXIV

În spatele alaiului ceresc,
Un alt duh, mai cumplit la-nfățișare,
Bătea din aripi, ca un nor drăcesc
Deasupra unui țărm pustiu, la care
Epave negre se îngrămădesc;
Adîncă-i părea fruntea, ca o mare
Și gînduri sumbre o brăzdau, astfel
Că era noapte unde privea el.

XXV

Ajuns în fața porții, o privi
Cu o mînie-atît de nefirească,
Încît Sînt-Petru, îngrozit, păli
Și cheile-ncepu să-și răsucească,
În vreme ce prindea a năduși
Gingașa-i piele apostolicească —
Firește, nu era chiar nădușeală,
Ci doar o zeamă, prea spirituală.

XXVI

Înspăimîntați, ca păsările cînd
Zăresc vreun șoim, toți îngerii, strînși roată
Îl apărau pe-acel moșneag, formînd
Un brîu în juru-i (Orion[26] ne-arată
Și el un brîu, pe cer); se poartă blînd
Cu regii, îngerimea, animată
De sentimente cam conservatoare
(O dovedește-ntreaga lor purtare!)

XXVII

Deodată, poarta se deschise larg,
Iar scîlpătul acelor balamale
Clădi deasupra hăului un arc
Asemeni aurorei boreale
Zărită de matrozi, de pe catarg,
Cînd vasul lor, spre Pol croindu-şi cale,
Sub comandantul Parry[27], se oprise
Într-o strîmtoare („Melville"[28], pare-mi-se.)

XXVIII

Pătrunse-atunci prin poartă, un frumos
Şi aprig duh, făptură de lumină,
Ca un drapel ieşit victorios
Din vreo-neclestare-a lumilor, divină —
Ştiu, comparaţiile-mi zboară jos,
Dar gîndurile noastre ies din tină
(Excepţie făcînd Bob Southey, ori
Johanna Southcote[29], barzii lătrători).

XXIX

Era arhanghelul Mihai — îi ştim
Pe îngeri şi arhangheli, foarte bine:
Nu-i scrib să nu fi scris, pe-un ton sublim,
Măcar de unul dintre ei. În fine,
Cîte un altar sau două, mai găsim
Deşi nu ştiu precis cît de *divine*
Vor fi fiind; dar meritele lor,
Să ni le-arate vreun cunoscător!

XXX

Priviţi-l, deci, pe-arhanghelul Mihai —
Făptură-a Binelui, scăldată-n slavă.
Bătrînii sfinţi şi tinerii bălai
Îl contemplau cu o privire gravă.
(Prin „tineri" înţeleg nu vîrsta, vai!
Ci doar înfăţişarea, mai suavă
Decît a lui Sînt-Petru, căci altfel
Aveau aceeaşi vîrstă ca şi el!)

XXXI

Toți îngerii, smeriți se ploconesc
În fața primului arhanghel care,
În ciuda unui chip dumnezeiesc
Pic de trufie-n sufletul său n-are,
Și ale cărui gînduri îl slujesc
Doar pe stăpînul său, temut și mare,—
Căci știe bine că nu e decît
Un vicerege-al cerului, și-atît!

XXXII

Arhanghelul și Spiritul tăcut,
Stau față-n față. Fiecare-i știe
Puterea celuilalt, iar la-nceput
Legați au fost printr-o prietenie,
Pe care o regretă, cred: n-au vrut,
Ci soarta i-a silit dușmani să fie
Și-n veșnicie să se războiască,
În sferele din lumea lor cerească.

XXXIII

În „țara nimănui" acum sînt ei,
Iar după cum cinstitul Iov[30] ne-arată,
Satan putea-ntr-un an să facă trei
Excursii-n rai, de fiecare dată
Primit de „fiii Domnului"[31]... Temei
Mi-ar da tot Iov să spun ce rafinată
Era disputa dintre Rău și Bine,
Dar să lungesc povestea nu-mi convine.

XXXIV

Și-apoi, nu-i un tratat teologal
În care — în ebraică și-n arabă —
S-arăt că Iov a fost un caz real
Sau un simbol, — ci-un hronic, mai degrabă,
Cu fapte-alese, poate parțial,
Dar sigure, și fără vreo podoabă:
Un basm adevărat, o narațiune
Cinstită, nicidecum o „viziune"...

XXXV

Pe un teren neutru stau cei doi,
În pragul dinspre est al Porții, unde
Se ține judecata de apoi[32]
Și se decide cine va pătrunde
În rai, sau nu. De-aceea, amîndoi
Încearcă dușmănia a-și ascunde:
Întunecimea și Luminația
Întruchipează însăși curtenia.

XXXVI

C-un gest de prinț oriental, Mihai
Își duce-un braț de foc la locu-n care
Sînt inimile celor buni (un crai
Modern, n-ar fi de-un gest ca ăsta-n stare!)
Se-nclină și Satan, dar ceva mai
Puțin, și cu vădită-nfumurare, —
Cum un *hidalgo* care-a sărăcit
Se-nclină-n fața unui parvenit.

XXXVII

Lăsîndu-și diavolească frunte-n jos,
O clipă doar, și-o-nalță cu trufie,
Spre-a dovedi de-ndată, bătăios,
Că George n-are nici un drept să fie
Scutit de iad, căci nu-i mai omenos
Decît alți regi, pe care ni-i descrie
Istoria, și care, cum se spune,
„Podiră iadul cu intenții bune".

XXXVIII

„Cu omu-acesta, mort acum, ce-ai vrea?"
Întreabă-arhanghelul. „Ce fărdelege
A săvîrșit în lume, spre-a-l putea
Revendica? Fă cum vei înțelege
Și ia-l, de-i drept — dacă, pe cînd trăia,
Nu s-a învrednicit, ca om și rege,
Să-și facă datoria! — Spune, hai!
De nu, să treacă lasă-l, către rai!"

XXXIX

„Mihai", răspunse Diavolul, „să știi
Că-n fața porții Celui, ale cărui
Porunci le-asculți, eu nu mă voi opri
Să-mi apăr dreptul. Să-l revendic stărui,
Căci m-a slujit ca rege, deci va fi
Al meu și după moarte! Adevăru-i
Că doar pe mine m-a slujit, măcar
Că n-a fost nici bețiv și nici curvar.

XL

Privește spre pământul *nostru — al meu*
Mai bine zis, deși fusese-odată
Al *Domnului*... Dar nu mă laud eu
Cu-această cucerire ne-nsemnată :
Cu lumile ce se rotesc mereu
În juru-I, *El* a și uitat de-o biată
Planetă ca pământul! Demni de-osîndă
Doar regii sînt acolo! E-o dobîndă

XLI

Pe care-o cer, ca un stăpîn de drept.
Și chiar de le-aș purta vreo simpatie
(O știi și tu), din partea lor m-aștept
La rele doar, căci au ajuns să fie
Așa de răi, c-ar fi mai înțelept
Să-i las să fiarbă-n propria leșie:
Mai buni să-i facă, raiul n-ar putea;
Mai răi să-i fac, nu stă-n puterea mea!

XLII

Îți spun din nou: privește spre pământ!
Cînd acest vierme orb, lipsit de vlagă,
Și-a început domnia, alt veșmînt,
Alt chip aveau și el, și lumea-ntreagă.
El era *rege*, iar acest cuvînt
Se auzea pe mări, și nu în șagă!
Pe insulele lui, virtuți creșteau
Și marea Timpului o înfruntau.

XLIII

Era flăcău pe-atunci; bătrîn e-acum.
Compară starea-n care-a fost regatul,
Cu starea lui de azi. Ţin minte cum
(Stă scris şi-n cronici) şi-a pus protejatul[33]
La cîrmă, încă la-nceput de drum!
Ţin minte setea lui de bani — păcatul
Milogilor! — fatal. Priveşte-apoi
America şi Franţa, în război!

XLIV

A fost, ce-i drept, doar o unealtă, dar
Unealta asta-n foc să se consume!
(Pe muncitori, îi cruţ!) Nu, în zadar
Ai căuta, de cînd sînt regi pe lume,
Vreun alt elev din şcoala lui Cezàr,
Mai rău ca el, c-un mai cumplit renume,
Cu o domnie mai însîngerată
Şi cu mai multe hoituri presărată!

XLV

Cu libertatea şi cu fiii ei
S-a războit — cu oameni şi popoare,
Care-au ajuns să vadă-n George III
Duşmanul cel mai crunt — peste hotare,
Ca şi în ţara lui. Ce ani mai grei,
Mai negri pentru-a naţiei suflare,
A cunoscut istoria? Altfel,
N-au fost mulţi regi mai cumpătaţi ca el...

XLVI

Mai ştiu c-a fost un soţ fidel, da, ştiu,
Şi-un om cuviincios, virtuţi alese,
Îndeosebi la regi, — mai auriu
E nimbul cumpătării printre mese
Îmbelşugate, decît în pustiu...
Dar roadele de-ai săi supuşi culese
Amare-au fost, nu dulci ca ale sale:
Doar suferinţă, asuprire, jale!

XLVII

De jugu-i Lumea Nouă a scăpat,
Dar lumea veche geme sub domnia
Tiranilor pe care i-a lăsat
Să-i moștenească doar ticăloșia,
Nu și-acel fel de viață cumpătat.
Se lăfăie pe tronuri trîndăvia,
Dar lecția uitată de despoți,
Îi va-nvăța-n curînd, din nou, pe toți!

XLVIII

Cinci milioane de drept-credincioși[34] —
Stîlpi ai credinței care mari vă face,
Vă cer *o parte*-a legii din strămoși,
Și-anume, dreptul să se-nchine-n pace
Și Domnului, și vouă, prea-zeloși
Mihai și Petre! Ce grea carapace
Purtați pe suflet, de răbdați un rege
Care-a călcat chiar creștineasca lege?

XLIX

Să i se roage doar Celui de Sus,
De-a-ngăduit, urmarea rugăminții
Fiind refuzul legii ce-ar fi dus
La dreptul lor să nu respecte sfinții..."
Sînt-Petru-l întrerupse, indispus:
„Îl poți lua pe dușmanul credinții!
Nu-l voi lăsa să intre-n rai 'nainte
De-a merge *eu* în iadul tău fierbinte!

L

Cu Cerber[35] postul mi-aș schimba (știu, nu-i
O sinecură slujba lui cîinească!)
Decît să-l văd pe-acest monarh tehui
Păștind pe-albastra pajiște cerească!"
Satan îi spuse: „Bine că te-opui,
Căci prea ți-a oropsit slujbașii... Las'că
Pe-*al nostru* Cerber îl conving eu, dacă
Va fi ca schimbu-acesta să se facă!"

LI

„Hei, mai încet!“ interveni Mihai.
„Întrecești amîndoi orice măsură!
Tu, Petre, mai politicos erai —
Ce vorbe pătimașe-ți ies din gură?!
Doar nu te afli pe pămînt, ci-n rai!
Să-l scuzi, Satan: chiar sfinții-ades înjură,
Uitînd de ei... Mai ai ceva de spus?“
„Nu“. — „Cheamă-ți martorii ce i-ai adus“.

LII

Satan se-ntoarse. Brațul lui smolit,
Zvîcnind electric, puse în mișcare
Un șir de nori, ce-n chip obișnuit
Nu se zărese (doar Lucifer apare
Pe boltă, uneori). Un bubuit
Drăcesc se auzi pe-uscat, pe mare —
Sublima artilerie[36] cîntată
De Milton în poema-i minunată.

LIII

Era semnalul dat unor damnați
Ce pot ieși din lumile știute —
De ieri, de azi, de mîine chiar, — purtați
De însăși soarta lor. Nu li-s trecute
În scripte slujbele drăcești: mînați
De firea lor, sînt liberi să-execute
Pe cine vor, sau au vreun interes.
Dar tot damnați rămîn, bine-nțeles.

LIV

Cu tagma lor, pe drept, se și fălesc —
E-un fel de cin cavaleresc, se pare,
Ori francmasonic: intră cînd poftesc
— Pe-o ușă dosnică —, la cingătoare
Purtînd o cheie de-aur.[37] (Folosesc
Imagini pămîntești, ce nu-s în stare
S-arate cît de nobilă-i menirea
Acelor duhuri: iarte-mi mărginirea!)

LV

Acel semnal răzbi numaidecît,
Deși distanța-i infinit mai mare
— De zece milioane de-ori — decît
Cea socotită-ntre pămînt și soare.
S-a calculat pîn-la secundă, cît
Îi trebuie-unei raze să coboare
La Londra, risipindu-i ceața deasă
De trei ori pe-an (cînd vara-i generoasă!)[38]

LVI

În treizeci de secunde-acel semnal
Ajunse-n iad. (O rază-abia purcede
La drum, în pomenitul interval;
Dar telegraful[39] razelor, se vede,
E mai puțin sublim; în mod normal,
În cursa cu-acești cai drăcești, ar pierde:
În timp ce-o rază-n cîțiva ani răzbate,
Satan nu face-o zi, ci jumătate!)

LVII

Pe muchea spațiului se ivi
O pată, cît un gologan de mare
(Văzusem una de-asta, într-o zi,
Crescînd pe cer, peste-a Egeii Mare).
Lățindu-se ca un balon, cîrmi —
Sau *fu cîrmită* (fraza mi se pare
Cam negramaticală și căznită,
Dar parcă-ntreaga strofă-i bîlbîită!)

LVIII

Crescu așa, pînă ce-ajunse-un nor —
Și chiar era un nor, însă de martori,
Nu de lăcuste, cum vezi uneori.
Tot spațiul se-ntunecă de tartori
Care țipau, ca gîștele în zbor.
Știu, diavolii au altfel de resorturi
Decît un stol de gîște, dar, oricum,
Părea că „iadul se golise"-acum.)[40]

LIX

John Bull[41], voinicul, înjura barbar,
Pe ceilalți drăcuindu-i; irlandezul
Zicea „Isuse!" c-un accent bizar;
La fel și scoțianul, iar franțezul
Vorbea-ntr-un fel, cum numai un birjar
E-n stare (nu-i traduc aici tot micul!)
Iar Jonathan[42] răcnea: „Intrăm și noi!
Declară Președintele război!"[43]

LX

Se mai vedeau acolo spanioli,
Danezi și olandezi, — pe scurt, o lume
Ca însăși lumea, de diverse școli,
Climaturi, vîrste, meserii, — anume
Veniseră aici toți acești soli,
Spre-a-l da în gît pe rege, aprigi cum e
O treflă cînd cu-o pică s-a-ntîlnit:
„Și-un rege poate fi, deci, osîndit!"...

LXI

Mihai pălise (— atît cît pot păli
Arhanghelii), văzîndu-i; după care,
Multicolor obrazu-i deveni —
Ca un italian apus de soare,
O coadă de păun, un păstrăv, și
Un fulger ce despică-a nopții zare,
Sau ca un curcubeu, ori o armată
În roșu, verde, -albastru îmbrăcată.

LXII

Apoi, îi vorbi astfel lui Satan:
„Prietene — da, n-am nimic cu tine
Și te socot prieten, nu dușman!
Iar vrajba noastră, de *politic* ține!
Întîmple-se pe planul pămîntean
Orice, — eu te respect, de-aceea-mi vine
Atît de greu, de cîte ori greșești...
Cînd eu ți-am spus pe martori să-i poftești,

LXIII

Iubite Lucifer, n-am înțeles
Să chemi o jumătate din suflarea
Pămîntului și-a iadului... Ades,
Doi martori sînt de-ajuns. Cu acuzarea
Și apărarea din acest proces,
Ne-am pierde vremea, — da, nemuritoarea
Și scumpa noastră vreme: o lungim,
Doi martori numai, dacă auzim!"

LXIV

Satan grăi: „Pe mine personal
Mă lasă rece-această chestiune,
Căci aș putea avea, fără scandal,
Cincizeci de suflete, ceva mai bune...
N-am discutat decît în mod formal
Despre-acest rege-al Angliei. Dispune
De el, de vrei — căci nu duc lipsă eu
De regi — o știe chiar și Dumnezeu!"

LXV

Așa vorbi Satan (numit de-un scrib —
— Bob Southey — „cel cu multe fețe"[44]). „Bine",
Grăi Mihai. „S-alegem, deci, din trib,
Doi martori vrednici. Spune-mi, hai, cu cine
Să-ncepem? Sînt destui! Pe care tip
Vrei să-l alegi tu însuți?" — „După mine,
Jack Wilkes[45] merită ales să fie",
Răspunse Demonul, cu modestie.

LXVI

Ieși atunci din gloată-un duh vioi
Și cam zbanghiu, cu straiele croite
În moda veche (lumea de apoi
Păstrează toate modele ivite
De la Adam încoace, pîn-la noi,
Oricît ar fi, sau nu, de reușite —
De la a Evei frunză, pîn-la fustă —
Aproape tot atîta de îngustă...)

LXVII

Privind mulțimea, duhul îi vorbi:
„Amici din toate sferele, la treabă
Să trecem, căci altminteri vom ședea
Printre atîția nori! Nu stați degeaba,
Doar sînteți proprietari: de ce n-aș fi
Eu, candidatul vostru? Hai, degrabă!
Pe votul dumitale, Sfinte Petre,
Pot să mă bizui?". — „Te înșeli, cumetre",

LXVIII

Interveni arhanghelul Mihai.
„Alegerile țin de vechea viață.
Un țel mai nobil avem noi, în rai:
Îi judecăm pe regi...". — „Deci, am în față
Doar niște îngeri?" zise Wilkes. „Dar stai,
Văd, mai în fund, un fel de mogîldeață
Ce seamănă cu George III, leit —
Doar că e orb, și-a cam îmbătrînit!"

LXIX

„Așa-i precum îl vezi. Osînda lui
Atîrnă de păcatele comise.
De ai ceva-mpotriva lui să spui,
Nu pregeta!" arhanghelul îi zise.
„Mormîntul îi dă dreptul orișicui
Să-i critice pe regi..." . — „Dar, pare-mî-se
Că unii-o fac fiind în viață chiar:
Eu, ce-am avut de spus, i-am spus-o clar."

LXX

„Repetă-atunci și-n cer, tot ce-ai mai spus!"
Îi porunci Mihai. „Păi, de ce-aș face-o?
Ce-a fost, a fost. Și-apoi, la punct l-am pus,
Cu parlamentul[16] lui, cu tot! Nu-mi place
Să vin cu vechi povești aicea, sus:
Mai bine să-i lăsăm pe morți în pace!
De-altminteri, dînsul s-a purtat firesc —
Firesc, adică, pentr-un os domnesc.

LXXI

Să persecuți un diavol scăpătat
Și fără-un sfanț, ar fi o neghiobie. —
Și nici n-a fost atît de vinovat
Ca Bute și Grafton[47], care, cum se știe,
Sînt încă la putere în regat,
Deși ar merita în iad să fie!
Eu l-am iertat, și-n rai să-l văd aș vrea, —
Deci, pentru *habeas corpus* voi vota!"

LXXII

„Eu, — spuse Diavolul, — te înțeleg:
Erai, la moarte, doar o jumătate
De om al curții[48]; vrei să-ajungi întreg
Măcar aici, în cer... Uiți, însă, frate,
Că s-a sfîrșit domnia *lui!* Nu neg
Că s-ar putea să fiți vecini, — se poate,
Dar suveran nu-ți va mai fi în veci, —
Păcat de-atîta ostenceală, deci!

LXXIII

Știam eu că ești doar un măscărici,
Din ziua cînd ai rîs cu toată gura
De Belial[49]: fiind el de servici,
Pe Pitt[50] îl împroșcase cu untura
Lui Fox[51]... Mi-am spus atunci, și-o spun și-aici:
E-un tip periculos! Să luăm măsura
Propusă chiar de el[52], pe cît țin minte:
Să-i punem botniță de-aci-nainte!"

LXXIV

„Să vină IUNIUS[53]!" Cînd auzi
Mulțimea acest nume, prinse-ndată
A fremăta și a se îmbulzi,
Lăsînd să treacă-o umbră-ntunecată.
Nu mai umblau strigoii-agale, ci
Erau împinși și-nghesuiți, grămadă —
Ca vîntul cînd e-nchis într-un balon
Sau ca o crampă-n burta unui om.

LXXV

Un duh înalt, cărunt și jigărit
— Chiar pe pămînt, o umbră[54] doar fusese —
Altminteri sprinten și vioi, lipsit
De semnele obîrșiei alese,
Ori ale vreunui rang, — cînd prea smerit,
Cînd mîndru, — cînd mahmur, cînd foarte vesel —
Schimbat mereu la față, într-un fel
Neînțeles de nimeni — nici de el!

LXXVI

Strigoii îl priveau mirați: a cui
Putea să fie fața asta, oare?
Era ca într-un vis: cînd e, cînd nu-i!
Nici Diavolul n-avea vreo dezlegare.
Și totuși, se jurau că-l știu, destui! —
Că-i *fiul lui* se pretindea cutare,
Un altul că-i nepotul unui frate
Al mamei sale; mulți ziceau că, poate,

LXXVII

E duce, cavaler, mare-avocat,
Duhovnic, mamoș, popă, om cu-avere,
Dar însul se schimba la chip odat'
Cu gîndurile lor! Stînd la vedere,
Era din clipă-n clipă mai ciudat,
Învăluit în tot mai mari mistere:
Un duh fantasmagoric și subtil,
Schimbîndu-și pururi chipul volatil.

LXXVIII

În clipa cînd credeai că l-ai ghicit,
Se și schimba la față,-ncît mi-e teamă
Că-n veci de veci nu l-ar fi dibuit
Nici maică-sa (de-ar fi avut vreo mamă!)
Oricum, te săturai, pîn-la sfîrșit,
Să tot te-ntrebi așa, ce om de seamă
E-n spatele acestei „Măști de fier"[55]
Epistolare, plină de mister?

LXXIX

Asemeni Cerberului, uneori —
„Trei domni într-unul singur", cum ar spune
Cumătra Malaprop[56], — dar alteori
Nici măcar *unul*! Dus ca-ntr-o genune
În ceața Londrei, iese-apoi din nori,
Înconjurat de raze! De minune
Îi seamănă lui Burke, lui Tooke, și-ades
Chiar lui Sir Philip Francis[57] (mai ales!)

LXXX

O ipoteză am și eu (n-am vrut
S-o vîntur, pîn-acum, ca să nu nărui
Încrederea în tron, și să n-asmut
Poporul contra cine știe cărui
Ministru, peste care-ar fi putut
Să cadă blamul). Oameni buni, vă dărui
Această cheie: nici n-a existat
Un *Iunius*, ca om adevărat!

LXXXI

Nu văd de ce-o scrisoare n-ar putea
Să fie scrisă fără nici o mînă,
Cînd, zilnic, prin gazete poți vedea
Scrisori fără de cap... Nu-i săptămînă
Să nu apară cărți, cam tot așa...
De fapt, nu-i autor să nu rămînă
Ca gura Nigerului[58], de incert:
E-o gură doar, sau autor pe sfert?

LXXXII

Îl întrebă Mihai: „Cine ești tu?"
Răspunse umbra: „Cartea mea-ți arată.
N-o să dezvălui eu, abia acu',
O taină veche, — atîta timp păstrată!"
„Pe George Rex îl mai acuzi, sau nu,
De vreun păcat?" — „Mai bine-ntreabă-l care-i
Răspunsul *lui* la ultima-mi scrisoare:

LXXXIII

„Aceste acuzații vor dura
Mai mult ca epitaful și mormîntul
Tiranului!" — „Nu-ți pare rău, cumva,
De vreo exagerare?" -ntreabă sfîntul.
„N-ai pus prea multă patimă în ea,
Riscînd astfel să-ți sune fals cuvîntul?"
— „Da, patimă a fost, căci îl uram
Pe rege, însă țara mi-o iubeam!

LXXXIV

Ce-am scris, rămîne scris[59]! Să cadă-acum
Pe capul meu, sau pe al lui, năpasta!"
Așa grăi, topindu-se în fum,
Grozava umbră. Scărpinîndu-și țeasta,
Satan îi spuse lui Mihai: „Oricum,
Să-l chemi pe Washington — să nu uiți asta!
Pe Franklin și pe Tooke, la fel". Dar iată,
Se-aude „Faceți loc!" prin muta gloată

LXXXV

Și, mai c-un brînci, mai cu un bobîrnac,
Sau ajutat de îngerii de pază,
Apare Asmodeu[60], cumplitul drac:
Purtînd ceva, cu greu înaintează,
Dar lasă jos povara, ca pe-un sac.
„Păi, nu-i strigoi acesta!" protestează
Mihai. — „Știu bine, însă *o să fie*,
De mi-l încredințați să-l judec, mie!

LXXXVI

Afurisitul! E atît de greu!
Aripa stîngă mi-am scrîntit, purtîndu-l
Cu cărțile-i la gît!... Zburînd, deci, eu,
Deasupra văii Skiddaw[61], și văzîndu-l
Pe tăcălos, chiar dedesubtul meu,
L-am înhățat, astfel împiedicîndu-l
Să-și termine pamfletul, o lucrare
Pe-o temă ca a Bibliei, se pare.

LXXXVII

Istoria fiind — cum știi, Mihai —
Scriptura dracilor, precum a voastră
E Biblia, — eu l-am adus în rai,
Să fie judecat. E treaba *noastră*,
A tuturor!... Din pripă îl luai,
Scoțîndu-l, se-nțelege, pe fereastră,
Dar după-un sfert de ceas, văzurăm raiul!
Nevastă-sa își bea și-acuma ceaiul..."

LXXXVIII

Grăi Satan: „Îl știu prea bine eu!
Demult îl așteptam! Un prost mai mare
Și mai înfumurat ca el, cu greu
Se mai găsește, azi. Dar făcea, oare,
Sub aripă să iei, scumpe-Asmodeu,
Un astfel de gunoi? Chiar făr' să zboare,
Ar fi venit nemernicul aici,
De bună voie... Ce ispravă zici

LXXXIX

Că-a săvîrșit?" — „Ispravă?!" izbucni
Cumplitul Asmodeu. „Anticipează
Chiar treaba ce o faceți voi, aci,
Scriind de parcă Parcele-i[62] dictează!
Și cine știe ce-ar putea ieși
Cînd un măgar ca ăsta aiurează?!"
Mihai îi spuse: „Lasă-l să vorbească —
Doar știi c-așa e pravila cerească!"[63]

XC

Drept care Bardul, bucuros că-avea
Un public, în sfîrșit (nu ca acasă!)
Își drese glasul, și tuși, spre-a-i da
Acel accent duios, care-i apasă
Pe cei ce îi ascultă, făr' să vrea,
Pe barzi, cînd valul rimei se revarsă.
Dar de la primul hexametru scos,
Se poticni în versu-i podagros!

XCI

Şi, pîn' să-şi mîne-ntr-un recitativ
Dactilii şchiopi[64], se auzi deodată
Un murmur (o, defel admirativ!)
Prin nesfîrşita îngerilor ceată.
Mihai i se-adresă, imperativ,
Poetului: „Opreşte-te odată,
Prietene, — mai bine încetează!
Non Di, non homines[65] — ştii ce urmează..."

XCII

Un freamăt cuprinsese-acel alai,
Care părea sătul de poezie!
Desigur, îngerii cîntau în rai
Prea des, ca să mai vrea *cîntaţi* să fie;
Şi nici pe morţi c-un vers nu-i cîştigai —
Destule auziseră, se ştie!
Monarhul, pîn' -atuncea mut de tot,
Strigă: „Iar PYE? Ajunge! Nu mai pot!"

XCIII

Creştea tumultul. Tusea zguduia
Tot cerul, ca-n dezbaterile-n care
Vorbea şi Castlereagh[66] (cînd nu era
Ministru de interne, mi se pare.)
„Destul. Destul!" Ba, se mai şi rîdea.
Poetul îl rugă, cu disperare,
Pe Petru (autor el însuşi)[67]: „Sfinte,
Din proză v-aş citi de-aci-nainte!"

XCIV

Lipsit de farmec nu era defel
Nemernicul, iar vulturească-i faţă
(Nas acvilin, privire de oţel)
Avea chiar o expresie isteaţă,
Care-l făcea să pară frumuşel, —
Oricum, nu inspira atîta greaţă
Ca scrisul lui bicisnic şi bezmetic
— Adevărat „asasinat poetic"!

XCV

Mihai sună din goarna lui, făcînd
Să tacă gloata (cum se-obișnuiește
Și pe pămînt: toți își ți̦n gura, cînd
C-un glas de tunet li se poruncește.
Se stinge orice murmur, în curînd.)
Putu vorbi, deci, bardul și, firește,
Se apără, vorbind fără rușine
Spre a se tămîia din plin pe sine!

XCVI

Le spuse (îl rezum) că nu voia
Prin scrisul lui vreun rău cuiva să-i facă;
Scria la fel despre *orice* — era
Și pîinea lui (cu unt.) O zi întreagă
N-ar fi de-ajuns (s-amenințe-i plăcea!)
Să-nșire tot ce-a scris, — o să aleagă
Un titlu-două dintr-o listă lungă.
Wat Tyler, *Blenheim*[68], *Waterloo*[69] — v-ajungă!

XCVII

Scrisese imnuri pentru-un regicid[70],
Apoi pe toți monarhii îi slăvise;
Din pro-republican, dușman perfid
Al oricărei republici devenise;
De la *pantisocrați*[71], trecu rapid
— Abandonînd deșteptele lor vise —
La anti-iacobini! Și-ar fi întors
Și pielea, nu doar haina, pentru-un os!

XCVIII

Întîi adept fervent al păcii, — avea
Războiul să-l ridice-n slăvi. El, care
Numise critica o „artă rea"[72],
Va-ntrece-n josnicie pe oricare
Din recenzenți, deși-l vor răsfăța
Chiar victimele muzei lui murdare.
„În versuri albe-am scris, și-o proză încă
Mai albă", zise el cu-o voce-adîncă.

XCIX

„Am scris și-o *Viață* a lui Wesley[73], dar
(Privindu-l pe Satan, acum) aș scrie
Și-o *Viață* a domniei tale chiar,
În două tomuri, cu-o predoslovie,
Cu note, și cu tot ce-i necesar
Ca recenzenții mulțumiți să fie,
Și publicul la fel. Te trec în rai —
Vreau numai documentele să-mi dai..."

C

Satan se înclină, fără-un cuvînt.
Întors către Mihai, poetu-i zise:
„Dar dumneata? Memoriile-ți sînt
Divine: le și văd, anume scrise
De încercata-mi pană. De te cînt,
Vei străluci ca goarna-ți (pare-mi-se,
În treacăt fie zis, că-a mea i mai bună:
Mai multă-aramă are, și răsună!)

CI

Vorbind de goarne, viziunea mea
E-aceasta: cei chemați la judecată,
Vor fi primiți de voi în rai, sau ba,
Precum voi hotărî cu însumi, dată
Fiind puterea mea de-a rezolva
Orice problemă, cît de complicată:
Văd dublu, ca Alfonso[74], deci vă pot
Scuti de-o trudă mult prea grea, socot."

CII

Spunînd acestea, scoate-un manuscris
Și-ncepe să-l citească (nici că-i pasă
De sfinți și draci, de iad și paradis!)
Dar după-al treilea rînd, mai moale-o lasă:
Au șters-o toți, fără să zică „pis",
Lăsînd în urmă-un abur de pucioasă
Ori de ambrozie, — miresme rare.
Atît a mai rămas din adunare!

CIII

Căci, auzindu-i viersul avîntat,
Toți îngerii, cu-aripile-ndoite
Și-urechile-astupate, au zburat;
Dracii, la fel, cu urlete cumplite;
Strigoii, de asemeni, au plecat
(Tărîmul lor în taină-nvăluit e).
Mihai dădu din trîmbiță să sune,
Dar nu mai avea suflu, cum se spune.

CIV

Iar Sfîntul Petru, cel mai furios,
Cu cheile-l poceni în scăfîrlie
Pe bard, care căzu — mai norocos
Ca Faeton[75] — în balta lui sălcie,
Căci nu se înecă: misterios
E încă-al său Destin, și nu se știe
Ce lauri pîn' la urmă o să poarte,
Iar ceasul pocăinței e departe.

CV

Căzut-a deci — la fund, la început —
Ca operele sale — dar de-ndată
La suprafață iar a apărut,
Căci putregaiul ca un dop înnoată,
Sau se înalță-n aer, nevăzut.
Ori poate scrie-o nouă *Judecată*
Sau *Viață*, în bîrlogu-i de artist —
Cum zice Welborn: „dracul — moralist[76a]..:

CVI

Ajuns la capătul acestui vis
Adevărat, nimic nu mai pot spune:
N-am telescopul care mi-a permis
S-arăt tot ce-am văzut, ca prin minune.
Știu doar că George-al treilea-n paradis
S-a strecurat, văzînd că nu se-opune
Nimic și nimeni. Stînd acolo, calm,
Îngînă al o sutălea, cred, psalm.[77]

EPOCA DE BRONZ

sau

Carmen Seculare et annus haud mirabilis[1]

„Impar Congressus Achilli."[2]

Traducere de PETRE SOLOMON

I

Se duseră și „vremurile bune"
— Așa e orice vreme, cînd apune!
Mari lucruri fost-au, și e cu putință
Mai mari a fi, cu-a omului voință:
Un cîmp mai larg, mai verde se desface
Spre cei ce se pricep „sub cer să joace"[3].
Nu știu de-n stare-s îngerii să plîngă,
Dar omu-a plîns destul — și plînge încă!

II

Nimica — bun sau rău — nu-i ca-nainte.
O, cititorule, adu-ți aminte:
Pitt[4] era totul, în pruncia ta —
Însuși rivalul său[5], așa-l vedea!
Noi i-am privit pe-acei Titani, ca Athos[6]
Și Ida[7] încleștîndu-se, cu pathos,
Într-o cumplită luptă de idei,
În vreme ce tălăzuia spre ei
A elocinței mare, ca Egeea
Între-a Eladei coastă și aceea
A Frigiei!... Rivalii unde sînt?
Zac unul lîngă altul, în pămînt[8]!
Ce calme sînt mormintele — un brîu
Ce-neinge lumea, ca un pașnic rîu!
E veche tema-„ntoarcerii-n țărînă",
Dar n-a fost spusă, toată. Timpu-și mînă
La vale grozăviile; își scurmă
Culcușul rece viermii; nici o urmă

Nu mai rămîne sub morminte, chiar
Dacă deasupra, felurite par.
Cenușa-i stinsă-n urna sclipitoare.
Deși adusă-a fost de peste mare
Mumia Cleopatrei[9], ce-l atrase
Pe-Antoniu, imperiul să-și lase, —
Deși pe malurile mult rîvnite
De Alexandru, urne[10] ticluite
Pot răsări, — ce van e totul, van
Și plînsul marelui Macedonian!
A plîns să cucerească lumea, dar
O jumătate-a ei n-are habar
De numele lui, sau a auzit
Doar unde s-a născut și a murit,
În timp ce patria-i grecească zace
În deznădejde, fără-a morții pace!
„A plîns să cucerească lumea" — nu-i
Știa cuprinsul: o voia a lui!
Nu cunoștea nici insula ciudată
Din miazănoapte[11], unde e păstrată
Cu grijă urna lui, dar n-a știut
Niciînd ce-nseamnă tronul lui temut.

III

Dar unde-i oare cel[12] ce, fără-a fi
De neam regesc, ajunse a-i sili
Pe-atîția regi să-i tragă carul falnic?
Modern Sesostris[13], dus de-alaiul jalnic
Al unor regi ce, neavînd zăbale,
Se cred înaripați și scuipă-o cale
Pe care se tîrîseră-n ajun?
Da, unde-i campionul cel mai bun
Al Cauzelor, mari sau ne-nsemnate[11]?
Cel ce juca pe tronuri și regate
La masa-ntreg'i sfere pămîntești,
Avînd drept zaruri oasele-omenești?
Pe acea insulă răzleață-aveți
Putința rezultatul să-l vedeți
C-un zîmbet sau cu lacrimi, după cum
Vă-ndeamnă firea. Vulturul e-acum
Închis în cușcă. Cel ce supusese
Noroadele, se ceartă pentru mese

Mai bune și se vaietă, mîncînd,
Că vinu-i prost, că hrana e de rînd —
Gîlcevi mărunte, pentru fleacuștețe!
Acesta-i cel care dădea ospețe
Monarhilor, cînd nu-i scuipa-n obraz?
Priviți-l: soarta lui atîrnă, azi,
De vorbele-unui doctor[15] și de cele
Ale-unui conte[16], talgerele-s grele!
Cel ce ținuse-n stare de alarmă
Întreaga lume, nu poate să doarmă
Din pricină că i s-a refuzat
Vreo carte, ori vreun bust nu i s-a dat...[17]
Îmblînzitorul celor mari, de ieri,
Să fie robul unor temnicieri
Și-al oricărui străin[18] venit să-l vadă,
De peste mări, cu gînduri de iscoadă?
În temniță, tot mai avea grandoare!
Aici, nu-i nici palat, nici închisoare —
Și prea puțini sînt cei ce simt ca dînsul.
În van se plînge — doar primește prînzul,
Și vinul — contra plată, se-nțelege!
În van și boala lui: nu-i vremea rece,
Aici domnește cea mai blîndă climă
(A te-ndoi de asta e o crimă!) .
Iar medicul, din pricină că-a fost
De partea lui[19], a căpătat alt post,
De lumea-ntreagă-aplaudat fiind...)
Zîmbiți cu toate-acestea, chiar știind
Că inima și cugetul sfidează
Al Artei ajutor, cînd sîngerează;
Că nimeni, în afară de cîțiva
Apropiați prieteni, nu va sta
La căpătîiul lui, lîngă portretul
Frumosului fecior, pe care bietul
N-o să-l îmbrățișeze niciodată! —
Zîmbiți, chiar dacă lumea-i speriată
Și azi de duhul lui, cîndva temut!
Zîmbiți, căci vulturul în chingi ținut
Își rupe lanțul[20], pentru-a cuceri
Lumi mai înalte decît cea de-aci!

IV

O, dacă-n mintea lui s-a mai păstrat
Vreun licăr din domnia de-altădat',
Ce-ar mai zîmbi, văzîndu-se ajuns
Atît de ne-nsemnat! Chiar de-a străpuns
Atîtea graniți numele lui, care
Decît ambiția i-a fost mai mare;
Chiar dacă a gustat, întîi, doar slava
Imperiului, iar apoi otrava
Înfrîngerii; chiar dacă-abia scăpați
Din lanțuri, se viscază împărați
Monarhii, imitîndu-l pe tiran, —
Acesta-și poartă ochii spre-ocean,
La singuratecul mormînt ivit
Din valuri, ca un semn ne-asemuit;
Chiar dacă temnicerul, grijuliu,
Ar refuza să-i pună pe sicriu
A nașterii și-a morții dată (poate
Spre-a nu-i spori enorma greutate!)[21] —
Ilustrul nume va sfinți — la fel
C-un talisman fără-a-l feri pe cel
Ce l-a purtat!) ostrovul blestemat:
Matrozii-l vor striga, neîncetat,
De pe catarge! Cînd o să se-nalțe
Columna biruinței marii Franțe[22]
— Aidoma columnei lui Pompei[23] —
Acel estrov de cremene și stei
Care păstrează leșul lui august,
Se va-nălța-n Atlantic ca un bust
Și-ntreaga Fire va deplînge moartea
Eroului, și-și va aduce partea
La funeralii, ceea ce, firește,
Va refuza invidia, prostește!
Ce-i pasă însă *lui* de-acestea toate?
A gloriei dorință oare poate
Cuprinde-un trup înlănțuit, sau chiar
Un cuget slobod? Nu-i pasă măcar
De viața lui, necum de viitoarea
Lui criptă! Dar mai bine-văzătoarea
Cenușă, va zîmbi în grota strîmtă[24],
În care va ajunge să se simtă
Ca-n Panteonul Romei, sau în cel

De la Paris[25]... Știu, nu vrea asta el —
E-o slabă consolare, însă care
Îi va lipsi mult Franței: mi se pare
C-ar trebui (onoarea i-o impune!)
Să-i ceară moaștele, ca să-ncunune
A tronurilor piramidă, — ori,
De-ar fi să lupte iar ai săi feciori,
Să le prefacă-n talisman, precum
Cenușa lui Guesclin[26], cîndva! — Oricum,
Ca a lui Ziska[27] tobă, acest nume
Va da alarma în întreaga lume.

V

O, cerule-ntrupat de el cîndva!
Pămîntule, al cărui prinț era!
O, insulă ce l-ai văzut, golaș,
Pe puiul de hultan! Voi, Alpi trufași
Ce l-ați văzut rotindu-se în zbor,
În zeci de bătălii biruitor!
Tu, Romă ce-l vedeai cum îl întrece
Pe Cézar! — O, de n-ar fi-ajuns a trece
El însuși Rubiconul — rîul sfînt
Al Drepturilor Omului —, intrînd
În tagma trîndavilor regi! — Egipte,
Cu venerabilele tale cripte
În care Faraonii se trezeau
Cînd pe-acest nou Cambise[28]-l auzeau,
Iar umbrele a patruzeci de ere[29],
Răsfrînte-n Nil — gigantice himere —
Priveau deșertul plin de oști, scăpate
Din iad, cu osemintele-ngropate
Aidoma unor îngrășăminte
În inima nisipului fierbinte!
O, Spanie, care, uitînd de Cid,
Drapelul i-ai văzut peste Madrid[30]!
Austrie, a cărei capitală,
Trădîndu-l, a ajuns a-i fi fatală,
Deși o cucerise și-o cruțase
De două ori!... Voi, fii ai casei
Lui Frederic[31], care i-ați moștenit
Doar numele și stilul ipocrit:
Zdrobiți la Iena și Berlin[32], apoi

V-aţi ridicat din nou... De-asemeni voi,
Cei ce trăiţi unde-a trăit cîndva
Un Kosciusko[33], fără a uita
A Caterinei veche datorie[34]
De sînge, — o, Polonie, pustie
Chiar după ce al Răzbunării Inger
Trecu deasupra ta[35], — în timp ce sîngeri
Pe-ntreg cuprinsul ţării sfîrtecate,
Îţi murmuri vechiul dor de libertate,
Iar numele lui Kosciusko sfarmă
Timpanele tiranului! Alarmă!
Căci setea de război se-alină doar
Cu sîngele vărsat de cruntul ţar
Şi de-ai săi robi! Cupolele barbare
Din Moscova, mai strălucesc în soare,
Dar e un soare care-a asfinţit!
O, Moscovă, hotar ce l-ai oprit
Din drumul lui atît de lung-hotar
Visat de cruntul Charles[36] în zadar,
Cînd îţi vedea clopotniţele toate
Arzînd, de-a valma, printre vechi palate!
Incendiul, de un oştean aprins,
S-a înteţit apoi şi s-a întins
La izbele cu paie învelite.
I-au fost, apoi, dughenile jertfite
Ca şi palatele-unor prinţi şi crezi:
Din Moscova, nimic azi nu mai vezi!
Vulcan sublim, al Etnei foc păleşte
Pe lîngă-al tău, iar Hecla[37] ne priveşte
C-un ochi blajin. Vezuviul le-arată
Turiştilor o pantă mult umblată;
Doar tu ascunzi un foc menit să şteargă
Împărăţiile din lumea largă!
Tu, cealaltă stihie, de la care
Cuceritorii lumii nu-s în stare
Să-nveţe! Sub aripa ta de ger,
Cu fiecare fulg căzut din cer
Cădea cîte un erou! Îi sfîşiai
Cu gheara şi cu ciocul fără grai
Pe toţi, unindu-i prin acelaşi chin!
În van aşteaptă Sena: nu mai vin
Pe malurile ei aceşti soldaţi,
În rînduri vesele încolonaţi!

În van își caută-n podgorii Franța
Pierduta tinerețe, și speranța:
Mai iute decît vinurile sale
Îi curge sîngele, sau, prins ca-n zale
De gheață, stă-n cîmpiile polare.
Zadarnic al Italiei blînd soare
Va încerca feciorii să-i re-nvie:
I-s razele pierdute pe vecie!
Din prăzile-adunate în război,
Nu va mai face drumul înapoi
Decît sfărmatul car[38], menit să-l tragă
Pe împărat, cu mintea încă-ntreagă!
Răsună cornul lui Roland[39] din nou
— Și nu-n zadar! căci vajnicul erou
Biruitor la Lutzen[40] se arată,
Unde i-a-nvins pe suedezi alt'dată!
Trei despoți fug din Dresda[41] iar, la fel
Cum mai fugiră: suveran li-e *el!*
Dar soarta l părăsește, ostenită:
Trădarea ce-i la Lipsca[42] săvîrșită,
Îl face pe ne-nvins să se predea!
La blana leului va renunța
Șacalu-englez, spre a-i călăuzi
Pe urs, pe lup, pe vulpe... Va fugi
Al codrului monarh, cercînd să scape,
Dar fără a găsi bîrlog pe-aproape!
Voi toți, și Franță, tu, ce ți-ai văzut
Pămîntul bun și rodnic, prefăcut
În cîmp de luptă, necedînd nimic
Pîn' ce trădarea, singuru-inamic
Învingător, privi de pe colina
Montmartre a Parisului ruină![43]
Tu, Insulă[44], a cărei fortăreață
Surîde țărmului etrusc din față, —
Tu, adăpost vremelnic al mîndriei
Ce-l însoțise, pînă să-l îmbie
Primejdia! — Tu, Franță, cîștigată
Prin marșu-i triumfal, încă odată!
O, Waterloo, pe cît de sîngeros,
Pe-atît de inutil! — Ce noroeos
E-n stare-a fi și-un prost, ai dovedit:
Trădarea și eroarea s-au unit
Spre-a dobîndi o biruință oarbă!

O, insulă Sfînta Elena, stearpă,
Ascultă prometeicul apel[45]
Pe care-l zvîrle, de pe stînca-i, *el*,
Pămîntului, văzduhului, genunii
Și tuturor ce i-au simțit (simt, unii,
Și-acum!) întreaga slavă și putere
Și care vor mai auzi, prin ere,
Nemuritoru-i nume, strîns legat
De-o-nvățătură ce s-a repetat,
De-atîtea ori, în van: să nu faci rău!
Un singur pas pe drumul bun, al său,
Făcuse din acest Napoleon
Un nou, al lumii noastre, Washington![46]
Un singur pas greșit avea să facă
Pînă și vîntul să se-ntrebe dacă
Ilustrul nume-nseamnă o uncaltă
A regilor, o trestie înaltă,
Un căpcăun al Faimei, un Cezăr
Al Franței, sau un Hanibal — măcar
Că n-a căzut la fel de demn ca ei.
Deșertăciunea însăși, cu temei
Ar fi putut spre Faimă să-l îndrume
Pe-un drum mai sigur, arătînd anume
Că-n filele năpraznicei Istorii
Cu zecile de mii-s cuceritorii,
Și-un singur înțelept le face față!
Memoria lui Franklin se înalță
Spre cer, pe-aripa fulgerelor care
I s-au supus, cîndva, — sau e în stare
Să-și tragă și din patria lui forța
Ce-i ține Libertății-aprinsă torța.[47]
Parolă-i numele lui Washington,
Ce-și va găsi de-apururi un ison
Cît timp văzduhul nu se va sfîrși!
Chiar Spaniolii, orișicît ar fi
De însetați de aur și război,
Nu mai privesc spre Pizzaro[48]-napoi,
Ci-l vor pe Bolívar[49]!... De ce să fie
Atlanticul, pe-al cărui val adie
Al Libertății vînt, un ocean
Menit mormîntului unui tiran —
Rege-ntre regi și totuși sclav la rîndu-i,

Al sclavilor pe care, liberîndu-i
Din lanțuri, i-a pus iar în lanțuri grele[50]
Zdrobindu-și propriul său drept sub ele,
Nu doar al Europei, și zburînd
Între un tron și-o temniță de rînd?!

VI

Dar nu! Scînteia iarăși s-a aprins!
Spaniolu-i simte licărul nestins.
Curajul care, veacuri opt de-a rîndul,
Pe Máur l-a-nfruntat, împiedicîndu-l
Să-i calce pragul, astăzi reînvie —
Și unde? Tocmai într-o colonie
Unde pe vremuri Spania-nsemna
Doar crimă, iar deasupră-i flutura
Drapelul lui Pizzaro și Cortèz[51]:
Acolo, are loc un nou botez
Al „lumii noi": e „vechea" năzuință
Ce prinde iar în suflete ființă —
Aceeași care i-a ținut cîndva
Pe Perși departe de unde *era*
Pe-atuncea Grecia, ce azi renaște[52]!
În cauza comună-și recunoaște
Întreaga omenire-același țel:
În Răsărit și-Apus, în Anzi[53] la fel
Ca-n Athos, sclavii lumii desfășoară
Același steag, în fiecare țară!
Atenianul poartă iarăși spada
Tăioasă-a lui Harmodiu[54] din Elada;
În Chile-i scuturat jugul străin[55];
Spartanul redevine-un brav Elin,
Și nu e căpetenie indiană
Să n-aibe-n păr a Libertății pană!
Tiranii de pe-un țărm și de pe altul,
Încearcă-n van să stăvilească-asaltul
Atlanticului: valul spumegînd,
Pe poarta Gibraltarului intrînd,
Atinge Franța (azi, pe jumătate
Domesticită!), pentru-a se abate
Asupra Spaniei, mai-mai s-ajungă[56]
Să lege Ausonia[57] cea lungă
De apa Oceanului! Apoi,

Cu gîndul la nemuritorii-eroi
Ai Salaminei[58], intră în Egeea.
Da, pînă-acolo-ajunge: de aceea,
Tiranii, cu victoriile lor,
Nu pot opri talazul vuitor!
Pierdute, singure, abandonate
În grea nevoie, de-o creştinătate
Ce-i convertise la credinţa ei,
Aceste aspre insule, de stei,
Lăsate în paragină,-amăgite
C-un ajutor ce li se tot promite
Dar e-amînat mereu, cu scopul clar
De-a le supune, — iată, aşadar,
Povestea ce-o pot spune lumii, Grecii!
Mai răi sînt pentru ei decît metecii
Cotropitori[59], prietenii făţarnici[60].
Dar nu-i nimic: doar Grecii, bravi şi darnici,
Pot Grecia din jug s-o slobozească,
Nu bărbarii, cu paşnica lor mască!
Cum ar putea un despot libera
Popoarele, cînd chiar în ţara sa
Domneşte peste-o stirpe de iobagi?
Mai bine rob la Turci, decît să tragi
La carul căzăcesc! — să slugăreşti,
Decît s-aştepţi la porţile ruseşti,
În rînd cu-atîţia robi — moşie vie
Care există doar pentru sclavie,
Spre-a fi-mpărţită ca un soi de dar,
Boierilor care-l slujesc pe Ţar
Şi care la Siberia visează,
În timp ce robii lor se cocoşează!
Mai bine mîni cămilele, decît
Să fii în lanţul ursului tîrît!

VII

Dar zorile răsar nu doar în partea
Geroasă-a lumii, unde Libertatea
E geamănă cu Timpul; şi nu doar
Acolo unde-n noaptea neagră, par
Un nor Incaşii: Spania, vestită
Şi mîndră, nu se lasă cotropită!
Nu hoarda punică şi nici Romanii

S-ar bate-acum pe trupul bravei Spanii;
Nu Vizigoții, nici Vandalii crunți
Îi spurcă azi cîmpia de sub munți;
Și nu Pelayo[61]-i cel ce, pe-al său munte,
Își crește oastea care-o să-l înfrunte
Pe Maur, zece veacuri! Acea vreme
S-a dus, deși el încă se mai teme,
Pe țărmu-i sumbru, cînd își amintește...
Despre Abenceragi[62] ne mai vorbește
Cîte un poem sau cîntec popular.
Se-ntoarce în trecutul ei barbar
Familia Zegri[63], ca și-nvingătorii
Ostateci... Toate astea-s vechi istorii —
S-a dus credința, ca și spada lor,
Dar alți dușmani, și mai necruțători,
Și mai păgîni, au apărut în țară:
Monarhul cel bigot, prelatul-fiară[64]
Și Inchiziția, cu-„auto-da-fe"-ul
Care-și hrănește, lacom, dumnezeul
Catolic, doar cu jertfe omenești,
Sub ochii fețelor bisericești!
Un rege, slab sau aprig, după caz;
Trufia unor trîntori fără-obraz;
Degenerarea vechii nobilimi
Trăind pe spatele unei țărănimi
Mai degradate, fără-a fi-njosită;
Casta Hidalgilor, ticăloșită;
Depopularea-ntregului regat;
O flotă, mîndră ieri, care-a uitat
De cîrmă; o falangă-n debandadă;
Toledo, cel cu faimoasa spadă,
Lipsit de focul din oțelării;
Absența fabuloasei bogății
Aduse de străini (a *ei*, crescuse
Din sîngele noroadelor supuse!);
Chiar limba, neglijată ori uitată,
Deși rivalizase altădată
Cu limba Romei, pătrunzînd în case
Și-n inimi, de-al ei farmec viu atrase:
Aceasta era Spania, dar nu mai
Arată-așa, — schimbată de pe-acuma-il
Cotropitorii *dinăuntru*, ce-s

Mai răi decît ceilalți, au și-nțeles
Că-un suflet *numantin*[65] re-nvie în
Al vajnicei Castilii trup bătrîn!
Fii gata iar, Tauridor viteaz,
Căci la Phalaris se aude, azi,
Mugind cumplitul taur[66]! Brav Hidalgo,
Încalecă, strigînd din nou: „Cu Iago,
În jurul Spaniei să facem zid![67]“ —
Un zid de piepturi, cum a mai găsit
Și Bonaparte, neputînd a-l trece:
În sînge inamicul să se-nnece —
Cîmpiile și străzile, pustii!
Cadavre numai, fără oameni vii!
Sălbatica Sierra, cu războinici
Și mai sălbatici, vînători destoinici
În așteptarea prăzii-apropiate!
A Saragossei aprigă cetate,
Căzînd în lupta neîndurătoare!
Bărbatul curajos și fata care
Întrece-a Amazoanelor bravură![68]
Oțelul din Toledo, lama dură-a
Cuțitelor din Arragon! Apoi,
Castiliana lance de război
Și catalana pușcă — bun țintaș!
În frunte, armăsarul năravaș
Din Andaluzia, cu-o torță-aprinsă
Spre-a face din Madrid o neînvinsă
Și nouă Moscovă! Și, în sfîrșit,
În fiecare inimă-un nou Cid!
Astfel de lucruri fost-au, și-au să fie, —
Sînt de pe-acum! Porniți la bătălie,
Spre-a cuceri — nu Spania, o, Franță,
Ci propria-ți libertate și speranță!

VIII

Dar iată: un Congres[69]! Cum?! pare-un nume
Legat de Libertatea-n noua lume
De peste-Atlantic: oare va putea
Și Europa-același tîlc să-i dea?
La simpla lui rostire, oare pașii
Acelora care sînt, azi, urmașii

Lui Washington și Bolivar — profeți
Ai Libertății, — vor porni, semeți,
Așa cum Saul, regele, făcuse
Cînd Samuel prin ceață-i apăruse[70]?
Tu, Demostene-n codru odrăslit,
Viteze Henric[71], ce l-ai izgonit
Pe Filip[72] de pe mări c-un tunet strașnic;
Tu, duh al stoicului Franklin, pașnic
Ținînd în mînă fulgerele-ți, ghem, —
Tu, umbră a lui Washington,-vă chem
Să ne-ndemnați ca, barem de rușine
Să spargem lanțurile vechi! — Dar cine
Alcătuiește-acest Senat, pretins
Slobozitor al celor mulți? Ce ins
Cutează-a folosi din nou un nume
Legat de-un Sfat menit s-aducă-n lume
Schimbări în bine? Cine-i convocat,
La sacra lui chemare? E-un alt „sfat" —
Prea-sfînta „Alianță"-a celor trei,
Care pretind că lumea-ntreagă-s *ei!*
O laică treime, care n-are
Cu cea din ceruri altă-asemănare
Decît aceea dintre o maimuță
Și om! În cuvioasa lor căruță,
Trei proști[73] se cred Napoleon! Pe lîngă
Treimea asta calpă și nătîngă,
Chiar zeii din Egipt par mai normali!
În cuști sau grajduri, cîinii lor banali
Și boii lor plăvani cuminți stăteau,
Nepăsători cît hrana și-o primeau.
Dar *dumnealor*, mai hămesiți pe semne,
Vor și mai mult: să latre și să-ndemne
La crime, să sfîșie și să-mproaște
Cu sînge! Fericite-acele broaște
Scornite de Esop[74], față de cele
De care-avem noi parte — cioturi grele
Și rele, ce zdrobesc, cu-o forță oarbă,
Popoare-ntregi, și nu le lasă-n iarbă
Măcar o broască, berzelor — menite
A face revoluții, pasămite!

IX

Verona, de trei ori blagoslovită,
De vreme ce treimea pomenită
Îți dăruie imperialu-i lustru!
Astfel cinstită, uiți de-acel ilustru
Mormînt al Capuleților, ba chiar
De Scaligeri[75] și neamul legendar
„Can Grande[76]“ — adică Marele Dulău!
Ce-s ei pe lîngă-acești căței? Al tău
Catul[77], e-nlocuit de alți poeți[78];
Amfiteatrul tău, la mare preț
Chiar sub Romani, ce mai însemnă-acum?
Sau faptul că un Dante[79], în surghiun,
S-a așezat sub zidurile tale
Ca într-un miez al însăși lumii sale,
Făr' să se simtă-ostatec? — Bine-ar fi
Nicicînd să nu te poată părăsi
Nici regii-aceștia, găzduiți de tine!...
Urlați, și scrieți slove de rușine,
Și faceți monumente, pentru-a spune
Că omenirea, azi, vi se supune!
Aduceți-i la teatru doar pe cei
Ce vă aplaudă, căci pentru ei,
În sală — nu pe scenă — are loc
Spectacolul, un fel de iarmaroc
Bogat în trese și medalii grele!
Privește-l chiar și tu, printre zăbrele,
Italie, aplaudînd ușor —
Cît îți permit cătușele, ce dor!

X

Grozav spectacol! Măscăriciul-țar[80]
Al valsurilor vieneze, dar
Și al războaielor, e ahtiat
De-aplauze, cît ar fi de împărat!
Apt să flirteze, nu doar să conducă:
Cazac isteț, cu-o grație calmucă,
Și generos, cînd nu-i de ger pălit!
Dezghețul liberal l-a cam topit[81],
Dar re-îngheață, crivățul cînd bate!
Îi place libertatea, din păcate

Nu și pentru popoare... Ce distins
Vorbește despre pace-acest distins
Monarh! Ar fi dispus să slobozească
Și Grecia — pe Greci ca să-i robească!
Nu i-a dat el Dieta înapoi
Războinicei Polonii[82], ca apoi
Să-i ceară-a-și ține gura?! Și n-ar vrea
Să-i lase pe ucrainieni să dea
O lecție spaniolilor[83]? Madridul
S-a minunat văzîndu-l (Individul
Demult nu mai fusese-n miazăzi!).
E-o binecuvîntare ce-o obții
Ușor de la Muscal, fie că vine
Ca dùșman sau prieten! — Iar pe tine,
Ce porți al fiului lui Filip nume,
Te-ndeamnă-un nou Aristotel[84], anume
La Harpe[85] tot înainte să pășești,
Cu sciții tăi, în Spania să găsești
Ce-n Sciția strămoșul tău găsise —
Dar, tinere cam vîrstnic, pare-mi-se
C-ar trebui să cugeți c-ai avut
Un alt înaintaș vestit, la Prut[86]:
De-ajungi ca el, în ajutor să-ți vină
Pot multe babe[87], nu și-o Caterină[88]!
Și-n Spania sînt rîuri, chei și stînci —
Capcane pentru urs, destul de-adînci!
Cîmpia andaluză, cu-al ei soare,
Nu le prieşte Goților[89]. Crezi oare
Că-nvingătorul unui Bonaparte
Ar fi în stare jugul tău să-l poarte?
Mai bine-ai transforma, la tine-acasă,
Deșertul în ogor și spada-n coasă;
Mai bine ți-ai spăla și bărbieri
Bașchirii, și pe sclavi i-ai slobozi
De jug și cnut, decît să-ți mîni orbește
Murdara oaste, care pîngărește
Climatul unor țări, unde și bolta
Și legile-s curate! Ca recolta
Să-i crească Spaniei, de-ngrășăminte
N-are nevoie! Nu cu mult'nainte,
Hultanii ei s-au ghiftuit din plin —
Vrei să le dai, cumva, un nou tain?
Ai fi doar furnizor, nu și-mpărat...

Sînt Diogene[90], chiar împiedicat
De-un rus și-un hun să văd în univers
Și ceilalți sori! Dar chiar un vierme șters
De-aș fi, nu Diogene, — tot mai bine
Decît un *Alexandru* ca și tine!
Sclav fie cine-o vrea, un cinic cată
Să fie liber: butea lui se-arată
Mai tare ca Sinope[91], iar în ea
Lanterna îl ajută a vedea
Pe fețele-unor regi, măcar un semn
Al mult prea căutatului „om demn"!

XI

Dar Galia, — tărîm care rodește
Atîția *„nec-plus-ultra"*[92] și, firește,
Pe mercenarii lor? Ce face, oare?
Dar zgomotosu-i parlament, în care
Toți oratorii mai întîi vorbesc
Și-abia după aceea își găsesc
Un glas, iar cînd în fine l-au găsit,
Ecoul le arată c-au mințit?
În Camera Comunelor, la noi,
Se-aud și voci, nu numai tărăboi!
Senatul galic n-are-urechi, ci gură
Și chiar Constant[93], unica lui figură
De orator ce știe să discute,
E nevoit discursul să-și ajute
Prin argumente noi, a doua zi!
Așa-s francujii: mai curînd ar fi
Dispuși să lupte, decît să-l asculte
Măcar pe tatăl lor! — La vorbe multe
E greu să fii atent, făr' să-ntrerupi.
Nu-i mai ușor urechea să-ți astupi?
E drept, sistemul Romei era altul —
Cînd Tuliu[94] vorbea, tuna înaltul;
Nu-n van bătrînul Demostene[95] spune
Că elocința-nseamnă „Acțiune[96]"...

XII

Dar unde-i regele?[97] Oare-a prînzit?
Sau indigestiei nu i-a plătit

Întregul bir? Plăcintele rebele
Bat oare-n maţe ca-n nişte zăbrele?
S-a pus oare-n mişcare laşa trupă?
Sau, poate, după mişelcasca supă,
Nimic nu se mai mişcă? Bucătarii
(Ce seamănă leit cu Carbonarii)[98]
N-au pus, pentru grătar, destul jăratec?
Sau doctorii te ţin la post sălbatec?
Oricum, pe chipul tău plouat, văd clar
Că Franţa te-a trădat, prin bucătari!
O, clasicule Ludovic, poţi zice
Că „Désiré"[99]-i un nume bun, propice?
Ce ţi-a venit să pleci din înverzitul
Şi calmul Hartwell, unde apetitul
Ţi-era servit de masa apiciană[100],
Ca şi de marea odă horaţiană[101], —
Pentru-a conduce un popor ce-ar vrea
Nu şcoli, ci bice tari să i se dea?
Tu nu erai făcut pe-un tron să stai,
Ci la o masă — şi nici chef n-aveai:
Un epicurean[102], menit să fie
O foarte bună gazdă, care ştie
Pe jumătate arta literară
Şi-n întregime arta culinară, —
Un cărturar, spiritual ades,
Amabil, cînd digestia-ţi dă ghies,
Dar nu un şef de stat — liber ori ba:
Te chinuia destul podagra ta!

XIII

Cum s-ar putea un brav englez abţine
De la elogiul ce i se cuvine
Prea-nobilului Albion? — „Armata,
Şi Arta, ca şi binecuvîntata
Domnie a lui George, bogăţia
Acestei insule, şi vitejia
Cu care l-a ţinut şi-l ţine încă
Pe inamic departe de-alba-i stîncă;
Supuşii ei, atît de fericiţi
— Cu toţii, de impozite scutiţi;
Şi mîndrul Wellington, un şoim cu ciocul

Ca un cîrlig de care-i prins norocul
Întregii lumi![103] Şi Waterloo! Apoi,
Comerţul (datoria de război
O trecem deocamdată sub tăcere!)
Şi Castlereagh[104], de care, cu durere
Ne-am despărţit, şi care despicase
Deunăzi pana unei gîşte grase
Cu propriu-i briceag! Şi, în sfîrşit,
„Cîrmacii care ne-au călăuzit
Prin marile furtuni"[105] (nici pentru rimă
Nu pomeni Reforma: e o crimă!)"
Acestea-s temele: cîntate-au fost
Atît de des, încît nici n-are rost
Să le mai atacăm şi noi acum:
Se pot găsi-n atîtea cărţi, oricum!
Şi totuşi, ar mai fi poate ceva
De spus, în rime chiar, — cît ar părea
Aceasta de ciudat. O să-mi permită,
Cred, Canning[106] — om cu mintea strălucită,
Nu doar bărbat de stat, nicicînd în stare
Poeticul avînt să şi-l coboare
La proza Camerei, atît de veche!
Te laud, orator fără pereche —
Şi cel din urmă-al nostru! — N-o mai face
Partidul „Tory": chiar dacă nu tace,
El te urăşte, căci e mai curînd
Speriat decît vrăjit de al tău gînd!
Copoii vin, cînd vînătoru-i cheamă,
Şi îl urmează-oriunde, fără teamă,
Dar nu luaţi drept dragoste lătratul:
Ei latră că adulmecă vînatul!
Mult mai puţin fideli, bipezii-ar fi
În stare a se-ntoarce, de-ar simţi
Vreo urmă îndoielnică... Nu-i şeaua
Prea bine strînsă: i-a slăbit cureaua,
Iar calul nu-i prea sigur pe picioare —
E-un armăsar bătrîn şi alb, în stare
A se-opinti şi a lovi, ba chiar
A se trînti-n noroiul cel murdar,
Cu călăreţ cu tot! Dar ce contează,
De vreme ce-animalul sîngerează?

XIV

O, lume de la țară! Ce condei
Ar fi în stare-a-i zugrăvi pe cei
Ce-și zic „boieri", dar n-au nimic cu țara?
Sînt ultimii ce-ar amuți fanfara
Războiului, și primii care-ar face
O boală din binevenita pace!
Dar care-i rostul unui „patriot
Rural"? Doar să vîneze și, prin vot,
Să urce prețul grînelor[107] pe piață...
Dar grînele, ca orice lucru-n viață —
Ca regii, mai ales — cad la pămînt!
Vreți să cădeți ca spicele sub vînt?
De ce-ați avut pe Bonaparte pică?
Era doar Triptolemul[108] vostru — adică
Nu distrugea decît regate, el:
De prețuri, nu se atingea de fel!
Arenda, rod suprem al alchimiei
Agrare, pentru binele moșiei,
El o lăsa necontenit să crească.
Tiranu-nfrînt de hoarda tătărcască[109],
Făcu să scadă grînele din preț;
Drept care voi, pe un ostrov răzleț
L-ați surghiunit! Dar nu era el, oare,
Mult mai util pe-un tron? Risipă mare
De sînge și averi, știu c-a făcut.
Ei și? Chiar dacă Franța a pierdut,
Are de unde! Și apoi, răzbea
Țăranul, prețul pîinii tot creștea,
Venea recolta la soroc, din holde.
Azi, unde-i aldămașul berei blonde,
Și unde, arendașul chibzuit?
Dar ferma, căreia nu i-au lipsit
Vreodată, vara, brațele de muncă?
Dar mlaștina schimbată-n verde luncă?
Dar nerăbdarea de-a dubla deodat'
Arenda, cînd contractu-a expirat?
Ce pacoste e pacea! În zadar
Îl tot îmbii cu prețuri pe plugar!
În van votează Camera o lege[110]
— Din pur patriotism, se-nțelege!
Proprietatea funciară (poate

Ar fi mai clar să-i zici *proprietate)*
Se-agită, speriată că săracii
Ar căpăta o parte din colacii
Belşugului. Arenzilor, urcaţi!
Altminteri, voturile ce le daţi
Guvernului, ar fi de el pierdute,
Iar patrioticele pîini, vîndute
Ar fi la preţul pieţii, mult mai mic!
O, „pîini şi peşti"[111], azi nu mai sînt nimic!
Cuptoarele-s închise, oceanul
Parc-a secat; din banii cu toptanul
Care s-au cheltuit, ce s-a ales?
Doar faptul, nu de toţi chiar înţeles,
Că trebuie să fie cumpătaţi.
Cei ce nu sînt, au fost cîndva bogaţi,
Iar abundenţa încă mai ţîşneşte
Din cornul ei. Virtutea-i răsplăteşte
Pe cei ce-o practică: să-mpartă, dar,
Cu alţii-al binefacerilor har!
Priviţi-i pe-aceşti jalnici fermieri —
Un fel de Cincinaţi, pînă mai ieri
Îmbogăţiţi prin crîncene războaie:
Brăzdarul le-a fost sabia de-acioaie,
De alţii mînuită; iar pe-ogoare
Adus-au sîngele *altor* popoare!
Aceşti Sabini[112] moderni şi-au trimis **fraţii**
Să lupte pentru-arenzi! Ei, deputaţii,
Votau în Parlament, indemnizaţii —
De ce? Pentru arenzi! Ca apucaţii
Jurau, în veşnicele lor libaţii,
Să moară — nu de dragu-acestei naţii!
Ci pentru-arenzi! Cînd lungii conflagraţii
Îi puse capăt pacea, ca turbaţii
Săriră „patrioţii", prea bogaţii —
Cum să-şi plătească datoria, fraţii?
Doar prin arenzi scăpa-vor de-obligaţii!
Arenda-i crez şi idol: închinaţi-i
Întreaga voastră viaţă, totul daţi-i!
Tu, Esau[113], dreptul primului născut
Pentru-o fiertură doar, ţi l-ai vîndut.
Primeai mai mult, de nu te lăcomeai.
Acum, degeaba ceri, căci nu mai ai
Vreun drept, pentru-Israel[114]... La fel şi voi,

Moșierilor: prea lacomi de război,
Vă plîngeți pentru rana căpătată.
Cum? Dacă de cutremur nu-i cruțată
Moșia, să se prăbușească-atunci
Și Banul![115] Deci, la Bursă, dați porunci
Să cadă Banca, Națiunea chiar —
Doar-doar arenzile vor crește iar!
Biserica, precum Niobe[116]-și plînge
Odrasla: Zeciuiala[117]. N-o mai strînge.
Prelații ei se duc, unde s-au dus
Toți sfinții, căci li-e cumulul redus
Doar la o slujbă! Clerul, statul, toți
Se bat orbește, prinși ca niște hoți
În Arca de Potop amenințată.
Un nou Babel la orizont se-arată —
Fără episcopi, bănci și beneficii,
Dar piere Anglia, spre-a-i da furnicii
Putința satisfacerii depline
A intereselor ei, prea meschine.
„Tu, leneșule, du-te de învață
De la furnică“ lecția-i măreață:
Mîndria, ea și-o apără, răbdînd
Impozitele mari și chiar vărsînd
Al oamenilor sînge! De-admirat e
Și strașnicul ei spirit de dreptate —
Ar anula a țării datorie:
Doar n-a făcut-o ea, precum se știe!

XV

Să navigăm și printre-acele stînci[118] —
Strîmtori în ale Bursei ape-adînci,
Unde-ar putea să-și vadă Midas[119] iar
Dorința prefăcută-n numerar
Sau în bancnote. Magicul palat,
Demn de Alcina[120], pare mai bogat
Decît să fie Anglia-ar putea,
Chiar dacă-n loc de pietre ar avea
Nisip de aur, cum avea Pactolul[121].
Acolo, își tot dă de-a rostogolul
Norocul, roata; Zvonul o-nvîrtește,
Iar lumea, tremurîndă, urmărește
Anunțurile-agenților... Bogată

E Anglia! deşi nu-i înzestrată
Cu grîne, mine, vinuri din belşug
Şi nici măcar cu pace. Nu prea-i curg,
Ca-n Canaan[122], nici laptele nici mierea,
Nici banii: în bancnote-i stă averea.
A fost vreodat' o ţară creştinească
Mai plină de evrei? Ca să-l momească
Pe bunul rege John, şi-au dat şi dinţii!
Şi iată, astăzi — culmea umilinţii! —
Voi, regilor, pe-ai voştri, *lor* le daţi!
Ei controlează ţări şi împăraţi
Şi, „de la Ind la Pol", dau împrumuturi.
Bancheri, misiţi baroni[123], ca nişte scuturi
Îi apără pe despoţii faliţi.
Chiar şi-n Columbia o să găsiţi
Noi speculanţi, la fiece izbîndă!
Bancherii filantropi nu cer dobîndă
Din partea Spaniei epuizate.
Un pas să facă Rusia nu poate
Fără de ei. Cu aur e podit,
Nu cu oţel, palatul strălucit
Al ţarului! Nu e regat în care
Vreo doi evrei misiţi să nu se simtă-n stare
A-l transforma-ntr-un Canaan al lor.
Romanii gem sub jugu-ngrozitor
Al unui Hun[124] ne-asemuit de rău,
Iar doi evrei îl sprijină, — nu-s, zău,
Samariteni[125], aceşti bancheri, pereche
Ce mînă lumea, cu o rîvnă veche
Ca neamul lor. De ce s-ar sinchisi
De fericirea ei, cînd pot găsi
Un „nou Ierusalim" într-un Congres
Ce le făgăduieşte mai ales
Atîtea ranguri? Sfinte Avraam![126]
Îi vezi pe-urmaşii marelui tău neam?
Se-amestecă-ntre porci de neam regesc,
Care scuipau „caftanul jidovesc"
Dar azi îl cheamă la a lor serbare!
(O, Pope, unde e degetul tău mare
De la picior, să-i tragă una-n spate,
Lui Iuda? Sau de „ghimpi" se teme, poate?)
Din nou în lume Shylock stă la pîndă
Din inima-i să-şi taie-un „funt" dobîndă!

XVI

Bizar e-acest „Congres", menit a face
Între contrarii-o nefirească pace!
Nu de monarhi vorbesc: după-un tiplc
Sînt toți, ca o monctă de nimic —
Ci de pestriții trăgători de sfori
Ce mînuiesc păpușile, — autori,
Bancheri, escroci și generali. Uimită
Îi vede Europa cum se-agită!
Acolo, Metternich[127] — cel mai feroce
Din trîntori, are-o foarte dulce voce;
Să lupte, Wellington a cam uitat;
Chateaubriand[128] concepe-un nou tratat
Despre martiri, iar Grecii prea subtili[129]
Trag sfori pentru Tătarii imbecili;
Montmorency[130], potrivnic altădată
Tratatelor, bun diplomat se-arată —
Va scrie în „Débats" despre război
Că-i „sigur" (mult mai sigur, pentru noi,
— Vezi „Monitorul"[131] — e că-a fost demis![132])
Guvernul său, cum de s-a compromis
Cu-asemenea greșeli? oare se face
Să sacrifici un „ultra", pentru pace?
Dar se va-ntoarce repede, „la fel
Cum învinsese-al Spaniei drapel"[133]...

XVII

Ajunge! Muza își întoarce-n silă
Privirea spre-o mai vrednică de milă
Privelişte: imperiala fiică —
Imperiala victimă, adică
Mircasa-mumă-a fiului ei drag[134]
(Al noii Troie nou Astyanax![135])
Această nobilă, ne-asemuită
Regină, rătăcește umilită,
Fantomă palidă-ntre celelalte,
Ruină vie-a unei Faime-nalte!
O, ce batjocură! N-ar fi putut
Să cruțe-o fiică — Austria? Ce-a făcut
A Franței văduvă? Unlcu-i tron
Era-n mormîntul lui Napoleon,

Pe insula Sfînta Elena, — dar
Ea ține să-și păstreze-acum, măcar
Un mic regat și-un șambelan destoinic[136],
Ai cărui ochi de Argus[137], prea-războinic,
Veghează-asupra ieftinului fast.
Domnise-ntr-un imperiu mai vast
Ca al lui Charlemagne[138], din Rusia
Pînă la mările din Sud! Soția
Lui Bonaparte, astăzi e stăpînă
Peste-un regat al brînzei, și vin pînă
La Parma călătorii ca să-i vadă
Mărunta curte falsă, de paradă.
Chiar la Verona, despuiată-apare
De orice nimb, spre-a lumii-ntregi mirare
Și jale,-n timp ce pe golașa-i stîncă,
A soțului cenușă-i caldă încă!
(Măcar de s-ar răci! Dar nu! Curînd
Tăciunii vor țîșni din ea, arzînd!)
Priviți-o pe această Andromacă[139]
(Nu din Homer, nici din Racine!) Buimacă,
Se sprijină pe al lui Pyrrhus braț[140]
— Cel drept, ce retezase, cu nesaț,
La Waterloo, toiagu-mpărătesc
Al soțului ei! Nu se prăbușesc
Nici sclavii-atît de jos! Nu-i vezi pe față
Vreun zbucium, cît de mic: o *fostă* soață
E *fosta*-mpărăteasă! Asta-nseamnă
Să fii de neam regesc: cînd nu te-ndeamnă
Nimic să-ți iei simțirea-n serios,
De ce s-o cruți pe-a celora „de jos"?

XVIII

Dar, ostenit de relele străine,
Mă-ntorc acasă și schițez, în fine,
Tot grupul viitorului tablou.
Pînă să plîngă Muza mea din nou,
Se pomenește desenînd portretul
Lui William Curtis[141] însuși (baronetul
Cu fustanelă)-n timp ce Vich Ian —
Recent alesul urbei *alderman*,
E salutat de clanurile toate,

Prin șefii lor temuți reprezentate,
În vreme ce la Guildhall[142] în palat,
În limba celtă Claymore[143] e-aclamat!
Văzînd ale-Albionului trufaș
Tartane, încingînd un vechi oraș
Al Celților, ca izbucni în rîs
Și mă trezi — dar nu era un *vis!*
Aici se-ncheie primul *Carmen*, frate
Ce mă citești! — Va fi și-al doilea, poate..:

POEME ORIENTALE

GHIAURUL

Fragment dintr-o poveste turcească

Această creație se dedică lui
SAMUEL ROGERS, EQ.

— ca o mică dar foarte sinceră dovadă de admirație pentru geniul, de respect pentru caracterul său și mulțumire pentru prietenia sa — de către al său foarte îndatoritor și afectuos prieten,

BYRON

„Fatală neuitare, durere ce-aruncă
Pe jale și zîmbet asemeni o umbră —
Nici viața n-o-ntunecă, n-o luminează,
Necazul n-o curmă, balsam nu-i o rază.

MOORE

Traducere de ȘTEFAN AVĂDANEI

NOTĂ

Povestea pe care o prezintă aceste fragmente disparate este bazată pe fapte acum mai puțin obișnuite în Orient decît înainte[1]; fie pentru că doamnele sînt mai circumspecte decît în „vremurile de demult", sau fiindcă soarta creștinilor e mai bună ori îndrăzneala lor mai mică.

Povestea în întregime cuprindea aventurile unei sclave aruncată în mare, după obiceiul musulman, pentru infidelitate și răzbunată apoi de un tînăr venețian, iubitul ei, pe vremea cînd Cele șapte insule[2] erau stăpînite de Republica Veneției și nu mult după ce arnăuții[3] au fost siliți să se retragă din Morea[4], pe care o pustiiseră o vreme, după invazia rușilor. Fuga mainoților[5], după ce fuseseră opriți să jefuiască Misitra[6], a dus la abandonarea acelei încercări și la devastarea Moreei, timp în care cruzimea tuturor părților rămînea fără precedent chiar în analele credincioșilor.

Nici pic de vînt să frîngă valul
Ce bate sub mormînt — Atenianul[7]
Zace-n sălaș strălucitor[8] pe stînci,
Peste pămînt salvat de el; de-atunci
Salută primul barca dinspre zare.
Cînd un așa erou mai fi-va, oare?
.....
Pămînt frumos pe care anotimpuri
Revarsă zîmbet dulce — pete-n valuri;
Văzute din Colona[9], de departe
Se-arată inimii însingurate,
Balsam pe răni cicatrizate.
A lui Okeanos[10] față-nvălurită

Culori de piscuri argintii reflectă
Prinse de unde-n hohot, ce-ntregesc
Tărîmuri ale Orientului zeiesc.
Şi dacă uneori o briză lină
Sfărîm-a mării faţă cristalină,
Sau dintr-un pom o floare doar răpeşte,
Binevenit e orice suflu ce sporeşte
Miresmele trezite, învolburate.
Acolo roza, peste stînci şi văi,
Sultană e priveghetorii[11],
Fecioara pentru care cîntă-n zori
Acorduri mii împrăştiate-n nori.
Flori ce roşesc la vorbe de iubire:
A ei regină, a grădinii floare,
Neofilită-n vînt şi în ninsoare,
De iernile din vest îndepărtată,
De orice brize şi-anotimpuri răsfăţată
Redă naturii ale sale daruri:
Miros de smirnă îndreptat spre ceruri;
C-un zîmbet ceru-i zămisleşte-n vine
Culori de basm, miresme în suspine.
Şi multe veri acolo va rămîne,
Cu multe umbre pentru-ndrăgostiţi de mîine
Şi multe grote, tainice-adăposturi
Cu musafiri fideli piraţii singuri,
Ce-aşteaptă luntrea paşnică să vină
În dreptul bărcii lor fără lumină,
Pîn' ce ghitara îşi revarsă cîntul
Şi un luceafăr mîngîie pămîntul.
Se furişeaz-atunci — vîsle-nvelite —
Sub umbra lung-a stîncilor menite
Atacul tîlhăresc să i-l ascundă:
Şi cînt şi strigăte se pierd sub undă.
Ciudat — acolo unde-ntreaga fire
Zeieşte unei ţări a dat zidire
Şi farmece şi frumuseţi adună
În paradis ţesut cu-argint de lună,
Doar omul îndrăgeşte o beţie
Ce schimbă totul în sălbăticie;
Şi ca o brută calcă trandafirii
Ce n-au cerşit povara îngrijirii;
Migala mîinii sale-nsîngerate
Pentr-a-nflori pe plaiuri neîntinate;

Ci doar răsar făr' ajutor în soare
Şi îi imploră-nmiresmat cruțare!
Ciudat — acolo lîngă pacea sfîntă
Furia cu mîndrie se frămîntă
Şi pofta cu hoția sînt stăpîne
Întunecînd pămînt slăvit de zîne.
E ca şi cînd toți demonii deodată
Pe heruvimi i-ar asalta în gloată
Şi în măritele lor tronuri din Eden
S-ar cocoța al iadului blestem;
Frumos pămînt născut spre bucurie
Şi blestemat să piară-n tiranie.

Cel care peste morți şi-a-ntors privirea
În prima zi a morții — despărțirea
De neagra zi a golului etern,
Ultima zi în care toți se tem
(Pînă ce degetele degradării
Ale frumosului sălașuri dau uitării) —
Şi-angelic aer blînd a mirosit
Cu voluptatea liniştii-n mormînt,
Cu blînde trăsături de curg
Pe-o față languroasă în amurg;
Cel care, de n-ar fi un ochi damnat,
Fără sclipiri şi lacrimi, întristat,
Şi-o frunte rece, 'naltă, nemişcată —
O nepăsare a obstrucției blamate[12] —
Ce-ngheață inima în piept îndoliat,
De parc-ar împărți cu el vreodat'
Destin îngrozitor ce-l înconjoară;
Da, numai de n-ar fi acestea doară —
Cîteva clipe, o oră de trădare —
S-ar îndoi de a tiranului putere;
Așa frumos şi calm, închis pe veci,
Prima şi ultima privire-a morții reci!
Așa e-nfățişarea-acelei coaste —
O Grecie ce-a fost şi nu mai este;
Frumos de gheață, de mormînt minune —
Tresari — ce făr' de suflet rece lume!
A ei e frumusețea prinsă-n moarte
Ce nu odată cu suflarea se desparte;
E floarea groaznică a frumuseții,
Culoarea grea pînă-n apusul vieții;

E raza de adio a chemării,
E nimbul aurit al înserării,
O ultimă sclipire a simțirii!
Scînteia poate-a focului cel sfînt
Ce-ajunge fără flăcări pe pămînt.

Clim-a vitejilor de neuitat!
Pămînt dintre cîmpii și negre peșteri,
Sicriul gloriei și-al libertății nașteri!
Al bravilor altar! Atîta oare
Să fi rămas din cel de-odinioară?
„Apropie-te, sclav nenorocit:
E-acesta Termopile?[13] Am poposit
Pe ce albastre mări, ce-ntinderi,
Vlăstar servil al celor liberi?"
„Este Salamis"[14] — stînci și golfuri,
Priveliști cu istorii cunoscute,
Ridică-te și fă-le iar iubite!
Din a strămbunilor cenușă scoate
Jeratic de sub flăcările moarte;
Iar cel ce moare-n luptă un alt nume
De groază lîng-al lor acum va pune,
La care tirania se va frînge;
Cei care vin nu vor mai plînge
Și moartea o vor prefera rușinii.
Căci bătălia libertății începută
În sînge de copii e moștenită,
Și chiar mocnind se cere cîștigată.
Sînt martori mîndrele Eladei cronici!
Vor dovedi-o viitoare epoci!
În timp ce regi pierduți în negre pulberi
Doar piramide au lăsat străjeri,
Ai tăi eroi, chiar cînd prin soartă sînt
Lipsiți de-astfel de glorii în mormînt,
Un monument mai falnic își găsesc:
Munți'nalți crescuți pe locul strămoșesc!
Acolo muza-ți ochiului arată
Morminte vii ce nu mor niciodată!
E greu și trist să cauți cu răbdare
Căderea în mocirlă din splendoare.
De-ajuns — dușman străin nu poate stinge

Un suflet nehrănit din plin cu sînge;
Da! Degradarea a adus peste hotar
Tîlhari în bande, despotism barbar.
Ce poate spune cel ce-ți calcă țărmul?
Nici o legendă din trecut, nici cîntul
Pe care muza se ridică-n ceruri
Nu-s mai presus decît a tale mituri,
Atunci cînd om și glorii erau unul;
Inimi crescute-n ale tale văi,
Suflete mari cu nimburi de văpăi,
Ce fiii ți-ar fi dus spre culmi de aur,
Se mai tîrăsc din leagăn spre mormînt;
Sclavi, slugi de sclavi[15] de-abia mai sînt,
Ce se ascund în crimă și omor.
Pătați de-orice păcat știut pe lume.
Nu mult deasupra fiarelor vecine;
Nici de virtuți sălbatice cuprinși,
Cu nici un piept viteaz, doar inși
Ce-n porturi mai urzesc istorii
Cu vraje vechi și meșteșuguri, glorii
Spre care grecul ager se înalță —
Doar pentru ele mai rămîne-n viață.
Tot în zadar încearcă libertatea
Din întuneric să-și înalțe fruntea,
Să-nlăture un jug ce-i frînge pasul —
Dar nu o voi mai plînge, glasul
Îmi va rosti acum poveste tristă,
Mă ascultați și-aduceți-vă aminte
Că cei dintîi au plîns la ale ei cuvinte.

. . . . . .

Negre, prelungi pe-albastrul mării
Umbre de stînci se-ntind, vedenii
Pentru pescarul ce-și îndreaptă barca
Spre insula piraților, Mainota;
Îngrijorat pentru caiacul șubred,
Golfuri și capuri înconjoară-ncet.
Deși-obosit de trudă, plictisit,
Împovărat cu tot ce-a pescuit,
Încet dar cu vigoare-acum vîslește
Pînă ce Port Leone îl primește
Într-o lumină învelită-n șoapte
Cum numai Orientu-mbracă-n noapte.

.....

Cine-n galop, cu tunet de copite
Pe negru cal răsare dinspre munte?[16]
La sunet de căpăstru și potcoavă
Ecoul se trezește-n jur, necheză,
Aleargă, tună — amintire trează;
De-o parte-l însoțește spuma mării
Venită din talazul depărtării;
Întreg oceanu-adoarme istovit —
În pieptul său e zbucium nesfîrșit;
Ghiauru-n suflet vijelii adună
Ce-ntrec a zilei strașnică furtună.
Nu te cunosc și neamul ți-l urăsc,
Pe chip, în trăsături, zăresc
Ceea ce timpul va-mplini, nu stinge;
Tînăr și pal, cu fața-nvinețită
De chinul pasiunii-adînci, mocnite;
Chiar aplecat către pămînt cutreieri
Cu ochiul rău îndepărtate-ntinderi,
În soartă îți ghicesc: captiv luat
Sau de-ai lui Osman fii înjunghiat.

.....

În goană mare trece, îmi ia-n zbor
Privirile mirate — un meteor,
Demon al nopții dus de vînt;
Cal, om și ochi rămîn în gînd
Și în urechi îmi mai răsună clar
Un trap' grăbit de negru armăsar.
Îndeamnă calul, rîpa e aproape,
Iar umbrele acopăr totu-n noapte;
Se-nvîrte, apoi pornește iute,
O stînc-acum privirii mi-l ascunde;
Binevenîți nu-s ochii scrutători
Ce-ncearcă să oprească zburători,
Cînd nici o stea pe cer nu mai strălucе
S-arate drumul bun celei nălucе.
A-nconjurat de-ajuns și se oprește,
Și-aruncă ochii, își strunește
Pentru o clipă calu-nfierbîntat;
O clipă doar răsuflă, un oftat,
O clipă se ridică-n scări tăcut —
Peste pădurea de măslini ce ai văzut?
Secera lunii peste deal s-arată,

Moscheea-naltă-i luminată toată;
Deşi îndepărtate ca să scoale
Ecouri din topaicul[17] din vale,
Dangăte vesele se-aud sunînd
S-arate-al musulmanului crez sfînt.
Al lui Ramazani[18] soare-a coborît,
A lui Bairam[19] serbare a-nceput,
Tot azi... — Dar ce şi cine eşti tu oare
Cu port străin, priviri 'spăimîntătoare?
Şi toate-acestea ce-au a-ţi spune
De vei pleca de-aici ori vei rămîne?

Se-opreşte — faţa-n negru-nveşmîntată
Curînd de ură fi-va-ndoliată;
Se-arată nu îmbujorat în treacăt
Obrazul, ca mînia fără cumpăt,
Ci alb ca marmora peste mormînt,
Ce-l face şi mai negru în pămînt.
Frunte-aplecată şi priviri de-oţel,
I se ridică braţul către cer
Şi-n înălţimi izbeşte pumnul;
Ca neştiindu-şi încă bine drumul,
Nerăbdător, întîrziat, socoate...
Aici nechează murgu-n noapte —
Mîna-i coboară, pe pumnal se-nclcaştă:
Sunet metalic ce-l scoate din visare;
Ca la al cucuvaei ţipăt sare,
'Şi-mplîntă pintenul, ca vîntul
Porneşte murgul răscolind pămîntul,
Răspunde-ndemnului înfrigurat
Cu graba corbului către vînat;
Trece de stîncă în ocol şi moare
Tropotul calului în depărtare:
Şi peste culme — nu se mai zăreşte
Ţinuta-i mîndră; dincolo grăbeşte.
O clipă doar a vrut s-oprească
A murgului pornire diavolească,
O clipă doar din goană s-a oprit
Şi dispăru, de moarte urmărit;
O clipă-n care-l troieniră gînduri —
Ierni de-amintiri, trecute timpuri,
Dureri de-o viaţă şi trecute crime
S-au stins în şovăiala unei clipe.

Asemeni timpi aduc dureri și lacrimi
Peste iubire, frică, ură, patimi.
Ce-o fi simțit atunci, cuprins deodată
De tot ce doare-o inimă curată?
A unei clipe neștiută-ntîrziere
Răgaz pe-o soartă fără mîngîiere!
În Timp — frîntură fără-nsemnătate,
În gînd — chinuitoare-Eternitate!
Ca spațiul fără margini și ființă
E gîndu-mbrățișat de conștiință,
Ce trebuie să-ncapă o durere
Fără sfîrșit, speranță sau ieșire.
Este tîrziu, Ghiauru-a dispărut;
Singur va fi zburat, va fi căzut?
În ceas amar venit-a și s-a dus!
Pentru păcatul lui Hassan trimis de sus
Să schimbe un palat într-un mormînt.
Venit-a și s-a dus pe-aripi de vînt,
Herald al soartei crunte pe pămînt.
Cu răsuflarea-i otrăvită moare
Și chiparosul negru-n floare.
Copac ciudat, fidel jeluitor,
Al morților din veci străjer!

A dispărut din grajd sirepul,
Duși sclavii lui Hassan, paingul
Singur, netulburat își țese vălul
Acoperind peretele și podul;
Și liliacul construiește-n foișor,
Din fortăreață bufnița dă zor
Ca să uzurpe-un turn de păzitor;
Un cîine-și latră peste lespedea fîntînii
Dreptul la apă și la resturile cinei;
Căci rîul și-a ieșit din vad de marmor,
Acoperit acum de colbăit mohor;
De mult ți-era plăcut să-l vezi
Împrăștiind dogoarea din amiezi,
Cînd stropi de-argint dansau în soare
În curcubeie mici, răcoare
În aerul din jur împrăștiind
Și se-ndoiau apoi către pămînt.
Era frumos cînd cerul fără nori
Din stele-n ape desena splendori

Și cîntecu-i îl ascultai în zori.
Ades Hassan copil mergea să-l vadă
Și să se joace lîngă vreo cascadă;
Ades la pieptul mamei legănat
Murmuru-l adormea cu glas cîntat;
Ades în tinerețe, hoinărind
Pe mal, era vrăjit de-al frumuseții cînt
Și orice sunet gingaș, mai curat
Cu iz de vad părea amestecat;
Dar de aici încolo 'Hassan niciodat'
Aici opri-va-și anii pe-nserat,
Căci s-a pierdut pîrîul dintre maluri —
Și inima și sîngele-s ca sloiuri;
Glas omenesc aici nu va mai curge,
Nu se va bucura, urî sau plînge.
Ultima oar-a fost purtat de vînt
Plîns de femei peste un drag mormînt,
Dar l-a-nghițit uitarea neauzită;
Mai sună-n vînt fereastra zăbrelită;
Și nimenea, pe ploaie sau furtună,
Nu-ncearcă s-o oprească, nici o mînă.
Cum în pustiu te bucuri cînd zărești
Vreo altă urmă de pași omenești,
La fel aici, chiar glasu-ndurerării
Ar ridica-ncurajator ecouri,
Ar spune doar: „Nu toți sînt duși,
Mai este viață într-aceste uși!"
Căci în palat sînt holuri aurite,
Ce-s numai de stafii păzite;
Iar domul de deasupra, de ruină
Pare-a fi ros din rădăcină.
Tristețea te primește la intrare,
Nici un fachir în așteptare,
Nici vreun derviș, rătăcitor, pribeag,
Căci mila nu-l întîmpină în prag;
Nici vreun străin oprit din întîmplare
Primit acum cu pîine și cu sare.
Cu toții trec pe-aici, săraci, bogați
Fără să vadă, făr' a fi- [illegible]ați,
Căci mila, curtenia au pierit
Odată cu Hassan, pe deal sfîrșit.
Acoperișul său făr' de vreun rost
E-al deznădejdii jalnic adăpost.

Și oaspeții și sclavii i s-au dus
De cînd păgîni turbanul i-au străpuns!
.....
Aud pași ce s-apropie molcom,
Dar nici o voce, nici un glas de om:
Tot mai aproape-i văd după turban
Și după argintiul iatagan;
Primul din grup acum se vede,
Emir e parcă-n straiul verde[20]:
„Oprește! Cine e?“ — „Umilu-mi *salam*[21]
Îți dovedește că-s mahomedan.“
„Povara ce o porți la piept
Pare să fie fragedă, m-aștept
Să fie prețioasă marfă, bună —
Umila-mi barcă se zărește-n lună.“
„Vorbești frumos, dezleag-o și încearcă
De țărm să ne îndepărtezi în barcă —
Pînza să n-o desfaci, vîslește
Pînă ce-n umbră se zărește
Un golf cu ape negre și tăcute
Sub stînci întunecate, adormite.
Te odihnește-acum, am reușit;
Ai fost dibaci și iute, am sfîrșit
Călătoria cea mai lungă, cred
Că unul dintre —
.....
S-a avîntat ușor intrînd în mare,
Val blînd o mînă, mi se pare
Că, scufundîndu-se în apa lină,
O-mpinge un curent; e doar lumină
Jucîndu-se pe unde sub argintia lună.
Am urmărit-o cum se-ndepărtează,
Un punct întunecat plutind pe-o rază,
Albind apoi, mai mică, tot mai mică —
Un diamant pe valuri ce-l ridică,
Îl duc cu-a lui mistere cunoscute
Doar geniilor din adîncuri neștiute,
Ce tremură în peșteri de safire,
Dar undelor nu fac mărturisire.
.....
Pe-aripi de purpură regina muscă[22]
Spre cer, în mai, în zbor se urcă,

În Caşmir peste cîmpuri de potire,
Aproape invitîndu-şi noul mire,
Tîrîndu-l din petală în petală:
Lîncedă fugă-n ceas de boală;
Îl las-apoi, se-nalţă spre tării
Cu inimă-ntristată, ochi pustii;
La fel e fermecat copilul mare,
De frumuseţi cu aripi şi culoare;
Cursă de temeri şi speranţe goale,
Nebună la-nceput, sfîrşită-n jale;
Chiar cîştigată rele, o pîndesc —
Şi fată şi insectă-apoi pălesc.
O viaţă de durere,-al morţii chin,
Joc de copil, apoi matur destin.
O jucărie căutată cu ardoare
Găsită-şi pierde din splendoare,
Căci mîna ce pe formă-i s-a oprit
Culori strălucitoare i-a tocit:
Mor — farmec, frumuseţe şi culoare;
Rămîne doar să cadă sau să zboare;
Cu-aripă ruptă, piept însîngerat,
Ce victimă îşi va găsi vreun pat?
Mai poate fără aripi să colinde
Din roze în lalele, pe oriunde?
Sau frumuseţea învelită-n nori
Va mai găsi cuib de privighetori?
Nu, gîzele trezite, al lor zbor
Nu-l întrerup cînd cei din jur le mor
Şi tot ce e frumos, cu îndurare
Întîmpină a lor căderc-n soare:
Orice durere cere lacrimi,
Dar nu ruşinea unei triste patimi.
.....
Mintea ce zăboveşte în necazuri
E ca un scorpion rotit de flăcări,[23]
Ce se adună-n cerc strălucitor
Şi pe captiv în mijloc înconjor,
Pîn' ce-nghiontit de spaime şi căldură,
De groază-nebunit, de ură,
Tristă şi singură ieşire îi rămîne —
Acul menit duşmanilor în vine,
Otravă fără greş şi fără urmă,
Ce-orice dureri printr-o durere curmă

I se revarsă-n creierul în comă.
Așa se sting sufletele-ntunecate,
De nu trăiesc ca scorpionul pîn' la moarte;
Așa se ofilește mintea-n remușcare,
Fără pămînt sau ceruri spre plecare:
Jos desperare, sus întunecime,
Foc împrejur și moarte-n sine!

.....

Hassan Haremu-și părăsește,
Nici o femeie ochiul nu-i oprește;
Galop înnebunit, fără răgaz
Și făr-al vînătorii veșnic haz.
Nicicînd Hassan astfel nu alerga
Cînd Leila-n serai se mai afla.
Dar Leila-n serai nu mai trăiește?
Singur Hassan povestea-mpărtășește.
De zvonuri este tîrgul bîntuit
Asupra serii cînd a dispărut,
Cînd al lui Ramazan apus de soare
Pe orice minaret țesea covoare,
Și în întregul Orient vii lampioane
Vesteau bairamu-acelor milioane.
Spre baie-atunci păru că se grăbește,
O caută Hassan, dar n-o găsește;
Fugise de mînia-i, îmbrăcată
În slugă georgiană și, scăpată
De sub puterea musulmană,-alege
Ghiaurul fără nici un crez sau lege —
Hassan o bănuise dinainte,
Dar rămînea frumoasă și cuminte;
Se încrezu în sclavă mult prea mult:
Trădarea ei deschide un mormînt.
Venit de la moschee-n acea seară
Singur serbă în chioșcul de afară.
E-a nubienilor istorisire,
Cu partea lor de vină în răpire;
Dar alții spun că în acel amurg
A fost văzut Ghiaurul pe-al său murg,
Sub pîlpîiri și umbre alergînd,
Singur în șa, cu-aripi de vînt,

Între oceanul de mărgean și munți —
Nici fată și nici paj n-au fost văzuți.

.....

Nu sînt cuvinte pentru-așa priviri —
Ochi de gazelă cu adînci luciri,
Farmece-ascunse sub tainice-adumbriri;
Misterioși și plini de taine, aruncînd
Scîntei, heralzi ai unui suflet sfînt,
Cu strălucîri de diamant trimise
De sub pleoapele aproape-nchise.
Da, Suflet: și profetul ne învață
Că-i formă, lut trezit la viață!
Pe-Alah! Mă voi opune-nversunat,
Chiar de am mers pe arcul Al-Sirat[24]
Nesigur peste volburi aruncat,
De raiu-l cuprindeam cu ochii —
Vedeam cum mă chemau și hurii;
O, cine ar citi-n privirea ei
Și-ar mai găsi apoi temei
În legea că femeia-i doar pămînt
Pentru-al tiranului desfrîu flămînd?
Privește-o, Muftis[25], nemurirea vezi
Ce strălucește-n ochii umezi;
Pe-obraz doar flori fără de moarte
Din rodii, proaspăt înflorite,
Cu-a lor petale veșnic primenite.
În hiacint i se răsfiră părul
Cînd e lăsat să-și plimbe vălul
Printre fecioarele din săli regești
Pe toate întrecîndu-le, privești
Cum marmora atinge-acolo unde
Picioarele-i călcaseră plăpînde
Și albe ca omătul necernut
Din nori, să-și piardă albul pe pămînt;
Un pui de lebădă plutind pe valuri,
Fiica Circassiei[26] printre portaluri,
A Franguestanului[27] frumoasă floare.
Cum lebăda-și înalță capu-n soare
Și-nvăluie cu aripile valul
Cînd om străin îi cotropește malul
Ce-i înconjoară lacul, fără veste,
Priviri ridică Leila, semețe,
Și-oprește, înzăuată-n frumusețe,

Ale intrusului priviri neruşinate;
În faţa farmecelor ei plecate.
Înaltă, zveltă, graţioasă,
Inimă iubitoare şi supusă;
Supusă lui Hassan vei fi-auzit?
Ah, nume ce nu-ţi este hărăzit.

.....

Crudul Hassan porni în căutare,
Sclavi douăzeci urmîndu-l, fiecare
Cu armele de luptă: iatagane
Şi archebuze-ascunse sub pulpane;
În frunte căitanul înşeuat
Ca pentru luptă, scimitar udat
Cu sînge brav de arnaut
În răzvrătiri cumplite de demult;
Doar cîţiva mai trăiesc din cei
Ce ştiu ce-a fost pe-acele văi.
Pistoalele înfipte-n brîu-i lat
Ale-unui paşă au fost odat' —
Deşi bătute-n pietre, aurite,
Tremură hoţii cînd le ştiu pornite;
Se spune că-i plecat după mireasă
Decît care-a fugit mai credincioasă;
Sclava păgînă ce-a plecat în lume
După Ghiaurul fără nume.

.....

Se pierde soarele după colină,
Îşi scaldă razele în apa lină —
Rece şi limpede, plăcut izvor
Adesea binecuvîntat de călător;
Aici găseşte grecul pe-nserate
Liniştea ce-i lipseşte în cetate,
În preajma negustorului zgîrcit,
Temîndu-şi aurul de mult dosit.
Se odihneşte-acum de toţi uitat,
Sclav în mulţime, — aici eliberat.
Cu vin ne-ngăduit să umple poate
Cupa pe care-un musulman n-o soarbe.

.....

Primul turban se vede-n depărtare —
Alene şerpuind prin trecătoare,
Urmează ceilalţi, unul după altul;
Deasupra, străpungînd înaltul,

Semeț un munte își ridică fruntea
Pe care vulturi sfidează vremea:
Pentru ospăț își ascut ciocuri —
Vor fi chemați pînă spre zori.
Iar jos, slăbit de-a verii rază,
Pîrîul rece cursul și-l urmează;
Plăpînd, cu maluri goale, sterpe,
Doar cu arbuști născuți spre moarte;
Și cenușii, de fiecare parte —
Stînci de granit de timp sfărmate,
Sau din a trăsnetului cale,
Culmi înnorate rătăcite-n vale;
Căci cine-i cel ce a văzut vreodat'
Al Liakurei[28] pisc înseninat?

.....

Un pîlc de pini și grupu-i nevăzut;
„*Bismillah!*[29] De primejdie-am trecut:
Cîmpia se deschide-acum vederii
Și o vor trece-n goană armăsarii."
Așa vorbi chiausul[30] și un glonte
Îi trece șuierînd pe lîngă frunte —
Tătarul că'auz mușcă pămîntul!
Nici nu au timp să-ntindă frîul;
Sar de pe cai tătarii, își fac vînt —
Trei nu vor mai încăleca niciînd:
Sînt nevăzuți dușmanii după creastă,
Zadarnic muribunzii cer pedeapsă.
Cu-oțel în mîini, puști aplecate,
Lipiți de coama cailor, aserși
Vederii ochilor de după stînci,
Cu toții se ascund de moarte
Și-așteaptă noul șoc ce-i întărîtă
În preajma luptei și nu uită,
Chiar sîngerînd, cu rănile umflate,
De dușmanul care se-ascunde-n noapte.
Aprigul Hassan numai nu colcnă
De pe-armăsar și stă să se măsoare
Cu focul întețit ce-i dovedește
Că banda cu dîrzenie păzește
Singurul drum prin care, urmăriți,
De prada scumpă ar mai fi lipsiți;
Și barba și-a-ncruntat-o de mînie,
Ochii îi strălucesc într-o văpaie.

„Vîjîie gloanțe dintre stîncile păzite,
Dar am trăit și ceasuri mai cumplite."
Se-arată dușmanii cerînd
Supunerea tătarului înfrînt;
Dar mai temut ca glontele dușman
E ochiul și cuvîntul lui Hassan;
Și nici un om din mica lui armată
N-a renunțat la pușcă sau la spadă,
Nici strigătul „*Aman*"[31] nu se aude.
Mai clar vederii, mai aproape
Încep dușmanii să se-arate;
Dinspre boschet acum înaintează
Cîțiva pe cai de luptă, cînd o rază
Pe arma căpitanului sclipește,
Ținută-n dreapta, și-l vestește:
„E el! E el, îl știu acum,
Îl știu după obrazul brun
Și ochiul rău i-l știu, trădarea
I-a înrăit mai mult privirea;
Îi știu și calul negru, deghizat
Acum în arnaut; un apostat
De la credința-i de păgîn, de moarte
Și-așa, străin, avea-va parte.
E el! Bine-ai venit, Ghiaur,
Al Leilei pierdute mare-amor!"

Cum rîul se prăvale în ocean
Și-al mării val i se opune
Cu spuma-nvolburată de mărgean,
De-azur ce în coloane vine
Torent năvalnic să-i oprească,
Să-i frîngă-n spumă goana diavolească,
Înfuriat, plin de vîrtejuri, valuri,
Izbindu-se cu vînturile-n maluri,
De curcubeie nasc în soare
Din picături și zbuciume de mare,
Ce peste zgomote se-nalță, albă,
Pe țărmuri lucitoare salbă;
Cum rîul și oceanul se salută
Cu valuri încleștate-n luptă,
La fel dușmanii, întețiți de ură,
De răutate și de soartă — se măsoară.
Se-ncrucișează spadele în vale,

În depărtare sau aproape sună
Izbind urechile-asurzite, tună
Ecourile morții din pistoale.
Zgomot de luptă, strigăte de jale
Se-aud în văi, mai potrivite
Poveștilor păstorilor de vite;
Puțini la număr — luptă crîntă,
În care moartea viața o înfruntă.
O, inimă de tînăr cum tresaltă
Sub mîngîierea iubitoare, caldă!
Dar chiar iubirea nu trăiește
În tot ce frumusețea zămislește,
Cu-ardorea urii ce îmbrățișează
Dușmanii, cînd doar moartea îi veghează;
Cuprinși de luptă, încleștînd
Brațe ce nu vor mai slăbi niciodată;
Oricine de iubire se desparte,
Doar dușmanii-s uniți în moarte!
.....
Cu spada încă tremurînd,
Curgîndu-i sînge pe pămînt,
Cu mîna încleștată-n moarte
Pe-al sabiei mîner, departe
În urmă i-a căzut turbanul,
Și el tăiat în două, iataganul
Îi spintecase roba sîngerie;
Asemeni norilor din zori ce-nvie
Și-anunț-al nopții furtunos sfîrșit
Prin dungi de roșu-nchis la răsărit;
Pete de sînge, semne de omor,
Fîșii din al său palampor[32].
Cu pieptul sfîșiat de-al spadei fier,
Culcat pe spate, fața-i către cer,
Zace Hassan cu ochiul neînchis,
Ci îndreptîndu-se spre cel ce l-a ucis,
De parcă ora ce i-a-nchis destinul
I-a lăsat vie ura și veninul;
Deasupra lui — o frunte aplecată
Ca și a celui mort de-ntunecată.
.....
„Da, Leila sub val se odihnește,
Dar el mormînt mai roșu își găsește;
Sufletul ei a îndreptat pumnalul

Ce a culcat în sînge criminalul;
Chemă profetul, dumnezeu maur
Mai slab decît mînia de ghiaur;
Pe-Alah chemă, însă cuvîntul
N-ajunse să trezească sfîntul.
Nebun Paynim, de ce-nalți rugă
Cînd nici a Leilei n-avea să îl ajungă?
De mult prilej am așteptat
Să prindem trădătorul blestemat;
Mînia mi-e-nșelată, s-a sfîrșit,
Eu plec, dar singur plec și nejelit."
.....
Păscînd, cămile-și sună clopoțeii,
De sus privește mama-n depărtare
Și vede roua serii-n curcubeie
Pe cîmpul sărutat de soare.
Stele pe cer deja scînteie:
„E-amurg, o fi pe-aproape oare?"
În chioșc odihnă nu-și găsește,
Prin gratiile turnului privește:
„De ce nu vine? Iuți i-s armăsarii
Și nici nu-i sperie căldura verii,
Darul de mire încă n-a sosit:
Inima-i tristă, murgul obosit?
Mustrare oarbă! Iată că tătarul
Îndeamnă peste culme armăsarul
Și-ncet coboară dealul către casă;
Pajiștea înverzită-n urm-o lasă;
De șa legat e darul de petit —
Cum de-am crezut că murgu-i obosit?"

În fața porții-acuma se oprește,
De-abia-și ridică fruntea și privește
Cu ochii stinși lipsiți de bucurie;
Oari oboseala pricină să fie?
De sînge-s hainele pătate —
Din ale murgului rănite coaste?
Ridică sus un semn de la Hassan:
Înger al morții! E al său turban,
Caftanul roș, calpacul[33] ciopîrțit:
„Mireasă-ngrozitoare a petit!
Pe mine nu din milă m-au cruțat,
Ci să v-aduc mesaju-nsîngerat.

Pace vitejilor trecuți în moarte!
Și vai Ghiaurului pentru-a lui fapte!

.....

În piatră aspră un turban sculptat,[34]
Un stîlp pe ierburi îmbrăcat,
Pe care-abia mai deslușești
Vers din Coran; așa găsești
Al lui Hassan mormînt uitat,
Căzut pe dealu-nsingurat.
Un osmanlîu ca crișicare-n templul
Din sfînta Mecă-a îndoit genunchiul;
I-a fost străin vinul barbar
Și ruga și-a trimis către altar;
La *Alla Hu*[35] — sunetul sfînt —
Fruntea și-a aplecat către pămînt.
De un străin avea să fie omorît
În mîndra-i țară de la răsărit;
Dar a murit în luptă și rămîne
Ucis, cu nimeni care să-l răzbune.
Iar îngerii în paradis l-așteaptă
Și îl invită-n ale lor castele;
Huriile ochii și i îndreaptă
Spre dînsu-n cerul plin de stele;
Vin îngerii, eșarfe verzi agită[36]
Și c-un sărut pe brav în cer invită;
Căci cine de Ghiaur a fost ucis
E demn de veșnic somn în paradis.

.....

Tu trădător, nu-ți vei găsi scăpare
Sub coasa lui Monkir[37] răzbunătoare,
Decît să rătăcești singur, proscris
În jurul tronului pierdut al lui Eblis[38],
De-un foc dogorîtor și nesfîrșit
În piept, în inimă-ntovărășit.
Urechi n-aud și nu-s nici guri să spună
Tortúrile ce sufletu-ți sfărîmă.
Sfîșiat îți va fi trupul în mormînt;
Ca un vampir, trimis sol pe pămînt
Locul natal vei bîntui, strigoi,
Vei suge sînge semenilor tăi;
În miez de noapte, fiicei și surorii
Viața le-o vei scurge prin toți porii;
Ți-e silă de ospățul năclăit,

Cînd îți hrănești cadavrul viu, livid;
Și victimele-n fața morții
Din demoni și-or alege soții;
De ele blestemat, vei blestema —
Muri-vor florile în calea ta.
Doar cea mai tînără și îndrăgită
Cu «tată» o să te binecuvînte —
Cuvîntu-n inimă-ți o să se-mplînte.
Dar fapta ți-o vei duce la sfîrșit
Cu cea din urmă picătură ce-ai sorbit;
Și vînătă, o vei privi în față
Murind, cu ochi neputincioși, de ghiață
Vei smulge-apoi cu mîini murdare
Bucle din părul blond, din care
Doar una-n viață semn devine
Iubirii sincere, depline;
Și-acum e smult de tine-n nebunie
Să-ți amintească crima-n agonie.
Pătat, murdar de propriul sînge,
Ce de pe dinți și buze ți se scurge
Către mormîntul jalnic te lași dus
Unde-aiurezi cu-Afrits[39] și Gouls[40],
Pîn' fiecare-aleargă-nspăimîntat
De-un spectru decît ei mai blestemat."

.....

„Acelui caloier[41] cum spui pe nume?[42]
Căci trăsăturile-i nu-mi sînt străine;
În țara mea demult l-am mai văzut
Cînd alerga pe țărm necunoscut,
Dus ca un fulger de-armăsar
Cum n-a trecut ades acel hotar.
Același chip l-am mai văzut odată —
O față de dureri adînc brăzdată
Privirea-i nu mai poate fi uitată:
Aceleași duhuri negre o-nvesmîntă,
De parcă moartea chipul i-l frămîntă."

La vară se-mplinesc ani șase
„De cînd s-a-nfățișat
Spre-a-și ispăși, prin rugi pioase,
Noi nici nu știm ce greu păcat.
Nu vine niciodată la vecernii
Și uită taina sfintei spovedanii;

Nu-i pasă nici cînd închinăm mătănii
Şi imnuri ridicăm către tării,
Ci stă pe gînduri în celulă, mut;
De crez şi neam necunoscut.
Dinspre Paynim[43] s-a arătat călare,
S-a ridicat pe coastă dinspre mare;
La trăsături nu pare otoman,
Cred că o fi creştin de neam:
Vreun renegat retras în pocăinţă,
Jelindu-şi vechea sa credinţă —
Dar ocoleşte-al nostru sfînt altar
Şi-mpărtăşania n-o ia în dar;
Pe-acești pereţi bani mulţi a pus şi-astfel
Pe preot şi l-a cumpărat fidel;
De-aş fi fost pastor nici un ceas
Un venetic aici n-ar fi rămas,
Ascuns vederii în chilie
În penitenţă pe vecie.
În vis ades vorbeşte tare
Despre o fată înecată-n mare,
De săbii încleştate şi fugari,
De răzbunări şi musulmani;
Pe stînci a fost văzut privind
Vreo mînă sîngerîndă, fluturînd
Deasupra mării, de curînd tăiată
Din trupul ce doar lui i se arată
Şi în mormînt îl cheamă neîncetat,
Ademenindu-l către valul înspumat."

.....
.....

Privire stranie, întunecată,[44]
Sub gluga neagră, aplecată;
Lucirea-celui ochi cernit
E plină de-un trecut umbrit:
Culoare schimbătoare, neştiută
Ce-apleac-orice privire întîlnită;
În ea pîndeşte-o vrajă fără nume,
Spunînd ce nu se poate spune;
Un suflet 'nalt ce nu s-a stins,
Care-şi pretinde culmi de neatins.
Ca pasărea ce-aripile îşi zbate
Şi tot nu zboară de sub ochi de şarpe,

La fel ești pironit de-a lui privire
Sub cari te zbați fără ieșire.
Speriat, călugărul se retrăgea grăbit
Cînd singur îl vedea la schit,
De parcă groază și înșelăciune
Îi trimitea-neruntat de sub sprîncene;
Arareori un zîmbet îl încearcă
Și-atunci e trist, închis, de parcă
Și-ar rîde de mizerie; ridică
Un colț al buzei palide și reci,
Ce-o las-apoi în jos pe veci,
De parcă din dispreț sau din durere
Și-ar refuza asemenea plăcere:
O veselie tristă, prefăcută,
Ce nu de bucurie-a fost născută.
Mai dureros era să-i urmărești
Pe față simțăminte omenești;
Timpul nu-i înghețase-n riduri —
Lumini și întuneric stau alături:
Nuanțe nu cu totul dispărute,
Dovezi ale-unei minți înc-ascuțite
În ciuda crimelor trăite.
Omul de rînd distinge doar destinul
Și cursul faptelor ce-și lasă semnul
În trăsături, în care-un ochi versat
Vede un suflet nobil și înalt,
Pe care-orice durere-l întristează
Și-orice păcat îi smulge-o rază.
Nu-ntr-un sălaș obișnuit
Asemeni daruri locul și-au găsit;
L-astfel de oameni mulți cu frică
Priviri umile își ridică.
Coliba mică, dărîmată,
Nu se oprește nimeni să o vadă,
În timp ce turnul sfărîmat de vînturi,
Sau de războaie, fără contraforturi,
Oblig-a trecătorului privire.
Orice coloană, orice-arcadă-n iederi,
Mîndre-amintesc de gloria de ieri.

Își strînge-a robei lungi pulpane
Și-alunecă ușor pe lîngă strane;
Cu ochii pironiți ascultă, doar

Serviciul preoților în altar
Și se retrage cînd începe imnul
Și-ngenunchează tot soborul.
Lumina unei torțe îi arată
Oprită-n ușă fața-negurată;
Acolo pînă la sfîrșit rămîne,
Ascultă făr-a face rugăciune.
Vezi zidul jumătate luminat:
Își scoate gluga, pletele îi cad
Și fruntea palidă i-o înconjoară:
Șerpi lungi și negri ca de smoală,
Înfipți acolo de Gorgone
Deasupra cruntelor sprîncene,
Căci calcă legămîntul tuturor
Și-și lasă pletele în voia lor.
În rest, la fel ca noi se poartă,
Dar din mîndrie, nu din pietate.
Trăiește-ntre pereți care niciodată
La el n-au auzit un jurămînt.
Auzi cum se înalță imnuri
De slavă și rugi către ceruri:
Obrazu-i palid, de granit
Rămîne sfidător și neclintit.
Departe de altar sfîntul să-l ție
Și cruțe-ne de-a cerului mînie;
De-a fost înger al răului vreodată
În chip de om, atunci așa se-arată.
Iertare acuma și de-a pururi!
El nu-i de-aici și nici din ceruri!

Inimi gingașe, prinse în iubire,
Rămîn știrbite-n împlinire,
Timide pentru-a-mpărtăși dureri
Și în impas lipsite de puteri.
Cele mai aspre singure se luptă
Cu rana care timpul n-o astupă.
Metalul proaspăt scos din mină
Nears nu-și pierde din rugină;
În flacăra furnalului, topit,
Rămîne-același de la început;
Turnat apoi în forme poate
Să apere sau să aducă moarte:
Pieptar ce-oprește-n luptă plumbul,

Spadă ce sîngeră dușmanul.
Stilet dacă îi împrumută forma,
Teamă-se cei ce-i ascut lama!
Doar focul patimii și o femeie
La fel o aspră inimă înmoaie;
După iubire în tipar se toarnă
Și-astfel mereu urmează să rămînă,
De nu se rupe și ia altă formă.
.....
Necazul celui în singurătate
Altă durere îl împarte
Și în pustiul pieptului zdrobit
Un nor mai negru e binevenit.
Ce nu se poate-mpărtăși urîm —
Nici fericirea singuri n-o purtăm;
Însă o inimă însingurată
Numai din ură-și ia răsplată.
E ca și cum cei morți mai simt
Viermii slinoși ce-i fac pămînt
Și tremură cînd tîrîtorul lînced
Le tulbură în moarte somnul putred,
Dar nu-și pot alunga de la ospăț
Mesenii lutului cuprins de-ngheț!
E-asemeni paserii silită în deșert
În cuib să-și verse sîngele din piept
Pîn' foamea puilor o potolește
Și viața stinsă nu-și jelește,
De moartea inima i-o strînge
Și puii zboară întăriți de sînge.[45]
Durerile celor striviți de soartă
Sînt în extazul golului ce-l poartă,
Pustiul minții nemișcate
Și-al simțămintelor neîntrebate;
Cine-ar trăi cu soarta-ngrozitoare
A unui cer fără de nori și soare?
Preferi furtuna vieții fără faptă,
Ce nici o adiere nu-și așteaptă.
Ca o epavă singură pe maluri,
Privind războiul dintre vînt și valuri,
Sub calmul greu și golful liniștit,
Pierind încet și neștiut;

Mai bine în vîrtej te stingi
Decît să putrezești încet pe stînci.
.....
„În pace ai trăit, părinte,
În rugăciuni, printre podoabe sfinte,
Altor iertîndu-le păcate,
Tu însuți fără crimă, fără pată,
Cu grijile ce toți le poartă.
Din tinerețe pîn' te-au troienit
Ani grei, de ură te-ai ferit,
De pasiuni adînci nestăpînite,
Doar poeăiților știute
Și ale căror omenești păcate
În pieptu-ți neîntinat sînt adunate.
Ai mei ani numărați trecură
În bucurie și-n mai multă ură,
Însă în ceas de dragoste sau luptă
Al vieții chin neîntrerupt se uită;
Mereu de dușmani și prieteni însoțit,
Odihna leneșă m-a ocolit;
Rămas fără iubire și mînie,
Dator speranței, aplecat mîndriei,
Mă vreau un vierme-naintînd încet
Pe-al carcerei perete umed,
Decît să-mi trec zilele negre, lungi,
Privind în gol spre cele de atunci.
Totuși îmi arde pieptul o dorință
De-odihnă, făr-a inimii știință;
Curînd mi-o va-mplini destinul;
Și am să dorm somn fără visuri
La ce am fost sau ce voi fi, doar unul
Va ști ce-mi este scris în ceruri;
Îmi este amintirea un sicriu
De bucurii — speranțe nu mai știu;
Să fi murit cu ele-ndoliat
Decît un trai pustiu și blestemat.
Căci sufletu-mi nu s-a ferit să-nfrunte
Durerile cătării neîntrerupte,
Nici n-a dorit fără de griji mormînt
De laș sau hoț lipsit de legămînt;
Nu m-am temut să-ntîmpin ochiul morții
Cînd lupta-mi alegea cu dînsa sorții
Și riscu-mi îndemna corzile firii

Spre sclav al gloriei, nu al iubirii.
Am înfruntat-o, nu pentru onoare,
Căci laurii se ofilesc sub soare —
Îi las pe alții să și-i poarte
Pentru renume stinse după moarte;
Dar îmi revine în privire
Tot ce-nconjor cu-adîncă prețuire:
Fata iubită, dușmanul ce urăsc
Ai soartei pași mereu îmi urmăresc;
Să apăr, să ucid — cum ei mă cheamă —
Prin foc și spadă fără teamă;
Și nu asculți cuvinte de-mprumut —
Spun că aș face doar ce-am mai făcut.
Doar bravii moartea o înfruntă,
Cei slabi își fac din ea o sfîntă,
O vor cei blestemați de soartă;
Niciciînd nu m-am ferit din al ei drum,
Ferice și semeț s-o fac *acum*?"

. . . . . .

„Da, am iubit-o mult, părinte —
Dar astea-s ale tuturor cuvînte —
În fapte-am dovedit-o, nu în vorbe;
E sînge pe-acea sabie, părinte,
Și nici un strop nu-l poate pierde,
Pentru iubirea-mi moartă l-am vărsat
Din piept păgîn ce nu mai bate;
Nu tresări, ții capul aplecat;
Nu-mi trece fapta-ntre păcate,
Iar de mi-o treci, va trebui s-o ierți
Căci se-nchina altei credințî
Și numai numele lui Nazarin
Îi otrăvea auzul de păgîn:
Nerecunoscător nebun, a sa Houris
Îl mai așteaptă încă-n paradis.
De mînă de galilean a fost rănit
Și drumul înspre iad i l-am oprit.
Da, am iubit-o și iubirea-și face
Drum pe-unde se tem lupii să se roage
Iar de-ndrăznește îndeajuns o dată
Nu pierde pînă ce nu-și ia răsplată.
Nu mă-ntreba de ce, unde și cum,
Dar în zadar n-am scos nici un suspin;

Tot în zadar adesea mă-ndoiesc
Şi ca să nu mă fi iubit doresc.
Dar a murit cum nu-drăznesc să-ţi spun;
În frunte-mi este scris şi-acum:
Citeşte acolo a lui Cain semne
Şi-al său blestem neşters de vreme —
Nu, nu mă condamna, aşteaptă,
Cauz-am fost, nu-i a mea faptă;
Dar dacă ea-nşela mai mulţi de unul.
Asemeni lui i-aş fi pecetluit destinul.
Tătarul înşelat a pedepsit,
Cu mine-l înşela şi i-am plătit.
Chiar de păcatul a cerut-o-n nefiinţă,
Trădarea lui mie mi-a fost credinţă;
Şi mi-a jurat a inimii sclavie —
Singura nesupusă-n tiranie.
Ajuns tîrziu ca s-o mai scap de moarte
Doar ucigaşului i-am făcut parte
De un mormînt închis în noapte.
Ce odihneşte-acum, dar eu rămîn
Să-neerc să uit al ei destin.
El soarta şi-a ştiut-o, prevenit
De vocea lui Taheer[46], cînd i-au pocnit
Pe-alături gloanţele cu suflul morţii,
Neobosite pînă n-au căzut cu toţii.
Şi el s-a stins tot în vîrtejul luptei,
Uitînd de frica şi durerea clipei:
O rugă lui Alah şi-un strigăt
De ajutor trimis către profet.
Mă cunoştea şi m-a-ntîlnit în luptă:
Îl văd şi-acum cuprins de moarte
Cum sufletul de trup i se desparte;
Străpuns ca fiara de un vînător —
E mort, dar ale mele răni mai dor.
Am căutat să-i văd în trăsături
Ale-unei minţi rănite uitături,
Dar orice cut-a chipului de ceară
Trăda mînie, nu şi remuşcare;
Îi ridicase răzbunarea în privire
Doar disperarea urii în neştire —
Tîrzia pocăire-n ceasul morţii
Cînd se-mplineşte voia sorţii,

Nu-ţi mai alină în infern
Durerile blestemului etern."

.....

„Cei reci la climă au şi sînge rece
Şi dragostea în treacăt îi petrece,
A mea a fost ca lava-nflăcărată
Din pieptu-neins al Etnei aruncată;
Înlăcrimat, nu ţin discursuri
Despre iubiri sau frumuseţi din visuri,
Dar de au fost vreodat' feţe schimbate,
Sînge învolburat, buze uscate,
Creier aprins, inimă-nflăcărată,
Fapte-ndrăzneţe, fier răzbunător
Şi tot ce am simţit şi simt — amor
Sub jurămînt — a fost trăit de mine
Şi-n urmă-i a lăsat amare vine;
E-adevărat, nu plîng, nici nu suspin —
Dar ştiu numai să mor sau să obţin.
Şi mor acum, dar ştiu c-am cîştigat —
Trec pragul morţii binecuvîntat;
Să reproşez unui destin nefericit?
Nu — fără nici un rost şi bîntuit
De moartea Leilei, inima-mi cere
Din nou a dragostei durere.
Jelesc, preasfinte, în singurătate,
Nu-al meu sfîrşit, ci a ei moarte;
Zace acum sub val rătăcitor —
De-ar fi avut mormînt să pot să mor,
Alături să mă-ntind să nu-mi mai bată
Inima sîngerîndă, mintea tulburată;
Întruchipase viaţă, strălucire,
Ce stăruie pe veci în amintire;
Îmi răsărea privirii însetate
Ca un luceafăr părăsit de noapte."

„Da, dragostea-i a raiului lumină,
Scînteie dintr-un foc în veci nestins
Păzit de îngeri, de Alah trimis
Să ne ridice frunţile din tină.
Credinţa ne înalţă peste fire
Şi cerul se coboară în iubire;
Îndrăgostiţilor le-aduce har divin
Şi curăţă minţii orice gînd meschin;

O rază care-n inimă coboară,
O glorie ce sufletu-nconjoară;
Îmi cred iubirea neîmplinită, ciuntă,
Când știu că mulți și numele-i confundă;
Ia-o, de vrei, drept crimă scrisă-n iad,
Dar spune că al ei n-a fost păcat.
Mi-a fost lumină vieții și s-a stins,
Nimic în noapte-mi nu a mai pătruns.
O, de-ar mai străluci să îmi arate
Măcar întunecatul drum spre moarte;
Nu-i de mirare-atunci că cei ce pierd
A zilei bucurii, orice speranță
Durerii nu-i mai află loc în viață
Și în puterea soartei nu mai cred;
Cruzimea oarb-a desperării
Nu-adaugă decît păcat durerii;
Căci cel ce-i sîngeră-nlăuntru pieptul
Nu-i pasă de ce-nfruntă înafară,
Și după ce a cunoscut extazul,
Nu vrea să știe-n ce abis coboară.
Îți par faptele-mi crude-acum, părinte,
De vultur sîngeros, îngrozitoare,
Dar m-am născut să rabd fără cuvinte
Mustrarea ochilor cuprinși de-oroare.
E-adevărat, ca pasărea de pradă,
În cale am ucis cu plumb și spadă,
Dar este-a porumbelului menire
Să moară făr-a ști altă iubire:
O pildă care-ades omul o uită,
Deși o știe, o face neștiută;
Pasărea care cîntă în huceag,
Lebăda care-alunecă pe lac
Un soț, un singur soț și-aleg;
Rămînă proștii să se-ntindă,
Să-și rîdă de cei ce nu pot să schimbe,
Guste-le gluma cei de teapa lor,
Cu ei în bucurii nu mă măsor;
Dar omul găunos, puțin de suflet,
Mai mic e decît pasărea-n sicriu,
Mai slab e ca fecioara părăsită,
Rămasă, neștiind, de-a lui ispită.
Asemenea rușini n-am cunoscut,
Ei orice gînd frumos i-am dăruit,

Căci ea mi-a fost și fericire și păcat,
Dureri, speranțe, gînd înnegurat;
Alta la fel nu este pe pămînt,
Iar de ar fi, eu nu mai sînt.
N-aș îndrăzni să o privesc în față
Pe cea care îți seamănă în viață,
Acestea mi-o conjură patul morții
Și valul furtunos al tinereții!
E prea tîrziu — mai ești, ai fost
Al unei inimi neîmpăcate rost!"

„Ea a murit demult, eu am trăit
O viață-n noaptea fără de lumină,
C-un șarpe-n jurul inimii încolăcit
Înveninîndu-mi orice gînd spre crimă;
Cu zile-asemeni, cu nimic frumos,
Mîndru, naturii spatele-am întors,
Culorile, care cîndva m-au încîntat,
Cu negrul morții s-au întunecat.
Îmi știi viața de păcate
Și din durere-mi știi o parte;
Iertarea s-o uităm că, în curînd,
Mă voi îndepărta de-acest pămînt;
Și de ți-i harul sfînt adevărat,
Tot ce-am făcut mai poate fi iertat?
Voi mulțumi, deși a mea durere
Nu în mătănii își află mîngîiere.
În taină sufletu-mi găsește
Și nu vorbi de te-ngrozește.
Cînd Leilei din nou îi dărui viață
Iertare am să-ți cer și nu povață;
Mă apără-n al dreptilor sobor,
În fața îngerilor ascultînd din zbor.
Cînd vînătorul puiul a răpit
Leoaicei ce nu-l știe rătăcit,
Mergi și împac-a ei durere
Căci pentru mine nu ai mîngîiere."

„Demult, în ceasuri liniștite,
Cînd inimile se-ntîlneau sub soare,
Pe-a țării mele cîmpuri înverzite,
Un prieten am avut — îl mai am oare?
O chezăși-e a prieteniei noastre

Te rog să-i duci, şi-o va aduce-aminte
Şi va-nţelege c-am trecut în moarte;
Deşi un suflet ca al meu, părinte,
Îşi uită prietenii de altădat',
El mi-a iubit un nume blestemat;
Ciudat, mi-a prevăzut sfîrşitul,
Eu am zîmbit'— căci mai zîmbeam atunci —
Iar cînd prudenţa-i însoţea cuvîntul,
Mă prevenea de apele adînci;
Şi amintirea îmi şopteşte-acum
C-un timbru-ndepărtat, străin,
Să-i spui c-a fost cum a ştiut,
Va tresări la vorbele-ţi mirat,
Şi va dori să nu fi fost adevărat.
Mai spune-i că m-am petrecut
Prin fapte-amare fără de sfîrşit
Şi am uitat de zile de demult,
Iar că acum am încercat un gînd
Să-l binecuvîntez lîngă mormînt;
Dar cu mînie îngerii se-ntorc
De cu pentr-un nevinovat mă rog;
Nu-i cer să nu mă blesteme, niciciînd
Nu m-a rănit, a fost mereu prea blînd;
Gloria nu mă caută-n mormînt,
Nu-i cer să nu mă plîngă, ştiu
Că ar părea dispreţ stîrnit de patimi
Şi numai ale unui prieten lacrimi
Înnobileaz-al fratelui sicriu.
Acest inel să-i duci, e-al lui
Şi cum arăt şi ce vorbesc să-i spui:
Trup veştejit şi minte rătăcită,
Epavă după uragan zvîrlită,
Pămînt zbîrcit, galbenă frunză,
De bruma toamnei reci pătrunsă."

.....

„Nu îmi vorbi de raza-nchipuirii,
N-a fost un vis, părinte, visătorii
Întîi adorm, eu numai am privit
Şi-apoi să plîng cu lacrimi mi-am dorit,
Dar nu puteam şi fruntea-nflăcărată
Se zbuciuma, de gînduri înnorată;
În ochi numai o lacrimă-mi doream,
Ca ceva scump şi nou ce aşteptam

Atunci, şi-o mai aştept şi-acum,
Dar desperarea nu-i croieşte drum;
Ţi-i ruga în zadar, căci desperarea
E mai puternică decît iertarea;
Nu binecuvîntarea-i al meu vis —
Odihnă vreau, nu paradis.
Atunci din nou mi-a apărut în faţă
Părinte, şi-am văzut-o iar în viaţă;
Era-n simarul[47] alb, strălucitor
Asemeni stelei palide în nor
Ce o privesc acum şi mă privea,
Mult mai frumoasă decît orice stea.
Îi văd prin ceaţă raza lunecînd,
Mîini va pieri în întunerec sfînt.
Şi eu în urma ei rămîn
Un mort de care toţi se tem;
Şi rătăcesc, părinte, al meu suflet
Către sfîrşit se-ndreaptă-ncet, încet,
Dar am văzut-o şi m-am ridicat,
Uitînd că mă împinse în păcat
Şi din trăsură mă reped, o prind,
La pieptu-mi desperat o strîng
Şi-o-mbrăţişez — dar ce cuprind în braţe?
Nu-i formă caldă, palpitînd de viaţă,
Nu-i inimă încinsă să-mi răspundă;
Şi-i Leila, o recunosc; privirea mîndră
Era a ei, deşi cu mult schimbată,
Întinsă sub privirea-mi, îngheţată;
O, nemişcată, rece frumuseţe,
Ca altădată o ridic în braţe,
Povară sfîntă, fără de viaţă;
Îmbrăţişînd o umbră mă trezesc
Şi braţele de piept îmi dezlipesc —
E-acolo totuşi, în tăcere
Cu mîna-mi face semn şi piere:
Păr lung, ochi negri-n depărtare —
A fost un vis? Ea nu putea să moară.
Dar el e mort! Pe dealul pustiit,
Trecînd în moarte, singur, l-am privit;
E mort de mult şi nu mai vine,
Tu din mormînt de ce priveşti spre mine?
Mi-au spus că val sălbatic a cuprins
Iubirea ce în pieptu-mi nu s-a stins,

Mi-au spus poveste-ngrozitoare
Al cărei gînd cumplit mă doare;
Dacă-i astfel și dacă de sub ape
Învii și-ți ceri mormînt pe-aproape,
Întinde-ți degetele-nrourate
Și stinge-o frunte care arde,
Sau pune-le pe inima-mi deșartă,
Dar formă, umbră, orice-ai fi, **te-arată**
Și nu pleca din nou înnegurată;
Ori ia-mi și sufletul cu tine
Acolo unde vîntul nu mai vine."
.....
.....
„Acesta-mi este numele și soarta
Părinte, ți-am șoptit sub jurămînt
Durerile ce-am dus pe-acest pămînt
Și pentru-o lacrimă îți mulțumesc,
Pe care n-am știut s-o slobozesc,
Pe care ochiu-mi n-a știut s-o verse.
Așază-mă, părinte, în mormînt,
Dar fără cruce, fără semnul sfînt
Și fără nume sau emblemă, cine **sînt**
Străinului în treacăt să **nu-i** pese."

S-a dus și n-a lăsat în lume
Nici semn de neamul său, nici **nume**;
Doar ce i-a spus părintelui în taină
La spovedania din urmă:
Astă poveste frîntă s-a găsit
Cu cel ucis și cea care-a iubit.

MIREASA DIN ABYDOS

— poveste turcească —

Lordului HOLLAND[1],
îi este dedicată această povestire,
cu cele mai distinse sentimente
și respect
de către îndatoratul și sincerul
său prieten

BYRON

„De nu ne-am fi iubit cîndva atît,
De nu ne-am fi iubit atît de orb,
De nu ne-am fi-ntîlnit și despărțit,
N-am fi nicicînd atît de triști...“

BURNS[2]

Traducere de AL. PASCU

I

Au cunoşti tu, oare, tărîmul unde cimbrul şi mirtul
Sînt heralzi de fapte durate sub astă climă,
Unde furia pajurei, turtureaua ce-şi strigă iubitul
Acum se topesc în tristeţe, acum se încrîncenă-n crimă?
Au ştii, tu, oare, de cedru şi de viţă tărîmul iubit,
Unde toate-s în floare şi veşnic de raze lucind;
Unde-a zefirului aripe-ncărcate-s cu zeci de miresme
Grele ca ceara ce cade pe-a grădinilor rozei în floare
Unde lămîi şi măsline sînt fructele cele mai dulci,
Unde niciînd nu-s tăcute ale privighetorilor voci,
Unde nuanţele pămîntului şi cele-ale cerului,
Deşi în culori osebite rivale-s frumosului,
Iar cel mai adînc purpuriu e culoarea oceanului;
Unde fecioarele gingaşe ca rozele calde se-nchin
Spre slava bărbatului. Au recunoşti că-i divin?
Aceasta e clima din est, a soarelui patrie.[4] Au
Poate ea zîmbi la cele ce copiii ei făcut-au?
O! Sălbatice ca strigătele de adio iubitelor
Sînt inimile-n piepturi — aidoma-s legendele lor.

II

Înconjurat de-o mulţime de sclavi
Împodobit cu odăjdii de bravi,
Aşteptînd fiecare pe curajosul stăpîn,
Dulci cîntece de-odihnă îngîn;
Stătea în Divan bătrînul Giaffir...
Gînd adînc citeşti în ochii-i bătrîni
Deşi-i musulmană faţa-i de safir,

Doar rarcori trădează-ntre străini
Ce e sub ea; și poate s-ascundă
Totul; doar nesfîrșit mîndria ce abundă
Pe-obrazul supt, pe fruntea-i gînditoare
Mai mult decît ar vrea e grăitoare.

III

„Să iasă cu toții" — curtenii-mpreună se duc
„Chemați pe mai marele eunuc!";
Cu Giaffir rămase doar singuru-i fiu
Și nubianul ochind al stăpînului semn.
„Harun — cînd toată mulțimea ce-așteaptă
A ieșit departe de ultima poartă,
(Blestem pe capul al cărui ochi îndrăznește
La chipul fără de văl al Zuleikăi să cate un preț)
Deci du-te de adă pe fiica-mi din turn
Destinu-i jucat în clipa ce-acum eu o curm;
Și cată de nu-i repeta cumva gîndul meu
Căci cel ce vrea să-i vestească sînt eu!"
„Dar Pașă! S-auzi însemn-a te supune.
Nimic un sclav nu mai trebuie-a spune.
Deci către turn, o, pașii mei du-ne..."
Dar iată că junele Selim tăcerea o sparse
Nu înainte de-a face o reverență;
Privi în podea, apoi fața-și întoarse,
Vorbind îngînat, genuncheat în semn de clemență,
Pentru că fiul Moslimului mai bine să moară
De îndrăznește în fața stăpînului său să apară!

„A ta mînie, tată, n-ardă
Pe sora mea și neagra-i gardă.
De s-a greșit, eu greșnic sînt;
Pe mine supără-te crunt.
Atît de minunat era cînd zorii străluceau
Încît — dînd somnul greu uitării —
N-am mai putut; iar ochii-nsingurați vedeau
Priveliști minunate ale țărmului și mării,
Cum nimeni să asculte și răspundă
La gînduri mari ce inima-mi înundă
Era plictisitor; de vesel sînt sau trist
A liniștii singurătate n-o iubesc.
În camera Zuleikăi am intrat

Și, cum poate prea bine știai,
Eu găsesc ușor ale haremului chei,
'Nainte ca vreun paznic sclav să se fi sculat
Zburam cu ea spre luminiș de cimbru
Acolo locul pare ca un rai de mîndru;
Acolo zăboveam jucîndu-ne nebun,
Cîntînd din Saadi[5] și basmul lui Mejnun[6]
Pînă cînd cu, tamburul[7] auzind,
Apropiata oră de Divan bătînd,
Veneam la tine, la datoria-mi sfîntă,
Să-ți pot aduce salut ce nu cuvîntă.
Acolo, încă, Zuleika hoinărește —
O, nu, Părinte, mînia ta oprește,
Căci nime-n locul acela nu bănuiește,
Doar cel ce turnul femeilor păzește."

IV

„Tu, fiu de sclav!" Pașa-ngînă,
„Născut din mama ta păgînă
Ale tatălui speranțe sînt ruine
Cînd va să vadă om ieșit din tine.
Tu, cînd cu brațul arcul încovoi,
Arunci o lance ori calul înfrînezi
Tu, Grec în suflet, dacă nu ești de crez,
La repezi ape să încremenești,
Tulbure roze să privești,
Și-apoi înflăcărarea zorilor
Ce-ți iau lumina ochilor
Ți-or da puțin din focul lor!
Atunci tu vei putea vedea,
Mătănii creștinești vei da;
Atunci doar ai Stambulului părești
S-or închina 'nainte de semeți
Și nimeni n-o lupta pe drept
Cu lași ca tine-n Nazaret[8].
Mîna-ți mai slabă ca cea a femeii
S-apuce fusul și nu coama șeii.
Harun! Acum pe fiica-mi adă
Ca la călcîie capul să nu-ți cadă —
Să treci ușor cu ea prin gardă
Căci arcul meu, vezi bine, are coardă."

V

Nu-i sunet din Selim în vînt
S-ating-auzul lui Giaffir bătrîn.
Dar fiece privire sau cuvînt
Tăia și mai adînc decît pumnalul sfînt.
„Eu, fiu de sclavă — repros i ăgîn
Aste ocări, au oare-mi se cuvin?
Eu, sclav; cine-i al meu stăpîn?“
Și gîndurile astfel i se-ngîn.
Privirile-i arată mai mult decît mînie
Selipese, dispare-apoi a lor urgie.
Bătrînul Giaffir privi spre fiul său
Și începu: c-odată-n ochii lui pătruns
Citi cuvîntul ce-i făcuse rău,
Văzu revoltă și ură de nespus —
„Hai mai aproape, fiule, ei, taci?
Te văd aici prea bine, te cunosc;
Sînt fapte ce nu îndrăznești să faci.
Și dacă barba-ți are lungimea bărbăției,
Și-n brat îndemînarea și patima tăriei,
Mi-ar place lancea de-i rupea
Cînd vei încrucișa-o cu a mea.“
Aspre din nou cuvintele sunară
Furia-n ochii lui Selim se ivi
Fost-a atunci privire la privire —
Spre-al său stăpîn el îndrăzni,
Pîn-ce păli Giaffir ieșit din fire.
„Cum?“ — cuvîntul nu-ndrăzni s-apară
„Ce bine am știut c-acest băiat
Mă va-nfrunta și nu m-am înșelat.
De mic copil nu l-am iubit
Și-acum cu brațul înverșunat
Ce-ades nedemn a fost la vînătoare
Să-nfrunte antilopa pe ponoare
Cu greu îl văd că ar lupta
Ca bravul pentru faima sa —
Nu cred în fața-i și-n cuvînt,
Nici stirpea-i cu a mea ducînd.
Doar un Arab[9] e-n ochii mei
Creștin e, blestemat de zei.
Dar, vai! e-al Zuleikăi glas,
Ca imn de Houris[10] e pentru mine

Mlădița mea, ea singur-a rămas
Îi curge al meu sînge-n vine
E toată dor și mîndră e la pas.
O, bun venit, plăpînd prinos.
Ca unda lină de fîntînă,
Ce în pustiuri e stăpînă —
Așa ești tu în ochii mei
Și nimeni n-o putea-nchina,
Nici nu te vor binecuvînta
Ca mine pe altar la Mecca[11]."

VI

Frumoasă e ca prima-ntre femei
Cînd șarpelui dulce zîmbind
Visare de-atunci rămasă în sufletul ei —
Înșelată mereu și mereu înșelînd;
Ușoară ca acea, oh, amară viziune
A somnului tristeții bîntuit de fantome,
Cînd inima-i la inimă în vis Elisian
Mort jos, dar viu în cerul de mărgean;
Ușoară-i ca memoria iubirii îngropate,
Pură-i ca ruga copilului de lapte,
Era ca — fiica acelui șef cînos,
Ce-ntîmpină copila cu lacrimi de sfios.

Neputincios cuvîntul de cînd e dovedit
Să poate-așterne-n cadră al frumuseții mit.
Că nu poți frumusețea în ochi să nu o sorbi
Cît nu ți-ajung și ochii, de prea mult farmec, orbi,
Obrazu-i schimbător și inima-mi tristeți,
Vorbind despre puterea nespusc-i frumuseți?
Așa era Zuleika — în juru-i strălucesc
Nenumărate farmeci ce singure rostesc
Lumina de iubire, grație-i mîndre puritate
Și mintea ei și frunte și sunetele toate
Armonizate par de inimă în cuget —
Și, o, ochiul acel ce singur e un suflet.

Albul ei braț încovoiat pios
Pe sînii-nmugurind sfios,
Așteaptă doar cuvîntul blînd
Ce să cuprindă pieptul sfînt

Al celui ce vlăstarul își mîngîie,
Veni Zuleika — și atunci Giaffir simți
Că țelul său în parte se topi.
Și-n fața cu lumini de astru
Nu putea fi atît de aspru;
Iubirea de copilă inima-i lega,
Ambiția iubirea-i tristă sfîșia.

VII

„Zuleika, fruct al gingășiei!
Ce greu îmi vine să vorbesc
În astă zi mă pierd mînici
Că pierd pe lume ce iubesc,
Dîndu-ți un alt acoperiș,
Un altul! Și-un om mai brav
Ce-n bătălie nu-i un sclav.
Noi, musulmani, mai reci la sînge;
Dar neamul lui de Carasman[12]
Neschimbător — de neschimbat
În primul șir al Timarilor rang
Ce mult pămînt în lupte-au cîștigat.
Destul că cel ce mîna-ți cere
Cu Oglu[13]-i rudă și cu-a lui putere.
De ani chiar de-i împovărat,
Unui copil nu te-aș fi dat.
Și-ți trebuie și nobilă elită...
Și-a mea putere cu a lui unită
Va rîde cu dispreț și de firman
— Ce semn de moarte-i trimis de Sultan —
Și-om învăța mazilul care soartă
Pe purtătorul său așteaptă.[14]
Și-acum că îmi cunoști voința,
— Atît pot să vorbesc, pentru că eu
Te-am învățat doar ce e cuviința;
Ce-i dragostea o să-ți arate Dumnezeu."

VIII

Tăcută capul și-l plecă
Și-ochii-n lacrimi îi dădură,
Durerea nu și-o înecă,
Din alb în roz obrajii se făcură,

Din roz în pal când îi treceră
Cuvintele săgeți prin fața-i pură.
Nu era, oare, a fecioarei frică?
E-atît de pură lacrima
Iubirea i le-ar săruta;
Și-atît de dulce a roșit
Copila-n zîmbetu-i timid,
Orice stăpîn o-ar fi iertat
Deși amintea ar fi uitat;
Bătu din palme chemînd calul,
Lăsă-nerustatul său ciubuc,
Pieptiș luînd cu calul dealul,
C-un mugrabeu[15] și-un mameluc.[16]
Delișii[17] între ei îl duc
Să-și vadă pe supuși în jocuri
De iatagane și geride[18] pe alocuri.
Numai Kislar[19] și-ai lui mauri
Rămas-au pază la Harem.

IX

Capul plecat pe-al său braț,
Ochii-i căutau pe-ntinse ape
La marea cu mișcări rebele
Între doi stîlpi la Dardanele.
Nici mare nu vedea, nici țărm
Nici săbiile cum se fărm,
În jocul lor de-a hăcuiala
Turbanului: c-o singură mișcare
Punîndu-le tăișul la-ncercare;
Nici sulițele-n fulguiri de nea
Nici strigăte de-Allah nu auzea —
Ci doar la fiica lui Giaffir gîndea!

X

Tăcea Selim, nici un cuvînt
Nu suspina la al Zuleikăi gînd.
Printre zăbrele el privea în hău,
Palid, și mut era obrazul său.
Iar cînd Zuleika îl privi
Puține de pe el ghici.
Tristețea ei chiar de ardea

Mai tandră-i făcea flacăra.
Și inima, chiar de-i pieri,
Fără de voie nu-i vorbi.
Dar să cuvinte trebuia:
„Ciudat arată stînd așa!
Doar nu așa l-am întîlnit,
Nu voi astfel al său sfîrșit".
Trei pași făcu apoi spre el
Privind la ochii-i fără țel.
Spre urnă brațul și-l întinse
Parfumul Atar[20]-gul atinse,
Odorul suav se prelinse
De la tavan pînă-n podea,
Dulcea copilă cînd aruncă
Stropi mici pe vesta ei prelungă
Ce sînu-i lasă să se vadă
Și gîtul alb ca de zăpadă.
„Cum, încă trist? N-ar trebui
Atît de trist, Selim, să fii!"
Văzu apoi ciudatul rit
Al florilor din Răsărit;
„Odată le-ai iubit, hai, vină,
Și-atinge-le. Sînt oferite
De-a Zuleikăi mînă."
Nici gîndul n-apucă să spună
Și roza se făcu cunună.
Căzu și mîndra-ntre fecioare
La ale lui Selim picioare:
„Ăst trandafir să-ți dc curaj
De la Bülbül[21] ai un mesaj
Ce spune: Cînd va înnopta
Pentru Selim el va cînta.
De trist va fi în melodii
Ție-ți aduce bucurii,
Cătînd cu rugile din ele
S-alunge gîndurile-ți rele.

XI

Au, oare, floarea nu-mi primești?
Sînt oare-atît de blestemată
Cu fruntea sus să m-umilești?
Nu ți-am dat doar iubirea toată?

O, drag Selim, mai drag ca dragul!
O, Doamne, cît vreau să te scap...
Pe sînu-mi pune al tău cap
Să te sărut şi tu să dormi...
Cuvînt să piară şi cîntarea,
Chiar de-ar cînta privighetoarea...:
De aspru e stăpînul uneori
Sînt pentru tine bune-nvăţături...:
Prea bine ştiu că te urăşte...
Au uiţi că fiica-i te iubeşte?
Ştiu bine doar al Paşei plan —
Ăst bei de-i văr cu Carasman
Ce ţie sigur ţi-e duşman.
De asta-i, jur pe-a Meccăi urnă,
Ce pe femeie n-o primeşte,
De focul sacru n-o fereşte.
Fără voinţa ta stăpînă
N-are sultanul a mea mînă!
Au crezi de tine că pot să mă despart
Şi inima în jumătate-mi s-o împart?
O, departe de aş fi de tine,
Tu făr-de stea, eu singură-aş rămîne.
Ani n-au văzut şi timpul n-o vedea
Ceasul să-mi rupă inima de-a ta!
Chiar Azrael[22] în palida-i lucire,
Cînd zvîrle lancea ce tot în jur fărîmă
Doar altceva; jurată-s pe vecie
A noastre inimi înlănţuite fie!"

XII

Trăia — sufla — mişca — simţea;
'Năltă focioara de unde-ngenunchea;
Clipa trecu — şi-n ochi-i străluci
Un gînd ce mult zăcuse-n întuneric,
Un gînd ce-ardea şi-n faze se topi
Cum unda se-ascunde
În desişul de sălcii
Şi năvala-i se-aude
În torentele lucii
Ca fulgerul bolţii
Din norul ce-l leagă
Al ochiului suflet luci,

Mistuind-o întreagă.
Calul de luptă, cînd de corn e chemat,
Leul, cînd de mic un ogar i-aţiţat,
Tiranul trezit de oarba mînie
Cînd simte-a tăişului spadei urgie,
N-ar tresări mai adînc
Decît Selim auzind al ei jurămînt.
Şi, neputîndu-se opri, el grăi:
„O, eşti a mea pe veci, a mea,
Pot viaţa să-mi păstrez, neresemnat,
O, eşti a mea; iar legămîntul tău,
Deşi de tine jurat,
El este şi al meu;
Spus doar mai gingaş şi-nţelept,
Căci multe capuri nu vor mai cădea.
O, teamă n-ai — mai mult decît iubire
Îmi cere-acum a ta privire.
O, nici fir de păr n-aş putea tulbura
Din părul ce-nconjoară fruntea ta,
Chiar pentru toate comorile-ngropate
În peşterile Istakarului[23], departe.
Nori grei căzut-au, crunte anateme,
Au fost şi-ale lui Giaffir blesteme,
Ce-aproape m-au făcut un laş!
Azi am motive, însă să fiu brav,
Eu, fiul sclavei părăsite, sclav —
— El însuşi m-a numit aşa —
Nu-i lauda în firea-mi, pot încă arăta
Că vorba lui şi fapta-i nu-l fac a renunţa.
Lui sînt supus! Dar mulţumită ţie
Sînt încă, mult nu va să mai fie.
Fie secret jurămîntul nost' de doi,
Cunoscut acum, oricînd numai de noi.
Cunosc netrebnicul ce-a-ndrăznit
Să ceară lui Giaffir surîsu-ţi îndrăgit;
Mai şubred şi cu sufletul de tină
Nu-i om în a lui Muselim[24] grădină.
Trăit-a în Egrip[25]; se vede că în el
Sămînţa cea cumplită lăsat-a Israel.
Dar uită asta — nu spune nimănui
Ce am jurat acum; e datoria timpului.
Pe Bei-Osman de-acum mic mi-l lasă

Prietenii și ziua pieirii lui i-alcasă.
Puțin înfățișarea-mi m-arată cine sînt;
Am arme și prieteni, am jurămîntul sfînt."

XIII

„Nu cred că ești ce pari a fi,
Căci te-ai schimbat, Selim iubit,
Blînd deși trist erai în zori,
Acum ți-e sufletul năsprit;
Tu ai știut iubirea mea, de nu asculță:
Niciciînd fu mai puțină, nu poate fi mai multă.
Să te văd, să te-aud, aproape să-ți fiu
Și noaptea să blestem fără să știu
Decît că ziua ne-ntîlnim plini de dor,
Să trăiesc cu tine, cu tine să mor,
Speranța și visele-mi, toate mă dor.
Obrazul și ochii și gura să-ți sărut
Ca acum, nu mai mult ca atît;
O, pe-Allah, ți-e gura arzînd.
Ce febră îți fierbe prin vine
Ce m-a cuprins acum și pe mine
Și-mi simt obrazul roșind.
Să te mîngîi, să-ți alin din durere,
Să nu-ți risipesc din avere,
Tăcută să stau și, zîmbind,
Să-ți luminez în parte necazul;
Pot totul; doar ochiul tău murind
Să-nchid, nu m-aș vedea trăind.
Spre-aceste gîndul meu aspiră,
De pot mai mult, tu mi le-nșiră.
Un lucru doar să-mi spui, Selim,
De ce secretul să-l ferim?
Nu pot să știu motivul nu-l pot spune,
Iar ruga ta e lege pentru mine.
Dar armele și-a prietenilor trebuincă
E peste a-nțelegeri-mi putință.
Se poate ca Giaffir deja să fi aflat
De legămîntul ce ți l-am jurat;
Mînia-i nu mă va putea întoarce
Și sigur va avea un gînd de pace.
Stranic-i poate speranța mea iubită:
Să fiu ce-ntotdeauna eu am fost?

Nu a avut Zuleika vreun alt rost
Din simplă, frageda-i copilărie?
Ce altceva ar căuta să vadă
Ci doar pe tine, ce i-ai ținut tovărășie
În viața-mi de copilă, toată?
Aceste gînduri, cu viața mea-nceputе,
Spune-mi, de ce să nu rostesc?
De ce s-ascund cele de tine vrute
Ce-s adevăr. Sînt mîndră că iubesc!
De ochi străini m-ascund:
O cere al credinței legămînt.
Iar gîndurile mele de-s hoinare,
Nu-s spre-a lui Allah supărare.
Mai fericită sînt de hotărîrea sa
De-a mă lăsa întreagă la voința ta.
Altfel, constrînsă, cred că m-ar fi durut
Să fiu aleasă-n pripă de un necunoscut.
Aceasta nu vrei să dezvălui?
Pentru ăst gînd încă mai stărui?
Știu doar că Pașa-n marea lui trufie
Niciciînd nu s-a-mpăcat cu-a ta mîndrie.
Ades el pe nimicuri se-nfurie,
Allah în paza lui să-l ție!
Iar taina ce îmi ceri s-ascund
Ca pe-un păcat în inimă îl simt.
De-ntr-adevăr e-o așa de mare crimă
Cum pare-atunci cînd este tăinuită,
O, Slim! Spune-mi de e vină,
Nu mă lăsa cu gînd de frică.
Ah, acum pe ciocadari[26] zăresc,
Venirea Pașei îmi vestesc.
Inima-mi începe să tremure din nou.
Selim, poți tu să-mi spui de ce?"

XIV

„Zuleika, întoarce-te acum în turn,
Singur pe Giaffir vreau să întîmpin,
Să flecăresc cu el zîmbind
Despre firman, tribut, pămînt.
Veşti proaste-s de la Dunăre:
Sînt oștile vizirului împuținate,
De Ghiauri pot fi oricînd atacate.

Toți știu, Sultanul n-are avuții,
Acest triumf costisitor a-l răsplăti.
Ascult-acum, cînd bate toba de apus,
Ce-ndeamnă toată oastea la culcare
Spre-odaia ta Selim va fi condus
Și din Harem cu-abilă furișare
Ne-om înfunda departe în pădure
Căci locul de turnire e destul de mare;
Nimeni pe-acolo nu-ndrăznește
Să ne-asculte vorba și timpul să ni-l strice;
Iar de s-o-ncumeta vreunul va simți
Ce cîțiva au simțit și mulți mai pot să simtă;
Vei auzi acolo despre Selim mai mult
Decît 'nainte aflat-ai, sau poate ai știut.
O, crede-mă, Zulcika, să nu tremuri,
Am chei ce pot deschide mai multe haremuri."

„Mi-e frică pentru tine, Selim — pîn' acum
Niciciînd cuvînt ca acesta..."
„Fă-ți drum,
Ne-ntîrziat, am chei, iar a lui Harun pază
Mai are mulți oșteni ce aurul vînează.
La noapte, dar Zulcika, îți voi vorbi de stele,
Povestea mea întreagă și țelurile mele,
Căci ți-am mai spus, iubito, nu sînt ce par a fi."

Cîntul al doilea

I

Sînt vînturi 'nalte pe a Hellei undă,
Ca-n noaptea-ceea plină de furtuni,
Cînd dragostea nu a putut s-ascundă
Pe tînăr, pe cel frumos, fără de frică,
Speranță pentru a lui Sestos[27] fiică.
Atunci cînd singură torța își purta
Cerul brăzdat de nouri mai tare strălucea.
Chiar valurile mari și spuma lor cea groasă,
Și pescărușii, cu toții o-ndemnau să stea acasă;
Nori în înalt și valuri dedesubt,
Semne și sunetul opreau neîntrerupt.
El nu putea vedea și nu voia s-audă

Nici semn nici sunet în dragostea lui surdă;
Lumina de iubire doar ochiul vedea?
Pentru iubirea-i oarbă singură stea era.
Auzind în urechi doar al eroului cîntec:
„Voi, valuri, nu despărţiţi pe cei ce se iubesc.“
Povestea-i veche, dar iubirea-i veşnic nouă,
Pot inimile tinere să v-o spună şi vouă.

II

Sînt vînturi 'nalte, ale Hellei valuri,
Întunecate depărtîndu-se de maluri,
Iar noaptea ce coboară ascunde în umbre
Cîmpia mustită-n zadar cu-a omului sînge,
Deşert al mîndriei Bătrînului Priam[28];
Mormintele-s singure semne
Ale trecerii sale,
Afară doar de visul bătrînului orbit
De pe stîncoasa insulă Scio[29] pornit!

III

O, pe-acolo pasul meu odat' a fost,
Pe-acolo acest picior a călcat.
Pămîntul sfînt unde valul naştere dă
Bardului cu tine să plîngă, să rîdă.
Din nou cîmpia trebui să-ţi străbat,
Crezînd că-n fiecare deal stîncos
Se-ascunde încă cenuşă de erou uitat
Şi că-mprejurul acestei scene, neîndoios,
Chiar valurile tale, „larg Helespont[30]“, se zbat.
O, lungă-mi fie viaţa! Dar nu trăiască
Cel ce-ar putea să nu te recunoască.

IV

Şi noaptea s-a lăsat pe-al Hellei val
Iar luna în înalt cu strălucirea-i trează
Încă n-a apărut pe-al Idei[31] deal.
Nici un viteaz nu-i intră-n rază
Doar baciul treaz o binecuvîntează.
Turmele lor şi le pasc în linişte pe dealul
Celui ce a simţit dardana săgeată[32]

Și de pămînt fertil e-acum movila
De a lui Ammon[33] fiu înconjurată,
De plebe ridicată, de regi încoronată,
Ce-acum e doar mormîntul fără nume
În care locul tău de ieri e mîine,
Fără de care doar un străin șoptește
Numele celui ce-ntr-însul odihnește;
Țărînă rămasă în legenda apusă
Dar tu — țărîna ta de mult e dusă!

V

Tîrziu, în noapte, Dian cu cîntu-nveseli-va
Flăcăul și spaimele pescarului goni-va,
Pînă cînd n-or mai fi focuri pe stînci
S-arate drumul războinicelor bărci...
Iar vîlvătăile ce golful împresoară
Și-au stins pe rînd lumina lor fugară.
Ci singura lumină ce încă mai lucește
Pilpîie doar în al Zuleikăi turn.
Odaia-i încă luminată sumbru.
Acolo, pe perna de mătasă neagră
Sînt răspîndite boabe mici de mărgăritar,
Pe care degetele fine le alcargă.
Și lîng-aceste, cu raze de smarald[35],
(E-această piatră pe veci de nemărginit)
Al mamei sale sfînt semn, cald,
Cuvintele Koorsee[36] gravate sînt pe ea
Să-mbune viața; pe ea de-apoi să poată alina.
Cuminte, lîngă cartea de învățături
Coranul ei cu minunate-ncrustături.
Și multe rime gravate-n filigran
Rămase de la scribul persian.
Deasupra pe aceste pergamente,
Zace chitara cu coarde neglijente.
Și-n jurul lămpii, dantelărie fină,
De flori în vaze din îndepărtata Chină.
Chiar din Iran e cel mai gros covor
Și din Shiraz[37] tributul de odor.
Și tot ce face ochiului plăcere
E strîns în minunata încăpere
Ce poartă totuși o umbră de tristețe.

Ce face, oare, pe-așa o noapte, ea,
Spirit în acest-odaie a lui Peri?[38]

VI

În vesta ei de jder înfășurată
Ce apără de vînt sînul divin,
De cel mai nobil musulman purtată,
Și-i e atît de dragă lui Selim,
Cu pași ușori ca pleacă pe furiș,
Așa cum în al pădurii luminiș
Vîntul își face suflul auzit,
Pînă cînd pasu-i găsește cărarea,
Iar inima-i mai ușurată bate
Urmîndu-și călăuza ei tăcută.
Și de fiorul fricii acum n-o străbate:
Cum de-ar putea ea oare de Selim să fugă
Sau tremurul buzelor pale s-ascundă?

VII

Ajunseră-ntr-un tîrziu la o cavernă
Tăiată-n stîncă, cu artă terminată,
Unde ades lăuta și-o înstrună
Învățătura din Coran să-mpartă.
Unde ades în juna-i reverie
Visa la paradisul ce avea să vie.
Acolo unde sufletul femeii împărțit
De trup, Profetul să-l arate a-ndrăznit.
Al lui Selim deghiz e-n siguranță,
Îi este inima mai plină de speranță,
Căci n-ar dura cămara-n altă lume,
Fără de ea iubirea să-i îndrume!
O, cine ar mai sta cu el cu-atîta drag,
Ce Houri l-ar mai aștepta cu dor în prag?

VIII

De cînd ultima oară aici a venit
Părea că ceva din loc s-a clintit,
Sau poate numai noaptea-ntuneca
Obiecte ce Zulcika le știa.
Căci torța arunca acum lumină

Fără de umbră în pala ei divină.
Într-un ungher din a cavernei gură
Pe lucruri stranii ochii îi căzură:
Pe armele-n grămadă, dar nu atît de vie
Cum stau ades pe Delis, în plină bătălie.
Erau și săbii de obîrșie păgînă
Și una înroșită — purta oare o vină?
Ah! Ce-ar putea fi alta decît sînge?
Pe masă, o cupă pusă în secret
Ce nu părea să fie cu șerbet.
Ce-ar putea fi? Se-ntoarse ușurel
Și pe Selim văzu — să fie, oare, el?

IX

Mantia mîndră pe umeri răsfrîntă,
Pe fruntea naltă nu poartă turban.
În locul lui pe tîmple are-un șal,
'Nodat pe ceafă c-un mărgean.
Pumnalul său avea-n mîner o gemă
Ce putea sta în orice diademă,
La brîu-i nu mai strălucea.
Pistoale simple-n locul lui purta,
Pe larg umărul său îi atîrna
Mantia-i neagră; frîngînd-o de sub ea
Sabia lată apărea prelung încovoiată.
Odăjdii solitare și Candiotului[39] răsplată.
Sub ele, zalele de aur greu,
Formînd o cuirasă pentru pieptul său.
Pulpanele-i erau pîn'la genunchi,
Strînse cu fire de argint mănunchi.
Totul vorbea de hotărîrea-i demnă,
Ochii și vocea, privirea lui cea fermă,
Ochiului meșter îi scăpa cu greu
C-avea în el ceva de tînăr Galiongeu.[40]

X

„Ți-am spus că nu-s ce am părut,
Acum auzi cuvîntul meu adevărat
A fost; povestea mea nici n-ai visat
C-a fost și că-i adevărat ce am făcut.
Zadarnic aș voi să-ncerc s-ascund

Că n-aş voi mireasa lui Osman să fii
Şi dacă gura-ţi nu ar fi grăit
Iubirea mare ce inima-ţi împarte
N-ar fi putut nici taina să-mi arate,
Doar sufletul s-o poarte mai departe.
Nu de iubire voit-am acuma a-ţi vorbi
Ce timp sau moarte o vor putea opri.
Ci, mai întîi — ah, mi-s buzele uscate —
Zuleika mea, eu nu sînt al tău frate!"

XI

„Nu-mi eşti frate... şi n-ai scos un cuvînt —
O, zei, pe nimeni nu mai am pe-acest pămînt.
Să plîng să blestem nu-ndrăznesc
Această viaţă ce singură trăiesc!
De-acum nici tu nu mă vei iubi
Şi inima-mi îndurerată vei zdrobi.
O, dar ne-am cunoscut de mici copii,
Soră — prietenă — numai a ta voi fi...
Viaţa să-mi iei aici m-ai adus
Şi ai doar un motiv de răzbunare...
Pieptu-mi ofer — pumnalul nesupus
Loveaşcă! Mai bine fie-mi viaţa o plecare
În moarte, de în viaţă lîngă tine nu-s.
Era poate mai rău de nu ştiam
De ce Giaffir ţi-era amar duşman.
Şi eu sînt, vai, a lui copilă...
De ce ţi-ar fi de mine milă?
De n-aş fi sora ta, tu mi-ai salva
Viaţa. O, fă din mine sclava ta!"

XII

„Tu, sclava mea? Eu al tău sclav!
Tot mai uşor suport acest cuvînt...
Te voi uni cu mine nume drag,
Jur pe-al Profetului mormînt!
Balsam să fie pentru tine acest gînd.
Fie-auzit acum şi versul din Coran,
Pe care îmi aşez smeritul iatagan
Ce ne-apără în grelele restrişti,
Cînd nu ne-om ţine legămîntul dat.

Iar numele cu care te mîndreşti
Va fi schimbat, dar bine să se ştie
Că legătura-i doar slăbită şi nu ruptă,
Chiar dacă tatăl tău mi-e duşman mie.
Căci tatăl meu a fost pentru Giaffir
Tot ce Selim era menit să fie.
Dar fost-a fratele fratelui său zbir
Cruţînd numai a mea copilărie.
M-a ocrotit Giaffir, în van sperînd,
Răsplata s-o primească în curînd.
Nu m-a crescut cu gînd de tată tandru,
Ci-asemeni cu al lui Cain stirpe
Atent urmărind al leului copilandru
Ce lanţurile-şi rupe şi fuge cu ele.
Sîngele tatălui meu din ficce vînă îmi fierbe;
Şi doar de dragul tău
Nu voi a face fiarei nici un rău.
N-ar trebui Selim aici să mai rămînă,
Dar mai întîi, Zuleika, ascultă cu dreptate
Cum Giaffir purces-a la ale sale fapte...

XIII

Din ură la-nceput, în ură a trecut.
Nu are importanţă, ştiu prea bine
Invidii ori iubirea duşmani de i-au făcut.
La minţi fierbinţi, ocări, deşi puţine
Şi fără rost, tulbură multe vieţi senine.
Şi fost-a Abdulah războinic oţelit
În cîntec bosniac e încă amintit.
A lui Pasvan[41] rebele hoarde-au arătat
Cît de puţin iubeau astfel de invitat.
Povestea morţii lui acum vreau să-ţi înşir
Ce fost-a dată pe atunci de ura lui Giaffir,
Şi-a mea, aşa s-aud cum mi-a fost dat
Şi voi simţi că m-am eliberat.

XIV

Cînd Pasvan-Bei, după ani lungi de lupte,
Pentru putere — dar mai întîi pentru-a trăi —
Între pereţii bătrînului Vidin s-a ferit.
Paşalele noastre împotriva lui s-au unit
Nici unul la comandă — egală înfrăţire,

Cînd fiecare frate conducea sa oştire.
Lăsat-au astfel flamurile-n vînt
Încrîncenaţi pe ale Sofiei cîmpii
Toţi pentru unul victoria ducînd,
Stîlpi de-apărare în corturile mii!
Ce-a fost făcut de el nu-ncape în cuvînt.
Cupa fatală din a lui Giaffir poruncă
A fost umplută, şi-apoi plină dată
Lui, ce nu ştia că-n ea avea venin.
Şi-astfel fu Abdulah plecat spre ceruri.
Neliniştit, plutind pe spate-n baia sa,
Atunci cînd trădătorii se-ntîlniră,
Mînia, ura fratelui, nici bănuia...
Cînd setea siropul şi veninul ostoiră.
Purtată era cupa de-o slugă cumpărată.
O-nghiţitură doar, mai mult nu trebui!
De nu crezi că povestea se poate întîmpla
Îl cheamă pe Harun, el o va repeta.

XV

Fapta făcută şi-a lui Pasvan feudă
În parte cotropită dar niciodat' supusă
Fost-a astfel luată Paşaua lui Abdulah —
Ce poate banul din divan să facă,
Să creadă mintea-i prea săracă.
Lupte, onoruri cîştigate de-Abdulah
De crima fratelui pătate-acuma zac.
Deşi-i adevărat c-aproape a secat
Tezaurul prin mîrşăvie cîştigat.
Ce voiesc eu? De n-ai aflat răspuns
Întreabă-l pe ţăranul fără carte
Care-i răsplata frunţii asudate!
De ce-pe-uzurpator am înşelat
De ce împart cu el acest palat?
Nu ştiu. Regretul poartă a rușinii torţă
Sau frica de-a copilului crescîndă forţă.
Apoi sînt băiatul de el adoptat
Căci lui nici asta zeii nu i-au dat.
Poate-un capriciu sau poate un complot
M-au menţinut aici — dar nu în liniște.
Şi cum trufaşul grumazul nu şi-l frînge
Nici eu nu voi uita al tatălui meu sînge.

XVI

Și are tatăl tău dușmani destui,
Nu toți sînt credincioși, știi doar.
Acestora-n curînd mă voi destăinui.
Numărate-i sînt zilele, clipele chiar.
Vor doar o inimă să-i ducă-n faptă,
Un braț să le fie călăuza dreaptă.
Numai Harun mai știe — sau știa —
Povestea mea. Și cin' sfîrșitu-i grăbește
În al lui Abdulah palat crescut-a
Și avea aceeași slujbă în al său serai,
Cum are — aici — și moartea-i văzut-a.
Un singur sclav ce poate face?
E prea tîrziu stăpînul să-și răzbune...
Să-i salveze odrasla mai bine...
Ales-a aceasta și-atunci a urmat,
Înfrînt de dușman, de pricteni trădat,
Spre locul unde triumfal Giaffir a stat,
Făr' de-ajutor spre poarta-i m-a purtat,
Nu în zadar se pare c-a-ncercat
Să cruțe viața pentru care s-a rugat.
Nașterea mea și-obîrșia-mi ascunse
De toți. De mine cel mai mult.
Lui Giaffir el astfel liniște-i aduse.
Îndepărtat de glie, de-al patriei tumult,
Era și el; aici, pe-al Asiei mal,
Departe de-al iubitei Dunăre val,
Doar cu Harun și-a tăinuit în el,
Povestea mea — și nubianul simte
Că tainele stăpînilor sînt lanțuri,
De-aceea sclavul fuge de tainice cuvinte.
Ăst adevăr l-am tipărit în minte.
Spre răzbunare Allah văd că trimite
Selavi, arme și complici — nici un prieten!

XVII

Aceste toate-s prea aspre pentru tine.
Mai aspră încă povestea-mi vrea să fie,
Cuvîntul gingășia-ți să rănească vine,
Dar taina mea voiesc să fie cît mai vie.
Cînd ai intrat, uimită priveai vesmîntul meu,

Dar pe acesta adesea l-am purtat
Şi-l voi purta mereu.
Acest Galiongeu
Căruia tu credinţă i-ai jurat,
Conduce azi acele hoarde de piraţi
Ale căror săbii le sînt legi şi viceţi.
De-ai auzi povestea acestor oameni răi
Mai palizi s-ar face frumoşi obrajii tăi,
Căci armele tăioase de banda mea aduse
Au braţe să le poarte, ce nu-s departe duse;
Şi de asemeni cupa e pentru ei năravi
Umplută — odată băută puterile le vin
— Profetul poate-ades pe sclavi să-i ierte —
Căci necredinţa lor se află-n vin.

XVIII

Ce-aş putea fi? Acasă doar proscris
Sau blestemat în lume să m-aventur...
Atît rămîne. Pentru-al răzbunării vis
Am renunţat la spadă şi la frîu
Deşi ades, o, Mahomed, ce-ades
În plin divan despotul rău a rîs
De mîna-mi slabă, lipsită de voinţă,
Ce scapă frîul sau lancea-n neputinţă.
Plecat întotdeauna singur la război,
Adesea ne-a lăsat aici pe amîndoi,
Pe mine, ne-ncercat, Harun cu-a lui femei,
Fără speranţă, fără faimă, grei,
Cînd tu — a cărei gingăşie tot mai mult creştea
De nu mă-nfiora, mai mult mă bucura —
Erai ades trimisă la Brusa-n siguranţă
În inimă cu a victoriei speranţă,
Harun citea în ochii mei un dor
Sub jugul nemilos al aşteptării
Captiv şi el, însă mereu nerăbdător
Hotărî să-mi sfarme sclavia răbdării,
Promiţînd să ne-ntoarcem puţin înainte
Ca puterea şi faima lui Giaffir să asfinte.
Zadarnic... Cuvîntul meu nu poate spune
Bătaia cea grea a inimii nebune,
Cînd ochiul liberat, cu priviri de fier,
Trecînd peste pămînt, ocean, soare şi cer,

Precum fulgerul mintea peste toate trecu
Şi minunile toate dintr-o dată văzu!
Un singur cuvînt ţi-e poate deajuns:
Libertate! Cuvînt acum de neascuns.
Chiar de-am uitat de tine în zile rebele,
Lumea, o, nu! Şi cerul erau ale mele!

XIX

O barcă uşoară a unui credincios maur
M-a dus departe de malul acesta stîncos.
Nerăbdător să văd cerul de gemă,
Bătrînului ocean de-i este diademă.
Şi toate le-am văzut cu ochii plini de dor...
Dar echipajul unde şi cînd a întîlnit,
De m-am legat atunci să lupt să mor,
Cînd s-a făcut tot ce-am plănuit,
Va fi timp destul pentru-a povesti
Şi pînă ce povestea voi sfîrşi.

XX

E-adevărat, ce vezi e o ceată de tîlhari,
De nu sînt blînzi, ei sînt la fire tari,
De orişice credinţă, indiferent de rasă,
Eu pot afla oricînd la ei o casă.
Deschişi la vorbă şi cu sînge rece
Cuvîntul celui ce-i conduce-i lege.
Un suflet pentru fiecare faptă mare,
Nu poţi citi în ochii lor teroare.
Frăţia pentru toţi credinţa nu le-o scad
În răzbunarea sfîntă pentru cei ce cad.
Unelte-s potrivite care mie-mi plac
Pentru ce-am spus acum că vreau să fac.
Şi cîţiva, căci pe toţi i-am cercetat,
Sînt mai distinşi decît modestul rang.
Atent luare-aminte adese-am îndreptat
La-nţelepciunea celui ce se numeşte Frank.
Şi mulţi din ei aspiră la-nalte idealuri
Şi ultimul din ceata-mi lui Lambru[42] de aici.
Vrem toţi să-ndepărtăm al tiraniei bici.
De multe ori, în jurul focului pe dealuri,
Cuvintele ideea vizionară poartă:

Să liberăm raialele[43] de cruda soartă.
De egalitate, ce n-am cunoscut vreodată
Vorbim. Ei astfel inimele-nvesclesc
Ca ei și eu libertatea iubesc.
Ah, lăsați-mă asemeni patriarhului ocean să hoinăresc
Sau, dacă nu, doar țara Tartarului mai adînc să cunosc
Și cortul meu pe mal, galera pe marea fără grai
Mai mult fac pentru mine decît un minunat serai.
Purtat de murg sau împins de pînzele-n vînt,
Prin van deșert sau poate pe un val înfrînt,
Mergi, murgule, unde vrei tu! Alunecă prora mea, tu!
Dar fii steaua veșnică ce-ndreaptă pe hoinar,
Tu, Zuleika mea, împarte azi cu mine a mea barcă,
Fii tu al păcii porumbel — semn bun pentru-a mea arcă!
Sau, dacă oștile în lupte ucid în zadar acea speranță,
Fii tu curcubeul ce după furtuni m-a-nălțat iar la viață!
Raza de-amurg, zîmbind la norii ce se-ndepărtează,
Zilei de mîine dă-i culoare cu-o profetică rază!
Fii binecuvîntată ca strigătul muezinului de la Mecca
Pentru pelerinii puri prosternați la chemarea sa.
Fii gingașă, ca melodia suavă a zilelor tinere,
Ce smulge lacrimi de dor în muta lor plîngere.
Scumpă — cum pentru cel în exil, cîntecul e de-acasă,
Fă ca-n fiece sunet vocea-ți de-amar să iubească.
Pentru tine, în insulele acelea departe de turn ridicară
Înflorit ca Adenul[44] ce-l afli în prima lui oră.
O mie de săbii, cu inima lui Selim și-a lui mînă
Așteaptă. Apără. Distrug. O, fii a lor iubită stăpînă!
Înconjurat de ceata-mi și cu Zuleika-n dreapta,
Pe-a mea mireasă comorile lumii întregi o vor orna,
Ține-ți Haramului[45] anii cu bucurii fără număr,
Cît simt mîna iubitei gingaș pe-al meu umăr,
Neorb la soartă, văzut-am în orice pribegire
Nenumărate uri — și doar o singură iubire!
Dar truda-mi grea gîndul tău drag va răsplăti,
Prieteni vor trăda iar fruntea sorții s-o-ncreți
Prea dulce visul în ceas de veghe cu ochii în stele
Să le schimbăm; credința-ți să citesc în ele.
Arată-ți sufletul curat asemeni lui Selim
Ale lui gînduri tandre spre tine se închin.
Să-ți mîngîie tristețea și bucuria cu tine împărțită
Amestecați în gînduri de trupu-i despărțită.
Odată liber, din nou conducător de hoardă,

Prieten cu ei, pe dușmani gata de pradă,
Ne vom urma legămîntul cu sînge brav pecetluit,
Fatal, pentru omul războiului sortit.
Totdeauna cînd prada și vaierul masacrului tace
Se simte singur — și-atunci numește asta pace!
Îmi place ca odihna să-mi folosească din putere,
Dar cel ce-mi calcă țara de mîna mea piere!
Puterea nu se pierde decît prin despărțire, a ei resursă
E ori forța măreață, ori viclenia prinderii în cursă.
A noastră-i prima, cu timpul, cursa va veni și ea
Cînd mari cetăți ne-or prinde și ne vor încuia.
Chiar sufletul curat acolo poate greși — cum ades
Inimi corupte cad, cînd dulcele pericol le dă ghes.
Mai slabă ca bărbatul, femeia-i cînd tînjește
De moartea sau plecarea iubitului cînd jelește,
Se-afundă în mocirla de lux și de rușine
Afară, bănuială! Nu-i al Zuleikăi nume!
Dar ce-i mai bun în viață e hazard; atunci
Nimic nu-i cîștigat; nimic de spaimă aici.
Da. Spaima. Îndoiala. Frica de a ta durere,
Că Giaffir te dă în a lui Osman putere.
Dar frica mea va piere cu briza cea ușoară
Cînd pînza iubirii o va umple deseară.
Cînd pașii hoinăresc și inimile lor se odihnesc,
Văzînd perechea, palele-i mari îi zîmbesc.
Cu tine toate-s bune și orice vreme minunată
Pămîntul ne e-n brațe și marea-ndepărtată.
O, lasă vîntul tare să fluiere pe punte,
Conjoară-mă mai strîns, mai frunte lîngă frunte.
Al gurii tale murmur cel mai adînc va fi
Nu un suspin de jale, ci ruga-ți va-veni.
Al elementelor război nici o spaimă nu-mpărte
Iubirii, doar artificiul uman otravă-i de moarte.
Aici singură zace stînca ce-ncearcă iubirea,
Aici clipe amenință *acolo*-n ruină; e firea!
De aici sînt gîndurile ce hrănesc Oroarea
Astă oră dă șansa sau închide pe veci Evadarea.
Puține vorbe îmi rămîn povestea să-mi încheie...
La tine e doar una, să las dușmanii mei.
Da. Dușmani. Asupră-mi nu-i ură, nici Giaffiri?
Nu-i Osman doritorul a noastrei despărțiri?

XXI

Credința și mintea-mi s-au întors
Să mă salveze de moarte și-ndoială.
Au auzit puțini, nimeni n-a spus
C-am hoinărit din insulă în insulă.
De-atunci de-ai mei sînt despărțit,
Prea rar acest pămînt am părăsit,
Ei n-au făcut nimic și nici n-or face
De n-aud eu și spun că-mi place.
Eu plănuiesc și hotărăsc trofeul
Și tot mai des conduc acum atacul.
Ești obosită, nu mai e mult a asculta
Și timpul trece, hai, aici ne vom lăsa
În urmă, doar spaimele și ura.
Mîine Osman și curtea-i vor veni,
Doar lanțurile tale rupte vor găsi.
Sau vrei să stai pentru-acel mîndru bei
Și viața să salvezi cui ți-o dădu pe-a ta
Jertfindu-mă în ceasul acesta, vrei?
Deși jurat-ai că vei fi a mea...
De vrei să-ți amintești de ce-ai vorbit,
Înfricoșată de adevăru-mpărtășit
Rămîn și eu — nu să te văd mireasă
Ci fie-aceasta a capului meu coasă!"

XXII

Și Zuleica sta mută
Precum statuia cunoscută
A mamei preschimbată-n stană
Cînd și-a pierdut speranța vamă.
Tot ce fecioara mai putea vedea
Era doar un prea tînăr Niobeu[46]
Dar înainte ca gura sau ochii ei mari
Să-ncerce-a vorbi sau privi peste zări,
Prin a grădinii larg deschisă portiță
Vag luci o stranie torță aprinsă,
O alta — o alta — și încă o alta,
„O, zbori, tu, ce-mi ești mai mult decît frate!
Departe printre crengi de-acum uscate,
Lumini de groază strălucesc roșcate.
Nici ele singure, fiindcă fiecare mînă

Stă gata cumpănită c-o sabie păgînă.
Se-mpart, se urmăresc, se-ntorc spre el
Cu flăcări căutînd în strălucire de-oțel,
Iar ultima din toate, cu sabia vibrînd
Stă rece Giaffir, în furia-i urlînd,
Aproape de caverna neagră ajungînd...
Să fie acea grotă pentru Selim mormînt?

XXIII

Stau fără de astîmpăr — „Iată-i, vor trece
Un ultim sărut, căci vremea n-alege,
Dar nu-mi este ceata departe pe mare
Semnalul meu să poat-auzi sau vedea.
Sîntem prea puțini — încercarea-i prea grea
Nu-i nimic — e cea din urmă-ncercare."
Apoi spre gura grotei atent se prelinse.
În înalt se-auzi a pistolului undă
Stană Zuleika stătu — nu se plînse
Doar pieptul și ochii desperarea-i inundă!
„O, nu mă aud — și de vin vîslind
E doar să mă vadă murind,
Căci zgomotul atrase aproape pe dușmani.
Pe-a tatălui meu spadă ce-acum zace ruptă
Niciodat' n-ai văzut vreo astfel de luptă!
Adio, Zuleika! Iubire dulce, pleacă
Sau stai ascunsă unde ești în siguranță
Văzîndu-te urgia-i va fi fără speranță.
Și nu fă zgomot — pe drumuri ocolite
Nu te-or atinge gloanțe rătăcite.
Te temi de el? Te voi vedea scăpată
Dacă în luptă vedea-voi pe-al tău tată!
O, nu, deși el a turnat otravă
Nu, deși el mă numește pleavă...
Blînd înfrunta-voi tăișul oțelului?
Dar nu, numai al lui tăiș de-oi întîlni!"

XXIV

Sări o dată și întîlni nisipul.
Cuprinse-i sînt picioarele pe dată.
Din ceata-i credincioasă, primul —
Un cap zvîcnit, o zale tremurată,

Un altul cade — în mijloc prins
De-un cerc roind de dușmani strîns,
Din stînga-n dreapta-și face drum,
Cu valul alb aproape se-ntîlnește,
Distanța-i mică — barca lui apare
Ortacii săi vîslesc cu desperare —
La timp venit-au ei la mal?
Piciorul pare că-i atinge primul val,
În golf săriră toți din ceată
Cu săbiile-n jurul lui dau roată
Sălbatici, uzi, neabătuți spre țărm
Luptînd, pămînt ating și săbiile-și fărîm!
Și vin acum — doar pradă la masacru —
— Cu apa-n două e sîngele lui sacru.

XXV

Scăpat de foc, de-oțel netulburat,
Să-i simtă forța, e prea îndepărtat.
Cîștigase Selim? Tristețea se-ntețește
Acolo unde malul cu valul se-ntîlnește;
Cînd ultimul său pas pămîntul părăsește
Și-un ultim glonț în dușman îl ochește,
Ah, oriunde căuta a ei privire
Căta-n zadar și în neștire
Și-n clipa aceea fatală o privi —
O clipă ce-i aduse a morții-nlănțuire.
Tristă vedere, în pericol și durere,
Speranța Iubitului rămîne, nu piere!
Spatele-ntors spre valul bătînd,
Ortaci înapoia-i, aproape zăcînd,
Cînd, deodată, fu glonțul șuierînd —
„Așa dușmanii lui Giaffir vor fi căzînd!"
A cui e vocea, a cui e greaua fîntă
Al cărei glonte prin aerul de noapte cîntă.
Spre a greși, mult prea aproape? „Ah,
Tu ești, o, tu ce l-ai ucis pe Abdulah!"
Ura lui, prea încet de tată așteptată,
Mai scurtă fu a fiului său soartă;
Grăbit din pieptu-i sîngele se scurge
Intrînd în spuma valului ce curge —
Iar buzele de-ar încerca să geamă,
Le-ar face valurile grele seamă!

XXVI

Alungă zorii norii-neet departe,
Urmele luptei date sînt ruine
Iar strigătele golfului din noapte
S-au stins: semnele luptei sînt puține,
Purtînd pecetea unei încleștări divine.
Aşchii de lănci ici-colo sînt zdrobite,
Urme de paşi, pe nisip întipărite
Multe mîini tari, de viață golite,
Se pot vedea; nu prea departe
O torță frîntă, o barcă fără vîsle.
Şi unde unduitoare sălciile plîng
Nisipul cufundîndu-se-n adînc
O mantie albă, fără de viață zace —
E sacrificiul van — o pată roşie-n amar
Ca valul ce o spală în zadar...
Cine-a purtat-o oare vreodată?
Da! Pe-alc lui relieve cine-o plînge?
Plecați! Vin valurile să v-alunge
Zvîrlind prinosul lor pe malul din Sige[47],
Lăsate-apoi pe-al Lemnosului[48] țărm.
Peste cadavre, mari pescăruşi, în zbor
Ciocuri înfig, flămînde de omor,
Ca scuturat de fiori e trupul pe mal,
Capul îi saltă la fiece val,
Iar mîna ce de viață-i ruptă
Mai pare încă s-amenințe-n luptă,
Zvîcnită de val, de val înălțată,
Căzută apoi odată cu valul[49] —
Ce-i pasă? Chiar de corpu-i zace
În mormîntul ce pare că-i dă viață?
Pasărea sfîşie o formă-nțepenită
A jefuit hrană de vierme rîvnită...
Inima singură şi singurul ochi
Ce sîngerase plîngînd văzîndu-l murind
Văzînd în lături membrele-i căzînd,
Plîngînd apoi pe-al său mormînt[50],
O inimă-mpietrise, ochiul închizînd,
Da, închizîndu-l chiar înaintea lui.

XXVII

Pe-a Hellei[51] undă se aude-un plînset,
Umezi ochii femeii — obrazul lui e palid.
Zuleika! Ultima e din stirpea lui Giaffir
Iubitul tău ursit venit-a prea tîrziu
Nu vede — nicicînd vedea-va fața-ți de safir!
Mai poate el s-audă
Strigătul tău[52], sau cruda-i soartă surdă?
Slujnicelor tale, plînse-n pragul porții,
Cîntăreților din Coran a imnului sorții,
Sclavilor tăcuți[53] cu arme-ntinse-așteptînd
Suspinele din săli, urlete de jale-n închisori,
Povestea ta s-o spui!
Nu l-ai văzut pe-al tău Selim căzînd!
Clipa de groază cînd el fugi din grotă
Cînd inima a încetat să-ți bată:
Era speranța — bucuria — iubirea-ți — totul!
Nu l-a putut salva nici ultimul tău gînd
De arma ucigașă.
Un strigăt izbucni — apoi tăcerea uriașă.
Pace inimii zdrobite pe-al fecioarei mormînt!
O! Fericire! Ci din viață să pierzi ce e rău!
Tristețea... adîncă... fatală... a fost primul
Călău...
De trei ori fericire! Nicicînd să nu simți, să te temi
De rușine, nefire, mîndrie, de ură să gemi,
Durerea unde zace mai mult ca Nebunia,
Vierme ce nu va dormi — și nicicînd va muri,
Gîndu-n ziua cea grea, al nopții-acel gînd,
Ce-adapă-ntunecimea, lumina în silă-ngropînd,
Ce-ncolăcește și sfîșie inima ta tremurîndă,
O, nu înghițind-o, ci despărțind!
Gînd rău și neobosit, dar țiic jurămînt!
Zadarnic îți așezi în cap țărînă
Zadarnic te-acoperi în vana ta haină
Selim și Abdulah au sîngerat de-aceeași mînă...
O, smulge-ți întristat acum barba păgînă!
Mîndria ta, mircasa pentru patul lui Osman,
Ea, așteptată vreme-ndelungată de Sultan,
E moartă-plînsul tău e van!
Speranța bătrîneții tale, amurgului tău rază
Pe-a Hellei undă steaua nu-i mai veghează...

Ce-a stins-o? Sîngele ce l-ai făcut să curgă!
Vai, ție! Întrebării, disperării celei mai profunde:
„Unde-i copilul meu?" Ecoul îi răspunde: „Unde?"[54]

XXVIII

În locul cu o mie de morminte,
Ce înlăuntru strălucesc în noapte,
Trist crește cimbrul și cuminte,
Nu plînge, chiar de ramura și frunza
Pecetluite-s cu o veșnică tristețe,
Asemenea iubirilor necoapte
Este un loc ce veșnic înflorește
Chiar lîngă grota ce-i plină de șoapte —
Un singur trandafir o adumbrește,
Singură floare, sărmană și pală
Plantată parcă e de Desperare,
Atît de gingașă, de albă, încît orice pală
Îi poate duce frunzele-n cărare.
Dar chiar furtuna sau asaltul vremii
Și seri mai rele decît cerul iernii
De-i pot frînge tulpina, e-n zadar,
Căci mîine ea-nflorește iar!
Mlădița e-apărată de un spirit blînd
De lacrimile cerului plîngînd —
C-ades cred ale Helespontului fecioare
Că nu-i aceasta pămîntească floare,
Ce rîde tare de puterile furtunii,
Cu muguri neacoperiți de nimeni.
Nici ploile nu pot s-o țină trează
Nici raza verii nu o prea curtează.
Ades îi cîntă noaptea de ursită
Nu prea departe, o păsărică nevăzută.
Nu i se văd aripile de aer
Asemeni cu-a femeii harpe vaer.
E cîntul ei mult prea pătrunzător!
O fi Bülbül. Nu-i el atît de sonor,
Deși gîtlejul său e-atît de trist
Căci cei ce-ascultă nu mai pot pleca
De-acolo, ci-n grea tristețe-or sta,
Iubit-au în zadar!
Atît de dulci sînt lacrimile lor,
Atît de liniștit e al ei dor,

Cu greu pot zorii să primească
Farmecul ei melancolic.
Şi mult înainte-or să jelească
În cîntec sălbatic!
Cînd ziua-ncepe să s-arate
Sfîrşită e magia melodiei...
Au fost cîţiva de au crezut
(Atît de dulce-i visul tinereţii
Cei ce nu-l cred sînt răi!)
Că-i cîntecul atîta de profund
De notele silabisesc[55] prin cînt
Doar numele Zuleikăi.[56]
Din vîrf de cimbru doar e auzit
Topind în aer un cuvînt lichid
În ţărna cea adîncă a fecioarei
Se naşte gingaş trandafirul ei.
Tîrziu acolo, o marmoră fu pusă
Amurgul o văzu — Mîine fu dusă!
Nu a fost mîna vreunui muritor
Ce marmora la ţărm a dus uşor.
Acolo, după cum spune legenda,
E locul unde-atunci Selim căzut-a.
Tîrît fu de talazuri spre adînc
Acolo, dîndu-i un mormînt mai sfînt.
Se spune că, în noapte, înspre hău
Se vede-adeseori turbanul său.[57]
El se întinde mult în valul lat
Şi-i cunoscut ca „Piatra Fantomei de Pirat!"
A răsărit şi floarea în acea dimineaţă,
A înflorit — şi-acum ea are încă viaţă.
Înrourată, tremurîndă, singură şi albă
În puritatea-i rece, dalbă,
Aşa precum obrazul Frumuseţii
Caută mereu la povestea Tristeţii!

CORSARUL
— povestire —

Lui THOMAS MOORE, ESQ.

„*I suoi pensieri in lui dormir non ponno.*"

TASSO, *GERUSALEMME LIBERATA*, *Canto X*, [stanza 78]*

Traducere de AUREL COVACI și VIRGIL TEODORESCU

*„Și gîndurile-n el nu pot să doarmă."
TASSO, *IERUSALIMUL ELIBERAT Cîntul X*, st. 78.

Dragul meu Moore,

Îi dedic Domniei-Tale ultima mea producție literară pe care, în următorii ani, am să încerc s-o impun răbdării publicului și indulgenței Domniei-Tale. Recunosc că am dorit să profit de acest ultim și unic prilej pentru a-mi împodobi paginile cu un nume consacrat printr-o neclintită atitudine cetățenească principială și, de asemenea, prin neîndoielnice și multiple talente. Cînd Irlanda te numără printre cei mai statornici patrioți, cînd te consideră cel mai de seamă poet al ei, iar Britania își însușește și ratifică această apreciere, îngăduie-i unuia care, din momentul în care am făcut cunoștință, nu face decît să regrete anii pierduți înainte de a ne întîlni, să adauge modestul dar sincerul său omagiu prietenesc la glasul mai multor popoare. Prin asta voi dovedi, cel puțin, că nu am uitat nici o clipă de recunoștința ce ți-o datorez pentru foloasele ce le-am tras din mult plăcuta companie a Domniei-Tale, și nici n-am abandonat ideea de a o reînnoi, cînd îți va face plăcere și vei avea timp să-ți convingi prietenii să uite că ai lipsit atîta timp din mijlocul lor. Se spune în cercul prietenilor Domniei-Tale — și cred că este adevărat — că ești angajat în compunerea unui poem a cărui acțiune se desfășoară în Orient[2]; nimeni n-ar putea fi mai îndreptățit să trateze o asemenea temă. Momentele grele prin care trece Irlanda, spiritul neînduplecat și semeț al fiilor ei, frumusețea și adînca simțire a fiicelor ei se vor regăsi fără îndoială în acest poem. Cînd Collins[3] și-a numit poemele sale orientale *Egloge Irlandeze*, nu știu dacă și-a dat seama cît de potrivită, cel puțin în parte, era această comparație. Imaginația Domniei-Tale va crea un soare mai cald și un cer mai puțin înnourat; dar mîndria, omenia și originalitatea sînt componente ale caracterului național irlandez descins de pe tărî-

muri orientale[4], fapt pe care Domnia-Ta l-ai și dovedit cu prisosință, mai bine decît cei mai zeloși cercetători ai antichității din Irlanda.

Mi-aș putea oare îngădui să adaug cîteva cuvinte în legătură cu un subiect despre care se presupune că oricine poate vorbi cu ușurință, dar este greu să se facă ascultat cu plăcere, adică despre mine însumi. Am scris mult și am publicat mai mult decît suficient pentru a justifica o tăcere mai îndelungată decît cea pe care am de gînd să mi-o impun, dar am intenția ca, vreme de cîțiva ani, să nu mă mai supun judecății „zeilor, oamenilor și coloanelor ziarelor". În poemul de față am recurs la un ritm care nu este cel mai dificil în poezia noastră, dar este, poate, cel mai propriu limbii engleze, bunul, străvechiul și acum cam neglijatul distih eroic[5]. Strofa spenceriana[6] este, poate, prea lentă și prea elevată pentru o narațiune, dar mărturisesc că aceasta este metrica cea mai apropiată de sufletul meu. Din generația actuală, numai Scott a izbutit pînă acum să se dezbare de fatala facilitate a versului octosilabic, și aceasta nu este cea mai neînsemnată izbîndă a puternicului și fecundului său geniu; în versul alb, Milton, Thomson[7] și dramaturgii noștri sînt faruri ce luminează peste adîncuri, dar ne îndeamnă să ocolim stîncile aspre și sterpe pe care aceste faruri sînt aprinse. Distihul eroic nu este, cu siguranță, metrica cea mai populară, dar cum n-am ajuns s-o prefer altcia numai din dorința de a flata ceea ce se numește gustul publicului, am s-o abandonez fără să mă justific și voi adopta iar o formă prozodică în care nu am scris pînă acum decît niște lucrări pe care regret și voi regreta și în viitor că le-am încredințat tiparului[8].

Cît despre povestirea mea, și despre povestiri în general, aș fi dorit ca eroii mei să fie mai perfecți și mai plăcuți, în măsura posibilului, mai ales că am fost uneori criticat și tras la răspundere pentru faptele și virtuțile lor, de parcă eu eram cel în cauză. Ei, treacă de la mine și asta!... Dacă am avut nenorocul de a fi subjugat de o vanitate, aceea de a zugrăvi totul „după chipul și asemănarea mea", personajele trebuie să-mi fie și mai asemănătoare, întrucît de puține laude s-au bucurat; iar dacă nu, cei care mă cunosc n-au fost decepționați; cît despre cei ce nu mă cunosc, puțin mă interesează dacă sînt decepționați sau nu. Nu doresc să conving pe nimeni, în afară de prietenii mei, că autorul ar fi mai bun decît personajele imaginate de el. Dar nu se poate să nu fiu un pic surprins, ba chiar să zîmbesc amuzat în fața unor critici cam ciudate, cînd văd că mai mulți onorabili poeți (ale căror merite, evi-

dent, sînt mult superioare), sînt scutiți de orice participare la soarta unor eroi ai lor, dintre care unii nu sînt cu nimic mai morali decît *Ghiaurul*, și poate și decît.... dar nu, trebuie să admit că Childe Harold este un personaj respingător; cît despre identitatea lui, cei cărora le face plăcere n-au decît să-l asemuie cu cine au chef.

Dacă, totuși, ar merita osteneala să destrămăm această impresie, aș fi fericit ca un om care aduce atîta bucurie cititorilor și prietenilor săi, poet recunoscut de toate cercurile și idol în cercul său de prieteni, să-mi îngăduie a mă socoti, și cu acest prilej, ca întotdeauna

Cel mai devotat, iubitor și modest slujitor al său,

2 ianuarie, 1814 BYRON

„...*Nessun maggior dolore,*
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria...“*

DANTE *INFERNUL* V, 121

II

— „Pe mări de-azur cu valuri zvăpăiate
Ni-i sufletu-n deplină libertate
Şi gîndul nostru fără margini zboară,
Şi-aceasta-i casa şi-i a noastră ţară
Fără liman... Cînd steagul, peste spume,
Ne fîlfîie, supusă ni-i o lume.
Iubind tumultul, cu plăcere crudă
De la odihnă trecem iar la trudă.
Tu, sclav huzurului, ne poţi pricepe
Cînd te-nspăimîntă valuri mai sirepe?
Ori tu, ce nu te dezlipeşti de somn
Şi cărui viciul îi este domn?
Pricep doar cei cu inimi vii, călite
În danţ de valuri nalte şi cumplite
Ce voluptăţi, emoţii se trăiesc
Cînd stai să-nfrunţi tumultul nebunesc
Şi-aştepţi cu jind o groaznică-ncleştare
Ce,-apoi, se schimbă-n dulce desfătare;
Cînd cauţi ce pe laşi i-alungă iar
Pe cei slabi să leşine-i face chiar,
Iar ţie, dimpotrivă, prin primejde,
Curaj îţi dă şi mai multă nădejde.
Ce-i moartea — cînd cu noi duşmanii mor?
Doar un repaos mai plictisitor.
Noi smulgem Vieţii, Viaţă! Ce-i de,-n luptă,

*...„Durere nu-i mai mare
Decît să-ţi aminteşti de vremi ferice
La ceas de cumpeni...“ *(trad. G. Coşbuc).*

Ne-o pierdem — ori de-o boală-n hău ni-i suptă?
Cei care se tîrăsc întreaga viață,
Bolcască ani, căci doar de pat se-agață!
Răsuflă greu, bălăbăncească-și țeasta!
Noi iarbă verde vrem, nu pat, — și basta!
Ei mor încet, gemînd, pe cînd noi, iată,
Ne despărțim de suflet dintr-o dată.
Mîndrească-se c-un monument pe urmă!
Împodobească-li-l dușmani din turmă,
Căci noi cînd îngropați sîntem în ape,
Se varsă lacrimi sincere sub pleoape;
Prin praznic ne cinstesc confrații după —
Și curge vin de bun-rămas în cupă;
Ba chiar și-un epitaf ne pun, îndată
Ce prada și-o împart ceilalți din ceată,
Strigînd cu chipuri întristate, grave:
„Ce bine s-ar simți și morții bravi!"

II

În Insula Piraților așa
Vorbeau cît focul cel de veghe-ardea;
Și sunetul, răsfrînt de stînca veche,
Era un cînt pentru-aspra lor urechе.
În răzlețite cete, pe nisip,
Lungi fiare-ascut, se joacă-n fel și chip.
Cînd săbiile-n pumni prind a le strînge,
Nu-i trec fiori, de văd pe lame sînge;
Repară vîsla, cîrma, un catarg;
Mulți rătăcesc visînd, privind spre larg;
Capcane pentru păsări unii pun;
La soare uscă alții pește bun;
Și dacă văd, în zări, un punct plutind,
Mari cască ochii, pofticioși, cu jind;
Vorbesc alții de nopți de grele lupte,
Visînd iar prăzi din care să se-nfrupte;
Dar unde? Căpetenia să-și bată
Cu asta capul... Ei oricînd se gată
De luptă... Însă cine le stă-n frunte?
Vestit e, peste mări, prin fapte crunte.
Porunci dă numai vocea lui stăpînă;
Puțin vorbește, iute e de mînă;
Ursuz, tăcut, la chefuri parte nu ia,

Dar nu-i spre supărarea nimănuia;
El nu bea rubiniu ca-ntreaga trupă,
Căci buza-i n-a gustat niciodată din cupă.
Cei mai hirsuți ar vrea să vadă-n mare
Că-și zvîrle el scîrbavnica mîncare
Din rădăcini și pîine — dar uscată —
Și numai vara fructe cîteodată, —
Mîncărurî fără saț gustînd și-arare,
Un schivnic el prin toate cele pare;
Dar dacă n-află în plăceri vreun rost,
Hrănește-i mintea îndelungul post.
„Plutim încolo!"... Toți l-ascultă... „Gata
De luptă fiți!"... Și prada-nhață ceata.
El hotărăște iute și, degrabă,
Mai toți i se supun — puțini întreabă,
Și ăștia, drept răspuns, privirea-i crunță
O simt — și nici în gînd nu-l mai înfruntă.

III

„O pînză!"... „Ah, sub ce drapel?" O pradă
Ei, prin ochean, rîvnesc cu jind să vadă.
Vai, nu! E-un vas prieten, tot corsar,
Cu roș drapel... Se-ntoarce-acasă doar...
Vînt bun!... Va ancora cînd seara vine,
Și bravii-or fi primiți cum se cuvine.
De cap trecut-au... Intră-n golf albastru...
Ce mîndru vas și ce plutit măiastru!
Nu fuge de dușmani cu pînza-n vînt,
Ci-i lucru-nsufleţit și plin de-avînt,
Plutind pe valurile mișcătoare
Și parcă aruncîndu-le-o sfidare.
Ar înfrunta naufragii, tun, tempesta
Oricine-ar fi stăpîn pe vasu-acesta.

IV

Lung lanțul zornăie... Se-nclină bricul
Cînd greu îi cade ancorei cîrligul;
O barcă este coborîtă-n val,
Și-acum privesc chefliii de pe mal
Cum vîslele bat apa ritmic, cum
Spre plaje repede își taie drum.

Sub prora ei nisipu-a și scrîșnit;
Răsună mii urări de bun venit;
Răspunsurile cu-ntrebări se schimbă,
Căci iute se dezleagă orice limbă;
Și mîini se strîng, și inima, firește,
Tresaltă-n pieptul lor sărbătorește..

V

Vin tot mai mulți, cînd li se dă de veste,
Și plaja stup de rîs și vorbe este;
Simți teamă-n glas mai dulce de femei:
Iubiții, soții unde-s? Ce-i cu ei?
„Dacă-au învins sau nu — mai sînt în viață?
O să ne bucurăm, cu ei de față?
Știm c-au luptat ca bravii prin furtuni,
Dar care-s teferi? Care-au fost mai buni?
Cu bucurie-i așteptăm, nătîngă,
Să vină iute,-n brațe să ne strîngă."

VI

„Hei, unde-i căpitanul? Avem vești
Și nu prea-i timp de chef și de povești,
Dar, chiar și scurt, e-un chef binevenit
Cînd totul e din inimă pornit.
Ne du la șef, Juan.... Venim napoi,
Și-o să aflați atunci mai mult și voi."
Spre turnul nalt de veghe ce, din stînci,
Sta să cuprindă apele adînci,
Suiră pe poteci stîncoase unde
Țîșnea izvor cu cristaline unde
Și te făcea să și poftești să bei
Din largi găvane de granitici stei.
Dar cine, lîngă peșteră,-n picioare,
Sihastru stă, cu ochii către mare?
Stă visător, în sabia lui curbă
Proptit — o sabie ce-adesea turbă.
„E el, e Conrad... Spune-i tu, Juan,
Că noi vrem să-l vedem pe căpitan.
La vas se uită... Cere-i să ne-asculte,
Căci îi aducem vești de seamă, multe.

Noi firea-i știm: ne-apropiem atunci
De el, cînd numai el ne dă porunci."

VII

Juan îi duse deci mesaju-acest;
Răspunsul căpitanului — un gest.
Veniră toți, și dînd din cap, tot mut,
Răspunse Conrad la al lor salut.
„Scrisori avem de la spionul grec
Ce vești ne dă cînd prăzi pe-aproape trec,
Ori de primejdii ne pîndesc... S-ar cere...
Nu-s rele vești..." Conrad rosti: „Tăcere!"
Descumpăniți, se traseră-ntr-o parte,
Vorbind șoptit, cu grijă mare foarte,
Pîndindu-i ochii ca să vadă dacă
Scrisorile aduse o să-i placă,
Dar capul și-l întoarse el, citind,
Ori mîndru, ori emoții vii trăind.
„Tăblițele, Juan!... Gonzalvo unde
E-acum?" — „Pe vas." — „În cîteva secunde,
Poruncă du-i să fie vasul gata
De drum! Eu însumi voi conduce ceata."
„Stăpîne, noaptea asta?" — „Da... Mai tare
Sufla-va briza-n ceas de înserare.
Juan, armura, mantia... Un ceas,
Și iar în larg va fi al nostru vas...
Să n-aibă carabina mea rugină...
Și cornul ia-ți-l... Și,-apoi, lama fină
A săbiei o-ascută-armurierul....
Și pe măsura mîinii mele fierul
Să-i fie gardei... — nu mă oboscască
Mai mult ca toată șleahta dușmănească
Din ultimele lupte... Tunul tragă
Fix peste-n ceas! În larg, cu nouă vlagă!"

VIII

Toți l-ascultară, gata să înfrunte
Din nou primejdiile mării crunte.
Au pot crîcni și spune că nu vor,
Cînd Conrad e conducătorul lor?
Om singuratic, de mistere plin,

Arar zîmbind și de suspin străin,
De frică-i știu acești piraţi sălbatici;
Pălesc în fața lui cei mai zănatici,
Căci stăpînește-a guvernării artă,
Ce-atrage, fascinează și nu iartă.
Ce e magia asta, de-l ascultă
Nelegiuiții fără vorbă multă
Și cred în el ca-n Dumnezeul Firii?
Este puterea minții și-a gîndirii,
Născută din izbînzi și isteţime —
Și-așa în mînă el pe toți îi ţine.
Ei izbîndesc luptînd, dar cred orbește
Că lui izbînda i se datorește.
Așa a fost din veci: de mii asudă,
Folos trage un om din a lor trudă.
E-o lege-a firii — dar să nu-l înjure
Cel ce-i furat pe cel ce-a fost să-l fure,
Căci dac-ar ști ce greu e-un lanț de aur,
N-ar suferi atît pe-acest coclaur.

IX

Conrad nu-i ca croii vechi, cei care
Prin fapte,-s demoni, zei — ca-nfățișare.
Puține-s de-admirat la el, chiar dacă
Foc crunt sub neagra lui sprînceană joacă.
Robust, vînjos, deloc herculean,
Privirii nu-i apare un titan
Dar, prin ținută, semne dă oricînd
Că-i mult presus de oamenii de rînd,
Care-l privesc, se miră că așa e,
Dar nu ghicesc de ce-are-n ochi văpaie,
Obraji de soare arși, o frunte pală
Și-naltă, păru-n bucle ca de smoală.
Al buzei zvîcnet nevoit trădează
Ades mîndria-n suflet pururi trează;
De-i este glasul calm și-i reținut,
Ascunde parcă-n el un *ce* durut;
Iar asprul chip, ce brazde-adînci i-l ară,
Ba te atrage, ba te înfioară,
De parcă-n sumbru-i suflet și ciudat
Mocnesc puteri cumplite nencetat.
Dar cine-ar cerceta această față,

Cînd doar căutătura lui te-nghcață
Și prea puțini se află să-i înfrunte
Năprasnic fulgerul privirii crunte?
Cînd, curioși, pîndeau schimbarea feții,
Vrînd sufletul a i-l citi, toți, bieții,
Simțeau că lui pornirea lor li-i clară,
Că-s ei citiți, știuți pe dinafară,
Și înapoi dădeau, cercînd s-ascundă
Vreo taină-a lor, nu mintea să-i pătrundă.
Prin zîmbetu-i — un rictus ca de demon,
Îi înfrica, turba, cumplit hegémon;
Cînd ura fruntea i-o-nerunta, ori sila,
Fugeau oftînd nădejdile și mila[II].

X

Greu semnul Răului distingi pe-o față,
Căci stă în suflet plin de-o neagră ceață;
De se trădează Dragostea, măsura
Și-o dau Ambiții, Perfidia, Ura
Doar prin amar surîs; pe-un chip, paloarea
Și-un zîmbet trist trădează frămîntarea
Și-adîncul chin — și doar de stai ascuns,
Ajungi, în miezu-acestui iad pătruns,
Să vezi în pași grăbiți, pumni strînși, scrîșniri,
Ochi în tavan și zbuciumate-opriri,
Urechi ciulite, tresăriri de groază,
Că unul chinul s-ar putea să-i vază, —
Ajungi să-i vezi lăuntrica trăire
Ce-l zbuciumă și roade, peste fire,
Obrajii-aprinși ori fruntea ca de sloi
Și zbaterea durerilor în toi.
Și-atunci, străine, cu tăiat răsuflet,
De nu te temi, poți să-i citești în suflet,
Să afli ce-i odihna lui și cum
E sfîșiat de amintiri, duium.
Dar cui i s-a dezvăluit vreodată
O inimă în taină zbuciumată?

XI

Nu-l zămislise firea pe Conrad
Pentru omor și jaf. Era pirat.

Şi de fusese bun, era hain,
Cu oamenii certat şi Cel-divin.
Viteaza-i fire, şi-al lui drept cuvînt
L-au învrăjbit. Lipsit de crezămînt.
Prea mîndru să se plece, socoti
Că nu mişeii sînt de vină, ci,
De vină-i adevărul. Biet de el,
Din bine n-a ştiut să-şi facă ţel
Şi nici izvor de bucurii. Scîrbit
De răutatea lumii, înjosit,
Tîrît de ură, el, pentru ocări,
Alese calea cruntei răzbunări.
Nelegiuit? O fi! Dar nu mai rău
Ca cei ce mişunau în jurul său;
Căci îi ura de-a valma, pătimaş,
Şi pe-ndrăzneţii lumii şi pe laşi.
Ştia că e urît, dar şi temut.
Misterios, sălbatic şi tăcut
N-avea nici milă, nici dispreţ n-avea
Iar numele-i rostit, dacă-ngroza,
Precum şi fapta lui, să-i ţină piept
Nu îndrăznise nimenea. Ce-i drept:
Uşor striveşti o rîmă, sub picior.
Dar să atîţi veninul, nu-i uşor,
Al şarpelui pe lespezi adormit;
Căci viermele-n zadar s-a zvîrcolit
Pe cîtă vreme-n muribundu-i salt
Te strînge în inele celălalt,
Crestîndu-te cu dinţii lui şerpeşti:
Ades cu viaţa moartea i-o plăteşti.

XII

Nu-i nimeni rău, de-ai socoti cinstit,
Şi inima acestui răzvrătit
Căzuse pradă unei dulci porniri.
Da: sub imboldul neîmblînzitei firi,
Rîdea de alţii Conrad, însă azi
Lupta-n zadar să pună un zăgaz
Acestei patimi, care, chiar şi-aci
E tot iubire, oricum ne-am suci.
Iubire, da. Îndrăgostit pe veci
De-un galeş chip de fată. Zeci şi zeci

De frumuseți captive, descori
L-au îmbiat cu farmecele lor,
Și descori avut-a el prilej,
Dar niciodată n-a căzut în mreje.
Păstra credință dragostei adînci,
Călită-n chin, mai pătimașă-atunci,
Cînd depărtarea-i fură chipul scump,
Căreia timpul nu-i presară plumb
Pe aripi și umbrită nu-i niciînd
De vreun necaz sau îndoielnic gînd;
Iubirea ce-ngenunche suferinți,
Mînii dezlănțuite și căinți,
La-ntoarcere — cu bucurie-n glas,
Și calmă-n ceasul bunului-rămas,
Ca nu cumva să semene restriști
În inima și-n ochii dragei, triști,
Și fără teamă c-ar putea scădea,
Mereu biruitoare, pururea.
Dacă-i așa iubirea, neîndoios
Conrad iubea. Era un ticălos.
Iubirea, însă, biruise-n el.
Surpase rău-n sufletu-i rebel
Virtuțile. Însă, în crudul ins,
Virtutea cea mai gîngașă a-nvins.

XIII

Privi-ndelung cum dispăreau acești
Doi mesageri, spre mare. „Stranii vești!
Primejdii multe-am înfruntat. Acum
Presimt că parcă-i ultimul meu drum.
Așa îmi spune inima, dar ea
Nu tremură și nu mă vor vedea
Corsarii mei slăbind. E temerar
Să-ncepem noi asaltul primii, dar
Sîntem pierduți de ne lovesc aici,
În insulă, viclenii inamici.
De-o fi să izbutim ce-mi pun în gînd,
Și soarta mi-o surîde, în mormînt
N-o să intrăm noi singuri. Vor dormi.
Dar focurile noastre-i vor trezi
Din somnul dulce, de-om avea vînt bun!
S-o caut pe Medora. Drept să spun:

Mi-e inima-n piept grea. Ferită-a ei,
De jale, fie! Totuși, am temei
Să cred că sînt un brav. Dar n-are rost
Să mă mîndresc: viteji cu toții-au fost.
Și-albinele înțeapă cînd dai semn
Că le-amenințî tezaurul. Nu-i demn,
Curaju-mpins de-al deznădejdii val,
Curaju-acesta simplu, animal,
De vrun elogiu. Am rîvnit mai sus:
În lupte grele, mult timp am condus
Un pumn de oameni ! Niciodată-n van!
De nu-l dăm gata astăzi pe dușman
Pierim cu toții. Nu e de ales.
Să crezi într-altfel e curat ceres.
De moartea mea nu-mi pasă. Dar nu voi
Pe-ai mei corsari să-i duc într-un război
De la-neeput pierdut. E-adevărat;
Cu soarta mea de mult m-am împăcat.
În cursă încă nu vreau să fiu prins
Ca orice nătăfleață. Dinadins
Îi voi lovi cînd nici nu se gîndesc.
Voi izbuti? Și, oare, să-ndrăznesc
Să-mi joc puterea, viața, pe un zar?
O, soartă! Să te-acuz ar fi-n zadar.
De vină-i nebunia mea. O știu.
Ajută-mă, cît nu e prea tîrziu!"

XIV

Așa vorbi cu sine pînă cînd
Ajunse-n turn, pe culme. Pătrunzînd
În tindă, se opri: venea de sus
Un cînt suav, un cîntec trist nespus,
Cum n-auzise. Glasul, ca un duh
Melodios, se risipea-n văzduh:

1

O Taină-ascund în sufletu-mi mîhnit,
De nimeni cunoscută-aici, sub cer;
Căci inima cu-a ta mi s-a-nfrățit.
Și-acum al tău e-adîncul ei mister.

2

E-o flacără în gangul subteran,
— Secretă lampă-n noapte luminînd —
Și raza ei ce, vai! lucește-n van,
De nimeni stinsă nu va fi, nicicînd.

3

O, nu uita că te-am iubit mereu,
De-i fi să treci pe lîngă groapa mea!
M-a-nfrînt uitarea ta și chinul greu.
O, nu uita că ți-am plăcut cîndva!

4

Ascultă-mă! O rugă doar mai am —
Să mîngîi morții nu-i nici un păcat:
O lacrimă! Atît ar fi balsam
Pentru-al meu duh, spre alt tărîm plecat...

Urcă un coridor, ajunse-n prag,
Și cîntecul pieri... — „O, suflet drag!
Ce cîntec trist, Medora!“ — „Trist. Cînd pleci
Așa mi-e cîntul: trist, și ochii reci.
Tu nu-l auzi. Dar sufletul întreg
De-ndureratul cîntec eu mi-l leg,
L-aud mereu și-atunci cînd nu-l mai cînt.
De cîte ori un lin murmur de vînt
L-am luat drept vijelie, și-am crezut
Că-i solul uraganului temut
Zefirul blînd ce-ți umflă pînza-n larg.
Mi se părea că navele se sparg
Și-anunță naufragiul tău. Atunci
Porneam spre farul cățărat pe stînci
Temîndu-mă că somnul i-a cuprins
Pe păzitorii ochiului aprins.
De cîte ori din tristul meu ungher
Văzui pălind luceafărul pe cer!
Alți zori... Tu, tot departe... Vînt hapsîn
Și rece mi se strecura în sîn;
Simțeam cum inima în piept mi-ngheață
Și ziua tristă-mi răsărea în față,
Și ochii-mi turburi tot priveau spre mare,
Dar nu zăream o proră-n depărtare.
Spre prînz, ah, în sfîrșit, văd un catarg...

Aștept, fac semn, dar, vai, se pierde-n larg!
O altă pînză! Doamne,-i chiar a ta!
Asemeni zile s-or sfîrși cîndva,
O, Conrad? Pașnicele bucurii
Cînd le-om cunoaște? N-ai tu avuții
Destule? N-ai destule, tu, căminuri
Ca ăsta, ca să mai scăpăm de chinuri?
Știi doar că roabă nu-s nici unei frici
Și tremur doar cînd tu nu ești aici;
Doar pentru viața ta mă tem cu cînd
Fugi de iubire, lupta căutînd.
Duios cu mine ești, și e ciudat
Cu Firea că te lupți încrîncenat."

— „Da, m-am schimbat: ca viermele-n picioare
Călcat am fost — și-s șarpe-n răzbunare.
Speranță mi-i iubirea ta — și-atît,
Căci cerul mă urăște, m-a urît;
De te iubesc, iubirea, ah, temei
Își are-n ura grea față de ei;
Și de-aș iubi, Medora, omenirea,
S-ar stinge pentru tine,-n piept, iubirea;
Dar nu te teme: spune tot ce-a fost
Că tu-mi vei fi pe veci al vieții rost;
Ci, fii, Medora, tare: peste-un ceas,
Îți spun iar, pentru scurt timp, bun rămas."
— „Ah, peste-un ceas! Am presimțit și, iată,
Frumosul vis mi se destramă-ndată!
Un ceas! O, nu! Corabia de-un ceas,
Doar de un ceas făcut-a-n golf popas;
Surata i-i în larg, iar echipajul,
Neodihnit, și-ar pierde tot curajul;
De slăbiciunea mea nu-ți rîde, nu!
Vrei să mă pui doar la-ncercare tu!
Dar nu faci bine: inima mi-i arsă
Și-o amărăște gluma sau vreo farsă.
Rămîi, o, Conrad! Ți-am gătit ceva
Ușor, s-astîmpere nefoamea ta;
O, n-a fost nici o trudă... Spune *da*.
Culeș-am fructele care-mi părură
Cele mai bune... Și, pe curmătură,
Suit-am de trei ori, cu drag și dor,
Ca apă să-ți aduc din pur izvor;

Şerbetul tău, mai dulce ca oricînd,
Stă-n vas ca de zăpadă, aşteptînd,
Căci, ne-ndrăgind al viţei suc divin,
Mereu fugi, ca un musulman, de vin;
Nu-i un reproş... Eu nu zic că ţii post;
Şi de-asta veşnic bucuroasă-am fost;
Hai, masa-i pusă... Lampa de argint
N-o să ne-o stingă vîntul... Cu alint,
O să cîntăm şi-o să dansăm, de vrei,
În jurul tău tot cîrdul de femei;
Sau din ghitară o să-ţi cînt ceva
Să-ţi legene visarea. De cumva
N-ai gust să-ţi cînt şi crezi că n-are rost,
O să citim un basm din Ariost[9],
Păţania Olimpiei[10], pe vremi
Iubită şi uitată. O, mă tem
Că de-ai pleca acum, ai fi mai rău,
Mai crud ai fi decît iubitul său!
Îmi amintesc: era un cer senin,
Şi tu ai rîs cînd eu, glumind puţin,
Dar şi cu frică, ţi-arătai, de sus,
Al Arianei ostrov[11] şi ţi-am spus,
Spre a scăpa de-un gînd apăsător:
«Şi Conrad, poate, veşnic călător,
Pe marea-ntinsă va pleca-ntr-o zi,
Şi înapoi niciodată n-o mai veni»...
Dar Conrad m-a-nşelat: mulţi ani s-au tors
Şi Conrad totdeauna s-a întors..."

— „Mereu am să mă-ntorc, odorul meu!
Cît timp trăiesc, am să mă-ntorc mereu!
Dar vremea zboară şi-al plecării ceas
Se-apropie. Îmi spui să fi rămas?
Mă-ntrebi ce ţel mă mînă? Mi-e ascuns.
Adio-i durerosul meu răspuns.
Ţi-aş povesti, de-aş mai avea răgaz...
Dar nu te teme: braţul mi-e viteaz,
Duşmanii nu sînt chiar de mîna-ntîi,
În ostrov fără sprijin nu rămîi:
Un pîlc mai mare că în alte dăţi
Te va feri de griji şi greutăţi.
Ţi-or ţine de urît, cum bine ştii,
Matroanele şi junele soţii.

Tu mîngîie-te că-n curînd mă-ntorn
Şi-am să rămîn mai mult... Auzi! Un corn!
Dă Juan semnalul! Plec să-l mai ajung!
Adio! Ah! Sărută-mă lung... lung...!"

Şi sare ea, ca-n braţe el s-o strîngă,
De el lipindu-şi capul ca nătîngă.
El n-o privi, să nu vadă curgînd
Din ochii ei nú stropi — ci chin bolînd;
Iar părul ei sălbatic, răvăşit,
Pe braţe i se-nvălura, vrăjit;
Iar inima-i, ce-n ea-l purta pe *el*,
Ce slab bătea! Mai n-o simţea defel.

Ci tunul de-asfinţit dădu semnal
Şi blestemă acel apus fatal,
Şi-o strînse lung la piept pe ea ce, încă,
În ochii lui privea cu rugă-adîncă,
Şi-o duse la culcuş — şi cînd priví-o
Lung, iar, simţi pe veci că-i spune-adio.
Simţi că-i viaţa lui... Duios, pe frunte
O sărută şi,-apoi, grăbi spre punte.

XV

„Iar a plecat?" — De cîte ori mai poate
Suna-ntrebarea în singurătate?
„A fost — şi iar nu e!" — De jale moartă,
Se avîntă spre-a naltului turn poartă,
Şi,-acolo, a piratului consoartă
Vărsă şuvoi de lacrime nătînge,
Dar fără să-şi dea seama că le plînge,
Că-s mari şi grele — însă a ei gură
Să-i strige-„Adio!" — nu era-n măsură,
Căci credem în fatal cuvîntul care
Topeşte şí-n speranţă disperare;
Durerea brazde-a tras pe chipu-i pal;
De nu le şterge-al Timpului greu val;
Şi se răciseră-ai ei ochi de-azur
Scrutînd pustietăţile din jur;
Îl vede parcă... El e, dar departe!
Şi iarăşi prinse lacrimi să deşarte
De sub gingaşe pleoape, din izvoare

Mereu de lacrime zămislitoare.
Își strînse pieptu-n mîini: „Ah, ah, s-a dus!"
Apoi le ridică spre ceruri, sus,
Văzu cum, jos, se zbate marea, cum
Corabia gătită e de drum,
Și iar intră în turn prin larga poartă:
„Vai, nu, nu-i vis — bătută-s rău de soartă!"

XVI

Din stîncă-n stîncă, iute coborînd,
El să se uite înapoi nici gînd,
Dar tremura la cotituri că, iar,
Putea să vadă turnul solitar
Care îl saluta din depărtare
Cînd se-ntorcea cu vasul de pe mare —
Și, mai ales, cea rază-a frumuseții
Ce-i risipea, pe frunte, vălul cetii.
Să n-o mai vadă, nu, căci ce durută
E-a fericirii clipă, de-i pierdută!
O clipă, totuși, se opri... Consorții
Să-și lase oare el în voia sorții?
Nu, nu-i demn de un căpitan s-asculte
De-ale Femeii triste lacrimi multe!
Văzîndu-și vasul și că briza-i bună,
Puterea sufletului și-o adună
Și iar grăbit coboară — și,-n auz,
Surprinde lărmuiala pe taluz
Și,-n port, scrîșniri de scripeți, vreun semnal,
Ori vîsle clipocind pe clin de val;
Pe mus îl vede pe-un catarg și, iată
Umflată pînza, ancora săltată;
Cei de pe țărm fac cu batista semn,
Urare de drum bun, la lupte-ndemn.
Și steagu-nsîngerat văzîndu-l bine,
De slăbiciunea lui îi fu rușine.
Cu piept sălbatic, ochi de foc fierbinte,
Puternic iar, la locul lui se simte,
Și sare, zboară și, ajuns aproape
De ale mării mișcătoare ape,
Stă să răsufle-un pic, trăgînd în nări
Răcoarea brizei necuprinsei mări;
Să nu dea celorlalți de grabă semn,

Păși apoi mai lent, mai țeapăn, demn,
Căci învățase-a stăpîni ca nimea,
Prin arta comportării lui mulțimea:
Mers mîndru, ochi privind în față, drept,
Văzînd parcă nimic, stîrnind respect,
Căutătura gravă, cu știință,
Dar nelipsită de bunăvoință.
Prin asta-i stăpînea, dar modulații
Avea în glas cînd și-ndemna piratii,
Și frica le-alunga din sîn, oricînd,
Prin plinu-i de încredere cuvînt,
Rostit din inimă, cu bunătate;
Dar asta rar să se întîmple poate,
Căci nu cere-nțelegere nicicui,
Ci numai să i se supună lui;
Scăpat de-un chin ce, tînăr, l-a durut,
Să vrea nu mult iubit, ci mult temut.

XVII

În ordine-i stă garda-n jur... — „Sînt gata
Cu toții?" Juan răspunde: — „Toată ceata
Pe vas e; barca doar pe căpitan
L-așteaptă." — „Bine... Mantia, Juan,
Și sabia!" Cît pîn-la trei să numeri,
Fieru-i la brîu sta, mantia, pe umeri.
— „Să vină Pedro!" Conrad îl salută
Cu amicală înclinare mută,
Zicînd: — „Tu ia tăblițele-astea toate;
Pe ele-s scrise lucruri însemnate.
Ca ochii tăi din cap să le păstrezi,
Iar pe Anselmo-ntors cînd ai să-l vezi,
Porunca mea să-i treci... Dublează straja;
Noi în trei zile iar vedea-vom plaja,
De-i vîntul bun... Cu bine!" — Apoi, după
Ce-i strînge mîna, sare în șalupă.
Se-mplîntă vîsla-n val și,-n urma ei,
Fosforescente sar, din val, scîntei.
Pe punte iată-l... Lung semnal din fluier,
Și totul e mișcare, freamăt, șuier;
Cum vasul de comenzi ascultă-i place
Și-ale piraților mișcări dibace
Le-aprobă, spre Gonzalvo dînd din cap;

Dar, brusc, ce chin cumplit îi e casap?
Stă țeapăn... Turnul și-a zărit pe stîncă
Și-și zice că Medora mai stă încă,
Privindu-i, tristă, vasul... Niciodată
Mai mult el nu iubise-n viața-i toată.
...Ci capu-ntoarce, stăpînindu-și firea,
Că-i fură treburi pînă-n zori gîndirea;
Coboară cu Gonzalvo în cabină
Și planul și-l dezvăluie-n lumină
De lampă — iar sub lampă stă o hartă
Cu tot ce cere-a navigării artă.
Stau pîn-la miezul nopții, dezbătînd.
Ce-i noaptea cînd ai planuri mari în gînd?
Sub vînt prielnic, vasu,-n vremea asta,
Zbura ca șoimul peste marea, vasta,
Trecînd de-un șir de insule, s-ajungă
În portul jinduit de vreme lungă;
Ah, prin ochean se-arată la vedere
Trufașa pașei flotă de galere.
Și văd, prin strălucia ceții zeghe,
Cum turcii stau și nu prea stau de veghe.
Ușor își află Conrad loc în radă,
Spre a se pregăti de ambuscadă,
Ascuns de-a unui promontoriu stîncă,
Ieșită mult din marea cea adîncă.
El nu-i trezi pe-ai săi: de luptă gata,
Armată pînă-n dinți îi era ceata.
El calm sta, urmărind al navei curs,
Vorbind tot calm, vai, despre sînge curs!

Cîntul II

*„Conosceste i dubbiosi desiri?"**
DANTE, *INFERNUL*, V, 120.

I

Galere,-n golful Coron[12], sute-s; ard
Lămpi în oraș — și stau puțini de cart,
Căci chiar Seid-Pașa stă și-și serbează

*„Acea demult nesigură dorință" (trad. G. Coșbuc).

Izbînda viitoare cu emfază.
Să-i lege pe piraţi în lanţuri, ah,
Pe iatagan jurat-a şi Allah;
Firmanu-i şi porunca-i ascultînd,
S-au strîns galere şi oşteni de rînd
Ce, ca şi el, umflaţi în pene, iată
Că-n gînd şi-mpart o pradă multvisată,
Chiar dacă dúşmanul dispreţuit
Departe-i încă... Însă, negreşit,
Cînd vor porni galerele în zbor,
I-or nimici chiar în bîrlogul lor.
Pot străjile să doarmă somn firesc,
Visînd cum pe corsari îi nimicesc;
Mulţi bîntuie prin tîrg şi, ca zevzeci,
S-arată bravi lovind în bieţii greci,
Că-i demn de-un musulman acest năravr
De-a-l speria cu sabia pe-un sclav
Şi, jefuindu-i casa lui umilă,
Să nu-l ucidă, azi pornit pe milă;
Doar unul, mai cu toane, lama, cică,
Şi-o-ncearcă-n ei, să vadă de despică.
E toată noaptea un bairam drăcesc,
Şi grecii, liberi de se vor, zîmbesc
Şi greu şi-năbuşe înjurătura
Cît timp e încă-n tîrgul lor strînsura.

II

Seid-Paşa, pe perne răsturnat,
Sta-n marea sală, c-un turban legat.
În preajma lui, agii bărboşi şi, vraf,
Bucatele. Acuma, din pilaf
Se înfruptau, căci cina-i pe sfîrşit:
Seid sorbi-va un rachiu oprit
De Mahomed, iar ceilalţi trîndavi
Un suc de Moka[13], slab, adus de sclavi.
În loc de vin, se-ndoapă cu-acest suc
Şi trag cu sete mare din ciubuc.
În sunetele unei muzici dulci
Cadînele dansează. Da: te culci
Şi lin adormi, pe perne de atlas,
După chiolhan în vreme ce, pe vas,
Te întristează vuietul marin

De-a lungul nopții reci. De la festin
S-or duce,-n zori, pe nave. Pîn-atunci
Se veselesc. Sălbaticele stînci
Le vor preface-n pulberi: din *Coran*
Aflat-au c-au să-l zvînte pe dușman.
Oștirea-i înarmată și sînt mulți,
Pe cînd ceilalți: o ceată de desculți.
E de-nțeles că-i vor zdrobi ușor:
Izbînda-i, de pe-acum, de partea lor.

III

Cu mii de plecăciuni, pășind încet,
Un sclav intră în sala de banchet.
Sfios, înaintînd tîrîș-grăpiș,
Abia-ndrăzni să-ndruge: „Un derviș,
Ostatec al piraților, e-aici.
Scăpă cu fuga de la venetici,
Și roagă să-l primiți!“ Seid-Pașá
Dădu din cap, și el intră. Pășca
Șovăitor, cu brațele cruciș
Pe vesta-i verde, și-acest sfînt derviș,
Părea sleit de lungul post, mai mult
Decît de ani. Părea că asprul cult,
Nu teama, gălbenise chipu-i smead.
În negre bucle pletele lui cad,
Așa cum cere datina, și el
Le poartă cu mîndrie. Mărunțel
Îi pare trupu-n largul, lung stihar
Ce-acoperă un suflet plin de har.
Mesenii toți îl ațintesc avid.
Abia așteaptă semnul lui Seid.
Dar pînă cînd Seid să-i facă semn,
El îi înfruntă liniștit și demn.

IV

— „De unde vii, om sfînt?“ — „De la corsari
Am izbutit să fug!“ — „Acești tîlhari
Te-au prins în ce loc și cu ce prilej?“
— „Din Scalanova[14], vîntul, în vîrtej,
Ne-a prăvălit spre portul Scio[15]. Ah!
A fost, pesemne, vrerea lui Allah.

Ne-au prins piraţii. Ne-au trecut sub furci.
I-au jefuit pe negustorii turci.
De moarte nu mă tem, căci nu pun preţ
Pe zbuciumul pribegei mele vieţi.
Dar într-o seară, un pescar sărman,
Mi-a dat prilej s-ajung la un liman,
În barca lui şi slobod să fiu iar.
Sosii aici, urmîndu-l pe pescar.
Sub ocrotirea ta, înalt stăpîn,
De ce m-aş teme, oare, să rămîn?"
— „Ce fac piraţii? Nu fac pregătiri
Să-şi apere comorile? N-au ştiri
C-o să pornesc spre cuibul lor scîrnav
De scorpioni, cu oastea mea de bravi,
Să-i facem praf şi pulbere?" — „E greu,
O, prea-înalt stăpîn, pîndind mereu
Prilejul de-a scăpa, să mai ocheşti
Ce pun la cale ei, după feresti.
N-am auzit decît frămîntul lung
Al valului, căci nu credeam s-ajung
Să plec din locu-acela blestemat.
Priveam, din zori şi pînă-n scăpătat,
Ceriescul drum al soarelui, mai viu
Pentru un om cu sufletul pustiu
Şi-neătuşat într-un vrăjmaş tărîm.
Căci lanţul trebuia să mi-l fărîm,
Să rătăcesc iar slobod, ca să pot
Să-mi bucur ochii, sufletul meu tot,
Cu farmecele minunatei firi
Şi să-mi alung tristeţea din priviri.
Dar judecă: dacă-am putut să scap
N-aş crede să le treacă lor prin cap
Că-i paşte vreo primejdie. În van
Aş fi rugat eu cerul, la liman
Să mă îndrume, dacă paza lor
Era mai aspră. N-aveam ajutor.
Aşadar cred că lîncezii străjeri
Ce m-au lăsat să fug, nu au puteri
Să-ţi ţină calea, dacă năvăleşti
Cu toată oastea şi îi strîngi în cleşti.
Mă simt cam istovit, înalte domn,
Nevoie am de hrană şi de somn

După atîta zbucium. Sînt nevoi
Firești, stăpînul meu. Allah cu voi!
Îngăduiți-mi un repaos!" — „Stai
Om sfînt! Așteaptă! Vreau răspuns să-mi dai
La întrebări. Așază-te! M-auzi!
Îți poruncesc de-ndată să-mi răspunzi.
O să-ți aducă sclavii să mănînci.
N-ai să postești la masa mea! Atunci,
Fii gata să-mi răspunzi pe larg, deschis,
Căci tainele nu-mi plac!" — Abia a zis,
Și omul sfînt a tresărit. Ba chiar
L-a săgetat cu ochii lui de jar.
Nu-i e pe plac acest ospăț ales,
Sau comesenii? Greu de înțeles!
O clipă, doar, la față s-a aprins.
Luă loc tăcut — dar nici nu s-a atins
De-alesele bucate, ca și cum
Aveau otravă-n ele. După drum,
Și postul îndelung, părea ciudat.
— „Derviș! Ce tăun te-o fi pișcat?
Te crezi printre dușmani? Sau ai dovezi
Că cina e spurcată? Cum cutezi
Să dai în lături sarea, sfîntul gaj
Ce-aduce împăcare-ntre vrăjmași,
Zdrelește spada și în frate bun
Preschimbă-un oaspe nepoftit?" — „Nu spun
Că n-ai dreptate, pașă. Dar presari
Sare-n mîncări de soi și sînt prea tari
Aceste băuturi. Eu mă hrănesc
Cu rădăcini, iar seteа-mi potolesc
Cu apă de izvor. Sînt aspre legi
Ce mă opresc, de-aș fi chiar între regi,
Să-mpart cu altul pîinea. Nu ascund.
E straniu, știu, dar singur eu răspund
De fapta mea, cum scrie și-n *Coran*.
Nici pentru tronul marelui sultan
N-aș încălca prea-sacrul jurămînt,
În văzul lumii de-aș mînca, nicicînd
Profetul nostru n-ar îngădui
Să plec la Mecca-n hagialîc." — „O fi!
Fă cum te taie capul! Fii ascet!
Ar fi-ntrebări destule, berechet,
Tu să-mi răspunzi la una: Cîți... Dar ce-i?

E ziuă-afară? Scapără scîntei
Vreo stea deasupra portului? Un foc!
Săriţi! La arme! Blestemat proroc!
Am fost trădaţi! Ard vasele în port!
Dervişe! Cîine! N-ai să scapi nici mort!
Hangerul meu! Voi capul să-i retez!"

Dar slujitorul tainicului crez,
Dervişul, luminat de vîlvătăi,
Se preschimbă ca-n basme. Ochii săi
Sclipiră scurt, sclipiră cu dispreţ
Şi se-avîntă, precum un călăreţ
Se-avîntă-n şa. Cît ai clipi şi-a rupt
Veşmîntul sfînt şi scufa: dedesubt
Luci pieptarul gros, de za — pe cap
Oţelul căştii. Garda de harapi
Se fistîci crezînd c-o fi vrun drac
Trimis de iad spre-a le veni de hac.
Învălmăşala, norii deşi de fum,
Din foc ieşind şi-al torţelor duium;
Lungi gemete şi urlete de groază
(Căci săbii se ciocnesc, împung, retează),
Privelişti de infern pe ţărm durează.
Fug sclavii în răspăr, căci spaima-i frînge
Cînd văd pe mare şi uscat doar sînge.
În van, Seid, strigi cu mînie-n grai:
„Să-l prindeţi pe derviş, pe Zatanai[16]!"
Căci foc piraţii daseră, pe val,
Cît n-auziseră al lui semnal
Dar scoase cornul şi sună. Grăbit,
Alt corn răspunse... „Nu m-aţi părăsit!
Săriţi, prieteni!" Şi porni spre porţi,
Lăsînd în urma lui răniţi şi morţi;
De spaimă-s toţi cuprinşi şi fug, şi,-n praf,
Turbane rupte se adună vraf.
Fug, fug... Doar unul braţul şi-l ridică,
Vrînd ţeasta să-şi ferească, mort de frică.
Chiar şi Seid, turbat, o ia la goană,
Ameninţînd mereu, dar de pomană;
Nu-l sperie pe el al morţii prag,
Dar Conrad e cumplit în vălmăşag
Şi-l scoate din sărite cruntul gînd
Că-i ard galerele de tot, pe rînd;

Şi barba-şi smulge, spumegînd de ură[III],
Şi fuge, a piraţilor strînsură
Cînd vede c-a ajuns, cumplit blestem,
La porţi — şi dau să intre în harem,
Şi-ai lui cad în genunchi, cer îndurare
Şi iatagane-aruncă-n grabă mare,
În timp ce-ale corsarilor, nătînge,
Lovesc şi fac să curgă val de sînge.
Corsarii năvălesc spre-acel ungher
Unde-i chemase cornul. Milă cer
Turcii-n genunchi şi cad mereu, loviţi
De sabia lui Conrad, istoviţi,
Gemînd şi zvîrcolindu-se pe jos:
Îşi împlinise ţelul sîngeros.
Corsarii îl aclamă cînd îl văd
În mijlocul cumplitului prăpăd,
Ca-n vizuina lui un leopard
Rupînd din pradă. — „Navele lor ard.
I-am pus pe fugă... Dar mai e Seid.
S-a furişat pe-o uşă, după zid.
Ard navele! Dar pentru ce, ostaşi,
N-am pune foc întregului oraş?“

V

Cu torţe-aprinse-n mîini, corsarii fug
Să pună foc. Palatul e un rug,
Şi-n prada unei crude bucurii
E Conrad printre viile făclii.
Dar iată c-a pălit. Al lui auz
A prins un vaer depărtat, confuz,
Un plînset de femei, un jalnic plîns,
Şi dintr-o dată inima-i s-a strîns,
Deşi într-însa mila n-avea loc.
— „Ah! Doamne sfînt! A luat haremul foc!
Scăpaţi din foc femeile, soldaţi,
Cu preţul vieţii voastre! Alergaţi!“
Doar dragi soţii avem şi noi, piraţii,
Şi ţinta răzbunării ni-s bărbaţii.
Pe cei slabi să-i cruţăm de-o crudă soartă!
Să nu uităm, căci cerul nu ne iartă!
Urmaţi-mă, şi sufletele noastre
Le vom spăla de-o crimă, prin dezastre!

Urcă pe scară-n flăcări. Ușa grea
Căzu. Ardea podeaua! Te-neca
Funinginea și fumul. Prin odăi
Intră pe rînd, cu încă trei flăcăi,
Și ameţiti de fum, dar îndrăzneți,
Scăpară de la moarte zeci de vieți.
Corsarii se luptau din răsputeri
Ducînd pe brațe dulcile poveri,
Deodată parcă îmblînzit, căci el,
El, Conrad, cu voința-i de oțel,
Putea din fiare să-i preschimbe-n miei.
Dar ia priviți! Prin ploaia de scîntei,
Pe cine duce, oare,-acum Conrad,
Departe de pereții care ard?
Nu-i ca iubita omului pîndit
Spre-a fi de el ucis? Nu-i, în sfîrșit,
Frumoasa Gulnar[17], ruptă ca din rai?
E ea, regina-ntregului serai!

VI

O clipă, Conrad zăbovi, puțin.
Spre-a o trezi pe Gulnar din leșin.
Și turcii se opriră-n loc, uimiți,
Cînd luară seama că nu-s fugăriți;
Și rîndurile-și strînseră, apoi.
Seid se dumiri c-acești eroi,
Pe lîngă oastea lui, erau un fleac.
Se-napoie, deci, gata de atac,
Setos de sînge, mînios c-a fost
Prea lesne înșelat. Din adăpost
Ieșeau matrozii turci, răcnind de zor:
„Alla il Alla!"[18] nerăbdători
Să se răzbune. Iată-i cum irump!
Corsarii și-or plăti izbînda scump!
Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte
Cer musulmanii și, turbați, 'nainte
Dau buzna... Și le fac piraţii faţă
Luptînd, știind că luptă pentru viaţă.
Și Conrad înțelese că-i pierdut.
Ciracii, ce făceau în juru-i scut,
El îi văzu-ncolțiți, văzu cum pier
Străpunși de al harapilor hanger.

„Nu vă lăsaţi! Să ne tăiem un drum!“
Zadarnic se-ncordară: n-aveau cum.
Strînşi, ca-ntr-un cerc de fier, mureau pe rînd,
Muşcînd ţărîna şi curînd, curînd,
Striviţi, împrăştiaţi, loviţi mereu,
Cîţiva se mai luptau, suflînd din greu.

VII

Dar, cît nu rencepură a se bate,
Gulnar şi toate ale ei surate,
Cum poruncise Conrad, duse fură
În altă otomană bătătură,
Ca tot haremul lacrimile grele,
Ce spaima le-a stîrnit, să şi le spele.
Ci cînd aminte îşi aduse iar
De-acel glas tandru oacheşa Gulnar,
Mult se miră că omul, lac de sînge,
Conducător al luptelor nătînge,
Mult mai duios era decît Seid
La ceas cînd de plăceri era avid
Şi îi părea c-o face fericită
Pe sclava lui, cu inima-i zgîrcită.
Iar Conrad o făcuse a simţire
Că parcă drept avea la ocrotire!
Îşi tot zicea: — „O, ştiu c-ar fi păcat,
Dar vreau să-i mulţumesc, căci n-am uitat,
De spaimă, că salvat-a viaţa mea
De care lui Seid nici că-i păsa.

VIII

Îl şi văzu curînd cum luptă crunt,
Cum morţi în jurul lui cu droaia sunt,
Însîngerat dar hotărît să-şi vîndă
Scump pielea şi întîia lui izbîndă;
Dar, neputînd muri, fu prins şi dus
În lanţuri, spre a fi la chin supus,
Căci Răzbunarea timp avea acum
Să născocească noi torturi, duium,
Salvîndu-i viul sîngelui uncrop,
Ca să i-l verse iar, dar strop cu strop,
Căci îşi avea Seid plăcerea scop

În chinu-i... Oare-acesta-i omul demn,
Urmat de crunți piraţi doar la un semn
Al mîinii-nsîngerate? L-are-n faţă,
Calm, regretînd doar că mai e în viaţă.
Rănit uşor, ar săruta o mînă
Ce l-ar ucide... Fúria nu-l mînă
Pe-un turc, cînd toţi ai săi ucişi au fost,
Să-i curme şi lui viaţa fără rost?
El să rămînă-n viaţă, tocmai el
Ce moartea-şi căutase în măcel?
Simţea ce simte orice muritor
Cînd soarta-l judecă necruţător
Pentru trecute crime — şi răsplata
Prin chinuri să-şi primească era gata.
Ameninţa mulţimea furibundă,
Dar el sta mîndru spaima să-şi ascundă,
Şi chipu-i stăpînit, sever, distins,
Părea de-nvingător şi nu de-nvins;
Chiar de era durerii crunte pradă,
Durerea nimeni n-apuca să-i vadă.
Urlau departe dúşmanii obraznici,
Însă războinicii ce-i erau paznici
Nici gînd să îl insulte prin nimica
Pe cel ce-i învăţase ce e frica;
Iar cei ce-i fură spre-nchisoare pază,
Tot timpul l-au privit cu mare groază.

IX

Un vraci veni şi-l cercetă, uşure,
Să vadă cît ar mai putea să-ndure.
Destul ca-n lanţ să-l strîngă fără smintă
Şi, mai tîrziu, durerile să simtă,
Căci mîine, spre-asfinţit, or să înceapă
Pe osîndit să-l tragă-n vîrf de ţeapă
Şi-n zori, să vadă îşi vor da silinţa
Cum şi-a-ndurat piratul suferinţa;
E-un crunt supliciu, moartea-i pe-ndelete
Şi osînditu-i chinuit de sete,
În timp ce lacomi, pînditori, vultúrii
Roiesc în jurul stîlpului torturii,
Iar victima tot strigă: „Apă! Apă!".
Dar ar muri, de-ar bea, cel tras în ţeapă.

...Şi pleacă vraciul, paznicii lăsîndu-l
Pe Conrad să-şi închine morţii gîndul.

X

Greu de descris ce simte... Nici chiar el,
Victima, cred că nu ştia defel;
E-un hău în suflet, crunte războiri
Ce-mbină şi destramă-alcătuiri
În groaznice-ncîlceli, şi-n van, tîrziu,
Căinţa strigă: „Doar ţi-am spus!“ Toţi ştiu
Că nemblînzitul se revoltă şi
Că slabii-s doar meniţi a se căi.
Un suflet dîrz nu-i zdruncinat nici chiar
La ceas cînd, singur, copleşit de-amar,
El sieşi se dezvăluie deplin;
Nu-i e vreo zbuciumare veşnic chin,
Chiar dacă, în cohorte lungi şi sumbre,
L-asaltă ale amintirii umbre.
Ambiţii pier; regret iubirea-i... Viaţă
Şi glorie?... Le-nghite-a morţii ceaţă!
La bucurii renunţă şi la ura
Pentru călăi ce-i chinuie făptura;
E sterp trecutul; viitoru-i vis;
Nu-i pasă de infern sau paradis.
Dau buzna fapte, gînduri neuitate,
Dar mult prea vii acum şi-ncrîncenate;
Plăcute, triste întîmplări mărunte
Acum i-s judecăţii crime crunte;
Şi gîndul la tot răul săvîrşit
Crunt arde-acum, de-a ars ani lungi mocnit.
O dezgolită inimă, oricînd, —
Într-un cuvînt — e un deschis mormînt.
Cît nu vine-a Mîndriei mînă largă,
Oglinda sufletului să o spargă,
Mîndria şi curajul sfidătoare
Privesc cumplita-nfrîngerii urmare.
De frică toţi ştim; cel ce-o poate-ascunde
Făţarnic, fie lăudat oriunde.
Curajul laşu-şi laudă, limbut,
Şi fuge; bravul stă şi moare mut,

Căci el s-a oţelit din timp — şi-i pasă
Mult prea puţin de-a morţii crudă coasă.

XI

Zăcea în turnul nalt, încătuşat,
Într-o chilie, Conrad. Din palat
Mai rămăsese un morman de scrum.
Seid, cu-ai lui, se strămutase-acum
În foişoru-acesta primitiv
Şi-l închisese-aici şi pe captiv.
Nu-şi plînge soarta Conrad, căci la fel
Ar fi făcut cu-nvinsul lui şi el.
Zăcea răpus, pe lespezi, încercînd
S-alunge slăbiciunea, dar un gînd
Îl hărţuia întruna: „... Va-nfrunta,
Medora, vestea asta?“ cugeta...
Şi de mînie luat, cătuşa grea
El o izbi, cu sete, de podea.
Dar se gîndi că nu-i nimic de dres
Şi-şi înfrînă al furiei acces.
Un pal surîs pe buze-i înflori.
„Mai am, cu totul de trăit o zi.

Au să mă schingiuiască. N-au decît!
Să dorm puţin. Să nu fiu amărît.
Odihna-i lucrul cel mai înţelept,
Căci numai astfel le voi ţine piept.“
Aşa zicîndu-şi, se tîrî greu şi
Pe o saltea căzu şi adormi.

Măcelul, început la miez de noapte,
Un ceas ceru să săvîrşească fapte
Şi crunte fărdelegi... De prinde s-ardă,
El timpul nu-i obişnuit să-şi piardă;
Fusese Conrad, într-un ceas, pe rînd,
Derviş, fugar, şef de piraţi luptînd,
Salvînd şi nimicind, tîlhar şi domn,
Prizonier şi om răpus de somn.

XII

E către ziuă. Conrad doarme-adînc
Şi-abia respiră, ca în somn un prunc.
De-ar fi acesta somnul veşnic! Dar
Cine priveşte ţintă la corsar?
Prieteni n-are-aici. Să fi venit
Vreun blînd seraf la bietul osîndit?
Nu! E-o fiinţă tot din lut şi praf,
Dar mai frumoasă chiar ca un seraf.
Ţine-un fanar în dreapta-i dalbă; lin
Cu stînga îl fereşte de lumini
Pe cel ce doarme pe podea întins.
Îşi va deschide ochiul spre-a fi stins
Pentru veşnic! Cum de a pătruns,
Pînă-n chilia unde-i el ascuns,
Această zînă cu păr negru, lung.
Stropit cu perle, ochi care străpung,
Obraji de lapte şi-al ei trup mlădiu,
Nălucă sub veşmîntul străveziu,
Călcînd pe lespezi mîngîios şi mut,
Ca fulgii de zăpadă ce-au căzut
În timpul nopţii, albi c-al ei picior —
Cum de-a pătruns, cu pasul ei uşor,
Şi-a străbătut prin brîul de străjeri,
Prin noaptea grea de beznă şi tăceri?
O, nu-ntreba! Se află vrun zăgaz
Să stăvilească al femeii pas,
Cînd mila-l mînă şi-al juneţii jar,
Ca pasul lin al mîndrei flori, Gulnar?
Somn n-avea... Cît Seid dormea întins,
Visînd cum îl va schingiui pe prins,
Plecă, luînd inelul cu pecete
Ce,-ades, Seid în joacă i-l mai dete;
Tot arătînd inelul lui Seid,
Trecu uşor de-al străjilor des zid,
Căci rupţi, răniţi, oprindu-li-se tihna,
Lui Conrad toţi îi pizmuiau odihna;
Cu mădulare-ntinse, capu-n piept,
Stăteau, şi un străjer n-aflai deştept.
Doar se-nclinau în pripă la inel,
Cine-l purta ei neştiind defel.

XIII

Uimită, îl privi: — „Cum, doarme dus
Cînd alți ochi dorm durut c-a fost răpus?
Cînd eu mă uit la dînsul ca o sclavă
Îndrăgostită? Vraja i-i grozavă!
E drept că viața-i datorez, ba chiar
Mai mult, căci m-a salvat la greu amar.
Gînd prea tîrziu!... Dar, pssst, răsuflă greu...
O, dar s-a și trezit piratul meu!"
El capu-și ridică, orbit de-o rază,
Și de-o văzu, crezu că aiurează.
Mișcă un braț... Scrîșnire lanțuri și
Își dete seama că-i printre cei vii.
„Ce văd? Ești o făptură-aeriană,
Sau paznicu-i frumos ca o icoană?
— „Corsare, nu mă știi... Sînt o ființă
Ce-ți datorează-n veci recunoștință.
Din flăcări m-ai scăpat și, mai cu seamă,
De cruzii tăi ciraci — și-un gînd mă cheamă
Aici, nu știu de ce, nu să-ți fac rău:
Vreau să te scap de țeapă și călău."
— „Frumoaso, numai tu al morții hău
Nu mi-l dorești! Dar este dreptul Pașei
Să mă arunce-n brațele Cosașei.
Eu recunoscător îi sînt, oricum,
Pentru duhovnicul trimis acum."

Chiar de-i ciudat, la ceas de greu necaz,
Fac oamenii adesea mare haz;
Durerea e aceeași, grea, firește,
Și zîmbetu-i amar — dar se zîmbește
Și, uneori, să spună glume pot
Vitejii pe butuc de eșafod.[19]
Toți cei din jur pot fi-nșelați, afară
De omul care e sortit să moară.
De chinul îi era sau nu zănatic.
Conrad zîmbea, cu zîmbet cam sălbatic,
De parcă acest ceas putea să-i fie
Un ultim, scurt prilej de veselie,
Căci rar zîmbise, unicul lui jind
Omorul, jaful, luptele fiind.

XIV

— „Ți-e hotărîtă soarta, brav pirat.
Dar pașa poate fi înduplecat
De o femeie. Vreau ca al tău cap
Să-ți stea pe umeri. Vreau chiar să te scap.
Dar asta cere timp... și ești slăbit.
Se cere totul bine pregătit.
Dacă-ai da greș nici eu nu mai apuc
Să mai trăiesc: ne taie pe butuc.“
— „Ne taie, da... Răpus sînt... Nu mă tem
Că pot cădea mai jos, de alt blestem.
Nu-mi da nădejdi... Tu viața să nu-ți ristiți...
Cum, neluptînd să fug eu de restriști?
Să scap ca lașul *eu* din gheara sorții,
Cînd toți ai mei s-au înfrățit cu morții.
Dar după Una tot plîng ochii mei,
Cu lacrimi tandre, ca din ochii ei.
O, unde-i tot ce-mi sprijinea menirea:
Corabia și sabia, iubirea?
Pe Dumnezeu de tînăr l-am pierdut
Și-n fața Omului azi n-am vreun scut;
N-am să-l jignesc acum prin rugi deșarte,
La ceas de deznădejde și de moarte;
Să-ndur pot orice chin ursit de soarte;
N-am sabia, ca-n mînă să-mi mai scapere,
Ea care se cădea pe-ai mei să-i apere;
Iar vasu-i scufundat, sau pașa-l are...
Doar pentru ea pot rugi a înălțare!
Murind, voi frînge-o inimă mult dragă,
Ce singură de-acest pămînt mă leagă,
Făptură fermecată, fără seamăn,
De-i poate fi doar al tău farmec geamăn.“

— „Iubești pe alta, deci?... Dar ce să-mi pese
Că pe-alta ți-ai ales dintre alese?
Da, o iubești, și-o pizmuiesc, căci, iată,
Iubire află-n inimă bărbată
Și nu se zbuciumă ca mine cînd
Văd năluciri, aievea aiurînd.“

— „Cum, nu-l iubești pe-acela pentru care
Te-am smuls din a văpăilor dogoare?“

— „Pe crudul pașă? Focului din piept
Am vrut eu să-i răspund — ce-i drept, e drept·
Dar biata inimă iubi nu poate,
Cu-adevărat, decît în libertate.
E drept, sînt favorita lui — dar sclavă;
Minciuna e splendoarea mea grozavă.
Ades mă-ntreb: «Gulnar, iubești și tu?» —
Dar arde inima să strige *nu*!
Cumplit este să-ți schimbi cu sila firea,
Primindu-i unui neiubit iubirea,
Dar mái cumplit s-ascunzi e, recunoaște,
O nouă dragoste ce-n suflet naște.
El mîna-mi ia — i-o las, dar pe nevrute;
E rece, pulsul nu-i mai slab, mai iute,
Iar cînd mi-o lasă, moartă cade iar,
Căci neiubindu-l, nu-l urăsc măcar;
E rece buza mea cînd mi-o sărută
Și amintirea altora-i durută.
O, de l-aș fi iubit în vreo măsură,
Mi se putea schimba iubirea-n ură.
El vine, pleacă — nici nu-l văd nicicînd;
Departe mi-i de inimă și gînd.
Cînd iar mă voi supune lui, umilă,
Mă va cuprinde și mai mare silă.
I-s sclavă — însă viața mai nefastă
Mi-ar fi dacă i-aș deveni nevastă.
O, de s-ar stinge patima-i buimacă,
Ori și-ar găsi o alta ca să-i placă!
Nepăsătoare ieri muream — dar azi,
De-i voi primi iubirea ca-n extaz,
De dragul tău voi face-o, brav viteaz,
Căci m-ai salvat — și vreau să scapi cu viață,
S-ajungi la scumpa ta, s-o strîngi în brață.
Pe mine dragostea nu mă răsfață...
Adio... Nu te teme... Înc-o zi
Gulnar promite că vei mai trăi.“

XV

Ci mîinile-i în lanțuri ca la piept
Le strînse, și porni spre ușă, drept.
A fost la el? N-a fost? E-o nălucire
Pierită ca un vis de fericire?

Ce perlă însă-i scapără pe fiare?
O lacrimă a milei, sacră, care,
De albe mîini divine șlefuită,
Alină suferința negrăită.
O, lacrima din ochi de preafrumoasă
E scumpă însă și primejdioasă.
E scut al slăbiciunii, spadă, rugă;
Salvează, și ucide, și subjugă.
Feriți-vă: Voința, Judecata,
O lacrimă duioasă le dă gata!
Eroul[20] n-a pierdut o lume cînd
Pe Cleopatra o văzu plîngînd?
Iertat să fie triumvirul, dar
Pierd alții nu pămîntul, cerul chiar,
Și iadului se vînd, doar să nu plîngă
O muierușcă toată nuri, nătîngă.

XVI

Vin zorii iar — și fruntea i-i brăzdată
De temeri; i-a pierit speranță toată.
Cum va fi noaptea asta? Stîrv, în țeapă
Și vulturi să-l ciupească or să-nceapă?
Nu va vedea, nu va simți nimic,
Și roua, adunată pic cu pic,
Va-nviora pămîntul tot — doar el
Nu va mai fi înviorat defel?

Cîntul III

*„Come vedi — ancor non m'abbandonna."**
D NTE, *INFERNUL*, v. 103.

I

Pogoară soarele frumos nespus
Lîngă-ai Morecі munți, către apus,
Nu-nvăluit, ca-n nord, de pîcle, ci
Cu raze tot strălucitoare, vii.
Peste cuprins marin sclipirea-și pierde

* „Că sunt de el [amor] cum vezi și-acum robită" (trad. G. Coșbuc)

Şi daurește valul leneș, verde.
E zeu al bucuriei și lumina
I-i zîmbet peste Idra și Egina.
Tînjește peste-mpărăția-n care
Avu, dar nu mai are azi altare.
Din munți, prind umbrele mai iuți să vină
În golful tău, vestită Salamină,
Peste-ale lor boltiri, din ochii săi,
Revarsă Febus purpurii văpăi,
Și irizările, pe culmi sihastre,
Stau semne trecerii lui vii, măiastre,
Cît după piscul delfic nu se-ascunde
Și-adoarme-n brațele-nnoptării blînde.

Atena, în asemeni fapt de seară
Socrate l-a văzut ultima oară.
Triști, fiii tăi priveau și-apus de soare,
Și cum Socrate, bînd otravă, moare!
Ci, ah, nu! Soarele mai stă pe pisc!
Nu piere încă minunatu-i disc,
Dar razele în ochi de om i-s pale;
Pe munți curg umbre, nú-aurii paftale,
Și unde Febus a domnit în veci,
Pe-un plai de vrajă, varsă raze reci,
Căci cît de Citeron nici n-a trecut,
Zbura un spirit — cupa s-a băut.
În viață fără seamăn, cum și-n moarte,
Nu s-a temut și n-a fugit departe.

Dar, ah, dinspre Hymet către cîmpie,
Regina nopții maiestoasă-nvie
Și pîcle vestitoare de furtună
Pe fruntea-i și pe trupu-i nu se-adună;
Și-n cizeluri coloanele-oglindesc
Sublimul joc de vii lumini, ceresc;
Și tot suind pe boltă,-ncet, încet,
Cunună pune-n vîrf de minaret.
Se pierde-n crînguri de măslini pe unde
Sefizu-și mînă firavele unde.
Pe triștii chiparoși, peste moschee
Și peste veselul chioșc scînteie.
Cucernică e peste-un palmier
Ce-i lîngă templul lui Tezeu străjer.

Sclipiri, nuanţe, umbre, — sfînt decor —
Un tîmp doar v-ar privi nesimţitor!

Egeea Mare, nu departe, -n maluri
Şi-adoarme şi ea freamătul de valuri
Şi, peste-al undelor molatic şir,
Adună stropi de aur şi safir,
Iar insulele sumbre par pe lîngă
O mare ce-a prins raze-n val să strîngă.[21]

II

Nu-i asta tema mea — şi-atras de ea-s?
Dar cine, - Atena, te-ar privi un ceas
Şi nu ar cugeta, uitînd de toate,
La tine numai, magică cetate?
Au cine-al asfinţitului spectacol
Să-ţi uite poate, urbe de miracol?
O, nu cel cărui inima i-o roade
Un veşnic dor de-a sta printre Cyclade!
Şi-acest omagiu nu e-n van, că, doar,
Pe-aceste mări trăi al meu corsar.[22]
Întoarce-l, liber, tu, spre casă, iar!

III

Amurgul iar pogoară-n turn de veghe;
Medora-n suflet simte-a nopţii zeghe,
Căci de trei zile-a aşteptat, dar el
Nu s-a întors, veşti n-a trimis defel.
Furtuni n-au fost, ci doar un vînticel
Prielnic — şi Anselmo, revenit
În golf, spusese: „Nu ne-am întîlnit".
Desigur, altă soartă-avea un ceas
De sta s-aştepte-al lui Anselmo vas.

Răcoare-aduse briza dinspre larg.
Din zori, ea căutase un catarg,
Spre-amurg, împinsă iar de nerăbdare,
Din turn de veghe către ţărm de mare,
Năucă rătăci, cu suflet frînt
Şi nesimţind cum valul în frămînt
Veşmîntul i-l uda, gonind-o parcă.

Simțea cum frigul inima i-o-ncarcă
Și el atunci de-i răsărea în față.
Înnebunea ori se stingea din viață.

Ci vede bricul, o epavă care
Pe ea o căuta — și fiecare
Dintre pirați era rănit, rupt, frînt.
Știau doar c-au scăpat și-acasă sînt,
Dar seama nu-și dădeau prin ce minune.
De Conrad se fereau ceva a spune,
Iar cei ce, totuși, ar fi spus ceva,
Mult se temeau să nu-i audă ea.
Iar ea văzu, simți, dar, neclintită
Stătu să-nfrunte vitrega ursită,
Căci în gingașu-i trup avea putere
Să-ndure, să aștepte și să spere.
Cît mai spera, se chinuia durut:
Acum la ce — cînd totul e pierdut?
Dormind simțirile-i, prindea să-și zică:
„N-ai ce iubi — ce să-ți mai fie frică?"
Nu-s în Natură asemeni forțe dar
Se iscă din delir, din chin amar.
Le zise: „Toți tăceți? Tăceți! Eu știu
Că al meu Conrad nu mai este viu.
Aș întreba doar, greu i-i buzei reci,
În ce loc și-a aflat lăcaș de veci?"
— „Stăpînă, nu știm... Am scăpat cu greu,
Dar zice unul că, luptînd din greu,
Viu l-a văzut, căzînd prizonier."

Și-acum abia, secată de puteri,
Cuvintele-astea auzind, grămadă
Căzu, unui leșin de moarte pradă,
Cu sufletul de beznă plin, pe mal;
Și ar fi smuls-o-n mare crudul val,
De n-o scăpau piratii, stînd aproape,
Cu ochii plînși, de iureșul de ape,
Și nu-i stropeau cu apă pala față,
Și n-o readuceau astfel la viață,
Și slujnicele nu-i trezeau, acasă
S-o ducă pe sărmana preafrumoasă.
Apoi pe-Anselmo ei îl căutară,
Să-i ducă și lui vestea cea amară.

IV

La sfat, strigau: „Vrem cruntă răzbunare!
Vrem să-l salvăm! Plătim răscumpărare!“
Nici gînd de deznădejde: luptă vor,
De parcă-i el şi-acum în fruntea lor.
Cer toţi doar ca, în încleştări nebune,
De-i viu — să-l scape; mort de-i — să-l răzbune.
Vai duşmanului, căci puţini de-s, încă
Credinţa şi curajul li-s de stîncă.

V

Stînd în harem, în tainică-ncăpere,
Seid visează schingiuiri, tot fiere.
Iubirea, ura, gîndul lui barbar
Îl duc ba spre Conrad, ba spre Gulnar.
Ea la picioare-i stă, pîndind smerită
Să-i vadă fruntea cruntă descreţită
Şi dulce are-n negrii ochi văpaie,
Ca paşei inima să i-o înmoaie;
Dar numărînd rozarul[23], bob, cu bob,
El se gîndeşte la piratul rob.
— „O, paşă, ce izbîndă minunată!
Prins Conrad e, zdrobită-i a lui ceată!
El va muri, dar moartea-i nu-i măsura
Ce pe deplin ţi-ar stîmpăra şi ura.
Ce-ar fi să ţi-l răscumpere — şi ţie
Să-ţi dea, astfel, întreaga-i avuţie?
Căci umblă zvonuri c-ar fi strîns comori
Grozave: deci la ce bun să-l omori
Cînd azi, înfrînt, slăbit tu poţi oriunde
Să-l prinzi din nou, căci nu se poate-ascunde?
De moare, fug piraţii pe-alt coclaur
Cu nemaipomenitul lor tezaur!“
— „Un strop din al lui sînge nu-i destul
Plătit cu diadema din Stambul;
Un fir de păr n-ar fi plătit c-o mină
De aur, nescos încă la lumină;
Nu l-ar plăti comorile de vis
Ce basmele arabe le-au descris.
Nici cazna nu i-aş amîna un ceas,
De nu l-aş şti-n puterea mea rămas;

Eu stau și născocesc noi cazne-acum,
Să-i fie lung al suferinței drum."
— „Dar, vai, Seid, eu nu-ți cer îndurare,
Căci sfînt e dreptul tău la răzbunare.
Doar mîna pe comori rîvnesc să pui,
C-ar fi deșartă libertatea lui,
Căci ce piraţi mai are la-ndemînă?
Doar un cuvînt — și-ți cade iar în mînă."
— „Doar un cuvînt! Cînd e-n puterea mea,
Să-l las o zi doar liber aș putea?
La ruga ta? A ta, o, preafrumoaso?
Recunoștința tu uitării las-o!
Ghiaurul te-a vrăjit? Din foc și pară,
Au ştie c-a salvat el o comoară?
Îi mulţumesc și-l laud, dar ascultă
Un sfat ce vreau să-ți dau de vreme multă:
Mă minți, femeie! Cruntă bănuială
În mine orice vorbă-a ta răscoală.
Cînd te scăpa din flacăra năucă,
Au n-ai fi vrut cu dînsul să te ducă?
Nu, nu-mi răspunde, că-mi răspund, pe loc,
Obrajii tăi ce-s roșii, ca de foc.
Deci, preafrumoaso, bagă bine seamă
Că nu doar *el* mînia mea o cheamă.
O vorbă încă... Nu... Ah, blestemată
Să fie clipa cînd ai fost salvată!
Căci, moartă, te-aș fi plîns cu dor păgîn!
Acum însă-ți vorbesc ca un stăpîn;
Fățarnico, pot aripa să-ți frîng!
Nu prin cuvinte știu lovi nătîng,
Ci iute trec la fapte — seama bagă:
Știu pedepsi trădarea — nu-i de șagă!

Așa zicînd, se ridică să iasă
Cu flăcări în privirea lui tăioasă,
Dar cunoștea puțin femeia el,
Căci nu se sperie Gulnar defel;
El nu știa, Gulnar, ce-ți poate firea
Cînd răzbunarea-ți întețea simțirea.
De te jignea Seid, bănuitorul,
Tu milei tale nu-i știai izvorul;
Ca sclavă, aveai drept la fel să simți
Ca toți captivii roși de suferinți.

...Și iar stîrni mînia pașei vrînd
Să-i moaie inima — și-atunci un gînd
Ce li-i femeilor nenorocirea
Îi răscoli și mintea, și simțirea.

VI

Se scurg chinuitoare nopți și zile;
Neliniști prind pe Conrad să-l împile.
Îi lasă un răgaz al spaimei Soartea,
Cînd vede-n față chin mai crunt ca moartea,
Cînd orice pas în fața porții poate
S-anunțe cazne nemaiîndurate,
Și poate-un zgomot în clădirea veche
Să-i fie ultimul pentru ureche.
El frica-și înfrîngea prin dîrza-i fire,
Și-o dovedise cu deosebire
Stînd neclintit în sîngeroase lupte,
Sfruntînd furtuni și valurile-abrupte,
Căci luptele cînd fierb, la o adică,
Nu prea ai timp să te gîndești la frică.
Dar cînd ești ferecat și stai stingher,
De amintiri muncit, într-un ungher;
Cînd inima ți-o cercetezi cu-asprime,
Gîndind la soartă, fărdelegi și crime
Ce izbăvire n-au, că-i prea tîrziu;
Cînd n-ai alături nici un suflet viu
Să-ți dea curaj, măcar așa, un pic,
Spunînd că moartea nú-nseamnă nimic;
Că doar dușmanii,-n ura lor drăcească
Și-n ceasul morții-or să te ponegrească;
La ceas cînd cazne-aștepți, ce le îndură
Un suflet dîrz, dar carnea, sub tortură,
Prin urlete te poate rușina,
Zvîrlind o pată pe bravura ta;
Cînd părăsești o viață, nesperînd
Cu cei aleși s-ajungi în cer, curînd;
Cînd pierzi nu raiul doar, ci-un paradis
Terestru — al Iubirii tandru vis;
Acestea-s chinuri mai de nendurat
Ca ale cărnii pentru-ntemnițat.
Poți să le-nduri, tu, Conrad? Deocamdată,
Voința încă ți-e nestrămutată.

VII

Trecu o zi. Nu se-arătă Gulnar.
Apoi a doua și a treia chiar.
Lipsea mereu. Dar el avea temei
Să creadă că, prin farmecele ei,
Vrăjise pe Seid, căci într-altfel
S-ar fi sfîrșit din prima zi cu el.
Trecu și-a patra zi. Un uragan
Spre seară-aduse nouri de catran;
Izbea în țărm sălbaticul talaz
Și Conrad asculta-n chilie, treaz,
Neistovitul apelor colind
Ce răscolea în sufletu-i un jind
De-a înfrunta, din nou, acest abis
Clocotitor. Dar el zăcea închis,
Privind frămîntul zbuciumatei mări
De la fereastra tristei lui cămări.
Cît trăsnetele zguduiau chilia
Și fulgerele biciuiau Tăria.
Ci lanțu-atunci tîrîndu-și spre ferești,
Și-l înălță, ca fulgere cerești,
La ruga lui, în sclipitoare hoardă,
Să vină să-l trăsnească și să-l ardă.
Dar necucernicele rugi, chiar multe,
Au poate cerul sfînt să le asculte?
Furtuna-l ocoli ca un amic
Necredincios ce nu te-ajută-un pic.

VIII

La miezul nopții se-auzi-n locaș
Urcînd prin poarta grea, un zbor de pași.
Scrîșni în broască cheia. Presimțea:
Era din nou frumoasa Gulnar, ea,
Ocrotitorul, blîndul serafim,
Și, orice-ar fi făcut, era sublim
Gingașu-i chip, cum l-ar fi năzărit
Piosul gînd al unui eremit,
Deși mai pal acum, și-nfricoșat.
Privi cu ochi cerniți la condamnat
Și ochii ei spuneau, fără cuvînt:
„Ești osîndit să mori. Nădejdi nu sînt.

Doar una numai — se citea-n priviri —
Spre a scăpa de chin și schingiuiri."
— „M-am împăcat cu soarta. Nu mai sper.
O cale am: ea duce drept în cer.
De ce-ți pui viața-n joc pentr-un haiduc?
E drept să-mi pună capul pe butuc
Seid-Pașa. Destule fărdelegi
Am făptuit în viață..." — „Nu-nțelegi?
Am să te-ajut să fugi, de vrei ori ba.
De ce anume? Asta nu-ntreba!
Ești oare-atît de orb, Conrad? Nu vezi
Că mi-e rănită inima, sau crezi
C-ar trebui să spun ce nu-i de spus,
Că un corsar, mă ierte Cel-de-sus,
Mi-a răscolit ființa-ntreagă? Vai!
Am înțeles că-nchisă în serai
N-am fost decît o roabă, pînă ieri,
Slujind pentru alcov și mîngîieri.
Zadarnică mi-e dragostea: iubești
Pe alta. Știu! Mi-ai spus! Să nu-mi vorbești!
Și știu că e, în pătimașul foc,
Și ură și iubire, la un loc...
De spui că e ca mine de frumoasă,
Eu nu te las să mori — iar ea te lasă;
De te-ar iubi ca mine, nu, nicicum,
Tu singur n-ai fi stat, cum stai acum.
Ce-o ține-acasă cînd tu-nfrunți năpasta?
Așa se poartă c-un proscris nevasta?
Taci! Nu vorbi! Același iatagan
Deasupra noastră-atîrnă, de tavan.
De ai puteri și vrei s-ajungi la mal,
Ridică-te... și ia acest pumnal!
Urmează-mă!" — „Dar străjile-s la uși,
Chiar dacă dorm, iar eu sînt în cătuși.
Podoabele acestea zăngănesc.
Mi-s pașii-mpiedicați. Am să-i trezesc.
Degeaba mă îndemni să mă ridic:
Pumnalul nu-mi slujește la nimic!"
— „Știut-am să-i cîștig pe păzitori
De partea mea, corsar nencrezător!
Cădea-va lanțul la un semn. Aici
Cum aș putea să fiu fără complici?

Nu mi-am pierdut zadarnic vremea. Nu!
Şi chiar de fac o crimă, dacă tu
Vei fi salvat nu-mi pasă! Mă răzbun
Şi eu cum pot, pe crudul meu stăpîn,
Pe-acest satrap sălbatic, pe Seid.
Aş vrea să moară! Da! Am să-l ucid!
Te văd pălind, corsare. M-am schimbat!
Atîtea înjosiri am îndurat
În lunga mea robie, că mi-e dor
De răzbunare. Da! Am să-l omor!
Zîmbeşti... Dar, crede-mă, n-aveam motiv;
Nu te iubeam ca astăzi, brav captiv.
Dar el m-a-nvinuit... Şi bănuind
Strîrnesc tiranii al trădării jind,
Şi merită trădaţi să fie dacă
Li-i gelozia tîmpă şi buimacă.
Nu l-am iubit... Plătită scump, mă tem
Că nu mi-am dus şi inima-n harem;
I-am fost supusă, dar mi-a spus, răstit,
Că eu cu tine-n lume-aş fi fugit.
N-avea dreptate; mi-a adus jignirea —
Deci i se împlinească profeţirea!
Crezi că la ruga mea ţi-a amînat
Osînda? Nu! Mai crîncen torturat
Te vrea, vrea sufletu-mi mai disperat.
Mă ameninţă şi pe mine, însă,
Nebun, tot mă mai vrea în braţe strînsă.
Cînd nurii mei nu i-or mai fi pe plac,
Mă va zvîrli în mare, într-un sac.
Să-i fiu o jucărie, dragă pînă
Cu poleială prinde să rămînă?
Mi-eşti drag... Te voi salva... Aşa afla-vei
Ce mare e recunoştinţa sclavei.
De nu mi-ar fi ameninţat fiinţa,
Cum ţine-şi, de-i de rău, făgăduinţa,
Tot te scăpam, dar îl cruţam pe paşă;
Acum a ta-s — şi lui i-s ucigaşă.
Nu mă iubeşti, nu mă cunoşti, dar, iată,
Iubesc dar şi *urăsc* întîia dată.
Mă-ncearcă! De-al meu foc doar nu ţi-e frică,
Chiar dacă Orientului i-s fiică?
Sînt al salvării tale far... Te pot
Conduce-n port, la vasul maimot

Dar trece-vom printr-o odaie-n care
Tiranul doarme... Vreau să-l văd cum moare."
„Gulnar, Gulnar, abia acum simt cît
De proastă faimă am! Seid, oricît
De dușman mi-e, cu oastea lui păgînă
Ne-ar fi răpus, însă cu arma-n mînă,
Și eu venit-am cu ai mei, avan,
Să frîng un iatagan prin iatagan.
Cum iataganul este a mea armă,
El nu taie-un vrăjmaș ce stă să doarmă.
De te-am salvat, să cred, o, nu mă face
Că nu o meriți... Mergi, Gulnar, în pace...
Fii fericită... Eu dormi-voi, frînt,
În ultima mea noapte pe pămînt."
„Ei, bine, dormi... În zori o să înceapă
Cumplitul chin al tragerii în țeapă;
S-au dat porunci, dar n-am să fiu de față
La cazna ta, căci n-oi mai fi în viață.
Iubirea mea și ne-mpăcata-mi ură,
Corsarule, stau într-o lovitură,
Și fuga, fără asta, rost nu are;
O, irosita tinereții floare,
Tot chinul îndurat, cum și năpasta
Le-ar șterge numai lovitura asta.
O clipă de-ncordare, doar. Atît!
Corsare,-acum e totul hotărît.
Căci sau în libertate ne-om vedea,
Sau niciodată. De va tremura
Sărmana-mi mînă, zorii zilei noi
Vor fi un giulgiu, pentru amîndoi."

IX

Ea n-așteptă răspuns. Se-ntoarse și
Cu pași grăbiți, pe trepte-n jos păși.
El o privi-ndelung. Își strînse-apoi
Verigile și o urmă, greoi,
Căznindu-se să nu stîrnească zvon.
Un gang pustiu, sucit. Printr-un oblon
Se strecura o rază. Către ea
S-alerge sau să fugă? Nu știa.
Mergea-n neștire printre suri pereți.
Deodată boarea purei dimineți

I-atinse fruntea. Stelele, pe cer.
Abia mai pîlpîiau. Dintr-un ungher,
O dîră de lumină izbucni
Prin ușa-ntredeschisă. Se feri.
O umbră s-arăta în prag: Gulnar!
Ținea un junghi în mîna-i albă, dar
Părea că renunțase la omor.
„O, slavă ție, înger păzitor!
Tu n-ai ucis!“ Și, totuși... Ia priviți:
Ea își întoarce ochii rătăciți
Și parcă mistuiți de-un foc păgîn,
Iar părul negru, risipit pe sîn,
Și-l dă pe spate. Iată! A-mpietrit
De parcă-ar fi zărit ceva cumplit.
Privi la el și-atunci pe tîmpla ei
Se deslușì o pată, un crîmpei
Abia văzut și totuși parcă viu:
Era un fir de sînge, stacojiu.

X

Trăise Conrad lupte și năprazne;
Știa ce sînt ale-nchisorii cazne;
Făcuse fărdelegi — și lanțuri reci
Puteau să-i lege gleznele pe veci,
Dar lupte, închisoare, remușcare
Nu l-au umplut de-atîta-nfiorare
Și nu îl înghețaseră precum
Ăst fir de sînge ce-l vedea acum
Și destrămase vraja lui Gulnar
Răpindu-i dulcele frumsețìi har.
Nu-l speriase sîngele vărsat
În lupte — și de mînă de bărbat.

XI

Cu-obrazul galben ca un fir de tort,
Grăi către corsar: „Seid e mort!
E scump plătită fuga ta. Acum,
Tăcere, însă. S-o pornim la drum!
Se-arată zorii. Garda a trecut
De partea mea. Nu-i vreme de pierdut.
Sosesc și soții tăi, cîți au rămas.

Tîrziu, după ce-om trece de impas,
Eu am să-ncerc în vorbe să-ți arăt
De ce anume n-am dat îndărăt..."

•

XII

Bătu din palme... Mauri, greci complici
Se arătară, înarmați, voinici;
Tăiară lanțul lui zornăitor —
Și iată-l iar ca pasărea în zbor,
Dar tristă-i este inima mîhnită,
Acuma parcă ca înlănțuită.
Alt semn — și-o ușă se deschise care
Drum tăinuit le arăta spre mare.
Grăbiți, curînd ieșiră din oraș,
Spre țărm, spre valul vesel, nărăvaș.
Urmîndu-i, Conrad nu gîndea defel
Dacă trădat e sau salvat e el,
De parcă viu era Seid și jindul
De a se răzbuna crunt chinuindu-l.

XIII

Pe vas sînt... Vînt prielnic umflă pînza...
Ce de-amintiri în suflet Conrad strîns-a!
Pe gînduri se-adînci el pînă cînd
Văzu iar capul unde, ancorînd,
Pornise noaptea de fărădelegi
Și crime... Veacuri au trecut, întregi,
De-atunci! Și-n umbra stîncii,-ndurerat,
El ochii și-i acoperi... Treptat,
Gonzalvo, ceața-n minte-i stau s-apară,
Izbînda și înfrîngerea amară,
Și ea, Medora... Capul întorcînd,
Văzu o Ucigașă-alături stînd.

XIV

Sta și-l privea, dar greu să facă față
Gulnar, frumoasa, unor ochi de gheață;
Privirile-i străine, crude-aproape,
Îi și iscară lacrime sub pleoape;

Îngenunchind, îi strînse mîna: — „Ah,
Mă iartă tu, de nu mă iartă-Allah!
De nu mă avîntam pe-al crimei drum,
Ce-ai fi ajuns? O, cruță-mă *acum!*
Nu sînt ce par — dar astă cruntă noapte
M-a scos din minți și m-a-ndemnat la fapte.
De nu iubeam, nu ucideam și, nu,
N-ai fi trăit, să mă iubești, nici tu!"

XV

Ea nu știa că el numai pe el
Se osîndea, și nu pe ea, defel,
Că tainițele inimii durute
Pline-i erau de simțăminte mute.
Și-n vremea asta, sub prielnic vînt,
Pe valuri zboară vasul, plin de-avînt,
Cînd iată că, la orizont, deodată,
O pînză, o corabie se-arată!
Văzuți sînt — și se-ntinde-o pînză largă,
Mai iute valul către ei să-l spargă.
Maiestuoasă e! Aproape-i! Mare!
De oameni plină! Înspăimîntătoare!
Fitilul scapără... Crunt bubuit —
Dar numai valu-i de ghiulea lovit.
Conrad și-alungă-al gîndului tumult,
Strigînd, în ochi c-un foc uitat demult:
„E steagul meu însîngerat! Ah, încă,
Nu-s singur peste marea cea adîncă!"
Le face semn... Îl recunosc... Ovații...
Strîng pînzele — și-alături sînt pirații!
„E Conrad! Conrad!" Strigătele lor
Nu le-ar opri nici el, poruncitor;
Și mîndru cînd îl văd urcînd pe punte,
Se descrețesc acele chipuri crunte,
Și-abia se stăpînesc să nu se-agațe
De el cu toții, ca să-l strîngă-n brațe;
Iar el, uitînd primejdii și derută,
Demn, mîndru, grav pirații și-i salută.
Îi strînge mîna lui Anselmo și,
Ah, simte că iar poate porunci!

XVI

Umbrită-i bucuria lor de gîndul
Că nu ei au luptat, pe el salvîndu-l.
Plecați cu-al răzbunării gînd în minte,
De-aflau că le-o luase înainte
Gulnar, și-o proclamau pe loc regină,
Căci nu-i aflau, cum Conrad, nici o vină.
Din ochi mîncînd-o, șușoteau pirații
În prada unei tainice-admirații,
Cît ea, Femeie, tare, dar și slabă,
Îndură greu ăști ochi ce tot se-ntreabă;
Și, rugătoare,-atunci, privind spre șef,
Pe ochi își trage vălul, fără chef.
Cu mîinile la piept, cum liber el e,
Se lasă-n voia soartei... Crime grele
Și încîlcirea Urii cu Iubirea
Femeii nu pot, nu, să-i schimbe firea!
Rămîne-i femeiască,-n veci, simțirea.

XVII

El, fapta de-i ura, compătimire
Simțea pentru adînca ei mîhnire;
Păcatul nu-și spăla prin lacrimi și,
Desigur, cerul o va pedepsi.
Și, totuși, ea, de dragul lui, nătîngă,
Pumnalul ajunsese-n mîini să-l strîngă
Și pentru *el* pierduse cerul sfînt,
Precum și tot ce-avea pe-acest pămînt.
Ea-și pleacă ochii sub privirea lui:
Obrazul gingaș cu bujori azi nu-i.
E pală, și umilă, și schimbată,
Pe frunte doar cu stacojia pată.
De-o alunga în ceasul ăsta greu,
Putea să fie doar neom sau zeu.
Un demon ea era — și-un înger! — însă
Simțea atît: că-n brațe și-o vrea strînsă.
...El mîna-i strînge, delicata mînă
Ce Ura numai o făcu păgînă,
Cu duioșie-n glas zicînd: — „Gulnar...“
Ea tace... „Draga mea Gulnar...“ — el iar
Îi zice — și cu glasul mult mai blînd.

Şi-atunci cadîna, toată tremurînd,
În braţele-i se face mititică.
De n-o iubea atît pe-a lui Medoră,
Şi-ar fi pierdut şi capu-n astă oră,
Dar chiar Medora caz n-ar fi făcut
De un frăţesc, nevinovat sărut,
Ce nestatornic nu-l făcea deloc,
Chiar dacă gura ei era de foc,
Cum tot de foc aroma ce,-n risipă,
O răspîndea chiar Amor din aripă,

XVIII

În ostrovul stîncos spre seară-ajung.
Se bucurau şi stîncile. Prelung
Vuia întregul port. Din loc în loc,
Lucea pe culmi sărbătorescul foc.
Bărci spintecau talazul cristalin
În joacă tulburat de vreun delfin,
Chiar ţipătul strident, de pescăruşi,
Părea prietenos salut. În uşi
Ies toţi să-i vadă şi s-asculte veşti.
Răzbat lumini voioase prin ferești.
Zăresc în gînd, cei dornici de azil,
Dragi mîini ce-aprind al lămpilor fitil.
Cum creşti, Speranţă, dintr-al lămpii fald,
Şi cum alergi către căminul cald!

XIX

Puzderii de lumini... Nerăbdător,
Conrad spre al Medorei foişor
Îşi tot întoarce ochii. Ce ciudat!
Doar geamul ei, din turn, e-ntunecat.
Erau de-atîta vreme înţeleşi!
Ea niciodată nu dăduse greş.
Dar poate că fanarul l-a umbrit!
În luntrea cea dintîi s-a azvîrlit;
I se părea că vîsla n-are spor.
O, de-ar putea să-ntreacă şoimu-n zbor!
Ca pe-o săgeată să-l repeadă-acas'!
Iar cînd vîslaşii au făcut popas
Sări în mare, cu veşmînt cu tot,

Trecu prin hula apelor, înot.
Ajunse țărmul și, spre povîrniș,
Cărarea o sui, cu ochii-nchiși:
Găsi tăcere și zăvorul tras
Cînd se opri în poartă. Nici un glas.
Bătu zadarnic: nici un sunet viu,
De parcă turnul ar fi fost pustiu.
Mai ciocăni cu tremurînde mîini,
Pierdut de spaimă. Poarta pe țițîni
Alunecă și se ivi în prag
Un chip știut de el... Dar nu cel drag.
Tăcea. Tăcea și Conrad: nu-ndrăznea
Să își desfacă buzele. Tăcea.
Îi smulse lampa: ea, la întrebări,
Să-i dea răspuns! Dar o scăpă pe scări.
Se stinse. S-o aprindă? Mai curînd
Ar sta s-aștepte zorii! Tremurînd
Trecu prin coridor: niște făclii
Zvîrleau pe dușumea fîșii, fîșii,
Intră-n cămară și zări în ea
Ce îngrozita-i minte bănuia.

XX

El n-a fugit, nici ochii nu și-a strîns:
Un stîlp de piatră, zguduit de plîns.
Privea cu ochii țintuiți de chin
Deși-n zadar. I se părea divin,
Frumos ca-n viață, chipul de sub torți;
Parcă-l cruțase mîna crudei morți.
Flori reci ținea în reclle ei mîni
Și-atît de gingaș le-apăsa pe sîni
Cu degetele-i palide și lungi,
Că somnul ei nu te-ndemna să plîngi,
Ci, mai degrabă, joc ți se părea.
Umbreau lungi gene pleoapele-i de nea.
Oh! nu-ntreba ce taină-n ele-ascund!
Căci moartea stinge-al ochilor rotund.
Le smulge duhul vieții, din lumini,
Și-albaștri ochi frumoși rămîn străini.
Nici buzele-nghețate parcă nu-s,
Ci parcă-ascund un fericit surîs
Și pentru-o clipă doar se odihnesc.

Dar blondele-i şuviţe lîncezesc,
Şi-s reci acum, pe albul decolteu.
Cum unduise părul-i blond şi greu,
Lovit de vînt, pe ţărm, în unde mici,
Scăpat din chinga roşiei panglici!
Inertul păr şi faţa-i ca de var
Se străvedeau prin voalul funerar.
Medora-i moartă. Viaţa ei s-a frînt.
Ce rost mai are Conrad pe pămînt?

XXI

Să-ntrebe, ce? Avea răspuns la toate
Chiar în paloarea frunţii marmorate;
Ce-nsemnătate — avea cum? Murise!
Speranţe, ale tinereţii vise,
Dorinţi şi spaime dulci — cu ea-s ucise —
Cu singura fiinţă multiubită!
Îşi merita cumplita lui ursită,
Dar îl durea... Cel drept nădejdea-n cer
Şi-o pune cînd lovit e de dureri;
Cei mîndri şi cei răi, fiind aceşti
Legaţi doar de nimicuri pămînteşti,
Dincolo de mormînt nu văd durere
Şi totul pierd cînd lutul lor se piere;
Frunţi aspre, nenfricate-ades, sînt mască
Pentru o viaţă de restrişti, cîinească!
Şi cîţi sub un fals zîmbet nu ascund
Tristeţi în cruntul inimii străfund?

XXII

Cel ce se-ascunde-n sine, chiar durut,
Nu-şi dă străfundul în vileag — stă mut —
Şi,-n încîlcite gînduri, dar buimace,
De pace caută, nu-şi află pace;
Durerea-n vorbe nu ţi-o poţi răsfrînge,
Şi-s mute suferinţele nătînge.
Piratul e atît de uluit,
Încît, acolo stînd ca împietrit,
Simţi cum lacrimi, ca-n copilărie,
În ochii lui sălbatici reînvie.
Era o spovedanie a minţii,

Nealinîndu-i iadul suferinţii.
Şi nimeni nu-l vedea la plins constrîns,
Că,-n faţa altora, el n-ar fi plîns.
Şi-acum îşi şterse lacrima curînd,
Cu sufletul nemîngîiat plecînd.
Vin zorii — însă ziua lui e tristă;
E noapte! Doar în Noapte-acum există!
Ca bezna sufletului beznă nu-i!
Orb e-al Durerii ochi; orbirea lui
Doar umbră caută şi negru nor,
Fugind de-un suflet călăuzitor.

XXIII

Născut cu suflet bun, atras spre rele,
Trădat curînd, trăind momente grele,
Simţirile-i curate cunoscură,
Ca-n peşteră a apei picătură,
Filtrată prin pămînt şi prihănită,
Pietrificarea ca de stalactită.
Dar fulgerele sparg şi stînca şi
Conrad asemeni lovituri simţi:
La umbra stîncii lui crescuse-o floare,[24]
Gingaşă, chiar de umbra era mare,
Dar trăsnetul, lovind cumplit, din plin,
Ales-a praf din Stîncă şi din Crin;
Nici o petală n-a rămas, spre-a spune
Povestea tristă-a unei flori-minune.
Şi-al ei prieten, cel cumplit la chip,
E-n ţăndări risipit peste nisip.

XXIV

E-n zori. Un ceas cînd nimeni dintr-ai lui
N-avea curaj s-o ia pe cărărui,
Spre turnul singuratic. Dintre toţi
Anselmo îndrăzni. Bătu în porţi.
Pustietate-n turn, şi ţărmul gol.
Dădură-ntregii insule ocol.
Pînă-n amurg. Apoi, a doua zi,
Un altul pîn' la turnul sur sui.
Pe nume îl strigau mereu, din nou,
Umplînd tot muntele cu-al lui ecou.

Cu-nverșunare-l căutau ai săi
În peșteri, sus, pe piscuri, jos, în văi,
De-a lungul țărmului stîncos și-abrupt.
Găsiră un odgon de barcă, rupt,
Și-atunci pe mare-l căutară, iar,
De-a lungul și de-a latul. În zadar!
Trecură luni și Conrad nicăieri.
Sorbit de valul cruntei lui dureri
Pierise fără urmă, ca un fum,
Și nu știau pe unde-o fi acum.
L-au plîns mult timp pirații. Singuri ei
Puteau să-l plîngă. Scumpei lui femei
I-au înălțat un prea-frumos mormînt...
Pe el însă-l păstrară doar în gînd,
Nici viu, nici mort. Pe vremi, a fost vestit
Corsaru-acesta crud și nemblînzit,
Căci, de-a înfăptuit fărădelegi,
Iubirii i-a păstrat credință-n veci

I *Cîntul I.*

În acest poem timpul poate părea prea scurt pentru atîtea întîmplări, dar toate insulele Mării Egee se află la o distanță de cîteva ore de navigație față de continent, și sper că cititorul va fi mulțumit să ia *vîntul din pupa*, așa cum eu adesea am făcut-o.

II *Fugeau oftînd nădejdile și mila.*

Am să dovedesc, prin cîteva coincidențe istorice, pe care le-am descoperit de cînd am scris *Corsarul*, că acest Conrad nu este un personaj neveridic. „Eccelino, prizonier — zice Rolandini — se închidea într-o tăcere amenințătoare; își ținea în pămînt privirea feroce și nu-i dădea frîu liber mîniei ce-l cuprinsese. Soldați și mulțime de oameni alergau însă din toate părțile; voiau să-l vadă pe acest om, cîndva atît de puternic ... și strigăte de bucurie izbucneau din toate părțile... Eccelino era mic de statură, dar înfățișarea lui, toate gesturile lui te făceau să vezi în el un soldat. Vorbirea lui era plină de amărăciune, purtarea mîndră, și numai prin privirea lui îi făcea să tremure pe cei mai îndrăzneți" (Simonde de Sismondi[1], *Histoire des Républiques Italiennes du Moyen Âge*, 1809, III, 219).

III *Și barba-și smulge, spumegînd de ură*

Este o manifestare obișnuită a mîniei la musulmani. Vezi *Memoriile* Prințului Eugen[2], 1811, p. 6: „Seraskierul[3] a fost rănit la coapsă și a început să-și smulgă barba de ciudă că a fost silit să iasă din luptă".

LARA
— povestire —

Traducere de AUREL COVACI și VIRGIL TEODORESCU

Cîntul întîi[1]

I

Lara s-a-ntors — vasalii-au răsuflat.
O clipă jugul trudei l-au uitat.
Stăpînul lor, plecat în pribegii,
Venea parcă din moarte printre vii;
Palatul va-nvia și la festin
S-or umple iarăși cupele cu vin.
Buștenii vor trosni și-ai să zărești
Cum flăcările dănțuie-n ferești.
Curtenii, dornici de cîntări și joc,
Vor face roată iar pe lîngă foc.

II

S-a-ntors stăpînul după-amar de ani.
De ce-nfruntat-a vînătul ocean?
Prea crud, cînd tatăl său a răposat,
Rămas prea singur, seama nu și-a dat
Că-această moștenire grea, ades,
Îți iscă-n suflet zbucium nențeles.
Lipsit de-un călăuz și sfetnic, deci,
A-ncrucișat puzderii de poteci
Și-a ridicat, aproape un copil,
Bărbați în toată firea. Inutil
Să-i urmărim surghiunul pas cu pas
Și tinerețea lui fără popas.
Frămîntu-i scurt, destul de lung a fost
Să-l lase istovit și fără rost.

III

De tînăr, Lara, cuibuì lui străbun
L-a părăsit şi, luîndu-şi rămas-bun,
Mult timp un semn de viaţă n-a mai dat.
Era, aproape, de vasali uitat.
Ştiau atît: că Lara e pribeag
Şi tatăl lui — ţărînă. Prin melcag
S-a tot zvonit un timp în chip şi fel.
Puţini de tot se mai gîndeau la el.
Nici numele-n palat nu-i mai suna;
Portretu-n rama veche lîncezea.
Logodnica i-o luase alt stăpîn.
Cei tineri nu-l ştiau, iar cei bătrîni
Pieriseră. „Şi totuşi n-a murit!"
Se tînguia stăpînul nou, mîhnit
Că n-o să poarte-ndoliatul strai.
O sută steme, strălucit alai,
Ornaseră castelul vechi, pe rînd.
Dar dintre cei care erau pămînt
Lipsea acela ce-ar fi-adăugat,
O stea mai mult, pe goticul palat.

IV

Da. Lara se-ntoarse, mohorît.
De ce? De unde? Greu de hotărît.
Se minunau. Dar nu atît că-i viu
Şi că s-a întors. Ci că s-a-ntors tîrziu.
Însoţitor avea un singur paj.
Părea străin plăpîndul băieţaş.
Alergă timpul şi cînd eşti pribeag
Şi-atunci cînd n-ai trecut al casei prag.
Dar fără ştiri de la pribeagul scump,
El trece greu, cu aripe de plumb.
Îl văd. E-aici. Şi, totuşi, parcă nu-i.
Trecutu-i vis? Sînt, oare, ochii lui?
E viu. Şi-i încă tînăr. Dar, în schimb,
Uscat de chin şi însemnat de timp.
Oricare-ar fi păcatul lui de ieri,
A fost plătit cu sînge şi dureri.
Greşise? Da sau nu? Ei n-aveau veşti.
Urmase calea faimei părinteşti?

Cuprins de al plăcerilor vîrtej,
Păcătuise, cînd avea prilej,
În tinerețea lui. Era trufaș.
Dar astfel de păcate, cînd le lași,
Iar anii care trec nu le-adîncesc,
Nu-mpovărează sufletu-omenesc.

V

Fusese altfel. Altul era azi.
Brăzdata-i frunte, asprul lui obraz,
Mărturiseau acum un stins pîrjol.
Era tot mîndru. Dar cu suflet gol.
Străin de toate, surd la lingușiri,
Te iscodea cu reci-le-i priviri,
Ghicindu-ți gîndul. Vorba-i, de venin,
Pornea ca dintr-un arc, izbind în plin.
Cu-amară bucurie, prefăcut,
Țintea în jurul lui. Prin orice scut
Săgețile-i treceau, rănind cumplit,
Ca inima din pieptul lui rănit.
Așa era. Și nu puteau ghici
Ce-ascunde glasul, felul lui de-a fi.
Ambiția, iubirea, faima, tot
Ce-atîți rîvnesc și cuceresc cînd pot,
Păreau cenușa stinselor văpăi
Ce-arseseră cîndva. Dar ochii săi
Se aprindeau, ca fulgerați de-un gînd,
Și-obrazu-i tresărea, din cînd în cînd.

VI

Despre trecut vorbea puțin. Și rar
Despre pustiul fără de hotar,
Sălbaticul ținut pe unde-a fost
De nimenea știut și fără rost.
Nu-n van fusese-atîta timp pribeag:
Văzuse multe. Însă da-n vileag
Aproape mai nimic. „Să te trudești?
Tot nu-nțeleg. Zadarnic le vorbești!"
Iar cînd era-ncolțit cu întrebări,
Se-ntuneca, privind în depărtări.

VII

Toţi l-au primit cu suflet bucuros,
Acasă iar văzîndu-l, sănătos.
Era, prin stirpe-aleasă, cunoscut
Şi înrudit cu nobili din ţinut.
Părtaş la carusele şi-alte jocuri,
El îi privea zîmbind, oftînd pe-alocuri,
Căci bucuria ori tristeţea lor
Pe Lara îl lăsau nepăsător,
De treburile lor străin fiind,
Căci bani, onoruri nu vîna cu jind,
Şi nici rivali n-avea, să-i facă-n ciudă,
De preafrumoase nici nevrînd s-audă.
În jurul lui, un cerc de taină plin
L-îndepărta de toţi ca pe-un străin;
Privirea-i aspră, uneori în gol,
Gonea departe orice gînd frivol;
Îi urmăreau sfioşii orice faptă,
Dar se-nfricau şi îl bîrfeau în şoaptă;
Cei ce-l iubeau ziceau că n-o fi rău
Cum pare să-l arate chipul său.

VIII

Era ciudat. Ca tînăr, plin de foc
Şi nelipsit la-ntreceri şi la joc,
Femeia, marea, lupta — ce-i mai greu —
Cu preţul vieţii cucerea, mereu
Nepotolit. De unde lua şi cum
Lui nu-i păsa. Pornise pe-acest drum,
Sorbind din toate cupele, din plin,
Zbătîndu-se să uite de-acel chin
Ce-l sfîşia — un vînticel, e drept,
Pe lîngă vijelia lui, din piept.
Era ciupeală doar şi jalnic vis
Pe lîngă destrămatu-i paradis.
Se înjosea. Şi totuşi n-avea frîu:
Sorbea, ca însetatul dintr-un rîu,
Făr' de măsură. Cum s-a deşteptat?
Prin ce minune? Nimeni n-a aflat.
Trezindu-se, a blestemat cumplit
Că inima-i în ţăndări n-a sărit.

IX

Citise-n suflete mai înainte,
Şi-acum doar la cărţi vechi lua aminte;
Din nu ştiu ce capriciu ne-nţeles,
Stătea-n odaia lui închis ades,
Şi slugile, ce rar prindeau să-l vadă,
Ziceau că umblă, zbuciumării pradă,
Prin galeria-n care, pe perete,
Stăteau ale strămoşilor portrete.
Ziceau c-aud un glas ce nu-i al lui,
Dar „psst!", nici pămîntesc, zău, parcă nu-il
Să rîdă cine-o vrea, dar au zărit
Ceva... Ce? Totu-i neobişnuit!
De ce se uită-aşa la hîrca aia[2]
De mîini profane-adusă în odaia
Lui tainică — şi sta chiar lîngă carte,
De-i alunga pe toţi, oricînd, departe?
Cînd toţi dorm, cum de nu doarme defel?
De ce nu vrea cîntări şi oaspeţi el?
Nu, bine nu era — dar răul unde
Se-afla? Mulţi poate că ar şti răspunde,
Dar e povestea lungă şi-s discreţi,
Şi zic că, de, doar bănuiesc, vedeţi..."
Aşa-l bîrfeau pe Lara, stînd la masă,
Vasalii, în castel, la el acasă.

X

E noapte... Şi stă rîul lin să prindă
Cereştile-astre-n pura lui oglindă.
E lin — de nu-i zăreşti nici unduirea,
Dar curge, trece precum Fericirea,
Şi în cristalu-i limpede renvie
A nopţii fermecate feerie.
De pomi şi-arbuşti sînt malurile pline
Şi flori poftind la miere mii de-albine,
Ca florile ce-i dăruia Diana
Iubirii ei cu toată neprihana;
Iar rîul, printre ierbi, domol, uşor
Se furişează-n mers şerpuitor;
Şi totul, apă, arbori şi văzduh,

Respiră-atîta pace,-ncît un duh
De-ar fi-apărut, n-ar fi-nfricat pe nime,
Căci nu putea-ndemna la rău și crime.
E-o noapte numai pentru inimi blînde...
Ah, să te plimbi sub stele tremurînde
Într-un asemeni ceas! Dar Lara, el,
Gîndind așa, porni către castel,
Căci al lui suflet, după grele-oprelişti,
Nu îndura vrăjitele privelişti
Ce-i aminteau de zile mai senine,
Cum și de dulce raza lunii pline,
De şi mai blînde nopți, de inimi care...
Dar nu! Furtuna e oricînd în stare
Nepăsător s-o-nfrunte și, în mreajă,
Nu-l poate prinde nici a nopții vrajă!

XI

Grăbește Lara spre-neăperea-i sumbră,
Urmat mereu de uriașa-i umbră,
Printre tablouri zeci, din străvechime, —
Tot ce-a rămas din mari virtuți sau crime,
Afară de-a tradiției ecouri...
Cu vicii, cu greșeli stau în cavouri,
Ori în pompos registru, pe-o coloană,
În care scris-a a Istoriei peană
Şi laude prea multe, şi ocări,
Zicînd c-ar fi minciuna adevăr.
...Ca-n vis păşește și, pe dușumele,
Lumina lunii-nchipuie zăbrele;
Și sfinți pictați pe gotice ferești
Îl urmăresc fantastici, nefirești,
Vii, dar nu vii ca oamenii de rînd;
El însuși pare spectru din mormînt
Cu părul-i lung, cu negrele-i sprîncene
Și cu panașul legănat alene,
Încît putea-nspăima ciudata-i umbră
Ca un strigoi ieșit din groapă sumbră.

XII

E miezul nopții... Totul doarme... Doar
O lumînare pîlpîie neclar.

Dar ce glas urlă? Ah, ce-i astă larmă?
Ce strigăt de-ajutor tăcerea sfarmă?
Şi-i iar tăcere, după ce-i trezise
Pe toţi din somnul lor cel plin de vise;
Aleargă, bravi dar tremurînd oleacă
(Au torţe-n mîini şi săbii fără teacă),
Spre locul de unde-a zbucnit strigarea,
Uitînd măcar să-şi strîngă cingătoarea.

XIII

Ca piatra, rece, pal ca luna, clara,
Întins pe jos şi ţeapăn zace Lara,
Cu sabia pe jumătate scoasă;
O nefirească spaimă fioroasă
Parcă-nfruntase, dar cu-nverşunare,
Chiar de, pe chip, i se citea teroare.
Sfida a frunţii lui încruntătură
Şi-ameninţări i s-au fost stins pe gură,
Mîndrie disperată, blestemînd;
Şi-n ochiu-aproape-nchis parcă nicicînd
Nu se stingea un foc ucigător:
Privirea cruntă de gladiator,
Ce, treaz, ades îi fulgera, cumplită,
Acum în crud repaos împietrită.
...Îl duc... Răsuflă... Şi vorbeşte chiar...
I se roşesc puţin obrajii iar,
Şi buzele... Sălbatici ochi roteşte,
Chiar de ceţoşi... Puterea-n braţe-i creşte...
Cuvinte limpezi spune, deslușite,
Dar parcă nu-s în limba lui rostite,
Ciudate sunete, dar îndeajuns
Să ceară ascultare şi răspuns.
Dar, vai, nici o ureche parcă nu-i
În stare-a deslușì vorbirea lui!

XIV

Ci iată-i pajul... Vorbele străine
Se pare că le-ar înţelege bine,
Dar după cum el schima şi-o tot schimbă,
Nu le-ar şi tălmăci-n ştiută limbă,
Şi-i limpede că Lara n-ar vrea asta.

Oricum, uimit nu-i pajul de năpasta
Ce se-abătuse-asupra lui, precum
Uimiți sînt toți în jurul lui acum.
Vorbește lîngă el plecat — și pare
Că-i limba lui aceasta, din născare;
Iar Lara, ascultînd duiosu-i glas,
Coșmaru-și uită parcă — acel ceas
De groază dac-a fost coșmar și nu
Ceva ce-n sufletu-i se petrecu.

XV

Și n-a dezvăluit el luni în șir
Ce-a însemnat acest cumplit delir.
Vărsară zorii zilei ce-a venit
Vigoare nouă-n trupu-i zguduit,
Dar de la preot ajutor el nu,
Precum nici de la doctor nu ceru.
Curînd se-nzdrăveni cu totul el:
Vorbea puțin și se-nerunta la fel,
Iar dacă, noaptea,-l spăimînta ceva,
Deloc pe chipul lui nu se citea.
Vasalii doar mai tremurau, dovadă
Că-i mai erau acelei spaime pradă.
Perechi umblau (Ah, singuri nu, deloc),
Cu grijă ocolind funestul loc.
Drapelul fîlfîind, trîntita ușă,
Un pom foșnind, o boare jucăușă,
Un scîrțîit de dușumea, un zbor
Tăcut de liliac ce crunt fior
Stîrneau în toți cînd noaptea sta să vină
Peste castel, de negre umbre plină!

XVI

O vană spaimă! Noaptea de coșmar
Nu reveni... Uitase Lara chiar
De ea, așa părea... Vasalii însă
Erau uimiți, cu frica-n suflet strînsă.
Uitase Lara ăst moment funest,
De nu-l trăda prin glas, priviri sau gest?
Fusese-un vis? Vorbise grai ciudat
Chiar el? Strigase el înspăimîntat,
Pe toți trezindu-i? El era acel

Ce mort căzuse parcă? În ce fel
Putuse el uita, cînd ei, cu toții,
Își aminteau de tot cu vii emoții?
Sau îi era tăcerea o dovadă
Că-i este pururi zbuciumării pradă
Dar că ascunde-o taină și acum,
Ce-n grai nu s-ar dezvălui nicicum?
Fusese faptul, fapt... Pricina însă
El o ținea ca taină-n suflet strînsă
Și ochii muritorilor de rînd
Nu-i pătrundeau în frămîntatul gînd;
Chiar ei — doar prin cuvinte-ntretăiate
Și-ar spune chinurile îndurate.

XVII

Putea fi și urît, și drag oricînd,
Stîrnind și frică, însă și-atrăgînd.
De-l lăudau ori de-și rîdeau de el,
Tot l-aminteau pe nume într-un fel.
Tăcerea lui stîrnea-ntrebări, mirări;
Mulți vreau să afle-a soartei lui cărări:
Au ce-o fi fost? Și ce e azi, anume,
Cînd i se știe stirpea doar și-un nume?
Ura el oamenii? Nu: unii spun
Că printre alții era vesel, bun,
Dar că, de-aproape, zîmbetu-i silit
Părea — un fel de rînjet veștejit
Al buzei, și atît; că-n ochii lui
De te uitai, vedeai că zîmbet nu-i.
Nu s-a născut cu suflet urîcios,
Căci mai privea din cînd în cînd duios,
Dar seama îți dădeai că duioșia
În sufletu-i o ucidea mîndria,
De parcă-și pedepsea o duioșie
De altcîndva, ce i-a fost rană vie.
Voia poate, acum, să schimbe-n ură
Iubirea de-altădată, sfîntă, pură.

XVIII

Era-n el o scîrbie pentru toate,
Ferindu-l de-așteptări mai rele poate.

Trăia străin, ca duh rătăcitor
Din alte lumi pictat aici, în zbor,
Muncit de sumbre-nchipuiri de care,
Primejduit, scăpase la-ntîmplare,
În van însă, căci îi erau izvor
De remuşcări, chiar şi triumfător.
Avînd putere de-a iubi mai mare
Decît pămîntu-i dase din născare,
Urmase-o bărbăţie zbuciumată
Iubirii înşelate de-altădată,
Lăsînd în sufletu-i regret durut
Că în zadar ani buni a fost pierdut;
Că patimile oarbe şi carnale
I-au semănat doar deznădejde-n cale,
Cum le-au lăsat simţirilor curate
Doar urme de furtuni încrîncenate;
Dar, mîndru, el afla-n Natură vina,
Că-i dase trup de carne ea, haina —
Trup — ocnă-a sufletului cît eşti viu
Şi hrană-a viermilor într-un sicriu;
Şi rău, şi bine săvîrşind, zicea
Că Soarta fapta lui o hotăra;
Dar, mai presus de-un egoism de rînd,
Pentru-alţii se jertfea din cînd în cînd.
O, nu din milă: din perversitate,
Gîndind că numai el să facă poate
Ce prea puţini ar cuteza vreodată.
Ce tainică mîndrie-ncrîncenată!
Imbold ce-l împinsese, ca pe nime,
La fel, spre fapte bune ori spre crime,
Dorindu-se sub oameni doar ori peste
A tot ce om în lumea noastră este,
Să pună vrînd, prin bine ori prin rău,
Între toţi oamenii şi el un hău.
Urîndu-şi muritoarea lume, mintea-i
Rîvnea alt tron, în alte lumi, naintea-i;
Acolo,-n reci, intime meditaţii,
Părea că-l liniştesc acele spaţii;
S-ar fi simţit grozav fără păcate
În noua, recea lui eternitate.
E drept, părea ca toţi ceilalţi din turmă,
Vorbea la fel şi le mergea pe urmă

Cu mult bun simț, căci nebunia-i grea
A inimii, nu-a minții lui era,
Și rar vorbea mai rătăcit, încît
Să-i supere pe unii cît de cît.

XIX

În ciuda aurei de-adînc mister,
De om de gheață, nepătruns, stingher,
Mimînd doar duioșia, în cuvinte
Pe toți el îi făcea să-l țină minte.
O, nu că-i atrăgea, în vreo măsură,
Prin dragoste, adînc respect sau ură,
Dar de-l vedeau o dată doar, destui
Doreau din nou să se-afle-n preajma lui,
Ținîndu-i minte, de vorbise, toate
Cuvintele, chiar fără-nsemnătate.
Cum și de ce nu se știa defel,
Dar iute se simțeau legați de el.
Urît sau îndrăgit, le era dor
De cel pătruns în inimile lor,
Căci de la-ntîia strîngere de mînă
În minte apuca să le rămînă.
Nu-i pătrundeau în suflet dar, curînd,
Toți îl simțeau pătruns în al lor gînd;
Chiar nedorind, se pomeneau ades
Că se gîndesc la el cu interes;
În van cercau să-l uite: ca-ntr-o mreajă,
Toți prinși erau de nențeleasa-i vrajă.

XX

Splendid e balul. Doamne, castelani,
Înnobilați de stirpe sau de bani,
Sînt toți aici, în marele palat
Durat de Otho[3]. Iată c-a intrat,
Ilustru oaspe, Lara. Dans. Lumini.
E veselie printre palatini.
În sunetele coardelor, perechi
Alunecă pe sub arcade vechi,
Frumoasele femei parcă plutesc,
Și mîinile, flămînde, se-ntîlnesc.
Și inimile calde bat zglobii

Sub farmecul acestei armonii.
Bătrînii sînt furați de amintiri,
Iar tinerii, încrucișînd priviri,
Au și uitat că-aceste clipe sînt
Fugare ca o umbră, pe pămînt.

XXI

Tăcut privește Lara. Nici un semn
Nu deslușești pe chipul lui solemn.
Dar ochii-i urmăresc, scormonitor,
Frumoasele care plutesc ca-n zbor.
De un pilàstru rezemat, privea,
Fără-a zări pe cel ce-l ațintea:
Mîndria lui cu greu l-ar fi răbdat.
Zări într-un tîrziu pe-acel bărbat
Ce-l urmărea satanic, pas cu pas,
Străin de lac, cu-ntunecat obraz.
Și iată că, prin veselul șuvoi,
S-a-ntretăiat privirea celor doi.
A unuia-mpungînd ca un pumnal,
A celuilalt uimită. Ce mai bal!
Veniseră să joace și stafii?
Îl înșela vederea? Sau... mai știi?!
O scurtă scînteiere-a strălucit
În ochii celui cu obraz smolit.

XXII

— „E el!“ strigă străinul. Vorba lui
Făcu-nconjurul sălii. — „El? Ce spui!“
— „Dar cine-i el?“ Crescînd, acest murmúr
Îl auzi și Lara. Cei din jur
I-ar fi răspuns cu vîrf și îndesat.
Dar Lara, mîndrul Lara, n-a mișcat.
Uimirea ce-ncercase la-nceput
Se risipise. Liniștit, tăcut,
Privea la palatini și la străin,
Deși acesta-l înfrunta, hain,
Și-apoi strigă-nciudat: — „E el, amici!
De ce-a venit? Ce caută aici?“

XXIII

Asemeni întrebări, acest tumult
L-au scos din fire. Da: era prea mult!
Se-ntoarse deci și cu adînc dispreț,
Dar stăpînit, răspunse îndrăzneț:
— „E Lara al meu nume. N-avea teamă:
Am să-ți plătesc, cînd știi-voi cum te cheamă,
Pentru-ndrăzneală. Da. Sînt Lara, eu!
Și-acuma ce mai vrei? Căci nu mi-e greu
Să-ți dau răspuns de-ntrebi. N-ascunzi nimic!"
— „Nu-i nici o întrebare, stai un pic,
De care se ferește-al tău auz,
Deși își are-n inimă răspuns?
Nu mă cunoști? Vai! Ținerea de minte
Ți-a dispărut! Dar ce-a fost înainte
S-a-nscris pe veci în amintirea ta.
Vecia te oprește de-a uita!"
Dar Lara-l înfrunta, tăcut. Dovezi
În ochii lui n-ai fi putut să vezi
Că-l cunoscuse. Da să plece, cînd
Străinul îl opri: — „Doar un cuvînt!
La întrebarea mea pe loc îți cer
Să-mi dai răspuns! De-ai fi un cavaler,
Mi-ai fi egal. Dar știu acuim ce ești
Și cine-ai fost. Zadarnic mă privești.
Ilustre domn. Și dacă-ndrug minciuni
S-o dovedești. Prea-bine știu ce spun,
Căci te cunosc destul și silă-mi faci
Cu-al tău surîs sardonic. Mii de draci!
N-ai să mă sperii! Nu ești tu acel
Ce-a pus la cale groaznicul măcel...?"
— „Oricine-aș-fi, cu cei de teapa ta
N-am ce vorbi. Sînt poate-aici cîțiva
Ce-ar vrea s-asculte basmul. N-au decît!
Căci le-ai croit un strașnic început.
Ai fost curtenitor, politicos.
Să fie, prințul Otho, bucuros
De-un musafir atît de rar! Lui, deci,
Să-i mulțumesc se cade!" — „Unde pleci?"
Grăbită, gazda i se puse-n drum.
„Orice ar fi la mijloc, nu acum,
Și nu aici se poate lămuri.

Să nu stricăm serbarea, orice-ar fi.
De ai să-mparți ceva, Sir Ezzelin[4],
Cu contele, amînă cel puțin
Pe mîine, fie-aici sau în alt loc,
Precum doriți, și ce-o fi la mijloc
Vom lămuri atunci, ca-ntre vecini.
Eu vă cunosc. Și nu-mi sînteți străini
Nici dumneata, nici Lara cel pribeag,
Întors acasă după ani. Mi-e drag.
Străvechiul neam din moși-strămoși i-l știu
Și sînt încredințat că al lor fiu
N-o să le calce pilda. Deci aștept
Ca ei să fie de viteaz și drept!"
— „Pe mîine. Fie! Ezzelin grăi.
Veți asculta și-apoi veți cumpăni
De-ndrug minciuni. Pe spada mea mă jur
S-aduc dovezi. Iar de voi fi sperjur
Să m-alungați!" Dar Lara? El ce-a zis?
Căzuse parcă pradă unui vis.
Toți ochii se-ațintcau asupră-i. El
Privea parcă-ntr-aiurea, fără țel,
Departe tare, spre un țărm de stînci —
Ca năpădit de amintiri adînci.

XXIV

— „Pe mîine, da, pe mîine!" — doar atît
Răspunse Lara, calm și hotărît,
Dar fără ură sau mîndrie-n glas,
Ori fulgere în ochi în acel ceas.
Se deslușea amenințare doar
În vorbele-i rostite scurt și clar.
Pe umeri mantia zvîrlindu-și, mut,
Plecă după un scurt din cap salut,
Iar cînd trecu pe lîngă Ezzelin,
Privirii lui ce revărsa venin
El îi răspunse printr-un zîmbet care
Trufie nu-nsemna, nici răzbunare
Prin greu dispreț — ci un anume fel
De zîmbet de om sigur mult de el.
Era un semn de pace? Sau un semn
Al disperării, dînd spre crime-ndemn?
Vai, amîndouă-s strînse laolaltă

Și nu le recunoști pe fruntea naltă
A unui om, ori în vorbirea lui.
Să afli adevărul cale nu-i
Decît să-l cîntărești pe-un om prin faptă
Spre-a-l prețui cu judecată dreaptă.

XXV

Chemîndu-și pajul, Lara a ieșit —
Căci tînărul îl asculta smerit
Și-l însoțea, tovarăș credincios,
Din țărmul depărtat și luminos,
Lăsîndu-și țara. Harnic, priceput,
Cu toată vîrsta crudă, dar tăcut
Ca și stăpînul lui, ai fi gîndit
Că-i mult mai vîrstnic acest paj smerit.
El deprinsese limba țării, dar
Într-însa Lara îi vorbea mai rar.
Se-nsuflețea și pasul îi zbura
Cînd în natalul grai i se vorbea,
Căci cursurea lui dulce ascultînd,
Semeții munți îi răsăreau în gînd,
Părinți, prieteni, rubedenii, frați,
Pentru străinu-acesta, renegați,
Care-i era stăpîn, prieten, zeu;
Să te mai miri că-n juru-i sta mereu?

XXVI

Zvelt, oacheș și gingaș, el nu părea
Prea ars de soarele din țara sa,
Chiar de crescuse numai sub dogori,
Căci în obraji îi mai ieșeau bujori,
Dar nu ca semn de sănătate, ci
Ca semn al unor griji pretimpurii
Și tainice care, din cînd în cînd,
Îmbujorau obrazul lui plăpînd.
Părea că stele-i scapără-n priviri
Un foc electric; pleoapele subțiri
Mai înduleeau aceste scăpărări
Din ochii lui cu negre irizări,
O umbră de melancolie dîndu-i,
Dar arăta că-i mai mult mîndru gîndu-i,

Decît supus tristeții — ori că nime
Vreun drept n-avea simțirile-i intime
Să le împărtășească nici o clipă.
Dar jocuri, ghidușii ce le-nfiripă
Un paj la vîrsta lui îl lăsau rece.
Părea că toată viața și-o petrece
Pe Lara contemplîndu-l — și un pic
De era singur, se plimba... Nimic
Nu întreba și nici răspuns nu da;
Adesea prin pădure hoinărea
Ori mai citea cîte-o străină carte,
Ori adormea pe mal de rîu, departe.
Părea, ca și stăpînul lui, străin
De tot ce-n lume e răsfăț sau chin.
Nu căuta amici... Din lume,-atît
Lua: doar faptu-amar că s-a născut.

XXVII

Pe Lara numai îl iubea nespus;
Vedeai din faptul că-i era supus
Și gîndul i-l ghicea, chiar nerostit,
În faptă mut punîndu-l și zorit.
Dar ce mîndrie-n orice gest! Ce fire!
N-ar fi-ndurat dojeni și umilire.
Doar mîinile-i slujeau, și chiar și-atunci
În ochii negri îi citeai porunci;
Fără simbrie, îl slujea fidel
Pe Lara, căci așa vroia chiar el.
Și îi dădea doar munci ușoare Lara:
Să-i ducă sabia, să-i țină scara
Ori să-i acorde harpa la ureche,
Ori să-i citească din vreo carte veche,
În altă limbă; și nici rareori
El nu stătea cu ceilalți slujitori,
Nu din sfială ori dispreț, ci doar
Că nu era de teapa lor, e clar.
De i se închina lui Lara el,
La cinul lor nu cobora defel.
Părea din neam ales. Nu se vedea
Pe mîini vreun semn c-ar fi trudit cîndva.
Subțiri și albe, dacă le puneai
Alături de obrazul lui bălai,

Jurai că-i fată. Dar era un foc
În ochii lui ce te-ncurca pe loc,
Un sîmbure fierbinte, nentîlnit
În femeieștii ochi, nepotrivit
Cu gingășia lui, un bob aprins
Din soarele natal. Era un ins
Cu aprig suflet, dar nu-l da de gol
Nici graiul blînd, nici glasul lui domol.
Kaled i se spunea. Se cam șoptea
Că-n țara lui într-altfel se numea.
Ades, chemat pe numele de-acum,
Părea să nu-l audă, ca și cum
Nu-l cunoștea, iar de-l trezeai, ades
Părea c-abia atunci l-a înțeles,
Și tresărea. Dar de-auzea anume
Că Lara-l cheamă-ncetișor pe nume,
Urechi și ochi și inimă și gînd
Se deșteptau în pajul cel plăpînd.

XXVIII

Fusese martor la-nfruntare și,
Cînd toți din sală prinseră-a vorbi,
Mirați că Lara, om de neam știut,
Se stăpînise dintru început,
Nerăspunzînd privirii cu curaj,
Schimbase fețe-fețe micul paj,
Obrajii-i se făcuseră de foc
Și buzele livide rău, pe loc;
Și se vedea pe fruntea lui că-l trece
Acea sudoare-nfiorată, rece,
De om cu sufletul prea copleșit
De-un gînd apăsător și nedorit.
Sînt lucruri ce se cer făcute gata
Pornirea cît n-o-nfrînge judecata.
Spre ce era-mboldit Kaled? El mut
Stătea, dar fruntea-i se-ncruntase crud;
Privea spre Ezzelin cît Lara stase
Și zîmbetul pieziș nu-i aruncase,
Dar după zîmbet își venise-n fire,
Recunoscînd ceva, o amintire,
Un înțeles cum n-aflau alții, nu,
În tot ce Lara zise și făcu.

Spre el ţîşni... Şi iată-i şi plecaţi,
Pe toţi lăsîndu-i cam îngrijoraţi.
Atît de mult cu ochii aţintiţi
Spre Lara ei stătuseră, uimiţi,
Încît cînd umbra lui trecu de uşe
Şi de lumina torţei, jucăuşe,
Simţiră inima bătînd mai iute,
Precum după coşmaruri necrezute,
Dar care ne înspaimă, în răspăr,
Căci rău-i mai aproape de-adevăr.
Plecaseră cei doi, dar Ezzelin
Sta încruntat, de negre gînduri plin;
Dar semn făcu lui Otho peste-un ceas,
Plecînd şi el apoi cu grabnic pas.

XXIX

Plecînd mai mulţi din musafirii săi,
Pe alţii-i duse Otho în odăi,
Loc unde-i veselia potolită
Şi-n somn se vrea tristeţea-nvăluită,
Iar omu-mpovărat de viaţă cată
Odihna dulce, binecuvîntată.
Speranţe, perfidii, ambiţii, ura,
Dorm şi-şi mai potolesc, dormind, arsura
Şi-n aripa uitării stinse sînt,
Iar Existenţa,-n somn, e ca-n mormînt.
Ce-i somnul altceva decît o groapă
A nopţii-n care lumea să încapă
Şi unde,-n goliciunea lor, oleacă,
Putere, vicii, slăbiciuni să zacă?
De uiţi de toate-o clipă ce uşor ţi-i!
În zori lupta-vei iar cu groaza morţii,
Fugind de somnul cel din urmă, cel
Mai dulce, că-n el nu visezi defel.

Cîntul al doilea

I

Vin zorii... Pîcle prind pe munţi să piară;
Lumina retrezeşte lumea iară
Şi pe răbojul vieţii înc-o zi

Ți-adaugi, cît nu ultima va fi.
Natura pare nou-născută însă:
E viață pe pămînt — lumina-i strînsă
În soare; pline-s văile de flori
Și-s limpezi ale apelor vîltori.
Ah, om nemuritor! Admiri acele
Minunății, și-ți zici: „Sînt ale mele!"
Cît poți, privește spre-ape, munți și vale,
Căci vine-o zi cînd n-or mai fi-ale tale!
Și oricît te-ai mira, de lacrimi stropi
Nu varsă cerul, glia cînd te-ngropi!
Din tine viermi s-or ospăta-n mormînt,
Să-ngrașe și cu tine-acest pămînt!

II

Trec zorile. E-amiază. În palat
S-au strîns baronii. Otho i-a chemat.
Sosit-a ora cînd va crește, sau
Va coborî faima lui Lara. Stau.
Sir Ezzelin veni-va în curînd.
Vor asculta. Vor judeca pe rînd.
Afla-vor adevăru-ntreg. Supus,
În fața lor, și-a Celuia de Sus,
Județul lor, oricît de greu ar fi,
El, Lara, s-a legat că-l va primi.
De ce-ntîrzie cel ce-a-nvinuit?
Căci după cîtă vîlvă a stîrnit
Prin tot ce-a spus, acest preanobil domn,
Se lasă cam prea mult furat de somn.

III

Trec orele. Și Lara-i printre ei,
Stăpîn pe el, în ochi cu reci scîntei.
Dar unde-i Ezzelin? Mai trece-un ceas.
Șoptesc baronii. Palid de necaz
Grăiește Otho: — „Îl cunosc. Și știu
Că vorba nu și-o calcă. Dacă-i viu
Va fi aici. Căci prea departe nu-i,
De casa noastră, locuința lui.
De altfel și cu Lara e vecin.
Îi oferisem propriul meu cămin

Şi bucuros ar fi primit, oricînd.
În noaptea asta însă-avea de gînd
Să strîngă noi dovezi. M-am pus chezaş.
Şi gata sînt, adăugă trufaş,
Să apăr azi, dacă vreunii-mi cer,
Blazonu-i nepătat de cavaler!"
Tăcu. Iar Lara zise: — „Precum vezi,
Venii s-aud ciudatele-i dovezi.
Ieri s-a-ntrecut. Cu greu m-am stăpînit.
Eu nu-nţeleg ce i s-a năzărit!
Îl cred duşman. Spunea că m-a văzut
Pe undeva, printr-un străin ţinut.
Eu însă nu-l cunosc. Să nu te miri:
Dezvăluie-mi aceste-nvinuiri
Nentemeiate. Iar dacă le-ascunzi
Atunci cu vîrful spadei să-mi răspunzi!"

Se-aprinse Otho la acest cuvînt
Şi azvîrli mănuşa la pămînt:
— „Răspunsul spadei mele îl aleg!
Mă bucură. Căci astfel înţeleg
Să-mi apăr musafirul!" Uşurel,
Lovi mînerul, Lara, într-un fel
Obişnuit la vechii spadasini.
Nu se citea, în ochii lui senini,
C-ar vrea să-i sape groapa dinadins.
Dar desluşeai, pe chipul lui aprins,
Înverşunarea. Trase spada, dar.
Cercară să-i despartă. În zadar.
Căci furia lui Otho n-avea frîu.
Şi desprinzîndu-şi spada de la brîu
Zvîrlea cuvinte grele şi ocări
În faţa uluitei adunări.

IV

Fu scurtă lupta. Otho dădu greş
De furie orbit şi, jos, pe preş,
Ţîşni şuvoiul sîngelui. Atunci
Lara-l plesni şi îl trînti pe brînci.
Abia sufla, de sabie străpuns.
— „Să te ucid, sau nu?" Nici un răspuns.
De pe aceste înroşite dale

Poate că Otho n-o să se mai scoale.
Pe fruntea celuilalt, atît de sumbră,
Trecu, deodată, o drăcească umbră .
Și spada, vîjîind, se-nfipse drept
Sub coastele lui Otho și în piept.
Era un spadasin de naltă școală,
Dar iată că lovea la nimereală
Cumplit, cu-nverșunare, cu nesaț,
Chiar și în cei care-l țineau de braț
Cerîndu-i îndurare, din priviri.
După o clipă își veni-n simțiri
Și-l cercetă pe Otho, curios,
Gîndindu-se că, poate, cel de jos
Va răposa, căci îi era vrăjmaș,
Sau poate socotea cam la cîți pași
Se mai afla de groapă, ciopîrțit
De spada lui cu vîrful ascuțit.

V

L-au ridicat pe Otho, sîngerat.
Nu se cădea să fie tulburat
Măcar c-un semn. Era-ntr-un hal de plîns.
Ceilalți într-un conac vecin s-au strîns,
Iar Lara, clocotind ca un șuvoi,
Pornind din munte și umflat de ploi,
Se depărtă într-o tăcere grea,
Cu pasul liniștit. Urcă în șa
Și o porni spre casă, taciturn,
Fără-a privi seniorialul turn
Ce-mpodobea castelul mohorît
Al celui căsăpit și doborît.

VI

Dar meteorul unei nopți, acel
Care-a pierit cu zorii — unde-i el?
A răsărit cum stelele răsar
Și a pierit, fără-a lăsa măcar,
În urma lui, o vorbă cel puțin
C-avea dreptate? Unde-i Ezzelin?
Plecase de la Otho, din castel,

Cu noaptea-n cap, dar nu putea defel
Să rătăcească drumul, peste lac,
La cîțiva pași. Lipsea de la conac.
Întreaga zi au cercetat avan
Bătînd împrejurimile. În van.
Pustie casa, calul priponit,
Iar cel ce-l găzduia, înnebunit.
Surprinși, vasalii murmurau și ei.
Au cercetat pădurea cu temei,
Crezînd că l-a ucis vreun tîlhar,
Spre-al jefui. Dar totul fu-n zadar.
Nici urmă din veșmîntul lui, nici pic
De sînge proaspăt, nicăieri. Nimic.
Nici urmă, nu, de bătucit mohor,
Ca-n loc unde s-a săvîrșit omor,
Și nici peceți de degete, să lase
În ierbi dovada luptei sîngeroase,
Cînd omul cărui viața i se curmă
De tot se-agață-n spasmul cel din urmă.
Vreo viață astfel de s-ar fi pierdut,
Găsceau ceva, chiar dintru început;
Dar negăsind nimic prin ierbi, pe grind,
Pe Lara mulți să-l bănuiască prind
Și murmură că are faimă proastă,
Dar tac cînd el se-arată și adastă
Să-l vadă iar plecat, ca iar, apoi,
Cît pot să-l mai împroaște cu noroi.

VII

Trec zilele. S-a-nzdrăvenit la trup
Dar nu la suflet, Otho. Ca un lup
Pîndește-al răzbunării ceas. Nimic
Nu-l poate îmblînzi. E bun amic
Cu toți baronii din domeniul său
Care i-au pus pribeagului gînd rău.
Îi întărîtă pe vasali și-i scoală
Pentru omor să-i ceară scoteală,
Spunîndu-le că Lara, numai el,
Era răspunzător de-acest măcel,
Căci se temea să nu-i dea în vileag,
Sir Ezzelin, răbojul de pribeag.
Nerăbdători să afle, zi cu zi

Vîlva crescu-n ținut și se-nteți.
De ce trăia, pribeagul, singur-cuc?
Ce taină ascundea? De ce, **năuc**,
Lovise-n Otho? Și de unde-apoi
Știa să-nvîrtă spada? La război
Nu prea umblase. Pentru ce,-n sfîrșit,
Atîta ură? Un cuvînt, zvîrlit,
Nu se cădea să-l mînie atît.
Se deslușea pe chipu-i mohorît
Că ura lui avea un alt izvor
Căci prea fusese crud, neiertător.
Toate-astea, cum și-al omului **îndemn**
De-a căuta mai mult un fapt **nedemn**,
Spre Lara îmbulzeau șuvoi de **ură**.
Înverșunați, să-i ceară începură
El să răspundă pentru mortul **care**
Îl urmărea acum fără-ncetare.

VIII

Dar gloata de iobagi trudea cumplit,
Trăgînd la jug, cu spatele-ndoit,
La bunul plac al cîtorva despoți.
Înverșunați erau iobagii toți.
Sătui pînă în gît de-acești mișei
Ce-i ucideau, luptîndu-se-ntre ei.
Lipsea scînteia care-ar fi aprins
Mînia ce mocnea și, peste-ntins,
S-ar fi lățit pîrjolul. Crunt război!
Căci doar pieirea unuia din doi
Putea să-i pună capăt. Alt **cîntar**
N-avea grozava ură. Așadar
Feriți de ziduri groase și de punți,
Stăpîni pe soarta celor mai **mărunți**,
Deși temuți, semeții castelani
Erau urîți de șerbi și de țărani.
Și Lara moștenise un palat
Cu un domeniu-ntins și întesat
De șerbi împovărați și de argați.
Dar lipsa lui de ani îndelungați
Slăbise jugul. Binevoitor
Se arătase Lara-n fața lor.
Iar teama, moștenită din bătrîni,

Știu să le-o alunge. Ca stăpîn,
Era încă temut, bine-nțeles,
Dar iată că prin vale și prin șes
Spuneau vasalii că prea aspri-au fost,
Că-nfricoșarea n-are nici un rost.
Nefericit e nobilul lor domn.
Și de veghează noaptea, fără somn,
Cu gîndurile duse, chipul grav,
Pesemne că stăpînul e bolnav.
Dar dacă-i cam ciudat și singur, el,
Pe-ntinsele-i moșii și în castel
Domnește veselia. Dacă-i ceri
Un sprijin, el ți-l dă. Căci de-i sever
Cu cei mai mari, cu cei umili e blînd.
Nu-și blestemă vasalii și oricînd
Sub coperișul lui găsești azil.
Puteai să vezi cum, zi de zi, destui
Noi oaspeți se strîngeau sub sceptrul lui.
Era, de cînd pierise Ezzelin,
Mai primitor, de dărnicie plin;
Sau, poate, se temea prin vreo urzeală
Că va să-i ceară Otho socoteală.
Oricum, strîngea el oameni din popor
Mai mulți decît oricare senior;
Politică isteață, căci, la țară,
Mulți îl credeau ce el vroia să pară.
Veneau iobagi goniți — și-ndată rost
La Dînsul își aflau, și adăpost;
Nu-i dijmuia cumplit pe șerbi, încît
Să-și plîngă soarta cu nod greu în gît.
L-înțelegea pe-avarul hrăpăreț
Și nu-l privea pe șerb cu-adînc dispreț;
Mulți tineri bravi, sperînd într-o răsplată,
Nu mai plecau, de-i ospăta o dată;
I-adăpostea (știind ce ceas așteaptă),
Pe cei porniți spre-o răzbunare dreaptă;
Mulți își visau o dragoste-mplinită
Prin nuntă cu de-a sila urgisită;
E totul copt: va aboli curînd
Șerbia — van cuvînt pe-al său pămînt.
Atunci cînd Otho socoti-n sfîrșit
Că ceasul răzbunării a sosit,
Pe cel învinuit de omucid

El îl găsi înconjurat de-un zid
De partizani. Norodul, ca un val,
Zbucnea, scăpat de jugul feudal,
Căci Lara-și slobozise șerbii-n zori,
Iar gloatele de șerbi și trădători
Juraseră pe ce aveau mai sfînt
Să nu sape-al tiranilor pămînt
Decît spre-a le scobi morminte-adînci,
Fu semnul răzmeriței — și atunci
Strigară toți, în crîncenatul ceas:
„Dreptate! Libertate!" într-un glas.

IX

Erau stăpîni și făcători de legi
Baronii pe cuprinsul țării-ntregi.
Copilul rege nici că mai crîcnea.
Abia cu numele dacă domnea.
Era un bun prilej pentru rebel.
Iobagii răsculați urau la fel
De-adînc pe rege și pe prinții cruzi.
Dar le lipsea un șef, un călăuz.
Și iată că-l găsiseră acum.
Și ei, și el, aveau același drum.
Ce-l despărțise, greu e să ghicești,
Pe Lara de-aliații lui firești.
Dar se vedea că-i sînt la fel de dragi
Ca și acestor gloate de iobagi:
Din noaptea blestemată, brațul său
Și-l pregătea să-nfrunte ce-i mai rău.
Avea necunoscute el pricini
S-ascundă groaznice, trecute vini,
Și-acum, lovind cu gloata-n inamic,
Căderea-și mai întîrzia un pic;
Trezit de norii negri de furtună
Din pacea lui prea scurtă, și-n genună
Simțindu-se din nou zvîrlit, ca-n moarte,
Redevenea ce-a fost în altă parte;
Nu-i prea păsa de glorie sau viață,
Dar soartei el știa să-i facă față;
Crezîndu-se urît de toți, dorea,
Căzînd, să-ndure și-alții soarta-i grea.
De ce îi slobozise pe cei mici?

Îi ridica spre a da în inamici.
Credea c-o să-și sfîrșească viața-nchis
În sumbrul lui bordei. Dar i-a fost scris
Să-și ia-în piept vrăjmașii. Încolțit,
Ca fiara în bîrlog, i-a mirosit
Pe vînători. Pornise la asalt.
Deci trebuie ucis. Căci vreun alt
Mijloc să-l prindă-n cursă nu era
Fără-a rîvni măririle, privea
Destinul vieții sale, împăcat.
Și dacă-acuma îi fusese dat
Să se înfrunte iară, înapoi
Scăpare nu-i. În aprigul război
Va ști să lupte. Izbucnea-n priviri,
În glas, în gest, mîndria unei firi
Răzvrătitoare, plină de avînt.
Era un luptător, într-un cuvînt.

X

Să-nșir de-a fir-a-păr nu are rost
Desfășurarea luptei, tot ce-a fost.[5]
Destinul schimbător, adesori,
Cruzimea dintre-nvinși și-nvingători,
Atîtea vieți pierdute, mari vulturi
Rotind deasupra, fum, dărîmături.
A fost o încleștare-ntre vrăjmași.
Doar că acum erau mai pătimași.
Surzise îndurarea. În zadar
Ai fi strigat. Se secerau barbar.
Cei prinși erau uciși. Cum să te aperi?
Se înfruntau cumplit aceste taberi
Și cînd izbînda flutura o clipă
Deasupra uneia, făcea risipă
De răni, atunci — la fel de nempăcați
Și cei de libertate însetați,
Și cei în slujba crudei tiranii.
Cuprinși de focul crîncenei mînii,
Izbeau cu sete, dornici de omor;
Măcelul se-ntindea, nimicitor,
Și la lumina sîngeratei torți
Rînjea pe cîmpul coperit de morți.

Dezlănțuite,-ale lui Lara cete
Dădură iureș prin dușmani și, bete,
De-acest succes, porniră-n vălmășag,
Să-i hărțuie, șirag după șirag.
Dar în asaltu-acesta orb și crud
Pe Lara, șeful lor, nu-l mai aud.
Păreau acum o ceată de tîlhari
Nerăbdători să prade, și-n zadar
Încearcă Lara, mîniosul rîu
Să-l stăpînească și să-l țină-n frîu,
Căci mîna ce-aprinsese acel foc
Nu poate ține flacăra pe loc.
Greșeala făptuită la-nceput
O folosi dușmanul, priceput.
Prin mincinoase-atacuri îi slei
Și, hărțuindu-i astfel, noapte, zi,
Fără-a lupta pe față, pas cu pas
Îi atrăgea spre el. Făccau popas
În cîmp deschis, subt ploaie și, curînd,
Merindele scăzură, pînă cînd,
Sătui de pînda asta fără spor,
Nemulțumiți în sufletele lor,
Căzură pradă deznădejdii. Mulți
Erau nedumeriți. Acești desculți,
Mînați de-amarul urii lor fierbinți,
În locu-ndelungatei suferinți
De fiecare ceas, ar fi dorit
Să se arunce-n luptă, îndîrjit,
Cu prețul vieții. Măcinați de frig,
De foame și de boală se tot sting,
Iar bucuria primei lor izbînzi
Se schimbă-n ciudă. Pier bolnavi, flămînzi.
Doar Lara rămînea nendoplecat.
Puțini îl mai urmau. Treptat, treptat,
Pieriră-aproape toți din mii și mii.
Un pîlc mai rămăsese printre vii
Jelind amar, ei, cei mai hotărîți,
Că de mînie s-au lăsat tîrîți.
O singură nădejde-aveau. Atît.
Erau lîngă hotar. S-au hotărît
Să-l treacă și să scape la vecin,

Să-ngroape-acolo, în pămînt străin,
Durerea grea și focul urii lor.
Să pleci din țară nu era ușor.
Dar tot mai bine-i să trăiești, proscris,
Decît în țara ta să zaci închis.

XII

S-au hotărît. Pornesc. A nopții stea
Lumină calea lor, prin bezna grea.
Zăresc culcată raza ei pe val.
Hotarul! Rîul! Au ajuns la mal!
Opriți! Pe mal, soldat lîngă soldat.
Să te întorci? Să fugi? A fluturat
Parc-a lui Otho flamura, în vînt.
Și sulițele scapără. Ei sînt!
Ard focuri de păstori de culmi. Ia stai!
Ard prea-ntețit și-s prea departe, vai!
Nădejde nu-i! Prinși ca-ntr-un cerc de fier
Ei sînt siliți să lupte. Altfel pier.

XIII

O clipă s-au oprit. Să stea pe loc?
Să se arunce ei întîi în foc?
Tot una e. Dar dacă dau asalt,
Oricîți ar fi pe malul celălalt,
Cîțiva tot scapă. — „Atacăm, ostași!
Căci de i-am aștepta, am fi prea lași!"
Cu săbiile scoase, sar în șa.
Porunca în curînd va răsuna,
Și mulți atunci, din cei care-au rămas,
Vor asculta în ea al morții glas.

XIV

I-i spada scoasă, glasul apăsat
Și calm; nici gînd să fie disperat,
Dar prea-i nepăsător, cum nu se cade
La ceas cînd mulți pot fi răpuși de spade.
Privi către Kaled: prea credincios,
Acesta nu putea fi și fricos;
Doar luna, poate, peste albul feții
Îi așternea o umbră a tristeții,

O dulce melancolică paloare,
Vădind doar o credință arzătoare.
Ci Lara mîna-i mîngîie, ușor:
Nu tremura de-al spaimei crud fior;
Și mut era, slab inima-i bătea,
Doar ochii lui spuneau: „O, ceata-ta
Să piară poate, mulți pot și fugi!
Noi nici în moarte nu ne-om despărți!"

...Porunca-i dată: oastea lui irupe
Să deie iama în vrăjmașe trupe;
Ascultă roibii de-ascuțiții pinteni
Și scapără oțele pretutindeni;
Chiar copleșiți ca număr de-s, ei luptă
Bravi toți, cu-nverșunare nentreruptă;
Și roșu valul rîului și-n zori
Era de sînge curs din luptători.

XV

Zvîrlind porunci, ducea al luptei greu
Și spada lui lucea, lovind mereu.
Speranța ce-o pierduse, glasul lui
O deștepta-n ostași. Văzînd că nu-i
Scăpare alta, ei izbeau, hapsîni,
Și sabia, dac-o scăpau din mîini,
O ridicau din nou. Iar Lara, el,
Îi aduna sub crîncenu-i oțel
Pe soții lui și nencetat și iarăși
Rărea dușmanii, fulgerînd din paloș.
Crezu că fug, deodată, val-vîrtej...
Nu trebuia pierdut acest prilej!
Saltă o clipă-n aer brațul drept.
Dar fu destul ca să-i pătrundă-n piept
Săgeata ucigașă. Gest fatal!
Se clătină și se-nclină pe cal:
Îi retezase moartea brațu-ntins.
Pe buze, vorba de triumf s-a stins.
Părea, viteazu-i braț, un lujer frînt.
Dar spada n-o scăpase. Muribund,
Căzu-n leșin. Din brațul celălalt
Îi lunecase frîul. Dintr-un salt
Îl prinse Kaled, și-ntr-un loc ferit

Îl duse-n grabă. Însă cel rănit
Nu mai vedea nimic din ce-i în jur.
Loveau, loveau ai lui, pe cîmpul sur,
Și n-aveau timp, de furia lor duși
Măcar să-i mai zărească pe răpuși.

XVI

Vin zorii peste morți și cei pe moarte;
Pe cîmp zac zale, săbii, coifuri sparte,
Iar un cal mort, în zbaterea-i fatală,
Rupsese frîu, harnașament, zăbală;
Mai tremură, de-un zvîc de viață,-aproape,
Picioru-al cărui pinten fu să-i sape
În carne, cum și mîna ce, de frîu,
Îl duse prin al luptelor desfrîu.
Zac alții chiar pe malul apei unde,
De sete-arzînd, nu pot sorbi din unde.
În van arsura cruntă din gîtlej
Vor să-și astîmpere la greu prilej,
Căci se tîrăsc pe iarba-nsîngerată,
Dar i-a zdrobit sforțarea disperată.
Ajung... Se pleacă... Buza simte cît
De proaspătă e apa... Dar atît,
Căci se opresc... De ce s-or fi oprind?
Vai, ei arsura setei n-o mai simt,
Și prospețimea apei nu-i îmbie,
Căci au ajuns la rîu în agonie!

XVII

Departe de-neleștare, sub un tei,
Zăcea viteazul făr' de care ei
N-ar fi pornit măcelul. Mai sufla.
Cu picurii de sînge își pierdea
Și viața Lara. Pajul lui dintîi,
El singur îl veghea la căpătîi,
Prinsese-n fețe pieptul lui zdrobit,
Dar sîngele, cu orice horcăit
Mai negru gîlgîia, ca un unerop.
Slăbindu-i răsuflarea, strop cu strop
Porni să se prelingă și, treptat,
Își reveni-n simțiri. S-a deșteptat

Ca dintr-un vis fără sfîrșit și rău.
Făcu acum un semn spre pajul său
Că orice îngrijire e-n zadar
Și-i prinse mîna, c-un surîs amar,
Spre — a-i mulțumi acestui paj fidel,
Care căta îndurerat la el,
La fruntea răsturnată-n poala sa.
În toată lumea asta nu-i păsa
Decît de-această-ngălbenită față.
De ochii fără luciu, ca de gheață,
Căci pentru el, sărmanii ochi betegi,
Strîngeau în ei lumina lumii-ntregi.

XVIII

Aproape-s dușmanii ce, fără el,
Nu s-ar simți învingători defel;
L-ar fi luat, căci le era de preț,
Dar Lara îi privea cu-adînc dispreț,
Cu soarta împăcat, care, prin moarte,
L-o ține de-a lor ură grea departe;
Sări din șa și Otho, să-l privească
Pe-acest rănit ce fost-a să-l răncască,
Și-l întrebă în ce stare se simte,
Dar el privea în gol, cu-alt gînd în minte;
Întors către Kaled, cu clar glas stins
Vorbi cu dînsul, însă, dinadins,
În neștiuta limbă, doar lor dragă,
Ce se părea prin amintiri că-i leagă.
Tot ce și-au spus rămas-a un secret,
Căci nu-l înțelegea decît Kaled,
Și el îi răspundea fără-nconjur,
În timp ce toți stăteau uimiți în jur.
Stăpîn și paj păreau, la ceas durut,
Că nuită de prezent pentru trecut,
Că soartă una li-i, că nu-i desparte.
Nimic de a lor taină nici în moarte.

XIX

Vorbiră mult, cu glasul tot mai stins;
Părea că duhul morții l-a cuprins
Pe paj mai iute ca pe Lara, după

Cum glasul lui prindea să se-ntrerupă,
Căci jalnic, trist, pierdut, șovăitor
Era acum plăpîndul lui glăscior;
Iar Lara, chiar de-avea un glas sleit,
La început vorbise lămurit,
Dar pe-mpietritu-i chip citeai puțin,
Căci nu-l muncea al remușcării chin;
Duios fu-n clipa cea din urmă cînd
Către Kaled privi mai cald, oftînd;
Cînd se opri acesta din vorbit,
El, Lara, arătă spre răsărit.
Au soarele, ieșind din nori, lovise
Pleoapele-i pe jumătate-nchise?
Ori întîmplări din alte vremi, uitate,
Spre răsărit îl îndemnau s-arate
Cu degetul? Dar pajul ochii-ntoarse,
Urînd lumina cînd, cu pleoape arse,
Privea cum, grea, peste stăpînu-i seump,
Încet pogoară-o noapte ca de plumb.
Dar încă nu murise, căci o cruce
Cînd i se-aduse-n ceasul de răscruce,
Cum și mătănii, cu căință-adîncă
Iertare Slavei să-i mai ceară încă,
Acum, cînd sufletu-i zbura — semeț
El semnul îl privi, și cu dispreț.
Ci ierte-l cerul, oricum ar fi fost!
Iar pajul, de știa de-al crucii rost,
Mereu privind spre Lara, printr-un semn
Îndepărtă acel cerese însemn,
De parcă doar să-l turbure putea
Pe dragul lui stăpîn în clipa grea.
Vai, nu știa că viață fără munci
Să-neapă omul poate doar *atunci*
Cînd intri-n viața veșnică, pios,
Dar numai dacă crezi întru Christos!

XX

Abia mai suflă și o pînză deasă
Peste încercănații ochi se lasă.
E ca de lemn înțepenitul trunchi,
Și fruntea ca o piatră, pe genunchi.
Pe inimă-i apasă mîna sa,

Sărmanul Kaled. Ea nu mai bătea!
Dar Kaled nu credea că s-a oprit.
Îngrijorat și deznădăjduit
Cerea să simtă-al inimii îndemn,
Un cît de slab, un cît de palid semn.
„Mai bate!" Nu. Zadarnic te-amăgești!
Zburat-a în grădinile cerești,
Să-și afle-acolo veșnic adăpost,
Duhul acelui care Lara-a fost!

XXI

Dar Kaled pare că n-ar fi priceput
Că duhul falnic s-a desprins de lut.
Dușmanii învinseseră. Cîțiva
I-au smuls din vraja-n care se-adîncea.
Privea într-una chipul celui dus.
Cînd trupu-nțepenit fu luat pe sus
Și fruntea ce-ar fi vrut s-o țină-n veci
La pieptul lui, cu ochi opaci și reci,
Căzu, țărînă moartă, la pămînt,
El n-a sărit și nu și-a smuls, plîngînd,
Suvițele lui negre. S-a zbătut
Să-l mai privească-o dată și-a căzut
În iarbă, ca și cel de el iubit.
Iubit de el. Dar s-a mai pomenit
Unui bărbat întreg să-i stea în fire
Asemeni pătimașă dăruire?
O clipă de lesin a fost de-ajuns:
Secretul vechi, pe jumătate-ascuns,
S-a dat pe față cînd i-au dezvelit
Sărmanul piept, de viață văduvit,
Își reveni. Dar palidele-i mîini
N-acoperiră dezgoliții sîni,
Nici cinste, nici rușine, nici dispreț
Nu mai aveau acuma nici un preț.

XXII

Nu doarme Lara-n criptă cu părinții;
Mormîntul i-i pe cîmpul suferinții,
Dar somnul i-i la fel de-adînc chiar dacă
Nu a stat nimeni monument să-i facă;

Și plîns a fost de-o fată, pe tăcute,
Cum n-a fost plîns vreun rege-n **vremi trecute.**
Amenințată, un cuvînt n-a scos
Despre acel trecut misterios,
Nici despre cum lăsă străbuna-i **vatră,**
Iubind un om cu inima de piatră.
De ce-l iubea? Aiurea întrebare!
E dragostea fruct al voinței oare?
O, pentru ea, un simțămînt duios
Putea ascunde-n suflet fioros.
Cînd cei ca el, iubind, vorbesc **puțin,**
Să aibă suflet de simțiri străin?
De legătura lor a fost ciudată,
Ea nu i-a spus pricina niciodată
Și, de atunci, și-a pus pecetea **Moartea**
Pe gura tuturor ce le-ar ști soartea.

XXIII

Cînd Lara fu în groapa rece **pus,**
Pe lîngă rana grea ce l-a răpus,
Aflară-n pieptu-i alte cicatrici
De răni mai vechi și care nu aici
Fuseseră sădite. Unde? Cînd?
În care lupte și în ce pămînt
Și-a dus el vara aprigei juneți?
Neprihănit era sau luase vieți
Nevinovate? Nimeni n-a aflat.
Erau dovezi că sînge-a fost **vărsat**
Pe undeva, într-un ținut strein.
Pecetluită-i taina. Ezzelin,
Ce-ar fi putut vorbi despre trecut,
Din noaptea-aceea n-a mai fost **văzut.**

XXIV

În noaptea aia (snoava-i din popor),
Un șerb trecea prin vale, cît un nor
Ușor stătea pe-a Cintiei[6] pală față.
Se și-arăta a soarelui roșeață,
Iar șerbul, ce venea să care lemne,
Ce hrană pentru prunci puteau să-**nsemne,**
Mergînd pe mal de rîu cu ape vii,

Hotar între vecinele moșii
Ale lui Otho și-a lui Lara, iată
Un tropot surd că auzi deodată,
Și-un călăreț ieși de prin pădure.
Sub cutele unei mantile sure,
Pe șa, parc-ascundea ceva — și-o mască
Purta, ca nimeni să nu-l recunoască.
Mirat, și-o crimă bănuind, se-ascunse
Țăranul în desișuri nepătrunse.
Ajuns la rîu, cel călăreț, din șa
Săltînd, cără cu el povara grea,
Sui pe mal și-o aruncă în val.
Stătu-ndelung așa, cu tot cu cal,
Privind îngrijorat în jur și spre-ape,
Ca nu cumva vreun amănunt să-i scape
Și să-l trădeze... Brusc, porni avan
Spre-un loc unde al apelor noian
Îngrămădise, iarna, pietre grele.
Cu grijă, prinse a zvîrli cu ele
În apă[7]... Șerbul se tîrîse și,
Din locul lui, putea acum zări
Ce se-ntîmpla... Văzu un leș plutind,
Pe pieptul vestei cu ceva sclipind
Precum o stea... Un bolovan greoi
Răzbi s-afunde totul în șuvoi;
Se mai ivi, dar nu putu distinge
Prea mult... Rămase-o urmă ca de sînge
În apă — și-apoi nu văzu nimic;
Mai stete călărețul doar un pic,
Cît nici un cerc pe apă nu mai fu,
Apoi sări pe cal și dispăru.
De frică, șerbul n-a spus al cui leș
Zvîrlit fusese-n apă, fedeleș,
Dar de purta o stea (mai mulți susțin),
Putea să fie numai Ezzelin,
Ce-n noaptea cu pricina stea[8] purtase,
De cavaler... În pace-ale lui oase
Să odihnească, de-a murit astfel,
Că,-n amintire, de-azi încolo, el
Ca înecat de altu-o să rămînă
Și nu ucis de a lui Lara mînă.

XXV

Sînt morți Kaled, și Ezzelin, și Lara;
N-au piatră funerară-n toată țara.
S-o smulgă pe Kaled ei n-au putut
De unde Lara sta-ngropat în lut.
Ea, mîndra de-altădată,-n chip hain
Lovită, surd gemea, plîngea puțin,
Dar smulge n-o puteau din acel loc,
De parcă mort ea nu-l credea deloc,
Și îi țîșneau din ochi fulgerături
Ca de tigroaică, puii cînd i-i furi,
Dar de-o lăsau cu chinul ei cel greu,
Ea cu năluci parcă vorbea mereu,
Cum plăsmuiesc doar rău bolnave minți;
Le-mpărtășea cumplite suferinți,
Apoi se tot oprea sub naltul trunchi
Unde-i ținuse capul pe genunchi,
Și astfel, biata, și-aducea aminte
De mort, de ultimele lui cuvinte.
Ea își tunsese negrul păr păgîn,
Dar își păstra șuvițele în sîn
Și-ades pe glie-l apăsa, duioasă,
Răni parcă oblojind cu-a lui mătasă.
Punea-ntrebări și-n locu-i da răspuns;
Bruse, parcă o nălucă-ar fi pătruns
La el, îl îndemna să fugă iute.
Mai sta sub tei, în palmele durute
Strîngîndu-și capul și, în fel și chip,
Scria ciudate semne pe nisip.
Mult nu putea trăi așa — și zace
Acum lîngă iubitul ei, în pace.

ASEDIUL CORINTULUI

Lui JOHN HOBHOUSE, ESQ.
îi închină acest poem
prietenul său
22 ianuarie 1816

„*Puşti, Goarne, Flinte, Tobe, Tunet crunt.*"
POPE, *SATIRA* 1., 26

Traducere de AUREL COVACI

CUVÎNT ÎNAINTE

„În 1715 oastea turcă, în fruntea căreia se afla marele vizir, încercînd să deschidă un drum în inima Moreei și să asedieze Napoli di Romania, cel mai întărit loc din întreaga țară[1], a pornit, mai întîi, să atace Corintul[1]. După un șir de asalturi, garnizoana fu așa de slăbită încît guvernatorul, văzînd că nu e în stare să reziste unei forțe atît de puternice, se gîndi să depună armele.

Dar în timp ce se discutau condițiile capitulării, luă foc o magazie cu pulbere în tabăra turcească și șapte sute de oameni își găsiră moartea, mistuiți de flăcări. Acest foc, izbucnit din întîmplare, mînie în așa hal pe păgîni încît, nemaivoind să audă de capitulare, porniră turbați la asalt și cuceriră în aceeași zi Corintul. Aproape toată garnizoana fu măcelărită, iar guvernatorul, Minotti, fu ucis. Cei rămași în viață, printre care Antonio Bembo, trimis extraordinar, au fost luați prizonieri."

ISTORIA TURCILOR, Londra, 1719, vol. III, p. 118

De-o mie-opt sute zece ani Christos[2]
Murise pentru omul păcătos,
Cînd noi, pe nave ori călări,
Peste uscat și peste mări,
Ce veseli colindam spre zări!
Treceam peste rîuri și munți ceas de ceas,
Nicicînd neavînd o zi-ntreagă popas.
Ce moale părea cel mai tare pat!
Dormeam în mintean ori pe valul săltat,
Pe plaje întinși, ori cu zdravene șei
Drept perne, sub cap — și proaspeți, e-hei,

În zori ne trezeam oricînd.
Gîndeam și vorbeam voioși,
Sperînd în ceva, sănătoși,
Trudind dar de grijuri uitînd.
De multe limbi și credinți,
Mulți cu mătănii, mulți cu sfinți,
Crezînd în biserici ori moschei,
Iar alții-n nimica anume —
O mai pestriță ceată, să vrei,
Și zău că n-aflai pe lume.
Dar dintre veselii consorți,
Mulți răzlețiți sînt, mai mulți morți;
Mulți nu-ncetară a se bate,
Căci în Epir, prin văi și munți,
Stau înfruntînd tiranii crunți
Și luptă pentru libertate[3];
Sînt alții-n țară depărtată,
Pe-acasă alții se adună,
Dar niciodată, niciodată
N-om fi iar veseli și-mpreună.
Treceau în zbor trudite zile;
Azi, parcă prind să ne împile,
Dar zboară gîndurile mele
Spre mări, ca niște rîndunele,
Și iar cutreieră-al meu duh
Peste pămînturi, prin văzduh;
Și asta lira mi-o inspiră,
Și-i chem ades la cînt de liră,
Pe cei puțini ce-ar fi în stare
Să mă urmeze către zare.
Străine, vii ca să te simt
Alături pe Acro-Corint[4]?

I

Furtuni, ani, veacuri, războiri
Peste Corint trecură-n șir,
Dar stă cetatea tot mărcață,
Că-i Libertății fortărcață.
Cutremur, uraganul crunt
N-au clătinat cel pisc cărunt
Ce-i cumpănă unui pămînt
Ce mîndru este, chiar înfrînt,

Scăldat din două părți de ape
Ce înfrunta-s-ar, dar aproape
Tîrîndu-se, mînia-și curmă
Și se prosternă lui pe urmă.
În roșu val, o, de s-ar strînge
Vărsatul pe-aste maluri sînge
De cînd Timoleon[5] un frate
Și-a fost ucis, de cînd, cu-armate,
Cel pers fugi; mult sînge supt
Dac-ar țîșni de dedesubt,
Ar inunda tot istmul[6] care
Se-ntinde leneș, lung în mare.
Ori de s-ar aduna morman
De oase de pe-acel liman,
Mai naltă s-ar nălța coloană
Ca piramida egipteană,
Ori ca Acropolele cînd
Sărută norii, vajnic stînd.

II

Lănci douăzeci de mii se strîng
Sub Citeron[7]... Sclipiri răsfrîng;
Cresc corturi albe dinspre dealuri
Și pînă-n cele două maluri
Și peste oști ce-n șir se-adună
Șelipește corn de semilună.
Pașale cu bărbi lungi, hirsute,
Conduc spahii[8] în oști temute.
Prin văi, pe culmi și prin gătane
Roiesc cohorte de turbane,
Cămile-arabe-ngenunchează,
Un armăsar tătar necheză;
Un turcoman[9], mai ieri cioban,
La șoldu-i poartă iatagan.
Sub bubuit de tun buimac,
Și valurile parcă tac.
Transei se sapă... Prin văzduh,
Ghiulele duc al morții duh;
Sar țăndări și, în vechiul zid,
Spărturi de groază se deschid.
Creștinii de pe zid răspund
Și ei cu trăsnet furibund,

Zdrobindu-l pe dușman acum
În nori de colb, în flăcări, fum.

III

Ci lîngă zid, cumplit, destoinic,
E-un nemaipomenit războinic
Ce, în a războirii artă,
Întrece otomana hoardă,
Cum și pe orice cap de oaste
Trecut prin sînge și năpaste.
De la ostaș la alt ostaș
Mînîndu-și roibul nărăvaș,
Oriunde-i lupta cruntă blestem
Și osmanlîi răniți plîng, gem;
Oriunde tunul, greu, turbat,
Mai sperie cîte-un soldat,
El, jos din șa săltînd, îndată
Îi dă curaj să se mai bată.
De el e mîndru, prea destul,
Chiar și sultanul din Stambul,
Căci să conducă oști e bun,
Precum la iatagan, la tun,
Luptînd oriunde dîrz, sălbatic;
E-Alp[10] — renegatul adriatic!

IV

Venețian de nobil neam,
Dar surghiunit pe-acel liman,
Tot ce-nvățase-n a lui țară
Acum cu patimă barbară
În contra-i întorcea, avan,
Purtînd, pe creștet ras, turban.
Corintul cel trecut prin multe
De dogi sta astăzi să asculte[11],
Iar el precum un dușman, deci,
Lovea-n venețieni și greci,
Oriunde în al luptei miez,
Mînat cu zel de nou-i crez,
Cu suflet plin de ură dacă
Atîta rău a fost să-i facă;
Veneția nu mai era

„Cea liberă“ în mintea sa,
Că,-n „gura leului“, anume,
Dușmanii, noaptea, fără nume,
Îl ponegriseră cu vini
Ce-l surghiuniră prin străini.
Fugit la timp, sta să se-nfrupte
Acum din răzbunări, prin lupte,
Și țara-și învăța, durut,
Ce luptător a fost pierdut,
Căci peste cruce, totdeauna,
Nălța el, astăzi, semiluna.

V

Stă-n fruntea oastei Cumurgi[III],
Ce pe vecie amurgi
La Carlowitz, cînd fu bătut
De Eugen — dar l-a durut
Nu moartea crudă și haină,
Ci doar victoria creștină.
Vai, a lui glorie ne-ntreagă
Va fi, a Libertății vlagă
Cît n-or vărsa creștinii iar
Pe-al Greciei străvechi altar?
Trecut-au secole de cînd
Sub semilună grecii sînt.
În lupta ce stă azi să ardă,
Dîrz cap de oști în avangardă
Stă Alp, de Cumurgi numit,
Căci el cetăți a nimicit
Și-a dovedit cu prisosință
Că-i tare-n noua lui credință.

VI

Lovește deasă, tot mai deasă,
Încrîncenată, furioasă,
Izbind în ziduri și crenele,
O cruntă ploaie de ghiulele;
Preschimbă totul în ruine
Cumplitul foc de culevrine
Și-ades, ades ghiuleaua cade
Peste corintiene-arcade;

Se văd clădiri surpate, zob,
Sub acel crunt, vulcanic glob;
Şi flăcări iuți țîşnesc în trîmbe,
Învîrtejite, roşii, strîmbe
Sau sparte-n mii de meteori
Ce cad din cer — iar pe sub nori
Se-ntinde fumul des şi gros,
De nu vezi soarele de jos,
Căci raze nu-mpung pîcla deasă
Şi puturoasă de pucioasă.

VII

Dar nu doar[11] răzbunarea-l mînă
Pe Alp ca oastea cea păgînă
S-o-nvețe zidul să-l străpungă,
Căci în Corint, de vreme lungă,
El îndrăgise-o mîndră fată
Şi de la nenduratu-i tată,
Ce de soție nu i-o dase
Cît nume de creştin purtase,
Voia acum să o răpească.
El, cît o viață tinerească
Ducea şi pată ruşinoasă
N-avea pe frunte, de mireasă
Dorind-o,-n timp de carnaval,
Plutind cu gondola pe val,
Cu serenade o-ncîntase,
Cum niciodată mai frumoase
Nu s-au cîntat, şi mai duioase.

VIII

Se pare că şi ea-l iubise,
Căci mulți de şi-o doreau şí-n vise,
Francesca nici cu unul chiar
N-a vrut să meargă la altar.
Iar cînd Lanciotto,-n chip hapsîn,
Fu surghiunit pe țărm păgîn,
Ea zîmbetu-şi pierdu şi pală
Umbla, ca. parcă, după boală.
Mai mult la confesional
Era văzută — rar la bal.

Umbla cu capu-n jos și scurte
Clipite-i mai făceau mulți curte.
Nu mai cînta cu dulce glas,
La dansuri n-avea sprinten pas
Cînd, de petreceri doritori,
Plecau ceilalți abia în zori.

IX

Cînd Sobieski[12] fosta pesta
Păgînilor, la Budapesta,
Venețienii capi de oaste
Smulseseră, pe-a mării coaste,
Ținutul dintre Eubeea[13]
Și Patras[14]... Tocmai de aceea,
Minotti, ca-mputernicit,
Chiar la Corint a fost venit,
Cît încă mai domnea o pace
Visată mult de-o vreme-ncoace
Și care, ruptă, era azi
Pentru creștini cumplit necaz.
Venise el cu fiica — zînă
Cum doar în vremea cea bătrînă
Avu soție Menelaos[15],
Și țara s-a schimbat în haos,
Carnagiu, în străvechea eră,
Stîrnind iubirea adulteră.

X

Reduta-i o ruină spartă;
Se cască găuri cît o poartă
Și,-n zori, vor turcii zidul nalt
Să-l treacă prin cumplit asalt.
Să lupte-n avangardă-s gata
Tătari și musulmani din ceata
„A disperaților" numită,
Plini de-o speranță îndîrjită,
Ce moartea-nfruntă cu elan
Și-și taie drum prin iatagan,
Și cad, și mor, și trepte după
Accea-s celorlalți din trupă.

XI.

E miez de noapte.... De pe pisc,
Privește rece-al lunii disc;
Albastră-i marea... Cerul pare
Că-i și el, în înalturi, mare
Cu insule ce sus și-anină
Spirituala lor lumină.
Au cine le-a privit vreodată
Și n-a visat o avîntată
Arípă, spre-a zbura cu forță
Către a lor eternă torță?
Văzduhu-i și el tot albastru,
Ca valu-n tremur lin, măiastru,
Ce-abia clintește-o pietricică
Și susur ca de rîu ridică.
Dorm vînturi pe talazuri-perne
Și zeci de tuiuri poți discerne,
Neîlîind pe-al tijei lemn,
În vîrf cu-al semilunii semn.
Tăcerea și-ale nopții vrăji
Le turbură doar glas de străji
Și cîte-un nechezat de cal
Stîrnind ecouri peste deal.
Ca foșnetul de frunze însă,
Un glas trezește oastea strînsă:
E muezinul, după crez,
Chemîndu-i, în al nopții miez,
La rugă — e un glas de duh,
Trist, melancolic în văzduh,
Ca zvon de harpă solitară
Cînd vîntu-i pișcă struna rară —
Un son prelung, tînguitor,
Cum nu-i al oamenilor cor,
Înfrîngeri parcă profețind
Pentru creștinii din Corint,
Ba, chiar și-n asediatori
Stîrnind neînțeleși fiori,
Fiori ce inima le-o-ngheață,
Ca a obrajilor roșeață,
Apoi, rușinea s-o trădeze
Pentru acele spaime treze,

Ca clopotul ce-nspaimă cînd
Chiar mort străin intră-n mormînt.

XII

În cort, pe țărm stă Alp... Tăcere
E iar.... Cum datoria cere,
Făcuse rond pe la străjeri
Ce împlineau porunci de ieri.
O, se va zbuciuma o noapte,
Dar mîine trece-va la fapte,
Ca dragostea și răzbunarea
Să-i răsplătească așteptarea.
Ca să purceadă-acel măcel,
De tihnă-are nevoie el,
Dar turburat de gînduri este
Ca apele după tempeste.
Sta treaz — și nu din fanatism
Vrea semiluna pe-acest istm
Să fie-n viitor stăpînă.
Să-și riște viața nu îl mînă.
Nici musulmanul dulce vis
Al huriei[16] din paradis;
Nici patriot el nu se simte,
Să lupte cu curaj fierbinte
Și să își apere cu-avînt
Iubitul țării lui pămînt...
Era un renegat stinghier
Și n-avea suflet, braț de fier
De-nerederea-i deplină demn,
Căci de-l urmau ei la un semn,
Era doar pentru că, dîrz, brav,
În luptă nentrecut, grozav,
Putea ca liota, grămadă,
S-o ducă spre bogată pradă.
Dar faptul că a fost creștin
Nu i se iartă pe deplin
Și-i pizmuit că sub un nume
Păgîn e glorios pe lume,
Și că le-a fost dușman temut,
De tînăr, stîndu-i crucii scut.
Ei nu știu ce Mîndria poate,
Simțirile de-s subjugate,

De ce zel fals e-nsufleţit,
Din răzbunare convertit.
Barbarii toţi şi-l simt stăpîn,
Că-i mai feroce, mai păgîn.
E leu el; ei — şacalii care
Simt prada, spre cumplite gheare
Mînînd-o, ca să se înfrupte
Din rămăşiţe, frînte, rupte.

XIII

Îi arde capul ca-n văpăi;
Cresc ale inimii bătăi;
Se tot sucește-n pat, amarnic,
Să-i vină somnul, dar zadarnic.
De aţipeşte-o clipă, iute
Coşmaruri îl trezesc, durute.
Turbanu-n cleşti îi strînge fruntea,
Iar zaua-i plumb — nu trece puntea
Spre somn, cu toate că, ades,
Cu valma luptelor purces,
Dormise tun, tot fără pat
Şi tot în zale îmbrăcat,
Pe un culcuş mai aspru chiar
Şi nu sub cer atît de clar.
O, nu, nu-l prinde somnu-n mreajă
Şi-aşteaptă ziua stînd de strajă,
Umblînd pe ţărm aşa, hai-hui,
Printre-adormiţi oştenii lui.
Ce perne-au ei? Au dorm pe puf,
Pe cînd el fierbe de năduf?
Dorm tun... Parcă mai multă trudă
Pe ei i-aşteaptă-n lupta crudă?
Şi, rătăcind, îi pizmuieşte
Pe cei ce dorm adînc, firește.

XIV

Simţi mai multă uşurare,
Căci noaptea, cu-aripi de răcoare,
Din cerul liniştit, dar rece,
Putea balsam în suflet trece.
Trecu de tabără... În faţă,

Văzu Lepanto[17] că-se-nfață,
Cu țărmul șerpuit, iar sus
Stă Delfi[18], ce din veci și-a pus
Hlamida albă de zăpadă
De care vara chiar nu-l pradă
Și nu se va topi nicicînd
Ca bietul om, prin timp trecînd.
Tirani și sclavi, toți, toți dispar
În fața razelor de jar,
Mult mai fragili ca vălul alb
Ce-n vîrf de munte-l vede Alp[19]
Și mai etern, peste bazalte,
Ca turnurile mîndre, nalte,
Ori arborii.... E-un giulgi întins
De Libertate, dinadins,
Pentru-a ei patrie iubită
Din care fost-a izgonită;
Dar duhul ei, din străvechime,
Rămas-a-n nemitate rime;
Mai trece pasu-i de regină
Pe lîngă-altare în ruină,
Pe greci cercînd să-i mai adune
Să-nvețe pildele străbune
Din vremi cînd perși[20] fugeau și-un brav
Spartan[21] murea zîmbind, grozav.

XV

Chiar trădător, mînjit de crime,
El nu uitase-o străvechime
Ilustră.... Și prezent, trecut
Tot căutînd în minte, mut,
Gîndind la bravii morți ce lauri
Au cucerit pe-acești coclauri,
Simțea ce tristă faimă el
Va dobîndi, luptînd cu zel,
Și hoarde cu turbane doar
Smulgînd într-un război barbar,
Nelegiuit, drept privilegiu
Pătîndu-se c-un sacrilegiu.
Îi dorm în jur eroi — dar nime
Din ei nu-i glorios prin crime.
Nu-n van falangele[22] viteze

Luptau pe-aceste meleoreze,
Căci cu credință se luptară
Și, de-au căzut, nu pot să moară.
Murmură rîul faima lor,
Și codrul verde, fosnitor...
Coloana solitară-i mîndră
Cu ei că-n veșnicie întră
Și-i vie amintirea lor
În munți și-n apa din izvor;
Pîraie mici și fluvii late
De-ale lor nume sînt legate;
Chiar și sub jug acest pămînt
E grec, și glorios, și sfînt.
E-o pildă pentru cei ce-așteaptă
Să săvîrșească-o mare faptă,
Căci îi inspiră pilda greacă
Dîrji peste tiranîi să treacă,
Să moară-n lupta crudă, poate,
Sau să trăiască-n libertate.

XVI

Mut, Alp pe țărm stă, vîntul blînd
În gîndu-i binecuvîntînd.
Talazuri nu-nvolbură marea-n veci calmă
Ce nu știe-a fluxului valmă
Și cel mai înalt, furios dintre valuri
Abia se ridică un pic peste maluri;
De luna pe cer e sau nu, nu le pasă,
Căci n-are puteri de crăiasă:
De valul scade, de-i calm ori crește,
Ea nu îl înrîurește
Și nici nu ajunge la stîncă
Vreo hulă din marea adîncă.
Se vede că a dîrei de spumă urmă
Doar cît a scurmat de veacuri mai scurmă.
E-un brîu de nisip ce marea desparte
De iarba ce nu e departe.

La o bătaie de pușcă de zid
E Alp, dar nu-l văd, nu-l ucid.
Aflîndu-se atît de aproape,
Cum poate de flinta creștină să scape?

Au sînt trădători printre ei?
Li-i țcapănă mîna? Sînt niște mișei?
Eu nu știu, dar nici un amnar
Nu scapără... Tras nu-i un plumb măcar,
Cu toate că chiar lîngă poarta din zid e
Ce drum către mare deschide
Și-aude cuvinte rostite
De străji, scurte vorbe răstite,
Cît pașii le bocăne, cu larmă destulă,
În noptatica lor caraulă.
Și iată că vede mulți cîini lîngă porți
La crunt carnaval printre morți,
Și prada ce zace pe vatră
I-atrage mai mult, căci nu-l latră.
Jupoaie cu dinții un cap de tătar,
Cum faci cu smochina... Dinții-albi le apar
Scrîșnind într-un craniu ca dinții mai alb[23],
Ce din fălci le mai scapă — calp.
Era ghiftuit orice cîine casap
De-abia mai putea mișca din cap.
Și Alp cunoscu, după rupte turbane,
Că-s bravi dintre-ai lui rămași doar ciolane;
Turbanele-s verzi-stacojii
Iar ei au cîte-un smoc de păr pe chelii[24],
Dar scalpurile-s în fălci de cîni,
Părul sucit după colți hapsîni.
Coló, lîngă țărm, cu a aripii dungă,
Un vultur gonește un lup — și-l alungă.
Venise lupul din munți, dar cînii
Fiind peste lești de oameni stăpînii,
Se ospătau dintr-un hoit de cal,
De păsări ciopîrțit, lîngă mal.

XVII

Alp, ce sta-n lupte neclintit,
Întoarse ochii îngrozit,
Căci el putea, în încleștări nătînge,
Privi cum oameni mor, scăldați în sînge,
Urlînd de setea morții, dar nu pradă
În colți de cîini lihniți putea să-i vadă;
Da, prin primejdii are-o măreție

Şi moartea, orişicum ar fi să vie,
Căci nume de eroi rosti-va Faima
Şi-or fi slăviţi acei ce-nfruntă spaima.
Dar lupta cînd s-a stins, e groaznic
Să calci printre leşuri ce-s praznic
Şi viermilor, şi lupilor feroci,
Şi vulturilor de pe pisc de roci,
Ce-s bucuroşi cînd oamenii mor
Şi-i socotesc drept prada lor.

XVIII

De mîini uitate, cu sfînt rost,
Năltat pe-aici un templu-a fost.
Au mai rămas doar trei coloane,
Granit şi marmuri şi,-n cotloane
Cu buruieni... Timp nemilos,
Vei roade totul, cum totul ai ros!
Ah, Timp nemilos! Laşi pururi doar urme,
Relievele sfinte — în inimi să scurme
Şi să ne-arate ce-o fi-n viitor,
Şi urmaşii vedea-vor, la rîndul lor:
Monumente surpate şi pietre
Pe străvechile omeneşti vetre.

XIX

Pe-un piedestal de colonadă
Alp se lăsă-ntristat să cadă,
Cu faţa-n palme, ca un ins
De crîncene dureri cuprins.
Cu capu-n piept sta şi simţea
Cum pieptu-i sparge-l inima.
...Ci degetele-şi trece Alp
Pe faţă, ca pe şirul alb
De clape claviristul, pînă
Son dulce prinde să-i rămînă.
Sta Alp în gînduri adîncit,
Cînd vîntul suspină, mîhnit.
Tu,[25] vînt, trecînd prin stînci ai scos
Suspinul dulce, tînguios?
Cu ochii prinse marea s-o cuprindă,
Dar marea era fără creţuri oglindă;

Și iarba privi — nu-și unduia lungile fire;
Ce iscă oare dulcea tînguire?
Privește spre steaguri — nu-și fîlfîie pînza;
Și nici, pe Citeron, nu tremură frunza.
Obrajii nu i-i mîngîie vreo boare...
Suspinul trist cum să se iște oare?
Întoarce capul... E-o nălucă? Iată,
I se arată-o fată minunată!

XX

Mai tare nu i-ar fi-nfricat
Nici un dușman încrîncenat.
„Ce-i asta? Cine te-a chemat?
Pe Dumnezeul alor mei,
Printre dușmanii tăi ce vrei?
Și cine ești?“ — De el nedemn
Azi socotea al crucii semn,
Și nu-l făcu fără credință,
Fiind oprit de conștiință.
Privi, văzu — și scama-și dete
Că-i chipul preafrumoasei fete,
Francesca, ce, pentru vecie
El și-o rîvnise de soție.

Obraji îmbujorați mai are,
Dar stinsă-i via lor culoare.
Iar buza-i de ce-i ca-mpietrită — și unde
Surîsul ei dulce se-ascunde?
O, n-are nici marea cea lină din jur
Atît intens și pur azur
Ca ochii ei, dar înghețată
Lumina ochilor s-arată.
Văl străveziu doar vede Alp
Că poartă peste sînul de crin alb.
Prin păru-n unduiri domoale
Căzînd, el vede ideale
Marmoreene brațe goale,
Dar ridicînd un braț, nainte
De a-i răspunde prin cuvinte,
I se păru că-i străveziu,
Văzînd prin el al lunii licăr viu.

XXI

„Vin din locu-mi tihnit la al meu multiubit,
Fericită să fiu și să-l știu mîntuit;
Am trecut printre străji, prin zid și porți,
Fără frică de vii, fără frică de morți.
Se zice că fuge și leul, ce-i fiară,
De-o pură și neprihănită fecioară,
Și-al Tăriilor Domn ce astfel m-a ferit
De-al pădurii tiran ce-i atît de cumplit,
M-a adus pînă-aici, ca de mînă,
Ca să nu mă surprindă vreo lifță păgînă.
Și, iată,-s aici, și-n zadar de venii,
În veci împreună noi nu vom mai fi.
Cumplită tu ai săvîrșit fărdelege,
Trădînd a părinților lege.
Azvîrle-ți turbanul, fă-ți cruce,
Și-alături de mine pe veci te voi duce;
Și pata din suflet ți-o spală, ca noi
Să fim împreună pe veci, amîndoi."

„Și unde așterne-vom patul de nuntă?
Printre morți, muribunzi, în privelișlea cruntă?
Căci mîine prin foc și prin sabie-om trece
Altare și oameni, în lupte zevzece.
Jurat-am că numai ai tăi și tu
Ziua de mîine-ți vedea — alții, nu!
Te-oi duce-ntr-un loc minunat și, nuntiți,
Uita-vom de griji și-om trăi fericiți;
Mireasă-mi vei fi, stăpînă a vieții,
Dar vreau să-i arăt trufașei Veneții
Cum pot să-i lovesc, cît de lesne,
Cu bice de vii scorpioni în plesne,
Pe cei ce, pizmași, m-au gonit și-njosit,
Făcîndu-mă dușmanul lor cumplit."

Ea mîna prinse pe brațu-i s-o lase
Ușor, dar simți fiori pînă-n case
Și că inima-n sloi i se schimbă!
De stană rămase, cu mută limbă.
De strîngerea-i ușoară, dar rece, de moarte,
Simțea că nu se mai poate desparte.
Niciînd o mînă dragă, prin strînsoare,

N-a fost stîrnit asemeni groază mare
Ca degetele-i albe, lungi ce,-n sînge,
Părcau ger aspru a-i răsfrînge.
El nu mai avea fierbinte frunte,
Iar inima-i era stană de munte.
Privind-o, seama-și dădu, deodată,
Că are culoarea feții schimbată.
Frumoasă era, dar lăuntricul foc,
Ca raze de soare pe-al undelor joc,
Nu tresărea pe chipu-i deloc,
Și-i era țeapănă ca moartea gura;
Vorbea — dar nu-i avea răsuflet făptura,
Și pieptul nu-i sălta rituat, și vine
De-avea, vai, nu părcau de sînge pline;
Sclipeau ochii ei, dar sub pleoape rigide:
Privirile-n gol, nu de viață avide,
Erau ca privirile celora care
Mai umblă prin somn, bîntuiți de coșmare,
Ca unele chipuri de pe-o tapiserie
Ce, parcă, sub vîntul de toamnă învie
Și ochiu-nspăimîntă cu mutră scălambă
Sub palidul licăr de lampă,
Și parcă le vezi coborînd
La fiece pală de vînt
Ce pînza-neretește — și umblă,
De groază putînd să te umplă.[26]

„De dragul Cerului, de nu
De dragul meu, te-ndreaptă tu.
Turbanul jură să-l arunci,
Să cruți bărbați, femei și prunci!
De nu, pierzi slava preasfințită
Și pe Francesca ta iubită;
De mă asculți și, totuși, crudă
Ți-o fi ursita, grea de trudă,
De Dumnezeu un pic te iartă,
Intra-vei pe-a-ndurării poartă.
Tu cugetă — căci eu mă tem
De cruntul Cerului blestem.
De șovăi, grea îți va fi soarta,
Căci Cerul îți va-nchide poarta.
Vezi norul rar de lîngă lună?[27]

Va trece — și-asta nu-i a bună,
Căci pînă-atunci de n-ai jurat,
De Cer și Om ești blestemat.
Te-așteaptă nu doar mari năprazne,
Ci-o veșnicie grea de cazne."

Privi spre lună și, pe cer,
Văzu Alp nourul stingher,
Dar inima rea îi era și capul întoarse,
Trufia grăind prin privirile-i arse,
Căci astă patimă nebună
Simțirea prinsese să i-o supună.
Auzi! *El*, *el* să ceară milă!
S-asculte *el* de o copilă!
El, de venețieni gonit,
Să-i scape de-un destin cumplit!
Nu, chiar de l-ar lovi ăst nor
Cu tunet crunt, nimicitor!

Privi iar norul, grav și rece,
Și îl văzu încet cum trece.
Și luna-i strălucea pe față
Cînd zise vocea lui semeață:
„Nenorocit de-o fi să fiu,
Nu mă mai schimb — e prea tîrziu;
Se pleacă trestia sub vînt,
Stejarul însă nu — și-i frînt.
Urăsc Veneția întreagă,
Dușman îi sînt — doar tu mi-ești dragă:
Să fugi cu dînsul Alp te roagă!"
Se-ntoarse, dar ea dispăruse;
Coloana sta doar unde fuse.
S-a topit în pămînt, în văzduh oare ea?
Nu știa, nu văzuse, dar ea nu mai era.

XXII

E-n zori... Sclipește mîndrul soare
Ca într-o zi de sărbătoare.
Prinde-aurora lin să iasă
Din mantia de beznă deasă,
Vestind dogoare de amiază.

Ci goarne sună, tobe bat de zor
Şi-auzi barbarul corn tînguitor;
Stîndarde fîlfîie în vîrf de băţ;
Nechează caii strînşi de hăţ;
Scrîşniri şi huiete se-aud, şi larme;
Porunci răstite: „Toţi, pe loc, la arme!"
Ci după tuiuri recunoşti
Ale paşalelor cumplite oşti;
Sînt iataganele din teacă scoase;
Porunci aşteaptă haitele cîinoase.
Tătari, spahii şi turcomani, în hoardă,
Crunt atacaţi, în avangardă!
Daţi pinteni, călăreţi! De fug,
Striviţi-i ca un tăvălug!
Nu scape tineri, fete, moşi,
Dacă-s creştini! Fiţi fioroşi!
Pediştii-nceapă crunt măcel curînd,
Năprasnici în cetate pătrunzînd!
Stau caii struniţi, zăbala muşcînd,
Cu botu-nspumat, cu coamele-n vînt;
Şi lănci se ridică, fitiluri se-aprind
Şi-i fiece tun aţintit spre Corint,
Să surpe ce-i gata surpat înc-o dată.
În dese falăngi ienicerii se-arată,
În frunte cu Alp; îi e gol braţul drept
Şi scos iataganul... Cu dúşmanii piept
Sînt gata să dea hani tătari şi paşale;
Vizirul stă-n fruntea oştirilor sale.
Cînd va detuna culevrina,
Rămînă din mîndrul Corint doar ruina!
Popi piară-n altar, dregători în palate
Şi oameni în case, sub ziduri surpate!
Striviţi Dumnezeul creştinilor! Ah,
Se-audă doar strigătul: „Allah-il-Allah!"
Strigă Cumurgi: „Zidu-i spart, aveţi scări
Şi săbii! Daţi iama, pedeştri, călări!
Acela ce roşia cruce doboară,
Să-mi ceară orice! Îi dau şi-o comoară!"
Răspunseră-i lănci ridicate, urale
Vizirului falnic. Oşteni şi paşale
Opriră apoi al strigărilor val.
Foc! Foc! Ah, s-a dat al năvalei semnal!

XXIII

Cum haita lupilor, buimacă
De foame,-un bivol rău atacă,
Și-n van el muge, flăcări crunte
Din ochi țîșnindu-i, să-i înfrunte,
Și scurmă țărna,-mplîntă coarne
Pe mulți în colb să îi răstoarne, —
La fel dau iama-n zid întîi.
Respinși sînt însă osmanlîii:
Țărîna mușcă mulți; răniții-aleargă;
Prind zalele ca sticla să se spargă
Sub cruntele ghiulele care sapă
Pămîntul care le va fi și groapă.
Cad șiruri, barbă lîngă barbă,
Cum cad sub coasă firele de iarbă,
Cînd neted taie vrednicul cosaș
Prin iarba deasă larg făgaș.

XXIV

Precum torenții iuți de primăvară
În stînca de odinioară
Tot sapă, sapă și, prin ani,
O cară-n vale-n chip de bolovani,
Rupți, prăvăliți, de spume albi
Ca avalanșele din Alpi, —
La fel se prăvăliră dîrjii fii ai
Corintului, căci precum vijelia-i
Tot asalta necredincioasa hoardă.
Cădeau cu miile, pe zid, la poartă,
Dar cot la cot luptînd, fără răgaz,
Nedînd napoi, cu suflet tot viteaz.
În lupta cruntă și temută
Totul urla — doar moartea era mută.
Sub lovituri de iatagan, strînși ghem,
Blestemă cei învinși și gem,
Iar bubuitul tunurilor crunte,
Ce-i auzit în văi și sus, pe munte,
Orașele vecine îl aud
Și se întreabă dacă glasul crud
Le-o face să se bucure sau plîngă.
Ați auzit huirea cea nătîngă

Şi voi, poate, în toată ţara,
Din Salamina[28] în Megara[29]!
(Da, unii zic, ecoul surd şi greu
A răzbătut pînă-n Pireu.)

XXV

Din vîrf în mîner, lănci şi săbii nătîngе
Şiroiesc de-al corintenilor sînge.
Oraşu-i pulbere şi praf
Şi se porneşte groaznic jaf.
Lungi ţipete se-aud oriunde
Prădalnicul păgîn pătrunde.
Mulţi tot mai fug pe străzi, şi-o gloată
De fugăriţi în sînge-noată;
Dar unde e prielnic locul,
În pîlcuri luptă, cu tot focul,
În ochi cu disperare rece,
Ba zece inşi, ba doisprezece.
Cu spatele la zid, ei luptă
Cît pot — şi cad cu carnea ruptă.
...Ci iată şi-un cărunt luptînd avan,
Cu forţă încă-n braţ de veteran.
Luptase-atît de vajnic lîngă mur,
Că îi stăteau, făcuţi de spadă ciur,
În semicerc morţii în jur;
Şi tot lupta, cu forţe parcă noi,
Defel rănit, mai dînd un pic napoi
Şi iar lovind a liftelor strînsură.
I se vedeau lui, prin armură,
Nenumărate cicatrici,
Dar dobîndite nu aici.
Bătrîn, însă cu braţul de oţel,
Mulţi tineri întrecea-n putere el.
Îl asaltau păgînii în răspăr,
Mai mulţi ca firele din argintiu-i păr.
Lovea-mboldit de-o furie nătîngă,
Ca multe mame păgîne fiii să-şi plîngă,
Fii încă nenăscuţi în acel an
Cînd spada el în sînge musulman
Întîia oară şi-o scăldase.
Cum nu mai avea nici un urmaş

Să-i fie stirpei lui chezaș,
Mulți dușmani și-au plîns fiii pe care
El i-a ucis la grea încleștare,
Căci fiul lui, la Dardanele[30],
Ucis fusese de mîini mișele,
Și, de atunci, el prins-a să clădească
O hecatombă omenească.
Da, de măcelul umbrelor dă pace,
Al lui Minotti fiu, de-o vreme-ncoace,
E mulțumit, căci lui Patrocle[31] chiar
Nu i s-au dat atîtea jertfe-n dar,
Și zace îngropat în locuri sfinte,
Alături de cei morți cu veacuri înainte.
Au ce-a rămas din toți, ca să ne spună
Cum au căzut și cum zac împreună?
N-au pietre de mormînt, cenușa-i risipită,
Dar fapta lor în rime-i nemurită.

XXVI

„Allah-akbar!"[32] se aude și, iată,
O ceată de cutezători musulmani se arată.
Brațul nervos al conducătorului lor
E gol — și lovește necruțător
Gol pînă la umeri, imbold le dă, crud.
Prin acest semn e-n luptă cunoscut,
Cum alții după sclipitoarea armură
Ce lacomii ochi ai dușmanului fură.
Mulți au iatagan cu podoabe bogate,
Dar nimeni ca el nu se bate.
Mulți au turbane grozave, dar Alp
E cunoscut după golul braț alb.
Pe delhi nu îi cheamă nici un drapel
Atît de departe ca el,
Căci stea căzătoare pare-n măcel.
Oriunde-i brațul lui, pe toți
Să-i vezi luptînd sau morți doar poți;
Acolo-n van tătarului abraș
Îi cere îndurare-un laș,
Iar un erou moare tăcut,
Dar negemînd, rănit durut,
Și doar să mai lovească-o dată
În dușmanul de-aproape cată,

Uitînd că-i slab și că se frînge,
Spre a cădea în val de sînge.

XXVII

Bătrînul încă tot lupta
Cînd Alp ajunse-n fața sa:
„Minotti, te predă îndată!
Salvează-o fiică și un tată!"
— „În van, renegatule, stărui,
Chiar viața veșnică de ai putea să-mi dărui!"
— „Francesca, scumpa mea comoară,
Pentru mîndria ta să moară?"
„La adăpost e..." — „Cum?" — „În rai.
Tu, trădătorule, drum n-ai
Deschis spre rai și ea, nici gînd!"
Și crud zîmbi bătrînul cînd
Văzu că Alp, pal, crunt lovit,
Mai-mai să cadă, ca trăsnit.
„Cum, Doamne, a murit?" — „Ieri noapte...
N-o plîng — nu vede crunte fapte.
Toți cei din stirpea mea de bravi
Profetului nu-i pot fi sclavi.
În gardă!" Dar strigă în van,
Căci Alp căzuse jos, buștean.
Cît mai greu decît cu spada
Îl lovea Minotti,-n prada
Furiei răzbunătoare,
Prin cuvintele-i amare,
Pe-Alp un glonte îl lovise,
Dinspre porțile închise
Ale unei mari biserici
Unde cetățeni și clerici
Se-apărau cu disperare.
Ochii lui o fulgerare
Mai scăpară, dar, curînd,
Trupul încă palpitînd
De din creștet pînă-n glezne
Fu cuprins de-a morții bezne.
Cînd pe spate fu întors,
Sînge-avea pe chip și tors,
Cheaguri cu praf sur pe buză,
Dar n-ajunseră s-auză

Ultimu-i suspin... Astfel
A trecut în moarte el,
Sufletu-i neavînd vreme
Să se roage... Ce blestem e,
Vai, să treci în nefiire
Nesperînd în mîntuire!
Şi Alp ástfel a murit,
Renegat pîn-la sfîrşit.

XXVIII

Larma însă iar e trează;
Dúşmani şi creştini de groază
Urlă, ori de bucurie,
Stînd lîngă bătrîn să vie.
Lănci şi iatagane, iar,
Se ciocnesc şi-mpung barbar.
Crunt străpunşi, cu carnea ruptă,
Cad războinicii în luptă,
Iar Minotti, cu-a lui spadă,
Pas cu pas, stradă cu stradă,
Apără oraşu-n care
El e cap de oaste mare;
Şi cu dînsul cot la cot,
Luptă şi-alţi creştini cît pot.
Mai apucă a se-ascunde
În biserica de unde
Glonţul, pe neaşteptate,
Răzbună pe jumătate
Urbea, pe-Alp chiar doborîndu-l.
Dînd napoi, păstrîndu-şi rîndul,
Prind acolo a se strînge,
Dar în urmă val de sînge
Lasă, căci, chiar pînă-n prag,
Tot luptînd ei se retrag,
Ca,-năuntru, seci de vlagă,
Sufletul să şi-l mai tragă.

XXIX

Prea scurt răgaz!... Căci, fără număr,
Vin turcii, umăr lîngă umăr,
Turbaţi, urlînd, buluc, în roi,

De nici nu mai pot da napoi,
Căci strîmtă-i strada care duce
Spre cei ce apără sfînțita cruce.
Printre pilaștri, pe spate și-n bot
Cad unii — și să se retragă nu pot.
Mor, mor, dar aproape de tot
Sînt alții ce, răzbunători,
Îi calcă-n picioarele lor.
Pier mulți în măcelul drăcesc,
Dar nu se răresc, nu se răresc.
Puținii creștini ce rămîn
Greu mai înfruntă asaltul păgîn;
Iată-i pe turci la poarta de fier, grea,
Ce încă mai poate rezista.
Corintenii, fără speranțe,
Încă mai trag de prin firide gloanțe;
Și de la ferestre sparte, deasă,
Mai cade ploaia de pucioasă;
Dar poarta se clatină, pîrîie crunt...
Curînd țîțînile rupte-i sunt...
Se-nclină... Se prăbușește huind...
Cucerit este eroicul Corint.

XXX

Minotti, singur, nerăpus,
Mai luptă lîng-altar... De sus,
În poale cu-al ei prunc Iisus,
Fecioara, în cerești nuanțe,
Zîmbește marii cutezanțe.
Stă sus, senină și suavă,
De parc-ar vrea spre nalta slavă
Să suie muritorul gînd
Și rugile ce, greu gemînd,
Le mai îngaimă cei ce mor.
I-i chipul încă zîmbitor
Peste carnagiul păgîn.
Minotti ochiul lui bătrîn
L-îndreaptă spre cerescul sîn,
Își face semnul crucii și, în mînă
Luînd un sfeșnic, așteaptă pînă
Îl înconjoară turceasca forță,
În mîni cu spada și sfeșnicul-torță.

XXXI

Sub mozaic sînt oseminte
Din veacurile dinainte,
Cu nume vechi pe lespezi scrise;
Dar sînge-acum le năclăise,
Cum năclăise-acele rare
Marmorecne vinișoare.
Pe sînge lunecî — sînge cheag;
Pe jos zac săbii, coifuri zac;
Sus — morți: jos, — morții vechi, în racle
Ce, la lumini de slabe facle,
Le poți vedea printr-o spărtură;
Războiul însă fu-n măsură
Să intre și acolo, crunt,
Căci adunate, iată, sunt,
Printre coșciuge vechi, în vraf,
Butoaie cu de pușcă praf.
Cît se dezlănțuia urgia,
Aici se-afla pulberăria
Creștinilor — și-acum o țîră
De pulbere forma o dîră, —
Cumplită armă, cea din urmă,
Spre-a nimici păgîna turmă.

XXXII

Dau turcii iama,-n hoardă cruntă,
Și-n van cîțiva creștini i-nfruntă.
Cum vii de căsăpit rămîn,
Puțini, în iureșul păgîn,
Pe morți să-i ciopîrțească prind;
Se taie capete, cu jind
De răzbunare păgînească;
Prind raclele să jefuiască
Și sfarmă scumpele odoare
Și vasele de-argint pe care
Le-au binecuvîntat mîini sfinte;
Spre-altar se năpustesc, nainte,
Și își opresc barbarul șir
În fața sfîntului potir,
Și lacomi ochii lor măsoară
Această fără preț comoară

De aur greu ce,-n zori, într-însa
Sfințitul vin de taină strîns-a,
Ce-i sîngele lui Christ, din care
Creștinii, la cuminecare,
În zori băut-au ca, apoi,
Să lupte iar ca dîrji eroi.
Înalte sfeșnice de aur
Mai fură ochi de turc și maur;
Ce pradă! Răsuflarea curmă!
Cea mai de preț! Și cea din urmă!

XXXIII

Se și-ntind mîini păgîne, hoațe,
Acele sfeșnice să-nhațe;
Minotti însă, iată,
Aprinde dîra cea de pulberi
Și-altar, și bolți, catapeteasmă, turlă,
Și morții toți, și vii ce mai urlă
În aer sar deodată,
Într-un sălbatic, de groază spulber.
Orașu-i zdruncinat... Se surpă
Iar ziduri... Valul mării turbă
Și dă napoi... Mîndria frunții,
Cutremurați, și-o pleacă munții.
Explozia cumplită,
Prin fum și flăcări, bucăți enorme
Spre cer azvîrle, diforme,
Vestind că-i sfîrșită
Mult sîngeroasa încleștare
De pe-necercatul țărm de mare.
Tot ce-a fost jos zbura precum
Rachetele spre cer acum;
Picioare, brațe, capete, grămadă,
Prind arse-apoi să cadă;
Și risipite pe plajă se văd.
Ploi de cenuși, scrum, prăpăd
Cad și-nnegresc întregul mal
Ori cercuri mii stîrnesc pe val.
Mulți, mulți loviți pe țărm de Moarte,
Zvîrliți au fost pe istm, departe.
Creștini, păgîni au fost? Pot spune
Ce-au fost doar mamele lor bune

Ce-n leagăn i-au vegheat, zîmbind
Cînd îi vedeau cuminți dormind,
Niciînd gîndind pe țărm de mare
Că-mpărățiate-or sta sub soare
A lor gingașe mădulare.
Dar nu, n-ar deslușì nici ele,
Ce i-au născut în chinuri grele,
În rămășițe, pe nisip,
Vreun omenesc și scump lor chip,
Căci ar putea vedea pe jos
Doar cîte-o tigvă, cîte-un os.
Căzut, un bolovan greu, gros,
S-a împlîntat adînc în glie;
Fugise-orice făptură vie,
De-acel cutremur speriată,
Și păsări mii, și cîinii-n gloată,
Urlînd, uitînd de stîrvu-n care
Și-au împlîntat și colți, și gheare.
Cămilele vedeai că fug
Și boii blînzi, scăpați din jug;
Și caii, rupînd frîu și șei,
Nebuni fugeau pe cîmp și ei.
Din bălți, orăcăit de broască
Prindea mai răgușit să crească;
Urlau și lupii-n peșteri scunde,
Unde ecoul mai răspunde
Exploziei nimicitoare;
Șacalii[33]-apoi, cu spaimă mare,
Schelălăind ca pruncii ori
Bătuții cîini adeseori.
Din piscuri, vulturul stingher
Zbură și el mai sus, spre cer,
Căci nori prea deși sub el văzu
Și-nvălmășiri de fum și foc
Îi tot țîșneau pe lîngă cioc.
Astfel Corintul, vai, căzu!

Notele lui Byron

I *Cel mai întărit loc din întreaga țară,*

Astăzi, orașul cel mai de seamă din Moreea nu mai este Napoli din Romania, ci Tripolița, reședința pașei și sediul guvernului. Napoli se află așezat în vecinătatea Argosului. În 1810 și 1811 am avut prilejul să vizitez aceste trei localități, iar de la sosirea în Grecia, am străbătut de trei ori istmul Corintului, fie de la Atica la Moreea, peste munți, fie pe altă cale, spre golful Atenei și al Lepantului. Drumurile sînt amîndouă la fel de pitorești și de frumoase, deși nu seamănă de loc unul cu altul. Drumul pe mare e mai monoton. Cum însă nu pierzi niciodată din vedere țărmul, și de multe ori aluneci foarte aproape de el, insulele Salamina, Egina, Paros etc., precum și întreaga coastă oferă ochiului privelişti admirabile.

II *Stă-n fruntea oastei Cumurgi,*

Ali Cumurgi, favoritul a trei sultani și Mare Vizir sub domnia lui Ahmet III[1]. După ce, într-o campanie, a cucerit Peloponezul de la venețieni, a fost rănit mortal în campania următoare împotriva germanilor, în cursul bătăliei de la Petervaradin[2] (pe cîmpia de la Carlowitz), în Ungaria, pe cînd se străduia să-și adune gărzile. A murit a doua zi din pricina rănilor. Prin ultimele lui porunci a cerut decapitarea generalului Breuner și a altor prizonieri germani, și ultima lui exclamație a fost: „Ah, de ce nu pot să fac la fel cu toți cîinii de creștini!", cuvinte și fapte demne de un Caligula[3]. Era un tînăr ambițios și de o trufie fără margini: cînd i s-a spus că Prințul Eugen[4], adversarul lui, era „un mare general", a răspuns: „Cu atît mai bine, o să devin un general și mai mare, și încă pe socoteala lui!"

PARISINA

„Lui SCROPE BERDMORE, ESQ.
îi închină acest poem
cel care de multă vreme i-a admirat
talentele şi i-a preţuit prietenia
22 ianuarie 1816

Traducere de AUREL COVACI

CUVÎNT ÎNAINTE

Poemul ce urmează se bazează pe o întîmplare menționată de Gibbon[1] în ale sale *Antichități din Casa Brunswick*. Sînt conștient de faptul că, în timpurile noastre moderne, delicatețea și blazarea cititorului ar putea considera asemenea subiecte ca fiind nepotrivite cu țelurile poeziei. Dramaturgii greci și cîțiva dintre cei mai buni scriitori ai noștri din vechime erau de altă părere, ca, de altfel, mai recent, pe Continent, Alfieri[2] și Schiller[3]. Citatul ce urmează va lămuri faptele pe care se întemeiază povestirea. Cerințele ritmului m-au determinat să adopt numele *Azo*, în loc de *Niccolo*.

„În timpul domniei lui Niccolo al III-lea[4] (1425), Ferrara a fost zguduită de o tragedie familială. Luîndu-se după spusele unei servitoare, și pe temeiul propriilor sale observații, Marchizul de Este a descoperit iubirea incestuoasă dintre soția lui, Parisina[5], și fiul lui nelegitim, Hugo, un tînăr frumos și viteaz. Au fost decapitați în incinta castelului, în urma sentinței unui tată și soț care și-a făcut publică rușinea și a supraviețuit supliciului celor doi amanți. Dacă ei erau vinovați, și el a fost un nefericit; dacă erau nevinovați, marchizul a fost încă și mai nefericit. Oricare ar fi adevărul, eu nu pot aproba ultimul act de justiție al unui părinte."

GIBBON, *OPERE ALESE*, *vol. III*, p. 470.

I[6]

E ceasul cînd, din ramuri nalte,
Privighetoarea iscă tril,
Cînd prind în inimi să tresalte
Cuvinte dulci de dor febril;

Cînd adieri și zvon de ape
Ți-s cîntec, de le stai aproape;
Cînd stropi de rouă-s pe petale
Și-i cerul plin de stele pale,
Și-albastru mult în val se-adună,
Și frunza-n arbori e mai brună,
Și-n cer domnește-un clar-obscur,
De-un dulce sur, plăcut și pur,
După-a apusului cunună,
Cînd tot amurgul se topește-n lună.

II[7]

Dar nu pentru zvonul apei în fapt de seară
Parisina din alcovu-i coboară;
Și nu să contemple lumina cerească
În umbrele nopții a prins să păşească;
Și-n foișorul lui Este de vine,
Nu-i pentru crengile ce de flori sînt pline.
Ea n-ascultă privighetoarea în noapte,
Ci-așteaptă s-audă tainice șoapte.
Un pas prin boschete foșnește și, iată,
Pălește și inima prinde să-i bată,
Dar se-mbujorează și sînii-i tresar
Cînd pasu-i aude, foșnit, prin frunzar;
O clipă, atît... Și din nou, cu ardoare,
El i se prosternă umil la picioare.

III

Și lumea, pentru ei, ce-i oare,
Oricît ar fi de schimbătoare?
Ființe, ceruri și pămînt,
Nimic pentru-ai lor ochi nu sînt.
Sînt, pentru tot ce-n jur e viu,
Ca morți — și ochiul lor e orb;
E lumea-ntreagă un pustiu,
Căci unul pe-altu-n ochi se sorb.
Suspinele li-s fericire
Atît de-adîncă și zăludă,
Că ar muri de-ar dăinuire
Plăcuta lor domnie crudă.
Primejdia, păcatul oare

Le simt prin focul din visare?
Au cine s-a temut cîndva,
Cînd patima în piept i-ardea,
Și s-a gîndit că-i doar o clipă?
Vai, clipa asta trece-n pripă
Și ne trezim cît nu știm bine
Că-asemeni clipă nu revine.

IV

Tînjind privesc sălașul plin
De greu păcat și tandru dor
Și se despart zdrobiți de chin,
Ca pentru veci, de locul lor.
Suspină des, se-nbrățișează
Și se sărută lung, fierbinte,
Însă în ochii ei e trează
Pedepsa cerurilor sfinte,
De parcă orice pală stea
O judecă sever pe ea.
Suspine,-mbrățișări de foc,
Ah, încă-i țintuiesc pe loc,
Dar trebuie să plece-ndată,
Cu inima împovărată,
Trecîndu-i reci fiori de gheață,
Ca după fapte rele-n viață.

V

Ci doarme Hugo stingher, gîndind
La nevasta altui bărbat,
Iar ea, lîngă soț, muncită de jind,
Doarme un somn zbuciumat,
De parcă o trec fierbinți prin vis
Și rumeni ca focul obrajii i-s,
Și, iată, șoptește un nume
Ce ziua nici în gînd nu l-ar spune,
Și-și strînge bărbatul la sînul
Ce și-l dorește pe altul stăpînul.
Și îmbrățișarea-l trezește
Pe Azo, ce crede, firește,
Cum ea îl mîngîie în vis și oftează,
Că dragostea ei pentru dînsul e trează

Şi-n somn — şi îi vine să plîngă
De-atîta iubire nătîngă.

VI

La piept o strînge, să-i asculte
Cuvintele întretăiate.
Şi, Doamne,-n gîndu-i ce tumult e,
De parcă trîmbiţele toate,
Ale judeţului din urmă
L-ar fi trezit, cu toţi din turmă,
Ca,-n faţa tronului Tărici,
Să stea cît crugul veşniciei.
Da, zbuciumarea i-i firească:
S-a zis cu pacea-i pămîntească!
O dată cu şoptitul nume,
Rusinea-i e strigată-n lume
Şi vina ei... Ce nume, oare,
Rostit pe pernă, îi apare
Urechii lui mai tunător
Ca cruntul val bubuitor,
Purtînd spre maluri scînduri rupte
Dintr-o corabie ce, rău
Izbită-n colţi de stînci abrupte,
E suptă în al mării hău?
E al lui Hugo! Vai, năpasta
Greu îl lovi în clipa asta!
E Hugo, fiul lui şi-al donnei
Bianca însăşi, al madonei
Ce,-n patimile tinereţii,
O pîngărise ca iubeţii,
Minţind-o cu făţărnicie
Şi neluînd-o de soţie.

VII

Pumnalu-şi scoate el cu ură
Şi-l vîră-n teacă iar, căci cum
Fermecătoarea ei făptură
Să o înjunghie acum,
Cînd la al inimii ei domn
Gîndind, zîmbeşte dulce-n somn?

Nici n-o trezi... Sta și-o privea
Cu ochii plini de-atîta foc
Că, dacă o trezeau cumva,
Pe veci o adormeau la loc.
Și lampa,-n stropi de lacrimi, grei,
Pe-al lui obraz spuzea scîntei.
Frumoasa tace-acum și-,n gîndu-i,
El zilele sta numărîndu-i.

VIII

Din gura lumii,-a doua zi,
Păcatul lor se dovedi,
Cumplită foarte vina lor
Și-a lui rușine-n viitor.
Prietenele ei, să nu se
Cam creadă c-ar fi fost complice,
Făceau, prin toate cele spuse,
Ca doar asupra ei să pice
Și vina, și rușinea grea,
Mai născocind cîte ceva.
Iar Azo, chinuit de moarte,
Ce să asculte mai departe?

IX

Cum nu-ndura tărăgăneala,
El, prinț din nobil neam de Este,
Un crunt județ, cu toată fala,
Crezu trebuincios că este.
...În fața lui stă curtea toată,
Cum și perechea vinovată,
Iar *ea* în fața lor apare
Cum mai frumoasă nu-i sub soare.
Iar *el*, în lanțuri, fără spadă!
Au fiul cum poate să-și vadă
Un tată-n starea asta?
Dar el se cere-așa s-audă
A tatălui osîndă crudă,
Spre-a-și îndura năpasta.
Ci, copleșit n-arată, chiar
De surd i-i glasul și amar.

X

Și-așteaptă neclintită, pală,
Osînda cruntă Parisina.
Toți s-au schimbat și-,n marea sală,
N-o mai privesc ca pe regina
De toți mai-marii admirată,
Pe care doamnele, o dată,
O imitau prin mers, prin grații
Și graiul dulce totodată.
Cîndva, viteji, bărbații,
De ar fi plîns cu ochi mîhnit,
Cu miile ar fi sărit,
Și spade mii țîșneau din teacă,
Dorind mîhnirea ei să treacă.
Azi cine-i ea? Ce-s ei? Porunci
Le poate da ca ca pe-atunci?
Stau toți acum nepăsători,
Cu ochii crunți, necruțători,
Și brațele încrucișate,
Disprețuind-o ei și toate
Prietenele răsfățate.
Iar cel ce-adesea închinase-i
Izbînda lăncii preafrumoasei;
El care, liber de era,
Murea luptînd sau o salva;
E-n lanțuri, căci i-a fost, galant,
Nevestei tatălui amant,
Și nu vede, cum stă, defel,
Că ochii ei îl plîng pe el,
Că vinișoara vineție
A pleoapei, ce-i zvîncea ieri vie,
Pe-o albă pelită de nea
Și la săruturi îmbia,
Acum lividă, tristă, sumbră,
Apasă ochii, nu-i adumbră,
Și-a ei privire grea o-ngroapă
Potop de lacrimi sub pleoapă.

XI

Și el o ar fi plîns nespus,
Dar plîns nevrînd să se arate,

Sta drept, sever, cu fruntea sus,
Strivindu-și chinurile toate.
Nu se cădea, pe-acest bărbat,
Să-l vadă plebea dărîmat,
Dar n-o putea vedea pe dînsa,
Că,-n amintire, vina strîns-a
Iubirea, scîrba unui tată
Și ura tuturor din gloată,
Și soarta lui necîndurată,
Și-a ei! Cum să privească iar
Un chip acuma mortuar,
Ca remușcarea să-l cuprindă
Pentru-a ei stare suferindă?

XII

Și Azo zise: „Mă făleam
Ieri cu un fiu și c-o nevastă,
Și-acum nimica nu mai am.
Au fost un vis ce-i azi năpastă;
Singurătatea mă adastă,
Dar cine oare,-n lumea vastă,
N-ar da pedeapsă tot nefastă?
O, legăturile de sînge
Nu cu le-am rupt.... Ugo, te-așteaptă
Un preot și, apoi, te-o frînge
Osînda cruntă, dreaptă.
Te du, te roagă de Tărie,
Cît stele pe cer nu-s,
Iertată vina ta să fie
Cîndva, măcar de Cel-de-Sus,
Căci, pe pămînt, pentru-amîndoi
Nu-i loc, și s-ar isca prăpăd.
Adio... Capul nici nu voi
Frînt sub secure să ți-l văd.
Dar tu, o, gingașă făptură,
Vei sta să-l vezi... Răsplata-ți, iat-o!
Nu-i vărs cu sîngele, cu ură,
Ci tu i-l versi, destrăbălato!
Plecați! Trăiește tu văzînd
Tot ce-o să-ndure el curînd".

XIII

Ci Azo chipul și-a ascuns;
Pe fruntea-i vine se umflară
De parcă sîngele pătruns
În creier iar țîșni-n afară.
Și capul și-a plecat, și pînă
Și-o mînă grea la ochi și-a dus,
Ca să nu-l vadă toți răpus.
Iar Ugo-nlănțuita mînă
Și-a ridicat, cerînd să spună
Ceva, în două, trei cuvinte,
S-audă crudul lui părinte:
„De moarte nu mă tem, oricum,
Căci m-ai văzut, de sînge plin,
Cum fieru-n mînă știu să-l țin,
Fier smuls de sclavii tăi acum,
Fier ce-a gustat mult mai mult sînge
Decît securea ce m-o frînge
Spre slava ta... De mi-ai dat viață,
Nu-ți mulțumesc pentru-acest dar.
Nu uit al mamei mele-amar
Și-a ei iubire... Ea mă-nvață
Cum numele-i tîrîși în tină,
Cum pîn-la mine fu să vină
Rușinea ei, drept moștenire....
Ea-i în mormînt... Voi fi și eu,
Rivalul tău și al ei fiu
Și jarul amintirii, viu,
Va dovedi cît ai iubit-o
Din cum te porți cu fiul tău.
Un rău plătit-am cu alt rău,
Dar tu, tu ai nenorocit-o
Pe-a doua victimă, căci știu
Că știi că îmi era ursită.
Prin nașterea-mi nenorocită,
(Ce-i crima ta), ai zis, netrebnic,
Că eu de rangul ei nu-s vrednic,
Prin lege neputînd, anume,
Să mă-mpăun cu al tău nume
Pe tronul prinților de Este.
Dar tu de nu-mi scurtai azi anii,
Eram mai vrednic, prin străduanii,

Căci spada mea viteză este
Şi-aş fi răzbit, în lumea vastă[8],
Pe coiful meu mai mîndră creastă
Să-mi pun decît ai tăi, părinţii,
Ce-au fost mereu în rînd cu prinţii,
Căci nu se-ntîmplă pretutindeni
Ca numai cei din stirpe pură
Să-şi dobîndească prin bravură,
Luptînd, cavalereştii pinteni.
Şi-ai mei un roib ca din poveste
Mînară-n luptă mai departe,
Ca mulţi aleşi, rîzînd de Moarte,
Strigînd: «Victorie!» şi «Este!»
Eu nu mă apăr... Nici, ca milă,
Nu-ţi cer cîteva zile... Timpul
Să treacă, de-a venit răstimpul,
Peste cenuşa mea umilă
Căci, ah, cruzimea din trecut
N-ar fi durat — nici n-aş fi vrut,
Cînd, nensemnat prin neam şi nume,
Disprețul tău să mă sugrume
Stătea... Dar vede-ntreaga lume
Că eu, prin cum arăt la faţă,
Mă trag din stirpea ta semeaţă,
Iar sufletul al tău mi-e tot
Şi-a firii mele nemblînzire....
De ce această tresărire?
Vigoarea ta mi-ai dat, să pot
Să lupt şi chiar să ard la fel.
Nu viaţa doar mi-ai dat o dată,
Ci tot ce mi te face tată;
Şi-n mine-ţi vezi pedcapsa vie,
Căci prea de tot îţi seamăn ţie;
O, nu e fiu bastard acel
Ce,-asemeni ţie, nemblînzit e;
Cît despre viaţă, nu pun preţ
Pe ea mai mult decît, semeţ,
Tu,-n clipe de-ncleştări cumplite
Cînd, coiful peste ochi trăgînd,
Te avîntai în primul rînd
Cu mine,-n tropote nătînge,
Peste cadavre-n lac de sînge.

Trecutul nu-i nimic — în zboru-i;
Asemeni el cu viitoru-i
Dar, de muream atunci, mai bine
Era... Făcut-ai mamei rău...
Mireasa mi-ai răpit... Călău
Ești, tată, totuși, pentru mine.
Osîndă cruntă de m-așteaptă,
De-i de la tine, tată,-i dreaptă;
Din rușinos păcat născut,
Mor în rușine învăscut
Și fiu-arată, după faptă,
Asemeni tatălui... Doi fameni
Într-unul pedepsești... Mulți oameni
Vor zice că-s mai josnic eu —
Dar judece-ne Dumnezeu!"

XIV

Ci, mîinile încrucișînd,
Tăcu... Scrîșniră lanțuri vechi,
Rănind distinsele urechi
De demnitari din primul rînd,
Prin zăngănit... Dar, în curînd,
De farmecele Parisinei
Atras din nou oricine-i.
Putea s-asculte, ca de stîncă,
Osînda lui, neplînsă încă?
Stă pală mîndra Parisină,
Ea, ce-i a morții lui pricină;
Stă țeapănă, cu ochii mari
Nentorși spre vulg sau demnitari;
Iar pleoapele-i, larg, larg deschise,
Nu mai umbreau priviri ca-n vise
Dar albul ochilor creștea
Și ochi sticloși acum avea,
De parcă-n sînge avea gheață.
Și toți văzură că, pe față,
Încet, enormă, de sub pleoapă,
O lacrimă arare scapă.
Era un lucru de văzut,
Nu de-auzit9, stîrnind mirare,

Căci n-a vărsat vreun ochi durut
O lacrimă atît de mare.
Vrînd să vorbească, nod în gît
Simți că o sugrumă,-ncît
Răzbi să scoată doar un geamăt,
Dar greul inimii ei freamăt
Sta tot în el... Cercînd din nou,
Scăpă,-n sfîșietor ecou,
Un țipăt lung, apoi căzînd
Ca o statuie la pămînt,
Un monument doar al soției
Lui Azo, nu cea care vie-i,
Nu vinovata cea suavă
Ce patimei fusese sclavă
Și-acum nu mai era în stare
Să-ndure crunta disperare.
Trăia dar, din leșin trezită,
De prea mult chin cumplit zdrobită,
Era cu mintea rătăcită,
Cu gînduri ce-i zburau aiure,
(Precum, din arc rămas sub ploaie,
Săgeata, coarda cînd se-nmoaie).
Trecutu-i alb, precum obscur e
Tot viitorul — și-o cărare
De groază-n urma ei i-apare
Ca în deșert, cînd să-l deșire
Furtuni, o slabă pîlpîire.
Simțea că spaima o îngheață,
Dar pentru ce? Pentru-a cui viață?
Păcat, rușine pentru ce?
Pămîntul oare-acesta e?
Și-i cerul sus? Și-s oameni vii
În jur, ori dușmani doar se-ncruntă
Spre ea, ce numai simpatii
Stîrnea? Ce încîlcire cruntă
În mintea ei! Un haos unde
Speranței groaza îi răspunde.
De rîde, plînge, crunte îs
Și plînsul ei, și al ei rîs, —
Vis zbuciumat, de nebunie,
Încît în van, în van trezie!

XV

Ci clopotele bat
Lugubre, de prohod,
În turn înalt, pătrat,
Şi spijele lor rod
În inimi de norod.
Ah, într-o dungă bat, bat pentru eşafod
Sau pentru cine-o trece-al vieţii pod.
Bat clopote, se plînge cu noduri
Pentru cel ce moare, şi se cîntă prohoduri.
În faţa preotului, în genunchi,
Stă cel ce n-o să mai aibă cap pe trunchi.
Şi trist e să-l vezi cu eşafodul în faţă
Pe cel ce sfîrşi-se-va astăzi din viaţă;
Să-i vezi pe străjeri păşind agale,
Să vezi cum călăul, cu braţele goale,
Tot pipăie muchea securii
Ce-o ascuţiseră mîinile sale.
Iar lumea se-adună să vadă cum fúrii
De Tată neîmblînzit
La moarte pe Fiu îl trimit.

XVI

E-amurg de vară, de nespus,
Cu soarele în prag de-apus,
Ce-a luminat funesta zi
Cu-al său potop de raze vii
Şi,-acum, peste-a lui Ugo ţeastă,
Cu raze roşii mai adastă,
Cît preotul, în tristul ceas,
I-ascultă al căinţei glas,
Iar el se-apleacă spre prelatul,
De Domnul binecuvîntatul,
S-audă-n vorbele-i, anume,
Iertarea lui pe-această lume.
Şi chiar în a iertării clipă
A soarelui de jar arípă
Stîrni răsfrîngeri sîngerii
În dese bucle castanii;
Dar şi pe muchea de secure,
Ce-alături sta să o îndure,

Selipiră roșiile raze
Ca niște ale groazei piaze.
Ah, toți cu-nfiorare-așteaptă,
Că-i crudă crima, legea dreaptă,
Și spaima-i scrisă pe obraze.

XVII

Ți-i spusă cea din urmă rugă,
Fiu rău și dîrz amant, și,-n fugă,
S-au scurs mătăniile toate.
Păcatele i-s numărate,
Mantia i-o întind pe jos
Și-l tund chilug de-un păr frumos.
Nici vesta de-azvîrlit nu scapă
Și nu duce cu el în groapă
Nici chiar eșarfa dăruită
De Parisina multiubită.
La ochi să-l lege vrea călăul,
Dar nu, el nici vecin cu hăul
Nu-ndură-asemeni înjosire.
Mîndria-i crește, peste fire.
Cum, el, cu inima-i semeață,
Să nu privească moartea-n față?
Și-i zise disprețuitor
Călăului: „În lanțuri mor,
Dar ochii mei deschiși îi lasă!
Lovește!“ „Mîna nemiloasă
Se ridică... El pe butuc
Își puse capul și, năuc,
Lovi călăul cînd „lovește!“
Strigă el iar... Se prăvălește
Frumosu-i cap și,-n fel și chip,
Se zvîrcolește pe nisip
Însîngeratu-i trunchi din care,
În lungi țîșniri gîlgîitoare,
Se varsă sînge omenesc.
Mai mișcă buze, ochi clipesc,
Și mort rămîne, nemișcat.
Murise ca un vinovat,
Fără paradă și spășit
Și preotului spovedit,
Sperînd în grația divină.

Cît sta-n genunchi, visa lumină
Cerească și, într-o clipită,
De tatăl lui și-a lui iubită
Uitase... Disperarea, plînsul
Erau departe-atunci de dînsul.
Vorbise numai cît să ceară
Ca nelegat la ochi să moară,
Și-aceste vorbe — asta știu-o
Toți — i-au fost ultimul adio.

XVIII

Ca buza-i moartă, muți, cu toții
Înțepeniți sînt de emoții;
Dar, în sfîrșit, prin gloata lor,
Electric trece un fior
Cînd cade muchea de secure
Ca viața, dragostea să-i fure.
Și-un greu oftat, ce sta să scape,
Prind toți în piepturi să-și înghoape.
...E totul liniște, tăcere
Cît crîncenă securea pică.
Ce urlet însă, de durere,
Sălbatic aerul despică,
Sfîșietor, ca scos de-o mamă
Care, nebună, își tot cheamă
Un fiu ucis de-un braț păgîn
Ce i-l smulsese de la sîn?
Din al lui Azo vast palat
Țîșnise urletul turbat,
De suflet chinuit pe veci,
Suind spre cer... Și ochi zevzeci
Priviră spre palat, grămadă,
Nimic doar izbutind să vadă.
O, acest urlet disperat,
Ce viața sufletului curmă,
Să-i fi fost urletul din urmă!

XIX

Mort Ugo, biata Parisină
Nu mai ieși nici în grădină
Și nici în curte, cu vreun rost,

De parcă nici n-ar mai fi fost.
De frică, de atunci, prin lume,
Nu se rostea nici al ei nume,
Iar Azo nu voia să știe
De fiul lui ori de soție.
Ca doi păgîni, n-aveau mormînt,
Un loc sfințit nemeritînd;
Nu se știa unde el zace,
Iar despre ea, de-o vreme-ncoace,
Nu s-a aflat nimic, nici unde
Mormînt de taină o ascunde.
S-a dus oare la mănăstire,
Căindu-se pentru iubire?
Pumnalul sau otrava oare
Au pedepsit a ei trădare?
Au, poate, cerul s-a-ndurat
De al ei suflet turburat
Și de securea cea cumplită
A fost și inima-i zdrobită
Sub a durerii cruntă cazmă?
Nu știe nimeni — dar năpraznă
I-a fost al vieții drum din clipa
Cînd s-a născut și pînă cînd
Și-ntinse moartea grea arîpa
Ca să o ducă în mormînt.

XX

Și Azo iar s-a însurat,
Și fii avut-a, dar bărbat
Brav și frumos ca Ugo, nu,
Din stirpea-i nu se mai născu,
Ori tatăl îi privea, oricînd,
Nepăsător și-adînc oftînd
Dar lacrimi nevărsînd vreodată.
Pe fruntea-i timpuriu brăzdată
Nu se zărea în veci o umbră
De zîmbet — ci-o-ncruntare sumbră
Se arăta, căci grele gînduri
Săpaseră în ea intrînduri
Și cicatrici, cum lasă doar
Al sufletului chin barbar.
Nopți fără somn și zile sure

Nesimțitor stătea să-ndure.
Surd la jigniri, cum și la laude,
Stau negrele-amintiri să-l caute
Și, cînd părcau de el departe,
Îl săgetau cu chin de moarte.
O, chiar și cea mai groasă gheață
Se-ntinde doar la suprafață,
Dar rîul viu, pe dedesubt,
Tot curge iute, nentrerupt.
O, gînduri negre-l rod ce, încă,
Au rădăcina prea adîncă.
Nu, nu poți lacrima să-ți seci,
Că-n piept are izvor de veci.
De n-o plîngi pură, cristalină,
Stă iarăși la izvor să vină,
Și-i mai amară, mai sărată
Din inimă de nu-i vărsată.
Ades îi era dor de cei
Ce-i osîndise, cu temei,
Căci nu putea umplea un gol
Ce-n suflet îi era pîrjol
Și nu putea spera, nici gînd,
O rentîlnire-n cerul sfînt.
De crima lor, de-a lui dreptate
Convins era dar, nendurate,
Aceste chinuri crunte foarte
Îl urmăriră pîn-la moarte.
Un ram bolnav de tai din pom,
Și-l taie mîna ta de om
Cu dragoste și grijă mare,
Din nou va da și fruct, și floare.
Dar cînd un trăsnet, de departe,
Tremurătorul ram i-l arde,
Secat e trunchiul de-acest foc
Și ramuri nu mai dă deloc.

MAZEPPA

Traducere de AUREL COVACI și VIRGIL TEODORESCU

CUVÎNT ÎNAINTE

„Celui qui remplissait alors cette place était un gentilhomme Polonais, nommé Mazeppa, né dans le palatinat de Podolie: il avait été élevé page de Jean Casimir, et avait pris à sa cour quelque teinture des belles-lettres. Une intrigue qu'il eut dans sa jeunesse avec la femme d'un gentilhomme polonais ayant été découverte, le mari le fit lier tout nu sur un cheval farouche, et le laissa aller en cet état. Le cheval, qui était du pays de l'Ukraine, y retourna, et y porta Mazeppa, demi-mort de fatigue et de faim. Quelques paysans le secoururent: il resta longtemps parmi eux, et se signala dans plusieurs courses contre les Tartares. La supériorité de ses lumières lui donna une grande considération parmi les Cosaques: sa réputation s'augmentant de jour en jour, obligea le Czar à le faire Prince de l'Ukraine" (VOLTAIRE, *Histoire de Charles XII*, 1772, p. 196).

„Le roi, fuyant et poursuivi, eut son cheval tué sous lui; le colonel Gieta, blessé, et perdant tout son sang, lui donna le sien. Ainsi on remit deux fois à cheval, dans la fuite, ce conquérant qui n'avait pu y monter pendant la bataille" (p. 216).

„Le roi alla par un autre chemin avec quelques cavaliers. La carosse, où il était, rompit dans la marche; on le remit à cheval. Pour comble de disgrace, il s'égara pendant la nuit dans un bois; là, son courage ne pouvant plus suppléer à ses forces épuisées, les douleurs de sa blessure devenues plus insupportables par la fatigue, son cheval étant tombé de lassitude, il se coucha quelques heures au pied d'un arbre, en danger d'être surpris à tout moment par les vainqueurs, qui le cherchaient de tous côtés" (p. 218)*.

* Cel ce ocupa pe atunci acest post era un nobil polonez, pe nume Mazeppa, născut în palatinatul Podoliei; fusese făcut pajul lui Ioan Cazimir[1]

I

Fusese riga Șved[2] înfrînt
La Poltava[3]-n cumplita zi,
Iar oastea lui, ca pleava-n vînt,
În patru părți se risipi.
Norocul luptei, schimbător.
De partea țarului[4] trecu
Și-l învesti învingător.
Ferită-i Moscova acu'
Și fi-va, pînă-n cruntul an
Cînd va vedea un alt dușman[5]
Sub zidurile ei răpus,
Din culme prăvălit, de sus,
Ca de un trăsnet. Oastea sa
Abia cu fuga va scăpa

II

Fu jocul soartei. Carol, deci,
Fugea, zi, noaptea, pe poteci

și se alesese la curtea acestuia cu o brumă de carte. Descoperindu-se o legătură amoroasă dintre el și soția unui nobil polonez, soțul ofensat a poruncit ca Mazeppa să fie legat gol pe un cal nărăvaș și să i se dea drumul în această stare. Calul, care era de prin părțile Ucrainei, s-a întors în ținuturile lui de baștină, aducîndu-l și pe Mazeppa, mort de foame și de oboseală. A fost ajutat de niște țărani, printre care a rămas mult timp după aceea, distingîndu-se în mai multe incursiuni împotriva tătarilor. Superioritatea inteligenței lui față de aceștia l-au făcut să se bucure de mare cinste printre cazaci: cum reputația lui creștea zi de zi, țarul s-a văzut obligat să-l numească hatman al Ucrainei (VOLTAIRE, *Istoria lui Carol al XII-lea*, 1772, p. 196).

„Regele s-a pomenit cu calul omorît sub el, în timp ce fugea și era urmărit; colonelul Gieta, care era rănit și-și pierdea tot sîngele, i l-a dăruit pe al său. În felul acesta, cuceritorul care nu catadicsise să suie în șa în timpul bătăliei, a fost urcat de două ori pe cal în timpul fugii" (p. 216).

„Regele o luă pe un alt drum împreună cu cîțiva cavaleri. Caleașca în care se afla se rupse în cursul drumului; fu suit din nou pe cal. Ca o culme a nenorocirii, în timpul nopții se rătăci într-o pădure; acolo, sleit de puteri și pierzîndu-și curajul, cum durerile pricinuite de rană deveniseră și mai insuportabile din cauza oboselii, și cum calul i se prăbușise de istov, s-a culcat cîteva ceasuri la rădăcina unui copac, în primejdie de a fi surprins în orice clipă de învingătorii care-l căutau peste tot" (p. 218).

Prin sorburi, plin de răni, pătat
De sîngele de-ai lui vărsat,
Căci mii căzuseră, ca el
Să scape teafăr din măcel.
Îi dase Gieta calul cînd
Al lui muri, și-apoi, curînd,
De către ruși fu Gieta prins,
Iar roibul, istovit și-aprins
De goana fără țel, pieri.
Așadar riga se opri,
Deși, prin codru, ici și icî,
Scîpeau, ca niște licurici,
În noapte, focuri de pîndari.
L-au așezat sub un stejar
Pe-un pat de buruieni și vrej
Și-n jurul lui vegheau, supuși.
Oare-au pierit atîți viteji
Pentru acest sărman culeuș?
Zăcea, cum toți înfrînții zac,
Lipsit de vlagă, sub copac,
Și-ar fi rîvnit un pic de somn.
Dar chinul lui, semețul domn,
Și-l înfrîngea, iar din dureri
Făcea supuși plecați, ca ieri
Cînd, la porunca lui, mănunchi,
Cădeau popoarele-n genunchi.

III

Un pumn de oameni tari. Atît!
O zi i-a-nfrînt, i-a doborît.
Tăcuți și triști și fără steag,
Cătau la regele pribeag
Și la gonaci, căci cal și om
Sînt frați la greu. Iar sub un pom,
Bătrîn ca el și viguros,
Mazeppa-și așternea pe jos
Culeușul. El era hatman
Al Ucrainei, nins de ani,
Tăcut și aprig. Smulse-ntîi,
Deși sleit, un căpătîi
De iarbă și frecă-ndelung
Spinarea caldă, gîtul lung

Al calului. Chinga-i slăbi,
Îi scoase frîul și grăbi
Să-i facă un cuteuș și lui.
Iar cînd văzu că silă nu-i,
După atîta drum făcut,
Să rupă colțul ierbii, ud
De boarea nopții, îi plăcu.
Era un cal asemeni cu
Stăpînul său: cu prea puțin
Se mulțumea, răbda la chin.
Pe cît de sprinten, pe atît
De-ascultător și hotărît:
Cu gleznele subțiri și tari,
Un armăsar de neam tătar,
Cu părul coamei arămiu.
Mai iute ca argintul viu,
Prin pîcla nopții, din apus
Și pînă-n zori zbura, supus
Ca un zăvod: din chipuri mii
Îl cunoștea, în bătălii,
Și dintre mii de voci, pe-a sa
O-nțelegea și-i răspundea.

IV

Sfîrșind, întinse sub copac
Mantaua, aprigul cazac,
Și rezemîndu-și lancea, el
Cercă al spadei lui oțel,
Centura, prinsă de mijloc,
Lăcașul armei lui de foc,
Fitilul, cremenea, și-apoi,
Merinda slabă, ca-n război,
Din traistă-o scoase și-i pofti
Pe cei din jur a se cinsti,
Fără s-aleagă vorbe mari,
Ca la palat. Și riga chiar,
Binevoi a se-nfrupta,
Zîmbind, căci pururi căuta
Să-nfrîngă-al chinului vîrtej.
A zis apoi: — „Avui prilej
Să văd în luptă mulți viteji.
Dar dintre cei ce mi-au făcut

Cu braţul şi cu pieptul scut,
N-a fost nici unul mai tăcut
Şi mai viteaz, cum fost-ai tu,
Mazeppa. Cred că pîn-acu'
De la-Alexandru împărat[6],
Pe nicăieri nu s-a aflat
Asemeni călăreţ şi cal,
Nu mai prejos de Bucefal[7].
Nici sciţii, călăreţi vestiţi,
N-au fost ca tine. Vechii sciţi[8]
N-ar fi răzbit, făr' de popas,
Prin vad şi şes! " — „Amarnic ceas
Fu ceasul cînd urcai în şa!"
Şi zise riga: — „Cum aşa?
Avut-ai dascăl iscusit!"
— „Hei, mult ar fi de povestit,
Grăi Mazeppa, drumu-i lung
Pîn' la Boristen[9] şi ne-ajung
Duşmanii, sire! Pînă cînd
Fugaciul n-o să-l văd păscînd ·
Pe malul celălalt e greu:
Primejdii peste tot, mereu:
Pe urmă, sire, n-ar fi rău
Să dormi oleacă. Somnul tău
Şi-al celorlalţi îl voi păzi!"
Monarhul i-a răspuns: — „Nu. Zi
Povestea. Vreau să ştiu ce-a fost!
Acuma n-are nici un rost
Să-ncerc să dorm. E-n van. Nu pot.
Istorisindu-mi tu, socot,
C-o să mă prindă somnul. Da!"
— „Atunci să-ncep, măria ta...
Am şaptezeci de ani acum.
Văd clipa ceea ca prin fum:
Să fi avut vreo douăzeci.
Eram — o, timp, ce iute treci! —
Un tînăr paj; cinci veri în şir
Fui pajul rigăi Cazimir.
Cap luminat, pe legea mea!
Dar, sire, se deosebea
De majestatea voastră. El
Din luptă nu-şi făcea un ţel,
Şi nu rîvnea ţinuturi noi,

Ca să le piardă în război.
Domnit-a, pașnic, ani și ani.
Doar în dietă-avea dușmani
Și-a fost silit să-i ia în piept.
A fost un rege bun și drept.
Dar griji avea și el. Ehei!
Căci pentru muze și femei[10]
Se dă în vînt. Necaz destul!
Așa că uneori, sătul
De harța lor, mai că-și dorea
Războaie. Însă se-mblînzea
Și-și lua o altă doamnă, ori
O carte nouă. Sărbători
La curtea lui, din berechet.
Venea mulțimea la banchet
Să caște ochii. Ce mai zvon!
Era un Solomon polon.[11]
Îl proslăveau poeții toți.
Doar unul singur, mai cu moț,
A fost satiric: i-a tăiat
Venitul, bunul împărat.
Roiau poeți și mimi, căci vezi,
Era o modă să rimezi.
Chiar eu m-am apucat de-am scris,
Pe-atunci, o odă și-am subscris:
Sărmanul Tirsis[12]. Ah! Ce chin!
Se-afla-ntre ei un palatin,
Un conte dintr-un neam străvechi
Vîrît în bani pîn' la urechi,
Ai zice-o mină de argint,
Un puț de sare, și nu mint
Cînd spun că se mîndrea-ntr-atît
De parcă s-ar fi pogorît
Din ceruri. Prea puțini egali
Și-ar fi aflat printre vasali.
Tot puricîndu-și vechiul neam
Și-averea strînsă, tam-resam,
S-a cam scrîntit la cap nițel,
Căci i se năzări că el,
Doar el, înfăptuise tot.
Nevastă-sa era, socot,
Mai tînără cu treizeci de-ani,
De-un soț hapsîn și bădăran

I se urî și, tot mai des,
Zvîrlea ochiade cu-nțeles,
Nutrind un vis de desfătări;
Iar după temeri și-amînări
Virtuții-i zise: bun-rămas.
Visa înflăcăratul ceas,
Nebunul dragostei vîrtej,
Și aștepta doar un prilej,
Spre-a-mpodobi cu titluri noi
Blazonul contelui de soi.
Ați auzit cu toții, sper,
Că-i foarte prețuit în cer
Hrisovul ăsta. Dar, ciudat!
Mai nimeni nu s-a lăudat,
Pe cîte știu dintre bărbați,
C-au fost astfel înnobilați.

V

„Eram un tînăr zvăpăiat;
Pot spune azi, la șaptezeci
De ani în cap, că nici bărbat,
Nici mulți din tinerii zevzeci,
Vasali ori cavaleri viteji,
Ca mine nu erau mai breji
La cucerit de frumuseți,
Căci eram falnic, îndrăzneț,
Și tare vesel și vioi
Și fără brazde pe obraz,
De grijuri trase ori război.
Chiar sufletul, de-atît necaz
Mi s-a-mpietrit, și cred că greu
Recunoscut aș fi azi eu.
Doar chipul mi-a schimbat, de mult,
Cumplitul grijilor tumult,
Căci multă forță, mult curaj,
Cum am și azi, aveam ca paj;
Altfel, n-aș sta aici, flecar,
Sub acest mîndru, nalt stejar,
Sub cer lipsit de stele... Dar
Povestea să-mi reiau... În van
Aș vrea s-o uit, aievea cînd
Parcă o văd, sub cel castan

Fermecătoare, lin trecînd.
În minte vie mi-i, mereu,
Dar s-o descriu îmi este greu.
Avea ochi negri,-amigdalați.
Orientali, de-un tainic jar
Arzînd—căci ea era vlăstar
De turci și leși amestecați.
Dar furișau dulci scăpărări,
Ca luna-n miez de înnoptări, —
Mari, negri, înotînd în raze,
Stîrnind în suflet vii extaze,
Căci foc erau, iubire, dor
Ca ochii sfinților ce mor
La stîlp, privind către Tărie
De parcă moartea-i bucurie.
Lac limpede,-aurit de soare,
Era a frunții ei splendoare, —
Lac fără crețuri, murmurînd,
Oglindă cerului cel sfînt.
Bujorii din obraji și gura,...
Nu-i mai descriu — dar i-am iubit
Cum îi iubesc și azi făptura,
Cu un alean nepotolit.
La bine și la rău, e-hei,
Mă urmărește vraja ei
Ca vana umbră din trecut,
Și-acum, bătrîn cînd m-am văzut.

VI

Văzînd-o, am oftat cu jind,
Și mi-a răspuns, dar nevorbind,
Căci semne sînt și sînt priviri
Ce li-s gîndirilor șelipiri
Din inimi de iubire arse
Mereu spre cel iubit întoarse
Și făurind o legătură
Misterioasă,-adîncă, pură,
Un lanț de foc ce strînge două
Făpturi într-o făptură nouă,
Curent ce duce-un cald fior
Spre-alt piept cuprins de tainic dor.
Și-am plîns de o simțire-adîncă,

De dînsa stînd departe încă;
Ci cunoscînd-o, în sfîrșit,
Schimbam cîte-un cuvînt șoptit,
La adăpost de bănuială.
De cîte ori am vrut să-i spun
Că-s ars cumplit de-un dor nebun
Și m-am retras plin de sfială!
Pînă-ntr-o zi... E-un fel de joc
Prin care timpul se omoară;
Astfel, o dată, într-un loc,
Jucarăm și noi, într-o doară.
Nu știu de-am cîștigat sau nu,
Căci mie îmi era deajuns
Să-i stau alăturea, pătruns
De-un foc cum nu se mai văzu,
Străjer i-am fost cu într-un fel...
(Vegheze-ai noștri,-acum, la fel!)
Și am văzut-o gînditoare,
Uitînd de jocul de noroc;
Părea că-i mulțumită tare
Să stea cu mine la un loc.
Juca, dar nici nu-i mai păsa
De pierde ori cîștigă ea;
Și-o fulgerare-n gînd mi-a spus
Că n-am să-i fiu pe veci supus
Acestui chin și, îngăimînd,
I-am zis ce taină am în gînd
Și-n suflet, cu sfială multă.
Femeia nu-i de gheață doar:
O dată dacă te ascultă,
O să te-asculte sigur iar.

VII

Iubeam și-am fost iubit. Dar voi,
Cu gîndul veșnic la război,
Se spune că sînteți străin,
Că-nfrînt-ați omenescul chin
Al dragostei. Măria ta,
Povestea, deci, o voi scurta.
Vezi bine: nu sînt toți născuți
S-ajungă domnitori temuți
Peste pornirea lor, și regi,

Ca voi, peste popoare-ntregi.
Sînt, sau mai bine,-am fost un cneaz,
Un căpitan de oşti, viteaz,
Dar nu şi-n stare să-mi îndrum
Văpaia sîngelui. Şi-acuma
S-o iau de unde am pornit:
Iubeam şi-am fost şi eu iubit.
E-o soartă fericită,-i drept,
Dar, cît ai fi de înţelept,
Ajungi, odată, la impas;
Ne întîlneam în tainic ceas
Şi ceasu-acesta răsplătea
Dorinţa şi-aşteptarea grea.
Nopţi, zile, luni, al vieţii fir,
Cu ora scurtei întîlniri
Se-ntreţesea, căci alt nimic
N-aveam mai scump. De-aceea zic,
La vîrsta-n care astăzi sînt,
C-aş da Ucraina, oricînd,
Pentru minutul pătimaş
De-atunci, de-aş fi din nou un paj,
Prea-fericitul paj şi prinţ,
Stăpînul inimii fierbinţi
Şi-al spadei sale, drept comori
Avînd ale juneţii flori
În loc de bani, în lăzi, închişi.
Rar ne vedeam şi pe furiş,
Mai dulce-i ceasul de iubit,
Spun unii, cînd te-ai întîlnit
Pe-ascuns. Dar mi-aş fi dat, atunci,
Toţi anii mei, oricît de lungi,
În văzul Domnului ceresc
Şi-al lumii-ntregi s-o întîlnesc.
Că-n taină o vedeam, mereu,
Mi-era, ades, nespus de greu.

VIII

Amanţii-s de mulţi ochi pîndiţi,
Şi noi eram. Iar dracul, ştiţi
Că-şi bagă coada peste tot.

Dar dracu-o fi? N-aș vrea să-l scot
Cu dinadinsul vinovat.
O fi vreun serafim certat
Cu pravila ce, din senin,
Își varsă-al fierii sfînt venin.
Pe scurt: iscoadele ne-au prins
În timpul nopții. Eu nencins.
Cu mîna goală. Dar ce zic?
Chiar și-nzăuat și tot nimic
N-aș fi făcut: eu – unul, doar,
Și ei – un pîlc. Era-n zadar,
Ne-aflam departe de oraș
Și fără sprijin, la doi pași
De-al palatinului castel.
Era spre zori. În nici un fel
Nu mai credeam c-apuc să-i văd.
Știam că nu scap de prăpăd.
Și-re Maica Domnului nălțai
O rugă ca s-ajung în rai,
Și mai rugai vreo doi-trei sfinți.
Nădejdi n-aveam. Scrîșnind din dinți,
Pîn' la castel m-au dus în brînci.
De la iubita mea, de-atunci
N-am mai primit nimic. Pe veci
Ne-a despărțit destinul. Deci,
Eram pierdut. Și ce să spun,
Turbase contele, nebun
De temere, ca nu cumva
Să-i pîngărească stirpea sa,
Blazonul nobil, vreun pîrlit
De țînc, mă rog: un nepoftit.
Căci contele, precum v-am spus,
Se așezase mai presus
De toată nobilimea. Eu?
La naiba! Un sărman plebeu,
Un paj! A, da! s-ar fi-mbunat
Dacă-ar fi fost vreun împărat.
Dar cu un zvînturat, cu caș
La gură încă! Cu un paj!
Turbatul furiei frămînt
Nu-l pot cuprinde în cuvînt.

IX

„Aduceți calul!" L-au adus.
Un cal sălbatic, nesupus,
Un armăsar arab, coreit,
Deprins cu spațiul nesfîrșit
Al stepei, parcă-n pulpe-avînd
Iuțeala gîndului, niciînd
Încălecat, și sperios
Ca ciuta, sprinten și vînjos –
De-o zi, abia, prins în arcan.
Sălta și sforăia avan,
Scăldat în spumă, argintiu;
L-au priponit pe-al stepei fiu
În fața mea și-acel slugoi
Degrabă m-a legat, apoi,
Cu funii groase, cam pe-aici.
L-au știchiuit, plesnind din bici
Și-au început să zbiere: „Dii!
Alergă! Zboară!" El țîșni,
Ca fulgerul, ca dintre stînci,
Șuvoiul apelor adînci.

X

„Alergă! Zboară!" Zăpăcit
De goană, nu m-am dumirit
Ce cale luase. Se crăpa
De ziuă. El gonea... gonea...
Și parcă-mi răsuna-n auz
Răcnirea oamenilor cruzi
Și hohotul de rîs barbar,
Cînd nenvățatul armăsar
Țîșnise ca săgeata-n vînt.
În timp ce-i auzeam zbierînd
Mi-am încordat slăbitul trup,
Cu dinții-am izbutit să rup
Cordeaua prinsă-n chip de frîu
De gîtul meu, și de la brîu
Smuncindu-mă, cumplit blestem
Zvîrlii în urma mea. Mă tem
C-al tropăitului meu potop,
Nebunul calului galop

I-a asurzit, și că-n pustiu
I-am blestemat. Dar mai tîrziu
Tot le-am plătit-o. Și-ncă cum!
A mai rămas un pumn de scrum
Din mîndrul lui castel: nici pod,
Nici șanț, nici porți și fără rod
Cîmpia-n juru-i. Doar un smoc
De iarbă, unde, lîngă foc
Visase contele măriri.
C-au fost asemeni întăriri
Pe-acolo, ți-ar fi greu să știi;
S-au prăbușit din temelii.
În flăcări am văzut cum pier
Crenelurile pîn' la cer,
Plesnind, ca bobul de porumb;
Le-a înecat un rîu de plumb.
Căci zidul, orișicît de lat,
Mînia mea l-a răsturnat.
Cînd gloata, strînsă-atunci la porți,
Mă hărăzise crudei morți
În alergarea fără țel
N-ar fi putut, cei din castel,
Măcar o clipă bănui
Că m-oi întoarce într-o zi
În fruntea oastei de călări
Să-i pedepsesc. În patru zări
M-au alungat, pe-un roib nebun,
O, timp! Tu singur ne răzbuni.
Căci dacă știi să rabzi, s-aștepți,
Spre-a-i pedepsi pe cei nedrepți,
Iar fructul urii, înțelegi
Cînd dă în pîrg să îl culegi,
Veni-va după așteptări,
Și ceasul dreptei răzbunări:
Din multe cîte le văzui,
Pentru mișei scăpare nu-i.

XI

Zburam pe-un roib cu-aripi de vînt
Și fără țintă-n depărtări,
Lăsînd în urmă așezări.
Eram ca meteorii cînd

O aurora boreală
Gonește noaptea cea de smoală.
Nici sate, nici orașe-n față,
Ci-un codru negru-n zări și stepa
Sălbatică vedea Mazeppa;
Rar, cîte-o veche fortăreață
Contra tătarilor zidită.
O oaste turcă, năvălită
Pe-aici mai an, lăsase tot
Pămîntul ars, lipsit de rod;
Era un cer sur, greu, ursuz,
Gemea surd vîntul în auz;
Puteam răspunde, suspinînd,
Dar alergam cu-atît avînt,
De nu puteam rosti cuvînt.
Pe coama calului cădea
Ca ploaia-n stropi sudoarea mea,
Dar el, cu fremătînde nări,
Zbura, zbura spre depărtări;
Ziceam: ei, s-a mai domolit.
Dar nu, gonea neostenit,
Iar eu păream că-s ca o pană
Purtat de mînioasa-i goană;
Cercam să-l strîng dar, și mai sprinten,
Gonea parcă împuns de-un pinten,
Crescîndu-i furia nebună.
Cercai prin glas să-i pun o strună,
Dar glasu-mi slab striga în van,
Căci îi dădea mai mult elan
Și-un sunet stins îi da îndemn
Ca goarna cînd i-i luptei semn,
Iar legăturile-mi haine
Erau acum de sînge pline;
Și, între timp, simțeam în gură
A setei groaznică arsură.

XII

Ajunserăm în codrul care
Părea că margini nici nu are,
Cu arbori vajnici, seculari,
De neclintit de vînturi tari,
Siberiene, care rod

Și-n drumul lor sfîșie tot.
Dar, printre rare trunchiuri nalte,
Prindeau spre soare să se salte
Lăstarii deși, cu frunza vie,
Ce-n primăvară reînvie,
Și nu ca-n toamnele tîrzii
Cînd mii de frunze stacojii
Pe jos zac, încît par că, rupte,
De sînge-s pline, ca, în lupte,
Soldații năclăiți de sînge
Ce-n cheaguri peste ei se strînge
Și-ngheață sub un frig cumplit,
De nici un vultur hămesit
N-ar mai putea-mplînta deloc
În ei nici gheare și nici cioc.
Era o lume de lăstari,
Iar printre ei, înalți și rari,
Stejari, castani și pini — și bine
Era aceasta pentru mine,
Căci nu puteau, cum stam pe crupă,
Un ram, o cioată să mă rupă.
Mai înduram, fără să strig,
Tortura rănilor cumplite
Cicatrizate-acum de frig.
Eram legat — și nu puteam
Cădea, nici chiar lovit de-un ram.
Ca vînturile neoprite
Treceam printre-arbori, urmăriți
De urlătorii lupi lihniți
Ce-i auzisem noaptea-n drum
Și-aproape ne erau acum
Cu goana lor ce, deseori,
Sleiește cîini și vînători.
Nu ne lăsară nici în zori,
Căci i-am văzut, în haite sure,
Urlînd de foame prin pădure
Cum noaptea-ntreagă au urlat.
Ah, cît doream ca un bărbat
În mîini e-o sabie să mor,
Luptînd cu cruntă haita lor,
Știind că am să duc departe
Cîțiva din ei, cu mine,-n moarte.
Cînd roibul goana și-a purces,

Voiam să se oprească-o dată,
Și-acum, zău, mă temeam — mă crezi? —
Că să mai fugă n-o să poată.
Dar teama mea era în van,
Căci era sprinten ca o ciută.
Zăpada-n vijelii căzută
Peste-o colibă de țăran
Mai iute nu-i cînd, orbitoare,
În pragu-i ca troian apare.
Era ca pruncul furios
Cînd nu îi dai un dar frumos,
Ori ca femeia, cînd nu vrei
S-asculți supus de toana ei.

XIII

Din nou pe șes, mi-era frig chiar
Sub soarele de iunie, de jar,
Sau îmi răcise sîngele de tot
Calvarul îndurat în zbor netot;
Și nu eram ca azi, ci un
Torent de munte-n salt nebun,
Dînd frîu pornirilor nainte
De a le cumpăni și-n minte.
Au foamea, chinul și turbarea,
Rușinea, jalea, disperarea
De-a fi legat pe-un roib hirsut
Gol precum mama m-a făcut,
Cînd stam din stirpe să scobor
Cu sîngele clocotitor,
Ce, de-o călcai pe bătătură,
Îți răspundea prin mușcătură,
Ca șarpele... Au nu ajung
Acestea, chinul prea-ndelung,
Ca să răpună și-un bărbat
Puternic, dîrz, neînfricat?
Fugea pămîntul, se-nvîrtea
Deasupră-mi cerul, și-mi părea
Că mă scufund... Dar nu, că, doar
Eram legat de armăsar.
Dar inima-mi slăbea... Zvîcni
La tîmple-o vînă încă și
Fu bolta o imensă roată,

Pădurea se clăti ca beată;
În ochi ce nu vedeau deloc
Mai pîlpîi un fir de foc.
O, n-a fost mort mai mort ca mine,
Cu sîngele mai rece-n vine
După galopul nebunesc!
Simțeam cum bezne se-mpînzesc
Pe ochii mei — și se destramă;
Cercam să-mi dau de toate seamă,
Dar simțurile-mi erau moarte;
Parcă pe-o scîndură, departe
Pluteam, pe-o mare furibundă,
Ce ba te saltă, ba te-afundă,
Purtîndu-te spre-un țărm pustiu.
Ce mai era în mine viu
Era ca licărul ce-apare
La ceas de fierbințeală mare
În ochii-nchiși... Se stinse însă
Ca și durerea-n trupu-mi strînsă.
Dar mă muncea un *ce*-nțeles
Mai mult ca chinul... Și m-aș teme,
Cînd moartea iar o să mă cheme,
Să trec prin asta iar... În drum
Spre lutul din care născum
Prin mări grele-ncercări se trece,
Că,-n fața morții, nesupus
Am stat și-oi sta, cu fruntea sus.

XIV

Ah, îmi revin! Dar unde sînt?
Mi-e frig și-s amorțit, dar smuls
Sînt de bătăile de puls
Spre viață iar! Și iarăși, frînt,
Cad pradă altor năluciri,
Și iarăși sîngele-mi înghează...
Mă-nfricoșează vii vuiri...
Văd iar ceva, dar, ca prin ceață,
Îmi pare clipociri c-aud...
Văd cerul înstelat... Sînt ud,
Căci nu-i vis: calul chiar mă trece

De-un rîu larg, larg cu apă rece,
Spre-un neștiut, pustiu, gol mal.
În trupu-mi simt, trecut de val,
Puteri de-o clipă iar suind,
Cît roibul, cu puternic piept,
Despică valurile, drept
Spre țărm! Spre țărm! Curînd
Pe mal chiar suie, lunecînd,
Dar portul nu mă bucura,
Că,-n spate, numai beznă grea
Zăream, și-n față spaime încă
Și-o noapte cruntă și adîncă.
O, nu știu cîte nopți și zile
A stat durerea să mă-mpile,
Și nici suflarea nu mai știu
De îmi era de om treaz, viu.

XV

Cu trupul ud, cu coama udă,
Șchiopind de stropi și aburind,
Pe țărmul lunecos, cu trudă,
Se suie roibul... Cît cuprind
Cu ochiul văd o stepă vastă,
Fără sfîrșit că ne adastă,
Părînd, în noapte, acel hău
Ce-n vis ne suge, negru, rău.
În dreapta, luna se-nălțase,
Iscînd și pete albicioase
Și,-ntunecate-verzi, pe-alocuri,
Chiar ierbi în smocuri,
Dar nu puteam să văd vreun semn
De case ori de porți de lemn,
Nici licăr de lumină care
Să-mi pară steauă primitoare,
Nici jucănșe flăcărui
Ce-i dau speranță orișicui,
Să-și bată joc de chinul meu.
Chiar și-acest mincinos miraj
O clipă mi-ar fi dat curaj,
Mințindu-mă că se-află-n zări
Umane așezări.

XVI

Ci calul, în sfîrșit sleit,
Mergea acum abia la pas,
Ușor doar spumegînd, tîrșit,
Încît putea fi tras
Oriunde și de-un prunc mai mic,
Dar mie chiar că la nimic
Nu-mi folosea-nblînzirea lui,
Căci eram strîns legat
Și de puteri de tot secat,
Încît chiar liberă o mînă
Dacă-mi era, cu trupu-ntreg
N-aș fi putut să mi-l dezleg;
Dar încercai — și pînă
Și asta nu făcu decît
Să-mi strîngă funiile încă,
Trăgîndu-mi brazdă mai adîncă
În trupul amărît.
Vedeam însă că, într-un fel,
Sfîrșise goana fără țel.
Păreri de raze, printre nori,
Vesteau mijiri de zori,
Dar cît de-ncet, în zare,
Părea că soarele răsare!
Credeam că zorii alburii
Niciodînd nu s-or preface-n zi.
Ci, totuși, iată
Că soarele la orizont se-nvoltă
Răpind lumina stelei de pe boltă
Și pe împărătescu-i tron se-arată
În strălucirea lui deplină,
Umplînd pămîntul de lumină.

XVII

Se dezbrăca de pîele stepa,
Dar ce folos pentru Mazeppa
Că străbătea păduri, cîmpii,
Cînd urme de ființe vii
Nu se-arătau pe-aici deloc,
De pași de om sau dobitoc?
Părea un om că n-a trecut

Pe-aici, cîndva, și n-a trudit.
Părea chiar și văzduhul mut,
Căci n-auzeam un zumzăit
De gîză ori, de prin frunzare,
Al păsărilor dulce glas.
Iar roibul, gîfîind, la pas,
O verstă, două merse încă
Prin liniștea la fel de-adîncă.
Deodată parcă auzii
Un scurt nechez de bidivii,
De după niște pini... Ci, oare
N-o fi doar vîntul prin frunzare?
Nu, căci văzui o herghelie
Cum prinde către noi să vie,
În rînduri ca de escadron.
Cercai să strig, dar nici un son
Nu încropii... Și mîndri, falnici
Se-apropiau cei cai năvalnici.
Dar unde — mă-ntrebam — e mîna
Ce-ar fi pe frîul lor stăpîna?
O mie-s ei — și nici un ins
Călare! În galop întins,
Cu cozi și coame lungi în vînt,
Cu fălci ce n-au știut zăbala,
Nici pintenii cîndva cum sînt,
O mie vin, de toată fala,
Sălbatici cai, din dunga zării,
Tăiăzuind ca apa mării,
Cu tunet aprig de copite,
Ieșindu-ne-n întîmpinare.
Sînți un pic de-nviorare
Și roibul meu văzîndu-i și,
Slab nechezînd, spre ei zvîcni,
Dar, vlăguit, se prăbuși.
Mai tresări, mai trase-un bot
De aer, dar apoși de tot
I se făcură ochii... Iată
Că goana cea dintîi, turbată,
Și cea din urmă, i se gată!
Văzuse herghelia cum
Își dase duhul — și duium
De cai se-apropiau, ba stînd,
Ba iar gonind, ba roată,

Cu nări deschise-amuşinînd,
Ba dînd napoi de-odată,
Miraţi că mă vedeau legat.
Conduşi de-un negru armăsar,
Paternic, fără-o pată chiar —
Un patriarh peste tabun —
Fiind sălbatici, un străbun
Instinct de om cît mai departe
Îi îndemna să fugă... Vai,
Fugiră nărăvaşii cai
De-un leş de cal şi-un om pe moarte!
Rămas-am singur, disperat!
O, baremi calul răposat
Nu mai simţea o-mpovărare
Ce-l omorîse, şi de care
În van cercasem să-l dezbăr.
Sta muribundu,-ntr-adevăr,
Legat de mort! Nici n-avea rost
Să cred că, fără adăpost,
Proptit de cal doar, voi răzbi
Să mai rămîn în viaţă-o zi.

Din zori de zi pînă-n amurg
Simţii cum grele ceasuri curg,
Cu viaţă cît să văd, în zare,
Un ultim, trist apus de soare,
Cu o credinţă-a resemnării
Ce, peste chinul disperării,
Cînd anii bătrîneţii vin,
Te fac să treci în moarte lin,
Zicînd că-i binecuvîntare.
Dar şi mai tînăr, la aman,
Ţi-o poţi dori, ca pe-un liman
Al suferinţelor, căci curmă
În noi şi spaima cea din urmă,
O ocoleşti precaut, dar
Să fugi de Moarte e-n zadar.
Ades îi şi cerşeşti venirea,
Căţînd în spadă izbăvirea.
Dar, oricum vine, nu-i decît
Un trist sfîrşit, hidos, urît
Al relelor de nendurat,
Şi n-o doreşti cu-adevărat.

Cindat e-ai plăcerii fii,
Cei desfătați de avuții
Cu chefuri, fast și frumuseți,
Îi spun adio ăstei vieți
Mult mai senini, nepăsători
Ca ai Mizerici feciori.
Căci cel ce-n viață a trecut
Prin tot ce-i nou, frumos, plăcut,
Nimic nu mai regretă și
Nimic nu-l poate amăgi.
L-ar speria doar viitorul,
Dar viitorul nu atîrnă
De faptul că ești pur sau scîrnă,
Ci de a nervilor tărie
Sau slăbiciune;-n sărăcie,
Mai speri în zile fericite,
Și Moartea care, pasămite,
Ți-ar fi prietenă, ți-apare
O cruntă hoață prădătoare,
Ce te răpește dintr-un vis
Abia-ntrupat, de paradis.
E, mîine, poate,-ntîia zi
Cînd chinul nu ți-ai mai simți
Și n-ai mai blestema cumplit,
Un început preafericit
De ani, cînd tu, de griji lipsit,
Tot ce-ai visat plîngînd cîndva,
Ca o răsplată vei avea.
Ah, mîine mare fi-vei, poate,
Și tu vei împărți dreptate,
Strălucitor! Ah, ce minune!
Și soarele să ți se-arate
Chiar mîine — la îngropăciune?!

XVIII

Da, soarele-apunea, iar eu,
Legat de cal, ca la-nceput,
Voiam s-amestec al meu lut
Cu lutul lui de cal hirsut;
Dorea doar moartea chinul meu,
Și cînd spre cer privii, cu greu,
Ah, între soare și-ntre mine,

Zării un negru corb cum vine,
Rotindu-se mereu
Și așteptînd și eu să mor,
Nainte de-a-nghiți de zor
Din hoituri... Tot în zbor,
Se-apropia, încît, o clipă,
Puteam să-l prind de o aripă,
De-aveam vreo vlagă-n mine, dar,
Mișcarea asta slabă chiar,
Nisipul ce scrîșnise-un pic
Și ceea ce-ncercam să zic
Cu glas bolborosit, sleit,
Îl speriară negreșit.
Apoi, nu mai știui nimic...
Îmi amintesc parcă de-o stea
Ce înspre mine-și trimitea
Tremurătoarea ei lumină,
Prietenoasă, dulce, lină,
Apoi, de ceva rece și
De-o clipă-n care mă trezii,
Și iar de moarte, de tăcere,
Apoi de-o dulce adiere
Ce mă reînvie — și,-apoi,
Că inima-mi strivea un sloi;
De-o tresărire, de-un suspin,
De-un suflu scurt, ienit, greoi,
Urmat din nou de-un lung leșin.

XIX

Ah, unde-s? Oare sînt privit
De ochi de om? Și alungit
Stau, oare, pe-o saltea de paie?
Tavan deasupra? O odaie?
Chiar omenești sînt ochii care,
Cu duioșie-alinătoare
Mă tot privesc? Pe-ai mei i-nchid,
Mai îndoindu-mă că nu-s
Legat de cal, livid!
O fată dulce de nespus,
Lîngă perete,-n fața mea,
Subțire, naltă, cu lung păr,
Stătea de-un timp și mă privea.
Din ochii ei, într-adevăr,

Prinsesem cu lumini să sorb...
Ce ochi de liberă codană!
Și-i limpede că negrul corb
Nu-și mai aflase-n mine hrană!
Cu ochi deschiși cînd mă văzu
Că o privesc, zîmbi: cercai
Să-i spun o vorbă, însă nu
Putui, căci încă n-aveam grai.
Cazaca îmi făcu un semn,
La buze degetul ducînd,
Încît la grai să n-am îndemn
Cît încă trupul mi-i plăpînd:
Și mîna-n mîna mea și-o puse,
Și perna-mi netezi... Cu pas
Tiptil spre ușă-apoi se duse,
Șoptind ceva, cu dulce glas,
De-mi părea muzică, dar cei
Chemați de ea dormeau, se pare;
Și iar privind în ochii mei,
Ieși ușor, unduitoare,
Făcîndu-mi semn s-aștept cuminte
Și fără teamă de nimic,
Căci zăbovi-va doar un pic;
Dar cînd ieși, o, Doamne Sfinte,
Simții în suflet greu amar,
Văzînd că m-aflu singur iar.

XX

Se-ntoarse cu părinții fata;
Ce să mai spun, o, rege? Gata
Mi-i povestirea... Bravi cazaci
Mi-au fost și gazde, și ortaci.
M-aflaseră pe cîmp, răpus
De cîte-am îndurat... M-au dus
În izba cea mai de aproape,
De crunta moarte să mă scape
Pe mine care, mai tîrziu,
Urma hatmanul lor să fiu.
Astfel, nebunul cu blazon
Gol m-a trimis și sîngerînd,
Să mor în chinuri crunte vrînd,
Trecînd deșertul — spre un tron!

Ce om ghicí își poate oare
Cărarea soartei viitoare?
Să nu disperi la greu aman!
Poate, pe țărmul otoman,
Chiar mîine boristenii vor
Vedea cum pasc chiar roibii lor.
Vreau, drept hotar, un mare rîu
Între noi toți și osmanlîu.
Ei, noapte bună, dragi ortaci..."
...Și-acel hatman peste cazaci
Se-aruncă pe un pat făcut
Din frunze, pentru el plăcut,
Fiind îndătinat să doarmă
Oricum, oriunde, lîngă armă.
Dormea... Pe voi să nu vă mire
Că mîndrul Carol, șvedul Sire,
Uitase „mulțumesc" să spună
Pentru poveste... „Noapte bună"
El își spusese de-un ceas bun,
Și-acum dormea șvedezul — tun!

INSULA

sau

Christian şi tovarăşii lui

Traducere de AUREL COVACI

CUVÎNT ÎNAINTE

Temeiul povestirii ce urmează se poate afla, în parte, în *Povestea Răscoalei și a Capturării Vasului BOUNTY*[1] *în Mările Sudului* (1789) scrisă de Locotenentul Bligh și, în parte, în *Darea de seamă a unui marinar despre Insulele Tonga*.[2]

Cîntul întîi

I

La ceas de cart de zori, plutea domoală
Corabia pe marea de sincală;
Și brazde-adînci tăia pe-ntinsu-i crug,
Cu chila lui, majestuosul plug;
În față-s lumi de valuri, iar în spate
A Mării Sudului ostroave toate.
Tihnita noapte,-n ochii tuturora,
Prindea să se îngîne cu-aurora;
Și, ziua presimțind, cu soare pur,
Zburdau delfinii veseli primprejur;
Iar stelele strălucitoare pleoape
Își ridicau de pe oglinzi de ape;
Și vîntu,-n rar umbrite pînze oaspăt,
Bătea cu suflu mai vioi, mai proaspăt,
Ocean de purpur foc de soare-așteaptă,
Dar mai întîi se va-ntîmpla o faptă.

II

Dormea-n cabină bravul căpitan,
Crezînd în străji, visînd cu dor și-alean
La țărmul Angliei și la răsplată
Pentru atîta trudă îndurată.
Se adăuga cu glorie-al său nume
La cei ce au trecut spre Pol prin spume.
Trecuse greul -- și de ce, atunci,
În tihnă să nu doarmă ceasuri lungi?
Vai, tropoteau pași nedoriți pe punte
Și se-ntindeau spre scotă lungi mîini crunte.
Tineri dorind o insulă cu soare,
Veri veșnice, femei dogorîtoare;
Ei, tineri, fără casă, fără țară,
Ori cari schimbată casa și-o aflară;
Hirsuți ce,-n loc de valuri și rafale,
Rîvneau, în peșteri, băștinașe goale,
Mustoase fructe din belșug, virgine
Păduri unde s-ar fi simțit mai bine,
Pămînt fără stăpîn, al opulenței,
Unde se varsă Cornul Abundenței[3],
Dorința omului, din străvechime,
De-a-și fi stăpîn doar el și altul, nime;
Un nevîndut, plin de comori coclaur,
Cu soare mult și, la-ndemînă, aur;
Și Libertatea — casă, orice grotă,
Grădină vastă, tuturora dotă,
În care Firea nații strînge-n poală,
Ferice-ntru sălbăticie goală;
Cu fructe, scoici -- averea lor unică —
Și o necercetătoare luntre mică;
Distracție?. Înotul și vînatul;
Uimea un alb european tot natul;
Aceasta era țara de miraj
Dorită de cei mulți din echipaj.

III

Sus, Bligh[4]! Dușmanul, ah, la ușă bate!
Sus, sus! Dar prea tîrziu e, din păcate,
Căci lîngă-al tău hamac stau răsculații,
Să-nstăpînească spaima, ca turbații.

Legat, nu te asculță,-n cruntul ceas,
Vreun brat ce treinura la al tău glas;
Și cîrma, pînzele, trăind năprazna,
De sub comanda ta scăpate,-s razna.
Zărghitul duh ce-a ta mînie,-acum,
L-ar rechema pe-al datoriei drum,
E viu în ochii uluiți de oameni
Ce nu s-ar vrea, față de șef, răi fameni,
Căci conștiinței nu-i afli-alinarea
De nu seci vinul patimei — turbarea.

IV

În van, neînfricat de ochiul morții,
Tu ceri să-ți stea alăturea consorții,
Căci nu vin: sînt puțini și speriați;
Mulți se-nvoiesc — și-s printre răsculați
De-ntrebi de pricini, îți răspund cu ură
Prin noi amenințări și-njurătură;
Pumnale-ți trec pe lîngă ochi îndată
Și baioneta-n gît ți-i apăsată;
Și,-n brațe de oțel, țintite drept,
Muschete ți s-ar descărca în piept.
Îi întăriți, strigînd: „Hai, foc! Foc! Foc!",
Dar încă mila-și are-n inimi loc
Și-o umbră de respect și teamă-adîncă
I-ndeamnă să nu te ucidă încă.
De sînge nu-și vor sufletul pătat
Și-n voia valului vei fi lăsat.

V

„O luntre jos!" — le strigă șefu-acu,
Și cine-ar spune Răzvrătirii *nu*,
La ceas de Saturnalii[5], cînd i-mbată
Pe toți puterea asta nesperată?
Coboară-n grabă luntrea;-n funii țin
O scîndură-ntre tine și destin;
Provizii pun în ea, puține foarte;
Nu te ucid — dar te trimit spre moarte;
Un pic de apă, pîine — cîțiva pfunzi —
Să-și mintă foamea bieții muribunzi;
Parîme, pînze, undițe și sfori,

Ce pentru-ai mării schivnici sînt comori.
Mai puseră, la ruga celor care
Speranță nu vedeau — doar cer și mare;
Mai dară și-o busolă — suflet al
Călătoriilor pe-al mării val.

VI

Și-acuma, vrînd de sine-alesul șef
Să își serbeze crima printr-un chef,
Strigă: „Stacana!" — să-și atîțe gloata
Cu patima, umbrindu-i judecata.
„Rachiu pentru eroi!"[6] un Burke strigase;
E-un suc grozav pentru isprăvi faimoase.
Eroii nou născuți aici aflîndu-l,
Îl și secară, toți strigînd, de-a rîndul:
„Urra! Spre Otaheite?!"... Ce ciudat
Cuvînt în gura unui răsculat!
O dulce insulă, pămînt fertil,
Cu oameni prietenoși, petreceri, tril,
Firească bunăcuviința lor,
Necumpăratul dragostei fior, —
Oare-astea-i farmecă pe cei ce,-n larg,
Sînt strînși de vînturi iuți lîngă catarg?
Și, azi, dorința vană a virtuții —
Odihna — și-o dorese chiar ei, hîrsuții?
Așa ni-i firea — căci spre-același țel
Tînjim noi toți — pe căi ce nu-s la fel,
Căci nume, stirpe, țară și mijloace,
Avere, fire, chip cu vino-ncoace
Sau hîd, asupra lutului trupesc
Mai mult decît vrem noi să știm domnesc.
Un glas lăuntric e-n Cîștigul mut
Și-n zarva Gloriei, dintru-nceput.

VII

De cei puțini fideli e luntrea plină;
Toți, triști, așteaptă șeful lor să vină;
Rămîn alții pe vas, cu neplăcere,
Căci vasul e-o morală decădere,
Privind cu ochi miloși spre căpitan,
Iar alții-și rîd de ce, la greu aman,

Va îndura pe mult prea mica barcă,
Fragilă, ce puțină hrană-ncarcă.
Firavul nautilus ce își face
O luntre din chiar ghiocul-carapace;
Sirena — zîna mării, mult mai siguri
Și liberi sub tornade sînt, desigur,
Căci, cînd furtuna iscă-n val vîltoare,
Au port nezdruncinat în fund de mare,
Nu ca armadele ce, zdruncinînd
Lumi după lumi, le frînge-un aprig vînt.

VIII

Cînd totul era gata și, pe vas,
Stăpîni doar răsculații-au fost rămas,
Un marinar cu inima mai bună
Îi supără că milă-n piept adună,
Privind spre căpitan cu carecare
De rău părere, chiar și remușcare,
Ținînd un grape-fruit la uscata-i gură,
S-arate ce sleiri pe mări se-ndură —
Și-l alungară — mila omenească
Revoltei zorii,, vai, să nu-i umbrească.
Ieși din rînd acel băiat obraznic,
Crescut de șef spre a-i fi morții paznic,
Strigînd spre mica luntre — joc al soartei -
„Plecați, căci orice-ntîrziere moarte-i!"
Da, urme mai avea, de simțăminte,
Căci remușcarea cîteva cuvinte
I-o mai stîrneau; tot ce-ascundea de gloată
Lui Bligh el îi dezvălui îndată,
Cînd l-întrebă unde-i recunoștința,
Unde-s speranța lui și străduința
De a-nălța, prin fapte,-n largul zării,
Și numele-i, precum și faima țării?
Ci el răspunse-atîta, mohorît:
„În iad sînt eu! În iad!..." Zicînd atît,
Își duse căpitanul către barcă,
Spre-acea măruntă și firavă arcă,
Însă în bun-rămasu-i scurt și crunt
Volume de vorbiri nescrise sunt.

IX

Suia enorm din val un roșu soare;
În peșteri, vîntul sta — sau era boare;
Arîpi cu toane harfa lui Eol[8]
O tot pișcau ba tare, ba domol.
Încet, împinge-o vîslă disperată,
Spre-o stîncă ce în zare-abia se-arată,
Această părăsită luntre care
N-o să-și mai vadă vasu-n veci pe mare.

Dar nu e treaba mea să povestesc
Primejdiile, chinul lor drăcesc,
Nopți de coșmar, clipite de miraj
Și-n veci nedezmințitul lor curaj,
Și foamea ce, spre țărm, putea, cu-nvețul,
Să-i ducă mamei, dintr-un fiu, scheletul;
Năpaste ce le-mpuținau mîncarea,
Înfometîndu-le înfometarea:
Adîncul mării, înveruntat ori darnic,
Ce îi sugea în hău ca, greu, amarnic
Să bată vîsla-n val, tîrîndu-i iar,
Sleiți, pe coama valului barbar;
Nici febra setei ce-i ardea întruna,
Încît dorcau ca pe-un izvor furtuna
Și, noaptea, ploile cu reci bulboane
Peste scheletiecle lor ciolane,
Să stoarcă din întinsa velă, bieții,
Un strop de apă, salvator al vieții:
Nici cum scăpau de un dușman feroce;
Ca ocrotirea mării s-o invoce:
Nici Spectrele ce le-aduceau aminte
Cumplitele-ntîmplări de mai nainte,
Din cronica adîncului nătîng
Ce-nspaimă bravi bărbați, femei ce plîng.

X

Înfrunte ei dezlănțuirea mării,
Purtînd în suflet duhul răzbunării,
Căci Disciplina pentru ei se zbate,
Prin navele marinei, ofensate.
Să-i urmărim pe răsculații care
Nu simt îndepărtata răzbunare.

Pe val, departe, mái departe zboară
Spre golful lor de vis, a doua oară,
Spre ţărmuri fără legi, unde, îndată,
Vrea fericiri nelegiuita ceată
Cu Zeea Firii, cu Femeia, unde
De fapte conştiinţa doar răspunde,
Şi toţi pămîntu-l stăpînesc, firește,
Şi pîinea ca un fruct în arbori creşte,[I]
Şi nimeni nu-i stăpîn pe vreun coclaur,
Şi nu-mbăta nici goana după aur
Cît nu le-au fost de Europa date
Noi obiceiuri, mai civilizate,
Lăsîndu-le, mai cu deosebire,
Şi viciile ei drept moştenire.
Dar cu-asta, gata! Bine faci, cu Firea;
Cu Firea să greşeşti îţi e menirea.
Strigau: „Spre Otaheite! Urra! Urra!",
Cît îi purta pe valuri velatura,
Sub briza proaspătă, înviorată,
Ce nu lăsa o pînză neumflată.
...Largi brazde taie chila-n undă-amară
Şi vasul zvelt pe unde parcă zboară.
La fel şi Argo[9] Marea Euxină
O străbătu, dar toţi rîvneau să vină
Acasă, iar aceştia fug de ţară
Cum corbul de-arca de odinioară;
Dar cată, totuşi, cuib de porumbel,
Spre-a le-mblînzi cruzimea într-un fel.

Cîntul al doilea

I

Frumoase cîntece-s în Toobonai[II],
Sub soare,-n golful de coral! Ci hai
La umbră,-n insuliţă, unde pururi
Taraf de păsări cîntă sub azururi
Şi gînguresc hulubi sălbatici cu
Un dulce glas de zei din Bolotoo[10];
Flori vom culege pe morminte reci
În care dorm războinici somn de veci;
Lunare raze vom vedea cum curg

Prin rămuriș de *toa*[11], în amurg,
Și ramurile-i veșnic plîngătoare
Ne-or fi o dulce-tristă desfătare;
Ori vom sui pe stînci cu care-n van
Se luptă valul nalt de ocean,
Ce iar se trage-n hău, în trîmbe sparte..:
Frumoase-s toate, și-s ferice foarte
Cei smulși din truda și tumultul vieții,
Cînd numai tu, întins ocean, răsfeți-i!
Și lui îi place-albastrul din lagună,
Cînd coama-și netezește-n colb de lună.

II

Da, vom culege flori de pe mormînt;
Ca duhuri vom petrece-n crîngul sfînt;
Ne-om bălăci în val ce stă să fiarbă
Și,-apoi, ne-om tolăni pe moale iarbă;
Și trupul unsed și strălucitor
Ne-om unge cu ulei mirositor;
Și vom purta ghirlande vii de flori,
Crescute din trup dîrz de luptători.
...Dar cade noaptea... Mooa[12], vezi, acum,
Ne chemă... Maiuri auzim pe drum;
Curînd, în încîlceli de flăcări vii,
Pe Marly[13] or să dănțuie făclii.
Și noi sărbători-i-vom pe eroi,
Prin cîntece și dansuri, amîndoi.
Ah, Fiji[14]-n scoica luptei a suflat,
Mînînd spre noi canoe-n vînt turbat;
Vai, pentru ei bărbații sîngerară
Și-i cîmpul plin de buruiană-amară;
Uitat e farmecul trecut, cînd Luna
Și Dragostea erau, pe lume, una;
Dar *ei* ne-au învățat ce sînt ciomagul,
Săgeata, arcul, scutul și harțagul —
Deci secere ce-au semănat prin moarte...
Hai să petrecem... Mîine-om fi departe...
La danț!... Bea *cava*[15], dar pe deșertate!
Bea pîn-la fund — mîine muri-vom, poate!
Petrecerea în strai de vară-neapă,
Din brîu cu filfîiri de albă *tappă*[16];
Pe frunți vor sta ghirlande să ne ardă;

La gît sclipi-va *hooni*, mîndra zgardă,
Peste sclipirea de-abanos ce scaldă
Învolţii sîni care mai jos tresaltă.

III

Ci dansul s-a sfîrşit... Mai stai o clipă!
Nu fă din zîmbet nefiresc risipă.
Spre Mooa mîine vom pleca, spre-amiazi;
A inimii e noaptea cea de azi.
Cununa grea de flori mai puneţi tu,
Codană vrăjitoare din *Licoo*[17];
Nuroasă eşti şi,-n simţuri mult flămînde,
Stîrneşti porniri nestăpînite, blînde,
Ca-n Mataloco pentru floarea care
Mireasma-şi împînzeşte peste mare.
Şi noi ne-om duce în *Licoo*... Dar, cum?
Ce spun? Ah, mîine vom porni la drum.

IV

Cît Europa buzna nu dăduse,
Ce armonii sunau, din vremi apuse!
Aveau şi vicii, dar firesc-barbare;
Noi şi de ale lor sîntem în stare, —
De-ale civilizaţiei abjecte
Şi de-ale primitivilor defecte!
Făţărnicia nu-i stăpînă prin
Ruga lui Abel, crima lui Cain?
Vedem, prin gratii, lumea veche cum o
Mai degradată decît Noua Lume?
Dar *nouă*-i doar unde Columbia, încă,
Mai ţine-n spate doi giganţi de stîncă
Şi Chimborazo[18] spre-aer, val, tăpşan,
Priveşte cu ochi liber, de Titan.

V

E-un cîntec vechi ce morţilor, pe lume,
Le mai păstrează umbră de renume,
Căci n-au alt monument decît ce poate
Dura un cînt divin pe jumătate,
Ce-n sceptici ochi nu-i semn de veşnicie —

Istoria topită-n armonie —
Ahile prune, cu liră de centaur,
Pe dascăl să-l întrecă-n cînt de aur,
Căci versul simplu de baladă veche,
Sunat din stînci și valuri la ureche,
Ori pe un mal de rîu clipocitor,
Ori din ecou, prin munți, cu-alean și dor,
E mai puternic minții și simțirii
Decît orice columnă-a Cuceririi;
Și-ndeamnă, cînd hieroglifa-i trudă,
Studenți la reverii, de-o să-l audă;
Iar peste tomuri de istorii, terne,
Pămîntul reavăn al Simțirii-așterne:
Vers primitiv, dar bun să-l mai alinte
Pe-un singuratic viking prin cuvinte;
Vers încă viu în locuri depărtate,
Țări nedistruse, „necivilizate".
Ce poate, șleahtă, poezia,
Decît ca inima s-o miște și ca?

VI

Dulci melodii umpleau, a mîngîiere,
Luxurianta cerului răcere.
Ah, se petrec, sub soarele bălai,
Tihnite după-amiezi în Toobonai,
Cînd aeru-i balsam, învoltă floarea,
Și,-n palmieri, ușor stîrnită-i boarea:
Cînd vîntul mut stîrnește val mai blînd,
Cu răcoreală-n peșteră intrînd,
La cîntăreață și acel străin
Ce-o-nvață al iubirii dulce chin,
Stăpîn pe inimi care n-au habar
Că pot și pierde-al dragostei nectar
Și ard în focul nou născut asemeni
Unor martiri pe rug, ferice semeni,
Ce, în extaz, văzînd departe foarte,
Și-aflînd al vieții farmec doar în moarte,
Chiar mor, căci pămînteasca viață n-are
Cu-a Firii izbucnire-asemănare:
Iar visul vieții,-n raiul fericirii,
Se varsă-n veșnic fluviul Iubirii.

VII

Cu dînsul sta sălbatica blajină,
Prin ani copilă, dar la trup mai plină,
Nu cum ar fi unde-i mai rece clima,
Încît se coace repede doar crima,
Copilă-a unei lumi-copile, pură,
Firesc suavă, dulce, prematură,
Cu trup ca noaptea — noapte înstelată,
Ca grota de sclipiri străfulgerată,
Cu ochii — viu limbaj și vrajă lină,
O Afroditǎ-n platoșa-i marină,
Cu dragostele-n jur, sub valul-casă,
Ca somnul cel dintîi voluptuoasă,
De viață totuși plină, căci bujori
Grăiau din tropicalii obrăjori.
Sînge solar stîrnea reflexe lucii
Pe-al ei grumaz ca de culoarea nucii, —
Coral ce,-n val mai tulbure de-nvie,
Te-atrage-n peștera-i trandafirie.
Frumoasă fiica sudicelor mări
Era chiar ca talaz ca, spre visări,
A fericirii luntre să le-o mîne
Voioasă, cît voioși puteau rămîne.
Cald sînul ei sălbatic, credincios,
Dădea cît nu putea primi prinos.
Experiența, piatră de-ncercare,
N-o azvîrlea-n tristețe și blazare;
Nu se temea de rău — nu-l cunoștea,
Ori de știa ceva, curînd uita;
Surîsul, lacrima-i treceau ca boarea
Pe-un lac, păstrîndu-i luciul, nemișcarea,
Cu tainice-adîncimi, fîntîni celeste,
Ce suprafața și-o refac cît peste
Sălașul de naiade nu azvîrle
Un crunt cutremur pietre, lavă-n gîrle,
Schimbînd oglinda vie și plăcută
În mlaștină ce prinde să se-mpută.
Să-ndure ca destinul lor? Schimbare
E soarta omenirii, iar cei care
Decad, decad ca lumile ca, iară,
Ca Spirit peste lume să răsară.

VIII

Dar cine-i tînărul cu ochi de-azur?
Născut pe insule din nordul dur,
E-un blond vlăstar de prin Hebride[19] unde
Pentlandul[20] mînă valuri furibunde.
De vînturi legănat de timpuriu,
Prin trup și suflet, e-al furtunii fiu.
Cum ochii deschisese peste spume,
Oceanul casă și-a sortit pe lume
Și unic mentor tinereții sale,
Oriunde barca lui, pe-a mării cale,
Era al valurilor crunte joc;
Om ce-și punea nădejdea în noroc,
Hrănit de vechi legende, bun să spere,
Dar și să-ndure greu, necaz, durere.
Dus printre-arabii cu hîrsute chipuri,
S-ar fi făcut pirat printre nisipuri
Și-ar fi-ndurat ale-nsetării săbii
Pe iuțile deșertului corăbii,[III]
Ca Ismael[21]; Era cacique-n Chile;
Grec răzvrătit în munți, spre Termopile;
Născut în cort — un Tamerlan[22], sortit
La tron, pentru domnit nepregătit,
Căci cînd pe tron ajunge să se vadă
Nu are-un om o mai înaltă pradă,
Decît pe sine;[IV] prinde-atunci să cadă,
Vînînd plăceri în chinuri lungi, haine;
Așa născu un Nero ce rușine
I-aduse Romei, chiar de acest nume[V]
Și-un virtuos l-a fost purtat pe lume;
Dar viciile, ah, au mică scenă
De nu ajung a tronurilor trenă!

IX

Zîmbești... Sînt prea înalte comparații...
Cînd de orice orbiți sînt răsculații,
Să-i legi de nume mari? Ah, fii pe pace,
Cu gloria sau Roma n-au de-a face,
Nici cu arabii, Hellas, Chile... Vezi,
Surîzi... Mai bine-i decît să oftezi.
Dar totul se putea... Era o fire

Tînjind spre zboruri, chiar sub coviltire,
Un patriot sau şef despotic care
I-i ţării glorie sau grea pierzare,
Născut sub auspicii ce ne fac
Mai mici, mai mari, de tron buni, ori hamac.
Dar astea-s aiureli... Era el doar
Un tînăr răzvrătit şi temerar,
El, blondul Torquil, liber ca oceanul,
Soţ mîndrei care-i stîmpăra aleanul.

X

Sta lîngă Neuha, lîngă dulcea floare
A insulei, scrutînd întinsa mare.
Era de viţă (ar zîmbi-un herald,
Căci n-are vreun blazon tărîmul cald) —
Era din stirpe veche şi viteză
De cavaleri ce-n valuri galopează
Şi dorm în tumulii ierboşi, pe mal.
Ahile, n-ai mormînt mai ideal!
Cînd ei, stăpîni pe tunet nărăvaş,
Veniseră-n canoe uriaş,
Plin de-arbori ca un palmier mai nalţi,
Cu rădăcini în mare, cum nu-s alţi,
Ce desfăceau arîpi cît norii-n vînt,
Încet cu botul valul despicînd
Ca nişte fortăreţe plutitoare
Stăpîne pe talazuri mugitoare, —
Ea, dănţuind pe val în luntrea-i mică,
Precum un ren ce mari zăpezi despică,
Zburînd peste brizanţi, de farmec plină,
Ca nereida[23]-n spuma ei marină,
Privea uimită vasul-matahală
Urnit din val în val cu osteneală.
Cînd ancora căzu, stătea pe mare
Ca leu gigantic adormit la soare.
Cu zeci de *proa*[24] zumzăind în jur —
Roi de albine sub al verii-azur.

XI

Ah, albii-au debarcat... Şi Lumea Nouă,
Copii ai Lumii Vechi, vă-ntinde vouă

O mînă... Și citiți prietenie
În zeci de ochi, cum și-o uimire vie.
Întîmpinați sînteți cu drag de șef,
Iar fetele să stea cu voi au chef.
Voi, fii ai mărilor înfurtunate,
Aflați frumseți în forme-ntunecate,
Cum ele-n chipurile pale care
În țări fără zăpezi sînt minunare.
Vînatul, hoinăreala-n voie cînd
Coliba-ți pare casă, nu de rînd;
Năvoadele, canoele cu drag
Împodobind acest arhipelag
Cu-albastru sîn de insule,-nstelat;
Ușorul somn prin jocuri cîștigat;
Nalți palmieri, driade[25]-ale pădurii,
Și-un Bacus prunc, tot zeu al băuturii;
Vultanii ce-și fac cuib pe creste joase
Ce umbră-i țin podgoriei mănoase;
Și *cava* și cacao-rădăcină,
Ce-i lapte, fruct și cupă gata plină;
Și arborele pîinii, ce se-nvoltă
Dînd din pămînt neplugărit recoltă
Și, în cuptoarele necumpărate
Din crînguri crește pîini nicicînd stricate,
Și-alungă foamea cu felii prea proaspete,
Nicicînd plătite de străinul oaspete; —
Acestea, și pădurile, și marea,
Și bucuriile, și-nsingurarea
I-apropiau pe-acei hirsuți de cei
Mai simpli dar mai fericiți ca ei.
Făceau mai mult ca Europa și-i
Civilizau civilizații fii.

XII

De frunte printre-ndrăgostiții goi
Erau Torquil și Neuha, amîndoi
Copii din insule din depărtări,
Născuți sub stelele-altor vaste mări,
Hrăniți de al Naturii farmec sfînt
Ce drag ni-i din pruncie pe pămînt,
Încît, la sînu-i veșnic primitor,

Ades ne-ntoarcem, cu acelaşi dor.
Cel ce-a văzut al munţilor albastru,
Iubi-va împîclitul pisc sihastru,
În munţi aflînd prieteni orişicînd,
Cu mintea crestele îmbrăţişînd.
Hoinar am fost mult timp prin munţi străini;
Iubit-am Alpii, mîndrii Apenini,
Parnasul, Ida al lui Joe, nimbul
Ce-n val de mare-şi oglindea Olimpul,
Dar nu înţelepciunea lor străveche
Mi-era o vrajă fără de pereche.
Simţiri de prunc punea al Troiei far,
Precum sub Ida, şi sub Loch-na-gar[VI],
Şi încîlceau vechi, celtice-amintiri,
Cu Frigienii munţi şi prăvăliri
De ape de prin Highland, printre falii,
Cu vreun izvor al miticei Castalii[26].
Mă iartă, Febus! Tu, Homer, mă iartă
Că-nchipuirea rătăcit mă poartă,
Dar nordul şi natura mea, din ţară,
Să vă iubesc sublimul mă-nvăţară.

XIII

Izvor de frumuseţi este iubirea;
Junia-n curcubeie-mbracă Firea,
Iar omu-i fericit în scurt răgaz
Cînd nu distruge ci-,n adînc extaz,
De-al frumuseţii fulger viu, fierbinte,
Oţelul inimii lovit şi-l simte.
Acestea toate strîns i-alăturară
Pe tînăr şi sălbatica fecioară.
Uita el, lîncezind în desfătare,
Vacarmul luptelor distrugătoare;
Odihna-i, neodihnă prin tumulturi,
Stricată nu-i era ca unui vultur
Ce,-n cuib, mereu cu ochiul ager foarte,
Vreo pradă tot pîndeşte, de departe.
Trăia o negrăită desfătare
Elisiană: moleşire care
Pe frunte de eroi nu pune lauri;
Ei ard doar pentru sînge pe coclauri.
Dar cînd cenuşa lor stă-n nişa sumbră,

Au mirții n-o-nvelesc în dulce umbră?
De-o săruta pe Cleopatra doar,
O, n-avea Caesar lumea toată-n dar;
Și faima lui, și fapta lui măiastră
Nu le simțim noi în rușinea noastră?
Ah, gloria pătează cu mult sînge
Rugina lanțului ce crunt ne strînge,
Chiar dacă Libertatea, Rațiunea
Ori setea gloriei mișcară lumea
Spre-o faptă pentru care, temerar,
Era de-ajuns un singur Brutus[27] doar,
S-alunge de pe-un ram înalt de tot
Un păsăret ce-l cîntă pe despot,
Căci huhurezii ăștia, nu știu cum,
Ne fac să îi luăm drept șoimi și-acum
Cînd poate un cuvînt de libertate
Să spulbere-aste gogorițe toate.

XIV

Ci Neuha, în uitarea ei de sine,
Era nevastă-așa cum se cuvine.
Societate n-avea, de iubire
O clipă s-o despartă, prin bîrfire[28],
Ori încurcînd-o-n patimi efemere:
N-avea nici fanți cu gînduri adultere,
Făcînd pe-admiratorii, rînd pe rînd,
Toți fericirea să-i umbrească vrînd.
Simțiri ca trupu-i gol nutrind, firești,
Era un curcubeu pe bolți cerești,
Schimbînd, după furtuni, nuanțe mii,
Dar neclintit din slăvile-azurii,
Ci,-n irizări desfășurat, vast, cald,
Dulceților iubirilor herald.

XV

În grotă, lîngă țărm spălat de val,
Trăiau nămiezi de soare tropical
Și nu simțeau cum trece timpu-n zbor,
Nemăsurat de ceas prohoditor
Ce vămuiește-al nostru scurt răstimp,
Rîzînd cu rîs de fier de omul tîmp.

Ce le păsa de viitor, trecut?
Prezentul le era tiran și scut,
Clepsidră — valul și nisip de plajă;
A vieții clipă — lin talaz și vrajă:
Ceas — soarele, în turn înalt, nicicînd
De ora vieții lor vreo seamă dînd:
Privighetoarea, seara, clopot blînd,
Adio trandafirului zicînd.[V-I]
Și-un soare uriaș cădea-n apus,
Nu ca în nord, ci falnic de nespus,
De parcă lumea părăsea pe veci,
Lăsînd-o pradă unor bezne reci;
Cădea cu fruntea-i roșie în apă
Ca în mormînt eroul, cînd se-ngroapă.
Spre cer priveau atunci ei, în picioare,
Lumină-n ochi pîndindu-și fiecare,
Uimiți că soarele în val se-aciuă,
Prea repede sfîrșind a verii ziuă.

XVI

Iubiții — și nu-i straniu acest caz,
Trăiesc nu pe pămînt, ci în extaz.
Luni, zile trec... El e-n extaz, stingher,
Cu sufletul, cît n-a murit, în cer.
Putere are al iubirii vis
Cît Dumnezeu: ne suie-n paradis.
Legată, pe pămînt, aici, de rai e
Prin șir de chinuri, fericiri, văpaie
Ce-absoarbe tot: cînd de-alții-i reaprinsă,
Ea arde iar cu flacără întinsă,
Rug pur, stîrnind în inimi dulci strădanii,
De-ard toți pe el, zîmbind precum brahmanii.
Ce des uităm, stînd singuri, lîngă val,
De al Naturii tron universal,
De munți, jivine, codru, ape-albastre —
Răspunsuri ce le dă ca minții noastre!
Ci oare-n stele, ape, munți, văzduh,
Nu-i viu, nemuritor un veșnic Duh?
Nu simte peștera cînd, mută, plînge?
Ba toate astea-n sfera lor ne-ar strînge,
Să ne topească lutul mai devreme

Și sufletul spre țărm sfințit să-l cheme.
Jos cu identitatea falsă cînd,
Privind spre cer, nici n-o avem în gînd!
Au cine, chiar privind în jos, cît încă
Nu i-a dat Timpu-nvățătură-adîncă,
În Om și-n sine vede un poltron?
Natura i-i regat, iubirea — tron.

XVII

Cei doi se ridicară cînd un moale
Și trist amurg reflexe minerale
Isca-n pereții peșterei măiastre
Și le-ngîna cu ale bolții astre.
Ca Firea, calmi, către colibă,-afară,
Sub palmieri, apoi se îndreptară,
Ba surîzînd, ba muți ca Firea-n jur,
Frumoși ca Dragostea — senin duh pur.
Oceanul îl simțeau ei amîndoi că
Întrece-un pic doar murmuru-i din scoică[VIII],
Ea, fiică smulsă din marin sălaș,
Ce nu doarme, ci plîns de copilaș
Tot plînge-n van cînd, de părinți orfană,
Mai cere sînul dătător de hrană.
Pădurea se-nclina spre somn și,-n zbor,
Pluteau mii păsări către cuibul lor;
Iar cerul era lac de pace, mare,
Să stingă-a pietății însetare.

XVIII

Dar, printre palmieri și bozi, un glas,
Nu cum dorit e-n al iubirii ceas,
Cînd liniștea plăcută sparge poate,
Nu briză lină-n dealuri, pe-nnoptate,
Cîntînd prin stînci și văi, pe-a Firii strune,
Ce-s lire pline de-armonii-minune,
Avînd Ecoul cor; nici glas de-alarmă,
De războiri ce orice vrajă sfarmă;
Nici solilocviul ermitei buhe
Al cărei suflet singur tot în puh e,
Sihastră cu ochi mari ce, cu alean,
Își țipă-n nopți lugubrul ei pean,

Ci o navală, lungă șuierare,
Glas ascuțit de pasăre de mare.
Un scurt răgaz, și-un răgușit: „Hei! Hei!
Mă, Torquil, unde-mi ești?" — Torquil: „Ce vrei?
Și care ești?", cu ochi deschiși mereu
Cel țipăt urmărind... Răspuns scurt: „Eu".

XIX

Ci răsuflarea, sol al vocii, iată
Că-n sudul plin de-arome li se-arată
Nu „strat de violete", mult mai rău:
Un fum cu iz de bere și trăscău,
Din hornul pipei firave, dar care
Balsamu-și răspîndise-n lunca mare,
Fum ce-a-nfruntat cicloane, vînt, pîrjol,
Din Portsmouth pînă-n înghețatul pol,
Și fulgere, și trăsnetele crunte,
Și valuri răscolite, cît un munte,
O jertfă lui Eol oricînd, oriunde,
Sub ceruri schimbătoare ori mai blînde.
Și, cine-i el? Poate greșesc, dar, of,
Eu cred că-i marinar sau filozof.[IX]
Sublim tabac! Marinărească trudă,
Ori tihna turcului, aroma-ți crudă
Le însoțește, în harem, pe val,
Căci tu ești opiului chiar egal,
Magnific peste poate la Stambul,
Prin Strand[29] sau Wapping,[30] iar, iubit destul,
Divin în narghilea, grozav în pipă
De ambră,-n aromatică risipă,
Mai orbitor ca orice vrăjitoare
Cînd ești în straiele-ți strălucitoare,
Darmite-n pielea goală cînd te-aduc
Adoratorii tăi! Dă-mi un trabuc!

XX

Din umbra crîngului un ins se-arată
Și li-i singurătatea turburată;
Fantastic marinar ei prind să vadă
Într-o sălbăticită mascaradă,
Cum ies din val, în clipele grozave

Cînd trec Ecuatorul niște nave[x]
Și,-n aspre Saturnalii, peste punte
Zvîrliți sînt marinarii,-n jocuri crunte,
Și vezi că numele ți-l reanimă,
O, zeu al mării, chiar prin pantomimă,
Ai tăi copii ce zarvă fac, în ceață,
Cum în Cyclade n-ai visat vreodată;
Și-ți place, o, Neptun, ca, din talaz,
Să-ți mai admiri regatul în extaz!
Cămașa-n zdrențe, nelipsita pipă
Și mersul legănat în orice clipă,
Și aerul de arbor trinchet, iată
Că-l spun ce meserie-avu o dată.
Legat la cap cu-o zdreanță-i, nu cum cînd
Purta frumoase panglici fluturînd;
În loc de cioareci, rupți de mult (căci spini
Se află peste tot), din rogojini
Răzbise el o-nvelitoare-a-și coase,
S-ascundă părțile-i mai rușinoase.
Desculț, de soare ars cu dărnicie,
De orice rasă el putea să fie,
Dar brațele-i erau de lup de mare,
Europene, civilizatoare.
Muscheta-i sta în spate aruncată,
De mers marinăresc cam hurducată,
Dar umeri lați avea, ca de mistreț,
Și sabia de abordaj semeț
O mai purta, dar nu în teaca-i veche;
De cingătoare,-i atîrnau, pereche,
Pistoalele (să nu rîdeți deloc:
De unul greș dă, celălalt ia foc);
Avea și-o baionetă ruginită,
Nu ca-n rastel, pe vremuri, îngrijită;
Și noaptea adăsta, mirată tare
De nemaipomenita arătare.

XXI

„Ce-i, bă, Ben Bunting, — Torquil fi strigă,
Cînd îl văzu — e ceva nou?“ — „Hă, hă,
Nimic nu-i nou, dar noutăți — duium:
E-un vas ciudat în larg...“ — „Un vas? Ce? Cum?
Și l-ai văzut? Nu, nu se poate... Zdreanță

De pînză n-am zărit!" — „Nici nu-i speranță
S-o vezi de-aici, din golf, dar e prăpăd;
De pe faleză am răzbit s-o văd,
La ceas de acalmie, cînd, pe mare,
Să sufle n-apucase nici o boare."
— „Deci ancora zvîrlit-a-n fapt de seară!
Dar unde?" — „Nu, n-a azvîrlit-o, ci,
Cît vînt era, plutea spre noi, spre-ací."
— „Ce steag purta?" — „N-aveam ochean, dar, zău,
Părea un vas cumplit, și-i semn de rău."
— „Era armată?" — „Cred că da, și, iacă,
De petrecanie vrea să ne facă."
— „Cui? Nouă? Orice-o fi, de ne asaltă,
N-o să fugim ca lașii, laolaltă!"
— „Și Ben la fel gîndește." — „Christian[31]
E-nștiințat?" — „Da' cum nu! Cu elan,
Pe toți i-a și chemat și,-acum, pe mal,
Se strîng la cartierul general
Și-adună arme — trebuie cărate:
Le-am curățat... Chemat ești, deci, măi frate."
— „Așa-i firesc — că niciodată eu
Nu o să-mi las tovarășii la greu.
Dar, Neuha, o, tu, dulcea mea consoartă,
De ce să-nduri și tu o crudă soartă?
O, nu mă dezîmbărbăta, plîngînd!
Oricum, al tău sînt și voi fi oricînd."
„— Așa-i drept — zise Ben — și asta bine-i
Spre gloria eternă a Marinei!" XI

Cîntul al treilea

I

Sfîrșită-i lupta... Fulgerul, veșmînt
Al tunului, cînd caută mormînt,
S-a stins — și aburii pucioasei pier
De pe pămînt, suind, murdari, spre cer,
Iar bubuitul salvelor urgiei
Ecou-l lasă rob melancoliei
Și groază în ghiulele nu mai poartă;
Învinșii-ndură o cumplită soartă,

Prizonieri, zdrobiți, împrăștiați,
Ori vii, dar pizmuind pe masacrați.
Și-s hăituiți puținii ce scăpară
Prin insulă, iubita nouă țară.
Cum țara-și renegaseră, nicicînd
Păreau să n-aibă loc pe-acest pămînt;
Ca fiarele fugeau în jungla vie,
Aflînd o mamă în sălbăticie,
Dar lupi, lei cată-n van bîrlog sub cremeni,
Darmite-un om vînat de ai săi semeni!

II

Pe-o stîncă ce veghea peste ocean
Și-al valurilor spumegat noian
Îl înfrunta și-l azvîrlea din nou
În hău, precum pe-un îndrăznet erou,
În alte oști de val, sub steag de vînturi,
Dar azi cu potolite mult avînturi,
Cîțiva, puțini, de sete morți, flămînzi,
Sleiți, însîngerați, dar tot neblînzi,
Tot înarmați și mai păstrînd ceva
Și din mîndria lor de altcîndva,
Ca oameni ce mai și gîndeau puțin
Și nu se resemnau cu-al lor destin,
Stăteau: fusese totul prevăzut
Și ei sfidaseră al Soartei cnut.
De mai mijise-n suflete-o speranță,
C-or fi uitați și că, în siguranță,
Chiar urmăriți de-or fi pe-aceste maluri,
Rămîne-vor în lumea lor de valuri,
De legea țării lor loviți prea crunt,
Lipsiți acuma de speranță sunt.
Ăst rai, prin vină dobîndit, niciunde
Virtuți ori vicii nu le mai ascunde.
Pierit-au nobilele simțăminte
Și doar păcatul lor le stă-nainte.
Proscriși și-n țara ce-o rîvneau odată,
În van le stă în față lumea toată.
E drept că noii aliați ai lor
Luptaseră și ei, dar fără spor,

Căci ce poate un Hercule c-o bîtă,
Un braț, o lance, cînd se întărîtă
Magia tunetului și, în fașă,
Distruge forța cea mai nărăvașă,
Săpînd ca ciuma groapa și, de-a dura,
Pe cei bravi îngropînd, cum și bravura,
Cum s-a mai întîmplat, umăr la umăr,
Cum mulți luptară ei, puțini la număr?
Născut ești să mori liber, temerar,
Dar grecii-un Termopile-avură doar.[XII]
Pîn-*azi*, cînd lanțul iar în spadă-și schimbă,
Și Gloria, trăind, murind i-nnimbă.

III

Pe stîncă se-adunară cei din urmă,
Așa cum corbii ultimi dintr-o turmă,
Sleiți, cu ochi arzînd precum de friguri,
Dar încă vînători, chiar de nesiguri.
Un pîrîiaș zburda dintre pripoare
Spre ocean, sclipind zglobiu în soare;
Sălta, șerpuitor, din stîncă-n stîncă,
Plin de o apă dulce, neadîncă,
Și-,ajuns lîngă oceanul de azur,
Ca însăși Nevinovăția, pur,
Licăr era peste-adîncimi sirepe,
Ca ochi de căprioară peste stepe,
În timp ce, jos, munți de azur, oceanici,
Suiau înalți și se surpau titanici;
Spre-acest izvor țîșni arsura gurii
Cu setea Lăcomiei și-a Naturii;
Bînd apa ca pe-un ultim strop, cu-ardoare,
Se răsfățau în unde de răcoare,
Spălîndu-și cheagul rănilor ce, doar,
Puteau spera bandaj de lanț barbar.
Ci, stîmpărîndu-și setea, se mirară
Că, liberi încă, ei, cîțiva, scăpară,
Dar fiecare mut stătea, cu jind
O vorbă-n gura celuilalt pîndind,
De parcă graiu-odată le pierise
Cu țelul lor — o insulă ca-n vise.

IV

Grav, răzleţit un pic, cu trunchiul drept
Sta Christian, cu mîinile la piept,
Dar chipu-i, cîndva rumen, îndrăzneţ,
Era livid, de plumb — iar părul creţ,
Ce-i filfîia lung, brun, deschis, frumos,
Pe cap îi sta ca şerpi stîrniţi, bătos.
Cu buze strînse, statuie de stîncă
Stătea, ţinîndu-şi răsuflarea, încă
Tot ameninţător, dar mut, bătînd
Uşor doar din picioar din cînd în cînd,
Lăsînd o urmă în nisip; altfel,
Lipit de stîncă, era stană el.
Proptit de o movilă de nisip,
Sta Torquil, mut, rănit şi pal la chip,
Dar sufletul îi sîngera mai crunt.
Traşi în orbite ochii-albaştri-i sunt
Iar stropi de sînge-n păr bălai l-arată
Că nu-l sleieşte soarta-i disperată,
Ci seva vieţii scursă... Frate bun,
Dar ca un urs, Ben Bunting sînge brun
Spăla şi răni lega ca, peste-o clipă,
Calm să-şi aprindă nelipsita pipă,
Trofeu ce zeci de lupte îndurase,
Ea — far în mii de nopţi întunecoase.
De colo-n colo ultimul umblînd,
Ba se pleca, o pietricică vrînd
Să ia şi s-o azvîrle iarăşi, ba
Iar tot umbla şi, brusc, se mai oprea
Privind spre-ai săi şi fredonînd, ca iar
Să stea şi,-apoi, cu pas şi mai sprinţar,
Să umble — dinspre stînci către talaz
Ceva-ntre nepăsare şi necaz;
Descrierea e lungă, pasămite,
Dar toată-nseamnă cîteva clipite...,
Ce clipe, însă! — care îmboldire
Pot unor vieţi să dea, spre nemurire!

V

Jack Skyscrape, om mai iute, în sfîrşit,
Ce-n zbor trecea peste orice, grăbit,

Mai brav ca ferm, vrînd moartea mai degrabă
Decît o deznădejde-n veci neghicabă.
Zbucni: — „Ei, fire-ar!“ — vorbe ce-s, mereu,
Englezei elocinţe viu nucleu,
Ca, la turci, „Allah!“ sau, la mái păgîni
Romani „Pro Jupiter!“, de din bătrîni,
Ca, prin ecou, să le exprime gura
Ori năuceala, ori încurcătura.
Şi Jack era năuc — şi, neştiind
Ce să mai spună, înjura cu jind,
Şi nu-n zadar, căci l-abătu,-ntr-o clipă,
Şi pe Ben Bunting de la dulcea-i pipă.
Privi-nţelept Ben Bunting, adăugînd
Doar un *„al naibii“* fapt ce,-n primul rînd,
Sta să-ntregească fraza incompletă
Ce versul meu, oricum, n-o mai repetă.

VI

Dar Christian, din neam mai cult, distins,
Stătea ca un vulcan de mult timp stins,
Sălbatic, trist, tăcut, dar cu o umbră
De fúrie pe faţa-i pală, sumbră.
Ci el, cu ochi întunecaţi, dar vii,
Spre istovitul Torquil cînd privi,
Îi zise: „Ah, băiete, şi tu, deci,
Eşti de turbarea *mea* distrus pe veci!“
Şi se-ndreptă spre Torquil care încă
Pierdea mult sînge, ca din rană-adîncă,
Şi mîna-i strînse, însă blînd, uşor,
Trecîndu-l şi aşa chiar un fior,
Şi-l întrebă cum se mai simte, şi,
Aflînd că rana nu-i prea grea, zîmbi
Şi fruntea i se-nsenină puţin,
Cît permitea acel moment hain.
„Da, — exclamă — ne-au prins în cursă, însă
Nu ca pe laşi, nu ca pe-o turmă strînsă:
Scump ne-am vîndut — ne-om vinde mái scump chiar;
Eu voi pieri... Tu poţi fugi măcar?
Fiind puţini spre-a le mai face faţă,
M-ar mîngîia să te mai ştiu în viaţă.
Oh, un canoe, fie cît o nucă

Sau scoică, doar de-aice să te ducă!
Eu am ce-am căutat, la o adică:
Mort, viu, rămîn om liber, fără frică!"

•

VII

El mai vorbea cînd, de pe stînca naltă,
Ce-necărunțite valuri o asaltă,
Se arătă pe ocean o pată,
O umbră ca de-un pescăruș lăsată...
Și-a doua, uite-o!... Și pe val apar
Noi umbre ce de-alt val ascunse-s iar.
Cum se apropiau de dînșii iute,
Li se păreau priveliști cunoscute,
Un joc de vîsle sprintene, sprințare,
Zburînd ca niște aripi peste mare,
Ba sus, pe vîrf de val săltînd, ba rău
Căzînd parcă-n spumegătorul hău,
Ce-așterne, straturi, straturi, albe giulgii
Și,-apoi, își schimbă-n lapoviță fulgii;
Dar luntrile, răzbind vîltori de ape,
Sînt păsări, sub cer jos, tot mai aproape.
Firească pare însă-ndemînarea
Acestor oameni înfrățiți cu marea.

VIII

Dar cine sare-ntîi pe țărm, din barcă —
O nereidă dintr-o scoică parcă,
Cu pielea neagră, dar strălucitoare
Cu umezi ochi, plini de speranță, oare?
E Neuha — cea duioasă, adorată,
Cu inima — torent spre Torquil toată,
Zîmbind, plîngînd, strîngîndu-l tare, vrînd
A se încredința că-i el — iar cînd
Văzu și rana, fu un tremur toată,
Și rîse iar plîngînd, că-i nensemnată.
Ea, fiică de războinic, era-n stare
De bocet, plîns, dar fără disperare.
Cum el trăia, dușmanii, spaima sumbră
Pe bucuria-i n-aruncau vreo umbră;
Suspinul, lacrima i-s bucurie
Și inima-i *azi* cum bate, vie;

Suspinu-i paradis e, al iubirii,
Extaz al Firii în făptura Firii.

IX

Ce scurt răgaz de crunt sau dulce gînd!
Dușmane vîsle se aud bătînd
Talazu-n jur — și spaima-și taie drum;
Potrivnice le par că-s toate-acum,
Dar tînăra din Toobonai, îndată
Ce-n golf armate, grele bărci se-arată,
Să-i nimicească vrînd pe toți cei care
Crezuseră că află-aici scăpare,
Pe-ai săi, din trib, îi strînge, la nevoie,
Pe oaspeți să-i îmbarce în canoe.
Pe Christian și-alți doi într-unu-i puse,
Pe Torquil — într-al dînsei, ca să nu se
Mai poată despărți, pe val să zboare
Spre insulițe, cuib de zburătoare,
Pe unde valul a săpat în roci
Bîrloguri minunate pentru foci;
Săltau din val în val, în urma lor
Cu dușmanul cumplit, necruțător.
Ba de vrăjmaș se depărtau pe ape,
Ba iar vedeau că-s urmăriți de-aproape,—
Și,-atunci, canoele, pe valuri sparte,
Plutiră fiecare-ntr-altă parte.
Zburați, căci orice zvîcnet de lopată
E Viață! Pentru Neuha, totodată,
Mai mult ca Viața: Dragoste!... În voie,
Zburați spre adăposturi, în canoe!
Dușmanu-aproape-i — și-adăpostul parcă!
Ci zboară, zboară, tu, sprințară barcă!

Cîntul al patrulea

I

Ca alb catarg pe-o mare-ntunecată,
Cînd zarea-i și-nsorită, și-nnorată,
Speranța-i filfîie-ntre val și cer

Acelui ce-i pierdut, distrus, stingher;
Și ochiul, chiar de ancora e strînsă,
Atras e, prin vîltori, de alba pînză;
Și orice val de ea de l-ar desparte,
O urmărește inima, departe.

II

De Toobonai aproape stă o stîncă,
Privind cu negru vîrf spre marea-adîncă,
Sălaș de păsări, pentru om pustie,
Loc unde foci de vînt fug ori se-mbie,
Greoaie, la semn bun în grote, ori
Se zbenguie în soare-adesеori;
Vîslașu-aude țipăt ascuțit
De păsări ce-au pornit la pescuit,
Să-i crească pui golași pustietății·
Pescari cu pene ai singurătății.
Pe o fîșie-ngustă de nisip,
Ce-asemeni unei plaje e la chip,
Ies puii de țestoasă din găoace
Și-n mare cată-ndată loc a-și face.
De soare arși, sugari ai zilei, sînt
Clociți pentru ocean de astrul sfînt:
În rest — genune sumbră-n largul mării,
Un adăpost sortit doar disperării,
Loc unde cel salvat regretă-ndată
Coverta de pe nava scufundată.
Acest azil ea, Neuha, îl alese
Pentru iubirea ei, dar ceea cé se
Putea ascunde-n el, ca o comoară,
Nu se vedea defel de dinafară.

III

Canoele cît mai erau aproape,
Ea poruncise alor ei să-l scape
Pe Christian, în larg vîslind, mutîndu-i
Pe toți în luntrea lui — și, surîzîndu-i
Lui Torquil, care se dorea cu ei,
Îi arătase insula de stei,
Zicîndu-i: „Te grăbește — și noroc!"
De rest, *ea* se-ngrijea în acel loc.

Ceilalți, cu mulți vîslași, dădură zor
Și *Proa* lor fu ca un meteor.
Ci, de vrăjmașii ce veneau spre stîncă
Se depărtară mái mult, mái mult încă.
În brațe delicate Neuha strîns-a
Puteri, și greu o întrecea pe dînsa
La-not... La depărtare de-un canoe
Era acuma stînca și, în voie,
Se-nvolburau sub ea vîltori de ape;
Iar dușmanii erau tot mai aproape!
Cum altfel se puteau salva decît
Tot în canoe? Ochiul mohorît
Al lui pare-o-ntreba: — „Fără speranță,
Să mor aici vrei, Neuha? Siguranță
Au pot afla aici, sau stînca zbiară
Că-i valurilor piatră funerară?
Stăteau proptiți în vîsle, însă cînd
Dușmanul fu aproape, ea, strigînd
„Hai după mine, Torquil!", deîndată
Se și zvîrli în apa-nvolburată.
El — ce să facă? Ei cînd îi strigară
„Predă-te!" — ce să mai asculte iară?
Văzu în fața lui doar fier de lanț
Și se zvîrli-n al valurilor danț,
Cu care de copil se tot jucase.
Dar cum să-l scape ea? De valuri roase
Stîncimi vedeau urmăritorii-n față
Și-un cap nu mai ieșea la suprafață.
Pe lunecoasa stană, ca un sloi,
Cum oare să se cațere cei doi?
Cu ochii-n patru, tot vegheară ca să
Îi prindă, la iveală de-or să iasă,
Dar valurile tot goneau, în turmă,
Și nu era de dînșii nici o urmă;
Vîrtejul cu-al lui tiv de spumegare
Părea că li-i lăcaș de veci în mare,
Dar fără marmuri, cum, prohoditor,
Tot mai ridică vreun moștenitor.
Doar *Proa*, tot săltînd pe val, cuminte,
De cei doi de mai aducea aminte,
Însă părea,-n momentul nefiresc,
Fantoma unui vis marinăresc.

Mai stară — și fugiră ca sminteții,
Goniți de vechi, de groază superstiții.
Unii ziccau că-n val nu se-aruncase
Ci, ca din groapă, suflet-trup, zburase;
Iar alții, că un supranatural,
Mai nalt ca el, s-a înălțat din val.
Și toți spuneau că-a moartă veșnicie
Îi arătau obrajii de leșie.
Și, totuși, cum se depărtau de stîncă,
Din prada ce-o doreau o urmă încă
Mai căutau — dar parcă se topise
Și urma lor în azurii abise.

V

Ci pelerinu-adîncurilor unde
Își urmărea, plîngînd, nevasta-n unde?
Au milă el, în peșteri de coral,
Cerșea acum unui molatic val?
Ori, poate, cu tritonii dimpreună,
Căta să afle scoicile cum sună?
Au Neuha, cu sirenele,-n răspăr,
Își pieptăna acum frumosul păr?
Sau unde se-aruncaseră-n frămînt
De val cei doi și-aflaseră mormînt?

VI

Cînd se-aruncase ea-n adîncuri, goală,
El o urmase-n marea ei natală;
Și-atît de lin se scufunda și bravă
În valul drag, și-atîta de suavă,
Lăsînd în urmă-i dîră de lumină,
Încît părea amfibie divină!
Și,-n ape unde perlele-s vînate,
El căuta pe urma ei să-noate,
Ca fiu, și el, al nordicelor mări,
Ușor plutind pe-apoasele cărări.
Ea tot se scufunda, dar cînd în sus
Țîșni, și cînd, cu farmec de nespus,
De spume-și scutură un păr ca nou,
Stîncimea îi fu rîsului ecou.
Stăteau pe tare iar, dar în zadar

Voiau un șes, un cer, un pom măcar;
Ea arătă spre-o peșteră în stei,
Avînd, drept poartă, valul fără chei[XIII] —
(O boltă nensorită, cu portaluri
Cum poți zări prin văluri verzi de valuri,
La oceanice serbări, cînd mii
De pești se joacă-n unde azurii);
Cu părul-i șterse ochii, și bătu
Din palme cînd surpriza îi văzu,
Și-l duse unde peștera părea
Că-i o colibă de triton, că,-n ea,
Doar bezne peste bezne se aciuă
Și rar răzbește cîte-un strop de ziuă,
Cum, într-o catedrală, moaște-n vraf
De raze-s luminate și prin praf;
Rămași în grota subterană, sumbră,
Se trase peste ei un văl de umbră.

VII

Din sîn sălbatic scoase ca acu
O torță strînsă-n frunză de *guatoo*[32],
O străvezie frunză, ca să-i apere
Lumina de adînc și iar să scapere.
Surcele și o cremene, pe rînd,
Din altă frunză scoase și, frecînd
De cremene cuțitul lui, îndată
De torță grota fu iluminată.
Cioplise nalta boltă ogivală,
Ca gotica măiastră catedrală,
Al Firii arhitect, precum, prin vremuri,
Cioplise arhitrava vreun cutremur;
Pilaștrii erau munți, de cînd să crape
Stau Polii — fiind lumea-ntins de ape,
Sau întăriți de-un foc ce-ardea barbar
Întregul glob în volbura-i de jar.
Sculptate turnuri, strana, nava, toate[XIV]
Erau din hăul beznelor iscate,
Și-un strop de fantezie stafii sumbre
Putea isca sub bolți din sure umbre;
Și-o raclă, și o mitră; și-un ochi fix
Putea să-nchipuie și-un crucifix.

Durase Firea, da, din stalactite,
O catedrală-a mării nesfîrșite.

VIII

Luîndu-l ca de mînă, orice colț
I-l lumină cu torța și, sub bolți
Îi arătă-orice-ascunziș ce, lor,
Sălaș o să le fie, primitor;
Și nu numai atît, ci tot ce strîns-a:
Drept pat — avea o rogojină dînsa;
Drept straie — frunze de *gnatoo;* santal
Făcut ulei — spre-a-i apăra de val
Și umezeală; nuci de cocos, fruct
De pîine, *yam*[53]*;* cearșaful, dedesubt,
O frunză de platan; era și-o broască
Țestoasă, cu-a ei carne să-i hrănească;
Banane și o tidvă cu-apă bună;
Rășini — s-aprindă torța; și,-mpreună
Cu toate, ea, ca noaptea de frumoasă,
Un duh de umbră, caldă și duioasă,
Spre-a-mbogăți priveliștea și,-anume,
Spre-a-nsenina subțămînteana lume.
...Corabia străină ea văzînd,
De la-nceput își și pusese-n gînd
Pe Torquil să-l ascundă de ai săi
Compatrioți afurisiți și răi;
Și zi de zi,-n canoele ușor,
Fructe-adusese-n adăpostul lor
Și tot ce socotea de trebuință.
Era un zîmbet toată-a ei ființă
Și se simțea în culmea fericirii
Copila din ostroavele iubirii.

IX

Ci, ca pe o minune, pe bărbat
Strîngîndu-l la sîn dulce-mpătimat,
Să-i cînte prinse-un cîntec la ureche,
Vechi ca Iubirea — căci Iubirea-i veche
Ca Veșnicia, dar nevestejită,
Prin orice nou-născut reînnoită:[xv]
...Un șef de trib — de-atunci sînt mii de luni, —

Vînînd țestoase broaște prin genuni
De ape, cînd ieși la suprafață,
I se-arată această grotă-n față.
Iar mai tîrziu, la vreme-nerîncenată,
El ascunsese o dușmană fată,
Vlăstar de dúșmani, dar de-ai ei sortită
Să-ndure, roabă, vitregă ursită.
Ci, cînd se potoli furtuna iar,
Aici și-aduse clanul insular
Și, scufundîndu-se-n adînceuri reci,
Părea că nu va mai ieși în veci,
Iar cei din luntri-l socoteau, grămadă,
Nebun, ori că rechinilor fu pradă:
Și-n jurul stîncilor plutiră, și,
Proptiți în vîsle stară... Și iată,
De din adînceuri, proaspătă, frumoasă,
De el urmată, că-i era mireasă,
O zee, o sirenă-n înte-not,
De care mîndru era el de tot.
Și toți i-au ținut spre vechile lor locuri,
Și chiuind, dar și sumînd din ghiocuri;
Și,-apoi, trăit-au fericiți, precum
Și Torquil și eu ca puteau acum.
Ci eu n-am să descriu ce mîngîieri
Povești îi urmară, ce plăceri!
Destul că-n grota ce-o ascunse apa
Era iubire totul ca în groapa
Lui Abélard[31] cînd, peste douăzeci
De ani, ajunse-n cel lăcaș de veci
Și Eloiza — și, atunci el, ca viu,
O strînse-n brațe...[XVI] Ce să mai descriu
Cum valu-n jur vuia nepăsător,
De parcă se sfîrșise viața lor,
Și ce-armonie-n suflet simțeau mirii,
Ce frînt suspin și murmur al iubirii?

X

Ci încotro pluteau și-acuma încă
Ceilalți, lăsați de cei doi lîngă stîncă?
Tăriei îi cereau doar ajutor,
Căci semenii-i vînau... În fața lor,
Un drum se deschisese — către unde? —

Cînd şi vrăjmaşii lor pluteau pe unde
Şi,-acum, înverşunaţi că doi scăpară,
Pe Christian să-l urmărească iară
Porniră, dîrji vîslind, plini de mînie,
Ca vulturii prădaţi de-o pradă vie?
Se tot apropiau de cei ce, încă,
Tot căutau un golf pitit, o stîncă.
De cum văzură una pe ocean,
Zvîcniră ca spre ultimul liman
Spre ea, ştiind că robi or să rămînă
Ori vor muri cu sabia în mînă.
Ajunşi, s-au despărţit de băştinaşii
Ce-ar fi luptat alături... Deci vîslaşii
Au fost trimişi de Christian acasă,
Să nu moară-n zadar, căci armă-aleasă
Nu-i sulița, nici arcul, nu, deloc,
Spre-a face faţă armelor de foc.

XI

Pe-o limbă de uscat, călcată doară
De-ai Firii paşi, proscrişii debarcară
Şi armele-şi gătiră iar, cum fac
La ceas de cumpeni oamenii, şi tac,
Pierzînd speranţa, glorii nevisînd,
Doar lanţului şi morţii rezistînd.
Cei trei stăteau cum, în apuse zile,
Trei sute de viteji la Termopile,
Dar cît de altfel! *Cauza*, vai, e totul:
Te nalţă ori pe labe-ţi pune botul.
Lor nu le hărăzcau vreo faimă sorţii
Prin zeghea de nori negri, deşi, ai morţii.
Vreo ţară, recunoscător plîngînd,
Nu i-ar fi lăudat, prin ani, niciciînd.
Nu-i naţie spre-a le slăvi momentul,
Nu-i brav ce pizmui-le-ar monumentul,
Chiar de-s viteji, căci viaţa lor ruşine-i,
Iar epitaful — cu pecetea vinei.
Ei asta o ştiau, şi o ştia
Mai bine cel ce şeful lor era
Şi, unui ţel mai nalt poate sortit,
Zvîrlise zarurile-n chip greşit,
Dar le zvîrlise... Şansa-i fu căderea,

Și ce cădere! Dar avea puterea
Ca aspra soartă să și-o-nfrunte încă
Stînd dîrz și nenfricat precum o stîncă,
Oriunde pușca lui ochea, oricînd
Ca norul mohorît sub soare stînd.

XII

Veneau armați vrăjmașii pînă-n dinți,
Crunt îmboldiți de-al datoriei simț,
Nepăsători primejdia că-i mare,
Ca vîntul cînd împrăștie frunzare.
S-ar fi luptat e-o nație mai bine,
Simțind că victimele nu-s străine,
Că de-au pierdut britanicul lor rost
Și nu-s britanici azi, ei ieri au fost.
„Predați-vă! — strigară: în zadar!
Ci, cumpănindu-și armele, ei iar
Strigară tare, dar din stînci, sonor,
Ecoul numai le răspunse lor.
Și cremeni scăpărară... Flăcări, fum
Stau între ei și răsculați acum;
Și latră plumbii,-n stei lovind în van,
Căci cad teșiți, și-acum răspuns avan
Dădeau cei ce știau pierduți că sînt,
Că n-au speranță-n cer și pe pămînt.
Pe Christian strigînd îl auziră:
„Foc! Foc!“ cînd fură lîngă-a stîncii șiră.
Și-abia de amuți ecou-n stînci,
Că doi căzură morți, cu răni adînci.
Ceilalți, înfuriați, nu mai știură
Decît să vrea să suie creasta dură,
Suiau fără poteci; orice cotlon
În fața lor era un bastion,
În timp ce Christian, obișnuit
Cu stei, între ei sta neclintit,
Cu ceilalți doi, în niște locuri unde
Doar vulturii la cuib puteau pătrunde.
Trăgeau și izbuteau dușmani să-mpuște,
Ce pe pietriș cădeau — scoici de moluște.
Dar rămîneau destui să suie încă,
Răzleți, peptiș și dîrji abrupta stîncă.

Destul de-aproape-s, nu să-i prindă ei,
Ci spre-a putea muri... Luptau cei trei
Precum rechinii cînd momeala-nhaţă
Şi de un fir le-atîrnă-ntreaga viaţă.
Mureau, dar nici un geamăt horcăit
N-ajunse a trăda cine-a murit.
Strigară iar: „Predă-te şi te frînge!“ —
Pe Christian văzîndu-l lac de sînge,
Din două răni ţîşnit... Cu ce obidă
Vrăjmaşa mînă ochii-o să-i închidă!
Cu braţul rupt, cădea pe piatra sură
Ca bietul şoim cînd puii i se fură;
Strigarea lor păru să-l reînvie,
Căci slab zvîcni. de patimă tot vie;
Făcu spre cel mai de aproape-un semn,
Dar cînd văzu şi-al celorlalţi îndemn,
Cum n-avea plumbi, un nasture pe ţeavă
Băgă[XVII], apoi ţinti fără zăbavă,
Zîmbi cînd mai căzu un dúşman şi,
Apoi, ca şarpele se-ncolăci
Spre unde ţărmul arăta, crăpat.
La fel ca dînsul, trist şi disperat;
Privi napoi şi strînse-n pumn, lovind
Pămîntul ce şi-a fost dorit cu jind,
Şi se-aruncă, şi se zdrobi îndată
De stînci, fiind o masă-nsîngerată
Cu urme doar de formă omenească,
Bun pentru viermi sau păsări să-l dorească,
Scalp blond, tot sînge, ierbi şi oseminte,
De el şi crima-i aducînd aminte.
Din arma ce-o ţinuse strîns în mînă
Sclipeau acuma ţăndări în ţărînă,
Departe însă, stînd rugină nouă
Să prindă de la val sărat şi rouă.
În rest — o viaţă risipită-n van.
Iar sufletul — ştim noi pe ce liman?
Pe morţi nu-i judeci cînd în hăuri cad;
Dar nu se iartă chinurile grele
Relelor inimi — pentru minţi mai rele.

XIII

Morți erau toți, sau prinși — precum fugiții,
La fel captivii și măceliării,
Pe punte,-n lanțuri, unde toți, o dată,
Stăteau cu naltă cinste, nentinată.
Aceștia supraviețuiră încă,
Dar unul nu rămase viu pe stîncă.
Zăceau ei în a sîngelui risipă
Și peste ei bătea o grea arípă
De păsări flămînzite ce, din val,
Zburau țipînd strident spre ei, spre mal;
Iar valul unduia nepăsător,
Etern, pe lîngă leșurile lor.
Delfini se zbenguiau în depărtare
Și peștii zburători, sub dulce soare,
Căzînd în val cu aripa uscată
Ca să și-o umezească înc-o dată.

XIV

În zori, cînd Neuha, înotînd, vitează,
Căta să prindă-ntîia zilei rază,
Pîndind să nu fie descoperit
Amfibianul adăpost pitit,
O pînză-n larg zări, de vînt umflată.
De frică, prinse inima să-i bată
Și răsuflarea-i se tăie... Spre unde
Plutea corabia pe-albastre unde?
Ah, ah, pleca departe, pe alt drum,
Și umbra i se micșora acum.
Își șterse spuma de pe ochi, mereu,
Căutînd parcă, pe cer, un curcubeu.
Curînd fu nava doar o pată-n zare,
Un punct — și se pierdu în depărtare.
Fiind o bucurie-acum oceanul,
Spre peșteră-notă, cu tot elanul,
Să-i spună c-a trecut orice primejde,
Că li-i iubirea plină de nădejde.
Torquil și nereida lui sprințară
De din adîncuri iar ieșiră-afară
Și, după stînci, înot, ei au pătruns
Unde plutea, lipsit de-o vîslă,-ascuns,

Al lor canoe, chiar din seara-n care
Dușmanii-i urmăriseră pe mare,
Căci ca, cînd ei plecaseră, în ceată,
Aici îl adusese deîndată.
O, nici o luntre-n lume nu încarcă
Atîta dragoste ca mica arcă!

XV

Ci iată-i iar la țărmul lor, acasă,
Țărm nepătat de umbră dușmănoasă
De navă—de-o-nchisoare plutitoare.
Acasă, iar! Speranța-i tot mai mare.
Sunînd din scoici, vin mii de *Proa* și
Îi duc spre țărm... Vin șefii tuciurii
Și băștinașii toți, în freamăt viu,
Ca să-și primească regăsitul fiu.
Femeile se-mbrățișau acum
Cu Neuha, întrebînd-o unde, cum
Au stat ascunși — și-aflînd, spre vaste spații
Zburară tunetele de ovații:
Și „Peștera lui Neuha", prin ani lungi,
Se cheamă adăpostul lor de-atunci.
Și mii de focuri arseră în noapte,
Și preamăriră toți aceste fapte,
Sărbătorind plăcerea, pacea care
Ei și le-au dobîndit prin grea-nfrîngere.
Urmară-i nopții fericite zile
Sortite numai unei lumi-copile.

I *Şi pîinea ca un fruct în arbori creşte,*

Celebrul arbore-de-pîine[1], scopul expediţiei căpitanului Bligh.

II *Frumoase cîntece-s în Toobonai,*

Primele trei pasaje sînt luate dintr-un cîntec al băştinaşilor din Insulele Tonga, a cărui traducere în proză se poate găsi în *Darea de seamă a unui marinar despre Insulele Tonga.* Toobonai nu face parte din acest grup de insule, dar e una dintre cele în care Christian şi tovarăşii lui şi-au aflat refugiu. Am schimbat şi am adăugat cîte ceva, dar m-am străduit să fiu cît mai aproape de original.

III *Pe iuţile deşertului corăbii,*

Pentru orientali, cămila şi dromaderul sînt „corăbii ale deşertului"; metafora este cît se poate de potrivită, descriind atît rezistenţa, cît şi iuţeala acestor animale.

IV *Nu are-un om o mai înaltă pradă, / Decît pe sine;*

„Chiar Lucullus[2], vrînd şi-o frugală masă,
A fript napi dulci într-o sabină casă."

(POPE, *ESEURI MORALE*)

V *Aşa născu un Nero ce ruşine / I-aduse Romei, chiar de acest nume*

Consulul Nero, organizatorul neegalatului marş care l-a indus în eroare pe Hannibal şi a dus la înfrîngerea lui Hasdrubal[3], acţiune militară aproape unică în analele istorici. Primul lucru pe care Hannibal l-a văzut, întors în tabăra lui, a fost capul lui Hasdrubal, fapt ce l-a făcut să exclame oftînd: „Din acest moment, Roma va deveni stăpîna lumii". Poate că acestei victorii a consulului Nero se datorează

domnia ulterioară a împărătescului său tiz, dar astăzi, cînd se rostește numele „Nero", cine se mai gîndește la consul? Ce să-i faci, așa sînt oamenii!

VI *Precum sub Ida, și sub Loch-na-gar,*

La o vîrstă foarte fragedă, cam pe cînd aveam opt ani, după ce fusesem bolnav de scarlatină, la Aberdeen, doctorii i-au sfătuit pe ai mei să mă trimită la munte. Cu alte prilejuri, am revenit în Highlands, și mi-am petrecut acolo mai multe veri; pot să spun că de atunci am început să îndrăgesc ținuturile muntoase. N-am să uit niciodată ce impresie au făcut asupra mea, cîțiva ani mai tîrziu, în Anglia, niște înălțimi chiar și miniaturale, pe care mi-a fost dat să le văd vreme îndelungată — Malvern Hills. După ce m-am întors la Cheltenham, obișnuiam să le contemplu ceasuri întregi, în fiecare după-amiază, cu o senzație pe care nu mă simt în stare să o descriu; dar n-aveam decît 13 ani și eram în vacanță.

VII *Adio trandafirului zicînd.*

Binecunoscuta acum poveste de dragoste dintre privighetoare și trandafir, nu are astăzi nevoie decît de o aluzie, fiindu-le destul de familiară atît cititorilor din Occident, cît și celor din Orient.

VIII *Întrece-un pic doar murmuru-i din scoică,*

Dacă cititorul va duce la ureche o scoică, își va da seama la ce anume se face aluzie. Dacă textul i se pare confuz, poate găsi în *Gebir*[4] aceeași idee mai bine exprimată în două versuri. N-am citit niciodată acest poem, dar am auzit versurile citate de un cititor mai obscur, care se pare că nu împărtășea deloc părerea cronicarului de la „Quarterly Review", care calificase poemul, în răspunsul dat celui care-i recenzase al său Iuvenal[5], ca fiind un exemplu de descriere proastă și aiurită. Tocmai autorului poemului *Gebir*, astfel calificat, adică lui Mr. Landor, precum și la adresa unor poeme latine, care rivalizează cu Martial[6] și Catul[7] prin caracterul lor obscen, le lansează Mr. Southey[8] o diatribă a sa împotriva indecenței.

IX *Eu cred că-i marinar sau filozof.*

Hobbes[9], părintele lui Locke[10] și al altor filozofi a fost un fumător inveterat — întrecîndu-i chiar și pe cei mai năravîți fumători de pipă.

X *Cînd trec Ecuatorul niște nave*

Această veselă dar crudă ceremonie practicată la trecerea Ecuatorului a fost atît de adesea și atît de bine descrisă, încît o simplă aluzie la ea este suficientă.

XI *și asta bine-i / Spre gloria eternă a Marinei!*

„Asta e bine pentru marină, dar marinarilor n-o să le vină să creadă"[11] — glăsuiește o veche zicală. Faptul constituie una dintre primele manifestări de invidie care mai supraviețuiesc (numai în glumă) între aceste două brave servicii.

XII *Dar grecii-un Termopile-avură doar.*

Archidamus, regele Spartei și fiul lui Aegesilaus, văzînd o mașină născocită pentru a arunca pietre și săgeți, a exclamat: „Această mașină este mormîntul vitejiei!" Unii cavaleri au spus același lucru în fața prafului de pușcă, dar ideea originală e de găsit în Plutarh[12].

XIII *Arînd, drept poartă, valul fără chei —*

O descriere a acestei peșteri (care nu este imaginară), poate fi găsită în *Darea de seamă a unui marinar despre Insulele Tonga*[13]. Mi-am luat libertatea poetică de a o transplanta în Toobonai, ultima insulă în care se păstrează o amintire cît de cît limpede despre Christian și tovarășii săi.

XIV *Sculptate turnuri, strana, nava, toate*

Ar putea părea o descriere prea amănunțită față de cea din *Darea de seamă a unui marinar*, din care a fost luată. Dar puțini sînt călătorii care n-au văzut ceva asemănător pe *uscat*. Fără a mai aminti de Ellora[14], Mungo Park[15], în ultimul său jurnal, menționează că a dat în drum de o stîncă sau un munte semănînd atît de exact cu o catedrală gotică, încît numai o cercetare amănunțită l-a putut convinge că nu era altceva decît o creație a naturii.

XV *Prin orice nou-născut reînnoită:*

Cititorul își amintește, poate, epigrama din *Antologia greacească* sau traducerea ei în multe din limbile moderne:

„Oriunde ești, stăpînu-ți vei zări:
Ai fost al lui, și ești, și-n veci vei fi."

XVI *O strînse-n brațe...*

Imaginea se referă la legenda Eloizei care, cînd a fost coborîtă în mormîntul lui Abélard (mort cu douăzeci de ani în urmă), acesta și-a deschis brațele să o primească.

XVII *Cum n-avea plumbi, un nasture pe țeavă / Băgă,*

În relatările lui Thibault[16] despre Frederic al II-lea al Prusiei, se menționează cazul neobișnuit al unui tînăr ofițer francez care, ca și

metresa lui, părea să facă parte dintr-o familie bună. Se înrolase și dezertase la Schweidnitz[17]; a fost capturat după o rezistență disperată, după ce ucisese un ofițer care încercase să pună mîna pe el, văzîndu-l rănit de muscheta încărcată cu un nasture de la uniforma lui. Unele împrejurări, în timpul judecării lui de către Curtea Marțială, au stîrnit curiozitatea judecătorilor, care au vrut să afle care era situația lui reală în viață. El a acceptat să dezvăluie totul, dar numai *regelui*, cerînd permisiunea să-i scrie acestuia. Cererea i s-a refuzat, fapt ce l-a indignat cumplit pe Frederic, fie din pricina unei curiozități nesatisfăcute, fie din alte pricini.

POEME ITALIENE

TÎNGUIREA LUI TASSO [1]

Traducere de PETRE SOLOMON

AVERTISMENT CĂTRE CITITOR

La Ferrara, în Biblioteca orașului, sînt păstrate manuscrisele originale ale *Ierusalimului*[2] lui Tasso și ale *Păstorului credinței* de Guarini[3], laolaltă cu unele scrisori ale lui Tasso, o scrisoare a lui Tizian[4] către Ariosto[5], precum și călimara, jilțul, mormîntul și locuința celui din urmă. Dar întrucît nenorocul trezește mai mult interes posterității decît contemporanilor — pe care s-ar putea chiar să nu-i intereseze deloc — celula unde a fost închis Tasso în spitalul Sfînta Anna atrage atenția în mai mare măsură decît reședința sau monumentul lui Ariosto: cel puțin, așa mi s-a părut mie. Există două inscripții — una pe poarta exterioară, a doua chiar deasupra celulei, ambele stîrnind în chip inutil uimirea și indignarea privitorului. Ferrara a decăzut mult și și-a pierdut o parte din populație; castelul a rămas însă intact. Am putut vedea și curtea unde au fost decapitați Parisina și Hugo, potrivit cronicii lui Gibbon.

I

Lungi ani! Cu greu îi rabdă trupul firav
Și duhul vulturesc al unui fiu
Al Cîntecului! — ani de nedreptate,
De calomnie, de singurătate
În temnița pentru nebuni, de cazna
De a vedea că mintea ți-o ia razna,
Iar setea de văzduh și de lumină
Îți arde inima! Umbra halnă

A gratiilor, soarele-astupîndu-l,
Îți umple ochiul și-ți apasă gîndul
Cu-o aprigă durere. Parcă nudă,
Captivitatea-ți rîde-n față, crudă,
Prin poarta care se deschide doar
Cînd ți se-aduce prînzul, prea amar,
Ce-și pierde, în singurătate, gustul.
Iar eu, ca o jivină îl tot mestec,
Posomorît, în vizuina mea
Care mormînt să-mi fie ar putea!
Acestea toate m-au cam frînt, firește,
Dar trebuie să rabd! În deznădejde
Nu cad, căci lupta cu-aste chinuri grele
Mi-a dat aripi, să zbor printre zăbrele
Și mi-a eliberat Mormîntul Sfînt.
Cu spiritul meu slobod petrecînd
În Palestina, doar printre ființe
Și lucruri sfinte, m-am luptat și eu
În sfînta bătălie a credinței,
De partea Fiului lui Dumnezeu,
Care-mi dădea putere și răbdare.
Spre-a dobîndi întreaga Lui iertare,
Am scris, în chin, cum a fost slobozit
Ierusalimul, cel în veci iubit!

II

Lucrarea asta, azi e încheiată
— Prietenă, ani mulți, și aliat!
Ultima filă-n lacrimi de-i scăldată,
Nici una-n suferință n-am vărsat!
Dar tu, odraslă-a sufletului meu,
Ce-n preajmă te jucai, zîmbind mereu
Și-mi alinai, cu chipul tău, durerea —
Te-ai dus și tu, odată cu plăcerea!
De-aceea plîng și sîngerez, prin rana
Ce-mi șubrezește trestia, sărmana!
Dacă te-ai dus, din mine ce-a rămas?
Destule spaime, vai, mai am de tras!
Și nu știu dacă voi găsi în mine forța
De-a-i ține-aprinsă spiritului torța.
Că n-am căzut, e pentru că temei
De remușcare, n-am avut! Dar *ei*

Au zis că sînt nebun — și de ce, oare?
Răspunde, Leonoro[6], la-ntrebare!
Te-am adorat ca un nebun, știi bine,
Ca să-mi înalț iubirea pîn' la tine,
Dar nebunia mea n-a fost a minții!
Știu c-am greșit și nu-mi sînt mai puțin
Pedcapsa, din pricina suferinții
Pe care o îndur acum, din plin.
Că n-am fost orb la frumusețea ta,
Aceasta e păcatul ce m-a scos
Din lume! Dar oricît aș îndura,
În inimă port chipul tău frumos!
Se stinge dragostea, cînd se-mplinește;
Fideli rămîn nefericiții doar —
Sortiți să vadă cum li se-ofilește
În suflet orice simțămînt, afar'
De unul singur, care le absoarbe
Pe toate, cum adîncul mării oarbe
Înghite toate rîurile-n valuri.
A noastră-i fără fund, și fără maluri.

III

Aud, deasupră-mi, strigătele scoase
De trupurile-n ale căror oase
Și creieri, nebunia s-a-ncuibat.
Sub bici, li-e urletul tot mai turbat!
Sînt unii stăpîniți de-o nebunie
Mai rea decît demența: ceas de ceas,
Se chinuie, stingînd prin blasfemie
Lumina minții, cîtă le-a rămas, —
Așa cum a tiranului lor vrere
Se-mbată cu a Răului putere.
Printre călăi și victime-azvîrlit,
Astfel de sunete am fost silit
S-aud, și-astfel de scene să privesc —
Pînă ce-n moarte pacea să-mi găsesc!

IV

Am fost — și încă-s răbdător, socot;
O jumătate din ce-am vrut să pot
Uita, uitată-i, dar a și-nviat!

O, de-aș putea să uit, cum sînt uitat!
Nu-i urăsc oare pe aceia care
M-au îngropat în acest vast spital[7],
Unde cuvîntu-i blestem, rîsul doare,
Gîndul nu-i gînd, iar omu-i animal?
Și unde strigătele, precedate
De blesteme, sînt de bătăi urmate
Iar fiecare-n parte-i chinuit
În iadul lui? — Căci ne-au înghesuit
Singurătate cu singurătate
Și ne desparte-un zid care culege
Ecoul Nebuniei fără har.
Toți îl aud, dar nimeni nu-nțelege
Apelul celuilalt, afară doar
De Unul — de supremul ticălos,
Scutit de-o astfel de tovărășie
Și nesilit din minți să fie scos,
Nici victimă a bolilor să fie!
Nu nutresc oare ură pentru-acei
Ce m-au vîrît aici, fără temei,
Lipsindu-mă de stima altor minți,
Împiedicînd-o pe a mea să zboare,
Zdrobindu-mi viața-n anii ei fierbinți
Și înfierîndu-mi gîndurile-n floare?
Să nu-i silesc să afle ce-i durerea
Și geamătul înăbușit, și vrerea
De a rămîne calm, și reacea jale
Ce ne cuprinde pe-a răbdării cale?
Nu! Sînt prea mîndru ca să mă răzbun!
Îi iert pe prinți, și-aș vrea să mor, oricum!
Da, soră-a Suveranului meu, iată,
De dragul tău, amărăciunea toată
Din suflet mi-o alung: nu-i loc de ea
Acolo unde *tu* ești invitată!
Ți-e fratele cuprins de-o ură rea,
Dar eu nu pot urî! Cum tu nu știi
Ce-i mila, nu te pot eu părăsi!

V

Străină-i deznădejdea de această
Iubire, care-n inimă-mi adastă;

Tot ce-i mai bun în mine este ea,
Adînc ascunsă sub tăcerea grea,
Așa cum fulgerul sub nori se-ascunde,
Învăluit în bezna lui, de unde
Spre cer, ca o săgeată, va țîșni!
Cînd numele tău drag îmi sună-n minte,
Stîrnește amintiri atît de vii,
Încît, o clipă, totu-i ca-nainte,
Dar zboară-apoi, iar eu sînt neschimbat...
Nu te-am iubit de-ambiție mînat:
Știam ce ești, știam ce sînt, știam
Că o prințesă dintr-un nobil neam
Nu poate fi de un poet iubită.
În inimă iubirea-mi ascundeam —
Prin sine însăși, darnic răsplătită!
Iar dacă ochii mei o cam vădeau,
Ai tăi, atît de reci, îi pedepseau
Prin chiar răceala lor ne-ndurătoare.
Dar nu mă răzvrăteam: ca un altar
Îmi apăreai, pe-un soclu de eleștar, —
La care mă-nchinam din depărtare,
Abia-ndrăznind, prin cîte o sărutare,
S-ating pămîntul sfînt din jurul său.
Iubirea îmbrăcase chipul tău
C-un nimb—nu pentru că erai prințesă!
Un nimb de frumusețe, ce-ngrozea
La fel ca Cel-de-Sus: o dulce-asceză,
În care însuși cerul se-oglindea!
Cu harul tău, pe-al meu l-ai copleșit;
Stăteam în fața ta: stea-nemenită!
Dar cutezanța de-a te fi iubit
În felu-acesta, a fost scump plătită!
Și totuși te iubesc și astăzi chiar,
Și-aș sta-n celulă, *pentru tine* doar!
Iubirea care-n lanțuri m-a legat,
Le-a smuls o jumătate din povară,
Iar cealaltă—puteri parcă mi-a dat
De-a îndura această soartă-amară
Și de-a-ți păstra icoana pururi vie,
În ciuda chinului ce mă sfîșie!

VI

Nu-i o minune: încă din născare
Mi-e sufletul de dragoste-nsetat:
Aracsteeat cu-a lumii-ntregi suflare,
Chiar unor lucruri reci m-am închinat.
Din florile sălbatice, crescute
Pe stînci, îmi făuream un paradis
Unde, culcat în umbrele țesute
De arbori, mă lăsam cuprins de vis.
Pentru această fire-a mea, pribeagă,
Eram certat: bătrînii înțelepți
Dădeau din cap, lăsînd să se-nțeleagă
Că dintr-un astfel de-aluat te-aștepți
Să iasă doar un ticălos, — drept care,
Bătaia era singura scăpare[9]...
Și mă băteau, eu însă nu plîngeam,
Ci-i blestemam în gînd, și nă-ntorceam
La cuibul meu, unde-n singurătate
Plîngeam, pentru-a visa apoi din nou
Acele viziuni înaripate,
Ce nu erau al somnului ecou.
Cu anii, prinse-n suflet să-mi palpite
Un simțămînt ciudat — plăcutul chin
Al unei căutări nedeslușite.
De-o *Unică Nevoie* eram plin,
Iar într-o zi, găsindu-te,-am aflat
Ce căutasem timp îndelungat.
Ființa mea cu-a ta s-a contopit,
Iar restul lumii pare-ar fi pierit!

VII

Iubeam singurătatea, neștiind
Că-mi voi petrece-atîția ani din viață
Printre nebuni și zbirii lor. Trăind
Alături de ei, aceeași ceață
Mi-ar fi putut întuneca și mie,
Cu-nceiul, mintea, pîn' la nebunie!
Dar cine m-a văzut sau auzit
Zbătîndu-mă ori delirînd prostește?
Într-o celulă suferi mai cumplit
Decît matrozul ce se pomenește

Pe-o insulă pustie: lumea toată
E-n fața lui... *A mea*-i abia mai lată
Ca un sicriu! *El*, chiar murind, e-n stare
Privirea să-și înalțe, mustrătoare,
Spre cer. N-o s-o înalț la fel pe-a mea,
Prin temnița care m-apasă, grea!

VIII

Și totuși, simt că mintea, uneori,
Mă lasă: parcă văd lumini ciudate
Prin gratiile cruntei închisori,
Și-un demon care joc de mine-și bate
Cu glumele-i mesehine, mai prejos
De mintea unui om liber, sănătos,
Dar apte-a-l chinui pe omul care
A stat prea multă vreme-n închisoare,
Trecînd din umilință-n umilință!
Crezusem că dușman mi-e omul numai,
Dar chiar și-un duh îl poate, cu credință,
Sluji... De lume părăsit, acuma
Și cerul m-a uitat! Lipsită-astfel
De apărare, s-ar putea să-i cadă
Făptura-mi slabă, Diavolului pradă.
Ce mi-a călit, precum un duș oțel,
În focu-acesta, spiritul? Iubirea
Pentru-o ființă pe care, știn bine,
A n-o iubi mi-ar fi adus pieirea —
Ce se apropie acum de mine!

IX

Am fost prea simțitor cîndva. Acum
M-am împietrit, pesemne. Altfel, cum
De nu-mi zdrobesc de gratiile-acestea
Sărmanul creier, cînd zăresc prin ele
A soarelui lumină? Chinuri grele
Dac-am răbdat, și rabd (le-am spus povestea
În parte doar, căci multe nici nu pot
Fi spuse-n vorbe)-i pentru că socot
Că n-are rost, prin moartea-mi voluntară
Să dau temei nemerniciei mincinuni
Ce m-a adus aici, printre nebuni —

Și să las astfel a demenței gheară
Ca o pecete pe-amintirea mea,
Cerșind, vai, milă pentru tristu-mi nume
Și-adeverind astfel sentința grea
Rostită de dușmani!, — A, nu, renume
Nemuritor ăst nume va avea!
Iar din celula-n care zac, uitat,
Voi face-un templu pentru-ntreaga lume!
În timp ce tu, cînd te vor fi lăsat
Toți ducii, — tu, Ferrara, în ruină
Vei fi, iar din palatele-ți pustii
O singură cunună vei privi:
A unui vechi poet! Iar cea mai plină
De glorie din multele-ți clădiri
Ce-i miră pe străinii musafiri
Prin golul lor, va fi-nchisoarea *lui!*
Cît despre tine, Leonora, care
Te rușinai că-un ins ca mine-n stare-i
A te iubi (păreai în gînd să-ți spui
Că doar monarhii pot să te iubească!)
Tu, spune-i fratelui tău drag că încă
Te mai iubesc, cu-o dragoste adîncă,
Nedomolit de chinuri, de-oboseală,
De vîrstă și de-un pic din nebunia
De care mă acuză, dar e-o boală
Pricinuită doar de murdăria
Acestei temnițe, unde orice minte
Se descompune ca-ntr-un hău fierbinte!
Mai spune-i că, atunci cînd date-uitării
Vor fi lăcașurile desfătării,
Unde petrece-n dansuri și-n ospețe,
Sau se vor pierde printre bălării, —
Această temniță-un loc sfînt va fi!
Dar *tu*, cînd nimbul tău de frumusețe
Și de noblețe, nimb atît de sfînt,
Se va fi stins, primi-vei jumătate
Din laurul de pe al meu mormînt!
Cum nimeni n-a putut să mi te scoată
Din inimă, de mine ești legată
Și-n moarte! Leonoro, ni-e dat, știu,
Să fim uniți în veci — dar prea tîrziu!

BEPPO
— Povestire veneţiană —

Rosalinda: *Drum bun, cale bătută, domnule călător! Ai grijă să vorbeşti din vîrful buzelor şi să te-mbraci cît mai fistichiu, să cîrteşti împotriva a tot ce-i bun în ţara ta, să-ţi blestemi ursita şi să-i ceri socoteală Domnului Dumnezeu că te-a făcut aşa cum te-a făcut; astfel tare greu o să-i vină cuiva să te creadă că ai mers vreodată în gondolă.*

SHAKESPEARE, *CUM VĂ PLACE*, actul al IV-lea, scena I.

Adnotarea Comentatorilor

„Adică, am fost la Veneţia, care era foarte frecventată de tinerii englezi din acele timpuri şi era, pe atunci, ceea ce este astăzi *Parisul* — capitala dezmăţului."

S.A. (Samuel Ayscough)[1]

Traducere de VIRGIL TEODORESCU

I

Aflați, de n-ați știut, că-n orice țară
De rit catolic, tineri sau bătrîni
S'nt veseli și voioși din cale-afară
Cînd mai rămîn vreo două săptămîni
Pîn' la cîșlegi[2], dau bani de se omoară
Pe pocăințe — și-àstfel: servi, stăpîni,
La bal mascat, în cîntec de viori
Petrec, dansînd și bînd din noapte-n zori.

II

Cînd noaptea-și zvîrle mantia cernită
Deasupra bolții (o, de-ar fi de scrum!)
Pentru amanți e-o vreme potrivită;
Sfiala-și rupe corzile, și-acum
Tiptil colindă vesela ispită
Rîzînd cu toți care-i răsar în drum;
Și-s triluri de ghitare, zvon zglobiu,
Cîntări și zarvă, fredonări și chiu.

III

Veșminte-n fel și chip, ciudate, rare,
Și măști de pretutindeni; turci, evrei,
Paiațe și-arlechini, fac zarvă mare,
Romani și greci, iankei, hinduși — cum vrei
Poți să te-mbraci, dar nimeni poftă n-are
Să-și bată joc de popi și arhierei,
Drapîndu-se-n odăjdii. Le e teamă.
Deci: liberi-gînditori, băgați de seamă!

IV

Decît o zdreanță dintr-un strai prea-sfînt,
Cu spini mai bine-ncins peste mijloc.
Chiar dacă v-ați jura c-acel veșmînt
A fost în glumă pus, v-aruncă-n foc,
În Flegeton[3] văpăile-atițînd,
Și liturghia n-ar citi deloc,
Spre-a potoli cazanul clocotit,
Pîn' nu-i plătiți cu prețul îndoit.

V

Oricine,-ncolo, slobod e să-şi pună
Surtuc sau glugă, mantă de-orice soi,
Cum se îmbracă-n Rag Fair[1] lumea bună
Cu mare rîvnă sau glumind: şi-apoi
Sînt şi pe-acei[2] unghere care sună.
Mai dulce însă, pentru că la noi[6]
Nu-i *Piazza* botezat un loc anume:
Doar Covent Garden[7] poartă acest nume.

VI

E Carnavalu[8]-această sărbătoare.
Adică:-„adio carne"; nimerit
Pe cît socot, căci ei în postul mare
Înfulecă doar peşte învechit.
De ce-n ajunul lui sînt veseli, oare?
Nu prea-nţeleg, dar bănui: a sosit
Clipa plecării-n navă sau docar:
Prietenii ciocnesc cîte-un pahar.

VII

Spun bun-rămas mîncării pipărate
Şi cărnii fripte, căci intrînd în post,
Vreo patruzeci de zile încheiate,
Se vor hrăni cu peşte vechi şi prost,
Oftînd şi suduind pe apucate
(Nu-i spuneţi muzei mele). Toţi au fost
Obişnuiţi să-şi toarne, de copii,
Măcar un sos picant peste scrumbii.

VIII

Pe amatori, spre-a nu-i lovi năpasta,
I-aş sfătui, nainte de-a pleca,
Să-şi roage bucătarul sau nevasta
Să ia din Strand, dar nu doar o oca
(Sau să-i trimeată de-i plecat, şi basta!
N-au de pierdut nimica) *soy*[9], scordea,
Oţet de Chile, *ketchup*[10]; Doamne sfînt!
În postu mare poţi muri flămînd.

IX

De-ai fi de rit roman, se înțelege
Că te-ai purta la Roma — cum s-a spus —
Ca un roman, cu toate că nu-i lege,
Străin fiind, să fii la post supus.
Ca protestant sau bolnav ți-ai alege
Păcătuind, tocană; dar te-ai dus!
Ai fi nelegiuit — sau și mai rău.
Mojic nu sînt — dar asta-i legea, zău!

X

Însă, din toate, știți, oare-n ce loc
Era mai multă zarvă-n carnaval,
Cîntări mai multe, serenade, joc,
Mistere, haz și-atîtea măști la bal
Ca să le-nșir n-aș mai sfîrși deloc?
Veneția, orașul triumfal,
Regină peste mări, pe vremea-n care
Povestea mea își capătă-ntrupare.

XI

Venețiene chipeșe zărești
Și azi, cu ochii negri, sprîncenați,
Cu fețe dulci ca-n pînzele grecești,
Prost imitate-n timpii-apropiați.
Cînd pe balcon se pleacă, te gîndești
La Venera lui Tițian[11] (aflați
Că în Florența-i cea mai bună) sau
Ceva din Giorgione[12] parcă au, —

XII

Sublimul meșter de culori. Cînd treci
Pe la palatul lui Manfrini, chiar
De-s altele, vezi-i tabloul, deci,
Cel mai frumos din toate; nu-n zadar
Îl pun în vers — n-o să vă lase reci,
Ba dimpotrivă. Iată-i cum răsar:
Fiul nevîrstnic, el, nevasta-i dragă.
Dar ce femeie! Dragostea întreagă!

XIII

Iubirea-ntreagă, nu cea ideală,
Splendoare-nchipuită — ce-i un nume
Frumos, și-atît. Un lucru ce nu-nșeală.
Vrăjit și viu ca și modelu-anume.
De s-ar putea să-l iei fără sfială
L-ai luat din cui. O palidă minune
Îți pare chipul: l-ai văzut cîndva,
Dar niciodată nu-l vei mai vedea.

XIV

E o himeră-a tinereții, cînd
Pe orice chip noi ochii ne-ațintim —
O vrajă, vai! ce zboară prea curînd —
Căci gingășia fragedă-o zărim
Pe chipuri fără nume — o, niciciînd
N-au fost cu noi și n-o să le-ntîlnim! —
Ca și Pleiada[13]-n cerul neguros
Pe veci pierită pentru cei de jos.

XV

Venețienele spuneam că par
O cadră de Giorgione. Și chiar sînt
Așa, plecate peste pălimar
(Sporește-al frumuseții dalb veșmînt
Cînd e abia zărită) și răsar,
Ca la Goldoni[14],-n umbră. O, nici gînd
Să stea ascunse — ce păcat de moarte! —
Și-aproape toate sînt frumoase foarte.

XVI

Ochiadele se schimbă în suspin,
Suspinu-n dor și doru-n vorbe vii,
Iar vorbele-n răvaș ce zboară lin
Pe-aripile Mercurilor[15] zglobii,
Dibaci în meserie — și-apoi vin
Nenorociri: răpiri, blestemății —
Ferească Domnul, căci amoru-mparte,
Din plin, credințe, inimi, țeste sparte.

XVII

În Desdemona, Shakespeare ne-arăta
Păcatele femeii. E ușor.
Verona sau Veneția să-ți dea
O probă astăzi. Soț bănuitor,
Să-și gîtuie nevasta, n-ai afla,
Cînd ea-i de douăzeci de ani. Omor,
Că ea și-ar fi găsit un *cavalier*
Servente[16], nu se-ntîmplă nicăieri.

XVIII

Căci dacă sînt geloși și ei vreodată,
Nu-s crunți precum Othello, negru drac,
Ce-a sugrumat femeia vinovată
În patu-i moale. Fiii ăstui veac,
Mai înțelepți, în graba mare cată,
Cînd căsnicia nu le e pe plac,
Să-și afle alinare și-adăpost —
Și de o altă doamnă își fac rost.

XIX

Văzut-ai o gondolă? Nu? Atunci
Să ți-o descriu amănunțit: e-o barcă
Obișnuită-aici, cu linii lungi,
Ușoară dar solidă, și-o încarcă
Sculpturi, la proră. Pe-apele adînci
Gondolieri o mînă-alene, parcă
Ar fi-ntr-o luntre un sicriu — și-aici
Nu află nimenea ce faci, ce zici.

XX

Pe lungi canaluri lunecă grăbit
Sau lent, pe sub Rialto[17], noapte, zi,
Dau roată teatrelor c-un brîu cernit
Și-așteaptă în livrele, parc-ar fi
În doliu, după cîte-au suferit;
Dar nu sînt pentru chin făcute, ci

Adesori duc haz și desfătări
Ca și-un fiacru după-nmormîntări.

XXI

Dar să nu-mi uit povestea. Mai acum
Vreo treizeci-patruzeci de ani, era,
În timpul carnavalului, duium
De măscărici și măști și, iac-așa
S-a dus și-o doamnă-acolo. Nu știu cum
Și nici nu bănuiesc cum o chema.
I-aș spune însă Laura, de-ați vrea:
Începe tocmai bine-n strofa mea.

XXII

Nici june, nici bătrînă, nici avînd
O „vîrstă oarecare", în doi peri,
Căci nu cunosc și n-am decis niciînd
Pe cineva să-mi spună — chiar de-i ceri
Cu rugăminți și daruri — prin cuvînt
Sau prin depeșă, cîte azi și ieri,
În vorba asta-și află crezămînt.
Fără-ndoială: e o vorbă-n vînt.

XXIII

În floare încă, timpul cu folos
Și-l petrecuse Laura, iar el,
La rîndul lui, fusese generos,
Încît părea,-mbrăcat, un model;
Primită pretutindeni, bucuros,
Nu-și adumbrise fruntea ei defel,
Ci, numai zîmbet, ochii-i cercănați
Păreau să cheme-n juru-i pe bărbați.

XXIV

Avea un soț — și-n țările creștine
Se trec cu-ngăduință, mai ușor,
Greșelile nevestelor, vezi bine.
Dar fetele, e vai de capul lor
Cînd fac năzbîtii (doar de nu le vine

În timpul ăsta nunta-n ajutor)
Căci dacă li se află taina, cu
Socot că se descurcă tare greu.

XXV

Pe marea Adriatică cea lină,
Bărbatul naviga spre alte zări,
Și cînd a stat, odată,-n carantină
(Vreo patruzeci de zile) ca, pe scări
Urca în foișor, ca să-și aţină
Pe navă, ochii. Mărfuri, el, pe mări,
Ducea-n Alep[18]. Fusese botezat
De-ai lui: Giuseppe — Beppo, prescurtat.

XXVI

Ca spaniolii: oacheș ars de soare
Pe puntea navei, nalt și arătos,
Deși-ntr-un fel doar negru de unsoare,
Era un om cuminte, inimos
Și nentrecut matrod. Ea, însă, care
N-avea-n purtări nimica fioros,
Trecea drept foarte, foarte greu de-atins,
Ba, pentru mulți, aproape de nenvins.

XXVII

Dar el, era de mult timp călător:
Unii ziceau că vasul s-a-necat,
Alții că nu-ndrăznea, fiind dator,
Să vină-acasă. Ba s-au apucat
Cîțiva din ei să pună chiar prinsori
Că vine sau că nu. Așa li-i dat
Bărbaților pîn' se izbesc de prag:
Pe orice fleac să pună rămășag.

XXVIII

Se spune că s-au despărțit patetic,
Cum se întîmplă-ades sau s-ar cădea,
Ei presimțeau, aproape-n chip profetic,
Că niciodată nu s-or mai vedea

(Un simțământ bolnav și chiar poetic
Văzut la doi-trei inși în viața mea),
Cînd și-a lăsat pe țărmul adriat,
Cu jale, Ariadna[19], și-a plecat.

XXIX

Și Laura-ndelung l-a așteptat,
A plîns un pic, ba se gîndea să poarte
Chiar doliu, nu-i sta rău, pierdu treptat
Și pofta de mîncare și, de moarte,
Se speria cînd, singură în pat,
Vedea stafii: credea că vin s-o prade
Răufăcători. Să-și ia, și-a pus în gînd,
Un vice-soț, drept scut, în primul rînd.

XXX

Ea și-a ales (pe cine n-ar alege
Femeile, dacă te faci niznai?),
Pînă cînd Beppo-ntors, se înțelege,
Va face iar din inima ei rai —
Un cuconaș, cum vorba lumii merge,
Un coate-avut și nobil, pus pe trai,
Femeilor plăcut, în felul său,
Deși adesea îl vorbeau de rău.

XXXI

Din neam de conți, el cunoștea deplin
Vioara, dansul, muzica, vorbea
Franceza și toscana; e un chin
Pîn-o deprinzi, căci și-n Italia
Etrusca pură se vorbea puțin;
Era și critic muzical, era
Și om de teatru și dădea de-a dura
Spectacolul strigînd doar: *Seccatura*[20]

XXXII

Un „bravo"-al lui era hotărîtor:
Academia amuțea, și-n sală
Cînd el privea, arcușul pe viori

Se-nfiora; vreo notă falsă? Pală
Pe primadonă o treceau fiori:
Te nimicea c-un „aș"! Fără-ndoială,
Soprana, basul, l-ar fi vrut intrat
Cinci stînjeni sub Rialto, și-ngropat.

XXXIII

Pe-ncepători îi ocrotea. Și el
Brodea o strofă, cîte-un vers, cînta,
Spunea istorii și dansa cu zel
Ca toți italienii — de-ai căta,
Francezii, totuși, îi întrec nițel;
Pe scurt un *cavaliero* se-arăta
Desăvîrșit, și chiar valetul lui
Credea că-i un erou cum altul nu-i.

XXXIV

Fidel și tot pe-atît de-ndrăgostit,
Nici o femeie n-avea cum cînti.
Deși tac larmă-ades — el n-a zdrobit
Niciînd un suflet; te putea vrăji
Cu inima-i, ca ceara la primit,
Ca marmura păstrînd tiparul, și,
Amant de școală veche, devenea
Mai credincios cu cît se învechea.

XXXV

Cu astfel de-nsușiri e de-nțeles
Că i-a sucit femeii capul, chiar
Dacă-ar fi fost cinstită, mai ales
Că nu spera să-l vadă pe hoinar —
Ba, se gîndea adesea la deces,
Căci nu dăduse semne și-n zadar
Îl aștepta să poposească-n port.
Cînd nu dai nici un semn, ești ca și mort.

XXXVI

În Alpi îi e femeii-ngăduit
(Feregească Dumnezeu de-așa păcat!)

Să aibă doi bărbați. Cine-a scornit
Năravul ăsta nu știu. Nu-i ciudat,
Un *cavalier servente* de-ai găsit.
Iar după ce pre dînsul l-ai aflat
Începe-un fel de-a doua cununie,
Față de care prima-i nerozie.

XXXVII

Cicisbeo[21], vorba veche, n-are haz
Și-i deochiată. Spaniolii spun:
Cortejo[22]. Și la ei se află azi
Aceleași obicei. De stau s-adun,
Îl afli-n Pad, în Tag și pas cu pas
Va trece marea, mîine. Doamne bun!
Ferește Englitera! Ce s-ar face
Fără divorț și biruri? Dă-i, deci, pace!

XXXVIII

Îmi dă prin gînd, făr-a uita respectul
Față de domnișoare, așadar,
Că doamnele preferă *tête-à-tête*-ul
Sau lungile discuții și nu doar
În Anglia sau Franța. Căci secretul
Acestei lumi știindu-l, ele par
În largul lor, și-atuncea e firesc,
Firești, fiind să placă, socotesc.

XXXIX

Fetița voastră-i un boboc de floare,
Dar ține ochii veșnic în pămînt;
De spaimă s-a făcut sperietoare.
Sfială, rîs, neastîmpăr, rînd pe rînd
La maică-sa privește-ntruna: oare,
Nu s-a făcut de rîs? Orice cuvînt
Îl gungurește ca un prunc sfios
Și-a unt cu pîine fetele miros.

XL

Prin *cavalier servente* se-nțelege,
În lumea bună, sclavul anumit
Ce și-a făcut din vorba doamnei lege,
Ca un veșmînt de trupul ei lipit.
De bună seamă nu-i ușor: el merge
După gondole, servi, trăsuri, grăbit,
Și-i duce șalul, capa sau alt strai,
Mănușile, fragilul evantai.

XLI

Italia, cu multele-i păcate,
E, totuși, pentru mine, loc plăcut,
Căci soarele mi-e drag mai mult ca toate
Și vița, nu suind pe zidul mut,
Ci-n arbori atîrnînd, în libertate,
Ca-ntr-un decor de teatru cunoscut,
Cînd primul act cu-o horă s-ar sfîrși,
La vie, ca în Franța-n miazăzi.

XLII

Îmi place,-n seri de toamnă,-n șa să sui
Să nu-mi întreb valetul de și-a-neins —
Sînt nori afară — pelerina lui,
Să știu că-n cale-mi ies, cînd dinadins
Eu poposesc pe-aleile verzui,
Căruțe cu ciorchini de-un roșu-aprins;
În Englitera ți-ar ieși în drum
Un car grecoi stîrnind doar praf și fum.

XLIII

Îmi place, iar, cînd mă așez la cină
Să văd apusul soarelui, știind
Că mîine iar va răspîndi lumină,
Nu ochi mahmur, pe boltă rătăcind,
Ci prevestind o albă zi, senină,
Departe de feștila pîlpîind
În aburii ce-i răspîndește-n jur
Cazanul Londrei, afumat și sur.

XLIV

Îmi place graiul lor, copil din flori
Al vechii limbi latine, un sărut
Pe-o gură de femeie, lin, ușor,
Ca pe mătase scris și străbătut
De suflul sudic; pare din vapori
Lichizi cuvîntul cîntător făcut,
Nu aspru ca în nordu-mnegurat,
Bolborosit, scuipat sau șuierat.

XLV

Și ele-mi plac (iertați-mi nebunia!):
Țăranca-mbujorată, cu ochi mari,
Întunecați și-aprinși, melancolia
Senină-a doamnei, zîmbetu-i fugar,
Privirea-i tăinuită, gingășia
Ca dulcea climă dată țării-n dar,
Cu sufletul în ochii-i, calde spuze,
Și inima zbătîndu-se pe buze.

XLVI

O! Evă pe-un meleag ce-i încă rai!
N-ai inspirat, italică minune,
Pe Rafael[23], pierit la sînu-ți, mai
Măestru decît cerul, căci el pune,
Pe pînză, jindul nostru veșnic? Vai!
Ce liră-ar îndrăzni să se înstrune
Spre-a te slăvi, și ce fierbinte cînt
Cît timp mai e Canova pe pămînt?[24]

XLVII

„Mi-ești, Anglie, deși greșești, tot dragă!"[25]
Am spus-o la Calais. Și azi o spun.
Îmi place vorba limpede și-ntreagă.
Guvernu-mi place (nu acel de-acum).
Cu libertatea presei nu-i de șagă;
Habeas corpus[26] e un lucru bun
Dacă-l avem; și parlamentu,-atunci
Cînd nu se pierde în discuții lungi.

XLVIII

Taxele-mi plac, cînd nu-s prea numeroase.
Cărbunii pentru foc, prea scumpi de nu-s.
Îmi place-un biftec, halbele spumoase
Îmi fac cu ochiul și, precum v-am spus,
Și zilele îmi plac, cînd nu-s ploioase,
Cam două luni din an. Deci, Cel-de-sus
Să aibă-n pază papi, regent[26] și rege!
Îmi place tot, pe cît se înțelege.

XLIX

Armata, marinarii dați afară,
Reforma, ale obștii datorii —
Și ale mele — birul ce doboară,
Răscoalele mărunte, mărturii
Că sîntem liberi, negura din țară,
Femeile prea reci, le ierți cînd știi
Slăvitele izbînzi recente, toate
De *lory*[27]-nfăptuite, din păcate.

L

Dar să mă-ntorc la Laura... Găsesc
Că-i un păcat ocolul. Deseori
Mi se urăște, cred că-l plictisesc
Chiar și pe cititorul răbdător
— Sătul că fără noimă o hulgesc —
Și dornic să-l priceapă pe-autor.
Nu poate, știu, acest năravș să-l pună
Pe un poet într-o lumină bună.

LI

O, dacă-aș scrie dulci istorioare![28]
De m-aș grăbi-n Parnas să mă strecor
La muzele prea binevoitoare.
Poeme-aș scri' pe gustul tuturor,
Și la iveală-aș da, în graba mare,
Un basm asirian sau grec, ușor —
Întrețesut cu-orientale pilde
Și obiceiuri din Apus — l-aș vinde.

LII

Dar faimă n-am (un *dandy* -abia pornit
Prin lumea largă). Versul fără har
L-agăț de prima rimă ce-am găsit
În Lexiconul Walker[29] — n-am habar
De-i rea sau bună, nu-s neliniștit
De critica subțire. Așadar,
Să mă cobor la proză-ar fi firesc,
Însă la modă-i versul: stihuiesc

LIII

Deci, contele căzînd la învoială
Cu Laura, s-au înțeles deplin
Vreo șase ani. Au fost, fără-ndoială,
Și nori pe bolta cerului senin.
Se ciondăneau, dar se-mpăcau. E-o boală
De care scapă-n lume prea puțini:
Și cei sus-puși și oamenii de rînd
Se ceartă, păcătoșii, cînd și cînd.

LIV

Legați printr-o iubire vinovată
Ei n-o duceau, cu toate astea, prost.
Bărbatul tandru, doamna minunată,
Și lanțul, slab: să-l sfîrțeci n-are rost.
Nu-i îmboldea mai nimeni. Rar, vreodată,
Pioșii-i dau la dracu. Dar n-a fost
Să-i ia, căci dracul are-o socoteală:
Pe păcătoși îi lasă drept momeală.

LV

Erau și tineri. Ce-ar fi tinerețea
Fără iubire? Dragostea ce-ar fi
Fără juneție? Ea-i dă frumusețea,
Dulceața, duhul, dorul de-a iubi.
Dar vremea îi întunecă noblețea
Și minte nu te-nveți cît ai trăi:
Îndrăgostiții, chiar dacă-s bătrîni,
Deși ridicoli, tot geloși rămîn.

LVI

Fiind în carnaval, precum mai sus
Prin strofa douăzeci, o mai spusei,
Ca invitații care s-ar fi dus
La balul doamnei Boehm[30]; la fel cu ei,
Se pregătise Laura, căci nu-s
Deosebiri. Dar, după obicei,
În carnaval, danțăluiala ține
Vreo șase săptămîni, ba și mai bine.

LVII

Pe Laura n-am lăudat-o-n van:
Cînd se-mbrăca n-avea pereche-n lume,
Ca îngerul pe firma unui han
De fragedă, ca frontispiciu-aș spune,
Al unui magazin, cu tot ce-n an
E mai modern, mai șic, iar între nume
Și poze, hîrtiuțe cu dichis:
Să nu se ia pe straie ce e scris.

LVIII

S-au dus deci la Ridotto[31]: sală-n care
Dansează, ciugulesc și joacă iar.
Era un bal mascat, dar asta n-are
Însemnătate; cam ca Vauxhall,[32] doar
Că ploaia nu dă buzna la serbare.
Lume de toată mîna, furnicar
Împestrițat. (Vorbind așa, se cheamă
Că n-aveți pentru ce să-i luați în seamă.)

LIX

Zicînd: „o adunare-mpestrițată"
Înseamnă că-n afară de amici,
De tine și de-o sută încă, toată
E o îngrămădeală de calici,
E drojdia care deprinde-ndată
Apucăturile acelor nici
Trei sute filfizoni, numiți: „de lume";
Nu știu, deși-i cunosc, de ce anume.

LX

În Anglia așa-i, sau fost-a **numa**
Cînd *dandy*-avură dinastia lor,
De bună seamă moșteniți **acuma**
De-o altă elică de imitatori,
De alții imitați. Se-alege bruma
De regii modei — totu-i trecător,
În lume faima mulți și-o pierd și **pier**
De dragoste, războaie, și-ades de **ger**.

LXI

Zeul din nord, cu-al lui ciocan de sloi
Lui Bonaparte oastea i-a zdrobit,
De elemente-mpinsă înapoi
Ca un novice-n reguli potienit
Cînd a deprins franceza.[11] La **război**
N-a cugetat, deși-ar fi trebuit.
Iar soarta... Nu. S-o blestem mă codesc:
Mă-nclin în ea, cînd stau și socotesc.

LXII

Stăpînă peste mîine, azi și ieri,
Norocul ea-l împarte-n-am fost eu
Un răsfățat al marii ei puteri,
Dar n-o disprețuiesc, ci-mi spun mereu
Că mă va răsplăti, chiar de nu-i cer,
Pentru c-am tras atîta timp din greu.
Eu n-o mai supăr, dar aștept, cu foc
Să-i mulțumesc, că mi-a adus noroc.

LXIII

Să nu-mi uit vorba! Drace! E-o poveste
Ce-mi scapă printre degete. În mers
Îi place stanței să-mi tot joace feste.
Măsurii și-armoniei ăstui vers
Eu mă supun, dar de voi trece peste
Aceste piedici care-n cale-mi ies,
În stihurile mele viitoare
Voi folosi alt număr de picioare.

LXIV

S-au dus deci la Ridotto (mult aș vrea
Să merg și eu deseară, căci mîhnit
Cum sînt de-o vreme-ncoace, n-ar strica
Un pic de veselie. Pe ghicit
M-aș pune bucuros, aș încerca
Să deslușesc obrazu-acoperit
De felurite măști și, din impas,
M-aș furișa și eu, un sfert de ceas).

LXV

Voioasă trece Laura prin gloată
Și ochii-i rîd, iar buzele-i zîmbesc,
Ba glăsuiește tare, ba în șoaptă,
Se-nclină-adînc sau dă din cap firesc,
Se plînge că-i e cald, cu limonată
Iubitul o tratează — sorb, bîrfesc, —
Ei i se rupe inima că toate
Prietenele sînt prost îmbrăcate.

LXVI

— „Una-i cu bucle false, prea fardată
A doua. Alta, cu turbanul său,
E-ngrozitoare! Cea de-a patra, iată
Ce leșinată e! A cincea, rău
Fardată, iar a șasea are-o pată
Pe rochie... a șaptea,-a opta!“ Zău!
Îmi e de-ajuns! Mă tem, ca vechii regi
Ai lui Banquo[3], c-ajung la douăzeci!

LXVII

În timp ce le privea și celelalte
O măsurau. Asemeni c-un murmur
Pluteau în jurul-i șoapte, vorbe calde.
Ea le-asculta. Dar doamnele din jur
Se cam mirau: la vîrsta ei, înalte,
Atîția fanți? Bărbații-s secături.
Căci lor, de multe ori, le plac mai bine —
Aceste creaturi fără rușine.

LXVIII

Eu să pricep n-am fost niciclnd în stare
De ce femeile uşoare... Dar
Nu vreau să mă ating de-un lucru care
Ar face vîlvă-n ţară, şi măcar
De-aş şti de ce. De-aş pune, prin urmare,
O robă şi sub albul ei pieptar
Mi-aş da în petec, chiar şi Romilly[34]
Şi Wilberforce[35], grozav, m-ar ponegri.

LXIX

Şi-n vreme ce ea se lăsa privită
Şi flecărea în voie, surîzînd,
De toate celelalte pizmuită,
Iar cavalerii se-nclinau pe rînd,
Şoptindu-i vorbe dulci, o anumită
Persoană ce intrase de curînd
Stătea cu ochii ţintă-asupra ei,
Aşa cum nu se-ntîmplă de-obicei.

LXX

Era un turc smolit. Ce bucurie
A încercat-o-ntîi! Se bucura
Că turcii-s morţi după filogenie,
Deşi nici cît un cîine preţuia
La ei femeia. Ca pe-o herghelie
Le luau din tîrg. Haremul le-nghiţea!
Cică, neveste, patru au acum,
Şi-apoi ibovnice... *ad libitum*...

LXXI

Le-ascund sub văl, le-nchid şi le păzesc
Că-abia de pot să-şi vadă vre un văr.
În mari seraiuri ele lîncezesc
Ca fetele din nord, cu galben păr.
Închise-atîta timp, se ofilesc.
Cum turcii nu-s limbuţi, într-adevăr
Că n-au ce face: baie doar, un pic
De dragoste, găteli — şi alt nimic.

LXXII

Nu știu citi, așa că nu se bagă
În critică. Să scrie, nici atît.
Deci n-au nimic cu Muza. Cu vreo șagă
Sau epigramă nu-și trec de urît.
N-au cărți, ziare, predici. Schismă-ntreagă
Ar fi-n harem știința; hotărît
Savante nu-s, și Botherby[36], cu zel,
Nu dă-n vileag un nou poem model.

LXXIII[37]

Și n-au nici un poet solemn, antic,
Ce-ntruna faima pescuind, a prins
În undiță, cîndva, un biet chitic
Și crede-acuma că-i pescar distins —
„Triton al caracudei", un nimic
Strălucitor, văpaie ce s-a stins,
Ecou nedemn și mentor fără rost
De barzi în față — mai pe scurt: un prost.

LXXIV

Sentința lui pompoasă n-are scuză!
S-auzi cum zice „Bine!" (vorbă-n vînt),
Cum bîzîie-n lumină ca o gîză,
Cea mai albastră de pe-acest pămînt,
Dojana-i, doare, lauda-i acuză,
Te-nghite crud, de-i dat vreun crezămînt,
De-ar fi doar proastă piesa-i, ar fi bine.
Traduce-ntr-adevăr din limbi străine.

LXXV

Ți-e scîrbă de-autorii-autori,
Nebuni cu straiul de cerneli pătat,
Deștepți, pizmași, subtili, e-adeseori
Par niște foale bune de umflat,
Foi de hîrtie, mucuri care mor
În miez de noapte; cel mai îngîmfat
Dintre închipuiți e mai de preț
Decît acești neputincioși isteți.

LXXVI

De soiul ăsta se-ntîlnesc destui,
Bărbați de lume, prefăcuți, poeți
Din nimereală, de condei sătui —
Scott, Rogers, Moore[38]; pe falșii cîntăreți,
Neoamenii de lume, pruncii ști
Ai maicii-nerozii, îi las, vedeți,
La „ceaiul e servit", la doamna care
I-admiră în saloane literare.

LXXVII

Nu, ele n-au sărmanele-n serai
Nici un bărbat de lume și poet.
Li s-ar părea, vezi-bine, mai dihai
Decît un clopot într-un minaret.
Ar merita-ncercarea să le dai
(Deși dă greș cel mai pios proiect)
Predicator, un bard, ca, cel puțin
Să-nvețe cum e ritul la creștini.

LXXVIII

Chimia n-o cunosc cu-ale ei gaze,
N-au cursuri metafizice, n-au cum
Citi-n biblioteci sentințe, fraze
Despre năravuri care azi sînt scrum.
Nici expoziții n-au, sublime raze
În orice an, și nu privesc din turn
La cerul înstelat; de cifre, iar
(Slăvit să fie Domnul!) n-au habar.

LXXIX

Pe Domnul de-l slăvesc, poate-ați ghicit,
Am anumite socoteli. Dar nu-s
De laudă: te las către sfîrșit
Cînd am să trec la proză. Nu-i exclus
Talentul meu satiric ascuțit
Cu anii să mă-mbie doar la rîs —
Deși cu cît mai mult la haz rîvnești.
Cu-atît mai mult, la urmă, pătimești,

LXXX

O! Veselie! Inocență! Apă
Și lapte dulce, cumineătură
Din zile fericite! Cel ce scapă,
În veacul nostru de păcat și ură,
Din pura băutură nu se-adapă!
Dar eu o cînt și-aș vrea să-mi dea în gură
Saturn[39], bătrînul, candelul, din sac.
De plictiseală, sorb cîte-un coniac.

LXXXI

Turcu-o privea pe Laura-ntr-un fel
Mai mult creștin cît musulman. Părea
Că-i spune: „Doamna mea, eu sînt acel
Ce-ți face cinstea, și-ai să stai colea
Să te privesc". Ochise bine, ei,
Și orice țintă-ar fi căzut, dar, ea,
Care-nfruntase ochii-atîtor inși,
Nu se topea sub ochii lui aprinși.

LXXXII

Se revărsa de zină, timp în care
Le-aș sfătui pe cele ce-au dansat
O noapte-ntreagă, cu grăbire mare
Să plece de la bal, căci de îndat'
Ce lămpile pălesc și raza tare
A zorilor în sală a intrat,
Obrazul pare-atins de ofilire
Și-și pierde din nocturna strălucire.

LXXXIII

Mă duc la baluri nu de azi, de ieri.
Prostește-am stat mereu pîn' la sfîrșit
Și m-am uitat (nu-i nici o crimă, sper)
Să văd femeia care-a biruit.
Frumoase și-n deplinele puteri
Încă și astăzi, multe am zărit —
Dar am văzut doar una din femei
Să-ntreacă zorile cu chipul ei.

LXXXIV

Deși-aș putea să-l spun, căci pentru mine
Ea fost-a numai via-ntruchipare
A operei cerești, ascuns voi ține
Numele-acestei Aurore. Oare,
N-aș merita dojană altfel? Cine
Vrea, totuși, să zărească dalba floare
O va găsi și azi plutind ca-n vis
La vre un bal din Londra sau Paris.

LXXXV

Deci, Laura știind că-i păgubită
S-o prindă zorii, după ce la bal
Dansase șapte ore-nghesuită,
Se pregătea să plece. Cu-al ei șal
Stătea, alături, contele. Grăbită
Dădea să iasă, cînd... minut fatal!
Nătîngi, gondolierii puși pe sfadă,
Pe-un loc oprit se îmbulzeau, grămadă.

LXXXVI

Asemeni cu birjarii dau din mîni
Se-nghesuie, lovesc și suduiesc
De le trosnesc și fălcile, păgîn,
Răcnind întruna. Pe la noi păzesc
Domnii din Bow Street[40]. Sînt aici stăpîni
Niște vagmiștri. Nu se sinchisesc!
Înjură-atît de fără de perdea.
Că nici hîrtia n-ar putea răbda.

LXXXVII

Dar contele și Laura-și aflară
Gondola-n fine și plutind ușor
Pe undele tăcute, discutară
Despre costume, dansuri, dansatori
Sau micile scandaluri. Cînd, la seară
Opri gondola însă, reci fiori

Îi străbătu, căci turcul cel smolit
Ca din pământ, pe trepte-a răsărit.

LXXXVIII

— „Musiu, îi zise contele-neruntat,
Mă văd silit să vă întreb ce anume
Vă mînă-ncoace? Nu v-aţi înşelat?
Nădăjduiesc că da şi, fără glume,
Spre-al vostru bine. Sînt încredinţat
C-aţi înţeles ce spun. De nu, voi spune
Mai pe-nţeles!“ — „Ba n-am greşit deloc,
Răspunse turcul. Asta nu-i un joc!

LXXXIX

Această doamnă mi-e nevastă!“ Ea
S-a-mbujorat la faţă ca un mac,
Dar dacă-o englezoaică-ar leşina,
Italiencei greu îi vii de hac.
Invocă sfinţii-n gînd şi clipa grea
O îngenunche fără nici un leac,
Deci, fără şnururi rupte, apă rece
Zvîrlită în obraz — pîrjolul trece.

XC

Ea spuse... Ce? Căci glasul îi pierise.
Dar contele-l rugă să vină sus,
Mult-potolit de cele ce-auzise.
— „Să nu ne facem, zise el, de rîs
În faţa lumii strînse. Pare-mi-se
Că e mai nimerit ce-avem de spus
S-o spunem fără martori. Nu e bine
S-ajungi să-şi bată lumea joc de tine!“

XCI

Sorbiră deci cafea, această zeamă
Iubită şi de turci şi de creştini
Deşi în alt chip fiartă. Fără teamă

Vorbi-n sfîrșit și doamna: — „Ce destin!
Ca musulman, zi Beppo, cum te cheamă?
Ce barbă, Doamne! Spune-mi: nu-i un chin
Să fii atîta vreme călător?
Pe-acolo, prin străini, nu ți-a fost dor?

XCII

Ești turc într-adevăr? Te-ai însurat?
Cică pe-acolo degetele, vai!
Țin loc de furculiță. Minunat
E șalul ăsta! Sper c-ai să mi-l dai.
Carnea de porc, la voi, nu-i un păcat?
Cum de-ai putut să-nduri atît? Ia stai!
Ce galben ești la față! Doamne mare!
Nu ești cumva bolnav de gălbinare?

XCIII

O, barba asta, Beppo, îți stă rău!
Chiar mîine s-o dai jos! De ce-a crescut
Atît de mare? Ah, uitasem! Zău,
Și cum îți par? Te rog dintru-nceput
Să-ți schimbi ciudatul chip. Vreun nătărău
De te zărește ástfel, ești pierdut.
Dă sfoară-n țară. Vai! Te-ai tuns mărunt!
O, Doamne sfinte, cît ești de cărunt!"

XCIV

Și Beppo ce răspuns-a? El o știe.
Se-mpotmolise vasu-n locu-n care
Era, pe vremuri, Troia. În robie
Fusese luat. Trudi pentru mîncare.
Iar mai tîrziu făcu tovărășie
Cu-o bandă de pirați. Ieși pe mare;
Se-mbogăți — dar a rămas un fur
Privit chiorîș, un renegat obscur.

XCV

Cu cît sporea averea, cu atît
Sporea și dorul după țara sa

Pe mări rătăcitor i s-a urît.
Ca Robinson Crusoe se simțea
Adesea singur. Deci, s-a hotărît
Să-nchirieze-o navă ce trecea
Din Spania spre Corfu, cu-o duzină
De vîsle, și tutun de pipă plină.

XCVI

Ureă pe bord cu-averea cîștigată
Doar Domnul știe cum, punînd în joc
Viața și-avutul. Cam necugetată
Îi fuse fapta, dar avu noroc.
(Aici eu tac: n-aș vrea să iasă sfadă:
Ciocnire de păreri.) La bun soroc
Ajunse vasul înghițind la mile.
Doar lîngă Bonn[41] a lîncezit trei zile.

XCVII

Ajuns la Corfu, Beppo, cu mult zor,
Trecu calabalîcul pe alt vas
Și se dădu drept turc, negustător
De felurite mărfuri. Din impas
Îl scoase șiretlicul, căci ușor
Putea fi pus la zid. Deci într-un ceas
Fu în Veneția. Trecu năpasta:
Venea să-și ia căminul și nevasta.

XCVIII

Nevasta îl primi. Fu botezat
Din nou de-arhimandrit. (Cică-a făcut
Bisericii, de hram, un dar bogat.)
Zvîrlind veșmîntul său, cu împrumut
Luă altul de la conte. Cercetați!
Pe-amici mereu, cu fapte din trecut
Îi veselea la mese. Eu, din toate
Sînt înclinat să cred pe jumătate

XCIX

Chiar dacă-n tinereţe-a suferit
Spre bătrîneţe petrecea din plin
Tăifăsuind cu-amicii. S-a zvonit
Că Laura îl necăjea puţin.
Însă de conte nu s-a despărţit.
Sînt la sfîrşitul filei. Mă înclin
Şi-ncerc să pun istoriei sfîrşit.
Se cuvenea de mult s-o fac, dar, vai!
Se ţin poveştile de mine, scai!

Notele lui Byron

I. *Cît timp mai e Canova*[1] *pe pămînt?*

„Vorbind aşa, şi-ntîi despre femei,
Luaţi seama că poetul glăsuieşte
Ca simplu martor, exprimînd idei,
Drag cititor, la locul lor. Fireşte
Că te-ai putea simţi jignit. Ce vrei?
Chiar cînd sonetul nostru izbuteşte
Fără femei, o ştiţi de altfel, toţi,
E ca boneta lor, lipsit de moţ."
Semnat: Diavolul tiparului.

II *Cînd a deprins franceza.*

Brummell[2] fu silit să se retragă în Franţa şi, cum habar n-avea de limba franceză, îşi făcu rost de o gramatică, hotărîndu-se să înveţe limba. Scrope Davies[3] întrebat, odată, ce progrese făcuse Brummell în deprinderea limbii franceze, dădu următorul răspuns: „Doamne! Brummell, ca şi Bonaparte în Rusia, a fost oprit de elemente!" I-am făcut loc în *Beppo* acestui calambur. E un împrumut îngăduit şi nicidecum un furt.

ODĂ VENEŢIEI

Traducere de PETRE SOLOMON

I

Veneție! cînd zidurile tale
De marmoră, cu apa vor fi una,
Un strigăt al noroadelor, de jale,
Va podidi, cu marea-odat', laguna!
De te plîng eu, drumeț din miazănoapte,
Cum să nu plîngă fiii tăi? — Dar ei
Abia de scot, în somn, un fel de șoapte...
Altfel erau părinții lor, chei!
Păreau ca fluxul vin, de primăvară,
Ce-l mînă pe matroz spre casa lui,
Pe cînd ei sînt ca mîlul gros, verzui,
Lăsat de apa în reflux, murdară:
Îi vezi pe străzi tîrîndu-se ca racul!
O, treisprezece veacuri de-avuție
Și glorie, s-au dus de-a berbeleacul,
Schimbate-n lacrimi și-n nimicnicie!
Iar toate monumentele-palate,
Biserici, temple — țin să îi arate
Străinului un chip îndoliat!
Pînă și Leul[1] pare resemnat,
Iar sunetele tobelor barbare
Înghină-ale tiranului poruncі
Pe apele, alt' dată cîntătoare
Sub raza lunii. Le brăzdau pe-atunci
Gondolele, care purtau sub stele
Doar larma veselă-a unor juni
Ce nu păcătuiau prin fapte rele,
Ci doar fiind de dragoste nebuni —
Beți de prea-plinul unei fericiri

Ce-și schimbă cursul doar când vîrsta-l face
Să lase-n urmă dulcile simțiri:
Ce nu-i dau sîngelui năvalnic pace.
Dar e mai bun acest păcat decît
Greșelile-unui neam în decadență,
Când Viciul are-al spaimei chip urît,
Când Veselia duce la demență,
Când chiar Speranța-i doar o amînare —
Un fulger luminîndu-l pe bolnav
O clipă numai, pînă să-i doboare
Sărmanul trup, bicisnic și firav,
Cuprins de slăbiciunea ce-i ia locul
Durerii și apropie sorocul
Întrecerii cu Moartea: rînd pe rînd
În inimă și-n vine pătrunzînd,
Ea grabnic o cîștigă, însă lutul
Prea chinuit, se simte ușurat,
Scăpat din lanțuri, ca la începutul
Vieții sale. Pare-a inspirat,
Vorbește despre-al gîndurilor zbor
Și despre aerul curat, de care,
Acum, în slăbiciunea lui, i-e dor.
Tot murmurînd, cu ultima-i suflare,
Nu simte-n degetele lui subțiri
Nimic din ceea ce ar vrea s-apuce;
O negură se-așază în priviri,
Iar umbrele dansează, ca năuce,
Printre pereții care se-nvîrtesc,
Pînă când țipetele amuțesc,
De-un ultim horcăit înăbușite.
O beznă rece lumea o înghite,
Cu toate că pămîntul e la fel
Ca înainte de-a se naște *el!*

II

Nici o speranță nu-i pentru popoare!
Analele istoriei, în care
Eternu-*a fi* repetă ce-*a mai fost*
În curgerea atîtor ani, ne-nvață
Mult prea puțin: ne batem, fără rost,
Cu aerul, și ne-ostenim, o viață,
Călcînd pe punți care se frîng sub noi!

Chiar firea noastră ni se-mpotrivește,
Căci semănăm cu-acèle vaci și oi
Pe care pofta noastră le jertfește
Pentru ospețe, ceas de ceas, și care
Se lasă duse, blegi, la abatoare!
O, oamenilor, care vă vărsați
Ca apa sîngele, pentru-mpărați!
Cu ce se-aleg urmașii voștri? — Doar
Cu o robie grea și-o jale-adîncă!
Cum? Încă nu vă arde-acest brăzdar
Încins, pe care-l mînuiți, și încă
Mai sărutați necruțătoarea mînă
A celui ce vă bate? Ba, mai spuneți
Că truda voastră nu-i defel hapsînă
Și că de bună voie vă supuneți!
Tot ceea ce părinții v-au lăsat,
Tot ce-a Istoriei sublimă carte
Vă-nvață, — vi se pare minunat —
Și sîngerați cu toții, mai departe!
Doar vreo cîțiva, deși cunosc prea bine
Fărădelegile comise cînd,
Ieșind dintr-ale temniței ruine,
Norodul, ars de sete și flămînd,
S-a repezit, călcîndu-se-n picioare,
Către fîntîna Libertății, vrînd
Să-și umple însetatele ulcioare
Cu apa dătătoare de uitare —
Voiau să uite de cumplitul jug,
Răbdat atîtea veacuri, pe o glie
Legată pentru ei de sărăcie
Deși-aducea stăpînilor belșug!
Da, doar cîțiva, cu mintea luminată,
N-au să confunde-o Cauză curată
Cu-aceste-abateri de la legea Firii,
Abateri care trec, asemeni ciumei
Sau chiar cutremurelor, lăsînd lumii
Miraculoasa forță-a primenirii:
Pămîntului i-ajunge-o vară-două
Ca să renască, — o generație nouă,
Orașe noi răsar, flori minunate
Care nu cresc decît în libertate
Căci ție, Tiranie, n-o să-ți crească
Niciodată o floare care să-ți zîmbească!

III

Imperiu și Glorie! Odată
Cu Libertatea-s împletite-aici
Într-o treime sfîntă, priveghcată
De-aceste turnuri. Pe atuncea, nici
Puterile cele mai mari din lume
N-ar fi putut Veneției să-i curme
Curajul, chiar dacă o învingeau.
De-aceea, toate, toți o pizmuiau.
Destinul ei era al tuturor.
Monarhii își iubeau amfitrioana,
Cu tot surîsul ei umilitor.
Mulți călători vedeau în ea icoana
La care se-nchinau, venind ades
Din depărtări, în juru-i spre-a se strînge.
Chiar crimele-i erau de-un soi ales:
Din dragoste născută, nu bea sînge
Și din cadavre nu se îngrășa!
Firește, însă, că se bucura
De pașnicele-i cuceriri, căci ele
Restabileau puterea sfintei cruci
Înscrisă pe frumoasele-i drapele
Ce fluturau la marile răscruci
Dintre acest pămînt și Semiluna
Păgînilor. — Pămîntu-ar trebui
Să-i mulțumească-orașului pe care
L-a pus în lanțuri, că azi nu mai are
Putere Semiluna... Și-ar mai fi
De spus că datorează luptei sale
Chiar Libertatea, ai cărei urmași
Văd azi, împărtășindu-i marea jale,
Că e „regatul"[3] unui crunt vrăjmaș,
— Se știe că tiranilor le place
Cu-asemenea cuvinte să se joace!

IV

„Republica"-i un nume ce-a murit
Pe trei pătrimi din acest glob rănit.
Veneția-i zdrobită, dar în schimb
Olanda poartă-un sceptru[4]... De vedem
Că-i liberă-n al munților ei nimb

Elveția, mult nu va fi, mă tem,
— Vicleana Tiranie stă la pîndă
Să stingă spuza, încă fumegîndă.
O țară numai, binecuvîntată,
Ai cărei vajnici fii sînt despărțiți
De restul lumii printr-un ocean,
Se-nchină Libertății, cîștigată
Prin luptă de părinții lor vestiți[5] —
O moștenire mîndră, *lor* lăsată
În mîini și-n inimi! Azi, ar fi în van
Acelei țări să-i cauți vreo pereche
În țările din lumea noastră veche,
Ai căror fii sînt nevoiți să-și plece
Bicisnicele inimi și spinări
Cînd le comandă sceptrul unui rege,
Ca o baghetă magică... Nu-s țări
S-o poată-n măreție, azi, întrece
Pe cea de peste-Atlantic: ea-și ridică
Superb și liber capul, fără frică!
Pe frații săi (lui Esau[6] semănîndu-i)
Ea i-a-nvățat că steagul cel trufaș
Pe care Albionul-apărîndu-și
Sub faldurile-i, ostrovul golaș,
Îl flutură în lume, e în stare
Să se abată-asupra celor care
Cu mîinile lor roșii-au cumpărat
Un drept, prin sînge ieftin cîștigat.
O, dacă sîngele ar fi un rîu,
Mai bine-ar curge slobod, fără frîu,
Decît prin vinele, azi lenevite —
Canale ce-l înlănțuie, făcîndu-l
Să se tîrască precum un boluav
Prin somn! Mai bine-n luptă, ajutîndu-l
Pe-al Spartei încă liber, încă brav
Popor înfrînt cîndva la Termopile,
Decît în smîrcul marii noastre sile!
Mai bine să străbați chiar oceanul,
Pentru-a-i spori cu încă-un val noianul —
Și Libertății spre-a-i spori ostașii,
Spre-America, om liber, poartă-ți pașii!

PROFEȚIA LUI DANTE[1]

„Mă simt mistic profet cît m-apropii de moarte;
Viitorul văd cum umbre-aruncă, departe."

CAMPBELL, *PROFEȚIA LUI LOCHIEL*

Traducere de AUREL COVACI și VIRGIL TEODORESCU

ÎNCHINARE

Ilustră Doamnă, eu, născut sub clime
Mai reci — dar unde n-aș vrea să și mor,
O, numai Vouă vă rămîn dator
Că să-l imit pe-un Prinț-Poet în rime
Cutez — și sudice-armonii sublime
Vor curge-n runic aspru vers sonor;
Și dacă geniu-i nemuritor
Nu se-află-aici — iertați acestei crime.
Frumoasă, tînără grăit-ai mie
Și spusa ascultată vi se cere,
Căci doar în sud asemeni armonie
Revarsă gura-n dulce grai de miere
Și fără seamăn farmece învie,
Încît să faci orice ești în putere.

Ravenna, 21 iunie, 1819

PREFAȚĂ

În timpul unei vizite la Ravenna, în vara anului 1819, cum autorul compusese mai înainte ceva pe tema claustrării lui Tasso, i s-a sugerat să scrie ceva și pe tema exilului lui Dante — mormîntul poetului fiind una dintre principalele atracții ale orașului, atît pentru localnici, cît și pentru vizitatorii străini.

„Din această pricină grăit-am", și rezultatul au fost cele patru cînturi ce urmează, scrise în *terza rima*[3], pe care le supun acum aten-

ţici cititorului. Dacă vor fi înţelese şi apreciate, îmi propun să continui poemul prin alte cîteva cînturi, pînă la încheierea lui firească pentru epoca noastră. Cititorul este rugat să presupună că Dante i se adresează în răstimpul dintre încheierea lucrării *Divina Commedia* şi moartea lui, scurtă vreme înaintea acestui eveniment, şi că prezice soarta Italiei în general în următoarele secole. Adoptînd acest plan am avut-o în minte pe Casandra[4] lui Lycophron[5], m-am gîndit la Profeţia lui Nereus[6] din opera lui Horaţiu, precum şi la profeţiile din Biblie. Metrica adoptată este *terza rima* dantescă, pe care nu-mi amintesc s-o fi întîlnit pînă acum *încercată în limba noastră, decît poate în traducerea d-lui Hayley*[7], din care nu mi-a fost dat să văd decît un fragment, citat în notele de la *Califul Vathek*[8], aşa că, dacă nu mă înşel, acest poem poate fi considerat un experiment prozodic. Cînturile sînt scurte, cam de aceeaşi lungime cu cele ale poetului al cărui nume l-am împrumutat şi, după toate probabilităţile, l-am împrumutat în van.

Printre neplăcerile scriitorilor de astăzi, mai buni sau mai slabi, odată ce s-au făcut cunoscuţi, se numără şi faptul că nu pot scăpa de traducere. Am avut norocul să văd Cîntul al IV-lea din *Childe Harold* tradus în *versi sciolti* italieneşti, — adică un poem scris în *stanţe spenseriene* tradus în *versuri albe*, neţinîndu-se deloc seama de sensuri sau de împărţirea firească a stanţei. Dacă şi poemul de faţă, scris într-o metrică naţională italiană, va îndura aceeaşi soartă, nu-mi va rămîne decît să-i cer cititorului italian să-şi aducă aminte că în momentul cînd am avut slăbiciunea să-l imit pe marele lor „Padre Alighier", am făcut-o cu toată temeinicia, şi că puţini îşi dau seama că pînă în ziua de astăzi încă nu s-a lămurit sensul alegoriei din Cîntul Întîi al *Infernului*, în afară doar dacă ingenioasele consideraţii ale contelui Marchetti ar putea fi acceptate ca o rezolvare a problemei.

Îl rog pe cititorul italian să-mi ierte slăbiciunea şi pentru faptul că nu sînt sigur că succesul meu i-ar face mare plăcere, căci italienii, datorită unui lesne de înţeles spirit patriotic, îi gelozesc pe toţi cei ce se ating de singurul bun naţional ce le-a mai rămas: literatura lor; iar amărăciunea ce-o trăiesc astăzi, în toiul bătăliei dintre clasicism şi romantism[9], îi face să nu fie dispuşi să-i îngăduie unui străin nici chiar să-i preţuiască sau să-i imite fără ca să-i dibuiască acestuia vreo greşeală, îmboldiţi de suspiciunea lor ultramontană. Pot să-i înţeleg prea bine, gîndindu-mă ce s-ar ziece în Anglia despre un imitator italian al lui Milton, sau dacă o traducere din Monti[10], Pindemonte[11] sau Arici[12] i s-ar oferi generaţiei de poeţi în ascensiune drept model pentru viitoarele lor opere. Dar îmi dau seama că prea mă abat de la propriile mele intenţii, adresîndu-mă mai cu

seamă cititorului italian, cînd treaba mea este să mă adresez cititorului meu englez: că or fi mulți sau puțini acești cititori, englezi sau italieni, e cazul să-mi iau rămas bun de la toți.

Cîntul întîi

Sînt, iar, în strîmta lume-a celor vii.
Timp îndelung uitată. Lutul greu
M-apasă iar. Eternele tării
Pe unde-am fost, urcînd la Dumnezeu,
Tămăduit de pămîntescul chin,
Genuna unde glasul urii cu
L-am auzit, scrîșnire și suspin, —
În urma mea prea repede-au rămas,
Și oamenii tărîmului senin,
Purificați de vîlvătăi, în pas
Cu îngerii cerești. Prea scurt soroc!
Divina Beatrice[12], la popas,
Mi-a dat să sorb lumină și, prin foc,
Urcai spre tronul pururi nevăzut
Al veșnicci treimi. În sfîntul loc,
Acel ce e sfîrșit și început,
De nepătruns și-atotstăpînitor,
În trei înfățișări mi-a apărut.
Năpraznic duh! Pe bietul muritor
Tu nu l-ai prăbușit, ci-ai vrut să-l mîi,
Din stea în stea, spre tronul tău din nori.
O Beatrice! Tu, ce căpătîi
O lespede avut-ai, înger blînd,
Neprihănit al dragostei dintîi,
Tu, singura-mi iubire ce-n mormînt
Plecat-ai cu-a mea inimă, mă-ncearcă
Același gînd și-acum: părea că sînt
Ca porumbelul[14] slobozit din arcă
Ce-a poposit pe țărmul depărtat.
Lumina mea! Căci fără tine, parcă
Nici raiul nu e rai.[1] Ți-ai arătat,
În vara-a zecea, toată strălucirea
Și-n gîndul meu, pe veci, te-ai împlîntat,
Iubită cînd nu cunoșteai iubirea,
Lumină ești pentru bătrîna-mi minte

Şi ochii mei pe care, rătăcirea,
Surghiunul[15], lupta, lacrima fierbinte
I-au vlăguit. Unui partid tiran[16]
Eu nu-i închin stindardul luptei sfinte!
Deşi luptat-am, ani la rînd, în van,
Deşi n-am să mă-ntorc în ţară nici
Cînd trupul meu va fi un bolovan
Şi doar cu gîndul te-oi zări, de-aici,
Din Apenini, Florenţă, ce pe-un stei
De marmură voiai să mă ridici,
Zadarnic s-au căznit acei meşteri
Să-ntunece în bietul surghiunit
Învăpăiata jerbă de scîntei.
Dar soarele e azi în asfinţit.
Păleşte cerul, noaptea va cădea.
De ani şi chin mă simt îmbătrînit,
De vis şi-nfăptuiri. În viaţa mea
În fel şi chip văzut-am moartea, dar
Din iadul lumii am ieşit aşa
Cum am intrat: curat, şi-al faimei dar
Eu nu l-am smuls prin pizmă sau ceas.
E timpul drept şi priceput pietrar:
Îmi va ciopli statuia. N-am culeş
Ai faimei lauri, spre-a intra, buimac,
În rîndul celor dornici de succes.
Ce-aşteaptă ca al lumii bobîrnac
Să-i salte lîngă cei care supun
Împăraţii sau să-i ridice-n veac
Alăturea din cîrdul de nebuni,
Părtaşi ai tărdelegii ce mînjesc
Cu sînge proaspăt un hrisov străbun.
Florenţa mea! Voit-am să-ţi zăresc
Al libertăţii nimb, pe creştet pus.[17]
Florenţă! O, Florenţă! Te jelesc
Precum Ierusalimul Cel-de-sus,
„Dar semn n-ai dat!“ Căci te-aş fi strîns la sîn,
Cum cloşca puii, de-ascultai ce-am spus.
Tu surdă-ai fost. Ca şarpele hapsîn,
Muşcat-ai pieptul care te-a-ncălzit,
Spurcîndu-l cu veninul tău păgîn,
Şi pîngărindu-mi cinstea, m-ai sortit
Osîndei, aruncîndu-mă-n văpăi.
Ce chin, ce blèstem crud să fii gonit

Din țara ta și pedepsit de-ai tăi,
Cînd dragă ți-e chiar de ți-a împlîntat
Jungheru-n piept! Se vor căi cei răi.
Iar țara care azi m-a alungat
Poate că mîndră fi-va, mai tîrziu,
De pulberea acelui blestemat,
Făcîndu-i loc în glia ei. Nu știu.
De-o fi sau nu așa, țărîna mea
Să zacă-aiurea! Fostu-i-am eu fiu.
Dar m-a născut pentru-a mă alunga
Și n-o să-mi aflu-n glia ei mormînt
Nici cînd înverșunarea-i va scădea.
Mai bine fie risipită-n vînt
Cenușa celui fără adăpost!
Căci prea nedrept lovit-a ea, prea crunt
O inimă ce credincioasă-a fost,
Un cuget ce-o slujea, neobosit,
Un cetățean care-a trudit cu rost,
Un luptător — ce fost-a răsplătit
Fiind, apoi, trimis de-un guelf[18] semeț
Pe rugu-neîns. Și n-ai fi un smintit
Dacă-ai uita anume cu ce preț
Plătit-ai nedreptatea? Cît suspin!
Pălit-a chiar Florența! Cît dispreț!
Și cîtă ură, cît amar venin!
Iertarea nu va șterge crudul gînd
Al nedreptății, nici cumplitul chin,
De-o fi să se căiască, nu știu cînd.
Și, totuși... Totuși mi-e nespus de drag
Pămîntul unde-am suferit, plîngînd.
Nu. N-am să mă răzbun pe-acest meleag!
O, Beatrice! Fost-a izbăvit
De urna ta, și-i sfînt pentru pribeag.
Nu. Nimeni n-o să moară pedepsit,
De mîna mea, deși, adeseori,
Cum Marius, bătrînul[19], a simțit
În mlaștinile din Minturne, ori
Ruinele Cartaginei, și eu
În pieptu-mi simt pîrjol răzbunător,
Și-i văd atunci, în vis, gemînd din greu
Sub talpa mea pe cei ce m-au trimis
Să mor în flăcări. Dar alung mereu,

Deşi mă-nsenineazâ, sumbrul vis.
O, vis nedemn scornit de suferinţi!
Iertare pentru cei ce m-au ucis!
Căci numai de durere scos din minţi,
Pe perna răzbunării ţi-ai culcat
Obrazul ud de lacrime fierbinţi,
Iar răzbunarea, strecurată-n pat
Şi veşnic doritoare de măcel
Scorneşte visul rău şi-nfricoşat.
O, cum ar vrea să fie-aievea, el!
Cu Moartea şi Supliciul, fără veste,
Să intre-n ţară! Doamne! Cu cît zel
Ar sfărîma netrebnicele ţeste!
La cîte cazne-ar pune pe călău!
Alungă, Doamne, visurile-aceste!
Mă-nvred în tine! Smulge gîndul rău!
Cei care, fără milă, m-au lovit ,
Cumplit vor fi loviţi de braţul tău.
Fii scutul meu, precum te-ai dovedit
În clipele de cumpănă, atunci
Cînd vrajba-ntre cetăţi a izbucnit
Şi-abia scăpai cu viaţă, cînd adînci
Şi negre gînduri mă-ncercau, luptînd
Pentru Florenţa mea, fugar prin stînci.
Mă-ndrept spre tine, Doamne, de curînd
Întrezărit pe tronul tău ceresc,
Cum nimănuia nu-i fu dat, niciînd,
Ci mie singur, doar, să te zăresc.
Ce grea va fi povara astei vieţi
De pămîntean, căci iar am să-ntîlnesc
O inimă strivită subt poveţi,
Înverşunare, ură şi torturi
Şi josnicii şi triste dimineţi,
Şi jumătatea secolului sur
Care apasă pururi gîndul meu
Şi iar nesomnul nopţii am să-ndur —
Corn hămesit, rotindu-se mereu.
Văd spectrul bătrîneţii, crud, tiran.
Şi totuşi, poate n-o să-mi fie greu
Cînd mă gîndesc că zac de-atîţia ani
Pe-al deznădejdii promontor pustiu
Şi ochii mei i-aş ridica în van
Spre pînzele ivite-n zare. Ştiu

Că se feresc de-acest ursuz unghier.
Nici glasul nu-l ridic: e prea tîrziu.
S-asculte, cine, glasul meu? Nu cer
Nimic acestui neam, nici vremii-n care
Sortit am fost, neînțeles, să pier.
Urmașii vor afla-n a mea cîntare
Isprăvile și-al vremii mele mers,
Și luptele-ntre frați, spăimîntătoare
I-or îngrozi. Dar fiecare vers
Va ști să înprumute strălucire
Chiar unui fapt nefinsemnat și șters.
Așa-i ursita celor cu-a mea fire:
Lovite-ntruna, inimile lor
Se macină: luptînd fără oprire
Răstimpul vieții și-l petrec, și mor
Însingurați. Ci vin să se închine
Urmașii, la mormînt. Cu mare zor
Alearga pelerini din țări străine
Să le citească numele cioplit.
În piatra rece, și-apoi faima vine
Să le-mpletească nimb, de-alți, mulți rîvnit.
O, faima mea nu-i costă scump! Să mori
E-n legea firii. Dar să mori strivit.
Și cugetul din pisc să ți-l cobori
Pe strîmtele cărări ca un milog,
Cu oameni prea mărunți să te măsori
Să pribegești, gonit din loc în loc.
Lipsit de apărare și cămin,
Cînd lupul chiar, își are un bîrlog,
Să n-ai o mîngîiere, cel puțin,
Și-asemeni unui cap încoronat
Să te așezi pe tronul tău de chin,
Să zaci acolo, singur și uitat,
Privind cu jind hulubul ce s-a dus
Plutind spre Apenini, unde,-nspumat,
Vuiește Arno, prăvălit de sus,
Și poposește, poate, în haina
Cetate-mpurpurată de apus
Unde-s feciorii mei și e străina
Soție[20], maica lor, fatalul dar,
Care, drept zestre, mi-a adus ruina.
O, crunt am fost lovit de soartă, dar

Eu n-am căzut, înfrînt! N-a încolțit
În mintea mea gînd josnic sau murdar,
Căci n-am fost sclav. Am fost un surghiunit.

Cîntul al doilea

O, duh din vremea veche, arzător
Cînd nu era întemeiat cuvîntul
Și gîndul, doar, ca fulgerul prin nor,
Acelora ce locuiau pămîntul
Dezvăluia a pruncilor ursită,
De fiii lor născuți, cu de-amănuntul,
Pînă-n străfundul vremii, zămislită
În hăul unde forme, legi și roci
Prindeau contur — făptură nevăzută
Ce-ai viețuit în marii prooroci
Și-n mine poposit-ai, din vechime —
De strig în van, în haosul de voci,
Asemenea Casandrei, dacă nime,
Acum cînd înfruntarea e în toi,
N-ascultă glasul meu, sau, în mulțime,
E auzit dar nențeles — apoi
Să cadă-asupra lor acest păcat!
Răsplata mi-o dă inima! Nu voi
Și n-am vrut alta. Vai! N-ai sîngerat,
Italie, destul? Vrei iar să-nceapă
Să curgă sînge? Mi s-a arătat,
Prin amurgitul turbure din groapă,
Ce-ți hărăzește soarta, și-mi supun,
De-atunci, durerea. Chiar și tras în țeapă,
O țară am și poate-am să-mi adun
La sînul ei țărîna. Tot ce-am spus
Trăi-va-n veci prin graiul ei străbun,
Care-a pălit atunci cînd, în Apus,
S-a frînt romanul sceptru. Alt altoi
Voi da-n vileag, iscînd un grai nespus
De dulce și sublim, ai tăi eroi
Să afle-n el înmlădieri adînci
Și dragostea alint, podoabe noi
Simțirea nentinată. Ah! Atunci
Va căpăta și visul meu un strai,

Căci am visat să fii, prin văi și lunci,
Privighetoarea Europei. Vai!
Va fi o ciripire de lăstun
Pe lîngă graiul tău, oricare grai
Durere, strîmbătate și surghiun,
Eu izgonitul, bardul tău toscan,
Așa voi încerca să le răzbun!
Ah! Doamne! Văd pierzarea ta, prin ani!
Al veacurilor văl atîrnă, rupt,
Și, iată — ca-n adîncuri de ocean,
Neianul apei, pînă nu e supt
De vijelie, smuls, și aruncat
Din închisoarea lui de dedesubt,
În clocotul zănatic și turbat —
Văzui, zăcînd, mileniul viitor...
Furtuna încă nu s-a deșteptat.
E-neremenit văzduhul. Nici un nor.
Al mării pîntec încă n-a zvîrlit,
În hău-nsîngerat și rotitor,
Impulsul vieții-ntr-însul zămislit —
Și scrisă ți-e osînda. Doar atît:
„Să fie beznă!" un cuvînt, șoptit,
Și vei cădea-n abisul mohorît.
O, tu, frumoasă-n dalbul tău veșmînt,
Simți-vei spada lunecînd pe gît!
Italie! Eu — raiul pe pămînt
Te socoteam. Urmașii lui Adam
De ce siliți din nou să-l piardă sînt?
Meleag cu poame covîrșind pe ram
Și grîne aurii, ce-ar fi de-ajuns
Să-i sature pe cei ce trag la ham,
Cu cerul moale, de azur, străpuns
De raze și de pulberea stelară,
Unde, palatul, vara și-a ascuns,
Tu, leagăn al imperiului, țară
Ce dăruit-ai veșnicei cetăți
Podoabe din coroana princiară
În numele sublimei libertăți,
Tu, țară de eroi, ce-i ocrotește
Pe mucenici, cămin, atîtea dăți
Al gloriei cerești și pămîntești
O, țara mea, atît de minunată
Ce orice-nchipuire depășești —

Din Alpii suri, cu zghee de zăpadă,
Şi din adîncul codrilor de pini,
Curbaţi de vijelii, spre tine cată
Înlăcrimaţii ochi, căci cu suspin
După cîmpiile scăldate-n soare.
Ce dragă-mi eşti aici, printre străini!
O, cum aş alerga, din depărtare
La pieptul tău şi cum i-aş mai strivi
Pe cei care te-nlănţuie în fiare,
Căci, liberă, mai dragă tu mi-ai fi!
De ce ţi-e dat mereu să te supui
Tiranului? Germanul năvăli
Şi gotul, hunul, francu-n urma lui,
Iar pe colina ta imperială,
Acolo unde mîndră-ai fost să-i sui
Pe toţi barbarii care-au dat năvală,
Ruina stă să-mbie pe cei noi.
Tronează-n Palatin şi-i zace-n poală
Înfrîntă, Roma, înmuiată-apoi
Din nou în sînge, iar duhoarea grea
Şi sîngele care a curs şuvoi
Cînd vrajba pe romani îi aţîţa
Mînjeşte ceru-albastru pînă ieri,
Şi Tibrul, care-abia mai prididea
Să care morţii. În zadar, la cer
Înalţă ochii preotul, căci n-are
Sfînta Fecioară de ajuns puteri.
Fugit-au de măcel, în lumea mare,
Făgăduiţii Domnului. Din trup
Iberul, galul şi lombardul, fiare
Nesăţioase, fiecare rup.
Se-ndeasă uliul, corbul, după ei,
Şi-şi linge botul hămesitul lup,
Dar se arată mai puţin mişel.
Căci fiarele cu stîrvuri se hrănesc
Şi sîngele îl sorb, din obicei.
Dar fiarele umane, născocesc
Mereu noi cazne, puse pe omor.
Şi să-l întreacă parcă se grăbesc
Pe Ugolini[21], în pornirea lor.
Iar cornul lunii peste-acest prăpăd
Va răsări, pierind, de nouă ori

Văd oastea, fără cap, cum dă ndărăt
Sub flamurile unui prinț mișel[22],
La porți cenușa mortului o văd.
De-ai fi trăit acest regesc rebel
Poate scăpai de sîngeroasa crimă.
Dar tu pierit-ai cînd pierit-a el.
O, Romă! tu, stăpînă sau victimă
A Franței, de la Brennii[23] tatnei și
Pîn' la Barboni[24] — o flamură străină
Sub zidul tău n-o flutura, deși
Funebru fi-va Tibrul. Ah! Atunci
Cînd munții Alpi și Padul l-or păși
Năvălitorii, să-i striviți, voi, stînci!
Să-i înghițiți, puhoaie, pentru veci!
Torentul adormit să-l dea în brînci
Doar pe-un drumeț ce urcă pe poteci?
Și Eridanul[25], leneș ca un lac,
Cîmpia s-o înece, numai? Deci,
Să nu le vină hoardelor de hac?
Cu manta-i de nisip, tremurătoare,
N-acoperi pustia,-n vechiul veac,
Oștirea lui Cambise[26]? Marea, oare,
N-a prăvălit al apelor tumult
Asupra Faraonului? Urmare
Nu dați, acestor pilde de demult,
Voi, munți și ape? Oare, pentru voi,
Ce Roma din dușmane mîini ați smult,
Voi, fiii străluciților eroi
Care-au zdrobit, în glorioase zile,
Oștirea ce, pe Xerxe[27], în război
L-a nimicit — nu vreți un Termopile
Să fie Alpii? Dacă, din strîmtori,
Pătrund dușmanii-n casele umile
E vina voastră, sau e vina lor?
Nu le deschideți, oare, singuri cale?
Nu trageți voi al muntelui zăvor?
Natura nu v-a dat destule zale?
N-a ocolit cu stînci, ca pe-o cetate,
Această țară, pînă jos, în vale?
Dar singură, natura, nu răzbate!
Ci ea îi e războinicului scut
Acolo unde crește, în libertate,
Bărbați viteji. Pe un nepriceput

Nu-l ceroteşte nimeni şi ridică
Zadarnic, firea, meterez temut.
E mai ferită o reptilă mică
Adăpostită-n bietul ei cămin
Decît un suflet torturat de frică
După un brîu de piatră şi rubin.
N-aveţi curaj? Dar ce grăiesc eu! Iată:
În Ausonia[28] sînt azi, din plin,
Viteze braţe, gata să abată
Pe-asupritori. Dar truda e în van
Atunci cînd sfada coltii şi-i arată.
Zîzania-l ajută pe duşman
Să te-ngenunche. O, ţinut frumos!
Ce soartă crudă, ce destin avan,
Te-a-mpins să te cobori atît de jos?
Speranţei noastre fostu-i-ai gropar
Cînd doar e-o smucitură, lanţul gros
Puteai să-l rupi. Acum e în zadar!
Să mă răzbun?, O, nu! Căci îndoială
Şi sfadă e-ntre-ai tăi şi tine, iar,
Şi iată: iar cu cei ce dau năvală
Puterile-şi unesc, să te sfîşie.
O, cum să-ţi vindec blestemata boală?
Ce-ar trebui să-ţi dăruiesc, cu, ţie,
Să-ţi fie veşnic creştetul încins
De-al libertăţii mîndru nimb, să fie
De-a pururi Alpii tăi de neînvins?
Noi, fiii tăi, avem o datorie:
Uniţi să fim, pe-ntregul tău cuprins!

Cîntul al treilea

Nu tot ce cu profetic ochi discern:
Străinul, Prinţul, Sabia şi Ciuma,
Din vălmăşagul Răului etern
În stare-s a descrie cu acuma;
Potirele Mîniei sînt golite,
Spre a se umple iar... Oceanul, Huma
Nu le-ar încape,-n cronici risipite,
Dar ce nu poate scrie-un om vremelnic
E scris în sori şi-n astrele slăvite.
Ca flamurile filfîie-n pomelnic

Dezastrele la porțile cerești,
Și jalea lor răzbate, nendoielnic,
Prin armonii de coruri îngerești.
Italia, tu ascultare-afla-vei
La tronul milelor dumnezeiești!
Da, plînsetul martirei și-al bolnavei
Va trece de serafi — și-o să-l audă
Atotputernicul stăpîn al Slavei
Ca son de harpe-n vînt... Și-ntreaga-mi trudă,
Eu, fiu umil, cu, colb purificat,
Înveșnicit prin suferință crudă
Și Înțeles; cu, des amenințat
De despoți; cu, nefrîntul sub furtună,
Cel în derîdere de mulți luat,
Doar ție ți-o închin pe-a lirei strună,
Iubită țară,-n cîntec trist de jale,
Căci melancolicul meu vers consumă
În veci cu profețirea soartei tale:
De-i azi mai slab — mă iartă... O să cînt,
Și voi purcede-apoi pe-a morții cale.
Să văd ce-ndură sfîntul tău pămînt
Și să trăiesc — și chiar s-aștept răsplată?
Un Duh îmi cere greu să mă frămînt,
Vărsîndu-mi inima în tine, toată,
Ca să se frîngă-apoi... O clipă doar
Fie-a Tristeții pînză ridicată,
Spre-a se zări sclipirile ce-apar
Prin bezna de-azi ca niște meteori,
Sădind pe-al tău pămînt și-al tău calvar
Statuia Frumuseții deseori,
Ce moartea-n veci nu poate s-o sugrume.
Nești spirite alese, visători,
Bravi, cărturari ce cresc al tău renume,[II]
Binevenîți. Ca, pentru ceruri, vara.
Descoperă noi țărmuri, le dau nume,[III]
Dar faima *ei* o dobîndesc, nu țara.
Și n-afli-un Fiu izbăvitor să-ți fie!
Acum poate se naște el, comoara
Pierdutei Libertăți rîvnind ca ție
Să ți-o redea — să porți pe frunte iar
Coroana sfîntă ce, de o veșnicie,
Pe cap și-a pus-o proaspătul barbar.
Și soarele morala ta trezire

Va lumina-o... Norul secular,
Ce-ți stă pe chip, va fi să se resfire,
Precum și otrăviții aburi care,
Din fund de-Avern[29] suiți, stau să-i respire
Toți cei cu mințile în închisoare.
Dar glasuri vor răzbi din întuneric
Și-o să le-asculte lumea asta mare;
Poeți lărgi-vor drumul ce-l desferic,
Și îndemnați vor fi să cînte, poate,
Ca pasărea, de-același cer feeric.
Puțini te vor cînta, o Libertate!
Mai mulți Iubirea vor slăvi socot;
Dar cu aripi de vultur, avîntate,
Spre soare s-or nălța puțini de tot,
Cu ochi de vultur să-l privească-n față,
Cum ai văzduhurilor regi doar pot.
Mulți sta-vor pe pămînt, la suprafață,
Slăvind, lingușitori, niscaiva prinți,
Topiți în temenele și dulceață.
Limbajul unei false elocinți
Schimba-va geniul în tîrfa care,
Vai, vinde Frumusețea pe arginți
Și-și zice c-asta e virtute mare.
Ca oaspe al Tiranului sclav ești[IV]
Și gîndul tău e-o pradă oarecare.
Captiv, legat în lanțuri, chiar regeşti,
Îți pierzi pe jumătate bărbăția;[V]
Prin sufletul castrat îți vlăguieşti
Și Spiritul... păleşte Poezia
Stînd lîngă tron, cercînd numai *să placă*;
Ce trudă grea! E una cu robia!
Ah, versul să-ndulceşti cu grije dacă
Vrei regelui răgazul să-i răsfeți.
Eşti liber doar să lauzi şi, oleacă
De nu-i placi — tremuri... Truda-ntregii vieți
Ți-o-nchini, o, bard în lanțuri, lingușirii.
De nobilele gînduri te dezveți,
Părîndu-ți îngeri vii ai răzvrătirii.
Cu pietricele-n gură cînți, să-l mişti,
Să nu simtă-adevăruri că înșiri-i;
Dar, după șirul lung de sonetişti,
Se va ivi Poetul, seamăn mie,[VI]
Prinț peste toți ai muzelor harpişti.

Iubirea-i va fi chinul pe veci,
Și nemuriri de lacrimi s-or alege
Din zbuciumu-i vărsat în poezie.
Italia va să-l proclame rege
Peste poeții-ndrăgostiți — și laur
Ca bard al libertății va culege.
Iar mai tîrziu, pe-al Padului coclaur,
Doi[30] și mai mari s-or naște, dar, hapsînă,
Goni-va lumea lira lor de aur,
Pîn-mi-or dormi alături, în țărînă.
Cînta-va unul arme, cavaleri,
Și Fantezia lui va să rămînă
Vast curcubeu pe-al Poeziei cer.
Un foc ceresc i-o arde-n suflet, și
Gîndirea lui, cu aripi ce nu pier,
S-o avînta, superbă, spre Tării;
Iar Desfătarea — flutur prins abia —
Va filfîi în stihurile-i vii;
Natura și-Arta el va îmbina
În transparențe și văpăi de vis.
Al doilea, mai duios, cu peana sa
Va proslăvi Ierusalimu-n scris
Și sîngele creștin vărsat pe unde
Mîntuitorul nostru-a fost ucis;
Sub salcia ce-o oglindește-n unde
Iordanul, el Sionul renvia-va
Și un noian de lupte furibunde;
Va preamări celor cucernici slava
Și-o să descrie, de la naltul țel
Cum Iadul să-i abată încerca-va;
Cum crucea roșie pe-al lor drapel,
Se va nălța unde întîia cruce
Cu sînge o sfinți divinul Miel,
Vrînd nouă izbăvire-a ne aduce;
Însă favoruri, faimă, libertate
I-or fi răpite de-al Ferrarei duce.[31]
Curtenii mieroși vor vrea s-arate
Că astfel îl salvează de rușine,
Ținîndu-i nebunia sub lăcate.
O, ce răsplată, inime haine,
Pentru al lui Christos Laureat![32]
Florența doar m-a surghiunit pe mine —
Pe el Ferrara l-a întemnițat!

Greu de-ndurat și fără seamăn chin!
Eu, barem, am lovit înverșunat
În fețiuni, dar acest bard blajin
Ce se uita cu ochiul iubitor
La Cer și la Pământ — și pe-un hain
L-a proslăvit cu haru-i creator,
De ce să fie urgisit barbar?
Ah, poate *va iubi* — însă nu dor
Destul ale iubirii chinuri chiar
De nu stai ca-n mormînt în timpul vieții?
Dar ei așa în față îmi apar,
Că-n sărăcie vor trăi poeții
Și vor muri uitați, neplînși cei care
Lăsa-vor moștenirea Frumuseții
Și-a harului ce n-are-asemănare.
Italia! Două cununi măiastre
Îți vor aduce ei — cununi cum n-are
Nici Grecia... Olimpicele astre
I-au dat doar unul ei, neîntrecut.
Și-acestor doi o soartă de dezastre
Li se va hărăzi dintru-neeput?
Simțirea și scăpărătoarea minte,
Și-al sîngelui electric scump tribut,
Tot sufletul și vraja din cuvinte
Așa își vor primi răsplata? Vai,
Penetul luminos din aripi sfinte
S-o risipi-n furtuni? Da, căci din Rai
Asemeni păsări vin — și trupul lor
E prea fragil, și-mbracă un alt strai,
Și-acasă, iar, în raiul lor se vor
Cînd mîzga pămîntească le pătează
Strălucitorul aripilor zbor,
Și-s înjosiți, sau mor; căci mintea trează
Ucisă-i de venin și disperare
Cînd vulturii de pradă o vînează,
Pîndind s-o sfîșie cu cioc și gheare.
Cînd zboru-și frîng poeții sub urgii,
Ce praznic li-s! Cu cîtă-nverșunare
Îi ciopîrțesc! Dar unii, dintre mii,
Nu-s doborîți de chinuri ori mișei;
Restriști îndură neplecați și vii
Și, dacă socotit sînt printre ei,
Frumos dar trudnic e al cinstei drum.

Nu-i faimă fadă, fără de temei.
A Alpilor zăpadă e, oricum,
De ceruri mai aproape ca vulcanul
Ce din adînc azvîrle foc și fum,
Dar scurt, de-o noapte numai i-i elanul,
Și luminează-o noapte de terori,
Și-și suge-n burtă iarăși tot mormanul
De lavă izbucnită în vîltori,
Și toate înlăuntru-i iarăși cad,
Căci, de-au țîșnit din Iad și sînt orori,
Se-ntorc unde e locul lor — în Iad.

Cîntul al patrulea

În lumea asta-s mulți poeții cei
Ce n-au vrut a se-ncredința hîrtiei.
Au, dintre toți, nu-s cei mai buni chiar ei?
Trăit-au și-au murit, iubit-au și ei,
Dar n-au vrut muritorilor s-arate
Că-n ei stă dumnezeul Poeziei.
Zburat-au către slăvile curate
De patimi nemunciți; nu-s mucenici
Ca alții ce, din lupte-nverșunate
Faimoși ies, dar și plini de cicatrici.
Mulți sînt poeți, dar numele nu-l poartă...:
Ce-nseamnă-a fi Poet decît să-ți zici
Preaplinul inimii în vers, cu artă,
Crezînd și Rău, și Bine pe-o măsură
Și-o viață dincolo de-a noastră soartă?
Un Prometeu al noii lumi, ce fură
Cerescul foc și care, drept răsplată
Tortura vulturului crud îndură
Pe stîncă, lîngă marea zbuciumată?
Ei, fie-așa... Dar, astfel, toți cei care
Scot din puterea minților lor dată,
Din lutul lor, o nobilă visare —
Sub orice formă opera vedeți,
Înseamnă-a Spiritului înălțare —
Și-aceștia toți pot fi numiți poeți.
E poezie într-un bust sever
Și ale sculptorilor mari peceți
Pot fi-ntrecute doar de un Homer;

Şi poate fi-ndumnezeită-o pînză,
Încît să-ntreacă tot ce e sub cer.
Te-nchini unor asemeni idoli, însă
Nu-ncalci porunci, căci Ceru-i chiar în ele,
Transfigurat în Frumuseţea strînsă;
Iar versul umple lumea, pîn-la stele,
Cu Gînduri şi Făpturi pe foi de carte.
De trece prin noian de ceasuri rele,
Poetul laurii cu cinste-şi poarte!
Dar Geniul şi Deznădejdea, vai,
Ades sînt una, urgisiţi de Soarte.
În anii ce-i văd eu, pe-al artei plai
Or să apară genii noi, asemeni
Lui Fidias[33] şi-Apelles[34], în alai.
Vor reînvia în marmură şi cremeni
Ruina Romei vechi, imperiale,
Şi formele elenilor lor semeni.
Romane suflete, pe-această cale,
Prin mîini italiene-or să renvie;
Şi mai măreţe temple ideale
Uimi-vor lumea: Va sui-n Tărie,
Pe lîngă Pantheonul auster,
Un Dom mai falnic... Cu credinţă vie,
Toţi cei care, umili, iertare cer,
Veni-vor la cereştile lui porţi
Ce seamăn n-au avut şi n-au sub cer.
Pe Arhitectul[35] lui ai săi consorţi
L-or socoti maestrul lor în toate.
În marmur, dalta-i va-nvia din morţi
Pe Moise, care a ştiut a-şi scoate[VII]
Poporul din Egipt, şi larg şuvoi
De ape-a despărţit, învolburate.
Penelu-i neasemuit, apoi,
Va zugrăvi şi Iadul cu toţi răii
La tronul Judecăţii de Apoi,[VIII]
Cum eu văzut-am diavolii, călăii,
Cum şi pe păcătoşi — şi cum oricare
Va fi să-i vadă, pradă vîlvătăii.
Şi fără seamăn va zidi altare,
Şi eu i-oi fi izvor de fapt şi gînd,[IX]
Eu, cel trecut prin trei tărîmuri care
Împărăţia Veşniciei sînt.
Prin zăngănit de coifuri, săbii grele,

Un Ev al Frumuseții pe pămînt
S-o-nstăpînì — și Geniul țării mele,
Ca falnic Cedru, în Sălbăticie,
Nălța-va ramuri peste-un iad de rele;
Frumos și-nmiresmat el va să fie,
Și regi, uitînd de lupte, s-or uimi
De-a marmurei sau pînzei poezie.
Ei — care Frumuseții i-s urgii —
Simți-vor că, în arta ce-o distrug,
S-a revărsat putere din Tării;
Dar tot tiranii-or strînge arta-n jug,
Căci jucăria lor și-o vor satrapii,
Spre-ai proslăvi cu har și meșteșug.
În Geniu rob vedea-vor chiar și capii
Bisericii — și minunata trudă
Bun de vînzare socoti-or papii.[x]
Sărac e cel ce pentru toți asudă,
Dar liber... Cel ce-al harului elan
Și-l risipește, regii să-l audă
Sau vadă, e precum un șambelan
Tot aur și găteli, plecat, tot miere,
Mereu servil față de suveran.
Tu, ce inspiri și stăpînești, Putere!
Cei ce te au pe-acest pămînt pe tine
Te cred precum puterea care-n cer e,
Dar n-ai tu atributele-i divine!
Tu calci pe cefi plecate și susții
Că drepturile lor sînt pentru tine?
Și ce se-ntîmplă cu ai Faimei fii,
Care de Ceruri inspirați ne-apar
Și-n amintirea nației sînt vii?
Sortiți să fie unei vieți de-amar,
Sau să se nalțe pe-a rușinii cale,
Strîngînd în lanț de aur naltul har?
Iar cei ce se feresc de osanale
Și stau nenduplecați, cu capul sus,
Să cadă pradă Patimei brutale?
Florența! Cînd osîndei m-ai supus,
Eu te iubeam, dar răzbunarea-n vers,
Injuriile, ura de nespus,
Îmi cresc blestemul, care-i de neșters
Și va trăi mai mult, mai mult ca toate
Trufiile dragi ție-n Univers:

Mîndrie, Avuție, Libertate —
Dar și *aceasta*, cel mai rău cusur:
Tirani meschini domnind peste Cetate!
Căci nu doar Regi cu Demagogi în jur
Pot țara s-o subjuge și oprime;
Mai rău e-al facțiunii șef sperjur,
Mai laș, mai crud și mai dedat la crime,
Făcînd să se urască între ei,
Și pe ei înșiși, toți cei din mulțime
Ce cruzi ajung, și lacomi, și mișei.
Tot ce-i din Moarte zămislit el pune
În slujba lui — și-afirm, pe drept temei,
Că dînsul cu sultanul frate bun e
Și-i mai neom ca orice crunt despot
Mainuțărit de el cu pasiune.
Florența! Chiar de m-ai scîrbit de tot,
Trudit-am cum trudește un închis
Ca din exil să evadez să pot,
Tu singură fiindu-mi țel și vis.
Un exilat e mai nefericit
Ca un captiv — căci temniță lui i-s
Al lumii-ntins — și cerul neclintit.
Munți, mări mă-mpiedică să vin la tine,
Căci fiul tău sînt, chiar de-s surghiunit,
Și eu să vin acasă se cuvine.
Florența! Cetățenii-or să tresalte
Cînd voi sui în slăvile divine
Alături de spiritele nalte,
Și fi-voi, pentru tine, mare fală;
N-o să-mi găsești cenușa printre alte
Cenuși — și-o să-mi gătești o urnă goală.
„Poporul meu, ce ți-am făcut eu ție?“[XI]
Pe mulți i-ai urgisit, dar infernală
E soarta ce mi-ai hărăzit-o mie!
Și-am fost un cetățean pilduitor,
Al tău la ceas de pace sau urgie,
Dar tu mi-ai declarat război! Mi-e dor
Să trec eternul zid ce ne desparte,
Dar nu pot, nu — și singur am să mor,
Privind profetic otrăvita soarte
A celor ce n-aud ce spun niciînd,
Dar Adevărul o să-i doară foarte —
Și-al lor va fi Profetul din mormînt!

Notele lui Byron

I *Căci fără tine, parcă / Nici raiul nu e rai.*

„Ché sol per le belle 'opre
Che sono in ciclo, il sole e l'altre stelle,
Dentro da lor *si crede il Paradiso:*
Così se guardi fiso
Pensar ben dei, che ogni terren piacere.
(Si trova in lei, ma tu nol puoi vedere.)"[1]

Canzonă în care Dante descrie persoana Beatricei, în strofa a treia.

II *Brari cărturari ce cresc al tău renume,*

Alessandro di Parma[2], Spinola[3], Pescara[4], Eugenio di Savoia[5], Montecuccoli[6].

III *Descoperă noi ţărmuri, le dau nume,*

Columb, Americo Vespucci[7], Sebastian Cabot[8].

IV *Ca oaspe al Tiranului— sclav eşti*

Un vers din tragedienii greci, rostit de Pompei[9] în momentul cînd îşi lua rămas bun de la Cornelia, pentru a urca pe corabia unde urma să fie ucis.

V *Îţi pierzi pe jumătate bărbăţia;*

Versul şi imaginea sînt luate din Homer[10] *(Odiseea,* XVII, 322, 323).

VI *Se va ivi poetul, seamăn mie,*

Petrarca.

VII *Pe Moise, care a ştiut a-şi scoate*

Statuia lui Moise, ridicată pe monumentul papei Iuliu al II-lea[11].

SONET

de Giovanni Battista Zappi[12]

Dar cine e acest titan cioplit
În marmură, cu-atîta artă pură,
Încît parc-ar vorbi-mpietrita-i gură,
Rostind precepte? Moise-i, negreşit,
Cu raze ce din tîmple i-au ţişnit,
Cu barba de-nţelept, bogată, sură,
Cum sta pe munte, ori cînd toţi văzură
Noian de ape cum a despărţit,
Ori în furtună, cînd mulţi duşmani răi
Să-necе fu-n a apelor vîltoare.
Viţel de aur[13] îşi făcură-ai săi,
Dar acest chip ce cere închinare
De-l făureau, mergeau pe drepte căi,
Şi nu păcătuiau prin adorare.

VIII *La tronul Judecăţii de Apoi,*

Scena Judecăţii de Apoi, din Capela Sixtină.

IX *Şi cu i-oi fi izvor de fapt şi gînd,*

Am citit undeva (poate mă înşel, căci nu-mi aduc aminte unde anume) că Michelangelo era atît de impresionat de opera lui Dante, încît făcuse desene înfăţişînd toate scenele din *Divina Commedia*, dar că mapa în care le păstra s-ar fi pierdut în timpul unei călătorii pe mare.

X *Bun de vînzare soceti-or papii.*

Să ne amintim cum s-a purtat cu Michelangelo papa Iuliu al II-lea şi cum a fost uitat de Leon al X-lea[14].

XI *„Poporul meu, ce ţi-am făcut eu ţie?"*

„Şi le-a scris de mai multe ori, nu numai unor cetăţeni de vază din Cetate, ci şi poporului; printre altele, le-a trimis o epistolă destul de lungă, care începea cu cuvintele: „Populo mee (sic), quid feci tibi?" *(Le Vite di Dante etc. scritte da Lionardo Aretino*[15], 1672, p. 47. În *Vulgata* textul sună: „O, poporul meu, ce ţi-am făcut eu ţie?" (Mih. VI, 3 — „Populo meus quid feci tibi?").

pag. 5

SATIRE

(Satires)

— Cele șase satire pe care le prezentăm în acest volum apar, de obicei, precedate de *Barzi englezi și critici scoțieni*, probabil cea mai vehementă dintre ele, publicată în luna martie a anului 1809, cînd Byron avea doar douăzeci de ani, și se încheie cu *Epoca de bronz*, apărută în anul 1823, cînd poetul avea treizeci și șase de ani. Deoarece în ediția de față am încercat, cît ne-a stat în putință, să respectăm ordinea cronologică în care Byron și-a scris poemele, am publicat *Barzii englezi* în primul volum. Cele șase satire care urmează, *Ecouri din Horațiu*, *Blestemul Minervei*, *Valsul*, *Femeile savante*, *Viziunea judecății* și *Epoca de bronz* pun și mai bine în lumină spiritul caustic al poetului, sarcasmul și puterea sa de pătrundere și de judecată. Totodată, ele dovedesc cît de preocupat era Byron de evenimentele timpului său, cît de profund cunoștea viața culturală și artistică a epocii, în care voia și reușea să se implice. Satirele, ca de altfel și celelalte poeme, demonstrează serioasa și remarcabila cultură clasică a poetului. Scriitorii săi preferați sînt Homer, Horațiu și Iuvenal, din literatura antică, și Shakespeare și Pope, din cea engleză.

Chiar dacă cititorul modern preferă, poate, poeziile lirice și romantice ale lui Byron, mai bine cunoscute și mult mai accesibile, satirele, cu toate că sînt mai greu de citit, din cauza nenumăratelor aluzii clasice sau a trimiterilor la evenimente, dintre care unele nu ne mai spun prea mult astăzi, sînt deosebit de interesante, ele constituind un comentariu în versuri al epocii în care a trăit poetul și contribuie, în același timp, la familiarizarea cititorului cu vena satirică a lui Byron, pe care o

vor reîntîlni, împletită însă cu cea romantică şi lirică, în poemul care încununează creaţia byroniană, *Don Juan*.

pag. 7

ECOURI DIN HORAŢIU
(Hints from Horace)

— Poemul a fost scris la Mănăstirea Capucinilor din Atena, şi încheiat la 12 martie 1811. Este o imitaţie a *Artei poetice* a lui Horaţiu şi, cum de altfel declara Byron însuşi, o continuare şi o încheiere a satirei sale, *Barzi englezi şi critici scoţieni*. La întoarcerea din Orient, Byron i-a arătat prietenului său, Dallas, manuscrisele poeziilor pe care le scrisese în timpul călătoriei. Printre ele se aflau şi cele două prime *Cînturi* din *Peregrinările lui Childe Harold*, precum şi satira de faţă. Poetul ţinea foarte mult să o publice, fiind convins că satira era genul care i se potrivea şi care ar fi putut să trezească interesul contemporanilor săi. Poetul uita că regretase atacurile îndreptate împotriva scriitorilor şi criticilor vremii, în vehementa sa lucrare din 1809. Poemul a fost publicat doar după moartea lui Byron, în ediţia operelor sale publicată de John Murray, în 1831.

1 Thomas Lawrence (1769—1830), portretist englez. În 1792 a fost numit pictor al curţii (post deţinut înaintea sa de către Joshua Reynolds) şi a fost înnobilat în 1815. Era pictorul la modă şi s-a remarcat mai ales prin portretele sale şi studiile de copii.

2 Thomas Hope (1770?—1831), autorul romanului, *Anastasius* (1819), scriitor, celebru la vremea sa. Ofensîndu-l pe pictorul francez Dubost, acesta s-a răzbunat pictînd tabloul *Frumoasa şi Bestia*, în care Hope şi soţia lui deveneau cele două personaje ale binecunoscutului basm.

3 Moschus este numele pe care Byron i-l dă lui John Hobhouse, marele său prieten şi tovarăş de călătorie. John Cam Hobhouse (1786—1869), politician englez, executorul testamentar al lui Byron. Lui i-a dedicat poetul *Cîntul al IV-lea* din *Childe Harold*. Este considerat drept cel mai credincios şi devotat prieten al lui Byron.

4, 5 Cam, Granta, vezi *Volumul I*, nota nr. 3, p. 454.

6 „Grub Street, stradă celebră din Londra, al cărei nume este asociat cu cel al unor poeţi minori şi al unor producţii literare lipsite de valoare" *(Dicţionarul* lui Samuel Johnson). Din anul 1830, se numeşte Milton Street.

7 „Edinburgh Review", vezi *Barzi englezi şi critici scoţieni*.

8 Vezi *Volumul I*, nota nr. 8, p. 469. În notele sale, Byron regretă remarca aceasta la adresa lui Pitt.

9 Geoffrey Chaucer (1340—1400), primul mare poet englez, autorul celebrelor *Canterbury Tales (Povestiri din Canterbury)*.

10 Spenser, vezi *Volumul I*, nota nr. 8, p. 475.

11 Pope, vezi *Volumul I*, nota nr. 14, p. 436.
12 Dryden, vezi *Volumul I*, nota nr. 16, p. 436.
13 Walter Scott (1771—1832), marele poet şi romancier englez de origine scoţiană, pe care Byron l-a considerat a fi unul dintre cei mai de seamă scriitori ai epocii.
14 John Milton, *Paradisa Lost (Paradisul pierdut)*.
15 Helicon, lanţ muntos în Beoţia, lăcaşul muzelor în mitologia greacă.
16 The Court of Chancery, tribunalul englez.
17 Jonathan Swift (1667—1745), cel mai mare scriitor satiric englez, de origine irlandeză. Vezi şi nota nr. 5 la *Notele lui Byron*, p. 503.
18 Almanzor, personajul principal din piesa eroică *The Conquest of Granada, or Almanzor and Almahida (Cucerirea Granadei sau Almanzor şi Almahida)*, scrisă de John Dryden în 1670.
19 Ben Jonson (1572—1637), dramaturg şi poet liric englez, prieten cu Shakespeare, John Donne şi alţi mari scriitori ai epocii.
20 Francis Beaumont, vezi *Volumul I*, nota nr. 119, p. 444.
21 Thalia, muza comediei şi a poeziei pastorale la vechii greci.
22 Melpomena, muza tragediei.
23 Townly, eroul principal al comediei *The Provok'd Husband, or a Journey to London (Soţul exasperat sau o călătorie la Londra)*, piesă începută de John Vanbrugh (1664—1726) şi terminată de Colley Cibber (1671—1757). A fost jucată în 1728.
24 Hal (Prinţul Henry, viitorul Henric al V-lea) şi Hotspur, personaje rivale din piesa *Henric al IV-lea* de William Shakespeare. Versul lui Byron:

„To ‹hollowing Hotspur› and his sceptered son"

este o parafrază a cuvintelor rostite de Hotspur; *Partea I*, act. I, sc. 3: „And in his ear I'll hilla Mortimer!"
(„Dar am să merg la el când va dormi / Şi Mortimer îi voi striga-n urechi!" — trad. Dan Duţescu)
25 *Sluga mincinoasă* este piesa *The Lying Valet* (1741), scrisă de David Garrick (1717—1779), celebrul actor englez. Vezi şi *Volumul I*, nota nr. 3, p. 461.
26 Peregrinul rătăcitor („the wandering peregrine") este un personaj din piesa *John Bull* (1803) de George Colman cel Tînăr (1762—1836).
27 Wilts sau Wiltshire, regiune din sudul Angliei.
28 Drawcansir, personaj din farsa *The Rehearsal (Repetiţia)*, jucată în 1671 şi scrisă de George Villiers, al doilea Duce de Buckingham (1628—1687). Piesa este o satiră la adresa tragediei eroice la modă în epocă, iar Drawcansir îl parodiază pe Almanzor, personajul lui Dryden. (Vezi şi nota nr. 18 de mai sus.)
29 Constance, personaj din piesa *King John (Regele Ioan)* de Shakespeare, mama lui Arthur.

30 În original: „Awake a louder and a loftier strain", versul cu care se deschide poemul *A Spirit of Discovery by Sea (Spiritul descoperirii pe mare)* de William Lisle Bowles (1762—1850). (Vezi și *Volumul I*, nota nr. 147, p. 446.)

31 Southey, vezi *Volumul I*, nota nr. 21, p. 437.

32 Rev. G.F. Tavell, *fellow* și *tutor* la Trinity College, Cambridge, în perioada în care Byron și-a făcut studiile acolo și care s-a opus cu vehemență abaterilor studenților de la disciplina universitară, extrem de severă pe atunci.

33 Din nou este vorba aici despre ursul introdus de Byron în apartamentul său din Cambridge, în ciuda regulamentului de ordine interioară.

34 Newmarket, localitate în Suffolk, în vestul Angliei, celebră pentru cursele de cai și vînătorile ce se organizau aici încă din secolul al XVII-lea.

35 *Club*, un local de jocuri pe care poetul îl numește „purgatoriu plăcut", unde se pierd bani, dar cel puțin nu ești trișat.

36 Hubert de Burgh și Arthur, personaje din piesa *Regele Ioan* de Shakespeare. Aici este vorba despre scena 1 din actul al IV-lea, în care Hubert intenționează să îi scoată ochii lui Arthur, dar impresionat de curajul cu care acesta își acceptă soarta, renunță.

37 În *The Life of Samuel Johnson (Viața lui Samuel Johnson)*, James Boswell relatează un incident petrecut în timpul reprezentării piesei lui Johnson, *Irene* (1736): eroina trebuia să rostească două versuri având o cordă de arc înfășurată în jurul gîtului, dar spectatorii au strigat „Crimă!" de teamă că viața actriței era în pericol. Rușinată, aceasta a fost nevoită să alerge în culise, și astfel, spune Boswell, ironic, a rămas în viață.

38 Matthew Gregory Lewis (1775—1818), vezi *Volumul I*, nota nr. 56, p. 439.

39. Lord Osmond, personaj din piesa lui Lewis, *Castle Spectre (Spectrul din Castel)* a cărei premieră a avut loc în 1797.

40 În post-scriptum-ul la piesa *Spectrul din Castel*, Lewis mărturisește că deși nu existau negri în Anglia în perioada cînd el și-a plasat acțiunea piesei, totuși a folosit acest anacronism și că dacă putea spera să obțină efectul scontat făcîndu-și eroina albastră, „albastră ar fi făcut-o".

41 John Dennis (1657—1734), autor de tragedii, critic literar și muzical. În 1706 a scris *Essay on the Operas after the Italian Manner which are about to be Established on the English Stage (Eseu asupra operelor în manieră italiană, care urmează să fie reprezentate pe scena engleză)*, în care își exprimă dezgustul pentru acest gen de spectacole, conside-

rîndu-le mult mai periculoase decît cea mai licenţioasă piesă care s-a jucat vreodată.

42 Hesperia, ţara de la vest, numele dat de poeţii greci Italiei şi de cei romani Spaniei.

43 În original: „Squeezed in' Fop's Alley' jostled by the beaux". Fop's Alley este numele dat unui culoar de la Operă, unde obişnuiau să se adune tinerii la modă din timpul lui Byron.

44 Primele reprezentaţii teatrale din Anglia, numite *Mysteries (Mistere)* şi *Moralities (Moralităţi)*, aveau loc cu ocazia diferitelor sărbători religioase, de Crăciun, de Paşti, după Rusalii, şi în ele rolurile erau interpretate de călugări, mai întîi, ei fiind singurii care ştiau să scrie şi să citească, iar mai apoi de către diferiţi membri ai clerului şi de studenţi.

45 Referire la regele David (1012—972 î.e.n.) din *Vechiul Testament*.

46 Cumătra Ioana, Madame Joan, personaj al teatrului de marionete, care întruchipa bîrfa, cleveteala, intriga.

47 Punch, celebrul erou al dramei de marionete *Punch and Judy*, care se juca în Anglia cam de pe la sfîrşitul secolului al XVII-lea.

48 Benvolio este Robert, al doilea Duce de Grosvenor (1767—1845), politician englez, membru al parlamentului, care a iniţiat la 11 iunie 1799 o moţiune în Parlament pentru suprimarea ziarelor de duminică. Moţiunea a fost respinsă. În 1807 a readus problema în discuţie.

49 Benvolio era mare proprietar de cai de curse, dar nu era de acord cu pariurile.

50 Samuel Foote (1720—1777), actor şi dramaturg englez, autor de farse, foarte popular în epocă, mai ales pentru aluziile satirice la adresa contemporanilor săi, pentru care a fost poreclit Aristofanul englez (English Aristophanes). Dintre piesele sale, mai cunoscute sînt *The Minor (Minorul)*, jucată în 1760 şi *The Mayor of Garratt (Primarul din Garratt)*, 1763.

51 Yorick, fostul bufon al regelui Danemarcei; vezi *Hamlet*, act. V, sc. 1.

52 *Chrononhotonthologos*, o comedie burlescă de Henry Carey (mort în 1743). Piesa purta subtitlul *The Most Tragical Tragedy that ever was Tragediz'd by any Company of Tragedians (Cea mai tragică tragedie ce s-a tragedizat vreodată de vreo trupă de tragedieni)* şi s-a jucat în anul 1734.

53 Eufrosina era una dintre graţii.

54 În ziua în care a murit Platon, se spune că la căpătîiul său s-a găsit un exemplar din *Mimii* lui Sofron, mimograf grec din sec. al V-lea î.e.n., contemporan cu Euripide.

55 În anul 1737, directorul teatrului Goodman's Fields, i-a prezentat lui Sir Robert Walpole farsa intitulată *The Golden Rump (Dosul*

aurit), care urma să fie jucată în teatrul său. Ministrul a plătit suma care i s-ar fi cuvenit autorului, dar a reţinut manuscrisul, extrăgînd apoi din el pasajele cele mai pline de insulte şi grosolănii, le-a citit în Parlament şi astfel a obţinut aprobarea de a se adopta o lege care să limiteze numărul teatrelor şi să supună toate piesele inspecţiei Lordului Şambelan. Proprietarii de teatru trebuiau să obţină permisiunea Lordului Şambelan pentru orice piesă ce urma să se joace pe scenele lor. Robert Walpole, Duce de Orford (1676—1745), om de afaceri şi politician englez, şeful partidului Whig, apoi Prim-Ministru al Angliei.

56 Philip Dormer Stanhope, al patrulea Duce de Chesterfield (1694—1773), om de stat, diplomat şi om de cultură englez. Byron îl apreciază pentru atitudinea adoptată cu ocazia discutării de către Parlament a Legii Cenzurei (Licensing Act), căreia i s-a opus cu vehemenţă.

57 Arcaşul (Archer) şi Domnul Posac (Sullen), sînt personaje din piesa lui Farquhar (1678—1707), *The Beaux's Stratagem (Stratagema filfizonului)*, jucată în 1707.

58 Estefania şi soţul ei Michael Perez, sînt personaje din piesa lui John Fletcher (1579—1625), *Rule a Wife and Have a Wife (Ca să ai nevastă, trebuie s-o stăpîneşti)*, jucată în anul 1624.

59 Dr. Francis Willis, medicul care l-a îngrijit pe regele George al III-lea în timpul primului său acces de nebunie, din anul 1788. Fiul său, John Willis a devenit medicul curant al monarhului, începînd cu anul 1811.

60 Căpitanul Macheath, unul din personajele principale ale comediei muzicale *The Beggar's Opera (Opera cerşetorului)* de John Gay, reprezentată în 1728. Byron este aici de părerea lui Samuel Johnson că Gay şi-a scris piesa doar din dorinţa de a-şi amuza spectatorii şi nu cu un scop moral precis şi că, în consecinţă, ea nu poate face prea mult bine, dar nici prea mult rău.

61 Vezi controversa dintre Jerry Collier şi William Congreve (1670—1729) cu privire la dramă. Jeremy Collier (1650—1726), este cunoscut pentru atacul îndreptat împotriva reprezentaţiilor teatrale din vremea sa, publicat sub titlul *Short View of the Immorality and Profaneness of the English Stage (Scurtă privire asupra imoralităţii şi sacrilegiilor comise pe scena engleză)*, scris în 1698, în care îi critică mai ales pe Congreve şi pe Vanbrugh.

62 Drury Lane. Vezi *Volumul I*, nota nr. 1, p. 460 şi *Cuvîntare rostită la deschiderea teatrului Drury Lane*, p. 170. La cîteva luni după ce a scris versurile din poemul de faţă, în luna septembrie 1812, la cererea Lordului Holland, Byron a scris şi poezia *Cuvîntare...*, care urma să fie recitată la redeschiderea Teatrului, reconstruit după incendiul din

24 februarie 1809. Ceva mai tîrziu, Byron a devenit şi membru al Comitetului de conducere a Teatrului Drury Lane.

63 Michael Servetus (Miguel Serveto) (1511–1553), teolog şi medic spaniol. A editat *Geografia* lui Ptolemeu şi a studiat medicina la Paris. A fost un renumit medic, descoperitorul circulaţiei pulmonare a sîngelui. Este autorul scrierilor teologice *Trinitatis Erroribus* (1531) şi *Christianissimi Restitutio*, aceasta din urmă publicată în secret în 1553, lucrare care i-a atras ura Inchiziţiei, deoarece în ea Servet nega Trinitatea şi divinitatea lui Crist. Reuşeşte să se refugieze în Italia, dar este prins, judecat şi ars pe rug din ordinul lui Calvin.

64 Richard Baxter (1615—1691), pastor presbiterian, devenit membru al Parlamentului. Este autorul a numeroase scrieri religioase şi a unei autobiografii celebre. Cartea la care face aluzie Byron în versurile sale se pare, însă, că ar fi aparţinut unui oarecare William Bunyan şi nu lui Baxter.

65 Reverendul Charles Simeon (1758—1836), membru al lui King's College, Cambridge, un calvinist înveterat.

66 Ambrose Phillips (1675?—1749), poet şi membru al lui St. John's College, Cambridge, intrat în istoria literaturii mai ales datorită disputelor şi polemicilor sale cu Pope în legătură cu meritele poeziilor pastorale scrise de cei doi. A publicat în 1709 *Epistle to the Earl of Dorset (Epistolă Contelui de Dorset)* şi *Pastorals (Pastorale)*.

67 *Hudibras* este o satiră în cuplete octosilabice, în trei părţi, avînd fiecare cîte trei cînturi, scrisă de Samuel Butler (1612–1680). În ea sînt ridiculizate ipocrizia şi egoismul presbiterienilor.

68 Tetrametrul iambic pe care Byron i-l atribuie lui Butler este mult mai vechi decît *Hudibras* şi el a fost preluat din poezia latină.

69 Thespis, poet grec din Atica, care a trăit în secolul VI î.e.n. A introdus primul actor pe scenă pentru a da răspuns corifeului, conducătorul corului. În *Arta Poetică*, 276, Horaţiu vorbeşte despre Thespis, povestind că era actor ambulant şi călătorea într-o căruţă pe care putea să o transforme în scenă improvizată.

70 Piatra sau diamantul de Bristol, un fel de rocă transparentă, care se găseşte în calcarul de Clifton, din apropiere de Bristol.

71 Democrit (460—?348 î.e.n.), celebrul filozof grec, despre care Iuvenal spunea că îi plăcea să rîdă de nebuniile omenirii.

72 Wordsworth, vezi *Volumul I*, nota nr. 49, p. 439.

73 Benjamin Blake, coafor celebru din timpul lui Byron.

74 Bayes este numele sub care Dryden este ironizat în farsa *Repetiţia* de Buckingham. Numele vine de la frunzele de laur (bay-laurel) care încununau fruntea poeţilor laureaţi. Vezi şi nota 28.
„Bayes: Ei bine, îţi voi spune ce fac. Dacă e să scriu lucruri obişnuite, cum ar fi, sonet către Armida, de exemplu, şi aşa mai departe, mă

folosesc doar de fiertură de prune, dar cînd am un proiect măreț în minte, fac exerciții fizice și mi se ia sînge, căci dacă vrei să ai mintea ageră și imaginația înaripată, trebuie să te îngrijești și de părțile melancolice. Pe scurt, trebuie să te purghezi!" (act. II, sc. 2). Se spune că Dryden și chiar Byron se foloseau de purgative pentru a fi mai plini de inspirație cînd scriu.

75 John Locke (1632—1704), filozof englez, fondatorul empirismului.

76 Irus, personaj din *Odiseea* de Homer. El este cerșetorul care îi slujea pe pețitorii Penelopei și care s-a luptat cu Ulise la întoarcerea eroului acasă, încercînd să îl îndepărteze, dar a fost învins *(Cartea 18)*.

77 Mina Wicklow din Irlanda ajunsese în timpul lui Byron atît de săracă în aur, încît devenise chiar proverbială pentru lipsa ei de bogăție, în ciuda celor cîteva firicele de aur care sclipeau la suprafață.

78 Iona, profet legendar din *Vechiul Testament* care, fiind înghițit de o balenă, a fost apoi aruncat viu și nevătămat pe uscat.

79 Pater Noster Row.

80 Longman, celebrii editori a căror casă de editură mai funcționează și astăzi. Fondatorul ei este Thomas Longman (1699—1755), care a deschis în anul 1724 o librărie pe Pater Noster Row. Nepotul său, pe care îl chema tot Thomas Longman (1730—1797), a contribuit la publicarea primei enciclopedii engleze, *Cyclopaedia*, alcătuită de Ephraim Chambers (mort în 1740). Primul volum al lucrării apăruse în 1728. (Nu este vorba despre *Chamber's Encyclopaedia* care mai apare și în zilele noastre și este opera fraților Chambers; primele volume din ea s-au publicat între anii 1859 și 1868). Al treilea reprezentant al familiei Longman a fost Thomas Norton Longman (1771—1842), contemporanul lui Byron. A editat operele lui Wordsworth, Southey, Coleridge, Walter Scott, Thomas Moore și ale altora și, totodată, a fost unul din proprietarii lui „Edinburgh Review", pe care apoi a deținut-o în exclusivitate, începînd cu anul 1826.

81 Canalul Sf. Gheorghe separă Irlanda de sud-est de Țara Galilor, făcînd legătura între Oceanul Atlantic și Marea Irlandei.

82 Tweed, rîu din sud-estul Scoției care curge și în Anglia. Se varsă în Marea Nordului la Berwick.

83 Billy Havard autorul piesei *Regulus or Charles the First (Regulus sau Carol Întîi)*, pe care librarii au refuzat să o publice. William Havard (1710?—1778) scriitor englez. A scris *Scanderbeg* (1733), *King Charles the First, Written in Imitation of Shakespeare (Regele Carol Întîi, scris ca o imitație a lui Shakespeare* (1737), *Regulus* (1744), *Ode on the Birth Day of George Prince of Wales (Odă la ziua de naștere a* lui *George, Prinț de Wales)* (1751) și *The Elopement (Fuga)* (1763).

84 Thomas Erskine (1750—1823), celebru avocat englez devenit lord, care avea o mare putere de influenţare a juraţilor pe care îi numea în glumă: „his little twelvers" („micuţii lui doisprezece").

85 Francis Jeffrey (1773—1850), judecător scoţian, unul dintre fondatorii lui „Edinburgh Review". Vezi şi notele din *Volumul I* la poezia *Barzi englezi şi critici scoţieni.*

86 Byron se răfuieşte din nou cu adversarii săi literari de la „Edinburgh Review".

87 În original: „Alas! I cannot strike at wretched kernes" este un citat exact din *Macbeth*, act. V, sc. 7:

„I cannot strike at wretched kernes
Whose arms..."

(„Nu pot lovi în bieţi oşteni plătiţi să-şi poarte ghioaga" — trad. Ion Vinea).

88 O nouă referire la critica publicată în „Edinburgh Review" la volumul *Hours of Idleness.* Jignirea pe care editorii revistei i-au adus-o poetului nu a putut fi uşor uitată, şi chiar dacă Byron s-a împăcat mai tîrziu cu unii dintre ei, amărăciunea şi tristeţea faţă de ostilitatea cu care i-au fost primite primele încercări poetice nu l-au părăsit niciodată.

89 Holyrood, vechi castel al regilor Scoţiei, la Edinburgh.

90 Corydon, păstor care apare în *Idilele* lui Teocrit şi în *Bucolicele* lui Vergiliu. A devenit nume convenţional în poezia pastorală. Aici, Byron face aluzie la *Bucolica a II-a* de Vergiliu, în care Corydon încearcă să îl convingă pe Alexis, un alt păstor, să vină şi să locuiască cu el la ţară.

91 Edina este numele poetic al oraşului Edinburgh.

92 Billingsgate este una dintre porţile Londrei de pe Tamisa şi, totodată, o piaţă de peşte din apropiere. Limbajul celor care locuiau în partea aceasta a capitalei engleze este cunoscut pentru grosolănia şi duritatea lui.

93 John Jackson (1769—1845), cunoscut mai bine sub porecla de „Gentleman" Jackson, a fost campionul de box al Angliei între 1795 şi 1803. A fost şi profesorul de box al lui Byron, pe care l-a vizitat la Cambridge, Newstead şi Brighton. Poetul era dornic să depăşească handicapul fizic cu care se născuse şi astfel a practicat o mare varietate de sporturi, reuşind să excelez în toate. În nota sa la strofa XIX din *Cîntul XI* din *Don Juan*, Byron îl numeşte pe Jackson: „my old friend and corporeal pastor and master" („vechiul meu prieten şi pastorul şi magistrul meu trupesc").

94 Sare atică — spiritul rafinat, delicat şi viu, caracteristic vechilor atenieni. Metaforic, cuvîntul atic înseamnă graţie, delicateţe şi fineţe a spiritului. Expresia vine din limba latină, unde cuvîntul *sal* înseamnă şi sare şi spirit, inteligenţă. *(Sal atticum).*

95 *Thalaba* şi *Madoc* sînt titlurile a două poeme scrise de Southey. *La Pucelle* este numele pe care Voltaire i l-a dat Ioanei d'Arc. Aici este vorba însă despre poemul *Ioana d'Arc* de Southey.

96 Quito, capitala Ecuadorului.

97 John Lemprière (m. 1824), clasicist, autorul lucrării *Bibliotheca Classica* (1788), un dicţionar clasic, devenit operă de referinţă şi care a fost revizuit şi adăugit de-a lungul timpului.

98 Amfion (Amphion), în mitologia greacă, fiul lui Zeus şi al lui Antiope, un harpist atît de talentat, încît atunci cînd el şi fratele său Zethus lucrau la construirea zidurilor Tebei, sunetele harpei sale au făcut pietrele să se aşeze singure şi să formeze un zid.

99 Christopher Wrenn (1631—1723), om de ştiinţă, astronom şi matematician englez, arhitect celebru căruia, printre altele, i se datorează demolarea şi reconstruirea catedralei St. Paul's din Londra.

100 Tirteu (Tyrtaios), poet spartan din a doua jumătate a secolului al VII-lea î.e.n. A scris cîntece de război şi poezii cu caracter patriotic, încurajîndu-şi compatrioţii să lupte împotriva messenienilor care, pînă la bătălia de la Leuktră din anul 371 î.e.n., aveau să rămînă sub stăpînire spartană.

101 Ithom, munte fortificat situat în Messenia, sediul rezistenţei messenienilor, pînă ce a căzut sub stăpînirea lacedemonienilor în anul 723 î.e.n.

102 În manuscrisul aflat la John Murray, în loc de Pollio apare Rogers. Este vorba despre Samuel Rogers, prietenul de mai tîrziu al lui Byron, căruia acesta îi va dedica *Ghiaurul*.

103 Crispin, vezi *Volumul I*, nota nr. 161, p. 447.

104 Capel Lofft, vezi *Volumul I*, nota nr. 163, p. 447.

105 Midas, semi-legendarul rege al Frigiei, care transforma tot ceea ce atingea în aur şi care, ofensîndu-l pe Apolo, s-a ales cu urechile transformate în urechi de măgar.

106 Aluzie la versurile din *Barzi englezi şi critici scoţieni*:

„Ye, Druids! rich in native lead
Who daily scribble for your daily bread!"
(„Druizi dintr-un tărîm bogat
În plumb, siliţi să scrieţi ne-ncetat.")

107 Lethe, în mitologia greacă, rîul uitării din Hades.

108 Versul „Ye, who aspire *to build the lofty rhyme*" este un citat din poemul lui Milton, *Lycidas* (1637):

„...He knew
Himself to sing, and build the lofty rhyme".
(„Ştia să cînte şi să compună o rimă înaltă.")

109 Fitzscribble, nume batjocoritor prin care Byron îi ironizează pe versificatorii lipsiţi de har din vremea sa.

110 Eustace Budgell (1686—1737), scriitor englez, vărul și prietenul lui Addison. Din cauza unor dificultăți materiale s-a sinucis aruncîndu-se în Tamisa. Pe masa sa de lucru s-a găsit următoarea însemnare: „What Cato did and Addison approved, cannot be wrong" („Ceea ce a făcut Cato și cu ceea ce a fost de acord Addison, nu poate fi greșit"). Pope i-a rezervat lui Budgell un loc în *Dunciada*.

111 Cato este eroul tragediei cu același nume a lui Addison, republicanul roman așezat de Cezar în Utica și care preferă să se sinucidă decît să se predea.

pag. 34 Note la Notele lui Byron

1 Richard Heber (1773—1833), celebru colecționar de cărți. Avea o bibliotecă ce număra peste 150 000 de volume. Era poreclit, mai în glumă, mai în serios, „bibliomaniac".

2 Henry William Weber (1783—1818), excelent lingvist și geograf englez, al cărui tată fusese german. A editat piese și poezii de dragoste și, aflîndu-se în dificultate materială, a fost angajat de Walter Scott ca secretar particular și colaborator (1804). A contribuit la editarea operelor lui Scott.

3 *Mac Flecknoe, or a Satyr upon the True-Blew-Protestant Poet, T.S. (Mac Flecknoe sau o satiră la adresa poetului protestant cu adevărat sînge albastru, T.S.)* este titlul unei satire publicate de John Dryden în 1682 îndreptată împotriva dramaturgului și poetului englez Thomas Shadwell (1642—1697), cu care Dryden se certase din cauza lui Ben Jonson, pe care Shadwell nu îl agrea ca poet.

4 *Dunciada* este marele poem satiric al lui Alexandre Pope, publicat anonim în anul 1728.

5 Jonathan Swift (1667—1745), în afara celebrelor scrieri satirice în proză, încununate de *Gulliver's Travels (Călătoriile lui Gulliver)*, apărute în 1726, a scris o serie de poeme satirice care, în ciuda afirmației vărului său, poetul John Dryden: „Cousin Swift you will never be a poet" („Vere Swift, n-ai să devii niciodată poet"), s-au bucurat atît de aprecierea cititorilor, cît și a criticii.

6 *Difficile est proprie communia dicere* (în limba latină: „Greu e s-arăți în mod propriu o temă ce este comună"), este un vers din *Arta poetică* a lui Horațiu, 128, care a fost folosit de Byron și ca motto pentru primele cinci cînturi din *Don Juan*.

7 Anne Lefèvre Dacier (1651—1720), soția lui André Dacier, secretarul pe viață al Academiei Franceze, celebră elenistă și latinistă, traducătoarea *Iliadei* și *Odiseei*.

8 Marie de Rabutin-Chantal, marchiză de Sévigné (1626—1696), una dintre cele mai distinse femei ale epocii. Rămasă văduvă de timpuriu, şi-a consacrat întreaga viaţă creşterii şi educării celor doi copii şi a devenit celebră pentru scrisorile trimise între anii 1626 şi 1696 fiicei ei care, după căsătoria cu contele Grignan, părăsise Parisul. Scrisorile sînt un adevărat document al epocii şi o cronică a sfîrşitului secolului al XVII-lea.

9 Nicolas Boileau-Despréaux (1636—1711), celebru poet şi critic francez, autorul unei nu mai puţin celebre *Arte Poetice*, *L'Art poétique*, care a contribuit la formarea gustului literar francez.

10 Charles Batteux (1713—1780), literat şi profesor francez, autorul unor tratate de retorică şi de poetică, dintre care cel mai cunoscut este cel intitulat *Cours de belles-lettres (Curs de literatură)*.

11 César Chesneau Dumarsais (1676—1756), gramatician francez, autorul unui celebru *Traité des tropes (Tratat despre tropi)*.

12 Tycho-Brahé (1546—1601), astronom danez, creatorul unui sistem astronomic diferit de cel al lui Ptolemeu şi Copernic. A fost maestrul lui Keppler, care şi-a formulat celebrele legi bazîndu-se pe observaţiile profesorului său.

13 „Un pic de-nvăţătură e-un pericol" („A little learning is a dangerous thing"), este versul 215 din poemul lui Alexander Pope, *Essay on Criticism (Eseu despre critică)*, apărut în anul 1711.

14 Richard Cumberland (1732—1811), autorul unor comedii sentimentale, a unor tragedii şi a două romane. A tradus din Aristofan. Byron va regreta, la întoarcerea în Anglia, afirmaţiile făcute în legătură cu Cumberland în nota sa, dar ele au fost scrise la Atena, înainte ca poetul să ia cunoştinţă de moartea lui Cumberland, care survenise în luna mai, 1811.

15 Revista „decedată între timp" este „London Review".

16 George Townsend (1788—1857), preot englez şi scriitor minor, al cărui nume nu este menţionat în istoriile literaturii engleze, previzerile lui Byron adeverindu-se astfel. A publicat în 1810 *Poems (Poezii)*, iar în 1815, cinci cărţi din *Armageddon*, poemul la care se referă Byron. Armageddon (Har-Maghedon) este locul unde se vor aduna împăraţii lumii întregi la războiul zilei celei mari a lui Dumnezeu *(Apocalipsa* XVI, 14—16).

17 Southey şi Cottle sînt ironizaţi de Byron în satira *Barzi englezi şi critici scoţieni*, dar nu sînt iertaţi nici în poemul de faţă. Byron nu se mulţumeşte nici măcar cu versurile usturătoare la adresa celor doi colegi de breaslă şi, pentru a nu îi lăsa cititorului nici o urmă de îndoială asupra adevăratelor sale sentimente cu privire la cei doi, îi înfierează şi în notele explicative pe care a considerat necesar să le adauge

poemului. Mai tîrziu, Byron va recunoaşte meritele lui Southey ca poet şi traducător.

18 Abraham Cowley (1618—1667), poet, dramaturg şi prozator englez.

19 Hannah Cowley (1743—1809), autoarea unor comedii şi versuri sentimentale. Cea mai cunoscută dintre piesele sale este *The Belle's Stratagem (Stratagema cochetei)*, jucată în 1780.

20 John Ogilvie (1733—1813), poet englez minor, al cărui nume este doar rareori pomenit de istoria literară. A scris *Rona* (1777), un poem în şapte cărţi, *Fane of the Druids (Fane Druidul)*, din care în 1784 a apărut prima parte, iar în 1789 cea de a doua şi poemul *Britannia*, publicat la Aberdeen în 1801.

21 Williams Wilkie (1721—1772), poet englez, autorul unor fabule morale în versuri, *Moral Fables in Verse* (1768).

22 Henry James Pye (1775—1813) a fost numit în anul 1790 poet laureat, titlu care a stîrnit amuzamentul confraţilor şi le-a dat prilejul să îl ia în rîs, mai ales că înaintea sa, Thomas Warton fusese poet laureat, iar pentru prima dată, titlul îi fusese acordat poetului John Dryden. Astăzi, Pye este amintit pentru un studiu despre comentatorii operei lui Shakespeare, *Comment on the Commentators of Shakespeare*, apărut în 1807 şi pentru traducerea în limba engleză a *Poeticii* lui Aristotel.

23 Richard Blackmore (1653—1729), medicul lui William al III-lea şi al Reginei Anne, autorul unor poeme minore şi al unui poem filozofic, acesta din urmă, apreciat de Samuel Johnson şi de Addison, dar dat aproape cu desăvîrşire uitării astăzi.

24 Antimachus din Colofon, poet epic grec, care a trăit în perioada războaielor medice. Din scrierile sale s-au păstrat doar cîteva fragmente. Este editorul lui Homer.

25 Din nou, Byron aminteşte jignirea pe care i-au adus-o redactorii de la „Edinburgh Review".

26 William Harvey (1578—1658), medic englez care a descoperit circulaţia sîngelui.

27 Termenul de hexametri este folosit aici de Byron pentru a desemna poezia clasică greacă şi latină. Poetul reaminteşte obiceiul încetăţenit în şcolile publice englezeşti de a-i obliga pe elevi să înveţe pe dinafară întregi pasaje din poeţii clasici. Byron însuşi a avut dificultăţi din această cauză şi chiar conflicte cu profesorii, refuzînd să memoreze versurile greceşti şi latine. Era chiar de părere că metoda era menită să îi facă pe elevi să urască poezia pentru tot restul vieţii. Totuşi, el nu a urît nici poezia şi nici pe autorii clasici, pe care îi citează cu multă plăcere ori de cîte ori i se iveşte prilejul.

28 Benvolio, vezi notele nr. 48 şi 49 la *Ecouri din Horaţiu*, p. 497.

29 Charles Simeon (1758—1836) — vezi şi nota 65 la *Ecouri din Horaţiu*, p. 499—era deosebit de irascibil. Fiind acuzat că este prea uşor iritabil şi prea nervos, a replicat căindu-se şi a semnat scrisoarea de scuze cu

„Charles proud and irritable" („Charles cel mîndru și iritabil"). Vezi E.H. Coleridge, *The Poetical Works of Lord Byron*, London, John Murray, Albemarle Street, 1976, p. 440.

30 Licinus, personaj devenit celebru, fiind imortalizat de Horațiu în versurile 299—301 din *Arta poetică:*

„Nume faimos de poet ar putea să-și creeze oricine,
Ne-neredințînd lui Licinus frizerul o țeastă pe care
N-ar lecui-o nici trei Anticire".

(Trad. Hodoș, Măinescu)

Licinus era, se pare, bărbierul lui Iuliu Cezar, pe care acesta, pentru că îl ura pe Pompei („quod odisset Pompeium") l-ar fi făcut senator. Coleridge citează un scholiast, fără însă a preciza despre care anume este vorba.

31 Alexander Pope, marele poet neoclasic englez a tradus *Iliada* și *Odiseea* și avea un deosebit respect pentru marele Homer. Versurile la care face aluzie Byron sînt:

„And Homer (damn him) calls..."
(„Și Homer (naiba să-l ia) zice"...)

32 Din nou sînt înfierați criticii și jurnaliștii de la „Edinburgh Review".

33 *Hours of Idleness.*

34 Hal, personajul din piesa *Henric al IV-lea* de Shakespeare, despre care s-a mai vorbit în nota nr. 24 la *Ecouri din Horațiu*, p. 495, este amintit aici de Byron ca tovarășul de petrecere al lui Falstaff.

35 *The Rivals (Rivalii)*, prima piesă scrisă de Sheridan în 1775.

36 David și Sir Lucius O'Trigger sînt personaje din comedia *Rivalii*, dar cuvintele pe care Byron i le atribuie lui David sînt în realitate rostite de un alt personaj, Acres. Și aici, ca și în alte ocazii, Byron citează din memorie, neavînd, probabil, la dispoziție lucrările la care se referă. Nota aceasta a fost scrisă la Atena.

37 Agag este regele amaleciților, învins de Saul și tăiat în bucăți de către Samuel *(Cartea întîi a regilor*, XV-33*)*.

38 Aluzie la binecunoscutul verset din *Biblie* „.... cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt" *(Matei*, V-39*)*.

39 Îngerul păzitor este doctorul Heaviside, medicul care a luat parte la duelul dintre Lordul Falkland și A. Powell. (Vezi nota nr. 144, p. 466, *Volumul I, Barzi englezi....)*

40 *The Curse of Kehama (Blestemul lui Kehama)* este un poem al lui Southey, publicat în anul 1810.

41 *Madoc*, alt poem de Southey, apărut în 1805.

42 *Horresco referens* (lat.: „mă înfior cînd povestesc") este expresia folosită de Enea, în timp ce îi povestea Didonei felul în care a murit Laocoon. Vezi Vergiliu, *Eneida*, II, 204.

43 Cornhill era o piață de grîne din Londra. Aici Byron îl ironizează din nou pe Southey, al cărui poem, spune el, a rămas dosit într-un hambar de grîne.

44 Grub Street, vezi nota nr. 6 la *Ecouri din Horațiu*, p. 494.

45 *Arthur or the Northern Enchantment (Arthur sau vraja nordului)*, poemul lui Richard Hole, apărut în 1789.

46 *Alfred*, poem scris de Joseph Cottle și publicat în 1801.

47 *The Davideis*, poem neterminat, scris de Abraham Cowley în 1636.

48 *Richard the First (Richard I)*, poem aparținînd lui James Bland Burgess și datînd din anul 1800.

49 *Exodiad (Exodiada)* de Burgess și Cumberland, publicat în 1807.

50 *Exodus (Exodul)*, scris de Charles Hoyle în 1807.

51 *Epigoniad (Epigoniada)*, poem scris de Williams Wilkie în 1757, în care este vorba despre Epigoni, descendenții celor șapte campioni legendari greci, care au luptat împotriva Tebei. Pentru acest poem, Wilkie a primit porecla de „the Scottish Homer" (Homer-ul scoțian).

52 *Calvary (Calvarul)* de Richard Cumberland, publicat în 1792.

53 *Fall of Cambria (Căderea Cambriei)*, poem scris de Joseph Cottle și publicat în 1809.

54 *The Siege of Acre (Asediul cetății Acra)*, poem scris de Hannah Cowley în anul 1799.

55 *The Vision of Sir Roderick (Viziunea lui Sir Roderick)* de Walter Scott, publicat în 1811.

56 *The Tragedy of Tragedies, or the Life and Death of Tom Thumb the Great (Tragedia tragediilor sau Viața și moartea lui Tom Degețel cel Mare)*, titlul satirei scrisă de Henry Fielding la adresa dramaturgilor vremii. A fost publicată în 1730.

57 Francis Bart. Burdett (1770—1844), cel mai popular politician englez al vremii. S-a opus cu vehemență războiului cu Franța și a militat pentru emanciparea catolicilor.

58 James Ballantyne (1772—1833) și fratele său, John Ballantyne (1774—1821), editori și publiciști care au condus o casă de editură fondată de Walter Scott.

59 „The Annual Register", revistă anuală menită să înregistreze și să prezinte evenimentele petrecute în anul precedent. A fost fondată în anul 1785 de către Dodsley. Continuă să apară și astăzi.

60 Marcus Aemilius Lepidus, unul dintre membrii celui de al doilea triumvirat, alături de Marc Antoniu și de Octavian. A murit în anul 13 î.e.n., fără a se fi ridicat la înălțimea celorlalți doi triumviri.

61 Euclid, matematician grec, autorul *Elementelor* care constituie baza geometriei plane. A predat geometria la Alexandria, în timpul domniei lui Ptolemeu I (306—283 î.e.n.).

62 Puntea măgarilor sau Pons Asinorum, cum este numită de Byron în nota sa, a dat multă bătaie de cap, după cum declară E.H. Coleridge, Universității din Edinburgh. Părerile au fost și au rămas împărțite. Ballantyne spunea că ea reprezintă „The Bridge of Berwick" (Podul din Berwick, de peste rîul Tweed; Berwick este un oraș de frontieră, revendicat atît de Scoția, cît și de Anglia). Southey afirma că puntea măgarilor era doar pe jumătate engleză („half English"). După părerea lui Scott, este vorba despre „Brig o' Stirling" (Podul din Stirling), peste care cl de abia făcuse să treacă vreo doi regi cu numele de James și cam o duzină de Douglas-i. (Stirling este un oraș din Scoția unde au fost încoronați Maria Stuart și Iacob al VI-lea. A fost mult timp rivalul Edinburgh-ului). Mai simplu, Jeffrey este de părere că puntea nu e decît tejgheaua din prăvălia lui Archy Constable. (Vezi *The Poetical Works of Lord Byron*, London, John Murray, Albemarle Street, 1976, pag. 125).

63 James Bland Burges (1752—1824), om politic și literat englez. A fost subsecretar la Ministerul de Externe britanic între anii 1789 și 1795, după care s-a retras din viața politică și s-a dedicat în întregime literaturii. Poemele sale sînt amintite în notele de mai sus.

64 Citatul acesta este un pasaj din *Georgica a IV-a Albinele* de Vergiliu, versurile 522—526, despre moartea lui Orfeu care, nici după ce capul i-a fost despărțit de trup, nu a încetat să o strige pe Euridice,

„Dar și atunce cînd Hebrul Eagrian, ducînd capul
Smuls de pe gîtul de marmoră, colo-n genune și forfot
Îl răsturna, însuși glasul și limba cea rea, de suflet
Sterpe, pe ea o chemau, pe biata de Euridice;
«Euridice!» atît răspundeau ale fluviului coaste".

(Trad. D. Murărașu).

65 Robert Bloomfield, vezi *Volumul I*, nota nr. 165, pag. 447.

66 S.J. Pratt a publicat poemele *Remains (Rămășițe)* ale lui Joseph Blackett, însoțite de o scurtă notă biografică a autorului *(Life)*. Ele au apărut în anul 1811 și au fost dedicate, printre alții, Ducesei de Leeds, Lady-ei Milbanke și familiei sale, patroanele binevoitoare ale autorului. Byron se referă cu o ușoară ironie la această dedicație. Lady Milbanke este viitoarea sa soție, dar cînd a fost scris poemul *Ecouri din Horațiu*, poetul o cunoștea prea puțin.

67 Joseph Blackett, vezi *Volumul I*, nota nr. 162, p. 447.

68 Sapho, celebră poetă greacă din insula Lesbos, care a trăit, probabil, pe la mijlocul sec. VII î.e.n. A murit în Sicilia. Din opera sa s-au păstrat doar cîteva fragmente.

69 Premiul Seaton, „The Seatonian Prize", instituit de Thomas Seaton (1684—1741), membru al Colegiului Clare din Cambridge. Premiul se acorda pentru poezie sacră.

70 „Ultimus romanorum" (lat.: „ultimul dintre romani") sînt cuvintele atribuite lui Brutus prin care acesta îl desemna pe Cassius Longinus, unul dintre cei care au conspirat şi atentat la viaţa lui Cezar. Cassius a fost ucis, la cererea sa, de către unul din sclavii eliberaţi de el. În *Anale*, IV, 34, Tacit spune că din cauză că a folosit aceste cuvinte la adresa lui Cassius în *Istoria* sa, senatorul şi istoricul roman Aulus Cremutius Cordus a fost pedepsit de Tiberiu şi lăsat să moară de foame. Opera istorică a lui Cordus s-a pierdut.

71 Thomas Vaughan (1761—1820), scriitor englez minor, stigmatizat de Gifford în *Baviada* (versul 350), unde îl numeşte Edwin şi vorbeşte despre smiorcăielile lui („Edwin's mewlings"), iar în nota din subsol explică despre cine este vorba, despre „profound Mr. T. Vaughan". Vaughan a scris printre altele: *The Retort, A Reply to Churchill's Rosciad (Replica, un Răspuns la Rosciada lui Churchill)*, apărut în 1761; o piesă dramatică, *Love's Vagaries, or the Whim of the Moment (Nestatornicia dragostei sau Capriciu de moment)*, apărută în 1776 şi republicată sub titlul de *Love's Metamorphoses (Metamorfozele dragostei)*, în 1791; *Playful Translations from Greek and Roman Classics, adapted to Men, Manners and Things with some prologues, epilogues etc. (Traduceri amuzante din clasicii greci şi romani, adaptate la oameni, obiceiuri şi lucruri, cu prologuri, epiloguri etc.)*, apărute în 1804.

72 *The Baviad (Baviada)*, poem satiric scris de William Gifford (1756—1826), în anul 1784 şi îndreptat, împreună cu *The Maeviad (Maeviada)*, apărută în 1795, împotriva grupului Della Crusca. *Baviada* şi *Maeviada* se numesc astfel după poeţastrii romani Bavius şi Maevius, care au încercat să ponegrească memoria lui Horaţiu şi Vergiliu, ale căror opere le-au considerat lipsite de valoare.

73 *A Familiar Epistle* de T. Vaughan a fost publicată în „Morning Chronicle" la 7 octombrie 1811.

74 „Minxerit in patrios cineres" este versul 471 din *Arta poetică* a lui Horaţiu, tălmăcit în româneşte de Ionel Marinescu, după cum urmează:

„...Urinat-a, procletul,
Pe părinteasca cenuşă? ca şi un smintit pîngărit-a
Locul trăsnit?"

pag. 43

BLESTEMUL MINERVEI
(The Curse of Minerva)

— Poemul a fost scris la Mănăstirea Capucinilor din Atena şi datat de Byron însuşi, 17 martie 1811. Ca şi *Ecouri din Horaţiu*, a fost publicat în Anglia postum, în ediţia Murray din 1831, împreună cu a cincea ediţie a *Barzilor englezi şi a criticilor scoţieni*. Prima dată, satira aceasta a văzut

lumina tiparului dincolo de ocean, la Philadelphia, în 1815. Byron îi admira pe americani pentru curajul ce-l dovediseră în luptele pentru dobîndirea independenței. Plănuia chiar să facă o călătorie în America. Thomas Moore este de părere că, din respect pentru Lordul Elgin, Byron a renunțat la publicarea acestui poem.

1 Moreea, peninsulă din sudul Greciei. În Evul Mediu acest nume i se dădea Peloponezului.

2 Hydra, insulă grecească din Arhipelagul Cicladelor, în fața peninsulei Argolida.

3 Egina, insulă grecească în golful cu același nume, între Peloponez și Atica. În antichitate era rivala politică și comercială a Atenei. În 1811 aici s-a descoperit un mare număr de statui antice, dintre cele mai vechi din Grecia și care sînt cunoscute sub numele de *marmorele de Egina*. Au fost duse în Germania și se află astăzi la München.

4 Apolo, zeul soarelui în mitologia greacă, s-a născut pe cea mai mică dintre insulele din Arhipelagul Cicladelor, Delos.

5 Salamina, insulă grecească pe coasta de vest a Aticei, devenită celebră prin victoria reputată aici în anul 480 î.e.n. de flota tuturor grecilor, condusă de Temistocle, asupra flotei persane.

6 Delfi, localitate în Phocida, în centrul Greciei, la poalele muntelu Parnas, unde se află Oracolul delfic și Templul lui Apolo, construit în secolul VI î.e.n.

7 Socrate (468—399 î.e.n.), celebru filozof grec, născut în Atica și mort la Atena. Aluziile sale satirice și sarcastice la adresa democrației neplăcînd concetățenilor săi, a fost acuzat de impietate și obligat să se sinucidă bînd cucută. Discipolii săi l-au rugat să soarbă din cupa cu otravă doar după asfințitul soarelui, dar el a băut-o cînd încă mai era ziuă.

8 Himet(us), munte în Atica, la sud de Atena, renumit pentru mierea și pentru carierele sale de marmoră.

9 Cefis este numele mai multor rîuri din vechea Grecie. Cel mai cunoscut este cel la care se referă Byron și care curge în apropiere de Atena, vărsîndu-se în golful Munychie. Conform legendei mitologice, din ordinul lui Procrust, Tezeu l-a ucis pe războinicul Damast, lîngă rîul Cefis.

10 „Palmierul se află în afara zidurilor Atenei, nu departe de Templul lui Tezeu; între templu și copac se află astăzi. zidul Atenei. Pîrîiașul Cefisus este cu adevărat foarte sărac în apă, iar Plisus nu mai are apă deloc", scrie Byron în memoriile sale.

11 Egeea este vechiul nume al Arhipelagului grecesc.

12 Partenonul a fost închinat de atenieni Minervei, protectoarea orașului.

13 Luna, Artemis în mitologia greacă.

14 Numele grecesc al Minervei, zeița înțelepciunii.

15 Hecate, alt nume al zeiței Artemis.

16 Războiul troian. Numele vechi al Troadei, regiune din Asia Mică a cărei capitală era Troia, a fost Dardania, fondată de Dardanus care, conform mitologiei, este strămoșul grecilor și al romanilor. La război a luat parte și zeița Palas Atena.

17 Fidias, celebrul sculptor grec din secolul al V-lea î.e.n., a sculptat nu mai puțin celebra statuie de marmoră a Atenei din Partenon.

18 Pe scutul Minervei era reprezentat capul uneia dintre cele trei gorgone.

19 Bufnița, simbolul înțelepciunii, era pasărea preferată a Minervei.

20 Cecrops este un personaj legendar, originar din Egipt, considerat fondatorul Atticei. Se spune că el i-ar fi învățat pe greci să practice agricultura și că tot el ar fi introdus cultul lui Zeus și al Atenei. Este considerat fondatorul orașului Atena și al Areopagului (tribunalul suprem din Atena).

21 Podoaba lui Pericle (499—429 î.e.n.) este Acropole. Pericle, celebrul orator și om de stat atenian, supranumit și Olimpianul, a fost patronul artelor și literaturii. A înfrumusețat Atena cu Propileele, Partenonul etc. Numele său a fost dat secolului de aur al culturii grecești, secolul al V-lea. Byron notează, referitor la pasajul acesta din poezie: „Aici vorbesc despre oraș în general și nu despre Acropole în particular. Templul lui Iupiter Olimpianul, considerat de unii a fi Panteonul, a fost terminat de Adrian. Astăzi doar 16 coloane au mai rămas în picioare din cel mai frumos monument de marmură".

22 Adrian (76—138), împărat roman. În timpul domniei lui (117—138), Roma s-a bucurat de o perioadă de prosperitate deosebită. A încurajat meseriile, literatura și artele.

23 Thomas Bruce, Lord Elgin (1766—1841), soldat și diplomat britanic de numele căruia este legată aducerea în Anglia, în anul 1806, a așa-numitelor *Elgin Marbles* (Marmorele Elgin), sculpturi antice grecești, care cuprind frizele Partenonului și o parte a Erehteumului. Ele se află acum la Muzeul Britanic din Londra și sînt cerute cu insistență de guvernul grec pentru a fi restituite țării lor de origine. Vezi *Cîntul al doilea* din *Peregrinările lui Childe Harold.*

24 Alaric I, rege vizigot (370—410), care, după moartea lui Teodosius I, a devastat peninsula Balcanică de sud, distrugînd și Templul lui Iupiter. În anul 408 a invadat Italia, iar doi ani mai tîrziu, a prădat Roma.

25 În însemnările sale, Byron notează: „Numele Lordului și al celei care nu-l mai poartă (la acea dată Lordul Elgin divorțase de prima sa soție) sînt săpate cu ostentație pe Partenon, iar deasupra, nu prea departe, sînt rămășițele distruse ale basoreliefurilor stricate în încercarca zadarnică de a le scoate din zid".

26 Joc este Iupiter sau Zeus, zeul suprem în mitologia greacă și romană, fiul lui Saturn și al lui Ops, fratele și soțul Iunonei, tatăl Minervei.

27 Beoția este o regiune din Grecia antică cu capitala la Teba. Locuitorii ei erau considerați a fi neciopliți și înceți la minte.

28 Pindar (518?—?438 î.e.n.) este considerat a fi cel mai mare poet liric grec, născut la Cinoscefalce în Tessalia.

29 Benjamin West (1738—1820), pictor american stabilit în Europa în 1760, mai întîi în Italia, unde își continuă studiile, și apoi la Londra, unde este unul dintre fondatorii Academiei Regale.

30 În însemnările sale, Byron remarca impresia pe care Marmorele Partenonului au produs-o asupra lui Benjamin West care, la vederea lor, s-a declarat un simplu amator în artă.

31 Nota lui Byron: „Bietul Cribb a fost foarte contrariat cînd Marmorele au fost expuse pentru prima dată la Elgin House: el s-a întrebat dacă acolo nu era cumva o prăvălie de pietre! Avea dreptate — *este* o prăvălie!"

32 Lais este numele mai multor curtezane din Grecia, adesori confundate una cu cealaltă. Cea mai renumită dintre ele a trăit în Corint, în a doua jumătate a secolului al IV-lea î.e.n. și a fost iubită de pictorul Apelles.

33 Efes, oraș antic din Ionia, pe coasta Mării Egee, în care se afla un Templu al Dianei, una dintre cele Șapte minuni ale lumii antice, căruia Erostrate i-a dat foc.

34 Erostrate era un locuitor oarecare al Efesului care, vrînd să urmeze exemplul marilor cuceritori și vrînd neapărat ca numele lui să intre în istorie printr-o faptă memorială, a incendiat Templul Dianei. Evenimentul s-a produs în anul 356 î.e.n., chiar în noaptea cînd se năștea Alexandru Macedon.

35 Aluzie la evenimentele din luna septembrie a anului 1807 cînd, fără o declarație prealabilă de război, flota engleză a bombardat orașul Copenhaga, capitala Danemarcei.

36 În această strofă, Byron face aluzie la răscoalele (1809—1810) ce aveau loc în India, pe atunci colonie britanică.

37 Barossa este localitatea unde, la 5 martie 1811, s-au dat lupte între armata engleză și armata franceză de ocupație, lupte la care spaniolii nu au participat, în ciuda promisiunii făcute. Armata portugheză, însă, s-a remarcat în luptă alături de englezi.

38 Versul: „Blest paper credit, who shall dare to sing?" este o parafrazare a versurilor lui Pope, din *Moral Essays (Eseuri morale), Epistola a III-a:*

„Blest paper credit! last and best supply
That lends Corruption lighter wings to fly".

(„Slăvită fie, moneda de hîrtie, ultima şi cea mai bună invenţie / Care îi dă corupţiei aripi mai uşoare să zboare").

39 Vechii egipteni se închinau la diferite reprezentări animaliere sau vegetale, pe care le divinizau.

40 Bellona era în mitologia romană zeiţa războiului. Era tovarăşa lui Marte, iar templul ei se înălţa pe Cîmpul lui Marte (Campus Martius).

41 Tagul este un fluviu care curge prin Spania şi Portugalia.

pag. 58

VALSUL
(The Waltz)

— Byron a scris acest poem în anul 1812, la Cheltenham şi l-a publicat anonim la 18 februarie 1813. În el, poetul îşi exprimă indignarea sa şi a multora dintre compatrioţi împotriva introducerii în Anglia a valsului. Una din cauzele acestei nemulţumiri era, de bună seamă, faptul că valsul venea din Germania, care le dase englezilor şi prea puţin populara familie regală.

1 Eurot (Eurotas), rîu în Laconia, care curgea prin Sparta. Astăzi se numeşte Vasili.

2 Generalul Tarleton (1754—1833) a candidat la alegerile generale din 1812 din partea oraşului Liverpool, dar nu a obţinut suficiente voturi (E.H. Coleridge).

3 *Black Joke*, în engl. — glumă proastă.

4 Publius Terentius Afer (190—159 î.e.n.), poet comic roman, autorul a şase comedii inspirate din Menandru.

5 *Vicarul din Wakefield* (1766), roman binecunoscut al lui Oliver Goldsmith (1730—1774).

6 Thomas Busby (1755—1838), compozitor, muzicolog şi scriitor englez, autorul unui *A New and Complete Musical Dictionary (Un nou şi complet dicţionar muzical)*, apărut în 1801 şi al poemelor *The Age of Genius (Era geniului)* şi *A Satire (Satiră)*. A scris o poezie care ar fi urmat să fie citită la redeschiderea teatrului Drury Lane, dar a fost preferată cea compusă de Byron. Poezia lui Busby s-a citit totuşi în a doua seară.

7 În original:

„Muse of the many-twinkling feet! whose charms
Are not extended up from legs to arms; ...",

este o parafrază după Thomas Gray (1716—1771), şi anume din poezia *The Progress of Poesy — A Pindaric Ode (Progresul poeziei — odă pindarică)*, 1751, strofa a 3-a:

„Glance their many-twinkling feet".
(„Priviţi-le picioarele săltăreţe.")

8 Terpsihora, muza dansului şi a muzicii corale.

9 Cele nouă muze, fiicele lui Zeus şi ale Mnemosinei, patroanele artelor şi ştiinţelor în mitologia greacă.

10 În august 1811, pe cîmpia Hounslow, la vest de Londra, a avut-loc un duel între lordul Kilworth şi lordul Mornington, un nepot al ducelui de Wellington. Se zvonea că cearta s-ar fi iscat datorită rivalităţii din sălile de bal şi a calităţilor deosebite de dansator ale lordului Mornington (vezi şi nota nr. 3 la *Notele lui Byron*, p. 517).

11 Fitz, vezi *Volumul I*, nota nr. 4, p. 435.

12 Belial este personificarea spiritului răului. Este un cuvînt preluat din limba ebraică, în care însemna lipsă de valoare, distrugere. Este folosit pentru a-l desemna pe diavol sau pe unul dintre demoni. În *Paradisul Pierdut* de Milton, Belial este unul dintre îngerii căzuţi.

13 William Pitt, vezi *Volumul I*, nota nr. 8, p. 469.

14 Aluzie la Conferinţa Rinului, liga prinţilor germani, formată în 1806, sub protecţia lui Napoleon. Confederaţia, din care făceau parte Bavaria, Württemberg, Saxonia, Westfalia şi Baden, s-a dizolvat în anul 1813.

15 Hanovra, fostă provincie a Prusiei, care se întindea de la Marea Nordului şi graniţa cu Olanda pînă la Munţii Harz, făcea parte din Ducatul Brunswick-Lüneburg. În 1714 pe tronul Angliei s-a urcat George I, elector de Hanovra, care se înrudea cu regele James I.

16 George al III-lea (George William Frederick) (1738—1820), rege al Angliei între 1760 şi 1820, este de fapt primul din dinastia de Hanovra care s-a născut în Anglia.

17 George al IV-lea (George Augustus Frederick) (1762—1830), rege al Angliei între 1820 şi 1830, unul dintre cei mai puţin iubiţi monarhi.

18 Carolina de Brunswick (1768—1821), soţia lui George al IV-lea. Vezi poezia *Avatarul irlandez* în *Volumul I*, p. 201.

19 Între anii 1807 şi 1813 Hanovra a fost alipită regatului de Westfalia al lui Jerôme Bonaparte.

20 Byron satirizează aici ziarele militare ale vremii care, după căderea Hamburgului în 1810, îşi obţineau informaţiile prin Gothenburg (Göteborg) şi Helgoland (insulă germană din Marea Nordului).

21 În septembrie 1812, Moscova a fost ocupată de trupele lui Napoleon şi apoi a fost incendiată, fie din greşeală, fie din ordinul guvernatorului oraşului, generalul Feodor Vasilievici Rostopcin (1763—1826).

22 Austerlitz, localitatea din Moravia, devenită celebră datorită victoriei de răsunet a lui Napoleon împotriva armatelor austriece şi ruseşti (1805).

23 „Monitorul" şi „Morning Post", ziare engleze ale vremii.

24 August von Kotzebue (1761—1819) dramaturg german, autorul unor melodrame foarte la modă în epocă. A fost secretarul ţarului Alexandru I al Rusiei.

25 Cristoph Meiners (1747—1810), filozof şi istoric german, autorul unor numeroase volume de morală, politică, sociologie, filozofie şi artă. Aici Byron se referă la scrierea în patru volume, purtînd titlul *Istoria sexului feminin*.

26 Richard Franz Philippe Brunck (1729—1803), elenist francez şi celebru autor de antologii din literatura clasică greacă *(Analecta)*. A publicat ediţii deosebit de valoroase ale operelor lui Aristofan, Sofocle şi ale altor autori greci.

27 Christian Gottlob Heyne (1729—1812), filolog şi arheolog german, fondatorul studiilor antice în Germania. A publicat un mare număr de ediţii monumentale din poeţii clasici greci şi latini, *Vergilius* (1767—1775) şi *Pindar* (1773).

28 David, al doilea rege al Israelului, care, însoţind „arca sfîntă" spre Ierusalim, capitala regatului său, mergea înaintea cortegiului şi dansa. Arca sfîntă era cufărul în care vechii evrei păstrau tablele legii.

29 Herodiada, soţia lui Herod Antipas, mama Salomeei, care a îndemnat-o pe fiica sa să ceară capul lui Ioan Botezătorul, ca recompensă pentru dansul ei.

30 James Justinian Morier (1780—1849), diplomat englez, secretar de ambasadă în Persia. A publicat două cărţi de călătorie devenite celebre, *A Journey Through Persia (O călătorie prin Persia)*, scrisă în anii 1808—1809 şi publicată în 1812 şi *A Second Journey Through Persia (O a doua călătorie prin Persia)*, publicată în 1818. Este şi autorul unor poezii şi romane de inspiraţie orientală, care descriu cu multă fidelitate viaţa şi obiceiurile din Persia. Personajul său principal este Haji Baba din Ispahan.

31 John Galt (1779—1839), om de afaceri şi funcţionar britanic în străinătate. L-a cunoscut pe Byron în Europa şi în 1830 a publicat o carte despre viaţa poetului. A scris poeme, drame, romane istorice şi însemnări de călătorie, care însă nu se remarcă prin nimic deosebit, fiind date astăzi uitării. Singurele sale scrieri cu adevărat valoroase sînt cele cîteva romane şi povestiri amuzante despre viaţa scoţiană: *The Ayrshire Legatees (Legatarii din Ayrshire)*, 1821, *Annals of the Parish (Analele parohiei)*, 1821, *Provost (Starostele breslei)*, 1822, *Sir Andrew Wylie*, 1822, *The Entail (Moştenirea)*, 1823 şi *Laurie Todd*, 1830. Aici Byron îl aminteşte pentru pasajul în care descrie nişte

dervişi care valsează, în cartea sa *Voyages and Travels (Călătorii şi excursii)*, 1812.

32 Werther este celebrul personaj din romanul lui Goethe *Suferinţele tînărului Werther* (publicat în 1774 şi apoi, în formă revizuită, în 1787). Goethe a fost unul dintre scriitorii pentru care Byron a avut un mare respect.

33 Madame de Staël, vezi *Volumul I*, nota nr. 4, p. 464 şi poezia *Sonet închinat Lacului Leman*, p. 186.

34 Stephanie-Félicité du Crest de Saint Aubine, Contesă de Genlis (1746—1830), autoarea unor lucrări cu caracter pedagogic şi a unor memorii. A fost profesoara copiilor ducelui Philippe Egalité d'Orléans. Vorbind despre vals, ea scria că „străinii nu îndrăznesc să comenteze acest fel de dans, dar pot spune doar că li se pare de netolerat marilor scriitori germani care nu pot fi acuzaţi de a fi prea severi".

35 Jenky este prescurtarea ironică a numelui lui Robert Banks Jenkinson, al doilea Conte de Liverpool, om de stat şi politician englez, secretar pentru colonii (1809—1812) şi apoi, prim ministru.

36 Ducele de Gloucester (ortografiat de Byron Gloster) şi ducele de Kent sînt personaje din piesa *Regele Lear* de Shakespeare.

37 Mirza este eroul lui Addison din alegoria *The Vision of Mirza (Viziunea lui Mirza)*, publicată în ziarul „Spectator", nr. 159. Mirza îşi imagina viaţa ca pe o punte îngustă, pe care trec mulţimile de oameni, dintre care unii cad în torentul de dedesubt prin nişte trape ascunse,

38 Richard Fitzpatrick (1747—1813), al doilea fiu al contelui de Ossory numit de Byron „un homme galant" şi lider al bunului gust şi al manierelor elegante, care, alături de Sheridan, reprezintă, în concepţia sa, eleganţa generaţiei trecute (E.H. Coleridge).

39 Richard Brinsley Sheridan (1751—1816), vezi *Volumul I*, nota nr. 27, p. 468. Byron a fost un mare admirator al lui Sheridan, căruia i-a purtat un deosebit respect toată viaţa şi pe care a încercat să îl ajute în momentele dificile dinainte de moarte, cînd era strîmtorat financiar. În *Viaţa lui Sheridan* (1825), Thomas Moore îşi aminteşte nişte versuri ale dramaturgului, pe care acesta le-a improvizat pe moment asistînd la un bal la care se dansa un vals. Sheridan era şi el de părere că diavolul inventase valsul, pentru a le da prilejul bărbaţilor să îşi ia în braţe partenera de dans.

40 William Douglas, al treilea conte de March şi al patrulea duce de Queensberry (1724—1810), cunoscut mai ales sub porecla de „Old Q", politician englez şi om de societate, celebru pentru pasiunea sa pentru cursele de cai şi pentru opera italiană şi „surtout", un liberal

inveterat (E.H. Coleridge). A căzut în dizgraţie deoarece în timpul primului acces de nebunie al regelui George al III-lea (1788), s-a dovedit a fi un partizan devotat al prinţului de Wales.

pag. 63 **Note la Notele lui Byron**

1 Spencer Perceval (1762—1812), politician englez, prim-ministru al Angliei între anii 1809 şi 1812. A condus războiul împotriva lui Napoleon. A murit asasinat de către un nebun, pe cînd se afla pe culoarele Camerei Comunelor.

2 Richard Colley Wellesley (1760—1842), fratele ducelui de Wellington, guvernatorul general al Indiei (1797—1805), ministru de externe (1810—1812) şi lord locotenent al Irlandei în două perioade, 1821—1828 şi 1833—1834. Byron îl aminteşte şi în poezia *Avatarul irlandez*, *Volumul I*, p. 201.

3 William Pole Wellesley-Pole (1785—1857), devenit lord Mornington, nepot al ducelui de Wellington. S-a căsătorit în luna martie 1812 cu Catherine Long, fiica lui sir Tylney Long şi după căsătorie şi-a adăugat şi numele de familie al soţiei la numele său, ceea ce a dat ocazia spiritelor vremii să îşi bată joc de el.

4 Spania.

5 Shrewsbury este capitala comitatului Shropshire din Anglia.

6 Charles Mordaunt, lord Peterborough (1659—1735), general şi om de stat britanic, care a comandat trupele britanice în Spania şi a cucerit Barcelona, în 1705.

7 Lucius Quintus Cincinnatus, cetăţean roman, devenit celebru pentru simplitatea şi austeritatea de care a dat dovadă atît în viaţa particulară, cît şi în cea publică. A trăit în secolul al V-lea î.e.n. şi a fost de două ori dictator. În timpul liber îşi cultiva ogorul la ferma sa de pe malurile Tibrului. Legenda spune că a fost găsit la coarnele plugului, cînd cetăţenii Romei au venit să îl solicite să le conducă oraşul.

8 Lord George Gordon (1751—1793), agitator englez căruia i se datoreşte izbucnirea incidentelor şi demonstraţiilor de la Londra din 2—9 iunie 1780, împotriva intenţiilor guvernului de a-i repune în drepturile politice pe catolici.

9 Este vorba, de fapt, despre Tîrfa din Babilon, numele pe care primii puritani l-au dat Bisericii Romano-catolice *(Apocalipsa, 17)*.

10 Sieur este un apelativ nobiliar din Evul Mediu, care precede numele masculine şi pe care Byron îl foloseşte aici în sens ironic.

11 Iulia Sabina, împărăteasă romană, soţia lui Adrian, despre care se povesteşte că ar fi refuzat să îi dăruiască copii împăratului, de teamă că vor semăna cu tatăl lor. Adrian, pe patul de moarte, a obligat-o

pe Iulia Sabina să se sinucidă, deoarece se temea că, după moartea sa, împărăteasa şi-ar fi revărsat răutatea asupra Romei.

12 Henri de la Tour d'Auvergne, viconte de Turenne (1611—1673), mareşal al Franţei.

13 John Churchill, primul duce de Marlborough (1650—1722), general şi om de stat britanic, unul dintre cei mai mari comandanţi militari ai tuturor timpurilor. La popularitatea sa a contribuit şi cîntecul popular francez, *Marlborough pleacă la război*, inspirat din faptele de vitejie ale eroului, intrat astfel în legendă.

14 *Argal* este pronunţia incorectă a cuvîntului *ergo* (lat.: deci, aşadar) şi este folosit pentru prima dată de către William Shakespeare în piesa *Hamlet*, act. V, sc. 1, v. 21, de către Primul Gropar: „... but if the water comes to him and drown him, he drowns not himself: *argal* he that is not guilty of his own death shortens not his own life" (subl. n.). În versiunea lui Ion Vinea: „Dar dacă apa vine la el şi îl îneacă, va să zică nu s-a înecat singur. *În confuzie*, acela care nu-i vinovat de moartea sa nu-şi scurtează viaţa".

15 Anselm (1033—1109), arhiepiscop de Canterbury, celebru teolog şi filozof, unul dintre fondatorii scolasticii.

16 Henric I (1068—1135), rege al Angliei între anii 1100 şi 1135, fiul lui William I, Cuceritorul, căruia i-a urmat la tron.

17 Lodowick Barrey, autor dramatic al cărui nume nu este consemnat în istoria literaturii.

18 „Nimic nu e nou sub soare" este un citat incomplet din *Eclesiastul*, I, 9: „Ceea ce a mai fost, aceea va mai fi, şi ceea ce s-a întîmplat se va mai petrece că nu este nimic nou sub soare".

19 La fel ca şi cu alte prilejuri, Byron adaptează citatele din Shakespeare, parafrazîndu-le. Fragmentul de faţă este o adaptare liberă a discuţiei purtată între Ford şi soţia sa, în act. III, sc. 3, cînd pe sub nasul lui Ford este trecut coşul cu rufe murdare, în care se ascundea Falstaff, surprins de gelosul Ford la soţia sa.

20 De data aceasta Byron citează corect din Molière, din piesa *Le Médecin malgré lui (Doctorul fără voie)*. Aici sînt redate cuvintele lui Sganarelle din act. II, sc. 4: „Oui, cela était autrefois ainsi"; mais nous avons changé tout cella". („Da, acestea erau astfel înainte; dar noi am schimbat totul").

pag. 67

FEMEILE SAVANTE
(The Blues, A Literary Eclogue)

— Satira aceasta pe care Byron o numeşte „a mere buffonery" („un simplu caraghioslîc") a fost „scribbled" (mîzgălită) la Ravenna, la 6 august 1821. A fost publicată anonim, în numărul al treilea din ziarul lui Leigh

Hunt, „The Liberal", la 26 aprilie 1823. Poemul este o nouă dovadă a spiritului ascuțit și al predilecției poetului pentru ironie și satiră. Se amuză iar pe seama colegilor săi de breaslă mai puțin înzestrați, dar fără să fii ierte pe cei consacrați, Wordsworth, Southey, Sotheby, Hazlitt și Coleridge. De data aceasta se pare că Byron nu a avut vreun motiv special de răfuială cu vreunul dintre scriitorii sau criticii englezi, dar plătea, probabil, niște polițe mai vechi.

1 Egloga (în greceşte eklogé), era inițial numele dat oricărui fragment literar, ca apoi să fie folosit pentru a desemna un mic poem liric, pastoral, satiric sau epigramatic. După ce acest nume a fost dat bucolicelor lui Vergiliu, termenul a fost aplicat doar poeziei pastorale și mai ales celei având formă dialogată.

2 Tracy este numele în spatele căruia se ascunde, probabil, Thomas Moore.

3 Inkel, este, probabil, Byron.

4 Mouthy este Southey.

5 Scamp este Hazlitt.

6 Vamp este numele unui personaj din romanul satiric *Melincourt, or Sir Oran Haut-ton (Melincourt sau Sir Oran Haut-ton)*, apărut în 1817. Vamp este numele pe care Thomas Love Peacock (1785—1866) l-a găsit pentru William Gifford. În poemul de față, același nume este folosit pentru Coleridge.

7 Wordswords, joc de cuvinte, prin care Byron îl ironizează pe Wordsworth, marele romantic. Așa cum este ortografiat de Byron, cuvîntul s-ar putea traduce: cuvinte-cuvinte sau vorbărie goală.

8 Pater Noster Row.

9 „Critică-nviorătoare (în orig.: „refreshing") este expresia folosită în „Edinburgh Review" de către Jeffrey. Byron remarcă, cu ironie, cît de potrivită este această combinație de cuvinte.

10 „Edinburgh Review".

11 În nota la aceste versuri, E.H. Coleridge este de părere că Byron face aici referiri la Conferințele ținute în 1818 de Hazlitt și, probabil, la cele ținute de Coleridge în anii 1811 și 1812 și la care el, Byron, participase. Atacul la adresa lor putea să îi fi fost sugerat de lectura cronicii semnată de Gifford în „Quarterly Review" din 1818 și intitulată *Lectures on the English Poets (Conferințe despre poeții englezi).*] William Hazlitt (1778—1830), critic și eseist englez, autorul printre altele, a trei cicluri de conferințe, apreciate și astăzi, *On the English Poets (Despre poeții englezi)*, *On the English Comic Writers (Despre scriitorii comici englezi)* și *On the Dramatic Literature of the Age of Queen Elisabeth (Despre literatura dramatică din epoca reginei Elisabeta)*, apărute între anii 1818 și 1820.

12 Harpa lui David. La vechii iudei, harpa era un instrument muzical cu coarde, de formă triunghiulară şi portabil. Conform legendei, ori de cîte ori duhul rău trimis de Dumnezeu punea stăpînire pe Saul, David îşi lua harpa şi cînta (*Regii*, I, XVI, 23). În sens figurat, termenul este folosit pentru a desemna poezia religioasă sau poezia în general.

13 Lady Byron, soţia poetului, studiase matematica şi se pare că fusese o bună matematiciană, talentul ei fiind moştenit şi de fiica sa, Ada.

14 Renegade, un alt nume pentru Southey.

15 Botherby (Plictisitorul), porecla găsită de Byron pentru William Sotheby, pe care îl acuza că în scrierile sale îi imita pe ceilalţi autori şi că doar din cînd în cînd reuşea să îşi depăşească modelele şi să sclipească prin originalitate.
William Sotheby (1757—1833), autor de poeme, tragedii şi traduceri. Piesele sale au fost reunite sub titlul *Five Tragedies (Cinci tragedii)* şi publicate în 1814.

16 Referindu-se la „Old Girl's Review", Byron spune că este vorba despre Revista bunicii sale pe linie britanică. După mamă, poetul era de origine scoţiană.

17 „Journal de Trévoux" a apărut cu titlul „Memoirs de Trévoux" (1701—1775) şi a fost editat de membrii unei societăţi religioase.

18 Este vorba despre „British Review" care şi-a încetat apariţia în 1825.

19 „Sic me servavit Apollo" („Şi iată cum Apolo de moarte m-a păzit") sînt cuvintele cu care se încheie *Satira a IX-a* de Horaţiu. Pentru a le ilustra, Byron relatează în *Jurnalul* său din 1821, următoarea întîmplare: la o recepţie, la o oarecare doamnă Hope, în timp ce Byron încerca să flirteze cu o tînără, profitînd de absenţa mamei, a soţului şi a altor ochi indiscreţi, a fost despărţit de frumoasa sa de către Sotheby care „e un bun versificator, chiar dacă nu e inteligent şi care, totodată, este un om bun, dar îngrozitor de anost şi de plictisitor". Sotheby vroia să-i vorbească tocmai atunci despre Agamemnon sau Oreste sau poate chiar despre una dintre ultimele sale piese (Byron nu îşi mai amintea cu exactitate). Asistînd de la distanţă la scenă, prietenul lui Byron, William Spenser, căruia îi plăcea să se amuze pe socotcala altora, s-a apropiat de cei doi şi, întinzîndu-i mîna lui Byron, şi-a luat rămas bun de la acesta, spunîndu-i patetic: „Văd că s-a sfîrşit cu tine!" Sotheby s-a depărtat, iar Byron îşi încheie povestirea cu cuvintele lui Horaţiu: „Sic me servavit Apollo".

20 Lacul Windermere, cel mai mare lac din Anglia, situat între districtele Lancashire şi Westmoreland, în apropierea căruia au locuit William Wordsworth şi ceilalţi doi poeţi din Şcoala lacurilor, Samuel Coleridge şi Robert Southey.

21 Scrierea lui Wordsworth *Resolution and Independence* a fost intitulată, inițial, *The Leech gatherers (Culegătorii de lipitori). Rezoluție și independență* a fost scrisă în 1802, dar publicată abia în 1807.

22 George Beaumont (1753—1827), peisagist, critic și colecționar de artă, unul dintre cei mai devotați prieteni ai lui Wordsworth. Soția sa a corespondat un timp îndelungat cu Wordsworth și cu sora sa, precum și cu Coleridge.

23 Wordsworth a funcționat o perioadă ca agent fiscal pentru ținuturile Cumberland și Westmoreland.

24 Grange este numele unui renumit patisier din strada Piccadilly, la Londra.

25 Întîmplarea la care face aluzie Byron este relatată pe larg, tot în însemnările din *Jurnalul* său din anul 1821. Byron își amintește perioada cînd făcea parte din comitetul de conducere al teatrului Drury Lane și cînd trebuia să decidă asupra pieselor ce urmau să fie reprezentate, din cele 500 care se aflau pe rafturile teatrului în așteptarea deciziei Comitetului. Sotheby a oferit Comitetului toate piesele pe care le scrisese și, după o lungă deliberare, la insistența lui Byron, a fost acceptată tragedia *Ivan*. După ce au început audierile și rolurile au fost distribuite, Sotheby, ofensat de răceala lui Kean, marele actor, și poate și de atitudinea puțin amabilă a lui Byron, și-a retras piesa.

26 Celebrul concept de *catharsis* (purificare) al lui Aristotel din *Poetica* se obține prin mila și groaza stîrnite de spectacolul tragic.

27 James, conte de Lonsdale, s-a oferit, spre sfîrșitul Războiului de Independență al Statelor Americane să construiască, să echipeze și să trimită în America un vas cu 74 de tunuri la bord, care să contribuie la ajutorarea americanilor. Ruda sa, lordul William Lonsdale era protectorul lui Wordsworth. Aici Byron face o confuzie de persoane.

28 Byron îl ironizează pe Hazlitt care în ale sale *Lectures on the English Poets* (1818) încercase o clasificare a curentelor și a poeților englezi pe școli.

29 Humphrey Davy (1778—1829), celebrul chimist și fizician englez, descoperitorul potasiului, al sodiului și inventatorul lămpii pentru mineri.

30 Lydia White, patroana artiștilor și literaților englezi care obișnuiau să se întîlnească în saloanele ei primitoare și să petreacă pînă la ziuă. Numele de Diddle, Byron l-a inventat, probabil, pentru că seamănă și rimează cu Lydia. În engleză, „diddle" înseamnă păcăleală, deci nu a fost ales întîmplător.

VIZIUNEA JUDECĂȚII
(The Vision of Judgment)

— Poemul a fost început la Ravenna la 7 mai și terminat la 4 octombrie 1821. A fost publicat în primul număr al ziarului „The Liberal", la 15 octombrie 1822.

1 Satira aceasta este o parodie a poemului lui Robert Southey, *A Vision of Judgment (O viziune a judecății)*, apărut la 11 aprilie 1821.

2 Francisco Gomez de Quevedo de Villegas (1580—1645), scriitor spaniol, autorul romanului picaresc *Pablo de Segovia* și a șase viziuni satirice în proză, intitulate *Sueños (Vise)* și care au apărut în 1635. Ele au fost traduse în limba engleză de Roger L'Estrange (1616—1704) și publicate în 1668.

3 Motto-ul este un citat nu prea exact din piesa lui Shakespeare, *Negustătorul din Veneția*, act. IV, sc. I:
Byron: „A Daniel come to judgment, yea, a Daniel
I thank thee, Jew, for teaching me that word".
Shakespeare „A Daniel, still say I! a second Daniel!
I thank thee, Jew, for teaching me that word".
După cum se vede, diferă primul vers. Astfel, la Byron el apare: „Un Daniel venit la judecată, da, un Daniel, iar la Shakespeare: „Un Daniel, mai spun! un al doilea Daniel!"

4 Poemul lui Southey, *O viziune a judecății*, este o odă funerară scrisă în hexametri și închinată memoriei regelui George al III-lea, unul dintre monarhii cei mai puțin populari din istoria Angliei, pe care Shelley îl numea, în sonetul *Anglia în 1819*, rege muribund, bătrîn, nebun, orb și disprețuit:

„An old, mad, blind, despised, and dying king".

În oda sa, Southey îl prezintă pe suveran în Paradis, unde este întîmpinat de foștii monarhi ai Angliei și de cei mai de seamă oameni și unde se împacă cu foștii săi dușmani, printre care, George Washington. În finalul poemului, George al III-lea este sanctificat.

5 Aluzie la drama scurtă *Wat Tyler*, care a fost scrisă de Southey la vîrsta de 19 ani, cînd era republican și susținător înfocat al Revoluției franceze. Lucrarea a rămas în manuscris și a fost publicată, fără voia poetului, în 1817, la patru ani după ce acesta renunțase la ideile democratice din tinerețe, devenise conservator și fusese încununat cu titlul de poet laureat (1813).

6 Southey lansează niște atacuri calomnioase la adresa lui Byron și a lui Shelley. Byron îi răspunde ridiculizîndu-l în *Dedicația la Cîntul I* al poemului *Don Juan* (scrisă la 16 septembrie 1818, dar nepublicată

pînă în 1833). Polemica continuă cu prefața lui Southey la *O viziune a judecății* în care operele lui Byron sînt atacate cu violență și numite „those monstrous combinations of horrors and mockery, lewdness and impiety" („acele combinații monstruoase de orori și batjocură, de dezmăț și impietate"). Byron însuși este declarat șeful Școlii satanice de poezie (*„Satanic school"*), din care mai făcea parte Shelley și lor li se alăturau toți cei ce doreau să îi imite. Byron ripostează la acest atac scriind apendicele la *Cei doi Foscari*, precum și poemul de față, în care își bate joc atît de Southey, cît și de George al III-lea.

7 Scrub, personaj din piesa *The Beaux's Stratagem (Stratagema filfizonului*, 1707) de George Farquhar (1678—1707).

8 La apariția dramei *Wat Tyler*, Southey este atacat în Camera Comunelor de către deputatul de Norwich, William Smith, care l-a numit „Renegade" (Renegat) (11 mai 1817). Porecla este preluată de Byron în poemul *Femeile savante*.

9 Martin Regicidul, unul dintre judecătorii care l-au condamnat la moarte pe regele Carol I și căruia Southey i-a închinat un poem din tinerețe, *An Inscription for the Apartment in Chepstow Castle, where Henry Martin the Regicide was Imprisoned Thirty Years (Inscripție pentru încăperile din Castelul Chepstow, unde Henry Martin, regicidul, a fost întemnițat timp de treizeci de ani)*.

10 *Qualis ab incepto* = ca și la început (lat.).

11 George al III-lea.

12 Scrierea satirică a lui Fielding, *A Journey from this World to the Next (O călătorie din lumea aceasta în lumea de apoi)* a apărut în 1743 și povestește călătoria întreprinsă cu diligența de către spiritul scriitorului și al unor persoane moarte de curînd, spre Cîmpiile Elizee.

13 *The Wife of Bath's Tale (Povestea Nevestei din Bath)* face parte din *Povestirile din Canterbury* de Chaucer.

14 *Morgante Maggiore* (1481), poem de Pulci din care Byron a tradus *Primul cînt*. Luigi Pulci (1432—1484), poet umanist florentin, considerat fondatorul epopeii romantice în Italia.

15 *A Tale of a Tub (Povestea unui poloboc)* este o satiră în proză scrisă de Jonathan Swift la 1696, dar nepublicată pînă în 1704.

16 Walter Savage Landor (1775—1864), poet și prozator englez, autorul poemului *Gebir* (1798) (vezi nota nr. 4 la Notele lui Byron la *Insula* p. 563). Byron îl amintește aici în legătură cu un volum de poeme latine publicat cu puțin în urmă și cu un eseu despre poeții contemporani, din care Southey citase în prefața la *O viziune a judecății*, pentru a-i denunța pe oamenii fără inimă sau cu inima bolnavă („men of diseased hearts") și pentru a afirma, ca și Landor, că este o greșeală enormă să se creadă că geniul și răutatea sînt inseparabile. Byron s-a considerat vizat direct și s-a revoltat.

17 Ultimul an al vechiului regim din Franța, înaintea izbucnirii revoluției de la 1789.

18 Generalii sînt Napoleon și Wellington, asupra cărora Satan are drepturi depline după moarte. Napoleon murise deja la 5 mai 1821, cu două zile înainte ca Byron să începă să scrie poemul, dar știrea a fost adusă în Europa mult mai tîrziu.

19 Balaurul este o aluzie la „Fiara" din *Apocalipsa* biblică, XIII, 1: „Și am văzut ridicîndu-se din mare o fiară, care avea zece coarne și șapte capete și pe coarnele ei zece steme și pe capetele ei: «nume de hulă»".

20 1820 este anul în care, la 29 ianuarie, moare George al III-lea și au loc puternice mișcări revoluționare în Italia și în alte țări din sudul Europei.

21 Byron se referă aici la scandalul iscat în jurul testamentului regelui George I, care făcea parte din Casa de Hanovra, testament ascuns de George al II-lea, bunicul regelui George al III-lea.

22 Regele Franței, Ludovic al XVI-lea, ghilotinat la 21 ianuarie 1793.

23 În legenda biblică, *Ioan*, XVIII, 10, cînd arhiereii și fariseii au venit să îl ia pe Isus, Simon-Petru a scos sabia și a tăiat urechea dreaptă a lui Malhus, unul dintre arhierei.

24 Sf. Bartolomeu, unul dintre cei 12 Apostoli, despre care tradiția spune că ar fi fost jupuit de viu și apoi răstignit cu capul în jos.

25 Acest vers, în original: „Seated their fellow-traveller on a cloud", e o parafrază a versului lui Southey din Strofa a treia a poemului *O viziune a judecății*:

„Then I beheld the King. From a cloud which covered the pavement
His reverend form uprose".

(„Atunci l-am zărit pe rege. De pe un nor care acoperea drumul/Se înălța silueta sa evlavioasă".)

26 Constelație cunoscută sub denumirea de Brîul lui Orion. În mitologia greacă, Orion a fost un vînător beoțian care, pierzîndu-și vederea, a fost vindecat de Soare. După moarte, s-a transformat într-o constelație din care face parte și Brîul lui Orion.

27 William Edward Parry (1790—1855), explorator arctic britanic și contraamiral. A condus mai multe expediții polare în căutarea unei căi de trecere prin nordul continentului american spre Oceanul Pacific. Expedițiile sale, care nu au fost încununate de succes, sînt descrise în cartea sa, *Voyage in 1819—20*, apărută în patru volume, între 1821 și 1828.

28 Golful Viscount Melville este un braț al Oceanului Arctic, navigabil doar în condiții meteorologice favorabile. Este situat în nord-vestul Canadei.

29 Joanna Southcote (1750—1814), femeie simplă care, pretinzînd că ar fi primit darul divin, a devenit şefa unei secte religioase. În 1813 a anunţat că va da naştere unui fiu, numit Shiloh, care va mîntui lumea. Sarcina ei s-a dovedit a fi o tumoră, care i-a provocat în anul următor moartea.

30 Iov, personaj din *Vechiul Testament*, un om bogat şi înstărit care devine brusc victima unor calamităţi inexplicabile. Este simbolul răbdării în nenorocire.

31 *Cartea lui Iov*, I, 6: „Dar într-o zi îngerii lui Dumnezeu se înfăţişară înaintea Domnului şi Satan veni şi el printre ei".

32 Porţile oraşelor cetăţi din Orientul Mijlociu erau uneori folosite pentru dezbateri publice şi pentru judecăţi.

33 Nepopularul conte de Bute, John Stuart (1713—1792), devenit în 1762 prim-ministru sub George al III-lea.

34 În anul 1795, George al III-lea se opune Legii pentru emanciparea Catolicilor, care le-ar fi dat acestora dreptul de a deţine funcţii publice.

35 Cerberul este ciinele cu trei capete care păzeşte intrarea în Hades.

36 Aluzie la *Paradisul Pierdut* de John Milton, unde Satan anunţă că a inventat tunul pentru a-i sluji în războiul din Rai.

37 Lordul şambelan şi alţi înalţi oficiali la Curtea engleză purtau cîte o cheie de aur la brîu, ca semn al rangului lor.

38 Parafrază a expresiei folosite de Horace Walpole într-o scrisoare: „Vara s-a instalat cu lipsa ei obişnuită de generozitate".

39 Telegraful este folosit aici ca termen generic pentru orice aparat de transmitere a unor semnale la distanţă. Byron se referă, probabil, la semaforul de semnalizare de la Londra la Portsmouth.

40 Expresia „Hell broke loose" este preluată din *Paradisul Pierdut*, *Cîntul IV*, 917—918:

„But wherefore thou alone? Wherefore with thee
Came not all Hell broke loose?"
(„De ce însă doar tu? De ce cu tine/Nu a venit întregul Iad dezlănţuit?")

41 John Bull este porecla dată poporului englez şi care provine de la un pamflet scris în 1712 de John Arbuthnot (1667—1735) şi intitulat *The History fo John Bull (Istoria lui John Bull)*.

42 Brother Jonathan, numele dat Americii şi americanilor, care astăzi a fost înlocuit cu porecla Uncle Sam.

43 Aluzie la relaţiile încordate dintre Anglia şi America după războiul din 1812.

44 Versul: „Thus spoke the Demon (late called multifaced)" este o parafrază a versului lui Southey din *O viziune a judecăţii*, V, 70:

„Caitiffs, are ye dumb? creid the multifaced Demon in anger".

(„Nemernicilor, sînteţi muţi? — strigă furios, Demonul cu multe feţe.")

45 John Wilkes (1727—1793), om politic radical, exclus din Camera Comunelor în 1764 şi exilat pentru atacul la adresa lui George al III-lea, publicat în săptămînalul „The North Briton", în care îl acuza pe suveran că ocoleşte drepturile Parlamentului, din dorinţa de a institui un regim personal. La reîntoarcerea în Anglia, Wilkes devine primar al Londrei şi este reprimit în Parlament. Byron îl admira pentru inteligenţa şi ascuţimea minţii sale. Vorbele de spirit ale lui Wilkes erau foarte populare în vremea aceea.

46 În 1782 Wilkes convinge Camera Comunelor să anuleze excluderea sa din Parlament.

47 Augustus Henry Fitzroy, al treilea duce de Grafton (1735—1811), politician englez, susţinător al politicii lui Pitt. A deţinut diferite funcţii în cabinetele condase de Pitt şi de lordul North. A fost însă adeseori distras de la preocupările politice de pasiunea pentru femeile frumoase şi caii de curse, motiv pentru care a fost criticat de Iunius (vezi notele 53 şi 54 de mai jos).

48 În ultimii ani de viaţă, Wilkes renunţă la înverşunarea sa şi acceptă parţial compromisul politic.

49 Belial, nume dat lui Satan. (Vezi şi nota nr. 12 la *Valsul*, p. 514).

50 Sir William Pitt, vezi *Volumul I*, nota nr. 8, p. 469.

51 Charles James Fox, politician şi om de stat englez, adversarul lui Pitt, prim-ministru sub George al III-lea. Era foarte corpolent. (Vezi şi nota nr. 3, *Volumul I*, p. 469).

52 Aluzie la legile date în 1795, *The Alien and Sedition Bills*, care limitează libertatea cuvîntului şi a presei.

53 Iunius este pseudonimul autorului sau autorilor unei întregi serii de scrisori apărute în „The Public Advertiser" între 1769 şi 1779, scrisori la adresa lui George al III-lea şi a partizanilor săi. Identitatea lui Iunius a rămas pînă astăzi un mister.

54 Referire la pagina de titlu a scrisorilor lui Iunius, publicate în volum, *Letters of Junius, Stat Nominis Umbra (Scrisorile lui Iunius, el este umbra unui nume). Stat nominis umbra* (lat.), este o expresie preluată din *Pharsalia* lui Lucan (Marcus Annaeus Lucanus, 39—65 e.n.), poet roman născut la Cordoba şi care, urmărit de gelozia lui Nero, este silit să se sinucidă.

55 Omul cu masca de fier este un personaj misterios din istoria Franţei, în jurul căruia s-au ţesut o mulţime de legende adeseori contradictorii. Între diferitele variante sînt neconcordanţe atît în ceea ce priveşte cronologia, cît şi identitatea personajului. În literatură el a devenit celebru graţie lui Voltaire şi a fost utilizat de scriitorii de mai tîrziu, mai ales cu funcţie simbolică. După unele surse, ar fi vorba despre un prizonier politic din timpul lui Ludovic al XIV-lea (1638—1715), care

a fost închis la Bastilia şi a murit în 1703. Ernest Hartley Coleridge, editorul operelor poetice ale lui Byron (1905), îl identifica pe Omul cu masca de fier cu contele Ercole Antonio Mattioli (1505—1563), secretar de stat la curtea lui Ferdinando Carlo Gonzaga, duce de Mantua şi care purta o mască de catifea neagră. Alţi autori cred că Omul cu masca de fier (sau de catifea neagră), Ercole Antonio Mattioli, a fost răpit de la Mantua din ordinul lui Ludovic al XIV-lea şi închis la Bastilia.

56 Cumătra Malaprop este un personaj din comedia lui R.B. Sheridan, *Rivalii*, care folosea în mod greşit cuvintele, stîrnind rîsul. Numele ei provine din cuvîntul francez *mal à propos* şi a dat în limba engleză cuvîntul *malapropism*, pe care *The Concise Oxford Dictionary* îl explică astfel: „folosirea de obicei greşită şi hazlie a unui cuvînt în locul unuia cu care se aseamănă".

57 Presupuşii autori ai scrisorilor lui Iunius: Edmund Burke (1729—1797), politician şi autor de scrieri politice care s-a opus politicii engleze în America; John Horne Tooke (1736—1812), oponent de seamă al războiului purtat de Anglia împotriva coloniilor americane; sir Philip Francis (1740—1818), politician britanic, unul dintre consilierii guvernatorului general al Indiei în 1774, care s-a opus politicii britanice în această ţară.

58 Delta Nigerului este o zonă mlăştinoasă acoperită cu păduri dese de manglieri. Mai multe expediţii britanice ale vremii, pornite să exploreze cursul rîului Niger, au eşuat.

59 „Ce-am scris, am scris" sînt cuvintele lui Pilat, *Ioan*, XIX, 22.

60 Asmodeu, diavolul din *Diavolul şchiop* (1707) de Le Sage, tovarăşul lui Don Cleofas.

61 Muntele Skiddaw, în apropierea casei lui Southey, în Districtul Lacurilor, pe malul Lacului Derwentwater.

62 Parcele erau zeiţele destinului în mitologia romană.

63 Aluzie la măgarul lui Balaam din legenda biblică, *Numerii*, XXII, 28, pe care Dumnezeu l-a făcut să-i vorbească stăpînului său.

64 *O viziune a judecăţii* a fost scrisă de Southey în hexametru dactilic care, după părerea lui Byron, nu este un metru propice limbii engleze.

65 „Non Di, non homines" este adaptarea unui vers din *Arta poetică* a lui Horaţiu;

„.....mediocribus esse poetis
Non homines, non di, non concessere columnae".
(„Însă oameni şi zei şi columne
Nu au admis ca poeţii să fie niciînd mediocri"
(Trad. Ioncl Marinescu)

66 Robert Stewart Castlereagh (1769—1822), politician reacţionar britanic, ministru de externe în perioada în care Byron şi-a scris poemul.

67 Aluzie la prima și a doua Epistolă a lui Petru din *Noul Testament*.

68 *The Battle of Blenheim (Lupta de la Blenheim)*, unul dintre puținele poeme scurte ale lui Southey, care mai sînt citite și astăzi. A fost publicat în *Annual Anthology of 1800 (Antologia anuală din 1800)*.

69 *The Poet's Pilgrimage to Waterloo (Pelerinajul poetului la Waterloo)* a fost publicat în 1816.

70 Vezi nota nr. 9 la acest poem.

71 Pantisocrația avînd deviza: „Legea e aceeași pentru toți" era o comunitate ideală utopică pe care Southey și Coleridge plănuiau să o organizeze în America pe malurile rîului Susquehanna în 1794—1795.

72 „Critica — «o artă rea» — ", parafrază din vol. I din *The Remains of Henry Kirke White (Rămășițele lui Henry Kirke White)*, publicat de Southey în anul 1808. Henry Kirke White (1785—1806), poet apreciat de Southey și chiar de Byron, din ale cărui poezii s-au păstrat foarte puține.

73 *Life of Wesley, and Rise and Progress of Methodism (Viața lui Wesley și apariția și dezvoltarea Metodismului)* este titlul unei lucrări a lui Southey, publicată în 1820. John Wesley (1703—1791), predicator evanghelic englez, fondatorul Metodismului.

74 În nota sa, Byron vorbește despre Alfonso X, Regele Castiliei (1221—1284), supranumit Cel Înțelept și Astronomul, care spunea despre Ptolemeu că, dacă ar fi fost consultat la facerea lumii, l-ar fi scutit pe Creator de unele greșeli absurde. Criticile sale cu privire la facerea lumii sînt publicate de Le Bovier de Fontenelle în *Entretiens sur la pluralité des mondes (Discuții despre pluralitatea lumilor*, 1686).

75 Facton, fiul lui Apolo, a încercat să mîne carul tatălui său, Soarele, dar nu a putut stăpîni caii și a căzut în mare, fiind lovit de un trăsnet trimis de Zeus. Elementul satiric rezidă aici în faptul că Apolo este atît zeul Soare, cît și zeul poeziei.

76 „Un pedant e un puritan" („A «precisian» is a Puritan") sînt cuvintele rostite de Welborn în piesa *A New Way to Pay Old Debts (Răfuiala)*, 1633, scrisă de Philip Massinger (1583—1640).

77 Referire ironică la pasajul: „Intrați pe porțile lui cu laude și în curțile lui cu cîntări lăudați-l pe el" din *Psalmul 99*.

pag. 113

EPOCA DE BRONZ
(The Age of Bronze)

— Poemul a fost scris în lunile decembrie 1822 și ianuarie 1823 și a fost publicat la 1 aprilie 1823, de către John Hunt, fără a se menționa numele autorului. Este una dintre cele mai vehemente satire byroniene la adresa carierei lui Napoleon, a ultimilor săi ani de viață, a Congre-

sului de la Verona şi a dificultăţilor prin care trecea Marea Britanie la începutul anilor '20.

1 Carmen Seculare et annus haud mirabilis (Cîntec secular şi un an total lipsit de importanţă) este subtitlul poemului de faţă. *Carmen Saeculare* este titlul celebrului imn al lui Horaţiu dedicat divinităţilor protectoare ale Romei şi a fost compus pentru serbările rituale din anul 17 î.e.n. (ludi saeculares), cu care Octavian August voia să celebreze începutul unui nou secol şi, totodată, zece ani de la venirea sa la conducerea Romei.

2 *Impar Congressus Achili* („Lupta inegală a lui Ahile") este o aluzie la ciocnirile dintre spiritele revoluţionare şi cele ale reacţiunii. Byron se referă totodată şi la dezvelirea în Hyde Park, la 18 iunie 1822 a statuii lui Ahile, pe soclul căreia erau înscrise cuvintele „Lui Arthur, Duce de Wellington şi vitejilor lui tovarăşi de arme, din partea femeilor din Anglia".

3 În orig.: „tricks before high heaven" sînt cuvintele Isabelei din piesa lui Shakespeare, *Măsură pentru măsură*, act. II, sc. 2:

„His glassy essence, — like an angry ape,
Plays such fantastic tricks before high heaven
As make the angels weep";
(„Făptură sfărmicioasă — ţopăie
Ca o maimuţă care, de mînie,
În faţa proniei s-ar răsuci
În salt nemăsurat! *Ar plînge, cred,*
Şi îngerii");

(Trad. Argintescu-Amza)

4 William Pitt, vezi *Volumul I*, nota nr. 4, p. 453.

5 Rivalul său este Charles James Fox (1749—1806), politician englez, unul dintre conducătorii partidului Whig.

6 Athos, munte situat în sudul peninsulei Salonic (1935 m.), celebru pentru mănăstirile sale care adăpostesc un mare număr de manuscrise deosebit de valoroase.

7 Ida, munte în Creta, vezi *Volumul I*, nota nr. 1, p. 453.

8 Mormîntul lui Fox din Westminster Abbey se află doar la cîţiva centimetri de cel al lui Pitt.

9 La Muzeul Britanic există o mumie despre care se spune că ar fi a Cleopatrei. Nu este însă vorba de regina Cleopatra care a trăit între anii 69 şi 30 î.e.n. şi a fost iubită de Marc Antoniu, care pentru ea „a pierdut o lume", ci, probabil, despre o altă regină a Egiptului. Numele de Cleopatra l-au purtat mai multe regine. Mumia din Muzeul Britanic este aprox. din anul 100 e.n.

10 După tradiţie, corpul neînsufleţit al lui Alexandru a fost transportat din Babilon la Alexandria, unde a fost îngropat. Mormîntul său a fost în repetate rînduri jefuit şi prădat. În anul 1805, călătorul britanic

Edward D. Clark a publicat o monografie în care afirma că în unul dintre sarcofagele aflate la Muzeul Britanic s-ar afla şi cenuşa lui Alexandru Macedon. Sarcofagul fusese adus din Egipt de armatele britanice, după capturarea oraşului Alexandria în februarie 1802 şi a fost dăruit de regele George al III-lea Muzeului Britanic.

11 Anglia.

12 Napoleon.

13 Sesostris, numele grecesc al lui Ramses al II-lea Meiamun, faraon egiptean, fiul lui Set, care s-a urcat pe tron în anul 1330 î.e.n. şi a murit pe la anul 1270 sau 1260. A fost venerat ca un zeu în Egipt şi, conform legendei, la carul său funebru s-ar fi înhămat patru regi şi patru prinţi. Mumia sa a fost descoperită în anul 1881.

14 În orig.: „the champion and the child", numele pe care Pitt i l-a dat lui Napoleon.

15 Barry Edward O'Meara (1786—1836), medicul lui Napoleon în timpul şederii sale în insula Sf. Elena, care, în însemnările sale, a descris ultimele zile ale împăratului.

16 Henry, conte de Bathurst (1762—1834) a ţinut piept în Parlament atacurilor lordului Holland care protesta împotriva tratamentului rezervat lui Napoleon de către englezi (1817).

17 Lui Napoleon i s-a refuzat să primească un bust al fiului său ce îi fusese trimis pe Insulă, precum şi cartea lui J.C. Hobhouse, *The Substance of some Letters written by an Englishman (Conţinutul unor scrisori scrise de un englez)* şi care fusese publicată la Paris în 1816 şi dedicată „Împăratului Napoleon".

18 Hudson Lowe (1769—1844) navigator şi călător englez care a publicat în însemnările sale, *Voyage to Java (Călătorie în Java)*, apărute în 1840, convorbirile pe care le-a purtat cu Napoleon, în insula Sf. Elena. Hall l-a vizitat şi pe Byron la Veneţia, dar nu a reuşit să îl întâlnească.

19 Se spunea că doctorul O'Meara l-ar fi acuzat pe Lowe că i-a poruncit să îl otrăvească pe Napoleon.

20 Napoleon Bonaparte a murit la 5 mai 1821.

21 În cartea sa de amintiri, O'Meara povesteşte că, după moartea lui Napoleon, guvernatorul insulei a oscilat între a scrie pe sicriu „General Bonaparte" sau „Napoleon Bonaparte" şi, în final, a fost de acord să se scrie, simplu, „Napoleon".

22 Coloana Vendôme, ridicată la Paris în anul 1810, în amintirea victoriei de la Austerlitz.

23 Coloana lui Pompei este ridicată pe un deal din apropierea oraşului Alexandria.

24 Napoleon a fost înmormântat pe insula Sf. Elena, într-o râpă adâncă lângă un pârâu, la umbra a două sălcii. Pe piatra de mormânt au fost, scrise doar două cuvinte(*„Here lies" („Aici se odihneşte")*.

25 Panteonul de la Paris, unde Byron credea că va fi depusă urna cu cenuşa împăratului. În 1840, la 15 decembrie, ea va fi adusă la Paris, dar la Domul Invalizilor, care fusese construit din ordinul lui Napoleon pentru veteranii din garda sa.

26 Bertrand Du Guesclin (1320—1380), nobil francez, unul dintre cei mai mari conducători militari din Evul Mediu. A reuşit să îi alunge pe englezi aproape complet din Franţa, dar a murit la asediul oraşului Châteauneuf-de-Randon. Cheia cetăţii a fost depusă pe catafalcul său, de către armata engleză, la părăsirea fortăreţei, în semn de omagiu adus rămăşiţelor pământeşti şi memoriei unui atit de viteaz soldat. Din ordinul regelui Carol al V-lea, Du Guesclin a fost înmormîntat în mausoleul regelui la Saint Denis, alături de regii Franţei.

27 Jan Zizka de Trocnow (1360—1424), unul dintre conducătorii mişcării husite, care a continuat să lupte, cu toate că îşi pierduse complet vederea. Fiind rănit în apropierea oraşului Prilgslova din Moravia, şi simţindu-şi sfîrşitul aproape, a cerut ca din pielea sa să fie făcută o tobă, ca astfel să fie mereu prezent la luptă. Voltaire considera această legendă ca fiind bazată pe fapte reale.

28 Cambise, rege al Persiei, fiul şi urmaşul lui Cirus cel Mare. A domnit între anii 529 şi 522 î.e.n. A cucerit Egiptul, dar s-a dovedit a fi un suveran sălbatec, crud şi dezechilibrat. S-a sinucis.

29 Adresîndu-se armatei în iulie 1798, înaintea începerii Bătăliei piramidelor, Bonaparte a spus: „Soldaţi! din vîrful acelor piramide vă privesc 40 de secole!" — cuvinte rămase celebre.

30 Madridul a fost de două ori cucerit de armatele napoleoniene, în martie şi în decembrie 1808.

31 Aluzie la Frederic a II-lea, cel Mare (1712—1786), regele Prusiei.

32 La 14 octombrie 1806, armatele lui Napoleon au înfrînt, lîngă Iena, pe prusaci şi saxoni. După aceea, francezii s-au îndreptat spre Berlin, de unde, la 27 octombrie, Napoleon a instituit blocada împotriva Angliei.

33 Tadeusz Kosciusko (1746—1817), mare patriot polonez, unul dintre conducătorii mişcării de eliberare naţională a Poloniei.

34 Aluzie la prima împărţire a Poloniei, din anul 1772, între Rusia, Austria şi Prusia. Au urmat apoi, a doua, în 1793 şi a treia, în anul 1795.

35 Napoleon le-a făcut polonezilor o mulţime de promisiuni, dar nu a îndeplinit nici una din ele.

36 Aluzie la încercarea regelui Suediei, Carol al XII-lea (1682—1718) de a ajunge la Moscova.

37 Hecla este un vulcan în Islanda.

38 „Caleaşca" în care Napoleon a fugit din Rusia era o sanie improvizată din patru trunchiuri de pin.

30 Roland, unul dintre cei doisprezece pairi ai lui Carol cel Mare, al cărui corn (olifant) trebuia să îi vestească împăratului primejdia în care se află cavalerii săi. Din mîndrie, Roland nu a suflat în corn, preferînd să moară în lupta cu sarazinii, decît să ceară ajutor.

40 Lutzen, oraș în Saxonia, unde la 2 mai 1813, Napoleon a învins armatele ruso-prusace. Tot aici, în luna noiembrie a anului 1632, a pierit în luptă Gustav Adolf, regele Suediei.

41 Dresda a fost cucerită de Napoleon din nou, la 26 iunie 1813, cînd au fost alungați din oraș cei trei împărați ai celor trei mari puteri aliate, Rusia, Prusia și Austria.

42 La Leipzig, la 18 octombrie 1813, în timpul bătăliei cunoscută sub numele de Bătălia națiunilor, armata saxonă care a intrat în luptă alături de Napoleon a trecut apoi de partea aliaților. Ca urmare a înfrîngerii suferite, Napoleon a fost obligat să părăsească Germania.

43 Joseph Bonaparte (1768—1844), fratele mai mare al lui Napoleon, care a devenit rege al Neapolelui în anul 1806 și rege al Spaniei între 1808 și 1813. Aici Byron amintește de ordinul pe care Joseph Bonaparte l-a dat soldaților încartiruiți în Montmartre de a preda Parisul aliaților. Mulți istorici au considerat acest gest ca un act de trădare față de Napoleon.

44 Insula Elba din Marea Tireniană, unde a trăit în exil Napoleon, din 20 aprilie 1814 pînă la 26 februarie 1815.

45 *Prometeu încătușat*, piesa lui Eschil. Aici Byron îi reamintește cititorului primul monolog al lui Prometeu, după plecarea slujitorilor săi pînă la sosirea corului celor douăsprezece oceanide (vezi vol. *Tragicii greci*, ESPLA, 1958, pp. 219—220).

46 Aluzie la trădarea republicii și a principiilor republicane de către Napoleon, după ce a devenit prim-consul și, apoi, împărat, Byron i-l opune pe George Washington, principalul conducător al armatelor coloniale pentru dobîndirea independenței și primul președinte al S.U.A.

47 Aici i se amintește cititorului celebra inscripție latină de pe o medalie franceză bătută în onoarea lui Benjamin Franklin: „Eripuit caelo fulmen, sceptrumque tyrannis" („A smuls cerului fulgerul și tiranilor sceptrul").

48 Francisco Pizarro (1478—1541), cuceritorul Perului.

49 Simon Bolívar (1783—1830), unul dintre principalii conducători ai luptei de neatîrnare a coloniilor spaniole din America pe care Byron l-a admirat într-atît, încît plănuia chiar să se stabilească în țara lui Bolívar și și-a numit iahtul *Bolívar*.

50 După lovitura de stat de la 18 Brumar (9 noiembrie 1799) și după ce s-a declarat Consul pe viață (1802), Napoleon a luat o serie de măsuri

despotice și antiliberale, care au culminat cu reintroducerea sclaviei în colonii și deportarea în masă a regaliștilor.

51 Hernando Cortès (1485—1547), cuceritorul spaniol al Mexicului.

52 Este vorba despre răscoala izbucnită în anul 1821 în Grecia și îndreptată împotriva jugului turcesc.

53 În cuvîntarea rostită în fața compatrioților săi, Bolívar afirma că de la Orinoco la Anzi în Peru, întreaga țară era eliberată.

54 Harmodios, tînăr atenian care, împreună cu prietenul său, Aristogiton, a conspirat împotriva fiilor tiranului Pisistrate, Hipparcos și Hippias (514 î.e.n.) și care a murit în lupta pentru eliberarea Atenei.

55 Chile și-a dobîndit independența în anul 1818.

56 În 1820 a izbucnit revoluția și în Spania.

57 Ausonia este vechiul nume al Italiei. În 1820 a izbucnit și aici o revoluție, care însă a fost înăbușită un an mai tîrziu.

58 Salamina, vezi nota nr. 5, la *Blestemul Minervei*, p. 510.

59 Turcii.

60 Prietenul fals („the false friend") este Rusia care, în perioada respectivă, țesea intrigi politice în Grecia. Este vorba și de politica ei de înrăjbire a Turciei cu Grecia. (Vezi N.M. Demurovîi, *Selections from Byron*, Moscow Progress Publishers, 1979, p. 498.)

61 Pelayo, rege spaniol care s-a luptat cu maurii în secolul al VIII-lea.

62 Abenceragii erau un trib maur din regatul Granadei, în sec. al XV-lea.

63 Familia Zegri era adversara tribului abenceragilor cu care s-a luptat timp îndelungat.

64 Byron vorbește aici despre restaurarea regelui Ferdinand al VII-lea al Spaniei, în luna martie 1814, care a marcat începutul unei perioade de șase ani de teroare feudalo-catolică.

65 Numanția, oraș în vechea Spanie, cucerit în anul 133 î.e.n., după lupte grele, de Scipio Africanul. Orașul acesta a devenit simbolul bărbăției și al eroismului.

66 Phalaris, tiranul din Agrigento, din 565 pînă în 549 î.e.n., devenit celebru mai ales pentru cruzimea sa. Își ardea victimele de vii, într-un vas de bronz care avea forma unui taur lucrat de sculptorul Perillos. Se spunea că gemetele condamnaților erau o muzică suavă pentru urechile tiranului. Se pare că a sfîrșit-o la fel ca și victimele sale. Taurul lui Phalaris simbolizează azi un supliciu rafinat.

67 Aluzie la vechiul strigăt de război al spaniolilor: *„Santiago y serra España"* („Sf. Iago, protectorul Spaniei").

68 Este și aici vorba despre Augustina, fata din Saragoza. Vezi și nota lui Byron la *Cîntul I*, strofa LIV, din *Pergrinările lui Childe Harold*, *Volumul I.*

69 Congresul de la Verona din toamna lui 1822, la care s-au întîlnit suveranii Rusiei, Prusiei şi Austriei şi care a consfinţit independenţa Statelor Unite.

70 Vezi notele de la *Melodii ebraice*, poezia *Saul*, *Volumul I.*

71 Patrick Henry (1736—1799), originar din Virginia, vestit orator, partizan înflăcărat al mişcării americane de independenţă, celebru şi pentru fraza: „Give me liberty or give me death" („Daţi-mi sau libertate sau moarte").

72 George al III-lea, regele Angliei, în timpul domniei căruia, S.U.A. şi-au cîştigat independenţa.

73 Cei trei proşti: Alexandru I, împăratul Rusiei, Francisc I, împăratul Austriei şi Friedrich Wilhelm al III-lea, regele Prusiei, care au participat la Congresul de la Verona. George al IV-lea, regele Angliei şi Ludovic al XVIII-lea, regele Franţei şi-au trimis doar reprezentanţii, în persoana ducelui de Wellington şi a vicontilor de Montmorency şi Chateaubriand.

74 Esop, fabulist semilegendar grec, care ar fi trăit în secolul VII—VI î.e.n. Byron reaminteşte aici binecunoscuta fabulă a lui Esop despre broaştele care îi cer lui Iupiter un rege. Zeul, ascultîndu-le oracăiala, le aruncă un butuc, de care broaştele s-au speriat la început, dar pe urmă s-au suit pe el, văzîndu-l cît de bun şi blînd este. Byron remarcă cu amărăciune că monarhii întruniţi la Verona sînt departe de a fi asemănători butucului-rege din fabula lui Esop.

75 Della Scala, familie italiană ai cărei membri, potentaţi ai Veronei, au făcut parte din partidul ghibelin (vezi şi *Profeţia lui Dante)*. Mastino della Scala a venit la conducerea Veronei în anul 1259.

76 Francesco Cane, zis Cangrande della Scala (1291—1329), vicar imperial al Italiei. În anul 1318 devine căpitan general al ligii ghibeline din Lombardia. L-a avut ca oaspete pe Dante Alighieri, care fusese nevoit să plece în exil. A contribuit la înflorirea Veronei.

77 Catul (?84—54 î.e.n.), mare poet roman care s-a născut, probabil, la Verona.

78 Este vorba despre poetul liric veronez Ippolito Pindemonte (1753—1828), autorul unor poezii pastorale suave şi melancolice, *Poesie campestri* şi al unui poem patetic, *Sepolcri (Sepulcrele)*, ca răspuns la poemul cu acelaşi titlu pe care i l-a dedicat prietenul său, Ugo Foscolo. A tradus în versuri *Odiseea* lui Homer.

79 Dante Alighieri (1265—1321), celebrul poet italian care, condamnat la moarte de adversarii săi politici, negrii, din partidul guelf, a fost nevoit să se refugieze la Verona şi în alte oraşe.

80 Ţarul Rusiei, Alexandru I (1777—1825?).

81 Împăratul Rusiei, Alexandru I şi-a început domnia cu cîteva reforme liberale, dar în timpul Congresului de la Verona devenise stîlpul reacţiunii europene.

82 Conform Constituţiei din anul 1815, Polonia, care fusese alipită Rusiei, în urma Congresului de la Viena, a primit dreptul de a avea propria sa adunare naţională, Seimul. În acelaşi timp, Constituţia consfinţea unirea Poloniei, pentru totdeauna, cu imperiul rus, astfel trebuind să respecte legile imperiului, absolutismul imperial, cu care o adunare naţională nu mai era compatibilă. Coroana Poloniei se transmitea ereditar.

83 Byron face aluzie la hotărîrea Congresului de la Verona de a înăbuşi revoluţia din Spania, prin intervenţia puterilor aliate.

84 Aristotel a fost profesorul lui Alexandru.

85 Frédéric-César de Laharpe (1754—1838), om politic elveţian, preceptorul lui Alexandru I şi al fratelui său, Constantin. În anul 1816, cînd Byron şi-a petrecut vara în Elveţia, Laharpe era la Lausanne şi biografii poetului consideră că este imposibil ca cei doi să nu se fi întîlnit.

86 Este vorba despre Petru I al Rusiei (1672—1725), care în anul 1714 a trecut Prutul, în ciuda superiorităţii numerice a turcilor.

87 Juliana de Wietengnoff, baroneasă de Krüdener (1764—1824), mistică rusă, inspiratoarea lui Alexandru I, pe care l-a convins să adere la Sfînta Alianţă. Ea este autoarea romanului autobiografic *Valérie*.

88 Caterina I (1680—1727), împărăteasa Rusiei, a fost iubita şi apoi soţia lui Petru cel Mare, căruia i-a urmat la tron. Se spune că în timpul campaniei de pe Prut, soarta armatei ruse a fost hotărîtă de Caterina, care l-a cumpărat pe Vizir cu bani şi bijuterii. (Vezi *Selections from Byron, op. cit.*, p. 502.)

89 În anul 711, maurii au înfrînt definitiv armata vizigotă a lui Roderic lîngă oraşul spaniol Xeres de la Frontera, din cîmpia andaluză.

90 Diogene (?412—323 î.e.n.), celebru filozof grec, discipolul lui Socrate.

91 Sinope, în Asia Mică, locul de naştere al lui Diogene.

92 *Nec plus ultra* (Lat: „De aici nu se poate ajunge mai departe") — sînt cuvintele pe care, potrivit legendei mitologice, Hercule le-ar fi săpat pe munţii Calpe şi Abila, pe care i-a despărţit unul de altul pentru a uni Marea Mediterană cu Oceanul Atlantic. Se credea, pe atunci, că acolo era capătul lumii şi al pămîntului şi că, deci, nu mai urma nimic după aceea.

93 Benjamin Constant de Rebecque (1767—1830), politician francez, scriitor şi publicist. În timpul celor „100 de zile" a fost de partea lui Napoleon, iar apoi a ocupat un post important în partidul liberal, în

timpul Restaurației. A fost prietenul Doamnei de Staël. A scris *Mémoirs* (Memorii), romanul psihologic *Adolphe* etc.

94 Tuliu, Marcus Tullius Cicero, vezi *Volumul I*, nota nr. 16, p. 468.

95 Demostene (384—322 î.e.n.), cel mai mare orator al antichității. A trăit la Atena.

96 Elocința înseamnă acțiune, este o expresie atribuită de către Plutarh, în *Viețile celor zece oratori*, lui Demostene. Cuvîntul folosit este însă „hipocritis" și înseamnă, de fapt, arta actorului.

97 Louis Stanislas — Xavier, Ludovic al XVIII-lea (1755—1824), regele Franței, care și-a petrecut o parte din exil în Anglia, la castelul Hartwell din comitatul Buckinghamshire. Se spunea despre suveranul francez că suferea de gută și că, pe deasupra, mai era și un foarte mare gurmand.

98 Byron ironizează aici teama monarhului francez față de mișcarea carbonarilor, care s-a accentuat și mai mult, după ce ducele de Berry (al doilea fiu al lui Carol al X-lea) a fost asasinat de către Louis Pierre Louvel, în anul 1820, în momentul cînd ieșea de la operă.

99 Desiré era una dintre titulaturile regale din Franța.

100 Apicius (42 î.e.n.—37 e.n.), celebru gastronom roman din perioada domniei lui Augustus și Tiberius. S-a sinucis de teamă să nu moară de foame, cînd a considerat că nu mai avea suficienți bani ca să trăiască și, mai ales, ca să se hrănească. Suma care îi rămăsese, de fapt, era fabuloasă.

101 Se spune că, în timp ce se afla în exil, lui Ludovic al XVIII-lea îi plăcea să citească din Horațiu.

102 Epicur (341—270 e.n.), filozof grec, care a definit filozofia ca fiind arta care face viața fericită și a pus pe primul plan plăcerile intelectuale. Învățătura sa a degenerat ulterior și astăzi prin ea se înțelege „a mînca, a bea și a fi vesel". Acesta este și sensul pe care i-l dă Byron, ironizîndu-l pe Ludovic al XVIII-lea.

103 În original: „That nose, the hook where he suspends the world" este o parafrază după *Satira a VI-a* de Horațiu: „Naso suspendit adunco ignotos, ut me libertino patre natum: („Tu nu privești în silă, ca alții, bunăcară / Pe cei ce ca și mine, dintr-un libert coboară" — trad. Hodoș, Măinescu). Byron făcea remarca următoare: „Romanul folosește această expresie doar cînd cineva este arogant și își dă aere".

104 Castlereagh (1769—1822), politician reacționar englez care, suferind de o boală de nervi, și-a tăiat gîtul cu un briceag.

105 În original: „Pilots who have weather'de very storm" este un citat din oda închinată zilei de naștere a lui Pitt și scrisă de George Canning.

106 George Canning (1770—1827), om de stat britanic din partidul Tory. A fost de două ori ministru de externe şi apoi, chiar prim-ministru al Angliei. S-a opus deciziilor Congresului de la Verona. A militat pentru dobîndirea de către greci a independenţei şi în favoarea emancipării catolicilor, ceea ce i-a atras ura regelui.

107 După încheierea războiului cu Napoleon, preţul cerealelor a scăzut în Anglia şi, ca urmare, au scăzut şi arendele.

108 Triptolemus, erou mitologic, regele Eleusis-ului. A inventat plugul şi a învăţat de la Ceres arta de a cultiva pămîntul, pe care a transmis-o apoi locuitorilor Aticii.

109 Aluzie la înfrîngerea suferită de Napoleon în Rusia.

110 Este vorba despre legea votată de Parlament în luna aprilie 1822, care limita importul de grîu din străinătate pentru a favoriza creşterea preţului grîului englez şi deci al „pîinii naţionale", cum îi plăcea lui Byron să o numească în batjocură.

111 Conform legendei biblice, *Matei*, XIV, 15—21, Isus a hrănit cu cinci pîini şi doi peşti 5 000 de oameni.

112 Referire la binecunoscutul episod al răpirii sabinelor de către soldaţii lui Romulus.

113 Esau sau Isav (Părosul roşu), fiul lui Isaac şi al Rebecăi, care a fost lipsit de moştenire printr-un şiretlic al fratelui său geamăn, Iacob. Esau şi-a vîndut dreptul primului născut lui Iacob pentru un blid de linte *(Facerea*, XXV, 29—34).

114 Conform legendei biblice, Iacob este Israel, strămoşul evreilor.

115 Referire la legea adoptată în anul 1819, din iniţiativa lui Pitt, pentru introducerea în circulaţie a bancnotelor şi care a fost asociată de guvernul Tory cu scăderea arenzilor.

116 Niobe, vezi *Volumul I*, nota nr. 63, p. 498.

117 Aluzie la nenumăratele petiţii transmise guvernului în 1822 în semn de protest împotriva impunerii zeciuielii ca o nouă taxă pe produsele agricole.

118 Symplegadele sînt cele două stînci plutitoare din mitologia greacă, care, după trecerea corăbiei argonauţilor printre ele, au rămas nemişcate, formînd intrarea în Marea Neagră.

119 Midas, vezi nota nr. 105 de la *Ecouri din Horaţiu*, p. 502.

120 Alcina este un personaj din poemul *Orlando Innamorato (Orlando îndrăgostit)* de Boiardo şi din *Orlando Furioso* de Ariosto. Era o vrăjitoare care stăpînea o grădină fermecată şi care îşi prefăcea iubiţii în animale, pietre, fîntîni sau copaci.]

121 Pactolul era un rîu legendar din Lydia, care izvora din Munţii Tmolus şi se vărsa în Hermus, după ce scălda oraşul Sardes. Midas s-a spălat

în el cînd tot ceea ce atingea se prefăcea în aur. Nisipul rîului s-a transformat în aur.

122 Canaan, numele dat de israeliți Palestinei, înainte de a o ocupa. Pămîntul făgăduinței.

123 Referiri la frații Rothschild, mari bancheri, care au deschis bănci la Frankfurt, Viena, Londra, Neapole și Paris. În anul 1822, au fost cu toții înnobilați de către regele Francisc I al Austriei și au devenit baroni. Nathan Meyer Rothschild (1777—1836) a deschis sucursala băncii de la Londra și, ca agent al guvernului britanic în timpul războaielor napoleoniene, a contribuit la înfrîngerea definitivă a francezilor.

În limba engleză, cele două versuri:

„The banker — broker — baron — brethren, speed
To aid these bankrupt tyrants in their need".

au o muzicalitate aparte, bazată pe funcția aliterativă a sunetelor B—R—K. Ele exprimă totodată dezgustul lui Byron față de acești bancheri și de banii lor care au servit regilor tirani în politica lor agresivă, de înăbușire a mișcărilor de eliberare națională ale diferitelor popoare.

124 Împăratul Francisc I al Austriei.

125 Locuitor al Samariei, vechi oraș din Palestina. Aici este vorba despre bunul samaritean din legenda biblică *(Luca*, X, 30—37*)*, care, întîlnind pe drum un om rănit și jefuit de tîlhari, i-a oblojit rănile și l-a îngrijit, dîndu-i adăpost și bani.

126 Avram sau Abraham, strămoșul evreilor prin fiul său Isaac, și al arabilor prin fiul său Ismail (Ishmael). Este considerat fondatorul iudaismului *(Facerea*, 11—25*)*.

127 Clemens von Metternich (1773—1859), om politic și diplomat austriac, una dintre figurile de seamă ale Sfintei Alianțe. A fost ministru de externe din anul 1809, apoi, între 1821—1848, cancelar al Austriei, perioadă rămasă în istorie sub denumirea de epoca lui Metternich. În 1810 a negociat căsătoria lui Napoleon cu Maria Luiza, a încheiat un pact de alianță cu Franța în 1812, ca apoi să treacă de partea Aliaților. A dus o politică de împăciuire la Congresul de la Viena și s-a opus expansiunii ruse și prusace în Polonia și Saxonia.

128 În însemnările sale, Byron relatează o mică întîmplare de la Congresul de la Verona, în legătură cu Chateaubriand, care reprezenta Franța la tratative, în calitatea sa de ministru de externe. Unul dintre suveranii prezenți i-a făcut un compliment *amabil* ministrului francez, vrînd totodată să îi dovedească ce gusturi literare avea și cît de mult citise întrebarea pe care suveranul i-a adresat-o suna cam așa: „Domnule Chateaubriand, vă înrudiți cumva cu acel Chateaubriand care — care

— care a scris ceva?“ Byron spune că autorul lui *Atala* s-a îndoit că acel monarh şi-ar fi meritat tronul.

François René, viconte de Chateaubriand (1768—1848), scriitor şi politician francez. A fost regalist şi a desfăşurat o intensă activitate politică pînă în anul 1830. Ca scriitor este considerat unul dintre fondatorii romantismului francez.

129 Giovanni Antonio Capo d'Istrias (1776—1831), om de stat grec şi rus. A intrat în serviciul Rusiei în 1809 şi ca ministru de externe (1820—1822) a sprijinit răscoala din Grecia din 1821. În 1927 a fost ales preşedinte al Greciei, dar din cauza înclinaţiilor sale aristocratice a fost lipsit de popularitate şi a murit asasinat.

130 Mathieu Félicité de Montmorency (1767—1826), ministru de externe al Franţei, a cerut abolirea titlurilor nobiliare după ce s-a reîntors de la Congresul de la Verona. După ce în tinereţe fusese un iacobin înverşunat, în august 1786 cerea desfiinţarea drepturilor şi privilegiilor feudale, iar în iunie 1790, chiar desfiinţarea nobilimii.

131 „Débats“ şi „Moniteur“, ziare oficiale franţuzeşti ale vremii.

132 La începutul lui 1823, lui Montmorency i s-a cerut să renunţe la postul de ministru de externe, în favoarea lui Chateaubriand.

133 În original: „Almost as quickly as he conquered Spain“, care este un citat al unui vers din poemul satiric al lui Alexander Pope, *Imitations of Horace (Imitîndu-l pe Horaţiu), Satira I*, în care Pope vorbeşte despre lordul Charles Mordaunt, duce de Peterborough, generalul englez care în anul 1705 a comandat trupele din Spania şi a luat Barcelona.

134 Maria Luiza (Marie Louise) (1791—1847), fiica împăratului Francisc I al Austriei, soţia lui Napoleon. A părăsit Franţa la 6 aprilie 1814, renunţînd la titlul de împărătească şi primindu-l pe cel de ducesă de Parma. După moartea lui Napoleon s-a măritat cu contele Adam Neipperg. A participat la Congresul de la Verona pentru a reprezenta interesele fiului ei, Napoleon François Charles Joseph (1811—1832), duce de Reichstadt (1818—1832).

135 Fiul lui Napoleon a murit la palatul Schönbrunn din Viena, la 22 iulie 1832, cînd împlinise vîrsta de 21 de ani. Byron îl numeşte Astyanaxi care, în mitologie, era fiul lui Hector şi al Andromacăi, ucis de greci, la Troia.

136 Adam Adalbert Neipperg (1775—1827), mare şambelan al Mariei Luiza cu care s-a şi căsătorit.

137 Argus este numele ironic pe care Byron i-l dă contelui de Neipperg, care nu avea decît un ochi.

138 Carol cel Mare (768—814), regele francilor şi apoi, din anul 800, împărat.

139 Andromaca, soţia lui Hector. După căderea Troiei a devenit sclava lui Pyrrhus cu care a avut trei fii, dar care apoi a repudiat-o. Este una dintre cele mai frumoase figuri feminine din *Iliada*, prin profunda ei afecţiune conjugală şi maternă şi prin suferinţele pe care le îndură cu resemnare. Aici, Maria Luiza este în mod ironic opusă eroinei lui Homer şi Racine, iar Pyrrhus este numele pe care revistele pariziene l-au dat, tot ironic, ducelui de Wellington.

140 Byron vorbeşte despre o notiţă apărută în cotidianul francez „Le Courier", în care se relata faptul că Maria Luiza a ieşit din sala Congresului de la Verona la braţul ducelui de Wellington, învingătorul lui Napoleon la Waterloo.

141 Byron îl ironizează pe regele Angliei, George al IV-lea care, aflîndu-se într-o vizită în Scoţia, ar fi apărut într-o dimineaţă din luna august 1822 în sala de audienţe a Castelului îmbrăcat în tartanul familiei Stuart, ca să constate cu stupoare că în afara lui doar un singur alt bărbat purta costumul scoţian tradiţional. Acel bărbat era sir William Curtis (1752—1825), proprietarul unei fabrici de pesmeţi marinăreşti din Wapping. Curtis era membru al Parlamentului şi o perioadă a fost primar al Londrei.

142 Guildhall (Casa breslelor) este numele pe care îl poartă primăria din Londra.

143 Claymore este o spadă scoţiană cu lamă lungă şi lată, care se ţine cu amîndouă mîinile.

pag. 139

POEME ORIENTALE
(Tales, Chiefly Oriental)

— Poemele orientale, inspirate din aceeaşi sursă care a dat naştere primelor două cînturi din *Peregrinările lui Childe Harold*, au fost scrise de Byron între anii 1813 şi 1816 şi au fost publicate de John Murray, succesul lor fiind instantaneu şi răsunător. În ciuda lui, însă, nici poetul şi nici criticii săi de mai tîrziu nu le-au acordat prea multă atenţie, considerîndu-le insuficient de elaborate, prea melodramatice şi chiar imature. Cele şase poeme aparţinînd acestui ciclu sînt: *Ghiaurul*, *Mireasa din Abydos*, *Corsarul*, *Lara*, *Parisina* şi *Asediul Corintului*. Lor li se adaugă poemele *Mazeppa*, a cărui sursă de inspiraţie o constituie o veche legendă rusă şi *Insula*, care are la bază revolta marinarilor de pe Bounty.

GHIAURUL
(The Giaour)

— *Ghiaurul* a fost început în luna mai 1813. Prima ediție conținînd 685 de versuri a apărut la 5 iunie a aceluiași an, iar cea de a 7-a, reprezentînd poemul în forma sa finală (1334 de versuri), a fost publicată la 27 decembrie 1813.

Poemul este dedicat poetului Samuel Rogers care a trăit între 1763 și 1855 și a fost celebru în lumea literelor și în rîndurile cititorilor săi pentru versurile ușoare și plăcute pe care le scria. Unul dintre cele mai cunoscute poeme ale sale este cel intitulat *Pleasures of Memory (Plăcerile memoriei)*, publicat în 1792. În *Jurnalul* său din 1813, Byron îl plasa pe Samuel Rogers pe al doilea loc, după Walter Scott, în piramida popularității, numită de el „triunghiularul Gradus ad Parnassum". În vîrful piramidei se afla Walter Scott, iar lui Rogers, după Moore și Campbell, îl urmau Southey, Wordsworth și Coleridge, pe care, cu toate că mereu s-a răfuit cu ei, Byron îi considera mari poeți. Lor le urmau cei mulți, printre care se plasa, probabil, și Byron, fie din modestie, fie din cauză că nu considera că este un mare poet.

Scott

Rogers

Moore Campbell

Southey Wordsworth Coleridge

The Many

(cei mulți)

1 Într-o scrisoare adresată la 1 septembrie 1813 lui Thomas Moore, Byron povestește întîmplarea care l-a inspirat în scrierea *Ghiaurului*. Întorcîndu-se într-o zi din Golful Pireu, Byron și persoanele care îl însoțeau au împiedicat prin forță și amenințări ca o tînără, cusută într-un sac, să fie aruncată în mare, ca pedeapsă că păcătuise în fața legilor mahomedane. Byron a obținut iertarea fetei, cu condiția ca ea să părăsească pentru totdeauna Atena. Multă vreme s-a crezut că fata salvată fusese iubita poetului, dar în luna ianuarie 1825, Hobhouse, tovarășul de călătorie al lui Byron, a declarat ziarului „Westminster Review", că persoana în cauză fusese iubita servitorului turc al poetului. Evenimentul la care a asistat Byron era foarte obișnuit în viața turcilor în anii aceia. Poetul vorbește în însemnările sale despre o întîmplare petrecută doar cu cîțiva ani înainte ca el să viziteze Grecia. Soția lui Muhtar Pașa i s-ar fi plîns socrului său că soțul ei îi era neere-

dincios şi că o înşela cu 12 dintre cele mai frumoase femei din Ianina. În aceeaşi noapte, ele au fost prinse, legate în saci şi înecate în lac. Nici una dintre victime nu a scos vreun ţipăt şi nu a dat dovadă că se teme de soarta ce i se pregătea. O poveste similară, dar despre o tînără venețiancă de data aceasta, Byron a auzit-o într-una din cafenelele din Levant, recitată de către un povestitor. Astfel de povestitori erau foarte des întîlniți în cafenele. Ei fie că îşi recitau, fie că îşi cîntau poveştile.

2 Cele şapte insule, Corfu, Leucas, Cefalonia, Iacintos, Ithaca, Paxos şi Antipaxos, se află în Marea Ionică. Ele au fost sub stăpînire venețiană din secolul al XIII-lea pînă în anul 1797.

3 Arnăuți este numele dat albanezilor de către turci.

4 Vezi nota nr. 1 la *Blestemul Mincrvei*, p. 509.

5 Mainoții sînt locuitori ai Mainei, regiune din Laconia (Peloponez), în peninsula Tenara.

6 Misitra (Mistra), mică localitate din Peloponez, la vest de Sparta.

7 Atenianul este Temistocle (525—460 î.e.n.), om de stat atenian, care şi-a convins compatrioții să construiască o flotă în timpul războiului cu perşii. Lui i se datorează victoria de la Salamina din anul 480. A murit în exil, în Persia.

8 Se crede că ar fi vorba despre mormîntul lui Temistocle.

9 Colona (Colonos), cetate în Atica, patria lui Sofocle, unde s-a refugiat Oedip, însoțit de fiica sa, Antigona.

10 Okeanos, divinitate greacă, cel mai bătrîn dintre Titani, fiul lui Uranos şi al Geei. Personifică marea.

11 O binecunoscută fabulă persană vorbeşte despre dragostea dintre trandafir şi privighetoare.

12 Versurile acestea, care în original sînt: „Where cold Obstruction's apathy", parafrazează versurile shakespeariene din piesa *Măsură pentru măsură*, act. III, sc. 1, 115—116: „Aye, but to die, and go we know not where; / To lie in cold obstruction?" („Să mori, să pleci din viață, unde-anume? / Să-neremeneşti în rece hău;" — trad. Argintescu Amza).

13 Termopile, trecătoare între Muntele Oeta şi mlaştinile de pe malul Golfului Malic în Grecia. Aici, în anul 480 î.e.n., Leonidas, în fruntea armatei spartane, a luptat împotriva perşilor şi tot aici, în anul 279 î.e.n., grecii au opus rezistență galilor lui Brennus. În anul 191 î.e.n., în acelaşi loc, romanii l-au înfrînt pe Antioh al III-lea, regele Siriei.

14 Salamina, vezi nota 7 de mai sus.

15 În însemnările sale, Byron notează următoarele: „Atena este proprietatea lui Kislar Aga, sclavul seraiului şi gardianul femeilor. El îl nu-

meşte pe guvernatorul Atenei. Acesta din urmă este, deci, condus de un proxenet şi eunuc."

16 Coleridge îl citează aici pe A.G. Ellis, de la Secţia de cărţi orientale şi manuscrise a Muzeului Britanic, care a făcut pe marginea acestor două versuri următoarea remarcă: „Recitatorul povestirii este un pescar turc care în timpul zilei pescuia în Golful Egina, iar noaptea, temîndu-se de piraţii mainoţi ce mişunau pe coasta Atticei, se adăpostea cu barca sa în Port Leone, vechiul Pireu. El este martorul ocular al aproape tuturor întîmplărilor din poveste şi în unele dintre ele este chiar eroul principal".

17 Topaic, muschetă. La apusul soarelui, Bairamul este anunţat cu salve de tun. În tot timpul nopţii moscheile sînt scăldate în lumină şi se trag focuri de armă. Salvele de tun marchează şi sfîrşitul Bairamului.

18 Ramazan este luna de post care precede Bairamul.

19 Bairam este numele a două sărbători musulmane. Una se celebrează după Ramazan, iar cealaltă, cu 70 de zile mai tîrziu.

20 Verdele este culoarea preferată a musulmanilor.

21 *Salam aleikum* („Să ai parte de pace") este formula de salut a musulmanilor. Pe creştini îi salută cu *Urlar Ula* („Călătorie plăcută").

22 Regina muscă este Fluturele de Caşmir, cu aripi albastre, considerat a fi cel mai rar şi mai frumos reprezentant al speciei.

23 „Scorpion rotit în flăcări" este o aluzie la curioasa sinucidere a scorpionului. Cînd este înconjurat de flăcări şi nu mai poate să se salveze, scorpionul se înţeapă cu propriul său ac.

24 În original: „Though on Al-Sirat's Arch I stood". Al-Sirat sau Puntea răsuflării este mai îngustă decît un fir de păianjen şi mai ascuţită decît lama unei săbii. Pe ea trebuie să treacă musulmanii pentru a ajunge în Paradis. Cei care nu sînt suficient de îndemînatici sînt înghiţiţi de apele rîului îngrozitor care curg învolburate sub această punte.

25 Muftiu este un membru al clerului musulman însărcinat să urmărească. respectarea le gii religioase. Este şi judecător. El poartă un turban alb

26 Circassia era regiunea cuprinsă între Marea Neagră, Kuban şi Caucaz.

27 Franguestan, alt nume pentru Circassia. Femeile din această regiune, celebre pentru frumuseţea lor, erau sclave preţuite de turci. În secolul al XVII-lea, circazienii au trecut la religia musulmană.

28 Liakura, alt nume pentru muntele Parnas.

29 *Bismillah* („În numele Domnului"), este cuvîntul cu care încep toate capitolele din *Coran*, cu excepţia unuia singur, Cap. X, *Căinţa*. Tot cu acest cuvînt îşi încep musulmanii rugăciunile.

30 Chiaus, mesager sau interpret turc.

31 *Aman* este un cuvînt arab care înseamnă siguranţă. Este strigătul prin care musulmanii cer îndurare în luptă.

32 Palampor este un șal înflorat purtat, de obicei, de persoane de rang.

33 În jurul calpacului este înfășurat turbanul.

34 Pe mormîntul bărbaților turci, aparținînd unor familii înstărite, este sculptat un turban de piatră.

35 *Alla Hu* sînt cuvintele cu care muezinul își încheie chemarea la rugăciune.

36 Versurile acestea i-au fost inspirate poetului de un cîntec de luptă turcesc, pe care Byron îl notează în însemnările sale: „Văd o fată cu ochii negri, din Paradis, care își flutură vălul verde și strigă: «Vino, sărută-mă, te iubesc!»".

37 Monkir și Nekir sînt inchizitorii morților, care îi judecă pentru faptele săvîrșite în viață și îi pedepsesc cu coasa și cu o măciucă înroșită în foc.

38 Eblis sau Iblis este numele arhidemonului musulman, stăpînul djiniilor, care sînt spirite ale binelui sau ale răului, superioare oamenilor, dar inferioare îngerilor. Eblis este prințul întunericului în mitologia islamică.

39 Afrit (Afriet sau Ifriet), geniu răufăcător, alt nume pentru Eblis.

40 Goulé este, la musulmani, un fel de vampir, cu înfățișare de femeie tînără, care suge sîngele celor vii și devorează cadavrele în timpul nopții.

41 Călugăr.

42 Întrebarea aceasta se pare că este pusă de pescar unui călugăr cu care Ghiaurul a locuit în ultimii șase ani. Aici dispare pescarul și poemul continuă sub forma unui dialog între autor și călugăr. Acesta din urmă este nemulțumit de comportamentul și atitudinea Ghiaurului. Poemul se încheie cu spovedania Ghiaurului, adresată fie călugărului, fie starețului mănăstirii. (Aceasta este din nou nota lui A.G. Ellis).

43 Paynim, păgîn, adeseori mahomedan.

44 Versurile acestea, pînă la ultimele 16, au fost adăugate de Byron în parte în timp ce poemul se afla sub tipar, în parte la următoarele ediții.

45 În nota sa, Byron spune că pasărea la care se referă ar fi pelicanul, dar în realitate este flamingo, cunoscut și sub denumirea de Pelicanul deșertului. Acesta secretă un fel de substanță asemănătoare cu sîngele, cu care își hrănește puii. De aici și credința că el și-ar hrăni puii cu propriul sînge.

46 Tahiri este numele unui derviș care îl însoțea pe Byron în călătoria sa prin Orient, la începutul anului 1811 și care avea puterea să prevadă pericolele. De multe ori, prevestirile și presimțirile sale se împlineau.

47 Simar este o haină lungă şi largă, purtată de femei. Byron foloseşte aici cuvîntul în sens de linţoliu.

pag. 175

MIREASA DIN ABYDOS
(The Bride of Abydos)

— Poemul a fost scris în luna noiembrie 1813, fie în patru nopţi, cum reiese din însemnările lui Byron, fie într-o săptămînă, după părerea prietenilor săi. A fost publicat la 29 noiembrie.

1 Henry Richard Vassal Fox, al treilea Baron Holland (1773—1840), politician şi celebru orator englez, în saloanele căruia din Holland House, în Kensington, se întîlneau scriitorii, oamenii de ştiinţă şi politicienii vremii. Obişnuiţii seratelor sale erau Sheridan, Moore, Byron, Campbell, Macauley şi, mai tîrziu, Charles Dickens.

2 Motto-ul ales de Byron este luat din poezia lui Robert Burns, *Farewell to Nancy (Adio, Nancy)*.

3 Se presupune că acest prim vers i-ar fi fost sugerat poetului de cîntecul lui Mignon din *Wilhelm Meister* de Goethe, „Kennst du das Land wo die Zitronen blühn?" („Ştii tu ţara unde înfloresc lămîii?")

4 Versurile lui Byron:

„'Tis the clime of the East-'tis the land of the Sun-
Can he smile on such deeds as his children have done?"

sînt inspirate din tragedia lui Edward Young (1683—1765), *The Revenge (Răzbunarea)*, act. V, sc. 2:

„Souls made of fire, and children of the Sun,
With whom revenge is virtue".

(„Sufletele sînt din foc, copiii sînt din soare, pentru ei răzbunarea e virtute").

Piesa a fost reprezentată în anul 1721.

5 Saadi (Mulishu'd-Din), celebru poet persan, născut la Shiraz (1184—1290). Poeziile sale sînt cuprinse în două volume, *Gulistan (Grădina trandafirilor)* şi *Bustan (Grădina copacilor)*.

6 Mejnun şi Leila sînt Romeo şi Julieta Orientului.

7 Tamburul este o tobă turcească, ale cărei bătăi se fac auzite în zorii zilei, la prînz şi la apusul soarelui.

8 Nazaret, oraş în Israel unde se crede că ar fi locuit Isus. Este loc de pelerinaj.

9 Turcii îi urau pe arabi chiar mai mult decît pe creştini.

10 Houris (cuvînt persan), fecioară foarte frumoasă, promisă de Mahomed credincioşilor, cînd, după moarte, vor ajunge în Paradis.

11 Mecca, oraş în Arabia Saudită de astăzi, în care se spune că s-a născut Profetul Mahomed. Este considerat oraş sfînt şi, deci, este loc de pelerinaj pentru lumea islamică.

12 Carasman Oglu sau Cara Osman Oglu, cel mai mare latifundiar din Turcia, la vremea aceea, guvernator al Magneziei. Cei care dețin pămînt în arendă se numesc timarioți și ei servesc drept spahii. Sînt obligați să aducă în luptă un anumit număr de cavaleriști, în funcție de suprafața teritoriului pe care îl au în arendă.

13 *Oglu* (Bei-Oglu) sau *Begzade*, nobil turc, fiu de pașă.

14 Cînd un pașă era suficient de puternic pentru a se opune hotărîrii sultanului cu privire la înlăturarea sa prin moarte, îl ucidea pe mesagerul purtător al ordinului sultanului. Uneori erau uciși mai mulți mesageri la rînd. Cînd însă pașa era slab sau devotat pînă la moarte sultanului, săruta firmanul și își accepta cu resemnare soarta.

15 Mugrabeu (maghrabi), mercenar maur.

16 Mameluc, la început era numele sclavilor aduși din Egipt, apoi a devenit un termen folosit pentru a desemna o castă militară.

17 Delișii sînt avangarda cavaleriei, cei care intră primii în luptă.

18 Geridul este un băț în formă de suliță, folosit într-un joc războinic oriental.

19 Kislar (Kislar aghashi), căpetenia eunucilor negri. Cuvîntul în sine înseamnă paznic de fete sau fecioare.

20 Atar-gul, parfum de trandafiri. Cel mai rafinat este considerat cel din Persia.

21 Bülbül este numele dat de poeții persani privighetorii.

22 Azrael este îngerul morților la musulmani, cel care are grijă de sufletele oamenilor după moarte.

23 În nota sa, Byron spune despre Istakar că este numele unor comori fabuloase, cărora Barthelemy d'Herbelot de Molainville (1625—1695), marele savant și orientalist francez, le consacră un întreg capitol în lucrarea sa *Bibliothèque orientale*, apărută la Paris în anul 1697, mai întîi în limba arabă, apoi în franceză. Byron a citit ediția a II-a a lucrării, apărută tot la Paris în anul 1781 și mult amplificată față de prima.

Istakar sau Istachr a fost un oraș situat la foarte mică distanță de Persepolis și care a cunoscut o mare înflorire, devenind capitala imperiului sasanid, după devastarea Persepolisului de către armatele lui Alexandru (sec. IV). A fost un important centru cultural și artistic, pînă la venirea arabilor în secolul VII, cînd dezvoltarea și înflorirea Shirazului a grăbit declinul Istakar-ului. Era renumit pentru comorile și bogățiile sale, păstrate în temple și care, în repetate rînduri, au devenit obiectul unor jafuri. Conform unor tradiții, într-una dintre fortărețele Istakar-ului a fost depusă *Avesta*, cartea sacră a vechilor iranieni, scrisă de Zoroastru, pe piele de vacă cu cerneală aurie.

24 Muselim, guvernator având un rang inferior paşei. Guvernează sau comandă un oraş.

25 Egripo este un alt nume pentru Negropont. Byron citează un proverb care spune că turcii din Egripo, evreii din Salamina şi grecii din Atena sînt cei mai răi din naţia lor.

26 Ciocadar este un servitor al unui om de vază, care soseşte întotdeauna înaintea stăpînului său. Cuvîntul este de origine persană, *chauki-dar*, însemnînd, la origine, poliţist sau ofiţer din corpul de gardă.

27 Sestos, oraş antic pe ţărmul trac al Helespontului, în faţa localităţii Abydos. Aici au trăit Hero şi Leandru. Byron o aminteşte pe Hero în versurile sale. (Vezi şi poezia *Versuri scrise cînd am înotat de la Sestos la Abydos*, în *Volumul I*, p. 166).

28 Priam, regele Troiei, soţul Hecubei şi tatăl lui Hector, Paris, Troilus, al Casandrei etc., ucis în timpul Războiului troian.

29 Scio sau Chios, insulă turcească din Arhipelag, una dintre cele care îşi dispută onoarea de a fi patria lui Homer.

30 În nota sa care însoţeşte aceste versuri, Byron pune la îndoială noţiunea de spaţiu la Homer, arătînd că pentru a dovedi că poetul grec se înşelase spunînd că Helespontul era foarte întins, el, Byron, l-a traversat înot fără prea mare dificultate.

31 Ida este un lanţ muntos din Asia Mică, în apropierea cîmpiei de la Troia unde, conform legendei, a fost adus Ganimed după ce îl răpise Zeus şi unde a avut loc judecata lui Paris.

32 Ahile, fiul lui Tetis şi al lui Peleu, regele mirmidonilor, celebrul erou al *Iliadei*, ucis de Paris.

33 Legenda spune că înainte de a invada Persia, Alexandru, care prin mama sa, Olympiada, era descendent din Ahile, a pus ghirlande de flori la căpătîiul eroului şi, ungînd cu ulei curat coloana de pe mormîntul lui Ahile, l-a felicitat pe acesta pentru norocul de a fi avut parte în timpul vieţii de un prieten credincios, iar după moarte, de un mare rapsod care să îi cînte isprăvile. (Plutarh, *Vieţile paralele ale oamenilor iluştri, Alexandru cel Mare şi Iulius Cezar, Biografia lui Alexandru cel Mare*, cap. XX).

Ca şi altor mari eroi ai antichităţii, şi lui Alexandru i s-a creat o origine divină care explica, în parte, deosebitele sale succese pe cîmpul de luptă. În Evul Mediu, se spunea de pildă, că mama sa ar fi avut relaţii cu un preot al lui Ammon, marea zeitate egipteană. În capitolul XXXVIII al cărţii sale (citată mai sus), Plutarh povesteşte că aflîndu-se în Egipt şi vizitînd templul lui Jupiter Ammon, Alexandru a fost întîmpinat de profetul lui Ammon, care i s-a adresat cu cuvinte din care reieşea că tatăl lui Alexandru nu fusese un muritor. Plutarh comentează întîmplarea, spunînd că dorind să îi facă o plăcere lui

Alexandru, profetul a încercat să vorbească în greceşte dar, necunoscînd prea bine limba, în loc de a folosi formula *O paidion*, care înseamnă fiul meu, a spus, din greşeală, *O pai dios* – fiu al zeului, ceea ce i-a făcut mare bucurie şi plăcere eroului. În vechea cultură egipteană exista credinţa că orice fiinţă care are dreptul legitim de a comanda sau de a-i conduce pe oameni este de origine divină.

34 Dian, sunet de tobe care se face auzit la revărsatul zorilor. Numele său vine din limba italiană, de la Stella Diana sau steaua dimineţii.

35 Smaraldul era considerat că ar avea proprietatea de a-i păstra pururi pe cei care îl poartă.

36 *Koorsee*, versete din *Coran*, care erau purtate ca amuletă de către musulmani.

37 Shiraz este capitala provinciei persane Fars, celebră pentru parfumul ei de roze, *attar-gul*.

38 Peri (în limba persană = înaripat), geniul bun, care poate lua fie înfăţişarea de bărbat, fie de femeie. Este venerat de popoarele orientale.

39 Candiot, locuitor al insulei Candia, Creta de azi.

40 Galiongiu sau galiongi, marinar turc.

41 Pasvan Oglu (1758–1807), supranumit şi rebelul din Vidin, revoluţionar turc, duşman al Porţii, care apoi a devenit comandantul ienicerilor din Vidin, primind şi titlul de Paşă. Însemnele sale erau formate din trei cozi de cal.

42 Lambro Canzani (Lambru), patriot grec, devenit celebru pentru eforturile sale de cîştigare a independenţei Greciei (1789–1799). Fiind abandonat de ruşi, pe al căror ajutor se baza, a devenit pirat în Arhipelag. Byron bănuia că Lambru mai trăia în perioada cînd el vizita Grecia şi că ar fi locuit la Petersburg.

43 Raialele erau provincii care plăteau haraci turcilor.

44 Aden (Jannat al Aden), lăcaşul veşnic, Paradisul musulman.

45 Haram este vălul cu care îşi acoperă faţa femeile mirare.

46 Niobeu, fiu al lui Niobe.

47 Sige (Sigaeum), promontoriu în Troada, unde se află mormîntul lui Ahile.

48 Lemnos, insulă turcească din Arhipelag, unde s-a retras şi a trăit timp de zece ani Filoctet, neglăsul lui Paris.

49 În timp ce *Salsette*, fregata în care călătorea Byron, era ancorată în strîmtoarea Dardanele, poetul a văzut cum era aruncat în mare corpul unui om care fusese executat. Cadavrul a plutit un timp pe apă, fiind dus de valuri şi dînd impresia că îşi mişcă mîinile pentru a ajunge

păsările care îi dădeau tîrcoale. Evenimentul l-a impresionat într-atîta pe poet, încît l-a descris în acest poem. (Vezi şi John Galt, *Life of Lord Byron*, 1830, p. 144).

50 În original: „And mourned above his turban-stone". Vezi nota nr. 34, la *Ghiaurul*, p. 514.

51 Hellé, fiica lui Athamas, regele Beoţiei. A fost răpită împreună cu fratele ei, Phryxus, pe berbecele cu lînă de aur şi s-a aruncat în apele Helespontului, care de atunci îi poartă numele.

52 În original: „The loud Wul-wulleh warn his distant ear". Strigătul acesta este bocetul pe care îl îngînă femeile turce la înmormîntări.

53 Sclavii tăcuţi sînt bărbaţii cărora tradiţiile musulmane le interzic să se lamenteze în public.

54 Idcea aceasta i-a fost sugerată lui Byron de partea I din poemul lui Samuel Rogers, *Pleasures of Memory (Plăcerile memoriei)*, versul 103. La rîndul său, Rogers s-a inspirat dintr-un manuscris arab: „M-am întors în locul în care m-am născut şi am strigat: «Prietenii din tinereţe, unde sînt oare?» şi Ecoul mi-a răspuns: «Unde sînt oare?»".

55 Versurile acestea, care în original sînt:

„That note so piercing and profound
Will shape and syllable its sound
Into Zuleika's name"

i-au fost sugerate lui Byron de versul 208 din poemul *Comus* de Milton:

„And airy tongues that *syllable* men's names".
(„Şi limbi eterice care silabisesc numele bărbaţilor.")

56 Exista în vechime credinţa că sufletele morţilor iau forma unor păsări.

57 E.H. Coleridge îl citează aici pe J.B. Le Chevalier care, în scrierea sa, *Voyage de la Propontide*, 1800, p. 17, spune că numele turcesc al unui mic golf care în vechime forma portul Sestos, era Ak-Bachi-Liman sau Portul Capului alb.

pag. 209

CORSARUL
(The Corsair)

— Poemul a fost scris într-o perioadă extrem de scurtă, între 18 şi 31 decembrie 1813 şi a fost publicat la 1 februarie 1814, împreună cu ediţia a şasea a *Miresei din Abydos*, cu a şaptea ediţie a primelor două *Cînturi* din *Childe Harold* şi cu a noua ediţie a poemului *Ghiaurul*. Ca şi în cazul celorlalte poeme orientale, succesul a fost imediat, poate chiar mai mare, dacă ne gîndim că în ziua apariţiei s-au vîndut 10 000 de exemplare. Nu se poate şti astăzi dacă întîmplările povestite aici sînt pură ficţiune sau oglindesc evenimente din perioada şederii poetului în Orient. În *Jurnalul* său, la 10 martie 1814, Byron face aluzie la nişte aventuri străine, petre-

cute în timpul călătoriei sale, şi de care Hobhouse pretindea, mai tirziu că nu ar fi ştiut nimic. Poemul este dedicat poetului Thomas Moore, căruia Byron îi poartă, pînă la sfîrşitul vieţii, o prietenie sinceră.

1 Thomas Moore (1779—1852), vezi *Volumul I*, nota nr. 22, p. 437.

2 Este vorba despre poemul lui Moore *Lalla Rookh*, care conţine o serie de poveşti orientale în versuri, legate între ele printr-o povestire în proză. Poemul nu era încă publicat la data cînd Byron scria *Corsarul*. El avea să apară abia în anul 1817.

3 William Collins (1721—1759), poet liric englez, considerat de critici deosebit de înzestrat, dar ale cărui versuri sînt, din păcate, puţin numeroase. O parte dintre ele s-au şi pierdut: *Ode on the Music of the Grecian Theatre — Odă la muzica teatrului grecesc* şi, ultima sa odă, *The Bell of Aragon — Clopotul din Aragon*. În 1742, cînd mai era încă student la Oxford, Collins a publicat *Persian Eclogues*, poemul la care se referă Byron în dedicaţia sa către Thomas Moore. În 1747, Collins a mai publicat un volum, intitulat *Odes (Ode)*.

4 Moore a funcţionat o perioadă de timp în Bermude, în serviciul Amiralităţii.

5 Distih eroic („Heroic verse/couplet"), folosit în poezia epică engleză. Constă dintr-un vers iambic de 5 picioare.

6 Strofa spenseriană (Spenserian Stanza), vezi *Volumul I*, nota nr. 8, p. 475.

7 James Thomson (1700—1748), poet englez, al cărui poem, *The Seasons (Anotimpurile)* a fost scris în versuri albe.

8 *Barzi englezi şi critici scoţieni*, scris tot în distih eroic.

9 Lodovico Ariosto (1747—1533), celebru poet şi umanist italian. Vezi şi *Volumul I*, nota nr. 10, p. 475.

10 Olimpia este un personaj secundar din *Cîntul al X-lea* al poemului lui Ariosto, *Orlando Furioso*, eliberată de Orlando din ghearele dragonului.

11 Insula Naxos din Marea Egee (Arhipelagul Cicladelor), unde Ariadna, fiica lui Minos, regele Cretei, a fost abandonată de Tezeu care o răpise.

12 Golful Coron este situat la sud de Peloponez.

13 Moka este un port la Marea Roşie (în Yemenul de azi), renumit pentru cafeaua sa de odinioară deosebit de aromată. A decăzut în secolul al XIX-lea odată cu ridicarea Adenului.

14 Scalanova, golf şi oraş pe coasta Asiei Mici, la Marea Egee.

15 Scio sau Chio, vezi nota nr. 29, la *Mircasa din Abydos*, p. 547.

16 Zatanai-Satan.

17 Gulnar este un nume feminin turcesc, care înseamnă floare de rodie.

18 *Lā ilāha illa Allāha*, verset din *Coran*, care înseamnă: „Nu există alt Dumnezeu decît Allah".

19 Byron face aici aluzie la un obicei încetăţenit în timpul Revoluţiei franceze, cînd, înainte de a fi decapitaţi, condamnaţilor la moarte li se permitea să mai rostească cîteva cuvinte. Se spune că regina Angliei, Anne Boleyn, soţia lui Henric al VIII-lea şi mama reginei Elisabeta I, i-ar fi spus călăului că gîtul ei era prea fin şi subţire pentru a-i da vreo bătaie de cap cînd îl va tăia.

20 Marc Antoniu.

21 Versurile acestea, pentru care Byron se scuză în faţa cititorilor săi că nu au nici o legătură cu firul povestirii din poemul de faţă, au fost scrise în primăvara anului 1814, în grabă, şi adăugate apoi şi poemului *Blestemul Minervei* care încă nu fusese publicat, deşi era deja tipărit (scrisoarea lui Byron din 23 octombrie 1812, adresată lui John Murray). Este vorba despre versurile care deschid *Cîntul al III-lea* din *Corsarul* şi de primele 54 de versuri din *Blestemul Minervei*, care în limba engleză sînt pasaje absolut identice. Ele încep cu versul:

„Slow sinks, more lovely ere his race be run..."

şi se încheie cu:

„That frown, where gentler ocean deigns to smile".

Cititorul volumului de faţă are prilejul să compare acest pasaj în două versiuni diferite, redate în limba română de Aurel Covaci *(Corsarul)* şi Virgil Teodorescu *(Blestemul Minervei)*. Vezi şi notele de la *Blestemul Minervei*, p. 510.

22 După bătălia de la Salamina, din 480 î.e.n. insula Paros, patria Corsarului, a intrat în stăpînirea Atenei.

23 Rozarul musulman sau *combolois* sau *tesbih*, are 99 de boabe, care reprezintă cele 99 de atribute ale lui Allah *(Coran)*.

24 În notele sale, Byron descrie obiceiul încetăţenit în Levant de a acoperi corpul morţilor cu flori şi de a aşeza mici buchete de flori în mîinile morţilor tineri.

pag. 265 **Note la Notele lui Byron**

1 Jean-Charles-Léonard Simonde de Sismondi (1773—1842), mare istoric şi economist elveţian, autorul a două lucrări ample şi importante, *Histoire des Républiques Italiennes (Istoria republicilor italiene)*, din care citează Byron în nota sa, şi *Histoire des Français (Istoria francezilor)*.

2 Prinţul Eugen este Eugène de Savoie (1663—1736), celebru general francez care, fiindu-i refuzate serviciile de către Ludovic al XIV-lea,

a intrat în serviciul Austriei și a luptat împotriva turcilor, ieșind victorios la Petervarad și Belgrad.

3 Seraskier este numele turcesc al unui general sau conducător de oști.

pag. 267

LARA

— Poemul acesta, considerat a fi o continuare a *Corsarului*, unde Conrad apare în persoana lui Lara, iar Gulnar în cea a pajului Caled, a fost încheiat la 14 mai 1814 și publicat la 6 august, în același an, împreună cu poemul *Jacqueline* de Samuel Rogers. Succesul de care s-a bucurat a făcut ca înainte de sfîrșitul anului să se mai publice încă patru ediții din *Lara*, apărut însă fără *Jacqueline*. Criticul A. Craig Bell este de părere că Lara și Conrad sînt eroii în spatele cărora se ascunde însuși Byron, cu pasiunile sale secrete și marea sa iubire pentru Augusta Leigh, sora vitregă a poetului (vezi *Byron — His Achievement and Significance*, Dailey, The Griau-Ag Press, 1976, p. 18).

1 Prima ediție a apărut prefațată de următorul „Avertisment", scris de Byron: „Cititorul — dacă cumva povestea *Lara* va avea fericirea să întîlnească vreunul — ar putea să o considere ca o continuare a *Corsarului;* atmosfera este asemănătoare și, cu toate că situația personajelor este diferită, poveștile sînt într-o oarecare măsură legate între ele. Înfățișarea este aproape aceeași, doar expresia e diferită. Poemul *Jacqueline* este creația unui alt autor, dar a fost publicat la rugămintea scriitorului care a compus prima poveste". La edițiile următoare, *Avertismentul* a fost suprimat.

2 În *Life and Letters*, la pagina 87, Thomas Moore povestește că, departe de a-l îngrozi, Byron era chiar atras și fascinat de craniu în anii 1808 — —1809. În camera sa de lucru era înconjurat de astfel de „ornamente" frumos lustruite și așezate pe suporturi ușoare.

3 Otho, personaj fictiv.

4 Sir Ezzelin, tot un personaj fictiv.

5 Acești două versuri, al 264-lea și al 265-lea, care deschid strofa a X-a din Cîntul al II-lea:

„What hoots the oft repeated tale of strife,
The feast of vultures, and the waste of life?"

sugerează, după părerea criticilor și exegeților operei lui Byron, o capacitate emoțională și o sensibilitate deosebită, împletite cu o înțelepciune lumească, ce nu pot să nu se bazeze pe propriile trăiri și pe experiența directă a poetului (Philip W. Martin, *Byron — A Poet Before His Public*, Cambridge University Press, 1982, p. 62).

6 Cintia este identificată cu luna în literatura post-homerică. Personificarea aceasta a fost preluată şi folosită de poeţii englezi. Cintia este alt nume dat zeiţei Diana, care, conform legendei, s-ar fi născut pe Muntele Cynthos din Delos.

7 Povestea aceasta i-a fost sugerată lui Byron de descrierea morţii şi a cinstirii „înmormîntări" a Ducelui de Gandia, fiul lui Leon al X-lea, papă între anii 1513 şi 1521. Despărţindu-se de fratele său, Cardinalul de Valenza, după ce cinaseră împreună, Ducele de Gandia a făcut o vizită misterioasă unei persoane necunoscută însoţitorilor săi, iar apoi a dispărut. Tîrziu în noapte, un marinar care tocmai descărcase nişte cherestea, a fost, fără voia sa, martor la aruncarea în Tibru a unui corp neînsufleţit, care fusese adus de un om călare, însoţit de alţi patru. Cum mantaua mortului continua să plutească pe apă, călăreţul a cerut însoţitorilor săi să o lovească cu pietre şi să o scufunde. Căutîndu-se în rîu a doua zi, s-a constatat că cel ce fusese ucis şi aruncat apoi în apă era Ducele de Gandia. El fusese înjunghiat de mai multe ori, dar nu şi jefuit.

8 Cavalerii purtau diferite embleme, ca semne distinctive ale rangului lor.

pag. 305

ASEDIUL CORINTULUI
(The Siege of Corinth)

— Poemul a fost scris, probabil, în primele luni ale anului 1815 şi a fost publicat împreună cu *Parisina*, la 7 februarie 1816. Între timp Byron se căsătorise şi manuscrisul celor două poeme a fost copiat şi pregătit pentru tipar de către soţia sa. Ele reprezintă, de fapt, ultimele două poeme cu adevărat orientale sau turceşti, cum mai sînt numite. Spre deosebire de poemele orientale care le preced, ultimele două nu s-au mai bucurat de acelaşi succes, trecînd aproape neobservate pînă în momentul în care Byron şi creaţiile sale au devenit subiecte de scandal, din cauza divorţului intervenit în luna aprilie şi apoi a părăsirii de către el a Angliei.

1 Corintul, unul dintre cele mai înfloritoare oraşe din Grecia antică, situat în nord-estul Peloponezului, rivalul Atenei şi Spartei. Este port la golful cu acelaşi nume.

2 Primele 45 de versuri ale poemului (43 în traducerea de faţă) nu au fost publicate decît în volumul *Letters and Journals* din 1830, iar un an mai tîrziu, în 1831, au fost incluse în *Occasional Pieces*. Ele au fost publicate în deschiderea poemului *Asediul Corintului*, doar în anul 1832.

3 Byron notează în însemnările sale că unul dintre arnăuții care îl însoțiseră în călătorie, pe nume Dervish, se retrăsese după aceea în munți, să lupte, împreună cu ceata sa, pentru libertatea Albaniei.

4 Acro-Corint, citadelă din vechiul Corint, unde se înălța templul Afroditei. La poalele stîncii pe care era construit templul, se afla fîntîna Pirene, din care obișnuia să bea apă legendarul Pegas.

5 Timoleon, general corintean din sec. IV î.e.n., a cărui dragoste de libertate a fost atît de puternică, încît a acceptat ca doi dintre prietenii săi să îi omoare fratele, pe Timofan, care uzurpase puterea în Corint și domnea ca un tiran. Timoleon este și eliberatorul Siracuzei.

6 Istmul Corint face legătura între Grecia centrală, la nord, și Peloponez, la sud. Este traversat de vechiul zid al Istmului, care a fost, în repetate rînduri, întărit și reconstruit de împărații bizantini, pentru a apăra Peloponezul.

7 Citeron, lanț muntos între Beoția și Atica.

8 Vezi nota nr. 12 la *Mircasa din Abydos*, p. 515.

9 În timpul lui Byron, o mare parte a turcomanilor erau nomazi, duceau o viață patriarhală și locuiau în corturi.

10 Alp-Arslan, al doilea sultan selgiucid din Persia (1029—1072). A cucerit Georgia și Armenia și este învingătorul de la Manzikert (Malargirt) din anul 1071, unde l-a capturat pe împăratul Roman al IV-lea Diogen, cîștigînd astfel controlul asupra celei mai mari părți a Asiei Mici.

11 De la 1687 și pînă în 1714, cînd a fost recucerit de turci, Corintul a aparținut Veneției.

12 Jan Sobieski (1624—1696), rege al Poloniei între 1674 și 1696. În anul 1683 a eliberat Viena de turci, pe care apoi i-a urmărit pînă în Ungaria. Moartea lui a marcat sfîrșitul perioadei de independență a Poloniei.

13 Eubeea, insulă grecească în Marea Egee, lîngă coasta Beoției și Aticii. A aparținut Veneției între 1209 și 1470 și a purtat numele de Negropont. În anul 1470 a fost recucerită de către turci.

14 Patras este un oraș grecesc în nordul Peloponezului, lîngă golful cu același nume, în Marea Ionică. A aparținut și el Veneției în secolul al XV-lea iar apoi a fost sub turci, ca să fie recucerit de venețieni în 1687 și păstrat pînă în 1715.

15 Menelau, regele Spartei, soțul Frumoasei Elena.

16 Hurie, vezi nota nr. 10, la poemul *Mircasa din Abydos*, p. 515.

17 Lepanto (Naupaktos), oraș în Grecia, port la golful Corint. Între anii 1687 și 1699 a aparținut și el Veneției.

18 Delfi, vezi nota nr. 6 la *Blestemul Minervei*, p. 510.
Oracolele erau rostite de preoteasa Pitia și erau interpretate în ver-

suri de către un preot. Au avut o mare influență în Grecia, servind și ca o forță unificatoare. Delfi era loc de pelerinaj și aici se organizau jocurile pitice, la care se întîlneau greci din toate provinciile. Templul a fost distrus și jefuit de romanii lui Sylla și Nero.

19 Aici Byron se referă la Muntele Parnas (Liakura), al cărui vîrf este aproape tot timpul învăluit în ceață. Versurile acestea:

„But that white veil, the lightest, frailest,
Which on the mighty mount thou hailest",

le amintesc pe cele din *Ghiaurul:*

„For where is he that hath beheld
The peak of Liakura unveiled?"
(„Căci cine-i cel ce a văzut vreodat'
Al Liakurei pisc înseninat?)"

20 Este vorba aici despre războaiele medice în care grecii au obținut victorii repetate asupra perșilor, stăvilindu-le înaintarea în Asia Mică și în insulele grecești.

21 Generalul spartan Brasidas a fost ucis în lupta de la Amphipolis, pe care, de altfel, a cîștigat-o (422 î.e.n.).

22 Falangele, formațiuni grecești de luptă ale infanteriei, care constau dintr-un bloc puternic de soldați dispuși în 8 sau 16 rînduri, care puteau străpunge cu ușurință armata dușmană. Prima dată au fost folosite de armata spartană a lui Epaminonda și au atins apogeul în timpul lui Alexandru. Aici, termenul este folosit în sens de armată.

23 În însemnările sale, Byron notează că a asistat la un astfel de spectacol lîngă zidul seraiului, la Constantinopol, și că la o întîmplare similară a asistat și prietenul și tovarășul său de călătorie, Hobhouse. Corpurile celor devorați de cîini erau, probabil, ale unor ieniceri răzvrătiți.

24 Smocul de păr de pe capul ras al turcilor era lăsat deoarece aceștia credeau că, după moarte, Mahomed îi va trage de el aducîndu-i în Paradis.

25 Byron mărturisește în notele sale că cele 12 versuri care urmează se aseamănă cu un fragment din poemul nepublicat încă la acea dată, *Christabel*, de Coleridge, dar pe care poetul lacurilor îl scrisese cu 14 ani în urmă. Byron susține că la data cînd și-a compus versurile nu cunoștea poemul lui Coleridge. *Christabel* a fost publicat în anul 1816 și a rămas neterminat. Prima parte a fost scrisă în 1797, iar a doua în 1800. Versurile care se aseamănă cu cele ale lui, Byron sînt versurile 43—52 din prima parte. Iată cele două fragmente, în original:

Coleridge: „The night is chill; the forest bare;
Is it the wind that moaneth bleak?
There is not wind enough in the air

To move away the ringlet curl
From the lovely lady's cheek —
There is not wind enough to twirl
The one red leaf, the last of its clan,
Hanging so light, and hanging so high,
On the topmost twig that looks up at the sky".
(„În noapte-i frig; goi codrii sînt;
Au vîntul geme neguros?
Nu-i prin văzduh atîta vînt
Să-i clatine domniței nișteZulufi pe-obrazul ei frumos —
Nici frunza roșie s-o miște
Ce dănțuie așa zglobiu și sus
Răzleață, căci suratele s-au dus,
Ce-atîta de sus aninã și saltă
Pe creanga din toate cea mai înaltă" — trad. Tudor Dorin).

Byron: „Was it the wind through some hollow stone,
Sent that soft and tender moan?
He lifted his head, and he look'd on the sea,
But it was unrippled as glass may be;
He look'd on the long grass — it waved not a blade;
How was that gentle sound convey'd?
He look'd to the banners — each flag lay still,
So did the leaves on Cithaeron's hill,
And he felt not a breath come over his cheek;
What did that sudden sound bespeak?
He turned to the left — is he sure of sight?
There sate a lady, youthful and bright!"

În nota sa, Ernest Hartley Coleridge este de părere că, deoarece *Christabel* era bine cunoscut în lumea literară londoneză, cu mult timp înainte de 1815, este imposibil ca Byron să nu fi auzit poemul recitat sau chiar citat de cineva, dar poate că nu și-a mai amintit cu exactitate cînd și unde s-a întîmplat acest lucru. În luna martie 1815, Coleridge i-a scris lui Byron rugîndu-l să îl ajute să își publice două volume de versuri, iar în mai, Walter Scott a recitat *Christabel* la Murray sau la Byron acasă. Un an mai tîrziu, la recomandarea lui Byron, Murray a publicat poemul lui Coleridge.

26 În *Life and Letters*, Thomas Moore povestește, la pagina 27, că Byron, la vîrsta de 15 ani, în 1803, se temea să înnopteze la Annesley Hall, fiindu-i frică de portretele familiei Chaworth, care, zicea el, îl urau, din cauza duelului în care strămoșul lui îl ucisese pe al lor. Versurile

din poemul de față sînt, după părerea lui Moore, sugerate de această amintire din tinerețe.

27 Ideea exprimată în aceste șase versuri, care a plăcut prietenilor poetului și cititorilor poemului, i-a fost inspirată lui Byron de lectura poemului *Vathek* de W. Beckford. În tot timpul vieții, Byron a fost obsedat că ar putea fi acuzat de plagiat și se temea ca nu cumva să se creadă că ar fi putut prelua în versurile sale chiar și cea mai neînsemnată idee de la un confrate. De aceea, în notele sale, este foarte atent să explice sursele de inspirație care i-au stat la baza alcătuirii poemelor, sau chiar i-au sugerat vreun vers.

28 Salamina, insulă în estul Greciei, în golful Egina, lîngă care s-a dat bătălia decisivă dintre greci și perși, în anul 480 î.e.n.

29 Megara, oraș în centrul Greciei. A cerut ajutorul Atenei împotriva Corintului, în anul 459 î.e.n., după războaiele cu perșii.

30 Unele dintre bătăliile navale care au avut loc între venețieni și turci s-au desfășurat în Dardanele.

31 Patrocle, erou al Războiului troian, bunul prieten al lui Ahile, ucis în luptă de către Hector. A fost răzbunat de către Ahile care, la rîndul său, l-a ucis pe Hector. Pe rugul lui Patrocle grecii au jertfit 12 tineri troieni, vite, câini și vin, iar Ahile și ceilalți conducători greci și-au tăiat plețele și cu ele au acoperit trupul neînsuflețit al eroului dispărut (vezi *Iliada*, Cîntul XXIII, 125—258).

32 Allah-akbar, Allah este mare, unul dintre cele 99 de atribute ale lui Allah din *Coran*.

33 În însemnările sale, Byron mărturisește că a folosit o licență poetică, transferînd șacalii din Asia în Grecia, dar pretinde că i-a auzit urlînd printre ruinele din Efes. Spune despre șacali că bîntuie, de obicei, ruinele și că urmăresc armatele, în așteptarea prăzii.

pag. 334 Note la **Notele lui Byron**

1 Ahmet al III-lea (1673—1736), sultan al turcilor între anii 1703 și 1730, semnatarul Păcii de la Passarowitz din 1718, care s-a încheiat între Turcia, Austria și Veneția, și în urma căreia Turcia ceda Austriei o parte din Serbia, Banatul și o parte din Valahia.

2 Petervarad(in), localitate din Ungaria de azi, pe Dunăre, unde în 1716 Prințul Eugen a învins armata turcă.

3 Caligula, porecla lui Caius Caesar Germanicus (12—41 e.n.), împărat roman între anii 37 și 41, care, afectat de o boală de nervi, a guvernat cu multă cruzime și despotism. A murit asasinat.

4 Prințul Eugen, vezi nota nr. 2 la *Notele lui Byron* la poemul *Corsarul*, p. 551.

— Poemul a fost scris în toamna lui 1815 şi publicat la 7 februarie 1816. (Vezi şi introducerea la notele care însoţesc *Ascdiul Corintului*, p. 553). Îi este dedicat unuia dintre cei mai apropiaţi prieteni ai poetului, Scrope Bermore Davies (1783—1852). Încă de la apariţie, *Parisina* a fost primită cu ostilitate şi răceală de critica vremii, autorul fiind acuzat că şi-a ales un subiect cu totul nepotrivit, vulgar şi chiar licenţios. Cei mai vehemenţi s-au dovedit a fi cronicarii ziarelor „Literary Panorama" şi „Eclectic", care îi reproşau lui Byron lipsa de gust, în alegerea acestui subiect.

1 Edward Gibbon (1737—1794), istoric englez. Vezi şi Volumul I, nota nr. 5, p. 464.

2 Vittorio Alfieri (1749—1803), poet şi dramaturg italian, considerat cel mai mare poet tragic al Italiei. A scris 19 tragedii, majoritatea inspirate din antichitatea greacă sau având la bază teme romantice. A scris, de asemenea, comedii satirice.

3 Johann Christoph Friedrich von Schiller (1759—1805), dramaturg şi poet liric german, care este amintit aici de Byron pentru piesa *Don Carlos* (1787) şi, probabil, pentru *Logodnica din Messina* (1803).

4 Niccolo al III-lea, Marchiz d'Este (1384—1441).

5 Parisina Malatesta, a doua soţie a lui Niccolo al III-lea.

6 Textul primei strofe a poemului a fost publicat mai întîi în aprilie 1815, în *Culegerea de melodii ebraice vechi şi noi*, alcătuită de I. Braham şi I. Nathan şi a fost pus pe note. A fost inclus şi în *Melodiile ebraice*, apărute tot în 1815. În însemnările sale, Byron specifică faptul că versurile aparţin acestui poem, pentru care au fost scrise de la bun început. Totodată, el precizează că cea mai mare parte a *Parisinei* a fost scrisă înainte de *Lara*.

7 Această a doua strofă, puţin modificată şi purtînd titlul *Francisca*, a fost şi ea pusă pe note de Braham şi Nathan şi publicată la sfîrşitul celui de al doilea *Caiet de melodii ebraice vechi şi noi* apărut în 1816. Din nefericire, melodiile lui Isaac Nathan (1791—1864) s-au pierdut

8 În engleză, în original, versul:

„That should have won as haught a crest"

este o parafrază după Shakespeare, pe care Byron îl citează din memorie „Haught-haughty, -Away *haught* man, thou art insulting me", („Arogant, aroganţă — La o parte, arogantule, mă insulţi.") Citatul exact din Shakespeare la care face aluzie Byron este din piesa *Richard. II*, act. IV, sc. 1, v. 254:

„No lord of thine, thou haught insulting man".
(„Nu-s lordul tău, trufaş obraznic" — trad. Mihnea Gheorghiu).

Acestea sînt cuvintele pe care Richard al II-lea i le adresează Contelui de Northumberland.

9 Versul 339: „It was a thing to see, not hear" este, după părerea criticilor, un comentariu al lui Byron referitor la obiceiurile timpului de a înlocui experiența directă de viață cu plăcerile pe care ți le dă lectura și, totodată, o indirectă mărturisire a poetului că poemele sale, departe de a fi pură ficțiune, sînt în mare parte inspirate din experiența sa de viață (vezi Philip W. Martin, *Byron — A Poet Before His Public*, Cambridge University Press, 1982, p. 61).

pag. 353 MAZEPPA

— Poemul a fost scris la Ravenna în toamna anului 1818 și publicat la 28 iunie 1819. Este considerat, alături de *Prizonierul din Chillon* și *Beppo*, cel mai important poem scris de Byron, după *Childe Harold* și înaintea capodoperei sale, *Don Juan*. Spre deosebire de celelalte poeme orientale, *Mazeppa* este scris cu mai multă obiectivitate, Byron detașîndu-se de subiectul și de personajul său care, de această dată, este un personaj real și nu un alter ego al poetului.

1 Ioan Cazimir, Ioan al II-lea (1609—1672), rege al Poloniei între anii 1648 și 1668, cunoscut și sub porecla de Potopul. În timpul domniei sale a avut loc răscoala cazacilor conduși de Bogdan Hmielnițchi, care a dus la războiul cu Rusia (1654—1667) și la cedarea Ucrainei de Răsărit. Polonia a fost invadată de regele Carol al XII-lea al Suediei și a fost silită să cedeze Livonia Suediei și Prusia marelui elector Friedrich Wilhelm de Brandenburg. A abdicat în anul 1668 și s-a retras la o mănăstire din Franța.

2 Carol al XII-lea (1682—1718), rege al Suediei, strălucit strateg. A cucerit Danemarca și Polonia, a atacat Rusia, dar campania sa din 1708—1709 s-a încheiat dezastruos, la Poltava. Carol a fugit la turci și l-a convins pe sultanul Ahmet al III-lea (1673—1736) să declare război Rusiei. După pacea din 1711, i s-a cerut să părăsească Turcia, dar Carol s-a opus. În ciuda rezistenței sale, a fost făcut prizonier la Adrianopole (1714) și obligat să părăsească țara. În 1716 a invadat Norvegia, dar a fost ucis de un glonț rătăcit, în timpul asediului fortăreței Fredriksten. Ambițiile sale de cuceritor și eșecurile în luptă au contribuit foarte mult la scăderea prestigiului Suediei.

3 Poltava, localitate în estul Ucrainei, lîngă care s-a dat bătălia decisivă dintre ruși și suedezii invadatori, în anul 1709, stăvilindu-se astfel, înaintarea lui Carol al XII-lea spre Moscova.

4 Petru I (1672—1725), țarul Rusiei din 1682, fondatorul statului rus modern.

5 Este vorba despre Napoleon, care avea să ocupe Moscova cu un secol mai tîrziu.

6 Alexandru Macedon.

7 Bucefal, numele calului lui Alexandru, pe care viitorul rege, încă foarte tînăr, a reuşit să îl încalece şi să îl îmblînzească, după ce l-a făcut să stea cu faţa în contra soarelui. Eroul observase că animalul se temea de propria sa umbră. Din acel moment, Alexandru nu s-a mai despărţit de Bucefal, pînă în ziua cînd acesta a fost ucis în timpul luptei cu Porus (327 î.e.n.).

8 Sciţii erau o veche populaţie indo-europeană, în mare parte nomadă, care ocupau nord-estul Europei şi nord-vestul Asiei. Au fost descrişi de Herodot. În sec. VII î.e.n. au invadat Imperiul Asirian şi au stăpînit, o perioadă, Palestina. I-au învins pe Cirus şi apoi pe Darius. Au dispărut din istorie în secolul I î.e.n. şi sînt consideraţi strămoşii sarmaţilor. Sciţia este regiunea de la nordul Mării Negre care, după cum reiese din scrierile lui Herodot, s-ar fi întins pe o distanţă de 20 de zile de mers pe jos.

9 Boristen este vechiul nume sarmat al fluviului Nipru.

10 Se spune că după ce s-a retras la Paris, în 1670, Ioan Cazimir s-ar fi căsătorit, în secret, cu Marie Miguot, fiica unei spălătorese. O altă iubită a sa se pare că ar fi fost Ninon de Lenclos (1620—1705), femeie celebră pentru frumuseţea şi inteligenţa sa, patroana artiştilor şi literaţilor vremii, printre care se număra şi Voltaire.

11 Aluzie la vestita înţelepciune a regelui Solomon (971—932 î.e.n.).

12 Tirsis, nume grecesc ce se întîlneşte mai ales în pastorale şi idile şi, de obicei, îl desemnează pe iubitul respins.

pag. 379

INSULA SAU CHRISTIAN ŞI TOVARĂŞII LUI
(The Island or, Christian and His Comrades)

— Poemul a fost scris la Genova, în primele două luni ale anului 1823, deci în perioada în care Byron a scris şi *Epoca de Bronz* şi ultimele cînturi din *Don Juan*. A fost publicat de John Hunt, la 26 iunie 1823, cu mai puţin de o lună înainte ca Byron să părăsească Italia, pentru a se îmbarca spre Grecia.

1 Bounty a fost o navă britanică de 215 tone care călătorea în Oceanul Pacific, cînd la bord a izbucnit o răscoală (1789). Căpitanul William Bligh şi 18 membri ai echipajului au fost coborîţi într-o barcă şi lăsaţi să plutească pe mare la întîmplare. În cele din urmă, au reuşit să ajungă la Timor, în Indonezia. Unii dintre răsculaţi s-au stabilit în insula Pitcairn (1790) unde, împreună cu soţiile lor tahitiene au fon-

dat o colonie care a fost descoperită de americani în anul 1808. Din cauza numărului prea mare de locuitori de pe insulă, o parte dintre ei au fost strămutaţi în insula Norfolk. Insula Pitcairn este de natură vulcanică şi este situată în sudul Pacificului. A aparţinut Marii Britanii şi a fost descoperită în 1767 de către Amiralul Philip Carteret.

2 Tonga este un grup de insule în Pacificul de sud, în majoritate insule de coral, dar o parte sînt de natură vulcanică. Au fost descoperite între anii 1616 şi 1643 de olandezi. În 1773 au fost vizitate de Căpitanul Cook.

3 Cornul abundenţei, corn umplut cu fructe şi cu flori, care simboliza bogăţia. Conform legendei mitologice, este unul din coarnele Amalteei, capra care l-a hrănit pe Zeus. Rupîndu-l, din greşeală, Zeus a hotărît ca el să fie mereu plin de tot ceea ce îşi dorea să aibă cel căruia îi aparţinea.

4 William Bligh (1754—1817), amiral britanic, cunoscut astăzi mai ales pentru răscoala de pe Bounty, al cărei căpitan era.

5 Saturnalia, sărbătoare închinată zeului Saturn, zeul recoltelor în mitologia romană, soţul lui Ops şi tatăl lui Ceres. În timpul Saturnaliilor, care aveau loc în fiecare an între 16 şi 18 decembrie, nu se lucra şi se schimbau daruri, iar sclavii erau liberi să facă ce pofteau, chiar să pretindă că ei sînt stăpînii.

6 În însemnările sale, Byron aminteşte o anecdotă care se povestea despre Dr. Johnson care, oferindu-i-se un pahar de vin roşu de Bordeaux, a spus că doar băieţandrii beau aşa ceva şi că adevăraţii bărbaţi beau vin de Porto, însă cei ce doresc să devină eroi trebuie să bea coniac.

7 Otaheite, Tahiti, grup de insule din Polinezia, în Pacificul de sud, descoperite în 1767 de englezi şi vizitate în 1788 de vasul Bounty.

8 Harpa eoliană este un instrument cu coarde care vibrează la adierea vîntului.

9 Argo, corabia argonauţilor, construită de Argus, fiul lui Phrixus. În ea, Iason şi oamenii săi au navigat spre Colchida în căutarea Lînii de aur.

10 Bolotoo, insulă imaginată a fi lăcaşul zeilor. Aici ajung, după moarte, sufletele şefilor de trib, ale preoţilor şi, probabil, ale oamenilor de vază. Sufletele oamenilor de rînd se prefac în ţărînă, ca şi trupurile lor.

11 *Toa* sau *tooa*, o specie de *Casuarina equisetifolia*, care creşte în Mările Sudului. Lemnul ei este extrem de dur şi se foloseşte la confecţionarea măciucilor şi a bastoanelor. Mai este cunoscut şi sub denumirea de lemn de fier. Era considerat lemn sacru.

12 Mooa, oraşul-capitală a unei insule.

13 Marly sau Malăi, platou întins, acoperit cu iarbă, rezervat unor ceremonii şi şerbări.

14 **Fiji este un grup de insule din Pacificul de sud. Din 250 doar 80 sînt locuite. Ele au fost cea mai importantă colonie britanică din această regiune. La 10 octombrie 1970 şi-au proclamat independenţa în cadrul Commonwealth-ului. Au fost descoperite în 1643 de navigatorul olandez Abel Janszoon Tasman (1632—1653), iar în 1847 au intrat în stăpînire britanică.**

15 *Cava* este o băutură specifică Polineziei, cu efect ameţitor.

16 *Tappa* sau *kapa*, un fel de material obţinut din prelucrarea cojii arborelui cunoscut sub denumirea de *Broussonetia papyrifera* şi din care se face o ţesătură folosită la confecţionarea îmbrăcăminţii.

17 *Licoo*, partea nelocuită şi mai puţin frecventată a unei insule.

18 Chimborazo este un vulcan stins din centrul Ecuadorului.

19 Hebridele sînt un grup de peste 500 de insule, la vestul şi nord-vestul Scoţiei, dintre care mai puţin de 100 sînt locuite. În povestirile lor, Walter Scott şi William Blake le-au făcut celebre.

20 Pentland Firth, canal care desparte insulele Orkney de Scoţia.

21 Ismael, fiul lui Abraham şi al lui Hagar, fratele vitreg al lui Isaac, alungat în deşert împreună cu mama sa. Este considerat strămoşul arabilor.

22 Tamerlan sau Timur (1336—1405), mare cuceritor mongol, descendent din Gingis Han.

23 Nereidele erau cele 50 de fiice ale lui Nereu şi ale Dorei, nimfele Mediteranei.

24 *Proa* sau *prahu*, barcă polineziană cu pînze sau cu vîsle şi cu balansier.

25 Driadele, nimfe ale pădurii.

26 Castalia, izvorul sacru al lui Apolo şi al muzelor, care se află lîngă Delfi, la poalele Muntelui Parnas.

27 Marcus Iunius Brutus (85—42 î.e.n.), principalul conspirator împotriva lui Cezar, învins de Antoniu şi Octavian la Philippi, în anul 42 î.e.n.

28 Byron reaminteşte aici una din cauzele care au dus la despărţirea de soţia sa, bîrfele şi clevetirile din înalta societate britanică.

29 Strand, stradă elegantă din Londra, paralelă cu Tamisa, pe care se află hoteluri, teatre şi clădiri oficiale.

30 Wapping, cartier din Londra, lîngă Turn, pe malurile Tamisicî.

31 Fletcher Christian (n. 1763), unul dintre capii revoltei de pe Bounty, care se pare că a fost ucis la cîţiva ani după ce se stabilise în Mării

Sudului. Celălalt conducător al revoltei marinarilor se numea Alexander Smith.

32 *Ginatoo* este *tappa* imprimată, folosită tot la confecţionarea îmbrăcămintii în Polinezia.

33 *Yam* este o plantă specifică Mărilor Sudului şi foarte răspîndită, care se foloseşte în loc de pîine sau de cartof. Din ea se consumă doar rădăcina.

34 Pierre Abélard (1079—1142), teolog şi filozof scolastic francez, considerat fondatorul Universităţii din Paris. A devenit celebru pentru povestea sa de dragoste cu Héloïse (1101—1164), cu care s-a căsătorit în secret.

pag. 418 **Note la Notele lui Byron**

1 Arborele de pîine *(Autocarpus incisa)* a fost descoperit de Dampier, în 1688.

2 Lucius Licinius Lucullus Ponticus (?110—56 î.e.n.), general roman care a luptat împotriva lui Mitridate din Pont. Este renumit pentru eleganţa şi distincţia sa, atît în viaţa politică, cît şi în cea particulară.

3 Hasdrubal, fratele lui Hannibal, ucis în bătălia de la Metaurus în anul 207 î.e.n. Capul său a fost aruncat în tabăra cartagineză, din ordinul consulului Nero, care era conducătorul armatelor romane. De cele mai multe ori, Consulul este confundat cu împăratul Nero, care a trăit cu două secole mai tîrziu (37—68 e.n.).

4 *Gebir* este titlul unui poem epic, publicat în 1798, al cărui autor este Walter Savage Landor (1775—1864). Byron citează aici cel mai cunoscut pasaj din poem:

„Apply
Its polisht lips to your attentive ear,
And it remembers its august abode,
And murmurs as the ocean murmurs there".

(„Lipeşte-i buzele netede de urechea ta atentă/şi îşi va aminti lăcaşul său august,/murmurînd cum şi oceanul murmură acolo.")

5 Decimus Iunius Iuvenalis (sec. I-II e.n.), poet satiric roman, foarte iubit şi foarte des citat de Byron.

6 Marcus Valerius Martialis (40—104 e.n.), scriitor roman ale cărui versuri spirituale au servit ca model pentru epigrama modernă.

7 Caius Valerius Catullus (84—54 î.e.n.), poet liric latin ale cărui poezii de dragoste sînt dedicate iubitei sale, Lesbia.

8 Byron reaminteşte poemul lui Southey, *Devil's Thoughts (Gîndurile Satanei)*, imitat de el în *Plimbarea lui Satan)*, vezi *Volumul I*, p. 206.

9 Thomas Hobbes (1588–1679), filozof raționalist englez. Prin lucrarea sa *Leviathan* (1651) a devenit primul mare teoretician politic englez.

10 John Locke (1632–1704), fondatorul empirismului britanic.

11 În original, „that will do for the marines, but the sailers won't beli ve it." În limba engleză, cuvîntul *marines* este folosit pentru a-i desemna pe marinarii din flota militară sau, cum este cazul aici, pe marinarii de carieră din flota comercială, iar *sailors* sînt marinarii simpli sau cei care se angajează temporar pe corăbii cum se întîmpla în mod frecvent în secolul trecut.

12 Plutarh (46–120), eseist și biograf grec, autorul *Vieților paralele ale oamenilor ilustri* și al *Moraliei*, care conțin să rămînă și astăzi documente deosebit de utile pentru toți cei ce studiază lumea antică.

13 În engleză, *Mariner's Account of the Tonga Islands*, lucrarea care i-a servit atît lui Byron să își scrie poemul, cît și comentatorilor operei sale să descifreze înțelesul cuvintelor și obiceiurilor necunoscute europenilor.

14 Ellora, sat în nord-estul statului Bombay, celebru pentru templele sale budhiste și brahmane, tăiate în stîncă (sec. III-XIII) care se întind pe o suprafață de aproape doi kilometri.

15 Mungo Park (1771–1806), medic în marina comercială britanică, prieten al lui Walter Scott. Este cunoscut azi pentru cartea sa intitulată *Travels in the Interior of Africa (Călătorii în interiorul Africii)* pe care a publicat-o în 1799, după ce explorase cursul Nigerului. A murit tot în Niger, în urma unui conflict cu băștinașii.

16 Byron se referă, probabil, la Paul-Charles-François-Adrien-Henri Dieudonné, baron de Thiébault (1769–1845), general și scriitor francez, autorul unor *Memorii* interesante, dar nu totdeauna demne de încredere.

17 Schweidnitz, localitate în Silezia, pe rîul Weisstritz.

pag. 423

POEME ITALIENE

(Italian Poems)

— Criticii operei lui Byron sînt unanimi în a aprecia că poemele de inspirație italiană sînt cele mai puțin valoroase din întreaga creație a poetului, excepție făcînd doar *Beppo*. Poemele acestea oglindesc dragostea și admirația lui Byron pentru limba, literatura și cultura Italiei, țară în care și-a petrecut, poate, cei mai fericiți ani din viață. Scrise între aprilie 1817 și martie 1820, cele patru poeme de inspirație italiană sînt: *Tînguirea lui Tasso*, *Beppo*, *Oda Venției* și *Profeția lui Dante*. Byron a mai tradus,

în această perioadă, Cîntul al V-lea din *Infernul* lui Dante, pe care l-a intitulat *Francesca of Rimini* (terminat la 20 martie 1820, dar publicat abia în 1830 în *Letters and Journals of Lord Byron)*, precum şi primul Cînt al poemului lui Pulci *Morgante Maggiore* (terminat în luna februarie 1820 şi publicat în „The Liberal", nr. IV, la 30 iulie 1823). Poemele sînt deosebit de frumoase şi foarte apropiate de originalul italian, dar fiind vorba de niște traduceri, ele nu au fost cuprinse în volumul de faţă.

pag. 425 **(TÎNGUIREA LUI TASSO)**

(The Lament of Tasso)

— Poemul a fost scris la 20 aprilie 1817, ca urmare a unei vizite făcute de Byron la Ferrara, unde se oprise pentru o zi, în drum spre Roma, pentru a vedea „celula unde l-au închis pe Tasso" („the cell where they cag d Tasso"), cum avea să declare în scrisoarea adresată lui John Murray şi care însoţea poemul, încheiat şi expediat de la Florenţa, a doua zi după ce vizitase Ferrara. *Tînguirea lui Tasso* a fost publicat la 17 iunie 1817. În perioada aceea, Byron locuia la Veneţia.

1 Torquato Tasso a trăit între 1544 şi 1595.

2 *Gerusalemme Liberata (Ierusalimul eliberat)*, marele poem al lui Tasso, scris în 1575.

3 Gian Battista Guarini (1537—1612), poet italian a cărui capodoperă este considerată tragi-comedia pastorală în cinci acte, *Pastor fido (Păstorul credinţei)*, scrisă în anul 1585 şi care este o imitaţie perfectă a pastoralei lui Tasso, *Aminta.*

4 Tiziano Vecellio a trăit între anii 1477 şi 1576.

5 Lodovico Ariosto (1474—1533), celebrul autor al poemului *Orlando Furioso.*

6 Leonora d'Este (1537—1581), sora Ducelui de Ferrara, Alfonso d'Este II, din ordinul căruia Tasso a rămas internat la Spitalul Sfînta Anna din anul 1579 pînă în 1586. Cauza izolării forţate a poetului de lume s-a crezut a fi dragostea pe care se spunea că Tasso i-ar fi purtat-o Leonorei dar, ulterior, s-a dovedit că poetul era bolnav de nervi şi avea o sănătate şubredă.

7 Spitalul Sf. Anna din Ferrara.

8 Faptul că Tasso a mai rămas în spital încă cinci ani după moartea Leonorei, care a survenit în februarie 1581, infirmă presupunerile contemporanilor şi ale criticilor operei sale de mai tîrziu care îl acuzau pe Alfonso d'Este că l-ar fi pedepsit pe nedrept pe poet, împiedicîndu-l să-şi continue opera. Ceea ce se ştie cu precizie este că Tasso a trăit 13 ani în preajma Leonorei, o femeie frumoasă şi deosebit de inteli-

gentă, care l-a încurajat pe poet să scrie. Ei îi sînt dedicate *Sonetele* şi *Canzonele* compuse de Tasso.

9 Este vorba despre călugării iezuiţi de la Neapole, primii dascăli ai poetului italian.

pag. 435

BEPPO

Povestire veneţiană

(Beppo, A Venetian Story)

— Poemul a fost scris între 6 septembrie şi 12 octombrie 1817 şi pregătit pentru tipar la 25 martie 1818. A apărut la 28 februarie 1818 avînd 95 de strofe. În acelaşi an au mai fost publicate patru ediţii, cea din urmă văzînd lumina tiparului la 4 mai şi avînd 99 de strofe. Byron mărturiseşte că poemul este o imitaţie a stilului batjocoritor-eroic al lui John Hookham Frere (1769—1846), unul dintre fondatorii lui „Quarterly Review", traducător din autorii clasici greci şi latini. În 1817, Frere a publicat, sub pseudonimul William and Robert Whistlecraft, *Prospectus and Specimen of an Intended National Work (Prospectul şi specimenul unei plănuite epopei naţionale)* un poem pseudo-romantic pe teme din legendele arthuriene. Acest poem i-a servit lui Byron drept model, atît pentru *Beppo*, cît şi pentru *Don Juan*.

Beppo este scris în metrică italiană, în *ottava rima*, după modelul lui Tasso şi Ariosto. În vreme ce la poeţii italieni strofa este formată din 8 versuri de cîte 11 silabe, rimînd a b a b a b c c, Byron foloseşte versul eroic de 10 silabe, păstrînd însă rima italiană.

1 Samuel Ayscough (1745—1804), literat englez, autorul unor valoroase cataloage de manuscrise şi cărţi aflate la British Museum, precum şi al lucrării *Index of the Remarkable passages and words made use of by Shakespeare (Index al pasajelor şi cuvintelor remarcabile folosite de Shakespeare)*, apărută în două ediţii consecutive, în 1790 şi 1791, la Londra şi Dublin.

2 Cîşlegii (Shrove Tuesday) marchează începutul postului şi al Carnavalului.

3 Flegeton, fluviul cu valuri de foc din Infern.

4 Rag Fair, tîrgul de vechituri din Londra de odinioară.

5 Italia.

6 Anglia.

7 Covent Garden, celebră piaţă de alimente din Londra unde se află şi teatrul de operă construit în 1858, pe locul vechiului teatru deschis în 1732. Numele de „plaza" l-a primit datorită Arcadelor, construite de arhitectul Innigo Jones, în 1652.

8 În italiană, *Carne-vale*, înseamnă **adio**; **carne** = Carnaval.

9 *Soy* este un fel de sos pregătit în Japonia şi China din boabe de **soia**.

10 *Ketch-up*, sos preparat din suc de ciuperci, din roşii şi diferite condimente. Este tot de origine chineză. *Kôc-chiap* înseamnă saramură de peşte murat.

11 Aflîndu-se la Florenţa în 1817, Byron a admirat la Galeria Uffizi, celebra pînză a lui Tiţian, *Venus din Urbino*. Despre picturile lui Giorgione pe care le-a văzut la Bologna, Byron mărturiseşte în însemnările sale că sînt de neegalat.

12 Palatul Manfrini din Veneţia adăposteşte o galerie de pictură cu lucrări aparţinînd mai ales reprezentanţilor şcolii veneţiene. Tabloul la care se referă aici Byron este cel intitulat *Familia pictorului* de Giorgione. În nota sa, E.H. Coleridge menţionează că tabloul respectiv a fost mutat în anul 1856 la Palazzo Giovanelli şi că el reprezintă o femeie aproape complet dezbrăcată, care stă aşezată cu un copil în braţe. În picioare, lîngă ea, stă un războinic. În fundal se vede o furtună. După părerea lui Vasari şi a altor critici de artă, Giorgione nu ar fi fost însurat. Tabloul admirat de Byron ar fi putut aparţine unui imitator al lui Giorgione sau, în cazul în care el este totuşi al pictorului, ar putea reprezenta pe nişte rude ale acestuia.

13 Pleiadele, în mitologia greacă, erau cele şapte fiice ale lui Atlas şi ale nimfei Pleione, slujitoarele zeiţei Artemis, care au fost transformate în stele. Constelaţia lor, din care fac parte Electra, Maia, Taigeta, Alcione, Merope, Celeno şi Sterope, apare în emisfera boreală, lîngă capul Taurului. Pe cer se văd bine doar şase, a şaptea rămîne ascunsă privirilor pentru că, potrivit legendei, s-ar fi căsătorit cu Moartea şi, de ruşine, nu a mai apărut pe cer.

14 Carlo Goldoni (1707—1793) s-a născut la Veneţia. Aici Byron se referă la piesa *Belisarius*, care a fost jucată la 24 noiembrie 1734.

15 Mercur sau Hermes, fiul lui Zeus şi al Maiei, mesagerul zeilor. A inventat lira şi flautul. Era reprezentat purtînd un coif şi nişte sandale înaripate.

16 *Cavalier servente* înseamnă în limba italiană amorez sau iubit.

17 Rialto, una dintre insulele pe care este construită Veneţia. Mai există la Veneţia un canal şi un pod cu acelaşi nume, Ponte Rialto.

18 Alep, oraş în Siria, renumit centru comercial.

19 Ariadna, cea părăsită de Tezeu. Vezi nota nr. 11, la *Corsarul*, p. 550.

20 *Seccatura* înseamnă fleac în limba italiană.

21 *Cicisbeo* este tot un cuvînt italian pentru amorez.

22 *Cortejo* este cuvîntul spaniol care înseamnă amorez sau curtezan. Explicînd cuvîntul acesta în nota sa, Byron arată că în limba engleză el nu are încă un echivalent, cu toate că practica pe care o desem-

neză este tot atît de obişnuită în Anglia ca şi în orice altă ţară de dincolo de munţi.

23 Rafael Sanzio a trăit între anii 1483 şi 1520.

24 Aici Byron citează din cel mai cunoscut poem al lui William Cowper (1731—1800), *The Task (Sarcina)*, partea a II-a, versul 206:

„England, with all thy faults, I love thee still".

(„Anglia, cu toate defectele tale, eu tot te mai iubesc".)

25 *Habeas Corpus*, lege cunoscută în Anglia încă din sec. XIV, care interzicea detenţia şi arestarea ilegală, fără încuviinţarea justiţiei. De obicei, era suspendată pe timp de război sau de răzmeriţă.

26 *Regent:* este vorba despre prinţul George (1762—1830), fiul regelui George al III-lea (1811—1820). În anul 1820 s-a urcat pe tronul Angliei, sub numele de George al IV-lea.

27 Tory, partidul conservator britanic.

28 Aici Byron îl parafrazează pe Sheridan:

„You write with ease to show your breeding
But easy writing's curst hard reading".

(„Scrii cu uşurinţă ca să arăţi că eşti bine educat/Dar cei ce scriu uşor, sînt blestemaţi să fie citiţi cu dificultate.") Cele două versuri sînt din poemul lui Sheridan, *Clio's Protest (Protestul lui Clio)* şi apar citate în cartea lui Thomas Moore, *The Life of Sheridan (Viaţa lui Sheridan)*, apărută în anul 1825. Byron fie că a citat direct din poemul lui Sheridan apărut în anul 1819, sub titlul de *Clio's Protest: or The Picture Varnished (Protestul lui Clio sau portretul lăcuit)*, fie că citise cartea lui Moore, în manuscris.

29 Lexiconul Walker este intitulat *Critical Pronouncing Dictionary (Dicţionar critic de pronunţare)* şi a fost alcătuit de lexicograful şi actorul englez, John Walker (1732—1807).

30 Balul Doamnei Boehm sau „mascarada minunată" cum a fost numit în numărul din 17 iunie 1817 de ziarul „Morning Chronicle", la rubrica sa mondenă, fusese evenimentul zilei, care a avut loc la reşedinţa Doamnei Boehm din St. James Square şi la care au fost invitaţi oameni de vază ai timpului. Byron îi cunoştea, probabil, pe cei mai mulţi dintre cei despre care a citit în notiţa din ziar.

31 Ridotto, sală celebră de bal, concerte şi mascarade, la Veneţia.

32 Vauxhall Gardens, parc de distracţii pe malul de sud al Tamisei, cunoscut încă din 1661, cînd se numea New Spring Gardens at Foxhall. În anul 1859 a fost închis.

33 Banquo, personaj din piesa *Macbeth* de Shakespeare, general în armata scoţiană, căruia vrăjitoarele îi prezic că din el se vor naşte regi, cu toate că el însuşi nu va fi rege (act. I, sc. 3).

34 Samuel Romilly (1747—1819), jurist şi politician englez, partizan al reformelor parlamentare şi al emancipării catolicilor. A fost mai întîi avocatul lui Byron, apoi al soţiei sale, pe care a ajutat-o să se despartă de poet şi să divorţeze.

35 William Wilberforce (1759—1833), politician şi umanist englez. A contribuit la abolirea comerţului cu sclavi (1807) şi a militat pentru abolirea sclaviei, în general.

36 Botherby este numele pe care Byron i-l dă poetului şi traducătorului englez William Sotheby (1757—1833).

37 În strofa aceasta, precum şi în strofa LXXV, Byron îl ironizează din nou pe Sotheby, de data aceasta, în calitatea sa de traducător al poemului *Oberon* de Wieland.

38 Byron i-a considerat pe Walter Scott, Samuel Rogers şi Thomas Moore cei mai mari poeţi ai timpului său. Vezi şi introducerea la notele de la *Ghiaurul*, p. 541.

39 Saturn, fiul Cerului şi al Pămîntului. De numele său este legată reprezentarea vîrstei de aur a omenirii.

40 Bow Street este strada pe care se află sediul poliţiei londoneze. Ea este în apropiere de Covent Garden.

41 Cap Bonn, partea cea mai nordică a Algeriei, port la Marea Mediterană, fostă colonie cartagineză.

pag. 462 **Note la Notele lui Byron**

1 Antonio Canova (1757—1822), sculptor italian de factură clasică, pe care Byron l-a cunoscut şi l-a admirat.

2 George Bryan Brummell (1788—1840), supranumit „regele modei", vestit dandy englez.

3 Scrope Davies, vezi dedicaţia la *Parisina*, p. 335. Poetul ţinea poate cel mai mult la Scrope Davies, care era un om de lume, un asiduu frecventator al saloanelor şi al sălilor de joc, de unde, nu de puţine ori, se întorcea fără vreun ban în pungă. Este adeseori menţionat în *Jurnalele* şi *Scrisorile* lui Byron, dintre care, o parte, îi sînt adresate. În *Detached Thoughts (Gînduri răzleţe)*, scrise în Italia, Byron îşi aminteşte cu nostalgie de el şi spune că era cel mai inteligent prieten al său în materie de conversaţie, avea spirit ascuţit şi îi plăcea să îşi exercite acest talent, cu toate că nu ducea lipsă de altele. Byron şi Scrope Davies s-au văzut foarte des, în anii de după revenirea poetului din Orient.

pag. 463

ODĂ VENEȚIEI
(Ode on Venice)

— Scris în luna iulie 1818, poemul nu a fost publicat decît un an mai tîrziu, la 28 iunie 1819, cînd a apărut împreună cu *Mazeppa* și *A Fragment (Fragment)*.

1 În timpul șederii lui Byron în Italia, Veneția se afla sub stăpînire austriacă, poetul însuși avînd cîteva conflicte cu ocupanții austrieci din cauza ideilor sale revoluționare, a convingerilor sale democratice și, mai ales, a sprijinului moral și material pe care îl acordase mișcării carbonarilor.

2 Leul înaripat al Sfîntului Marcu, patronul Veneției.

3 În anul 1814, posesiunile italiene ale împăratului Austriei au fost constituite în state separate, Veneția devenind regatul Lombardiei venețiene.

4 La 13 august 1814, Prințul de Orania a primit titlul de Rege al Țărilor de Jos. Este vorba despre Wilhelm I de Nassau (1772—1843). Din 1797 pînă în 1814 Țările de Jos aparținuseră Franței.

5 Referire la lupta pentru independență purtată de americani.

6 Esau, fiul lui Isaac și fratele lui Iacob. Vezi nota nr. 113, la poemul *Epoca de bronz*, p. 537.

pag. 469

PROFEȚIA LUI DANTE
(The Prophecy of Dante)

— Poemul, considerat de toți criticii ca fiind unul dintre cele mai slabe ale poetului, a fost scris la Ravenna, în luna iunie 1819, la cererea Teresei Guiccioli.

1 Dante Alighieri (1265—1321), cel mai mare poet italian al tuturor timpurilor. S-a născut la Florența și a murit la Ravenna unde a și fost înmormîntat, în Capella della Madonna.

2 Thomas Campbell (1777—1844), poet englez. *Lochiel's Warning (Profeția lui Lochiel)* este unul dintre poemele sale.

3 Terza rima, măsura adoptată de Dante în *Divina Commedia*. Ea constă din grupuri din cîte trei versuri, formate din 5 picioare iambice și o silabă din plus. Versul din mijloc rimează cu primul și ultimul din silaba următoare (a b a, b c b, c d c ...).

4 Casandra, fiica lui Priam și a Hecubei, care învățase arta profeției de la Apolo, dar nu era crezută de oameni.

5 Lycophron (n.? — 325 î.e.n.), poet tragic grec care a trăit la Alexandria. Unica sa operă păstrată pînă astăzi este poemul *Alexandra*, în care Casandra prevestește căderea Troiei și soarta care îi așteaptă pe troieni, pe greci și pe urmașii lor.

6 Profeția lui Nereus. În *Oda a XV-a*, Horațiu povestește că, văzîndu-l pe Paris (păstorul de pe Ida, trădătorul de ospeție) cum o răpea pe Elena, Nereus l-a avertizat că gestul lui va declanșa mînia grecilor care îl vor distruge pe Priam și, ajutați de Palas Atena, vor pune capăt multor vieți omenești și vor da foc Troiei.

7 William Hayley (1745—1820), poet englez, prieten cu Blake și Southey.

8 Este vorba, din nou, de *Vathek*, *An Arabian Tale*, de Beckford.

9 Bătălia dintre clasici și romantici s-a dat între Monti, Pindemonte, Alfieri și Arici, pe de o parte și Manzoni, Pellico etc., pe de altă parte.

10 Vincenzo Monti (1754—1828), poet și dramaturg clasicist italian.

11 Ippolito Pindemonte (1753—1828), poet liric italian, autorul volumelor *Poesie campestri (Poezii pastorale)* și traducătorul *Odiseei*.

12 Cesare Arici (1782—1836), poet italian didacticist.

13 Beatrice Portinari (1265—1290), inspiratoarea lui Dante, personajul celebru din *Divina Commedia* și *Vita Nuova*. Se crede că Beatrice este, de fapt, întruchiparea idealului feminin și că Beatrice Portinari pe care Dante nu o cunoștea decît din vedere, dar a cărei moarte timpurie poetul a regretat-o nespus, i-a împrumutat personajului dantesc numele său, care avea, astfel, să devină nemuritor.

14 Porumbelul, care, după Potop, s-a reîntors pe Arca lui Noe cu o ramură de măslin în cioc, vestind retragerea apelor în albiile lor.

15 Din cauza unor controverse politice, Dante a fost obligat să părăsească Florența în anul 1301 și de atunci a trăit în exil. Vezi și notele nr. 76 și 79 de la Poemul *Epoca de bronz*, p. 534.

16 Partid tiran, partidul guelf. Vezi nota de mai sus.

17 Aici Byron îl citează pe Dante:

„L'Esilio che m'è dato onor mi tegno
.....
Cader tra i buoni è pur di lode degno."
(„Exilul ce mi-e dat onoare-mi face
.....
e-o laudă cu cei mai buni a zace" — trad. Șt. Augustin Doinaș.)

În însemnările sale pe marginea acestei poezii, Byron notează că Dante prezintă Dreptatea, Generozitatea și Cumpătarea ca fiind surghiunite dintre oameni, iar el încearcă să fugă de Dragoste, care a pus stăpînire pe sufletul său.

18 Guelfii şi ghibelinii erau două grupări politice rivale de la sfîrşitul Evului mediu, care se duşmăneau încă din secolul al XII-lea. Constituite iniţial în Germania din guelfi sau welfi, pe de o parte, şi, pe de altă parte din ghibelini, care îşi trăgeau numele de la domeniul Waiblingen, unde se afla castelul împăraţilor din familia Hochenstaufen, cele două grupări au continuat lupta în Italia, unde guelfii îl susţineau pe papă în luptele împotriva împăraţilor. Oraşele Bologna, Florenţa şi Genova erau în stăpînirea guelfilor, iar Verona, Milano, Pisa şi Arezzo erau în mare parte ghibeline. Rivalităţi au apărut chiar şi în cadrul aceleiaşi grupări. Astfel, guelfii s-au scindat, la Florenţa, în *Neri* şi *Bianchi* (*Negri* şi *Albi*). Dante făcea parte din gruparea Bianchi, care refuzau să se supună papei Bonifaciu al VIII-lea şi ameninţat de apropiata intrare în Florenţa a regelui Charles de Valois, a fost nevoit să părăsească oraşul (1301). Printre cei care plecau în exil odată cu Dante, se afla şi tatăl lui Petrarca. Dante li s-a alăturat ghibelinilor şi a locuit, o perioadă, la Verona, la familia Della Scala. Casa d'Este de la Florenţa se trage din familia guelfilor.

19 Marius Caius (155–86 î.e.n.) general roman de origine plebee, şeful partidului popular. A fost de şapte ori consul şi s-a remarcat în războaiele împotriva lui Iugurta şi a germanilor. A fost rivalul lui Sylla, care l-a alungat din Roma (88). S-a refugiat în Latium, lîngă Minturne şi s-a ascuns de cei ce-l urmăreau, locuind o vreme în mlaştini. A fost apoi condamnat la moarte dar, reuşind să scape, s-a retras în Africa, pe locul unde se înălţau ruinele Cartaginei. Mesagerului trimis de pretorul Libiei să îl alunge şi de aici, Marius i-a spus următoarele cuvinte, rămase celebre: *„Spune-i pretorului că l-ai văzut pe Marius fugar, aşezat pe ruinele Cartaginei“*. Aceste cuvinte sînt folosite ori de cîte ori este vorba despre o perioadă de mari nenorociri care îi urmează uneia de prosperitate. Peste un an, Marius avea să se reîntoarcă în Italia şi să se răzbune sîngeros pe partizanii lui Sylla.

20 În 1295, Dante s-a căsătorit cu Gemma Donati, care îi dăruieşte doi fii, pe Piero şi Iacopo, şi două fiice, Antonia şi Beatrice. Soţia sa făcea parte din familia lui Corso Donati, duşman al Albilor, care, după o lungă perioadă de exil, a reintrat în Florenţa cu ajutorul lui Charles de Valois (1270—1325).

În notele sale, Byron este pe deplin de acord cu Boccaccio care, în a sa *Viaţă a lui Dante*, este de părere că marii oameni de litere şi de cultură nu ar trebui să se însoare, pentru că soţiile şi familiile lor îi deranjează şi nu îi lasă să crecze, şi deci, nu contribuie la fericirea soţilor lor. Exemplele pe care le dă Byron sînt ale lui Tulius şi Socrate, ale căror soţii, Terenţia şi Xantipa, au fost renumite pentru răutatea lor; vorbeşte apoi despre Cato care şi-a alungat soţia. Această îndîrjire a lui Byron este încă o dovadă a rănii pe

care i-a lăsat-o în suflet propria sa experiență conjugală, încheiată atît de brusc și atît de trist, și din cauza căreia, ca și Dante, a trebuit să își părăsească locurile natale pentru totdeauna.

21 Ugolino della Gherardesca, conducător guelf din secolul al XIII-lea, imortalizat de Dante în Cîntul XXIII din *Infernul*. De două ori a devenit tiranul Pisei. A fost întemnițat împreună cu fiii săi și cu doi dintre nepoți într-un turn și lăsați să moară de foame (1289).

22 Conetabilul de Bourbon. Vezi **nota** 24.

23 Brennus (sec. IV î.e.n.) a invadat în 390 Italia, în fruntea unei armate galice și a cucerit Roma, pe ai cărei locuitori i-a tratat cu foarte multă cruzime. Lui îi sînt atribuite cuvintele rămase celebre: „Vae victis!" („Vai de cei învinși!") A fost alungat din Roma de către Marco Furio Camillo.

24 Conetabilul de Bourbon (n. 1490) a căzut în luptă la asediul Romei în 1527, în timpul uneia dintre bătăliile din Războaiele Italiei, cînd Roma și restul țării au fost cîmpul de bătaie al Franței, Spaniei și Germaniei (sec. XV-XVI).

25 Eridanul, rîul Po.

26 Cambise (m. 521 î.e.n.), regele Persiei, fiul și urmașul lui Cirus cel Mare. A condus o campanie de pacificare în Egipt și a rămas cunoscut în istorie pentru cruzimea sa.

27 Xerxes I, cel Mare, rege al Persiei între 485 și 465 î.e.n., fiul lui Darius I. A supus Egiptul și a invadat Grecia, construind un pod de vase peste Helespont. Este învingătorul de la Termopile din anul 480, dar flota sa a fost, în același an, distrusă la Salamina. A murit asasinat de către unul dintre soldații săi.

28 Italia.

29 Averno, mic lac vulcanic, în sudul Italiei, în Campania, lîngă Cumae, care emană vapori de sulf. Romanii credeau că acolo se află intrarea în iad; ulterior, numele lacului a fost identificat cu iadul însuși.

30 Ariosto și Tasso.

31 Vezi notele de la *Tînguirea lui Tasso*, p. 565.

32 Papa Bonifaciu al VIII-lea.

33 Fidias, marele sculptor grec din sec. V î.e.n.

34 Apelles (a doua jumătate a sec. IV î.e.n.), mare pictor grec, celebru pentru portretele sale și pentru prospețimea culorilor folosite. Se spune că Alexandru Macedon nu a acceptat alt pictor care să îi facă portretul. Din păcate, picturile sale s-au pierdut.

35 Michelangelo a refăcut, pornind de la planurile lui Donato Bramante (1445-1514), bazilica San Pietro din Roma și a construit cupola, în 1538.

1 „Căci numai pentru frumoasele plăsmuiri / Care sînt în cer, soarele şi celelalte stele, / Înaintrul cărora se crede că e Paradisul: / Astfel, dacă priveşti cu atenţie / Trebuie să te gîndeşti bine că orice plăcere pămînteasecă / Se află în ea, dar tu nu poţi vedea acest lucru" (trad. Aurel Covac').
Byron greşeşte aici atribuindu-i această canzonă lui Dante. Se crede că ea ar aparţine fie lui Fazio degli Uberti, fie lui Bindo Borrichi da Siena, dar în nici un caz lui Dante.
Fazio degli Uberti (sec. XIV), poet florentin, nepotul lui Farinato degli Uberti (sec. XIII), conducătorul partidului ghibelin din Florenţa, ghibelin la rîndul său, motiv pentru care a fost nevoit să trăiască în exil. Fazio este, printre altele, autorul unor versuri politice şi al unui poem geografic, *Ditlamondo (Zicerile lumii)*, început în 1348.
Bindo Borrichi da Siena, poet minor.

2 Alessandro Farnese, duce di Parma (1545—1592), căpitan vestit, care s-a remarcat la Lepanto. A luptat în serviciul lui Filip al II-lea al Spaniei, care l-a numit guvernator al Ţărilor de Jos.

3 Ambrogio Spinola (1571—1630), general italian. A luptat şi el în serviciul Spaniei, distingîndu-se în Ţările de Jos şi în Lombardia.

4 Ferdinando Francesco d'Avalos, marchiz de Pescara (1490—1525), unul dintre cei mai mari conducători militari din secolul al XVI-lea. A luptat şi el tot în serviciul spaniolilor, a condus campania milaneză şi a cucerit Pavia, în 1525.

5 Eugenio di Savoia — Soissons (1663—1736), principe italian, unul dintre cei mai mari generali ai tuturor timpurilor. Vezi şi nota nr. 2 la Notele lui Byron la *Corsarul*, p. 551.

6 Raimondo Montecuccoli (1609—1680), condotier şi mare teoretician al strategiei militare, învingătorul suedezilor la Troppau, al turcilor la Raab etc. Este autorul unor *Memorie militari* şi al unui *Trattato sull'arte di regnare (Tratat despre arta de a domni)*, apărute în volum, *Opere complete*, în 1821.

7 Amerigo Vespucci (1454—1512), mare navigator italian, al cărui nume i-a fost dat Americii, pe care a explorat-o după Columb şi şi-a dat seama că nu era India, cum crezuse înaintaşul său, ci un nou continent, încă necunoscut.

8 Sebastiano Caboto (1470—1555), alt navigator italian, care a descoperit Florida şi Golful Hudson. A fost numit de regele Edward al VI-lea al Angliei, guvernatorul pe viaţă al negustorilor aventurieri.

9 Pompei (106—48 î.e.n.) unul dintre marii generali şi oameni politici romani. A distrus partidul lui Marius, a înăbuşit o răscoală în Spania şi a împrăştiat rămăşiţele armatei lui Spartacus. A curăţat Adriatica

de piraţi. În anul 61 a format, împreună cu Cezar şi Crassus, primul triumvirat, apoi, după moartea lui Crassus, şi-a împărţit cu Cezar lumea. Neînţelegerile dintre cei doi au dus la bătălia de la Farsala din anul 48 î.e.n., cînd Cezar a ieşit învingător, iar Pompei a fost nevoit să se refugieze în Egipt, unde şi-a aflat moartea, fiind ucis din ordinul regelui Ptolemeu, care credea că în felul acesta îi va fi pe plac lui Cezar. În *Vieţile paralele ale oamenilor iluştri*, în capitolul 78 din *Viaţa lui Pompei*, Plutarh relatează scena despărţirii lui Pompei de soţia sa, Cornelia (fiica lui Metellus Scipio şi văduva lui Crassus). Cuvintele care se pare că le-ar fi rostit Pompei reprezintă, după Plutarh, un fragment dintr-o operă pierdută a lui Sofocle: „Cauţi uşa unui tiran? Atunci adio, libertate! Cu toate că înainte erai liber ca aerul!"

10 Versurile din *Odiseea* la care se referă Byron, au rămas proverbiale pentru a exprima decăderea fizică şi morală care decurge din starea de sclavie. În traducerea lui G. Murnu ele sînt:

„Căci Dumnezeu pe oameni îi despoaie
De vrednicia lor pe jumătate,
Cînd ei ajung în stare de robie" (vv. 429—431).

Acestea sînt cuvintele porcarului Eumeu rostite în faţa peţitorilor, la întoarcerea lui Ulise acasă.

11 Iuliu al II-lea (1443—1513), Giuliano delle Rovere. A pus piatra de temelie a Bazilicii San Pietro din Roma. În timp ce Michelangelo înainta greu cu lucrările de construcţie ale Mausoleului papei, acesta l-a acuzat că ar fi abuzat de sumele care îi fuseseră încredinţate.

12 Giambattista Zappi (1667—1719), unul dintre poeţii italieni care au întemeiat Academia Arcadiei (1690), ca o reacţie împotriva manierismului lui Giambattista Marino.

13 Viţelul de aur, idolul de aur făcut de Aaron, în timp ce Moise se afla pe Muntele Sinai, după fuga din Egipt.

14 Leon al X-lea (1475—1521), din familia de Medici, papă din anul 1513. A pus în vînzare indulgenţe papale pentru a strînge fondurile necesare terminării lucrărilor de construcţie ale Bazilicii San Pietro. După ce i-a comandat lui Michelangelo pictarea Capelei Sixtine, s-a dezinteresat complet de soarta artistului.

15 Leonardo Bruni din Arezzo (1369—1446), secretar papal şi cancelar al Republicii florentine. I-a tradus pe Platon, Aristotel, Demostene şi Xenofon în limba italiană şi a scris o istorie a Florenţei, în limba latină: *Historiarum Florentini populi libri XII (Cele 12 cărţi ale istoriei poporului florentin)* şi un *Commentarius rerum suo tempore gestarum (Comentariu asupra faptelor petrecute în vremea sa)*.

Cuprins

SATIRE

Ecouri din Horaţiu, trad. Petre Solomon 7
Notele lui Byron 34
Blestemul Minervei, trad. Virgil Teodorescu 43
Valsul, trad. Aurel Covaci şi Virgil Teodorescu 53
Notele lui Byron 63
Femeile savante, o eglogă literară, trad. Aurel Covaci 67
Viziunea Judecăţii, trad. Petre Solomon 81
Epoca de bronz sau Carmen Seculare et Annus Haud Mirabilis, trad. Petre Solomon 113

POEME ORIENTALE

Ghiaurul, trad. Ştefan Avădanei 141
Mireasa din Abydos, trad. Al. Paseu 175
Corsarul, trad. Aurel Covaci şi Virgil Teodorescu 209
Notele lui Byron 265
Lara, trad. Aurel Covaci şi Virgil Teodorescu 267
Asediul Corintului, trad. Aurel Covaci 305
Notele lui Byron 334
Parisina, trad. Aurel Covaci 335
Mazeppa, trad. Aurel Covaci şi Virgil Teodorescu 353
Insula, trad. Aurel Covaci 379
Notele lui Byron 418

POEME ITALIENE

Tînguirea lui Tasso, trad. Petre Solomon 425
Beppo, trad. Virgil Teodorescu 435
Notele lui Byron 462
Odă Veneţiei, trad. Petre Solomon 463
Profeţia lui Dante, trad. Aurel Covaci şi Virgil Teodorescu 469
Notele lui Byron 490

NOTE de Lia-Maria Pop 492

Coperta și supracoperta
VAL MUNTEANU

Toate drepturile asupra acestei
versiuni sînt rezervate EDITURII UNIVERS.

Lector : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

*

Coli de tipar : 36
Bun de tipar : 25.07.1985

*

Comanda nr. 60 206
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București
Republica Socialistă România

„Ca povestitor, Byron trebuie plasat foarte sus. Nu mă pot gindi la nimeni, în afara lui Chaucer, care să poată fi citit cu mai multă plăcere."

„Ceea ce face povestirile interesante este, în primul rind, fluența de torent a versului și măiestria cu care o modifică din cînd în cînd pentru a evita monotonia ; în al doilea rind, este pasiunea lui de a divaga. Digresiunea este cu adevărat una dintre calitățile deosebite ale povestitorului. Efectul digresiunii sale este de a ne îndrepta interesul asupra povestitorului însuși și prin aceasta chiar și povestirile devin mai interesante."

T. S. ELIOT

„In Beppo era deja matur ca poet și-și găsise genul potrivit acestei maturități, un preludiu la marele său Don Juan. Totodată Beppo este unul dintre cele mai frumoase poeme din limba engleză, un tribut al dragostei lui Byron pentru Italia și al fericirii pe care a simțit-o acolo."

FRANCIS M. DOHEARTY

„Poemele lui Byron au o mișcare neîntîlnită pînă atunci în vreo literatură, ca-n Mazeppa sau în descrierea pregătirii luptei de la Waterloo. Misterul îi stă la îndemînă oricînd, și vedenia din Mireasa de la Abydos arată ce vrăjitor era el în lumile supranaturalului."

NICOLAE IORGA

Lei 50

BYRON

POEZIA

„În poezie, se pare că nimeni nu s-a pătruns de patosul mişcării propriu romantismului în aceeaşi măsură ca Byron... Personajele întruchipate de poetul englez se adîncesc în vîrtejuri lăuntrice sau se descarcă în fapte cuceritoare de lumi."

LUCIAN BLAGA

„În marile sale poeme, Byron a realizat ceva ce nu va mai fi egalat de nimeni după el."

T. S. ELIOT